

INSIGNIA ACADEMIAE HARVARDIANAE CANTAB: NOV: ANGLIAE
VE RI
TAS
The Gift of
Mary Bryant Brandegee
in Memory of
William Fletcher Weld
HARVARD COLLEGE LIBRARY

INSIGNIA ACADEMIAE HARVARDIANAE CANTAB: NOV: ANGLIAE
VE RI
TAS
The Gift of
Mary Bryant Brandegee
in Memory of
William Fletcher Weld
HARVARD COLLEGE LIBRARY

INSIGNIA ACADEMIAE HARVARDIANAE CANTAB: NOV: ANGLIAE
VE RI
TAS
The Gift of
Mary Bryant Brandegee
in Memory of
William Fletcher Weld
HARVARD COLLEGE LIBRARY

APULEII

OPERA OMNIA.

VOL. VII.

APULEII

OPERA OMNIA

EX EDITIONE OUDENDORPIANA

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICIBUS LOCUPLETISSIMIS

ACCURATE RECENSITA.

VOLUMEN SEPTIMUM.

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1825.

NOTÆ VARIORUM

IN

APULEII OPERA.

APOLOGIA.

Argumentum. Magicarum artium multi Romæ insimulati postulatique fuerunt, etiam priscis Reipublicæ temporibus. Crimen enim hoc in Italia et in ipsa urbe olim increbuisse, leges Decemvirales declarant, quæ capite sanxerunt mala, id est, Magica carmina, et si quis frugem alienam excantasset. Judicium exercitum publicum et nobilissimum de hoc crimine apud Livium legimus inter Albinum et Furnium. Etiam Magi nobilissimi et antiquissimi in Italia enumerantur, Picus et Faunus, aliique nonnulli; et cum iis Numa rex. Sed patescente latius Imperio, ut reliquæ artes atque doctrinæ laudandæ omnes, sic vitia et maleficia, et superstitiones, ritusque externi in urbem influxere. Hinc jam sub imperio Principum creberrima mentio Chaldæorum, Magorum, et (hoc enim nomine honestissimo sua flagitia velabant) Mathematicorum. Nec remedia se-

ra fuerunt; sed multis Senatusconsultis malum coërcitum, plerumque irritis, et ideo multis. 'Genus hominum' (inquit Cornelius Tacitus 1. histor.) 'potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in civitate nostra et vetabitur semper, et retinebitur.' Caussa, non solum cupiditas ingenii humani semper vetita et inconcessa vel cum periculo deligendi ac persequendi: sed potentia eorum, qui iis studiis attinebantur. Principes etiam ipsi, licet nulli magis quam nationi illi Mathematicorum infensi infestique essent, ob prædictiones, quibus leves animi ad res novas et mutationes dominorum sperandas, aut procurandas impellerentur; tamen eos inter instrumenta aulæ, arcanaque domus plerique habuerunt, ut Tiberius Thrasyllum intima familiaritate sibi adjunxit, ipse ἐμπειρότατος τῆς διὰ τῶν ἄστρων μαντικῆς, ut ait Dio. Sed omnium nobilissimos ob Magiam Cæsarum temporibus comperior, Apollonium Thyanæum, et Appuleium hunc nostrum Madaurensem. Uterque etiam publice earum artium adcusati, Apollonius apud Imperatorem Domitianum, Appuleius Carthagine apud Maximum Claudium Africæ proconsulem sub imperio Divi Pii, vel Hadriani (nam circa illa tempora vixit). Ipsique sese suaque studia, nullo adjuvante, defenderunt; sed Appuleius noster inficiando, Apollonius ultro profitendo et insultando. Tanta certe fama uterque fuit, ut ethnici homines, religionis nostræ hostes, non alios Christo Servatori nostro opponere, et præponere majestate miraculorum consueverint, ut Lactantius lib. v. cap. 3. D. Augustinus in Epist. ad Marcellinum scribit. Sed Thyanæus vertissimus Magus, et præstigiator fuit, iisque præstigiis judicio se, et pœna eripuit, quum repente e medio cognitione conspectuque judicum eva-

nuisset. Appuleius
Et meruit hæc ejus Oratio : temere dixerim, innocentia; præjudicatæ omn ejus minum et Chri scriptorum opinioni qnia non obscure ipse se artium studios , que etiam experimenta uno loco operis monstrat. Neque in hac Apologia tam se n talem Magum, ut accipiebatur, id est, scientia numinum, naturæque norum investigatione, ad bas sceleratasque, abutentem. viter, Philosophum sese esse, torem Deorum, familiæque l cæ alumnum, quæ nihil nisi et lætum, et festiv probaret. vidit tamen sibi aliqu lo n futurum hac de caussa, dem operis extremi : ' , si asino remoto pr in Luc evidens exitium inter manus num offenderem, vel artis suspicione vel indicii' (malo 'futuri criminatione.' Plane et hæc Oratio, et ejus incre singularisque doctrina, et sua omnium virorum qui illis temp vivebant, amicitia persuadent, usnum et temperantem virum fuisse, etiamque, quod paulo ante nondum ausus dicere, innocentem; si nulli injuriam fecisse ostendatur, sed contra plurimorum commodis atque honori servisse, subvenisse egestati: quæ ipse de se, ut omnibus notissima et in hac oratione profitetur et aliis in operibus. Neque vitio aut crimini dandum, si lacunas illas rei familiaris explere honesto et locuplete matrimonio voluit. Neque Magicis artibus aut incantamentis, ut inimici objecerunt, opus ei fuit ad Pudentillæ sibi animum nuptiasque conciliandas, juveni quum eximia forma, tum nobi-

ra fuerunt; sed multis Senatusconsultis malum coërcitum, plerumque irritis, et ideo multis. 'Genus hominum' (inquit Cornelius Tacitus I. histor.) 'potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in civitate nostra et vetabitur semper, et retinebitur.' Caussa, non solum cupiditas ingenii humani semper vetita et inconcessa vel cum periculo deligendi ac persequendi: sed potentia eorum, qui iis studiis attinebantur. Principes etiam ipsi, licet nulli magis quam nationi illi Mathematicorum infensi infestique essent, ob prædictiones, quibus leves animi ad res novas et mutationes dominorum sperandas, aut procurandas impellerentur; tamen eos inter instrumenta aulæ, arcanaque domus plerique habuerunt, ut Tiberius Thrasyllum intima familiaritate sibi adjunxit, ipse ἐμπειρότατος τῆς διὰ τῶν ἄστρων μαντικῆς, ut ait Dio. Sed omnium nobilissimos ob Magiam Cæsarum temporibus comperior, Apollonium Thyanæum, et Appuleium hunc nostrum Madaurensem. Uterque etiam publice earum artium adcusati, Apollonius apud Imperatorem Domitianum, Appuleius Carthagine apud Maximum Claudium Africæ proconsulem sub imperio Divi Pii, vel Hadriani (nam circa illa tempora vixit). Ipsique sese suaque studia, nullo adjuvante, defenderunt; sed Appuleius noster inficiando, Apollonius ultro profitendo et insultando. Tanta certe fama uterque fuit, ut ethnici homines, religionis nostræ hostes, non alios Christo Servatori nostro opponere, et præponere majestate miraculorum consueverint, ut Lactantius lib. v. cap. 3. D. Augustinus in Epist. ad Marcellinum scribit. Sed Thyanæus certissimus Magus, et præstigiator fuit, iisque præstigiis judicio se, et pœnæ eripuit, quum repente e media cognitione conspectuque judicum evanuisset. Appuleius absolutus fuit. Et meruit hæc ejus Oratio: non enim temere dixerim, innocentia; ne quid præjudicatæ omnium ejus sæculi hominum et Christianorum in primis scriptorum opinioni detraham; et quia non obscure ipse se Magicarum artium studiosissimum fuisse, earumque etiam experimenta cepisse, non uno loco operis illius sui Milesii demonstrat. Neque in hac pulcherrima Apologia tam se negat Magum, quam talem Magum, ut vulgo id nominis accipiebatur, id est, maleficum, et scientia numinum, naturæque arcanorum investigatione, ad res improbas sceleratasque, abutentem. Breviter, Philosophum sese esse, et cultorem Deorum, familiæque Platonicæ alumnum, quæ nihil nisi sanctum, et lætum, et festivum probaret. Prævidit tamen sibi aliquando negotium futurum hac de caussa, lib. III. ejusdem operis extremi: 'Ne, si rursum asino remoto prodirem in Lucium, evidens exitium inter manus latronum offenderem, vel artis Magicæ suspicione vel indicii' (malo *judicii*) 'futuri criminatione.' Plane mihi et hæc Oratio, et ejus incredibilis singularisque doctrina, et summorum omnium virorum qui illis temporibus vivebant, amicitia persuadent, bonum et temperantem virum fuisse, etiamque, quod paulo ante nondum ausus dicere, innocentem; si nulli injuriam fecisse ostendatur, sed contra plurimorum commodis atque honori serviisse, subvenisse egestati: quæ ipse de se, ut omnibus notissima et in hac oratione profitetur et aliis in operibus. Neque vitio aut crimini dandum, si lacunas illas rei familiaris explere honesto et locuplete matrimonio voluit. Neque Magicis artibus aut incantamentis, ut inimici objecerunt, opus ei fuit ad Pudentillæ sibi animum nuptiasque conciliandas, juveni quum eximia forma, tum nobi-

litate et eruditione et amicitiis florentissimo; quum illa vidua esset, vergensque ætate, et intestinis viscerum ob desuetudinem viri saucia, et certe adversus tot insidiatores, impietatemque filiorum, non magis marito egens, quam tutore et defensore: et satis constat, sæpiusque in hac Apologia inculcatur, Magiæ crimen inductum ab inimicis Appuleii fuisse, non alia de caussa, quam ob invidiam et dolorem, quod bona Pudentillæ, quæ spe cassa devorarant, ab Appuleio marito possideri viderent. Qua ratione olim perculsus Servilius Taurus Africæ Proconsul, cujus hortis Agrippina quum inhiaret, adcusatorem ei subjecit Tarquitium Priscum ejus legatum, qui pauca repetundarum crimina, cæterum Magicas superstitiones objectabat, inquit Tacitus lib. XII. Annal.

Adcusatores Appuleii fuerunt Pudens, ipsius privignus, admodum puer, et Sicinnius Æmilianus, et Herennius Rufinus, hic Pudentis socer, ille patruus ac tutor. Sed solus Pudens palam et cominus, illi eminus; et instigatores potius ac machinatores calumniæ quam adcusatores, vel subscriptores fuerunt. Duo primario objecerunt, Magicas artes, et possessam contra privignos, atque eversam Pudentillæ domum. Etenim duo filii Pudentillæ fuerant ex Sicinnio Claro suscepti, Pudens, quem dixi, et Pontianus, natu major, qui ante hanc adcusationem jam decesserat, inimico animo in vitricum, et idem ausurus, si vixisset. Magiæ crimen pluribus verbis eloquentissime a se amolitur, magnamque defensionis partem in illo diluendo consumit: quod, eo refutato, alterum facile refutatu esset. Libro V. Anthologiæ Græcorum Poëtarum, exstat elegans Epigramma Christodori, Thebani Poëtæ, in laudem Appuleii nostri, cum inscriptione hac, Εἰς Ἀπυλήϊον τὸν μάγον, ut adpareat hoc ei quasi cognomentum adhæsisse. Sed quam Magiam intelligat, in ipso epigrammate demonstrat, quum eum μύστην ἀῤῥήτου σοφίης adpellat, Mystem, et sacerdotem arcanæ sapientiæ, quod in hac Apologia Christodorus legerat, ubi id pluribus verbis explicatur. Vulgo hæc oratio, quasi duæ essent, inscribitur: atque ita passim ab omnibus etiam viris doctissimis adlegatur, Apologia prima, Apologia secunda, quod temere factum videtur, ut P. Colvio primum suboluit, et probavit postea doctissimus Casaubonus. Una enim Oratio sive Apologia fuit. Atque ita D. Augustinus ejus meminit, copiosissimam orationem adpellans, quæ certe non esset copiosissima, si in duas divisa esset. Nec hujus divisionis ulla ratio. Melius et eruditius liber vocetur, ut ab Erasmo liber de Magia: neque enim ita dicta est ut scripta nisi fallor. Semel quidem dixisse, non bis, quum ex tota serie adparet, tum ex illis verbis, 'At non usque adeo tuæ indulgebo benevolentiæ, ut mihi permittam jam propemodum fesso in causa prorsus ad finem inclinata de egregiis virtutibus ejus nunc demum incipere: quin potius eas integris viribus et tempori libero servem.' Quam inepte hæc dicerentur, si altera esset actio sive oratio, cujus initium ab illo loco trahunt: 'Nunc tempus est ad epistolas Pudentillæ prævertere.' Quam hoc ipsum absonum, ita nulla præfatiuncula, ac ne nomine quidem quæsitoris, Cl. Maximi, adpellato, ad alteram et novam actionem integris viribus accedere! Immo, ut inquit Caius noster, in foro caussas dicentibus nefas videtur esse, nulla præfatione facta, judici rem exponere. Non tamen nego potuisse Appuleium, vel alium quemvis, qui se defendat, bis dicere. Nam et in veterum Græcorum oratorum libro duas Apologias de eadem re scriptas legimus. Sed fecisse id Appuleium nego. Nec longi-

tudo duas probat: quum Ciceronis aliquæ sint etiam longiores. Nec in duas divisit, quum scriberet, quam unam et semel pronunciaverat: quum adferri hujus consilii ratio nulla possit. Tametsi non ignoro, disertissimum et prudentissimum Isocratem Apologiam suam περὶ ἀντιδόσεως sic legi velle, ut in ipsamet oratione scribit, ne primo impetu tota perlegatur, sed tanta ejus pars, quanta non adferat auditoribus molestiam. Scripsit eam orationem tantum, non etiam habuit Isocrates: et cur ita legi vellet, aperuit. Nec absurdum foret, si diceretur hanc orationem duabus esse actionibus ab Appuleio dictam, ut caussa M. Fonteii a Cicerone dicitur duabus orationibus perorata, duabusque Fonteius actionibus adcusatus. Idem Cicero quatriduo Cornelium defendit, quas actiones (inquit Pædianus) contulisse eum in duas Orationes, adparet.

Postremo de Judicibus, apud quos Appuleius hanc orationem habuit, breviter absolvam. Fuere illi Ethnici omnes, Cl. Maximus, Africæ Proconsul, et alii qui in consilio erant. Quod (ut alia testimonia taceam) in hac ipsa oratione clarissime adparet, præsertim eo loco, ubi Appuleius Mercurii sigillum in manus Maximi tradit. Nec notarem id; nisi ridicule in ea re lapsus fuisset eruditus alioqui juvenis P. Colvius, qui initio notarum suarum Christianos hos Judices fuisse adfirmat. Credo, verbis Augustini inductus, quæ supra retulimus ex libro VIII. de Civitate Dei, quibus tamen contrarium evincitur, et manifesto ex toto illo D. Augustini capite cognosci potest.

De Variis pœnarum generibus, quibus jam olim Magi adfici consueverint, Albericus Gentilis, optimus et doctissimus frater meus, breviter ille quidem et concise, ut solet, sed adcurate et diligenter exposuit in Commentario ad Titulum Codicis de Maleficis et Mathematicis. *Scipio Gentilis.*

PAG. 400 *Apologia*] D. Augustinus de Civitate Dei l. VIII. scribit Appuleium apud judices Christianos de Magicis artibus accusatum fuisse. Scilicet tunc has Apologias scripsit, aut potius hisce sese ante tribunal defendit. Sed etiam idem ibidem D. Augustinus arbitrari nos facit, non duas Apologias separatim, sed unam duntaxat continua oratione a Nostro conscriptam fuisse. Ait enim: 'Hujus autem Philosophi Platonici copiosissima extat oratio, qua crimen artium Magicarum a se alienum esse defendit.' Quod jam mihi valde fit verisimile. Et, bene consideres, series ipsius orationis id quoque convincere videri possit. *Colv.* In emendando elegantissimo isto libro usi sumus veteri edit. Romana, quæ omnium prima Anno MCCCCLXIX. cusa est. ea nobis ad manum semper manuscriptorum loco fuit. Ejus ope mendas ex tantulo scripto plurimas et gravissimas sustulimus: ut qui eorum negligentiam excusem nescio, qui hoc ipsum ante nos professi, tam leviter collatione illius libri sint defuncti. Nos contra eam editionem, ut omnium minime correctorum manus expertam, et proinde minus corruptam, per omnia secuti sumus: nisi ea manifeste vitiosa esset. Nam et ipsa, præterquam quod Græca fere non habuit, graves nec paucas mendas continet: quas nos, Dei virtute, plerasque omnes sagaci conjectura abstersimus. Ejusmodi est quod falsam ἐπιγραφὴν, quæ orationem unicam, et ut JCti loquuntur, actum legitimum, qui necessario continuus esse debet, male dispescebat, emendavimus, quæque vitio separabantur, conjunximus, et in pristinam integritatem restituimus. Auctoris non esse eam sectionem, nemo sanus in controversiam vocare potest. Nam quare, obsecro, in scribendo orationem

divisisset, quam uno tenore apud Procos. pronuntiasset? quo exemplo? aut quam ob caussam? an quia liber longior erat futurus? nugæ: quasi non multæ hodie extent et Græcorum oratorum et Romanorum longiores. Deinde quis non videt, totum orationis contextum una propositione contineri, uno epilogo claudi? Non ergo Auctoris erat illa τομὴ, quam propterea jure merito sustulimus; præsertim cum auctoritate summi viri Aurelii Augustini factum nostrum tueri possimus: qui 'orationem copiosissimam' hunc libellum appellat. Nimirum ejus ætate nondum exortum erat istud ingeniosorum hominum genus, qui partim ignorantia, partim περιεργίᾳ intolerabili, in bonos auctores pridem grassantur. Ejusmodi hominibus partitionem hanc acceptam ferre debemus: qui etiam Floridorum librum primum in duos non minore flagitio tribuerunt: non enim quatuor, sed tres solum libri Floridorum ab Appuleio sunt relicti. Male etiam iidem Philosophica hujus Auctoris scripta digesserunt: cum enim tres libri hi, De dogmate Platonis, de Philosophia, et Περὶ ἑρμηνείας unum opus sint, et corpus unum debeant efficere, hodie aliter eduntur, non secus ac si separati sint, et libri singulares. Atqui ita, ut diximus, rem habere, testis ipse Appul. qui non procul a libri de Dogmate Platonis principio ita scribit, de Platone loquens: 'Quoniam treis partes Philosophiæ congruere inter se primus obtinuit, nos quoque separatim dicemus de singulis, a naturali philosophia facientes exordium.' Pollicetur se tres libros scripturum de totidem philosophiæ partibus, ex disciplina Platonica. Quære ab iis qui nobis concinnarunt hactenus editiones Appuleii, ubi illi tres libri sint: negabunt, opinor, integrum opus ad nos pervenisse: id vero pervenit, hodieque extat: tres illos sane libros quin habeamus nemo negabit. Primus est ille ipse, qui τὸν φυσικὸν τόπον complectitur: secundus is, cui *de Philosophia* hodie index est, in quo ὁ ἠθικὸς τόπος continetur. Ejus initium, 'Moralis philosophiæ caput est.' Tertium noli dubitare eum esse, qui postremum locum obtinere solet in vulgatis Edd. et περὶ ἑρμηνείας inscribitur. nam eo complexus Auctor τὸν λογικὸν τόπον. Principium ita habet, 'Studium Sapientiæ, quod Philosophiam vocamus, plerisque videtur tres species habere, Naturalem, Moralem, et, de qua nunc dicere proposui, Rationalem.' Sed redeo ad Romanam editionem; ex qua scire volo lectorem plerasque omnes esse emendationes promtas, quarum ratio hoc libro non reddetur. Porro quis ille fuerit qui primus tantum flagitium admiserit, et tot monstra nobis post illam editionem protulerit, pro certo compertum non habemus. Puto tamen Bernardum Philomathem Pisanum fuisse, qui eam editionem curavit quæ anno M.DXXII. Florentiæ prodiit: quod ex illius gemina epistola ei editioni præfixa facile quis intelligat. Illi tamen viro, utcunque de cæteris merito, Græca non pauca, quæ primus ex suis libris descripsit et edidit, debemus. *Casaub.* *A. M. P. pro se apud Cl. Virum Claudium Maximum Procons. de Magia oratio*] Sic Romana et Aldina editio; Florentinæ membranæ titulum talem exhibent, *Apulei Platonici Madaurensis pro se apud Cl. Maximum Procons. de Magia Liber:* quasi illam orationem scripsisset, non coram Judicibus pronunciasset Appuleius. In omnibus autem editis et manu exaratis Codd. in duo membra separatim illa dividitur. Omnino male, ut eruditi viri jam pridem demonstrarunt, et satis liquet ex B. Augustino, qui *copiosissimam et disertissimam orationem* eam appellat de Civit. Dei lib. VIII. c. 19. *Elmenh.* *Appuleii Madaurensis pro se apud Claud. Maximum Apologia sive de*

magiæ Liber.] [illegible] in quibus tamen non Apologiæ [illegible] nec in Ed. [illegible] Liber. [illegible] Apologiam, quam [illegible] appellandam [illegible] Scip. Gent. [vid. sup.] et Casaubonus [illegible] ex Mss. [illegible] e quibus Pith. Apulei Platonici Madaurensis pro se apud Claudium [illegible] Maximum liber incipit. Lugd. Liber Apul. Plat. Mad. de Magia incipit apud Claudium Maximum [illegible]. Coll. Voss. Liber de Magia incipit apud Claudium Maximum Proconsulem. D'Orvill. Incipit primus liber Apulei Platonici Philosophi de Magia. De reliquis Mss. vide notitiam Codicum et Edd. Appuleii. Edd. Ald. Vic. Junt. Bas. L. Apuleii (Vic. Junt. Bas. Madaurensis Platonici) Apologia sive defensionis Magiæ (Ald. Magiæ) ad (Ald. apud) Claudium Maximum Proconsulem. Oratio prima (addunt, Vic. pro se. Junt. Bas. pro se ipso). Vulc. Edd. L. Apul. Apologia Prima: sed in textu non est divisa. Si quis tamen eam Elmenh. orationem appellare malit, auctoritate Augustini l. cit. et Epist. 5. ei non valde refragabor: tanti enim res non est. Pro se addunt Mss. et Edd. permulta, ac potuit sane alius cujusdam Apologiam scripsisse Appuleius. Quæ in Edd. ante Vulcan. item Elmenh. Florid. et Scip. addantur apud Claud. Max. &c. ea librariorum additamentum puto: confirmantur tamen a Mss. plerisque, quare et ego illa retinui. *J. Bosscha.*

Proque vero obtinebam] Obtinere, antique dixit pro existimare, vel judicare. Ita Sallustius Oratione I. de Republica ordinanda, statim initio: 'Populus Rom. antea obtinebat, regna atque imperia fortunam dono dare, item alia, quæ per mortales avide cupiuntur.' Sed placet vehementer quod in duobus Mss. legitur: *Pro vero antea obtinebat, regna atque* [illegible]

[illegible] Appuleii [illegible]. Cui [illegible] illic [illegible] P. [illegible] pro suo [illegible]. Ita [illegible]. 'Sed contra [illegible] quod Appius ait, Fabrum esse suæ quemque fortunæ.' Scip. Gent.

Maxime Claudi] Maximus Claudius is videtur esse, quem philosophum M. Antoninus Philosophus audivisse scribitur a Jul. Capitol. in ejus vita cap. 3. monente Latino Latinio in Bibl. Sacra et Profan. Meminit ejus ipse M. Antoninus in l. 1. de vita sua § 15. In Ms. Pith. simpliciter conspicitur A. J. B.

Consilio] Alii, concilio, male. *Consilium* συνέδριον, sive consessus. *concilium* συναγωγή, cœtus amplior, ut erudite notat Wowerius ad Sidonium pag. 408. *Elmenh.* Mss. Pith. D'Orv. Coll. Voss. cum plerisque Edd. recte *consilio*. Cic. pro Quintio cap. 10. 'Quæso, C. Aquilli, vosque, qui estis in consilio:' vid. Ern. in Cl. Cic. et VV. DD. ad Lat. Pacat. Paneg. c. 1. cf. Act. Apost. 25. 12. et Pric. ad h. l. cujus commentarium in Apol. partim in Append. Appul. exhibebimus, partim textui subjiciemus. De confusione τῶν *consilium* et *concilium* vid. Gronov. et Drakenb. ad Liv. XLIV. 2. *J. B.* *Maxime Claudi, quique in Consilio estis*] Infra: 'Ut medius fidius verear Maxime, quique in Consilio estis.' Iterum: 'Testor igitur te Claudi Maxime, vosque qui in Consilio estis.' Et ita fere Cicero, cum Judices quæstionis compellans Adsessores: nominatim in Pro Quinctio. De hujusmodi *Consiliariis* παρακαθημένοις multi multa. Adi vel Tit. Cod. de Assess. et domest. Cancell. *Pric.*

Notissimos] In malam partem. ut Cic. Phil. XI. 5. 'multos secum habuit notos et insignes latrones.' Gell.

I. 5. 'notissimæ saltatriculæ.' *Drakenb. in marg.* Cf. Pric. ad h. l. et Ern. in Cl. Cic. *J. B. Senem notissimæ temeritatis*] Sic in Pacati Panegyr. 'Notissimæ pietatis mater.' Suetonii Vespasiano, 'Vir notæ impudicitiæ.' Valerio libro VII. cap. 8. 'Vir notæ insaniæ.' Nostro Miles. x. 'Medicus notæ perfidiæ.' *Pric.*

Penuria criminum, solis conviciis impleturum] Æschines περὶ παραπρεσβείας· Οὗτος οὐδὲν ἀληθὲς εἰπεῖν, ἀλλὰ ψεύδεται, καὶ κατηγορῶν οὐδὲν ἀληθὲς ἔχων, τερατεύεται. Ammianus ubi supra: 'Quum autem ad inopiam venerint muniendarum allegationum, ad effrænatam deflectunt conviciandi licentiam.' Et statim: 'Ferociam maledicendi tunc efficiunt, quum commissarum sibi caussarum infirmitatem rationibus validis non possunt convelare,' (malim *convallare*, ut supra *munire*). Eleganter Optatus contra Donat. lib. VI. 'Livore interveniente facile est iratis jactare, sed semper dum intenditur crimen, necessaria probatio est.' *Idem.*

Purgandæ apud imperitos Philosophiæ] Sic infra: 'Sustineo non modo meam, verum etiam Philosophiæ defensionem.' Et in fine: 'In omnibus non modo criminibus, verum etiam maledictis, procul a culpa Philosophiam tuitus sum.' Hausit hoc artificium Noster ab Apollonio, cujus defensio in hoc passim incumbit, ut ostendat objectum ei crimen Philosophiam esse, perperam imperitæ multitudini pro Magia habitam. Ipso Apologiæ limine verba ad Domitianum faciens, πρὸς φιλοσοφίαν οἰκείᾳ δίκῃ διαβεβλῆσθαι δόξαι. Ibid. ἀκήκοα αὐτὸν (Αὐτοκράτορα) φιλοσοφίαν διακοῦντα. Noster inquam (quod et infra prout usus venerit, ex locorum collatione ostendemus) indubie lectam habuit Apollonii defensionem, eam quæ superest e Philostrato necne, non affirmo. (potuit id sane, neque enim Appuleio recentiorem puto:) certe aliquam ab Apollonii [illegible] memoriæ [illegible] a [illegible] Philostratus: Καὶ [illegible] Idem.

Ad difficultatem defensionis] [illegible] ut recte interpretatur Floridus. [illegible] vid. ejus et Pric. notas. *J. B.* [illegible] Sic etiam infra verbis [illegible]: 'Omnis ista accusatio [illegible] repentina fuit.' [illegible] Pric. Quamquam [illegible] Cicero ait in Oratione pro Cluentio, '[illegible] repentinus [illegible].' Sed [illegible] Gent.

Quintus an sextus] [illegible] Cic. ad Att. [illegible] 'Cn. Octavius an Cn. Cornelius quidam est.' Aur. Vict. de Vir. Ill. cap. [illegible] Tac. Ann. I. 13. 'Tiberium [illegible] et [illegible] de B. [illegible] Sed non [illegible] *J. B.* [illegible] Quid [illegible] hanc tam [illegible]

[illegible] quam Appuleium [illegible] pro Milone a [illegible] contra orationem [illegible] habuit, [illegible] Cicero in Bruto [illegible] omnibus fere [illegible] puto. Certe Cornelius Nepos, [illegible] pro re inusitata et rara notavit, Orationem pro Cornelio a Cicerone iisdem verbis, quibus edita est, peroratam fuisse se præsente, ut refert D. Hieronymus epist. LXI. Et Cato major apud Ciceronem: 'caussarum illustrium,' inquit, 'quascumque defendi, nunc quam maxime orationes conficio.' Liber igitur hæc Apologia fuerit potius, quam Oratio adpellanda: Ut Ciceronis Verrinæ, Libri. Egregius quidem Erasmus citat Librum Appuleii de Magia, hanc orationem intelligens. [illegible] *Idem.*

[illegible] Pudentillæ [illegible] advocatus enim Appuleius fuit, [illegible] Carthagini [illegible] etiam Romæ [illegible] gloria et emolumento: [illegible] lib. XI. Metamorph. [illegible] *Idem.* [illegible] Pudentilla [illegible] advocatus [illegible] Lib. XII. [illegible] Appuleium [illegible] *Idem.*

[illegible] Pudentillæ [illegible] referri [illegible] Sed Pudentillæ ipsi erat Appuleius patronus et advocatus. Igitur ad S[illegible] referendum est: [illegible] nunc Æmiliani patroni sunt, [illegible] quum caussa pro Pudentilla ab Appuleio contra Granios ageretur, Graniorum erant. *Idem.*

At denique necis Pontiani privigni mei caperet] Insimulatus videtur Lucius, vel, quod ipse privignum necasset, vel quod noluerit alia conditione Pudentillam, matrem pueri, ducere, quam illo amoto: ut Catilina, qui captus amore Aureliæ Orestillæ, quod ea nubere illi dubitabat, timens privignum adultum ætate, pro certo creditur necato filio vacuam domum scelestis nuptiis fecisse; inquit Sal-

lustius. Ejusdem sceleris exemplum in Cluentiana, ubi de Oppianico et Sassia. Vere igitur imperator Constantinus de mulieribus iterum nubentibus, 'eas novis maritis non solum res filiorum, sed etiam vitam addicere.' L. XXII. Cod. de administrat. tutor. Contrarium superioribus exemplum maxime memorabile vide apud Agellium, libro XII. cap. 7. nec minus memorabile Dolabellæ Procos. Judicium, vel potius Areopagitarum. *Idem.*

PAG. 401 *Non tam crimina Judicio*] Neque enim cum Graniis actum est, nisi de rebus Uxoris Pudentillæ, et Judicio Civili: in veteri Codice scriptum aiunt, *Indicio*. Idem.

Objectamenta jurgio prolata] Infra: 'Hem tibi ista accusatio jurgiis inita.' *Pric.*

Ibi vero Æmilianus] Cur se hic Æmilianus interposuit, quum Graniorum patroni ea objecissent Appuleio ut ab Appuleio provocati ad accusandum essent? Existimo, id ea re factum, quod patroni illi auctorem eorum maledictorum nominassent Æmilianum, qui et ipse illa eadem maledicta sua voce confirmaverit. Sequitur enim de ipso Æmiliano, 'Pontianum fratris sui filium cum paullo prius a me occisum clamitaret.' *Scip. Gent.*

Rem factam] Nil mutandum. Respondent hæc superioribus: 'non tam crimina judicio, quam objectamenta jurgio prolata:' et est sensus: Quum jam flagitationibus Appuleii videret Æmilianus, jam non *verbis* velitandum amplius esse, sed *rem* esse factam, non intra *jurgium* objectamenta sua posse contineri, sed tamquam crimina, in *judicium* deductum iri, quærere occepit, &c. *Rem* hic valere *litem* monuit jam Pric. quem vide. *Verba* autem de jurgiis dixit etiam Terent. And. II. 4. extr. ubi cf. Ruhnken. et Hec. III. 1. 33. ibique Donat. Possis etiam h. l. *ex verbis rem factam* ita explicare, ut nostrates dicunt: *en dat het van woorden tot daden gekomen was.* J. B. *Ex verbis rem factam videret*] Et quidem capitalem. Livius alicubi: 'Ne sermones cum amatore habitos in rem non modo seriam, sed capitalem duceret.' Terentius 'verba ad rem conferri:' intelligit Appuleius ex Jurgio judicium natum, ex minis litem. Ita 'rem in medium vocare' eleganter Cicero, et alii dixerunt, pro litem movere vel controversiam. Aliud est, 'Rem factam habere,' Martiali libro VI. Epigram. IX. 'Rem factam Pompillus habet, Faustine; legetur, Et nomen toto sparget in orbe suum.' *Scip. Gent.* *Ex verbis rem factam*] Id est, *Litem.* Ausonius: 'Imperium, litem, Venerem, cur una notat res?' Varro de L. L. l. VI. 'Quibus Res erat in controversia, vocabatur Lis, ideo in actionibus videmus dici, QUAM REM SIVE LITEM DICERE OPORTET.' Et in XII. 'REI SIVE LITIS TREIS ARBITROS DATO.' Ἀκριβολογία Ciceroni derisa in Pro Muræna: 'Jam illud' (inquit) 'mihi mirum videri solet, tot homines, tam ingeniosos, post tot annos, etiamnunc statuere non potuisse, utrum diem tertium an perendinum: Judicem an Arbitrum: Rem an Litem dicere oporteret.' Et a *Re* (eodem teste II. de Orat.) vocabantur *Rei* non solum criminis qui arguebantur, generatim autem omnes de rebus quorum disceptabatur. Gallus apud Festum: 'Reus est qui cum alio Litem contestatam habet, sive is egit, sive cum eo actum est.' *Pric.*

Quæ facilius infamatur] L. *qua*. Burm. Male. *Oud.* Burm. ad Petron. cap. 62. citans h. l. obiter monuit leg. esse *qua*, non *quæ*: et sic sane loquitur Seneca Ep. 99. 'Hi sunt qui nobis objiciunt nimium rigorem et infamant præcepta nostra duritia:' quum idem Ep. 22. habeat: 'non est quod quisquam illos apud te temeritatis infamet:' quemadmodum Aur. Vict. de V. Ill. c. 78. 'impudicitiæ

[illegible] est.' [illegible] lib. xxviii. c. 1. § 46. [illegible] Tacitus lib. xv. [illegible] 'Clitus Coela, atque Annae Pollion. [illegible]

Eam enim, &c.' [illegible]

[illegible] e [illegible] Agathum, cui ad propter Helvetiorum [illegible] est. Comm. Eam enim, &c.' [illegible] Eam [illegible]. Scaevola l. [illegible] § ult. D. de alimen. et cib. leg. 'Uxor liberta mea, ubi corpus meum positum fuerit, ibi eos manere jubeo.' [illegible] de Helvetiorum [illegible]. Pro.

Dat libellum.' Per libellos accusatores crimina deferebant, denuntiabant. Noster infra Ann. ii. 'Ubi illud libelli vestri atrox principium, [illegible] formavit?' Horum mentio in L. Marcia D. ad L. Jul. de Adult. l. Libellorum, de Accusat. Juvenalis Sat. vi. 'Nulla fere causa est, in qua non femina litem moverit: accusat Manilia, si rea non est. Componunt ipsae per se, formantque libellos.' Ambrosius de obitu Valentiniani Imp. 'Et cum post aliquot dies accusatoris legeretur libellus, [illegible] praemeditatum, accusationis libere, donec perfectus

[illegible] Lib. viii. c. de Commentariis. Cuj.

Flaccescere.' [illegible] V. Val. [illegible] de Judic. [illegible] p. [illegible] in marg.

Quintus est.' [illegible] l. quitus est. In Ms. esse quita est. Sic infra Ann. ii. 'Sola virginitas, cum semel accepta, reddi nequitur.' Non aliter Plautus, Lucretius, Persius, Gellius, aliique veteres. Prisc. lib. viii. Diomed. lib. i. apud quem versus Attii ita legendi: 'Nam neque Pietas, neque amicitia, neque v. impelli, neque prece quita sum.' Catu. [illegible] quitus est. Sic Rom. Ed. [illegible] Vulgo enim quitus est. Terentius Hec. iv. 1. 57. 'forma in tenebris nosci non quita est.' Utitur et alibi Lucius noster. Comm. Ubi et cum propulit. [illegible] non est in Flor. ... Fact. propulit recte. Emend. Ne [illegible] quidem quitus est. Ubi et omnium egerat propulit etiam. Haec est vulgaris lectio, minime sana. Pro quitus est in Ms. Fich. exstat Quintus est, in Lips. quitus est. Edd. Ald. Colo. Valc. habent quintus est: praeeunte Junt. post. Sed in vocabulo tam vulgari non tam facile errassent librarii: imo, hoc est contra mentem

Auctoris, si modo bene locum perpendas. Melius itaque in reliquis Edd. *quitus est*, quod et Lexica jam pluribus exemplis probant. Verum cur, quæso, Æmilianus non potuit accusationem proprio suo nomine sustinere? at vero, omnino potuit, sed non ausus est. Dein bis idem dicitur: 'nam eum jubere proprio nomine accusationem sustinere,' et, 'propellere ut cominus agat,' prorsus sunt ταυτόλογα. Porro τὸ *ubi* in nullo est Ms. nec in Ed. Elm. qui post *etiam* addidit *et* e Florent. Totum locum, ne littera quidem mutata, sic lego: *ne sic quidem quitus est, ut cominus ageret, percelli, sed jam adversum te, &c.* Prima littera τοῦ *set* (ut scribitur in Mss.) male juncta fuerat τῷ *percelli*: hinc corruptus locus. Pro *etiam*, in Ms. D'Orv. *et*: unde Oudend. margini adlevit *ut cominus ageret percellis, at adversum te.* Sed major distinctio post *quitus est*, quæ locum turbat, omnino tollenda. Gruter. Suspic. Ineditarum lib. xx. c. 10. *ne sic quitus est tibi ut com. ag. propelli.* Male: nam *ubi*, unde ille fecit *tibi*, contra Mss. irrepsit. Tandem vulgares Edd. *propellis*. Ms. D'Orv. *perpellis*. Florent. cum Edd. Junt. post. et Scriv. *percellis*. Infra p. 420. 'Cœlitem Venerem ... nullis ad turpitudinem stimulis vel illecebris sectatores suos percellentem.' *J. B.* *Ne sic quidem quitus est*] Quid igitur? Licuitne contemnere jussum Proconsulis impune et toties? Licuit, quum Æmilianus jure aperto niteretur, quo cautum, ne invitus quis agere vel adcusare cogatur: ut mox dicam. *Scip. Gent.* *Quitus est*] Id est, compelli ad adcusandam non potuit. Perperam alii, *Quietus*, ut amicus noster eruditissimus hic notat, illud Terentianum allegans: 'Forma in tenebris nosci non quita est:' unde *nequitur* recte dixeris. Priscianus in Dionysio de situ orbis: 'Hic nasci linum, qui tacto adcensus ab igni Extingui nequitur.' *Idem.* *Ubi ut cominus ageret*] *Cominus* est, proprio nomine, quod antea dixit, *de professo*, alludens ad formulam inscriptionis, quæ extat in l. libellorum ff. de adcusat. Cur ergo infra dicit, 'cujus fuerat professor et machinator?' Sed hoc pertinet ad Æmiliani jactantiam extra jus, qui profiteri et gloriari solebat, suo machinatu Appuleium reum factum, ut alio loco infra scriptum est. Vel *cominus* est, Directo et per sese et principaliter, suo nomine. Nam et subscribens, quasi alieno adcusare videtur, qui non est princeps in agendo. Cornelius Nepos in vita Pomponii Attici: 'Neminem neque suo nomine, neque subscribens adcusavit.' Quanto minus is, qui ne subscripsit quidem, ut hic Æmilianus? sic stipulatio dicitur a Venuleio fieri debere cominus, quod nemo possit stipulari nisi præsens et de se ipso, et loquens conceptis directisque verbis, l. continuus ff. de verb. oblig. *Idem.* *Ubi ut cominus ageret percellis, &c. eminus calumniis velitatur*] Miles. v. 'Videsne quantum tibi periculum velitatur fortuna eminus? ac nisi longe firmiter præcaves mox cominus congredietur.' Et viii. 'Ut discernere prorsus nequiremus quam potissimum caveremus cladem, cominus casum, an eminus lapidum.' *Pric.* *Calumniis velitatur*] Ut Milesia viii. 'Velitari jocis.' Afranius: 'Verba jactare et velitari labiis.' Festus: 'Velitatio, ultro citroque probrorum objectio.' Idem: 'Advelitatio, jactatio verborum.' *Idem.*

In assistendi venia] Narrat Appul. adversarium suum Sicinium Æmilianum primariæ causæ diffidentem, ne periculum incideret, quod in accusando ex subscriptione subeundum erat, latibulum quæsisse. Libellum enim postera die nomine pueri porrexisse, inibi adscripsisse se pupillo accusanti tantum adsistere: quorum verborum sententia mihi quidem (ne,

[illegible]

Formul. II. 2. *Pric.*

De consilio consularium virorum pronunciavit] Solemne in pronuncianda sententia D. C. S. id est, Val. Probo interprete, 'De consilii sententia.' Livius lib. XLV. 'Silentio per præconem facto, quæ sibi ex consilii sententia visa essent, pronuntiavit.' Huc allusit Sep. Tertullianus lib. de Pudicitia: 'Lusit igitur et de suo spiritu, et de virtute domini, si, quod de consilio eorum pronuntiaverat, rescidit.' *Colv.* *Consularium.* Sive, qui in consilium adhibebantur. *Drakenb.* Quia in senatoribus aliqui erant consulares, propterea totum consilium non potest vocari *consulares:* quod voluit Floridus. Videtur id sensisse quoque Lips. qui (fortasse e suo Cod. nam Coll. Voss. ita habet) legi malebat *consiliarium:* quam vocem, pro *consiliariorum,* defendunt Bynkershoek. Obs. I. 25. et Duker. de Latin. Vet. Jurisc. p. 372. Vid. Heins. ad Brisson. de V. S. in V. Sed *de consilio consiliarium* non videtur esse ab Auctore. Fulv. Groslot. et Salm. conjecere *Clarissimorum;* uti passim Senatores vocantur. Eandem vocem, ter intra tam breve spatium repetitam, non tulisset quoque App. Nil contra Mss. mutandum. *Consulares* sub Imperatoribus vocabantur, qui provinciis Augusti præerant, quamvis non semper Consules fuissent. Vid. Salm. ad Scriptt. Hist. Aug. t. I. p. 198. 375. t. II. p. 346. et Wagneri Ind. II. in Ammian. Marcell. *J. B.* *De consilio consularium virorum*] Consulares et senatores quinque Romæ in consilio aderant, item quinque equites: in provinciis XXV. Recuperatores, peregrini adpellati, ut scribit Theophilus lib. I. Institut. Tit. VI. ubi nomine *συγκαθεζομένων συγκλητικῶν*, Consulares intelligere licet, et interpretari ex hoc Appuleii loco: nisi distinguendum putes inter Prætorem, de quo Theophilus et Præfectum urbi, ut hic Consulares, ille Senatores tantum in Consilio habuerit. *Scip. Gent.* *Pronunciasset.* Proprie, nam non alius *pronunciat* quam qui jus cognoscendi habet. Lib. XLVI. D. de verb. signif. *Pronunciabat* e Tabella autem. Vide Elmenhorstium ad primum Floridorum: doctiss. Desid. Heraldum ad Tertull. Apologiam. *Pric.*

Contra clarissima voce] Sic nos emendavimus corruptam lectionem omnium librorum, *contra clarissimam vocem.* Enimvero ea scriptura manifesto falsa: ista enim *clarissima vox* vox Æmiliani est non Lollii Urbici: quod ex sequentibus clarum. Elegantissime autem Appuleius hominem eum *χαρακτηρίζει* quem Theophrastus *ἀπονενοημένον* vocat: quod malam caussam tanta confidentia tueatur: quod juret tam facile, imo pejeret: quod alta et clara voce vociferetur: eadem Theophrastus. *Casaub.* Casaubonum deinceps Editores secure sunt secuti. Si quid tamen video, unice vera est scripta et vetus lectio, *contra Clarissimam vocem,* i. e. contra sententiam, quam pronunciaverat *Vir Clarissimus,* magistratus judicium gubernans: nam sic demum intelligi possunt seqq. 'quam quidem vocem,' &c. Ubi tamen vid. Florid. *J. B.*

Ab ejus pernicie temperarit] Referendum hoc ad pœnam illorum, qui judicibus convicium faciunt, eorumque sententias reprehendunt, qui infamia notantur. L. XLII. ff. de Injur. L. VIII. ff. de Appellat. Paullus Sentent. l. V. c. 35. arbitrio principis hoc delictum vindicari scribit. *Colvius.* *Adeo ut ægre Lollius Urbicus ab ejus pernicie temperarit.* Id est (inquit Gentilis) ægre manus abstinuit a tam impudenti convitiatore. Insulse. Notum quid *Pernicies,* duntaxat quum de Foro res. Tacitus Annal. IV. 'Cremucius Cordus postulatur novo, ac tunc primum audito crimine, quod, &c. id perniciabile reo visum, h. e. capitale.' Opponitur *Salus.* Infra Noster: 'Posse literas ejus ad per-

magia Liber] Hunc titulum concepi ex Mss. in quibus tamen vox *Apologia* non exstat, uti nec in Ed. Bip. sed eam non omittendam putavi, quia hoc titulo citari solet hic liber. Librum autem potius hanc Apologiam, quam orationem fuisse appellandam monuit Scip. Gent. [vid. sup.] ut Ciceronis Verrinæ, *Libri:* et consentiunt in eo Mss. O. e quibus Pith. *Apulei Platonici Madaurensis pro se apud Claudium de Maximum liber incipit.* Lips. Liber *Apul. Plat. Mad. de Magia incipit apud Claudium Maximum Marimum.* Coll. Voss. *Liber de Magia incipit apud Claudium Maximum Maurimum.* D'Orvill. *Incipit primus liber Apulei Platonici Philosophi de Magia.* De reliquis Mss. vide notitiam Codicum et Edd. Appuleii. Edd. Ald. Vic. Junt. Basil. *L. Apuleii* (Vic. Junt. Bas. *Madaurensis Platonici*) *Apologiæ sive defensionis Magiæ* (Ald. *Mageiæ*) *ad* (Ald. *apud*) *Claudium Maximum Proconsulem. Oratio prima* (addunt, Vic. *pro se.* Junt. Bas. *pro se ipso*). Vulc. Edd. *L. Apul. Apologia Prima:* sed in textu non est divisa. Si quis tamen cum Elmenh. *orationem* appellare malit, auctoritate Augustini l. cit. et Epist. 5. ei non valde refragabor: tanti enim res non est. *Pro se* addunt Mss. et Edd. permultæ, ac potuit sane alius cujusdam Apologiam scripsisse Appuleius. Quæ in Edd. ante Vulcan. item Elmenh. Florid. et Bip. adduntur *apud Claud. Max. &c.* ea librariorum additamentum puto: confirmantur tamen a Mss. plerisque, quare et ego illa retinui. *J. Bosscha.*

Proque vero obtinebam] Obtinere, antique dixit pro existimare, vel judicare, Ita Sallustius Oratione I. de Republica ordinanda, statim initio: 'Populus Rom. antea obtinebat, regna atque imperia fortunam dono dare, item alia, quæ per mortales avide cupiuntur.' Sed placet vehementer quod in duobus Mss. legitur: *Pro vero antea obtinebat, regna atque imperia, &c.* Quæ lectio et ab elegantia, et ab hac, quam observavimus, Appuleii imitatione confirmatur. Cui consequens est, ut, *Obtinebant,* illic legamus, vel, *P. Rom. pro vero:* facili librarii lapsu. Ita enim Sallustius hominum tum opinioni mox opponit experientiam certiorem. 'Sed contra res docuit,' inquit, 'id verum esse, quod Appius ait, Fabrum esse suæ quemque fortunæ.' *Scip. Gent.*

Maxime Claudi] Maximus Claudius is videtur esse, quem philosophum M. Antoninus Philosophus audivisse scribitur a Jul. Capitol. in ejus vitæ cap. 3. monente Latino Latinio in Bibl. Sacra et Profan. Meminit ejus ipse M. Antoninus in l. I. de vita sua § 15. In Ms. Pith. simpliciter conspicitur *A.* J. B.

Consilio] Alii, *concilio,* male. *Consilium* συνέδριον, sive consessus. *concilium* συναγωγὴ, cœtus amplior, ut erudite notat Wowerius ad Sidonium pag. 403. *Elmenh.* Mss. Pith. D'Orv. Coll. Voss. cum plerisque Edd. recte *consilio.* Cic. pro Quintio cap. 10. 'Quæso, C. Aquilli, vosque, qui estis in consilio:' vid. Ern. in Cl. Cic. et VV. DD. ad Lat. Pacat. Paneg. c. 1. cf. Act. Apost. 25. 12. et Pric. ad h. l. cujus commentarium in Apol. partim in Append. Appul. exhibebimus, partim textui subjiciemus. De confusione τῶν *consilium* et *concilium* vid. Gronov. et Drakenb. ad Liv. XLIV. 2. *J. B.* *Maxime Claudi, quique in Consilio estis*] Infra: 'Ut medius fidius verear Maxime, quique in Consilio estis.' Iterum: 'Testor igitur te Claudi Maxime, vosque qui in Consilio estis.' Et ita fere Cicero, cum Judice quæstionis compellans Adsessores: nominatim in Pro Quinctio. De hujusmodi *Consiliariis* παρακαθημένοις multi multa. Adi vel Tit. Cod. de Assess. et domest. Cancell. *Pric.*

Notissimæ] In malam partem. ut Cic. Phil. XI. 5. 'multos secum habuit notos et insignes latrones.' Gell.

I. 5. 'notissimæ saltatriculæ.' *Drakenb. in marg.* Cf. Pric. ad h. l. et Ern. in Cl. Cic. *J. B.* *Senem notissimæ temeritatis*] Sic in Pacati Panægyr. 'Notissimæ pietatis mater.' Suetonii Vespasiano, 'Vir notæ impudicitiæ.' Valerio libro VII. cap. 8. 'Vir notæ insaniæ.' Nostro Miles. X. 'Medicus notæ perfidiæ.' *Pric.*

Penuria criminum, solis conviciis impleturum] Æschines περὶ παραπρεσβείας· Οὗτος οὐδὲν ἀληθὲς εἶπεν, ἀλλὰ ψεύδεται, καὶ κατηγορεῖν οὐδὲν ἀληθὲς ἔχων, τερατεύεται. Ammianus ubi supra: 'Quum autem ad inopiam venerint muniendarum allegationum, ad effrænatam deflectunt convitiandi licentiam.' Et statim: 'Ferociam maledicendi tunc effutiunt, quum commissarum sibi caussarum infirmitatem rationibus validis non possunt convelare,' (malim *convallare*, ut supra *munire*). Eleganter Optatus contra Donat. lib. VI. 'Livore interveniente facile est iratis jactare, sed semper dum intenditur crimen, necessaria probatio est.' *Idem.*

Purgandæ apud imperitos Philosophiæ] Sic infra: 'Sustineo non modo meam, verum etiam Philosophiæ defensionem.' Et in fine: 'In omnibus non modo criminibus, verum etiam maledictis, procul a culpa Philosophiam tuitus sum.' Hausit hoc artificium Noster ab Apollonio, cujus defensio in hoc passim incumbit, ut ostendat objectum ei crimen Philosophiam esse, perperam imperitæ multitudini pro Magia habitam. Ipso Apologiæ limine verba ad Domitianum faciens, πρὸς φιλοσοφίαν οὐδεμιᾷ δίκῃ διαβεβλῆσθαι δόξεις. Ibid. δείξω αὐτὸν (Αὐτοκράτορα) φιλοσοφίαν ἀδικοῦντα. Noster inquam (quod et infra prout usus venerit, ex locorum collatione ostendemus) indubie lectam habuit Apollonii defensionem, eam quæ superest e Philostrato necne, non affirmo. (potuit id sane, neque enim Appuleio recentiorem puto:) certe aliquam ab Apollonii æquali quopiam memoriæ traditam, aut (quod proclive credere est) a seipso scriptam. Philostratus: Καὶ λόγος μὲν αὐτῷ ξυνεγράφη τις ὡς πρὸς ὕδωρ ἐς τὴν ἀπολογίαν ἀφηγήσοντι. *Idem.*

Ad difficultatem defensionis] Quia, nempe, non satis mihi reliquerunt spatii, ad cogitandum: ut recte interpretatur Floridus. Male Scip. Gent. vid. ejus et Pric. notas. *J. B.* *Istæ calumniæ, ut prima specie graves, ita ad difficultatem defensionis repentinæ fuere.* Sic etiam infra verbis disertissimis: 'Omnis ista accusatio temeraria et repentina fuit.' Quem locum si contendisset Scipio cum præsenti, eum quidvis potius promptuum fuisse puto quam quæ in medium tulit. *Pric.* *Quamquam istæ calumniæ, ut prima specie graves, ita ad difficultatem defensionis repentinæ fuere.* Quum primum hanc orationem legerem, hoc mihi dicere Appuleius visus est, difficiles sibi defensu fuisse has calumnias, utpote repentinas, et ad quas respondere ex tempore oportuerit, etiam respondit, de quo mox. Et eo pertinet, quod Cicero ait in Oratione pro Cluentio, 'falsam invidiam vehementes habere repentinos impetus.' Sed contrarium plane Appuleius dicit, nimirum facile sibi fuisse eas calumnias refutare, ut ex sequentibus apparet. *Scip. Gent.*

Quintus an sextus] Ms. D'Orv. *aut:* ex glossa. Cic. ad Div. VII. 9. 'Cn. Octavius an Cn. Cornelius quidam est.' Aur. Vict. de Vir. Ill. cap. 73. 'aurum, dolo an scelere Cæpionis, partum.' Tac. Ann. I. 13. 'Tiberius, casu an manibus ejus impeditus, prociderat:' et sæpe. cf. Mercer. ad Septim. de B. Troj. I. 19. Contra p. 404. infra, pro *maculæ aut inhon.* Ms. Pith. *m. an inh.* Sed non nisi in re dubia locum habet; quod ibi secus est. *J. B.* *Nam, ut meministi, dies abhinc quintus, an sextus est.* Quid ais Luci? ut ne aliquis tibi credat, hanc tam copiosam

et eruditam, omniumque prope scientiarum sententiis confertam, orationem uno vel altero die a te compositam esse? nam tres, quatuor dies ab adcusatore occupati fuerunt; quamvis et hoc exiguum sit, et minutissimum quiddam: nec id solum; si veterem publicorum Judiciorum morem consideres, quum per intervalla et intermissis diebus reus destinabatur, deferebatur, referebatur inter reos, interrogabatur, denique accusabatur: sed etiam remotis ambagibus, vix ac ne vix quidem fieri hoc potuit. Maximus magus est, qui talia uno et altero die potest efficere. Citius credam orationem quæ 'Volvitur a prima divina Philippica fama,' a Cicerone vel ex tempore habitam esse, utpote meram invectivam et versantem in rebus notissimis, quam tribus vel quinque diebus hanc ab Appuleio confici potuisse. Nihil vero in numeris mutandum, nam et infra satis clare Appuleius dicit, 'Bene quod festinatio judicii vos antevertit,' et quæ ibi sequuntur. Quid igitur? mihi videtur dicendum, aliam fuisse orationem, quam Appuleius dixit, aliam hanc, quam scripsit, ut Ciceronis Oratio pro Milone alia dicta, alia scripta, et contra oratio Crassi pro lege Servilia, quæ edita postea est, non omnia habuit, quæ dicta fuerant a Crasso, ut Cicero in Bruto significat. Quod in omnibus fere orationibus usuvenisse puto. Certe Cornelius Nepos, quasi pro re inusitata et rara notavit, Orationem pro Cornelio a Cicerone iisdem verbis, quibus edita est, peroratam fuisse se præsente, ut refert D. Hieronymus epist. LXI. Et Cato major apud Ciceronem: 'caussarum illustrium,' inquit, 'quascumque defendi, nunc quam maxime orationes conficio.' Liber igitur hæc Apologia fuerit potius, quam Oratio adpellanda: Ut Ciceronis Verrinæ, Libri. Egregius quidem *Erasmus* citat Librum Appuleii de Magia, hanc orationem intelligens, in adagio, 'Vulpina lingua.' *Scip. Gent.*

Quum me caussam, pro uxore mea, Pudentilla, adversus Granios adgressum] Advocatus enim Appuleius fuit, nec Carthagini solum, ubi hoc judicium peractum, sed etiam Romæ, non sine gloria et emolumento; ut ipsemet profitetur lib. XI. Metamorph. extremo. Sed initio ejusdem operis præfatur veniam: 'si quid,' inquit, 'exotici ac forensis sermonis, rudis elocutor offendero.' *Idem.* *Pro Uxore mea Pudentilla.* Id officii et tamquam advocatus suscepit, et tamquam maritus. Jure antiquo in tutela maritorum erant uxores, quod jus postea absolevit. Ceterum caussas uxoris suæ agere potest, etiam sine mandato, dum de rato caveat. Lib. XXI. Cod. de Procurator. Si de rebus dotalibus vel paraphernalibus agatur, ne de rato quidem satisdat. L. ult, Cod. de pact. conv. tam sup. dot. Appuleium de rebus propriis uxoris vel receptitiis egisse verisimile est, quod tenuem sibi dotem constitutam infra dicit, quum alias opulentissima mulier esset. *Idem.*

Patroni ejus] Cujus Patroni? an Pudentillæ? ita videtur, neque enim ad Granios referri hæc vocula potest. Sed Pudentillæ ipsi erat Appuleius patronus et advocatus. Igitur ad Sicinium Æmilianum referendum est: qui enim nunc Æmiliani patroni sunt, iidem tunc, quum caussa pro Pudentilla ab Appuleio contra Granios ageretur, Graniorum erant. *Idem.*

Ac denique necis Pontiani privigni mei cœpere] Insimulatus videtur Lucius, vel, quod ipse privignum necasset, vel quod noluerit alia conditione Pudentillam, matrem pueri, ducere, quam illo amoto: ut Catilina, qui captus amore Aureliæ Orestillæ, quod ea nubere illi dubitabat, timens privignum adultum ætate, pro certo creditur necato filio vacuam domum scelestis nuptiis fecisse; inquit Sal-

lustius. Ejusdem sceleris exemplum in Cluentiana, ubi de Oppianico et Sassia. Vere igitur imperator Constantinus de mulieribus iterum nubentibus, 'eas novis maritis non solum res filiorum, sed etiam vitam addicere.' L. XXII. Cod. de administrat. tutor. Contrarium superioribus exemplum maxime memorabile vide apud Agellium, libro XII. cap. 7. nec minus memorabile Dolabellæ Procos. Judicium, vel potius Areopagitarum. *Idem.*

PAG. 401 *Non tam crimina Judicio*] Neque enim cum Graniis actum est, nisi de rebus Uxoris Pudentillæ, et Judicio Civili: in veteri Codice scriptum aiunt, *Indicio.* Idem.

Objectamenta jurgio prolata] Infra: 'Hem tibi ista accusatio jurgiis inita.' *Pric.*

Ibi vero Æmilianus] Cur se hic Æmilianus interposuit, quum Graniorum patroni ea objecissent Appuleio ut ab Appuleio provocati ad accusandum essent? Existimo, id ea re factum, quod patroni illi auctorem eorum maledictorum nominassent Æmilianum, qui et ipse illa eadem maledicta sua voce confirmaverit. Sequitur enim de ipso Æmiliano, 'Pontianum fratris sui filium cum paullo prius a me occisum clamitaret.' *Scip. Gent.*

Rem factam] Nil mutandum. Respondent hæc superioribus: 'non tam crimina judicio, quam objectamenta jurgio prolata:' et est sensus: Quum jam flagitationibus Appuleii videret Æmilianus, jam non *verbis* velitandum amplius esse, sed *rem* esse factam, non intra *jurgium* objectamenta sua posse contineri, sed tamquam crimina, in *judicium* deductum iri, quærere occepit, &c. *Rem* hic valere *litem* monuit jam Pric. quem vide. *Verba* autem de jurgiis dixit etiam Terent. And. II. 4. extr. ubi cf. Ruhnken. et Hec. III. 1. 33. ibique Donat. Possis etiam h. l. *ex verbis rem factam* ita explicare, ut nostrates dicunt: *en dat het van woorden tot daden gekomen was.* J. B. *Ex verbis rem factam videret*] Et quidem capitalem. Livius alicubi: 'Ne sermones cum amatore habitos in rem non modo seriam, sed capitalem duceret.' Terentius 'verba ad rem conferri:' intelligit Appuleius ex Jurgio judicium natum, ex minis litem. Ita 'rem in medium vocare' eleganter Cicero, et alii dixerunt, pro litem movere vel controversiam. Aliud est, 'Rem factam habere,' Martiali libro VI. Epigram. IX. 'Rem factam Pompillus habet, Faustine; legetur, Et nomen toto sparget in orbe suum.' *Scip. Gent.* *Ex verbis rem factam*] Id est, *Litem.* Ausonius: 'Imperium, litem, Venerem, cur una notat res?' Varro de L. L. l. VI. 'Quibus Res erat in controversia, vocabatur Lis, ideo in actionibus videmus dici, QUAM REM SIVE LITEM DICERE OPORTET.' Et in XII. 'REI SIVE LITIS TRES ARBITROS DATO.' 'Αμφιβολογία Ciceroni derisa in Pro Muræna: 'Jam illud' (inquit) 'mihi mirum videri solet, tot homines, tam ingeniosos, post tot annos, etiamnunc statuere non potuisse, utrum diem tertium an perendinum: Judicem an Arbitrum: Rem an Litem dicere oporteret.' Et a *Re* (eodem teste II. de Orat.) vocabantur *Rei* non solum criminis qui arguebantur, generatim autem omnes de rebus quorum disceptabatur. Gallus apud Festum: 'Reus est qui cum alio Litem contestatam habet, sive is egit, sive cum eo actum est.' *Pric.*

Quæ facilius infamatur] L. *qua.* Burm. Male. *Oud.* Burm. ad Petron. cap. 62. citans h. l. obiter monuit leg. esse *qua*, non *quæ*: et sic sane loquitur Seneca Ep. 99. 'Hi sunt qui nobis objiciunt nimium rigorem et infamant præcepta nostra duritia:' quum idem Ep. 22. habeat: 'non est quod quisquam illos apud te temeritatis infamet:' quemadmodum Aur. Vict. de V. Ill. c. 78. 'impudicitiæ

[illegible]

'Clitis Gallis, atque [illegible] Pellam. infamatis [illegible], [illegible] exilia.' Scip. Gent.

Eam solam, &c.] Posuit [illegible] scribendum. Sed nihil debet mutari. Est enim [illegible] familiare huic scriptori, apud quem saepe reperias eam dictionem [illegible]. Infra: 'quod animi partem [illegible], quae longe sanctissima est, [illegible] violet.' Tolle eam: sententiae nihil detraxeris. Ita autem Graeci, Herodotus praesertim et Pausanias, atque e recentioribus Agathias, cui id proprie Hebraeorum dialecti esse visum est. Casaub. Eam solam, &c.] [illegible] Eam [illegible]. Scaevola l. [illegible] § ult. D. de aliment. et cib. leg. 'Quos libertos meos, ubi corpus meum positum fuerit, ibi eos manere [illegible].' Pitra de Hebr[illegible] Pric.

Dat libellum] Per libellos accusatores crimina deferebant [illegible] infra Apul. [illegible] 'Ut illud libelli vestri [illegible] nomine [illegible].' [illegible] L. [illegible] D. ad L. Jul. de Adult. l. Libellorum. de Accusat. Juvenalis Sat. vi. [illegible] Ambrosius [illegible] 'Et cum [illegible] libellos, [illegible], [illegible] libros, [illegible]

[illegible]

Auctoris, si modo bene locum perpendas. Melius itaque in reliquis Edd. *quitus est*, quod et Lexica jam pluribus exemplis probant. Verum cur, quæso, Æmilianus non potuit accusationem proprio suo nomine sustinere? at vero, omnino potuit, sed non ausus est. Dein bis idem dicitur: 'nam enm jubere proprio nomine accusationem sustinere,' et, 'propellere ut cominus agat,' prorsus sunt ταυτόλογα. Porro τὸ *ubi* in nullo est Ms. nec in Ed. Elm. qui post *etiam* addidit *et* e Florent. Totum locum, ne littera quidem mutata, sic lego: *ne sic quidem quitus est, ut cominus ageret, percelli, sed jam adversum te, &c.* Prima littera τοῦ *set* (ut scribitur in Mss.) male juncta fuerat τῷ *percelli:* hinc corruptus locus. Pro *etiam*, in Ms. D'Orv. *et:* unde Oudend. margini adlevit *ut cominus ageret percellis, at adversum te.* Sed major distinctio post *quitus est*, quæ locum turbat, omnino tollenda. Gruter. Suspic. Ineditarum lib. xx. c. 10. *ne sic quitus est tibi ut com. ag. propelli.* Male: nam *ubi*, unde ille fecit *tibi*, contra Mss. irrepsit. Tandem vulgares Edd. *propellis.* Ms. D'Orv. *perpellis.* Florent. cum Edd. Junt. post. et Scriv. *percellis.* Infra p. 420. 'Cœlitem Venerem ... nullis ad turpitudinem stimulis vel illecebris sectatores suos percellentem.' *J. B.* *Ne sic quidem quitus est*] Quid igitur? Licuitne contemnere jussum Proconsulis impune et toties? Licuit, quum Æmilianus jure aperto niteretur, quo cautum, ne invitus quis agere vel adcusare cogatur: ut mox dicam. *Scip. Gent.* *Quitus est*] Id est, compelli ad adcusandam non potuit. Perperam alii, *Quietus*, ut amicus noster eruditissimus hic notat, illud Terentianum allegans: 'Forma in tenebris nosci non quita est:' unde *nequitur* recte dixeris. Priscianus in Dionysio de situ orbis: 'Hic nasci linum, qui tacto adcensus ab igni Extingui nequitur.' *Idem.* *Ubi ut cominus ageret*] *Cominus* est, proprio nomine, quod antea dixit, *de professo*, alludens ad formulam inscriptionis, quæ extat in l. libellorum ff. de adcusat. Cur ergo infra dicit, 'cujus fuerat professor et machinator?' Sed hoc pertinet ad Æmiliani jactantiam extra jus, qui profiteri et gloriari solebat, suo machinatu Appuleium reum factum, ut alio loco infra scriptum est. Vel *cominus* est, Directo et per sese et principaliter, suo nomine. Nam et subscribens, quasi alieno adcusare videtur, qui non est princeps in agendo. Cornelius Nepos in vita Pomponii Attici: 'Neminem neque suo nomine, neque subscribens adcusavit.' Quanto minus is, qui ne subscripsit quidem, ut hic Æmilianus? sic stipulatio dicitur a Venuleio fieri debere cominus, quod nemo possit stipulari nisi præsens et de se ipso, et loquens conceptis directisque verbis, l. continuus ff. de verb. oblig. *Idem.* *Ubi ut cominus ageret percellis, &c. eminus calumniis velitatur*] Miles. v. 'Videsne quantum tibi periculum velitatur fortuna eminus? ac nisi longe firmiter præcaves mox cominus congredietur.' Et viii. 'Ut discernere prorsus nequiremus quam potissimum caveremus cladem, cominus canum, an eminus lapidum.' *Pric.* *Calumniis velitatur*] Ut Milesia viii. 'Velitari jocis.' Afranius: 'Verba jactare et velitari labiis.' Festus: 'Velitatio, ultro citroque probrorum objectio.' Idem: 'Advelitatio, jactatio verborum.' *Idem.*

In assistendi venia] Narrat Appul. adversarium suum Sicinium Æmilianum primariæ causæ diffidentem, ne periculum incideret, quod in accusando ex subscriptione subeundum erat, latibulum quæsisse. Libellum enim postera die nomine pueri porrexisse, inibi adscripsisse se pupillo accusanti tantum adsistere: quorum verborum sententia mihi quidem (ne-

scio an tibi quoque) postulare videtur, legerem, *in assistendi umbra perseveravit.* Constitutum autem ab Impp. Arcadio et Honorio, ut in caussis criminalibus inscriptiones præponerentur l. in Caussis, c. de accus. et inscriptionibus. L. momentariæ, c. unde vi. L. unic. c. de abigeis. L. libellorum, ff. eod. tit. epistola D. Trajani ad Plinium, de Christianis cohibendis: eo videlicet, ut alterutram partem digna legum tenere possit auctoritas: dicta L in caussis, et l. si cui, ff. de accusationibus; neque inpunita sit mentiendi licentia, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicii. L. accusationis, c. de accusationibus. *Stewech.* *Ab accusandi periculo profugus.* Id est, ab accusando, in quo erat periculum. Sic statim eleganter vel breviter, *in assistendi venia perseveravit:* ἀντὶ τοῦ in assistendo, ubi spes veniæ. Hoc moneo, quia reperti sunt tam corrupti palati homines, quibus vulgata lectio non saperet, ac legi vellent, *in assistendi umbra.* O acumen! *Casaub.* Fulvius, *in ass. vice.* Et mox, *de consiliis clarissimorum virorum.* Sciopp. in Symb. Ideo autem dixit veniam, quia officii necessitas et tutoris fides excusata esse debet, ut ait Tryphoninus noster, quare nec legatum sibi testamento relictum, quod falsi vel inofficiosi adcusat, placet eum perdere, nec repelli a bonorum possessione contra tabulas, si libertum patris pupilli sui nomine capitis adcusaverit. L. tutorem ff. de his quib. ut indign. L. ult. ff. de postul. Non male tamen in quibusdam Mss. *In adsistendi vice*, legi putem: id est, munere et partibus fungi adsistentis perseveravit. *Scip. Gent.* Non male tamen in quibusdam Mss. *In adsistendi vice*, legi putem: id est, munere et partibus fungi adsistentis perseveravit. *Idem.* Mstos, in quibus sit *vice*, ego non novi, nisi unum Fulv. e quo illud adnotavit Wow. sed videtur potius esse mera conjectura Fulvii, quem minime sequor. Manifeste sibi opponuntur *periculum* et *venia:* quare non audiendus quoque Grater. Susp. Ined. xx. 10. aiens probabiliter Stewechium emendasse *umbra.* J. B.

Pag. 403 *Si quidpiam veri in me explorasset*] H. e. si invenisset quod vere posset objectare mihi. Sed Græcissat Appuleius. Æschines jam citato loco: οὐδὲν ἀληθὲς κατηγορεῖν ἔχων, τεparεύεται. *Pric.*

Pertinacia] Rom. ed. *pervicacia.* Casaub. Accedunt Vic. Vulc. Wow. Vid. Oudend. ad Met. l. v. p. 379. b. ubi absque Mstorum auctoritate id probat quoque V. Cel. et edidit Ruhnken. Accedit autem h. l. quod *pervicacia* est vocabulum forense, quo ejus significatur obstinatio animi, qui, gemino judicio superatus, rursus provocat. V. Brisson. de V. S. Noster de Deo Soer. p. 670. Ed. Flor. *pervicaci audacia, pertinaci spe*, distinguere videtur: sed utrumque in bonam et malam partem adhibetur. *J. B.*

Cum Lollius Urbicus V. C.] Vid. Brisson. de Form. III. 26. Videtur autem is esse Lollius Urbicus, quem, legatum Antonini Pii, Brittannos vicisse, testatur Capitol. in Anton. Pio cap. 5. Diversus ab illo Lollius Urbicus, qui temporibus Macrini et Heliogabali vixit, et historiam sui temporis scripsit. Vid. Lamprid. in Diadumeno cap. 9. *Idem.*

Verum videri] Id est, *Esse.* Miles. IX. 'Die sequenti molæ, quæ maxima videbatur, matutinus adstituor.' Sexta: 'Impares nuptiæ, et præterea in villa, &c. factæ, legitimæ non possunt videri.' Probus in Notis: I. E. C. V. 'Justa ejus caussa videtur:' sic et Græci νομίζειν καὶ δοκεῖν usurpabant οὐ πάντως ἐπ' ἀμφισβόλου, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἐπὶ τοῦ ἀληθεύειν. notat Ulpian. ad Olynth. 1. quod et postea in Patrum Conciliis obtinuisse docet Savaro ad Sidon. Vide Brissonium de

Formul. II. 2. *Pric.*

De consilio consularium virorum pronunciavit] Solenne in pronuncianda sententia D. C. S. id est, Val. Probo interprete, 'De consilii sententia.' Livius lib. XLV. 'Silentio per præconem facto, quæ sibi ex consilii sententia visa essent, pronuntiavit.' Huc allusit Sep. Tertullianus lib. de Pudicitia: 'Lusit igitur et de suo spiritu, et de virtute domini, si, quod de consilio eorum pronuntiaverat, rescidit.' *Colv.* *Consularium.* Sive, qui in consilium adhibebantur. *Drakenb.* Quia in senatoribus aliqui erant consulares, propterea totum consilium non potest vocari *consulares*: quod voluit Floridus. Videtur id sensisse quoque Lips. qui (fortasse e suo Cod. nam Coll. Voss. ita habet) legi malebat *consiliarium*: quam vocem, pro *consiliariorum*, defendunt Bynkershoek. Obs. I. 26. et Duker. de Latin. Vet. Jurisc. p. 372. Vid. Heins. ad Brisson. de V. S. in V. Sed *de consilio consiliarium* non videtur esse ab Auctore. Fulv. Groslot. et Salm. conjecere *Clarissimorum*; uti passim Senatores vocantur. Eandem vocem, ter intra tam breve spatium repetitam, non tulisset quoque App. Nil contra Mss. mutandum. *Consulares* sub Imperatoribus vocabantur, qui provinciis Augusti præerant, quamvis non semper Consules fuissent. Vid. Salm. ad Scriptt. Hist. Aug. t. I. p. 198. 375. t. II. p. 346. et Wagneri Ind. II. in Ammian. Marcell. *J. B.* *De consilio consularium virorum*] Consulares et senatores quinque Romæ in consilio aderant, item quinque equites: in provinciis XXV. Recuperatores, peregrini adpellati, ut scribit Theophilus lib. I. Institut. Tit. VI. ubi nomine συγκαθεζομένων συγκλητικῶν, Consulares intelligere licet, et interpretari ex hoc Appuleii loco: nisi distinguendum putes inter Prætorem, de quo Theophilus et Præfectum urbi, ut hic Consulares, ille Senatores tantum in Consilio habuerit. *Scip. Gent.*

Pronunciavit. Proprie, non enim alius pronunciat quam qui jus cognoscendi habet. Lib. XLVI. D. de verb. signif. *Pronunciabat* e Tabella autem. Vide Elmenhorstium ad primum Floridorum: doctiss. Desid. Heraldum ad Tertull. Apologiam. *Pric.*

Contra clarissimæ voce] Sic nos emendavimus corruptam lectionem omnium librorum, *contra clarissimam vocem*. Enimvero ea scriptura manifesto falsa: ista enim *clarissima* vox vox *Æmiliani* est non Lollii Urbici: quod ex sequentibus clarum. Elegantissime autem Appuleius hominem cum χαρακτῆρι quem Theophrastus ἀπονενοημένον vocat: quod malam causam tanta confidentia tueatur: quod juret tam facile, imo pejeret: quod alta et clara voce vociferetur: eadem Theophrastus. *Casaub.* Casaubonum deinceps Editores secure sunt secuti. Si quid tamen video, unice vera est scripta et vetus lectio, *contra Clarissimam vocem*, i. e. contra sententiam, quam pronunciaverat *Vir Clarissimus*, magistratus judicium gubernans: nam sic demum intelligi possunt seqq. 'quam quidem vocem,' &c. Ubi tamen vid. Florid. *J. B.*

Ab ejus pernicie temperarit] Referendum hoc ad pœnam illorum, qui judicibus convicium faciunt, eorumque sententias reprehendunt, qui infamia notantur. L. XLII. ff. de Injur. L. VIII. ff. de Appellat. Paullus Sentent. l. v. c. 35. arbitrio principis hoc delictum vindicari scribit. *Colvius.* *Adeo ut ægre Lollius Urbicus ab ejus pernicie temperarit.* Id est (inquit Gentilis) ægre manus abstinuit a tam impudenti convitiatore. Insulse. Notum quid *Pernicies*, duntaxat quum de Foro res. Tacitus Annal. IV. 'Cremucius Cordus postulatur novo, ac tunc primum audito crimine, quod, &c. id perniciabile reo visum, h. e. capitale.' Opponitur *Salus*. Infra Noster: 'Posse literas ejus ad per-

niciem, non posse ad salutem.' Iterum: 'Cedo tu Aviti Epistolas, ut quæ semper mihi ornamento fuerunt, sint nunc etiam saluti.' *Pric.*

Quam quidem vocem] Male Floridus, ut supra diximus. *J. B.* *Quam quidem vocem*] Obscura oratio, sed hoc Appuleius vult: dixerat antea Æmilianum in adcusatione falsi testamenti victum, contumeliose in Lollium Præfectum Urbi locutum esse. Similis vecordiæ vocem ab eo erupturam in Claudium Maximum Proconsulem auguratur hoc judicio Appuleius, fretus et æquitate Maximi, et innocentia sua. Quorum utrumque pariter ad condemnationem Æmiliani valere videbat: unde ille dolore adcensus similis vecordiæ vocem in Claudium erumperet. In V.C. legi aiunt: 'Mea innocentia fretus, subit hoc quoque judicio.' *Scip. Gent.*

Erupturam] Scribo et distinguo, *erupturum: quippe, qui sciens innocentem criminatur.* 'Erumpere vocem,' dictum ἐνεργητικῶς, ut apud Terent. 'erumpere gaudium:' apud Ciceron. 'erumpere stomachum in aliquem.' Qui non animadverterant, in superiore loco legendum *clarissima voce*, eos ne istum quidem recte accipere potuisse certum est. Hoc ait: sperare se fore, ut Æmilianus, isto quoque judicio victus, idem vecordiæ specimen edat, ac fecit superiore illo. Id prius judicium Romæ, non in provincia fuit celebratum, apud tribunal Q. Lollii Urbici præfecti Urbis: de quo vetus lapis extat Romæ: Apollini. Q. Lollius Urbicus. Præf. Urb. *Casaub.* Rursus hic revocanda vetus et scripta lectio, quam cum Casaub. mutarunt Vulc. Wow. Flor. *Erumpere* elegans est h. l. verbum. In caussa tam manifesta poterat judex statim pronunciare, sed vocem ejus aliquamdiu reprimebant legitimæ ac necessariæ judiciorum moræ. Vox autem repressa proprie dicitur *erumpere*. De persona in *quippe qui* intelligenda dubitari nequit. *J. B.*

Apud præfectum urbis] Nam is de falsis testamentis cognoscere solitus. Scævola JC. 'Filia quæ de inofficioso agere instituit et transegit, postea cum heredibus, stipulatione interposita, et subjecta doli clausula, apud præfectum de falso testamento egit, nec probavit.' L. cxxxv. de Verbor. Obligat. *Colv.* *Præfectum Urbi.* Sic exquisitius Ms. Pith. et Ed. Junt. post. In reliquis *pr. Urbis:* ut semper variatur, quemadmodum in *præf. prætorii* et *prætorio*. Apud Ammian. Marcell. semper est *præf. Urbi:* in Historiæ Augustæ scriptt. utrumque passim. *J. B.*

Namque peccatum] Suetonius de Nerone cap. 27. 'Paulatim invalescentibus vitiis, jocularia et latebras omisit, nullaque dissimulandi cura ad majora palam erupit.' *Elmenh.*

Integrat] R. *iterat.* Lips. Utitur sæpe verbo *iterare* Noster: v. Ind. sed et *integrare* est in lib. ii. Met. p. 133. 'voluptatem integrantes.' p. 166. 'iterum cachinnum integrant.' Lib. vii. p. 453. 'Martiæ cohortis facies integraretur.' *J. B.*

Pag. 404 *Ad rem aggredior*] 'Aggredi rem' dicitur, qui meditatur de re incipienda, ut Melæ Præf. 'Orbis situm dicere aggredior.' 'Aggredi ad rem' qui jam incipit: Plaut. Asin. iii. 3. 91. 'Quin ad hunc Philenium aggredimur.' Cic. de Or. ii. 44. 'cum aggredior ancipitem caussam et gravem ad animos judicum pertractandos.' Noster infra p. 263. Ed. Scriv. [446. Flor.] 'Aggredior jam ad ipsum crimen.' p. 275. [466.] 'Ut sit mihi tempus aggredi ad cetera.' *Drakenb.*

Proximam crimini] Vet. lib. *proximo crimine.* Unde Lipsio scribere visum, *pro summo crimine.* Colvius. In vet. cod. erat *proximo crimine.* Id quod rectum, pro *obvio* atque *manifesto*. Sic infra, 'proxima humanitate,' Claudium Maximum alloquens: 'Ne tu,

Claudi Maxime, nimis patiens vir es, et oppido proxima humanitate.' Vanus ergo conatus V. Cl. Justi Lipsii rescribentis, *pro summo crimine*. J. Meursius. *Pro maximo crimine*. Sic reposui ex Flor. 2. Vulgo, *proximam crimini*. Elmenh. Meursius *Proximo crimine*, ut infra: 'Proxima humanitate.' Lipsius *Pro summo crimine*, remote nimis. *Pric.* *Proximo crimine* exstat in Mss. D'Orv. Lips. Pith. Fux. Coll. Voss. (nisi quod in D'Orv. sit *crimen*) et Ed. Junt. post. probante Meursio. Sed recte *pro maximo crimine* e 2. Florent. edidit Elm. cum Scriv. Flor. Bip. ut legendum esse margini adscripsit Oud. et obiter notavit ad Cæsar. lib. III. de B. G. cap. 29. Reliquæ Edd. *proximam crimini*: bene, si Mss. addicerent. Phædr. I. 10. 5. 'Negabat illa se esse culpæ proximam:' ubi cf. Scheff. et Burm. sic 'affinis culpæ' apud Ciceron. et 'confinis crimini' Noster infra p. 484. *J. B.*

Propter quod] Quidam, *propterea quod*, male. Tertullianus de Testimonio animæ: 'Et conrecumbentibus sortem suam exprobrare non possis; debes adulari propter quod lætius vivis.' *Colv.* Nescio ubi Colv. invenerit *propterea quod*. Sensus sane id videtur postulare: nam quomodo cum Florido explicari hic possit 'qua de caussa,' non video. Interim, quod sciam, Mss. et Edd. nihil variant. *Propter quod* dictum videtur pro *propterea quod*, ut 'præter quod' pro 'præterquam quod,' (vid. Ind.) Exemplum tamen frustra quæsivi: nam in Tertulliani loco, quem Colv. citat, legitur *propter quos lautius vivis*. J. B.

Mercenaria loquacitate] Ut apud Tertullian. Apolog. 'Mercenaria advocatio.' Zenon. Veronens. Sermon. de Avarit. 'Mercenaria ac duplex lingua.' Plautum in Stich. 'Venditaria,' et Ovid. in Amor. lib. I. Epist. 48. 'Empta.' Symmach. lib. III. Epist. 175. 'In mercedem linguæ ornamenta corrumpere.' Isid. Pelus. *διὰ φιλοχρηματίαν καπηλεύειν, χρυσῷ προπίνειν τὴν ψῆφον, καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης ζυγὸν λήμματι παρασαλεύειν.* Nicetas in Andron. *χαριτογλωττοῦντες, καὶ πρὸς ἀργύριον λαλοῦντες. Pric.*

Ob mercedem et auct. inpud. deprehensa haberi] Nescio quid hic vocabuli *deprehensa*. Festus: 'Deprehensa dicitur genus militaris animadversionis, castigatione major, ignominia minor.' Quod quomodo huc trahendum æque nescio. Forte mutanda saltem distinctio. *Acidalius.* H. e. pro manifesto falsis et satis revictis. Quid si tamen scribamus, *ob mercedem et auctoramenta impudentiæ depensa*, pro, repensa. *Casaub.* Fulvius conjiciebat *depensa*. Sciopp. in Symb. Rectius visum *depensa*. Wower. *Deprehensa haberi*, id est, quasi manifesto falsa, vel *depensa* cum Casaubono legendum. Acidalius annotat ex Festo: 'Deprehensa dicitur genus militaris animadversionis,' &c. Sed quomodo huc trahendum, ignorare se dicit. *Scip. Gent.* Fulv. et Casaub. *depensa hab.* Elmenh. Locus qua a verbis vitiosus, qua ab interpunctione. Scribe: *Futiliter blatterata ob mercedem et auctoramenta, impudentiæ depensa haberi*: omnino sic legenda hæc et distinguenda. *Impudentiæ depensa*, ut apud Marc. Capell. 'Jurgiis pendere.' 'Indocta rabidum quem videre secula Jurgiis caninos blatteratus pendere.' *Pric.* *Quæ etsi possunt ab his utiliter blatterata ob mercedem, et auctoramento impudentiæ depensa, haberi.* Ita legendum e Mss. i. e. blatterata a patronis Æmiliani in suam ipsorum utilitatem, ob mercedem, qua se ad me accusandum obstrinxerunt. 'Auctoramento impudentiæ depensa,' i. e. persoluta. Quod autem habetur blatteratum ob mercedem, et auctoramento impudentiæ depensum, id ut frivolum prætermitti potest; attamen Appu-

telo vel sua caussa paucis refellenda videbantur. Probavit hanc lectionem Oudend. noster ad Cæsar. de B. G. I. 44. quem vide etiam ad Nostri Met. IX. p. 607. a. imo, edidit jam Scriv. sed alia, minus bona, ni fallor, distinctione: *quæ etsi possunt ab his utiliter, blatterata ob mercedem, et auctoramento impudentiæ, depensa haberi.* Videamus jam de singulis. *Utiliter* a Colvio mutatum esse in *futiliter* supra jam vidimus. *Auctoramenta impudentiæ deprehensa* est in Edd. excepta Scriver. omnibus, nisi quod in Junt. post. sit *auctoramento,* adstipulantibus Mss. Florent. Pith. Lips. Coll. Voss. et probantibus Salmas. forsan a Fux. Cod. et Gronov. ad Arrian. VII. 6. Pro *deprehensa* extat *depensa* jam in Ed. Vic. et ex conj. Fulvii in Ed. Wow. addicentibus Mss. Bemb. et D'Orv. *Utiliter*, i. e. in suam utilitatem. Noster de Dogm. Plat. lib. I. p. 580. Ed. Flor. 'cum impedimentum istud utiliter provenerit, ea illa Felicitas nominatur.' Ovid. Her. Ep. I. vs. 67. 'Utilius starent etiam nunc mœnia Trojæ.' id. Fast. III. vs. 401. 'Utiliter nobis perfidus ille fuit.' 'Auctoramentum impudentiæ' dicitur, ut 'auctoramentum sceleris' Met lib. IX p. 617. ubi adi Oudend. *J. B. Depensa.* Sic legit etiam J. a Costa ad Decretales p. 80. *Id. in Addend.*

Linguæ suæ virus] Cælius Symphosius 'Effundit mala lingua virus atrum.' Sidon. Apollin. 'Loquens venenum.' *Pric.* *Quo ferinæ solent linguæ suæ virus alieno dolori locare*] 'Mercenaria loquacitate,' ut paulo ante dixit. Ammianus lib. XXX. de Causidicina sui temporis: 'Ad expugnandam veritatem ora mercenaria producentes, per prostitutas frontes,' &c. Quod Orator noster, 'ob mercedem, et auctoramenta impudentiæ.' *Scip. Gent.* *Ferinæ linguæ virus*] Id est, viperinæ. Sic infra 'Viperæ ritu niveo denticulo atrum venenum inspirare.' Ita accipiendum in illo dicto Augusti ad Pollionem, de Timagine virulentissimo homine, et qui ipsum Cæsarem acerbissimis dictis confixerat, et interdicta illi Cæsaris domo ad Asinium Pollionem confugerat, θηριοτροφεῖς, id est, 'viperam alis.' Ut refert Seneca lib. III. de Ira, cap. 25. Etiam ingrati animi vitium eo verbo, et impietatem in se Cæsar notare voluit. A sono autem et sibilo Græcus poëta litteram S θηριώδη adpellavit, Lucilius litteram R caninam: 'Irritata canis, quam homo, quod planius dicat:' ita enim emendandus is versus apud Donatum est. Hieronymus adversus Ruffinum cap. IV. Demosthenem scribit a cane Rho litteram didicisse. 'Canina facundia' apud eundem, et alios: item 'canina lingua' apud Lucilium referente Velio Longo, libello de Orthographia: eo sensu, hic 'viperina lingua.' *Idem.*

Alieno dolori locare] Male Florid. interpretatur: 'aliis, ut dolorem suum ulciscantur.' Est enim *dolori alieno* dictum pro, in dolorem sive perniciem aliorum. Ms. D'Orv. *dolore:* quasi sit ablat. pretii. Belg. *ten koste van.* J. Bos.

Ne quid maculæ, &c.] Miles. X. 'Ignominiæ maculam.' Cicero Verr. II. 'Adolescentiæ maculas, ignominiasque.' Noster heic infra, 'Omnem criminis maculam.' *Pric.*

Inhonestamenti] Glossæ Vindocinens. Ms. 'Dedecoratus inhonestius:' lege *inhonestatus.* Idem.

Videar cuipiam, si quid ex frivolis præteriero, id agnovisse potius quam contempsisse] D. Cyprian. Tractat. contra Demetrian. 'Ultra tacere non oportet, ne jam non verecundiæ, sed diffidentiæ esse incipiat, quod tacemus: et dum criminationes falsas contemnimus refutare, videamur crimen agnoscere.' *Idem.*

Prudentis animi] Amplector istam lectionem præ altera, *Pudentis.* Pric.

Cum Pricæo faciunt margo Basil. Vulc. Ed. tert. et Floridus. Sed in Mss. et Edd. ceteris est *pudentis*, quod mutandum non est: *Verecundus* et *pudens* eleganter junguntur. Cic. ad Div. II. 6. ' Verecundius a te, si qua magna res mihi petenda esset, contenderem. Grave est enim homini pudenti, petere,' &c. Ovid. Trist. l. IV. el. 4. vs. 50. ' Nostra verecundo vota pudore carent.' Immo plane ut hic Noster, Cic. Verr. III. c. 41. ' Habet enim quendam aculeum contumelia, quem pati pudentes ac viri boni difficillime possunt.' *J. Bos.*

Etiam hi qui sibi delicti alicujus conscii sunt, tamen quum male audiunt, impendio commoveantur] Tacit. de Nerone Annal. XV. ' Ut faciendis sceleribus promptus, ita audiendi quæ faceret insolens.' Salvian. de gubern. &c. Lib. VIII. ' Omnes admodum se laudari volunt, nulli grata reprehensio est: imo (quod pejus est,) quamlibet perditus, mavult mendaciter prædicari, quam jure reprehendi. Neque enim quisquam tam malus est, ut malus videri velit.' Fabius lib. III. cap. 8. *Pric.*

PAG. 405 *Quisque rudes et imperitas aures*] Ms. cod. *quisse rudes et imparatas aures:* Bas. 1. et 2. *rudis et imperitus*. Ald. *rudes et imperitas:* quam sequuti sumus. *Colv.* Rectum est illud a Manuscripto *imparatas aures:* quod cur mutaretur, caussæ nihil erat. *Imparatus* pro Rudi et Imperito eo ævo accipiebatur: et invenire est apud Arnobium nostrum non semel, annotavimusque id jam olim in Critico. *Meurs.* *Quisque* deest Edd. Vic. Ven. Bas. In Vic. Junt. Ald. Bas. Cas. Pric. *rudis*. Vic. *auris*. Al. *aures* vel *aureis*. *Imparatas* ex Cod. Lips. edidit Scriv. sed *imperitas* revocavit Florid. et ex eo Ed. Bip. Eadem varietas in Justin. lib. XXXI. c. 2. ' Virum ad prospicienda cavendaque pericula peritum:' ubi nunc ex Mss. editur *paratum*, cum *peritus ad* ne Latinum quidem esse putent VV. DD. Sane qui dixerit *peritus ad litteras*, vel sim. eum male Latine dixisse, non dubium est. Sed ' peritus ad pericula cavenda,' pro, peritus eorum, quæ faciunt ad pericula cavenda, recte defendi posse existimo. Valet tum *peritus* idem quod *expertus*. Cic. pro Font. c. 15. ' Virum ad labores belli impigrum, ad pericula fortem, ad usum ac disciplinam peritum, ad consilia prudentem,' &c. Est igitur *imperitus* h. l. inexpertus, inadsuetus, plane ut Liv. VI. 18. dixit: ' animum inexpertum ad contumeliam.' *Imperitus* quoque melius jungitur τῷ *rudis* quam *imparatus*. Noster Flor. n. 7. ' rudes, sordidi, imperiti.' Quare unius Cod. auctoritate vulgarem lectionem non mutavi. *J. B.*

Laudis assuetudine contumeliæ insolens] Cicero Verr. III. ' Habet quendam aculeum contumelia, quem pati prudentes ac viri boni difficillime possunt.' Hesiodus Ἔργ. Ὕβρις γάρ τε κακὴ δειλῷ βροτῷ, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸς Ῥηϊδίως φερέμεν δύναται, βαρύθει δέ θ' ὑπ' αὐτῆς. *Pric.*

Multo tanto] Ubique multus est in hac φράσει Lucius noster. Exempla in medium ferre otiosæ diligentiæ foret. Varro ipse de L. L. l. VI. ' Quod intervallum multo tanto propius nobis:' ubi temere vir eruditissimus *tanto* expungendum putat. *Idem.*

In principio adcusationis] Duo procemia diversa adcusationis in se institutæ recitat Appuleius: unum hoc, ' Adcusamus apud te,' &c. alterum in fine hujus Orationis, tale, ' Hunc ego, Domine Maxime, reum apud te facere institui,' &c. sed unum est principium libelli adcusatorii: ut ipse Appuleius ibi demonstrat: alterum hoc, adcusationis ipsius, id est, orationis perpetuæ patronorum adcusatoris. *Scip. Gent.*

Quidem disertissimus] M. Ven. Rom. *quidem non disert.* Colv. Restituimus negationem ex Ed. Rom. Ea vera

lectio et ex Apuleii mente, qui etiam infra Tannonio eidem infantiam objicit: de eo enim sunt hæc, 'sed eloqui propter infantiam causidicus summus nequiret.' Mox, 'At ego illi contra justius exprobaverim, quod qui eloquentiæ patrocinium vulgo profiteatur, etiam honesta dictu sordide blatteret, ac sæpe in rebus nequaquam difficilibus fringultiat, vel omnino obmutescat.' *Casaub.* *Non disertissimus.* Sic omnes libri Mss. Recte: et infantiam ejus infra ridet sæpius. V. D. in marg. Ed. Colv. e Bibl. Reg. Casaubonum secuti sunt reliqui. *J. B.* *Homo vere ille quidem non disertissimus*] De eodem Tannonio, infra: 'Quas Tannonius ille, quum eloqui propter infantiam, causidicus summus, nequiret.' *Non disertissimus* igitur hoc loco est, maxime infans et indoctus: figura veteribus usitata. Sic Homerus de Achille, *οὐ γήθων*, id est, summe dolens, aliaque similia. *Scip. Gent.*

Quod utinam] Quemadmodum *quod* abundat in 'quod si,' 'quod ubi,' &c. (Vide ad Met. l. III. p. 201. b. Burm. ad Virg. Æn. II. 141. Perizon. ad Sanct. Min. IV. 5. 9.) ita etiam in *quod utinam*. Cic. ad Div. XIV. 4. 'Quod utinam minus vitæ cupidi fuissemus!' Plura dabit Cort. ad Sallust. Jug. c. 14. add. e Nostro Flor. n. 18. 'Quod utinam pro amplitudine auditorii prolixa oratio suppeteret.' N. 23. 'Quod utinam sicuti cygno cantum indulsit, ita huic quoque vocem tribuisset.' *J. B.* *Quod utinam tam gravia formæ et facundiæ crimina vere mihi opprobrasset*] En Oratoris nostri astutiam! hæc Tannonius ei non ut crimina objectavit, sed ut Judicem circumspectiorem redderet, ne lactaretur lenociniis hisce, alio Apuleius torquet, nempe ut Adversarii deridiculo habeantur, quasi tam pulchra tamque laudabilia objicientes tanquam vitia. Artificium loci istius non præteriit eruditiss. Vossium Orat. Instit. III. 3. *Pric.*

Non difficile ei respondissem quod Homericus Alexander Hectori] Et ex eo Diogenes Cynicus apud Laërtium, qui derisus ὅτι παρ' Ἀντιπάτρῳ (fullone) τριβώνιον ἔλαβεν, adduxit hunc ipsum versiculum in excusationem sui. Respondisses etiam (nec incommode) quod non nemo apud Livium: 'Eorum quæ objecta sunt, partim ea sunt quibus nescio an gloriari debeam, partim quæ fateri non erubescam.' Aut certe risu merito excepisses eum ut Musæ Marsyam, ob non dissimiles dotes elevantem Apollinem. *Idem.*

PAG. 406 *Sese philosophum nuncuparit*] Vulg. *esse se phil. nunc.* Meminit Diog. Laërt. lib. I. in princ. et lib. VIII. Augustin. de Civit. Dei lib. XVIII. cap. 25. et cap. 27. Ambrosius lib. III. de Virginib. *Colv.* Clem. Alexandrin. lib. I. Stromat. fol. 129. Πυθαγόρας ὁ Φερεκύδους γνώριμος φιλόσοφον ἑαυτὸν πρῶτος ἀνηγόρευσεν. *Elmenh.* *Pythagoram qui primum se Philosophum nuncuparit.* Florid. II. 'Pythagoras primus Philosophiæ nuncupator et conditor.' Clem. Alexandr. Πυθαγόρας, &c. φιλόσοφον ἑαυτὸν πρῶτος ἀνηγόρευσεν. Et Jamblich. Λέγει δὲ Πυθαγόρας πρῶτος φιλόσοφον ἑαυτὸν προσαγορεῦσαι. Adde quæ in Minuc. Octav. et in Epist. Ausonius. At hæc post Ciceronem otiosa sunt, quem vide fusius narrantem ea v. Tusculanarum. *Pric.*

Eum sui sæculi excellentissima forma fuisse] Porphyrius: Τήν τε γὰρ ἰδέαν εἶναι ἐλευθέριον, καὶ μέγαν, χάριν τε πλείστην καὶ κόσμον, ἐπί τε τῆς φωνῆς, καὶ τοῦ ἤθους, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἔχειν. Florid. II. Noster: 'Pulchritudine apprime insignis.' Neque sui tantum sæculi, sed et Trojani: (de Pythagora loquentes enim cur non μετεμψύχωσιν memoremus?) vide ut a pulchritudine extollit eum, adhuc Euphorbum, Apollonius apud Philostrat. lib. VIII. cap. 3. Et in cor-

Scip. Gent. suspicari Parmenidis nomen hic excidisse. *J. B.*

Gratiam corporis] D'Orv. *corporum:* sed eleganter singulari num. ponitur membrum, quod pluribus, sed singulis adscribitur; in quo tamen sæpius corruptus est App. noster. V. Oudend. ad Met. lib. II. 109. a. *Idem.*

Continuatio literati laboris] Pallor enim consanguineus studiorum. Martianus Capella de nuptiis Philologiæ lib. I. pag. 13. 'An vero quisquam est qui Philologiæ se asserat pervigilia laborata, et lucubrationum perennium nescire pallorem.' Theodosius Imp. Novella I. de authoritate cod. Theodosiani: 'Sæpe nostra clementia dubitavit, quæ causa faceret, ut in tanto lucubrationum tristi pallore vix unus aut alter receperit soliditatem perfectæ doctrinæ.' *Elmenh.*

Colorem obliterat] De florido pallidum facit. Non minima Satyræ VII. Juvenalis pars hujus argumenti est. Thomas Magister (ex bibliotheca eruditissimi Renati Moræi) ad Aristophan. Νεφελ. ὠχριοῦντες καὶ ἀνυπόδητοί εἰσι, (οἱ φιλόσοφοι,) ἐπειδὴ μόνης ἀρετῆς φροντίζοντες, οὐ τρυφῆς διώκουσι τὸ ἀπέριττον. *Pric.*

PAG. 407 *Capillus quem isti, &c.*] Notant Apuleium ob promissum capillitium. E contra Christiani eos reprehendebant, qui tonsorem diligebant. Vincentius Speculo Histor. lib. XII. cap. 17. ex actis Tiburtii Martyris: 'Torquatus, diu est, quod se Christianum esse mentitus est. Credas hunc Christianum esse qui in lenocinio suo moliendo capicio fimbrias obmittit, qui tonsorem diligit, qui sic molliter gestit, qui fluxum gressum improbo nisu distendit, qui viros negligenter agit, fœminas libenter intuetur?' *Elmenh.*

Promissum dixere] Sic de cæsarie Apollinis I. Florid. 'Præmissis antiis, et promissis caproneis:' ita doctissimus Bourdelotius, vulgo *promulsis capr.* Pric.

Horrore implexus, &c.] Putabam emendari posse, *implexus, atque impeditus, stuppeo tornamento ess.* voce derivata a tornando. Cic. 'Id ita tornavit, ut nihil effici possit rotundius:' sequitur mox: 'ab ineunte ævo unis studiis literarum ex summis viribus deditus:' energiam habiturum videtur *et summis.* Stewech. Mavult doctissimus Scaliger *horr. impexus.* Ego nihil mutarim. Sic in Glossario veteri alibi: 'Implexibarbus,' et 'Implexa barba, Σπανοπώγων.' *Colb.* Gloss. 'Implexa barba, δασυπώγων:' non σπανοπώγων, ut quidam: sunt qui scribant *horrore impexus.* Sic in Glossario, 'Impexa ἀκτενιστὸς, φρικτή.' et ita lego in alio ejusdem libri loco 'Horridus, ἀκτενιστὸς, φρικτός.' ubi vulgati libri valde corrupte σίαστο φρικτός. Sed magis placet lectio omnium librorum *implexus.* Utraque voce usus Agathias elegantissimus scriptor, in eadem sententia, οἱ πλόκαμοι τῶν Τούρκων τε καὶ βαρβάρων ἀπέκτητοι καὶ αὐχμηροὶ, καὶ ῥυπῶντες, καὶ ἐνείρσει ἀπρεπῶς ἀναπεπλεγμένοι. *Casaub.* Alii *horrore impexus* a. i. Synesius in Encomio calvitii fol. 64. Ἀναστὰς ἕωθεν καὶ τοὺς θεοὺς προσειπὼν, ὅπερ εἴωθα ἐπεμελούμην τῆς κόμης· καὶ γὰρ ἐτύγχανον μαλακώτερον σῶμα ἔχων· ἡ δὲ ἠμέλητο ἐκ πλείονος· πάνυ γοῦν συνέστραπτο καὶ συνεπέπλεκτο τὰ πολλὰ αὐτῆς οἷα τῶν οἰῶν τὰ περὶ τοῖς σκέλεσιν αἰωρούμενα· πολὺ δὲ ταῦτα σκληρότερα, ὡς ἂν ἐκ λεπτοτέρων συμπεπλεγμένα, τῶν τριχῶν. ἦν οὖν ὀφθῆναί τε ἀγρία ἡ κόμη καὶ βαρεῖα. μόλις δὲ διελύετο. καὶ τὰ πολλὰ αὐτῆς ἀπεσπᾶστο καὶ διετείνετο. *Elmenh.* Male in quibusdam libris *Impexus* legitur. Tibullus lib. I. el. 3. 'Tisyphoneque implexa feros pro crinibus angues.' Glossæ: 'Implexa barba, Δασυπώγων.' Sic apud Marcian. Capellam: 'Crines tortuosi et nexiles,' quos infra eod. loco vocat *implexum capillitium.* Pric. Recte Mss. *implexus,* uti sæpe hanc vocem passive usurpat App. V. Oud. ad

Met. lib. II. p. 85. a. lib. X. p. 699. b. et Inttpp. h. l. quibus add. Auct. Consol. ad Liv. vs. 223. 'Salice implexum muscoque et arundine crinem.' *J. B.*

Stuppeo tormento] Funi e stuppa torto, tento. Auctor Priapeiorum: 'Totamque hanc sine fraude, quantacunque est, Tormento citharaque tensiorem, Ad costam tibi septimam recondam.' Funem torquere enim est *σχοῖνον πλέκειν*, ut bene notatum a doctissimo Scaligero. Propertius: 'Dignior obliquo funem qui torqueat ocno.' Horatius: 'Tortum digna sequi potius, quam ducere funem.' *Colv.* Mihi videbatur frigidius, ut capillus capitis funi (id enim est *tormentum*) assimilaretur; legebam igitur *tomento:* nihil tamen pronuntio. Rom. Cod. *stuppæ t.* Casaub. Non probo amici nostri conjecturam, qui *Tomento* scribi mallet, quod, ut ait, frigidius sibi videretur, ut capillus funi (id enim est *tormentum*) adsimilaretur. Sed aperte Lucius ita vocat, quod implexus et globosus, et congestus et inenodabilis diutina incuria discriminandi et expediendi esset; his enim aliisque verbis eum depingit, quæ tormento et funi potius conveniunt. Simillimus locus apud Julianum in Misopogone adversus Antiochenas: *ὑμεῖς δέ φατε καὶ σχοινία δεῖν πλέκειν ἐνθένδε· καὶ ἑτοίμως παρέχειν ἔχω, ἢν μόνον ἕλκειν δυνηθεῖητε, καὶ μὴ τὰς ἀτρίπτους καὶ μαλακὰς ὑμῶν χεῖρας ἡ τραχύτης αὐτῶν δεινὰ ἐργάσηται.* et mox dicit hircorum similem barbam. Quid quod ex crinibus mulierum, tormenta sæpe in bello facta, legimus? Servius lib. II. Æneid. 'Quum Galli Capitolium obsiderent, et deessent funes Romanis ad tormenta facienda:' et mox, 'crines, unde tormenta facta.' Idem apud Cæsar. de Bel. Gall. Pausan. lib. VII. alios. *Scip. Gent.* Edd. Rom. Vic. Ven. *stuppæ:* quod non prorsus improbandum, ut sit genit. pro adjectivo. v. ad Met. lib. II. p. 92. b. lib. VI. p. 439. b. Flor. N. XXXIV. Dein *tormento* habere videntur Mss. nisi quod Groslot. adnotavit e Put. *tomento:* uti conjecere Faber in Semestr. lib. II. c. 15. Casaub. cum Lat. Latin. et Tit. ad Gratiani Cyneg. 26. atque edidere Vulc. et Elm. quod propugnant quoque Gruter. Suspic. Ined. XX. 10. Burman. ad Anthol. Lat. lib. V. Ep. 6. et Gronov. Obs. lib. IV. c. 22. aiens, *tormento* non nisi unum *πλόκαμον* sive sertum, aut suggestum sertorum recte comparari posse; uti et in Paulini carm. 14. de sertis crinibus usurpatur; quem locum et alia, quæ 'stuppeum vinculum,' atque adeo unum *πλόκαμον* spectant, in suam sententiam citat Pric. qui cum Colv. Scal. ad Catal. p. 187. et aliis, defendit *tormento.* Sed *tormenta* ita intorquentur, ut facile expediri possint: et Appuleii capillus prorsus erat *enodabilis*, et similis *tomento*, i. e. glomeri cannabis indiscriminatæ. Imo 'torti capilli' ad corporis cultum, feminarum et molliorum hominum, pertinebant. Ovid. Art. Am. II. vs. 304. 'Torserit igne comam, torte capille, place.' Vid. Burmann. ad Anthol. Lat. lib. V. Ep. 46. Quare accedo Vulc. et Elm. *Tomentum* abiit quoque in *tormentum* in 2. Mss. et Edd. Sueton. Tib. c. 54. et in Plin. lib. XIX. cap. 1. et alibi sæpius. *J. B.* *Stuppeo tormento*] Alii Scriptores vocant 'stupeum vinculum.' Virgil. Æn. II. 'Et stupea vincula collo Intendunt.' Vetus Epigrammatarius Carmine de Funambulo: 'Stupea suppositis tenduntur vincula lignis.' Lucanus lib. X. 'Nec piger ignis erat per stupea vincula, perque Manantes cera tabulas.' Ennodius Declamat. V. 'Et lassatæ rudentibus manus stupea rursus vincula meditentur.' Porro *tormentum* Appuleio funis est, et ita hoc crinium argumento sumpsere alii: adeo frustra *tomento* legebant Faber et Casaubonus in Semestr. lib. II. c.

15. Florus II. 5. 10. 'In tormentorum vincula Matronæ crines suos contulerunt.' Paulinus Carm. 14. 'Aut implexarum strue tormentoque comarum.' Julianus de barba sua: *Misopog.* Ὑμεῖς δέ φατε καὶ σχοινία πλέκειν ἐνθένδε. Plura apud Gentilem vide, et Scalig. in Priapeis. Græci has capilli convolutiones a serpentibus *σπείρας* vocant, quæ vox me monet opportune ut Pollucem purgem. Lib. II. cap. 3. Εὐθυτῆσαι δὲ ἔλεγον (inquit) τὰς τρίχας, καὶ τὸ ὑπεύπειρον, εἶδος τριχῶν πλέγματος, ὥσπερ καὶ σπεῖρα. Turbat τὸ ὑπεύπειρον, uti et ὑπόσπειρον, quod legendum aiunt: cætera autem quæ sequuntur tota irreptitia sunt. *Pric.*

Inenodabilis] Gloss. 'Inenodabilis, Δυσχερής, ἄλυτος, πλακείς. Gloss. Vindocinens. 'Enodabile, dissolubile.' Eædem: 'Enodabile, quod solvi non potest.' aut legend. *inenodabile*, aut *quod solvi potest.* Idem.

Discriminandi] Alibi ad *pecten* rettulit, ut Miles. II. 'Vel nunc guttis Arabicis obunctus, et pectinis arguti dente tenui discriminatus.' Claudian. etiam in De Nupt. Honor. et Mar. ...'hæc morsu numerosi dentis eburno Multifidum discrimen arat:' heic autem minus concinne *pectinationem* intelligendam puto, sed referendum ad id quod præcessit, *comendi:* neque est ut objicias *comere* pro *ornare*, cum et infra heic disertius voce ea κτενισμὸν expresserit: 'marinum pectinem' (inquit) 'comendo capillo quæsitum.' Est ergo hoc loco *Discriminare*, crines extricare, neque aliud quam συνώνυμον appositæ vocis 'Expediendi.' *Idem.*

Quasi ut capitale] Vulg. *quasi capitale.* Colv. Deleturus eram istorum alterutrum *quasi ut;* cum in mentem venit superioris loci lib. de Deo Socr. quem in vetustioribus Codd. ita legimus: *Verbo subito sumta sententia est, quia de repentino oborta est. Quasi velut in materia lapidis temerario interjectu poni necesse est:* et jam ea forma satis placet. *Acid.* Vulgati, *quasi ut capitale:* quod probat Val. Acidalius, adfertque illum Oratoris nostri locum lib. de Deo Socrat. ut in vetustioribus Codd. legi ait: *Verbo subito sumpta sententia est, quia de repentino oborta est, quasi velut in materia lapides temerario interjectu poni necesse est.* Scip. Gent. Locus ab Acidalio citatus est Flor. N. XXIII. ubi Wow. perperam delevit *quasi*. Alterutrum abundat Apuleiano stilo. V. Oud. ad Met. lib. I. p. 58. a. Verum h. l. illud *ut* fluxit ex emendatione Colv. quem secutus est Vulc. in Ed. pr. Quum autem Mss. et Edd. reliquæ simpliciter agnoscant *quasi; ut* ab Auctore profectum non videtur. *J. B.* *Satis, ut puto, crinium crimen refutatum est.* Apollon. ubi supra: Μὴ πλείω διαλεγόμεθα ὑπὲρ τῆς κόμης. *Pric.*

Ab ineunte ævo, &c. unis studiis literarum] Florid. III. 'Ab ineunte ævo bonas artes sedulo colui.' *Idem.*

Ad hoc ævi] Infra: 'Nulli Deo ad hoc ævi supplicavit.' Symmachus (Appuleianæ dictionis captator mirus): 'Quem ad hoc ævi nulla actuum culpa fuscavit.' *Idem.*

Cum despectu] Languet sententia: non displiceat, *certe cum despectu.* Idem. *Cum despectu et dispendio bonæ valetudinis eam quæsissem.* Infra: 'Hæreditatem avitam cum despectu salutis suæ quæsiisse.' Sarisbariens. de intestinis loquens lib. V. cap. 9. 'Nec unquam sine salutis suæ dispendio exterioribus exponuntur.' *Id.*

Si quid] Idem cod. *si quidem.* Colv. Accedunt Coll. Voss. et Pith. Non male: ut *si quidem* notet, non *quandoquidem*, ut apud Nostrum alibi, sed *si scilicet:* ut apud Terent. And. III. 1. 7. 'Actum est, si quidem hic vera prædicat.' *Promovere*, sine casu sequente, est et apud Gell. N. A. V. 10. 'quum ... in studio quidem facundiæ abunde promovisset.' Noster

Florid. N. III. 'paullo largius in arte promovisse.' Restituendum id verbum quoque Sept. de B. Troj. I. 11. 'contestandi magis gratia, quam aliquid ea oratione promoturus:' sic enim Ms. Periz. in Bibl. Leid. vulgo *profuturus*. cf. Obs. Misc. Nov. t. I. p. 8. *J. B.*

Potius spero quam præsto] Cicero Philip. I. 4. 'Nec enim sperabam id, nec præstare poteram:' malim e converso *N. e. præstabam id, nec sperare p.* Pric. Contra Mss. et Gell. XIII. 1. *Oudend.*

Statium Cæcilium] Sic hic vocatur Comicus etiam a Sedigito apud Gellium lib. XV. cap. 23. et Fulgent. de Prisco Serm. in 'Capularis.' *Colv.*

Innocentiam eloquentiam esse] Maternus apud Authorem Dial. de Oratoribus: 'Statum hucusque ad securitatem, melius innocentia tueor, quam eloquentia.' Hujus loci est et quod infra occurrit, 'Vir bonus, dicendi peritus.' *Pric.* *Innocentiam eloquentiam esse*] In dialogo Adriani et Epicteti: 'Quæ est vera libertas? Innocentia.' Sed Cæcilii sententiam, et Appuleii pluribus explicat D. Chrysostomus lib. III. adversus Gentiles, ubi ait, Eloquentiam neminem unquam adsecutum esse sine probitate morum, quum per flagitia tempus consumeret. Anacharsidis, Cratetis, Diogenis, Socratis exempla affert, qui omnes Eloquentiam contempserint, veritate et innocentia freti. cf. Nep. in Arist. I. *Scip. Gent.*

PAG. 408 *Cum risu illis succensentem*] Ita in Milesiis quater, vel uno Libro sexto: 'Latissimum cachinnum extollens, et qualem solent furenter irati, contortis superciliis subridens amarum.' Iterum: 'Renidens exitiabile:' et demum, 'Risu maligno salutant.' Isidor. Pelusiot. lib. V. Epist. 199. ὀλέθριόν τι καὶ σεσηρὸς προσεμειδίασεν, οἷον εἰώθει εἴπερτε ὀργῆς ἐμπλησθείη. Ibid. Epist. 196. μειδίαμα θυμῷ κεκραμένον. simile illud Silii Italici, 'Arridens sævum.' Taciti de Tiberio, 'Renidens falsum.' Mercerum ad Aristænetum vide, et Bourdelotium ad Petronium. *Pric.*

E Ludicris] Ex his Nonius citat unum versiculum. *Vir Doct.* V. Fragm. Appuleii. *J. B.* *Ludicris meis*] Titulus operis quo carmina amatoria continebantur, et alia similia, cujusmodi epistolium versibus scriptis hic refert Catullus ad Manlium, 'Quod scriptum lacrymis mittis epistolium.' Elegeiam, ni fallor, Manlii intelligens. *Scip. Gent.*

Ad quemdam Calpurnianum] Atqui familiarissimus Lucio fuit: sed per contemptum sic adpellavit, a quo læsus erat. Illud ridiculum quod Pausanias de Scipione Africano loquens, 'Quidam Scipio,' inquit. Sed tamen eodem modo veterem et prudentem historiographum Quadrigarium locutum reperio: 'Id subito perdolitum est cuidam T. Manlio, summo genere nato.' Vide Gellium lib. IX. cap. 13. *Idem.*

Non vidit] Rom. Ven. alii, *invidit*: quod fortassis ita olim scriptum: et idem sit, quod *non vidit*. Ut Jus imminutum, id est integrum, apud Paulum l. 44. de Bonis libert. Charisius lib. II. 'Inauratæ pro, non auratæ.' Titinnius in Barathro: 'Inauratæ atque inlautæ mulieris.' Similis sententia huic loco in Arnobii lib. I. 'Quale sit istud quod dicitur, calumniarum libidine non videtis.' *Colv.* Omnino placet mihi lectio quæ in quibusdam libris reperitur, *invidit pr.* Digna vox eruditione Appuleii *invidere* pro non videre: ut *invisus* pro non viso etiam apud M. Tullium. Si quis propter hujusmodi voces fastidiendam putet hujus eruditissimi scriptoris orationem, eum ego censeo quid sit Latine scire prorsus ignorare. Nam certum est optimos quosque Latinitatis auctores plerisque compositis cum *re* vel *in* vel *ex* multifariam uti solitos: quod et veteres cri-

tici pridem monuerunt: et nos ad Persium et Suetonium cis paucos menses, Deo faciente, ostendemus. *Casaub.* *Invidit prof.* Sic recte Aldinus codex, quod Pithœus Advers. l. II. c. 11. male novavit in *non vidit profecto*. Elmenh. Primus sic legend. monuit Fruterius. τὸ *In* est ἀρνητικόν. Miles. v. 'Post opimas dapes quidem introcessit, et cantavit invisus.' Fulgent. Mythol. 'Ut invise vespertinus advenerat, ita crepuscula etiam incognitus discedebat.' Onomast. vetus *Invisus*. 'Αθέατος. Sic *imminutum* L XLIV. D. de bon. libert. *Pric.* Ms. Pith. *nil vidit*. *Invidit* quod est in Edd. Rom. Ven. Ald. Junt. post. Elm. Pric. Flor. probantibus Groslot. in marg. et Fruterio Veris. I. 17. e nullo Cod. notatum invenio. Meram tamen librariorum aberrationem esse vix putem. Adjectivi *invisus*, pro non visus, exempla sunt bene multa; et sic ad eandem normam 'inscriptum pecus' apud Varron. de R. R. II. 1. de eo, quod quis apud publicanos non est professus; *improtectus* apud Amm. Marc. XXVI. 8. § 10. *inpropugnatus* apud eund. XXVII. 12. § 15. et alia similia adjectiva, aut, si malis, participia: sed verbi *invidere* pro non videre, exemplum non inveni, et ex hoc solo loco illud citant Lexicographi. cf. infra ad pag. 488. Sunt quidem in Appuleio plura ἅπαξ τῶν λεγόμενα, v. Oud. ad Met. l. v. p. 380. b. sed sine scripti Codicis auctoritate talia non facile admittam. *Invidit* tamen h. l. servavi quia exstat in optimis Edd. antiquis, quarum Junt. post. Mstorum lectiones exhibere solet. *J. B.*

Misi ut petisti] Magnus error admissus erat in digerendis hisce versibus, quem sustulimus: ita enim absque dubio debent hæc edi, ut sunt a nobis collocata [*Misi ut pet.* &c. *Nitelas oris ex Arab. frug.* (*nisi forte in eo reprehendendus* usque ad *pumicare gingivam.*) et tum *Tenuem*, &c. J. B.] non ut in prioribus Edd. Proferendi hujus epistolii occasio prima fuit, ut probaret petitu Capurniani dentifricium se misisse: ergo illa verba *Misi ut petisti* male post parenthesin ponuntur. Jam vero ipsius parentheseos dedere occasionem illa verba, *ex Arabicis frugibus*: perperam igitur illi subjiciuntur: sed et alias confusa ista edebantur, quæ jam planissima sunt. *Casaub.* Quos versus miror post tot examina tam confusos esse; imo Parenthesin ipsam quæ præcipue in oculis Casaubono, etiamnum luxatam, nec invenisse limites suos. At vir egregius ille (quod jam alibi monuimus) non nisi levi opera heic defungi voluit; nos accuratius inspeximus: itaque nec mirum, nec invidiosum sit, si quod illum præteriit, a nobis deprehensum est. Sed eccum versus ipsos, quos cum Parenthesi ita digerendos puto: *Calpurniane salve properis versibus, Misi, ut petisti, mundicinas dentium, Nitelas oris ex Arabicis frugibus: Tenuem, candificum, nobilem pulvisculum, Complanatorem tumidulæ gingivulæ, Converritorem pridianæ reliquiæ: Ne qua visatur tetra labes sordium, Restrictis forte si labellis riseris. Quæso quid habent versus isti re aut verbo pudendum? quid omnino quod Philosophus suum nolit videri?* (*nisi forte in eo reprehendendus sum, quod Calpurniano pulvisculum ex Arabicis frugibus miserim, quem multo æquius erat spurcissimo Iberorum ritu* (*ut ait Catullus*)... *sua sibi urina Dentem, atque russam pumicare gingivam.* Doctos restitutioni nostræ non dubito applausuros. *Pric.* Edd. ante Casaub. statim post primum versum collocant parenthesin *Nisi forte*, &c. atque ita videtur esse in Mss. plerisque: nisi quod in Pith. τὰ *misi ut* parenthesi præponantur, et tum post eam repetantur. Casauboni correctionem secuti sunt Scal. Sc. Gent. Wow. Elm. Scriv. Pric. in sua Ed. qui tamen aliam proposuit distin-

phus, quamquam partem corporis, quæ aperta et in propatulo posita sit, (ut sunt, Manus, Os,) immundam aut fœtidam esse. Aliam huic loco mentem, emendatione quærendam non arbitrer. *Colv.*

Præsertim os, cujus in propatulo et conspicuo usus homini creberrimus] Infra: 'Est ea pars hominis loco celsa, visu prompta, usu fœcunda.' Et Miles. II. 'Pars ista corporis in aperto et conspicuo posita, prima nostris luminibus occurrit.' *Pric.*

Cuipiam osculum ferat] Vide in Electis Lipsium II. 6. *Idem.*

Seu cum quopiam sermocinetur, sive in Auditorio disserret, sive in Templo preces adleget] Expressa ex Apollonio apud Philostrat. VIII. qui hæc eadem de capite: Ἐκεῖ πᾶσαι μὲν αἰσθητηρίων πηγαὶ, πᾶσαι δ' ὀμφαὶ, ὅθεν εὐχαί τε ἀναφαίνονται, καὶ σοφίας ἑρμηνεὺς λόγος. *Idem.* *Preces adleget*] Infra: 'Preces in templo Diis adlegasti.' Et in de Deo Socratis: 'Cui igitur preces adlegabo?' Zeno Veronens. Serm. de Pudicit. 'Per te adlegatæ priusquam fundantur, audiuntur preces.' Glossæ: 'Ἱκεσίαν προσφέρω, Adlego.' 'Πρόσθεσις, Adlegatio.' 'Adlegat, Παρατίθεται μάρτυρας, δεήσεις.' *Idem.*

Poëta præcipuus] Sic et Claudius Jurisconsultus Homerum indigetat: 'Apud Græcos,' inquit, 'exilio voluntario fortuiti casus luebantur, ut apud præcipuum poëtam scriptum est.' L. aut facta ff. de Pœnis. *Scip. Gent.* Propterea hanc notam hic exhibui, quia Vulc. in marg. Ed. Colv. malebat comma ante *præcipuus* poni, pro *præcipue:* quasi vero et aliunde sermo proficiscatur. *J. B.*

E muro dentium] Sic et in Floridis, 'Intra murum dentium;' et in de Platonis Dogmate: 'Lingua, et vallum dentium.' Solum apud Censorinum cap. XII. Παῖς μὲν ἄνηβος ἐὼν ἔτι νήπιος ἕρκος ὀδόντων φύσας, ἐκβάλλει πρῶτον ἐν ἑπτ' ἔτεσιν. Etymologus: Ἕρκος, φράγμα τῶν ὀδόντων. Pollux lib. VI. cap. 26. Ἀπύλωτος γλῶττα, ἀνερμάτιστος· μάτην αὐτοῦ τῇ γλώττῃ περίκειται τὸ ἕρκος τῶν ὀδόντων. Ælianus: Ἄδηλά εἰσι τὰ ἀνθρώπινα ἕως ἂν ἑκάστῳ ἡ ψυχὴ εἴσω τοῦ τῶν ὀδόντων ἕρκους ᾖ. Et Nicetas in Manuel. Comneno: Πρὸ πάντων δὲ τιθέναι τῷ στόματι φυλακὴν, καὶ μὴ ἐᾷν τὴν γλῶτταν προπετῶς ἐκπηδᾷν τοῦ ἕρκεος τῶν ὀδόντων. Traxerunt omnes ab Homero ita sæpius loquente. Gellius lib. I. cap. 15. 'Petulantiæque verborum vallum esse oppositum dentium, ut loquendi temeritas non cordis tantum custodia atque vigilia cohibeatur, sed et quibusdam quasi excubiis in ore positis sepiatur.' Lactantius de opif. Dei cap. 10. 'Hæc' (lingua) 'palati concavo tanquam testudine tegitur, eamque dentium ordine sepiens Deus quasi muro quodam circumvallavit.' Simili tralatione Varro Papiap. 'palpebras oculorum septum' vocavit. Plinius *vallum* lib. XI. cap. 37. *Pric.*

Quod esset animi vestibulum, et orationis janua] In de Dogm. Platonis: 'Hominis' (lege *homini*) 'promptuarium rectæ rationis, et suavissimæ orationis hoc datum est, ut quæ prudentia corde conceperit, ea sensa promat oratio.' D. Ambros. Hexaëm. VI. 9. 'Quid est igitur os hominis nisi quoddam sermonis adytum, fons disputationis, aula verborum, promptuarium voluntatis?' *Idem.* *Orationis janua*] Baccharius Epist. ad Januar. de recip. laps. 'Prope fuerat, ut et ego superposita manu ori, et obturate linguæ sibilo, januas labiorum meorum concluderem.' Euripid. Hippol. στόματος πύλαι. Anthol. VII. στόματος πρόθυρα. et in Regula Magistri Ms. *Oris regia:* citat Rosweyd. not. ad Paulin. *Idem.*

Cogitationum comitium] 'Comitium' hoc loco est, 'exterius atrium;' ut ex Livio et Asconio Semestr. VII. 19. docuit eruditissimus Langlæus, cui certe hanc vocis notionem libens acceptam fero. *Idem.* *Cogitationum*

nas: unde *fecutinus* τρύγινος, in Dictionario agnoscit Calepinus. *J. B.*

Olenticetis] Paullus ex Festo: 'Olentica, mali odoris loca:' hinc ficta vox *olenticetum* apud Claud. Mamerc. (v. Brant. supra) et Nostrum: ut 'senticetum' et sim. *Idem.* *Fætutinis et olenticetis*] Sic II. Florid. 'Rupinas et senticeta.' Ubi male Stewechius, *spinas et senticeta.* Mirum quantum complaceat sibi in his terminationibus Appuleius noster. *Pric.*

Vocem contra spurcam] In Edd. O. ita editum reperimus. Sed pro *contra* in Ms. D'Orv. est *quam:* quod recipiendum putavi. Positivo jungere *quam* amat Noster. Met. l. IV. p. 65. Ed. Pric. 'loro quam valido:' atque ita etiam alii scriptores. Vid. Oud. ad Met. l. III. p. 181. add. Sept. de B. Troj. III. 26. 'Renovato fletu quam miserabili:' id. VI. 15. 'fletum edit quam miserabilem.' Illud *contra*, quod elegantius omissum fuerat ab Auctore, interpretamenti caussa margini additum, postea exclusit *quam*, non intellectum librariis. *J. B.*

Venenum inspirare] Virgil. de apibus: 'Læsæque venenum Morsibus inspirant.' Idem de Alecto: 'Vipeream inspirans animam.' Et alibi Æneid. I. 'Occultum inspires ignem, fallasque veneno.' *Pric.* *Viperæ ritu, niveo denticulo atrum venenum inspirare*] Memorabile est, quod Nicephorus de hoc scribit lib. VII. Historiæ Romanæ, ubi de quodam aulico calumniatore et adulatore scribit. 'In quo Libycum,' inquit, 'serpentem imitabatur. Aiunt enim serpentem nasci in Africa, viperæ non absimilem, qui multa arena obrutus, ore et lingua tantum exerta prætereuntes improviso mulctat interitu.' Libet hic adscribere locum elegantissimum Chrysostomi, quo multas feras in homine inesse demonstrat, Homilia Antiochena XXIII. et rursum Homilia IV. in cap. 1. Matthæi. 'Nec enim es homo, si clare possum videre. Quum enim tamquam Asinus recalcitres, lascivias ut Taurus: tamquam Equus post mulieres hinnias: ventri tamquam Ursus indulgeas: et ut Mulus carnem impingues: et malum memoria teneas, ut Camelus: rapias quidem ut Lupus: et ut serpens irascaris: ferias ut Scorpius: sis subdolus ut Vulpes: nequitiam vero tamquam Aspis, et tamquam Vipera venenum serves: et sicut ille malignus Dæmon fratres impugnes: quomodo te inter homines connumerare valeam, talis in te naturæ signa quum intuear?' *Scip. Gent.*

Rationem] Lat. Latin. quoque malebat *orationem*, cum Stewech. (vid. not. seq.) Lips. Salm. et Groslot. in marg. sed editorum nemo adsensum præbuit. Tam late patet sane significatio vocis *ratio*, ut a Mss. stare h. l. tutius sit: vid. Lexica et Ern. in Cl. Cicer. qui observat apud Cic. de Inv. I. 12. 'controversiam in scripto,' opponi ei, 'quæ est in ratione;' atque hanc Cic. ita definit, ut sit 'Ratio, cum omnis quæstio non in scriptione, sed in aliqua argumentatione consistit.' Utramque vocem conjungit Noster Flor. N. XIII. 'Philosophi ratio et oratio tempore jugis est, et auditu venerabilis.' *Rationes* pro ratiocinatione, dixit etiam Terent. And. V. 3. 50. 'Ne nimium modo Bonæ tuæ istæ nos rationes Micio... subvortant.' *J. B.*

Prælabitur] Præterierint licet hos scrupos præclari viri, nihilo secius tamen mihi statutum est eos tollere. Primum substituo, *orationem promptarum:* inde scribo, *os ut bono potui poculum prælavetur:* quod valet idem quod, *prælavabitur.* Multa apud Antiquos verba diversimode inflexa: sic et *lavare*, et, tertia inflexione, *lavere* dicebant. Virgil. IV. Georg. 'lavit improba teter Ora cruor.' Ea forma id verbi usitatum Varroni, Plauto, Sallustio, et majoribus eorum

stanter servant *arundines*, quam lectionem e conjectura Fulv. Urs. et Casaub. in *hirudines* mutarunt primus Scal. in Ed. Vulc. sec. dein Wow. Elm. Flor. Sed Scriv. antiquam lectionem revocavit. Et sane quoties crocodilus, cibi captandi gratia, os aperit, illud arundinibus, alga, similibusque sordibus fluvialibus repleatur necesse est; præsertim cum crocodilus in locis arundinosis degere amat: unde de ichneumone, crocodili perpetuo inimico, canit Nemesian. Cyneg. 'Nos flumineas errare per umbras Malumus, et placidis ichneumona quærere ripis Inter arundineas segetes.' Verum arundinibus non vescitur trochilus, sed *βδέλλαις*, *αἱμοποτίσι*, sanguisugis, hirudinibus, (*ἔχει δεῖπνον τὰς βδέλλας* ait Æl.) aut reliquiis piscium, quos modo devoravit bellua. Solin. c. 32. 'Trochilos avis parvula: ea reduvias escarum dum affectat, os belluæ hujusce paulatim scalpit, et sensim scalpurrigine blandiente aditum sibi in usque fauces facit:' quod Plinius indicat lib. VIII. 25. 'Hunc saturum cibo piscium et semper esculento ore,' pro quo minus bene Gruter. in marg. legi malebat *feculento ore*: ut supra eam vocem, sive melius *fætul.* habuimus. Facile autem *hirudines* potantium animalium gulis illabuntur: ut de elephanti proboscide refert Plin. VIII. 10. *Hirudinum* mentionem faciunt omnes, qui de Trochilo agunt, scriptores, Herod. II. 68. et qui deinde ex eo hauserunt. Deinde τὰ *ore plerumque in aqua recluso* suadent, ut de *hirudinibus* potius quam de *arundinibus* cogitemus. Scriptum fuerat in antiquissimis membranis *irudines*, de more: unde fecerunt *arundines*, sive, ut in libris manu, aut antiquissimis typis exaratis, scribitur *arūdines*. Quibus omnibus inducor, ut Fulvium et Casaubonum genuinam nobis putem dedisse lectionem: quemadmodum citat h. l. etiam Oudend. ad Met. l. IX. p. 605. a. Ridiculum errorem erra runt Scip. Gent. et Elm. quasi ver Casaub. de *hirundine*, ave, cogitasse *J. B.*

PAG. 412 *Præripia fluminis*] A *prærupta?* Aldhelmus de Castore 'Hospes præruptis habitans in margine ripis.' Glossæ: 'Prærupta Ἀπόκρημνα, Ἀπεῤῥωγότα.' Nolo trica ri autem. γραφὴν veram *Prærupia* pu to. Tertullian. contra Marciam. lib IV. cap. 38. 'Sciens præceps ituro homines, ipse illos in prærupium im posuit' (ita enim in Mss. legi monui eruditissimus Franc. Junius). Vo insolentior paullo est? Africana est Firmat autem lectionem nostram no absimilis locus IV. Milesia: 'Perrexit libenter' (Psyche) 'non obse quium quidem illa functura, sed re quiem malorum præcipitio fluviali rupis habitura.' 'Rupis fluvialis,' ut heic, 'Fluminis prærupia.' *Pric.* Servant *præripia* Mss. et Edd. O. neque ego video, cur in *prærupia*, vocem multo minus h. l. convenientem, mu tetur: quare tueor vulgatam lectionem cum Gronov. Obs. lib. I. c. 19 qui comparat προαύλιον ab αὐλὴ, qua lia sunt innumera. *Præripia* scil. lo ca, intellige de loco, inter fluvium ip sum et præruptam ripæ marginem medio, qui fluviali aqua modo perlui tur, modo siccus relinquitur. Quemadmodum *præcordia* ex. gr. dicuntur membranæ, quæ cordi prætendun tur: ita *præripia* loca, quæ ripæ prætenduntur. Inter *præripia* et *præru pia* et *prærupta* dubii aliquantum hæ rere videntur Heins. ad Ovid. Met XI. vs. 138. et Oudend. ad Nostr Met. VI. p. 402. a. Si quid mutan dum, mihi magis placeret altera Pri cæi conjectura *prærupta*. Cæs. de B. Gall. VI. 7. 'difficili transitu flumen ripisque præruptis.' *J. B.*

Avibus fluvialibus] *Avibus* glossema tium puto. *Brant.* Putabat id etiam Lat. Latin. Sed vide seqq. Salm. ad Solin. p. 317. citat: *una ex avibus flu*

nibus certis instrui, nec suspicionibus tantam conjecturam permitti placuit.' Quemadmodum App. jungit 'suspicionem,' 'conjecturam,' 'argumentum;' ita et Cic. in Verr. v. c. 9. 'tantum in hoc crimine suspicionis esse affirmabo, ut jam ipsis judicibus, sine mea argumentatione, conjecturam facere permittam?' *J. B.*

Proximum argumentum] Infra, 'respondeat mihi Æmilianus quo proximo signo ad accusandum Magiæ sit inductus.' *Casaub.* Subaudi in omnibus his verbis, veritati. *Scip. Gent.* Sine caussa alii hæc mutila existimarunt. Notandum loquendi genus. Eadem Apologia: 'Quo proximo signo ad accusandum Magiæ sit inductus.' Et deinde: 'Nimis patiens vir es, et oppido proxima humanitate.' Ubi frustra substituunt: maxima. Adscribenda vera scriptura apud Minucium Octavio: 'Quid Maro? Nonne apertius, proximius, verius?' Mendose enim hæc esse sine caussa suspicatus sum. *Wower.* *Veritati* subaudiri vult Gentilis, at quid vetat absolute capi? Tertullian. ad Nationes lib. I. c. 12. 'Si qua ergo literis vestris superstitionis, sed ideirco magis proximis, quoniam illius statio [illegible] adjacet, &c. Proximum est promptum, obvium, manifestum.' *Pric.* Add. Gronov. Obs. I. 23. ejusque filius Jac. Gronov. ad Minuc. Fel. c. 19. *J. B.*

Teium quidem] Additum est τὸ quidem ab Auctore, ironice, ... [illegible] ... qui litterarum tam ... [illegible] ... Anacreontis qui... [illegible] ... unde etiam ... [illegible] ... Alioqui non ... [illegible] ... Valc. et ... [illegible] ... quidem) quam ... [illegible]

[illegible]

tur pro *saepe.* ut Plaut. Trin. v. 2. 10. 'neque satis mirari satis Eam sororem despondisse suam in tam fortem familiam, Lysiteli quidem Philtonis filio.' Tandem possis etiam, inverso ordine, legere *Apud Græcos quidem Teius... quoniam sequitur... apud nos vero, &c.* Quia tamen *quidem* sic sæpe omittitur (v. Oud. ad Met. v. p. 341.) sequor vulgarem lectionem. *Idem.*

Lacedæmonius] Poterat Appuleius (si res tulisset) non tres, sed trecentos numerare, qui ἐρωτικὰ scripserunt apud Græcos: testis liber XIII. Athenæi. Sed præcipuorum et notissimorum auctoritate se munivit; adjecit tamen *cum innumeris.* Ait vero, *Teius quidem, et Lacedæmonius, et Ceus.* *Teius* est Anacreon poëta, ex Teo, civitate Ioniæ. Horatius: 'Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo Anacreonta Teium.' *Ceus* autem Simonides est, vel nepos ejus Bacchylides, qui et ipsi ἐρωτικὰ scripsere, et παρθενικὰ, ut ex Athenæo, et Plutarcho lib. de Musica cognoscitur. *Lacedæmonius* autem quis? an Dionysodotus, cujus Pæanas memorat Athenæus lib. xv.? *Scip. Gent.* Non satis apertum, quem intelligat hic Appuleius. Fortasse sit ille Dionysodotus, cujus Pæanas memorat Athen. lib. xv. *Florid.* Imo est Alcman ille, quem Λακωνικὸν ποιητὴν vocat Plutarch. in Lycurgo p. 115. Ed. Bryan. quem etiam significari ab Aristide Or. in Bacchi laudem tom. I. p. 58. ubi itidem memoratur Λακωνικὸς ποιητὴς, monet Fabric. vid. Harles. ad Bibl. Gr. II. 15. 10. Primum autem Alcmanem vulgasse τὰ ἐρωτικὰ μέλη testis est Archytas Harmonicus apud Athen. lib. XIII. p. 600. cf. Fabr. B. Gr. l. c. *J. B.*

PAG. 413 *Ceus*] Apud Græcos promiscue Κεῖος et Κῖος vocatur Simonides: licet haud semel hoc in illud corruperint VV. DD. Pindari Scholiastes ad Isthm. II. Callimachi frag-

mentum ita habet: οὐ γὰρ ἐργάτιν τρέφω Τὴν Μοῦσαν ὡς ὁ Κῖος Ὑλλίχου νέποντ. pro quo a Bentleio et in Ernestina Callimachi edit. editum Κεῖος. Pari modo apud Plutarch. in Them. p. 252. ed. Bryan. Mss. 2. Bodlei. et Edd. Flor. et Ald. πρὸς Σιμωνίδην τὸν Κῖον. Recte: pro eo tamen Κεῖον legendum esse cum Xylandro, notavit Bryan. qui pessime utique in textu edidit Χῖον. Omnino enim distinguenda est *Ceos*, sive *Ceus*, sive *Cea* insula (Κέως), a *Chio*. Vid. Menag. ad Diog. Laërt. VII. 164. Bayle Dict. Critique Art. Prodicus, not. a. cit. a Dukero in Diss. de Simonide cap. 3. itemque a *Co* (Κῷ) Apellis et Hippocratis patria. vid. Bayle l. c. Verheyk. ad Anton. Liber. init. et quos citat Burm. ad Propert. I. 2. 1. Male itaque in loco, quem tractamus, Groslot. conjecit *Chius*, Brant. *Ceus*. Insula vero illa *Ceos*, *Ceus*, *Cea*, a Ptolemæo v. 15. vocatur etiam Κία: quod tamen ibi suspectum est Pintiano, et Lennepio V. Cl. ad Ovid. Her. XX. vs. 221. qui omnino est adeundus; atque, ut ab Ἀλεξανδρεία duæ item sunt Latinorum formæ *Alexandrea* et *Alexandria*, sic etiam *Cea* et *Cia* recte dici posse putat. Imo Liv. XXXI. 15. 'Rhodii Ciam ab Ægina, inde per insulas Rhodum navigarunt:' de quo Liviano loco et de scriptura Κία cf. Schweigh. ad Polyb. XVI. c. 26. ubi eadem insula Κίος vocatur. Apud Herodotum quoque lib. VIII. cap. 1. et 47. legebatur olim Κῖοι, ubi nunc Κεῖοι. Tandem a tribus hisce insulis *Ceo*, *Co*, *Chio*, distingui adhuc debet *Cius*, urbs Bithyniæ ad oram Propontidis (hodie *Ghio* sive *Ghemleik*) quam memorat Amm. Marcell. XXII. 8. et de ea cf. Schweigh. ad Polyb. XV. 21. *Idem.*

Etiam mulier] Ita Mss. Florent. D'Orv. Edd. Elm. Scriv. Flor. in reliquis *et mul.* Forsan *et etiam mul.* Met. X. p. 684. 'causa omnis et origo... et etiam medela ipsa, et salus,' &c. ubi cf. Oudend. Solet ex ejusmodi abundantia elegantiam captare Noster: sic in seqq. 'isti quoque.' *Idem.*

Apud nos] Id est, Romanos. Sic se Afri vel Mauritani vocabant, vel ob civitatem omnibus communicatam ab Imp. Antonino: vel peculiariter, quia Madaurus, patria Apuleii, populi Romani colonia. *Scip. Gent.*

Æ. P. et Catullus] Flor. *a. P. et Catulus:* male. Vid. Agell. lib. XIX. cap. 11. [9.] *Elmenh.* Valerius Æditnus, Portius Licinius et Q. Catullus. Quos ita ordine A. Gellius numerat, eorumque versus refert, quibus mundius, venustius, limatius, pressius, Græcum Latinumve, nihil quicquam reperiri puto, inquit lib. XIX. cap. 9. Noct. Att. *Scip. Gent.* Lege *Catulus.* Vide Gell. XIX. 9. *Pric.* Recte Scriv. et Florid. edidere *Catulus:* ut est in Mss. Florent. D'Orv. Ejus duo epigrammata amatoria servarunt Cicero de Nat. De. I. 28. et Gell. l. c. quem aut negligenter, aut in mala Ed. inspexere Elm. et Gent. Hic tamen e Plinii loco lib. V. Epist. ad Aristonem, quem paullo post citat, et ubi inter amatorios poëtas refertur *Q. Catulus*, meliora ediscere potuerat: cf. Voss. de Histor. Lat. I. 9. *Catullus* infra demum memoratur. *J. B.*

At philosophi non fuere] Vide extrema verba Plinii lib. V. Epist. ad Aristonem JCtum: 'non quidem Senatores,' &c. Miror, cur Appuleius tres illos tantum poëtas Latinos ablegaverit, et non aliquem ex tot Senatoribus et Consularibus viris. Sed hi aliis laudibus in vulgus noti erant. *Scip. Gent.*

Serium virum] Infra p. 420. *serius* opponitur *lascivo*. p. 556. 'amicos serios aspernatur.' Amm. Marc. XXVI. 2. de Valentiniano: 'voluntate præsentium secundissima, ut vir serius, rector pronunciatur imperii:' id. XXIX. 6. 'vix resistente principe serio, quem ante docuimus, Marco:'

ubi cf. Vales. Trebell. Pollio in Claud. cap. 12. 'quod se gravem et serium contra milites ostenderat interemptus est.' Afran. in Privigno apud Non. n. 144. 'Non ego te novi tristem servum serium:' leg. *tristem, severum, serium:* nam apud eund. Non. n. 455. legitur: 'Severum: Afranius in Privigno:' sic *tristis* et *severus* junguntur quoque a Nepote Epam. 2. ubi vid. Gebh. cf. Ter. Andr. v. 2. 16. *Severum* et *serium* conjunxit, sed alia ratione, Plaut. Pœn. v. 3. 51. 'Quod ego dixi per jocum Id eventurum esse et severum et serium.' *J. B.*

Conditoris. Id genus plurima] Casauboni correctionem expressere Scal. Pric. Wow. Sed Elm. cum seqq. revocavit antiquam lectionem, quam firmant Mss. 2. Florent. et D'Orv. *Pluria* recte et in primis ab antiquis scriptoribus, quos imitari affectat App. dici disputatur apud Gell. N. A. v. 21. Sed Noster ubique dixit *plura*. Vid. Flor. N. IX. et XVIII. de Deo Socr. pag. 686. de Dogm. Plat. lib. III. p. 634. de Mundo p. 758. infra p. 464. 472. 530. 544. Post *plurima* demum maximam distinctionem poni volebat Salm. in marg. Sane, si sequentibus jungenda hæc, melius scriberetur *plurimos*, ut paullo infra 'Recitem nunc alios.' Sed nec *plurima* sanum puto. Non enim tam in carminibus ipsis, quam in hominibus seriis et philosophis, qui ea scripserunt, versatur argumenti vis: quare dicere saltem debuisset Auctor, *aliorumque id genus plurima*. Si quis autem Pith. Codicis scripturam *id genus plurium*, veram putet, ei non valde obloquar. *Idem.*

Ut taceam scripta Diogenis Cynici, et Zenonis Stoicæ sectæ conditoris] Ideo hos allegat, quod illæ duæ sectæ præ ceteris ad virtutem et austeritatem vitæ morumque directæ: ut excusatius peccare sibi videatur Lucius noster, si ipse similiter luserit. Zenonis Stoici lib. περὶ ἐρώτων, de amoribus, laudat Diogenes Laërtius, idemque inter γνήσια volumina Diogenis Cynici refert, ἐρωτικόν, Amatorium. *Scip. Gent.*

Et Critias mea, &c.] Distichon hoc ut in posteriori editione fuit, ita excudi jussimus. Rom. Venet. *Et tertias mea delicie stet salva Charine. Pax in amore meo vita tibi remanet.* In Basil. I. *Et Critias mea delitescet salve Charine, Pars in amore meo vita tibi remanet.* Legit V. C. P. Pithœus: *Et Critias mea delicies, et salve Charine, Par in amore meo, vita, tibi remanet.* Lipsius vero: *Et Critias, mea delicies, sic salva Charine Pax in amore meo vita tibi remanet.* Sic Critias, mea delicies, sic Charine, vita mea, salva pax tibi manet in meo amore. Priorem versum etiam sic olim scripsit B. Pius: *Et Critias mea delicia stet salva Charine:* ut videre est apud eum Annot. Poster. cap. 199. *Colv. Et Critias mea delicia stet salva Charine, Par in amore meo.* Ita V. C. Fulvius, *delicies et salve Charine.* Idem mox: *Ne metuas, ne me ignis.* Itemque: *dum potiar, patior.* Sciopp. in Symb. Mirum quam in primis versibus docti viri se torserunt. At nostrum ausim verum præstare: *Sic Critias, mea delicies, ut vita, Charine. Pars in amore meo salva tibi remanet. Ne metuas, nam me ignis et ignis torreat, ut vult. Hasce duas flammas, ut petior, patiar.* Nihil aptius, nihil venustius, quam qui duo pariter amaret, per alterius caput adjurare, ut alterum vere se amare probet. Ita, inquit, Critias mea delicies sit, ut tibi, o vita Charine, pars tua in meo amore salva remanet. Voces *vita* et *salva*, mutatis invicem locis, transposui, ut contentio geminarum illarum appellationum *delicias* et *vita* vividior esset, quæ aliter languida et nulla pene est. Si cui tamen hoc audacius videbitur, per me hactenus suo quamque loco legat; dum fateatur sic poni venustius, et majori cum ener-

gia. In 4to versu, non puto tam inscitum quemquam, ut non melius intelligat legi, *dum potiar, patiar;* non ob soni tantum suavitatem, sed locutionis ipsius concinnitatem. *Acidal.* Mira varietas in antiquis libris, quorum unus seq. versum ita legit, *Par in amorę meo biga tibi remanet.* deinde, *potiar,* non *potior.* Wower. Hi versus varie a librariis interpolati sunt, ut etiam Colvius notat. Flor. 1. *Et Critias mea delitescet.* Flor. 2. *et C. mea stet salva Charine.* Romanus, *et Tertias mea delitiæ.* Elmenh. *Mea delicia.* Sensum hujus Epigrammatis, ceteroquin obscurioris, de more illo amantium, quo duas amari vel metuebant vel minabantur, recte explicuit Scip. Gent. confer Ausonii Epigr. 891. et quæ habet Muretus ad Catull. Epigr. LXXII. *Burmannus ad Anthol. Lat. Ep.* 230. Mirum in modum primum hoc distichon depravarunt Editores, nimium a Mstorum vestigiis abeuntes. Videamus primum varias lectiones. Pro *Critias* Ed. Vic. *Tertias.* Elm. *Critiæ:* sed typothetæ errore, nam correxit in Erratis. Ad *delicies* ducunt Mss. non *deliciæ* (ut habent Edd. Vic. Junt. post. Vulc. pr. Colv.) nec *delicia* (ut est in reliquis:) præterquam enim, quod diserte sic legitur in Ms. Pith. inde etiam depravatum esse apparet, quod legitur in Mss. Florent. uno et Lips. itemque in Edd. Junt. pr. Ald. Bas. *delitescet.* Primum comparet *delicies* in Ed. Cas. et emendarunt ita Salm. in marg. Fulv. Urs. P. Pithœus, Lips. et Acid. In *stet salva* consentiunt Mss. O. præterquam quod in iis, qui *delitescet* habent, vox *stet* non compareat,(excepto uno Florent. qui secundum Exc. Lindenbrog. utrumque servat:) et quod Pith. habeat *et salva,* si fides Groslotio: nam in alia ejusdem Cod. Coll. est *stet salva. Salva* utique legitur etiam in Mss. Florent. Edd. Vic. Junt. Ald. Bas. sec. Colv. Sed pro iis Scaliger, ad Prop. p. 321. in Catal. p. 205. et in Vulc. Ed. tert. dedit *delicia et sol alme:* quem deinde secuti sunt Elm. Scriv. Flor. Burm. in Anth. In Pisaurensi quoque Collectione prorsus hi versus exhibentur, ut in Catal. Scalig. Unde Pric. suum *et lux alme* habeat, nescio. In Vulc. pr. editum fuerat *meæ deliciæ sit salva Ch.* adversantibus metro et sensu. Melius edidit Cas. *et Cr. mea delicies sit salva Ch.* Ursin. et Salm. in marg. conjecere *delicies et salve Ch.* Sed tum addi debuisset *tu:* quod vidisse videtur Wow. unde ille dedit *delicia et tu salve Ch.* Verum τὸ *salve* posteriore producta respuit versus: quod animadvertens Groslot. in marg. notavit, sic ultimam in *responde* corripi a Martial. lib. III. Ep. 4. sed ibi VV. DD. e Mss. jam legunt: *si quando veniet, tu respondento poëta.* Denique Edd. Vic. Junt. utr. Ald. Bas. pr. *Charinæ* contra Mss. *J. B. Mea delitia*] Sic amores masculos vocabant. Cicer. pro Cælio: 'Amores autem et hæ delitiæ quæ vocantur, quæ firmiore animo præditis diutius molestæ non solent esse, maturæ enim et celeriter deflorescunt, nunquam hunc occupatum impeditumque tenuerunt.' Glossæ: 'Deliciæ, Σπατάλαι.' Aliæ: 'Σπατάλαι, Lascivia, deliciæ:' inde 'spatalo-cinædi.' *Pric.*

Par in amore] Flor. 1. *pax i. a.* Flor. 2. *pars i. a.* vid. Scaliger ad Propert. p. 252. *Elmenh.* Corruptissimus hic versus omnino legi debet ita, *Par in amore meo viga tibi remanens. Viga* perperam scriptum pro *biga.* O Biga remanens par tibi in amore meo, quæ scilicet non trahis dispar jugum, (quod Græci dicunt ἑτεροζυγεῖν) in amore meo, sed æquo jugo me amas. Sic eadem metaphora dicitur infra (in Catal.) 'triga sodalitii.' *Scalig. ad Catal.* pag. 284. Hæc Scaligeri verba schedis suis adscripsisse videtur Scriv. unde satis negligenter, quasi ipsius Scriverii, edita hæc sunt ab eo qui curavit editionem Anecdotorum

pag. 3. *Pars* cum uno Florent. habent Mss. Bemb. D'Orv. Edd. Junt. Ald. Bas. Scriv. *Pax* Mss. Florent. alter, Lips. cum Edd. Rom. Vic. Ven. Colv. Vulc. pr. Cas. Pric. Wower. *Par* Mss. Fulv. Pith. Scal. in Catal. et in Ed. Vulc. tert. cum Elm. Flor. Habet igitur unumquodque librorum auctoritatem, qua se defendat. Videamus jam sensum. Floridus suam lectionem *Et Cr. mea delicia, et Sol alme Ch. Par, &c.* interpretatur ita: 'Critias est etiam mea voluptas, et, o Charine, pulcher Sol, similis vita tibi perdurat in amore meo.' Sed friget hoc modo illud *vita:* et qui alteram lectionem *Pars* vel *pax in amore meo vita tibi remanet*, prætulerunt, illi duntaxat ita distinguere debuissent, ut esset *vita* vocativus. Sed, ut diximus, *Sol alme* mera est conjectura, Scaligeri ni fallor, nullius Cod. auctoritate fulta. Propius ad Mstos accedunt, qui legunt *Et Cr. mea delicies et salve Ch.* non sine sensu: sed hac lectione pessumdari versum jam observavimus. Melius itaque Casaub. *Et Cr. mea delicies sit salva, Ch. Pax, &c.* neque tamen hoc satis bonum; nam tum scribi oportuerat *sit salvus*, et est tamen *salva* in Mss. O. Proxime insistens Mstis equidem sic lego: *Et Cr. mea delicies sit: salva, Charine, Pars in amore meo, vita, tibi remanet:* i. e. sine quæso, Charine, ut et Critias sit mea delicies: pars, quam tu in amore meo habes, tibi, o vita mea, nihilominus salva remanet: et tum bene sequitur *Ne metuas.* Nihil admisi absque Mstorum auctoritate, præter unum illud *sit;* quod tamen comparet jam in Ed. Junt. post. haud dubie e Ms. aut antiquiore Ed. et in Edd. Colv. Vulc. pr. Cas. atque ubi pro *delicies* librarius scripserat *delicia*, e superstite litera *s* sequenti verbo juncta, facere potuit *stet*. *Vita*, amatorium et blandientis vocabulum, suo omnino loco (ante *tibi*) positum est. Simpliciter illud sic adhibuit etiam Prop. I. 2. 1. 'Quid juvat ornato procedere, vita, capillo?' II. 15. 27. 'Tu quoties aliquid conabere, vita, memento.' Nimis audacter sane Scaligeri conjecturam *biga* admisit Scriv. hoc modo edens: *Et Cr. mea delicia et Sol alme Ch. Pars in amore meo, biga, tibi remanet:* satis obscure: nec multo clarior est Gruteri conjectura in Suspic. Ined. l. XX. c. 10. *et Cr. mea del. Si salva Ch. Pars, &c.* Tandem pro *pax* Vulc. marg. adlevit *fax.* Acidalius nimis recedit a Mss. et recepta vulgo lectione. *J. B.* *Pax in amore meo vita tibi remanet*] Scalig. ad Propert. legit, *Par in amore meo biga tibi remanet:* 'biga' ut apud Lucian. Amor. Ζεῦγος ἐρωτικόν. *Pric.*

PAG. 414 *Ignis torrent ut vult*] Catullus: 'Quum vesana meas torreret flamma medullas.' *Idem.*

Florea serta] Plinius de Coronis: 'Quum vere e floribus fierent, serta a serendo serieve appellabantur.' Gloss. Vindocinens. Ms. 'Sertum, ex floribus texta corona.' *Idem.*

Meum mel] D. Hieron. ille austerus, non inscius tamen harum formularum et nequitiarum, Ep. 11. ad Nepot. cap. 6. 'Crebra munuscula, et sudariola, et fasciolas, &c. et dulces literulas sanctus amor non habet: Mel meum, Lumen meum, meum desiderium, omnes delicias.' Fuit, quum in Appuleio nostro legerem *Merum mel:* ut Lucret. in eadem re ... 'tota merum sol.' Sed nunc displicet conjectura. *Scip. Gent.* Barthius Advers. LII. 12. intempestivo acumine, *Merum mel:* scilicet quia Genios mero colebant. Miles. III. Noster 'mea mellitula.' Plaut. Capteiv. 'mea mulsa,' et ibid. 'Corpusculum mellitulum:' neque aliud solennius occurrit ὑποκόρισμα. *Pric.* Nihil hic debet mutari, et errarunt, qui ἀντὶ τοῦ meum, *merum mel* voluerunt legere. Est autem hic *meum mel*, ut sæpissime apud Plautum, et

[illegible]

[illegible] magnam [illegible] Delius [illegible] vates, uterque futura. Ita Virgilius [illegible] pro Apollini [illegible] ferre, et carmina dictare [illegible] lib. II. El. I. 3. ' Non haec

[illegible] Neque cum Delphinum Appiani Interpretem [illegible] fateor [illegible] expendendum est pro [illegible] scribere, ut columnas pro versu ac stilo priores ponamus. Nullam itaque [illegible] emendationem adprobasset Cuperus in Harpocrate pag. 144. nec Vossio [illegible] fuisset Th. Seldeni Observ. cap. xv. in fin. *Burmann.* Aliter emendandum censebat Piersonus, et quidem hoc modo : *Quod si Amor inspiret, dum et*

Crit. præfixa t. II. Anth. Lat. p. 77. *J. B.* *Dulciloquo calamo*] Onomast. vet. 'Dulciloquus, μελίλογος.' Nævius in Alcest. ap. Gellium lib. XII. c. 5. 'Dulcioriloquus.' *Pric.*

Catullum, quod Lesbiam pro Clodia, &c.] In his amicarum nominibus mutat illud, *Planiu*, Casaubonus in *Plotiam*: quod magis ex consuetudine linguæ Romanæ videatur: nescio, inquit, an satis ex veritate Fulv. Ursini codex Plautiam nominat. Sed vulgarem scripturam secutus est Angelus Politianus in illo eruditissimo carmine, Nutricia, in quo hunc locum Appuleii ita elegantissimis numeris expressit: 'Sed quamquam in primis docto Verona Catullo Gaudet, vulnificos elegis qui miscet iambos, Et sub adoptivum redigit te Clodia nomen.' Et infra: 'si blanda Propertius ora Solvat, et ambiguam faciat certamine palmam, Plania materiam teneri dat et Hostia cantus, Nomine supposito seu Galli mima Cytheris Personam falsæ lasciva Lycoridis adfert In scenam, et docto clausum se jactat amanti, Dum miser ipse suo fodiat præcordia ferro. At non exigui tenuis quoque pagina Calvi Dissimulat pulchram, sed acerbo funere raptam, Quintiliam.' Et multo post: 'Mitto et Cornifici lusus, Ticidæque Perillam Et Cinnum obscurum, teque ore protervior Anser.' Ceterum mirari satis non possum, Ovidium in hoc Catalogo, et tamquam Albo nequitiæ, præteritum fuisse, præsertim quum apud eum legisset illa IX. Trist. 'Macerat ingenium totum cantata per orbem Nomine non vero dicta Corinna mihi.' An ideo præteritum dicemus, quod mali ominis visum fuerit oratori nostro, eum in hac Apologia nominare, qui ob tales nequitias ac lusus relegatus fuerat: ne admonere judices videretur, quam hæc acerbo supplicio luerit ingeniosissimus poëtarum. An potius quia nomen veræ amicæ Ovidianæ ignotum fuerit? Nam quod 'Cæsaream puellam' Sidonius eam adpellet, potest id et de filia, vel nepte Augusti intelligi, vel de liberta aliqua, vel ancilla ejus, aut denique amasia. Hoc credo. *Scip. Gent.* *C. Catullum*] *Caium* nominat Appuleius, quem alii *Quintum*: alius est Q. Catulus Senator, cujus lepidissimos versus de Roscio laudat alicubi Cicero. *Idem.*

Ticidam] Intelligit A. Ticidam poëtam, cujus hunc versiculum ex Hymenæo citat Priscian. lib. V. 'Felix lectule talibus sole amoribus:' ex quo, tamquam ex ungue leonem, agnoscas, quam lepidus, inquam, in hoc genere fuerit, ut merito summis poëtis ab Appuleio aggregatus. *Idem.* Crinitus et Gyraldus eum *Caium* aut *Cucium* vocant. Utut de prænomine sit, ejus nomen vindicandum censeo Scholiast. Horatii ad Epod. 12. 'Apud Ticiam poëtam introducitur Pyrrhia ancilla,' &c. Barthius *Licinium* tentavit Advers. 37. 22. Ego *Ticidam* scribo, eum ipsum nempe de quo heic Appuleius. *Pric.* Ovid. Trist. II. vs. 433. 'Quid referam Ticidæ, quid Memmi carmen, apud quos Rebus abest nomen, nominibusque pudor?... Et quorum libris modo dissimulata Perillæ Nomine, nunc legitur dicta Metella suo.' Ms. Pith. *Metella.* D'Orv. *Perillam.* J. B.

Hostiam] Est qui *Hostiliam* legit, hunc locum ad Propertium citans, sane non adversante Lepide, nobis proxime laudando. *Pric.* Vanam esse Passeratii conjecturam *Hostiliam*, arguunt doctæ Bentleii notæ ad Horat. II. O. 12. 13. et Burmanni ad Prop. init. quæ vide. *J. B.*

Gentilem] Bas. 1. *Gen.* Rom. Ven. *Gentium.* Colv. Lege cum Rom. *Gentium.* Gentius et Macedo puerorum nomina, alterum, ut puto, Illyrici, alterum Macedonis. *Casaub.* *Gentium.* Rectissime ita Rom. cod. et veteres alii Mss. vulgo *Gentilem.* Sed in servis gentilitia natura non suberat, in-

Platonem vero adolescentem versibus amatoriis lepidissimis lusisse, etiam scribit Gell. lib. XIX. cap. 11. et Diogenes ipsius vita. *Colv.* F. *elegidia.* Brant. *Elogia.* Rom. et Flor. *elegia.* Elmenh. Ἐλεγεῖα ἐρωτικά. V. Gellium XIX. 9. *Pric.* Colvii conjectura edita est in Edd. Vulc. sec. tert. non vero ab Elmenh. ut ex ejus notula forte colligas. At *elegia* firmatur Mss. Edd. reliquis et loco Gellii N. A. XIX. 9. 'ἐλεγεῖα quædam erotica dulcia et venusta accinerunt.' *Elegeion*, vel *elegeon*, vel *elegion* dixit quoque Auson. Epigr. 94. vs. 2. 'Zonæ textum elegeion erit:' et plur. num. Parent. XXIX. vs. 2. 'Debent quos cineri mœsta elegea tuo.' *J. B.*

Cujus nulla carmina extant, nisi Amoris Elegia] Plutarch. περὶ τοῦ μὴ χρᾶν, &c. ὅτι οὐδὲ ὅσιον εἰπεῖν ἢ καλὸν, ὡς ἀνέραστος ἦν ἡ Ἀκαδημία, καὶ ὁ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος χορὸς, ὧν λόγοις μὲν ἐρωτικοῖς ἐντυχεῖν ἔστι, ποιήματα δὲ οὐκ ἀπολελοίπασι. *Pric.*

Cætera omnia, &c. igni deussit] Dythyrambos puta, Tragædias, et quæ alia recensent Laërtius, et Ælianus lib. III. Var. 2. 30. *Idem.*

Ἀστέρας εἰσαθρεῖς] Vid. Gevart. ad Stat. p. 58. in Biblioth. Clariss. Viri M. Tydeman. et Boschius ad Anthol. Gr. vol. v. p. 27. *J. B. in Addend.*

Εἴθε γενοίμην Οὐρανὸς, ὡς πολλοῖς ὄμμασιν εἰς σε βλέπω] Imitatus est Martialis lib. VIII. 'Victorem modo cum videret Istri, Tot vultus sibi non satis putavit, Optavitque oculos habere plures:' nec abludunt Catulli hæc: 'Aut quam sidera multa, quum tacet nox, Furtivos hominum vident amores:' profecto propius hæc absunt a Platone quam quæ Scipio affert. *Pric.*

PAG. 417 *Astra vides*] Hi ut et seqq. versus Latini non extant in membranis Flor. Vide Muretum ad Catullum pag. 22. *Elmenh.* Desunt Latina quoque in Ed. Junt. post. neque comparent in Mss. Florent. Pith. et D'Orv. in quibus, præter Florent. Græca quoque desunt ubique; sed eo magis Latinam versionem addidissent librarii (quod a m. sec. factum in D'Orv.) si eam in suis exemplaribus invenissent: neque ab Appuleio profectam illam puto. Infra quoque Homericorum versuum interpretationem non addidit Auctor; quod tamen æque facere debuerat, si ad intelligentiam auditorum Græca sibi vertenda esse existimasset. Haud dubie de sua versione verbo monuisset, neque addidisset 'disce versus Platonis ... si tamen tantus natu potes litteras discere:' quod eo sensu dictum, quo Cicero dixit in Pisonem (c. 30.) qui versum ejus non intellexerat: 'Quid nunc te, asine, litteras doceam?' Latina igitur edenda quidem, sed cancellis inclusa, curavi. Ceterum Grotius ita hoc distichon vertit: 'Stella, vides cœli stellas, meus, o ego cœlum si sim, quo te oculis pluribus adspiciam:' aliter alius: v. not. seq. *J. B.*

Utinam fiam] Tale votum Anacreontis εἰς κόρην. Ἐγὼ δ' ἔσοπτρον εἴην. et Ovidii, qui pulicem se gestiebat fieri. *Lindenbrog.* Quæ descripsit Elmenh. addens Dionys. Sophistæ Epigr. in Anth. lib. VII. 152. Εἴθ' ἄνεμος γενόμην, σὺ δέ γε στείχουσα παρ' αὐγὰς, &c. *J. B.*

Ἀστὴρ πρίν] Hi duo versiculi continenter cum superioribus, tamquam unum epigramma, leguntur lib. III. Anthol. Priores illos duos sic Latine conversos reperi in libro quodam Torquati Tassi, Italorum præcipui poëtæ, παραφραστικῶς: 'Te quoties pulchri spectantem sidera cœli, Stella, tuor, toties cœlum aveo fieri; Pluribus ut quo oculis te spectem, hoc plura meum cor Hauriat.' Posteriores autem, in quibus Astera suum exorienti soli comparat Plato, materiam carminis elegantissimi dedisse videntur olim Q. Catulo: 'Constiteram exorientem Auroram forte salu-

[illegible]

[illegible] Flor. Gruter. [illegible]

[illegible] Phar. X. xvi. [illegible]
Pre. xi. mihi me fient. Verba aut-
[illegible] dicendi genus
[illegible] Sed verum et
[illegible] Ovid.
Trist. I. [illegible] Carmina [illegible]
[illegible] libra. &c. Dicitur au-
tem [illegible] proprie de homine et
[illegible] et [illegible] de [illegible] de-

Plato in Convivio f. 181. Μὴ ὀρθῶς δὲ αἰσχρόν. οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐρᾷν, καὶ ὁ ἔρως οὐ πᾶς ἐστι καλὸς, οὐδὲ ἄξιος ἐγκωμιάζεσθαι, ἀλλ' ὁ καλῶς προτρέπων ἐρᾷν, ὁ μὲν οὖν τῆς πανδήμου Ἀφροδίτης, ὡς ἀληθῶς πάνδημός ἐστι, καὶ ἐξεργάζεται ὅ, τι ἂν τύχῃ. καὶ οὗτός ἐστιν ὃν οἱ φαῦλοι τῶν ἀνθρώπων ἐρῶσιν. ἐρῶσι δὲ οἱ τοιοῦτοι, πρῶτον μὲν οὐχ ἧττον γυναικῶν καὶ παίδων· ἔπειτα, ὧν καὶ ἐρῶσι, τῶν σωμάτων μᾶλλον ἢ τῶν ψυχῶν. ἔπειτα ὡς ἂν δύνωνται ἀνοητοτάτων, πρὸς τὸ διαπράξασθαι μόνον βλέποντες, ἀμελοῦντες δὲ τοῦ καλῶς, ἢ μή. ὅθεν δὴ ξυμβαίνει αὐτοῖς ὅ, τι ἂν τύχωσι τοῦτο πράττειν, ὁμοίως μὲν ἀγαθὸν, ὁμοίως δὲ τοὐναντίον. ἔστι γὰρ καὶ ἀπὸ τοῦ θεοῦ νεωτέρας τε οὔσης πολὺ ἢ τῆς ἑτέρας καὶ μετεχούσης ἐν τῇ γενέσει καὶ θήλεος καὶ ἄῤῥενος· ὁ δὲ τῆς οὐρανίας πρῶτον μὲν, οὐ μετεχούσης θήλεος, ἀλλ' ἄῤῥενος μόνον· (καὶ ἔστιν οὗτος ὁ τῶν παίδων ἔρως) ἔπειτα πρεσβυτέρας, ὕβρεως ἀμοίρου, ὅθεν δὴ ἐπὶ τὸ ἄῤῥεν τρέπονται οἱ ἐκ τούτου ἔρωτος ἔπιπνοι, τὸ φύσει ἐῤῥωμενέστερον καὶ νοῦν μᾶλλον ἔχον ἀγαπῶντες. Himerius Sophista apud Photium fol. 607. πανδήμῳ δ' Ἀφροδίτῃ πρὸς τὴν οὐρανίαν οὐδὲν κοινόν· ἡ μὲν γὰρ βεβήλους καὶ οὐ καθαροὺς τὴν φύσιν γεννᾷ τοὺς ἔρωτας· τῇ δὲ χρήσει μὲν οἱ πόδες, χρυσᾶ δὲ τὰ τούτων καὶ βέλη. σκοποὶ δὲ αὐτοῖς ψυχαὶ νεοτελεῖς καὶ ἀκήρατοι. *Elmenh.* *Geminam esse Venerem Deam*] Tertiam addidere quidam. Pausanias in Arcadicis: 'Veneris in ea simulacra tria. Unum Cælestem Venerem, alterum popularem cognominant. Tertium sine proprio colunt nomine.' In Bœoticis vero Tertiæ nomen exprimit, ut a Thebanis colebantur. 'Tres,' inquit, 'Veneres sunt, quarum unam Cœlestem, alteram Popularem, tertiam Apostrophiam nominant. Cognomina hæc imposuit Harmonia: Cœlestis, sive Uraniæ, purum significans, et corporum cupiditate vacantem amorem. Popularis ob venereos congressus. Apostrophiæ, id est, Aversatricis, quo ab exlege cupiditate et incestis stupris hominum genus averteret. Multa enim apud barbaros, multa apud Græcos sciebat Harmonia turpiter commissa,' &c. *Scip. Gent.* *Geminam esse Deam Venerem*] Plutarch. ἐρωτικ. Achill. Tat. l. VII. Max. Tyr. Dissert. 8. 9. 10. et 11. *Pric.*

Vulgariam] Πάνδημον Ἀφροδίτην, quam Lucretius 'Volgivagam' vocat, Marcian. Capella 'Voluptuariam.' *Idem.*

Percita p. amore] L. *quæ sit prædita p. amori.* Non enim ipsa Dea amore percitur, sed amore alios percit, et percellit. Mansit ea vox in seqq. non tamen intellecta ab iis, qui casum h. l. alienum illi adstruxerunt. Sic enim leges: *Alteram vero Cœlitem Venerem, prædita quæ sit optimati amori:* dandi, inquam, casu, non auferendi. Neque est aliud *prædita*, quam *præfecta*. Eandem vocem eodem significatu Senecæ alibi reddidi, de Tranquill. vitæ c. 2. 'Cum potentes imperio præditi, et consensu servientium validi.' Antea male fuerat *editi*. Sed Noster sæpissime usus, e quo dabo saltem unum de Deo Socratis: 'Ac ubi vita edita remeandum est, eundem illum, qui nobis præditus fuit.' *Acidal.* Doctissimus Acid. et hoc, ut mihi videtur, acute observavit, non *percita*, sed *prædita* legendum esse. Non enim, inquit, Dea amore percitur, &c. *Scip. Gent.* *Prædita* legendum esse vidit quoque Meurs. ad Lycophr. Cass. vs. 112. sed præclare, ni fallor, insuper emendavit Acid. *amori.* De τῷ *præditus* pro *præfectus* vid. ad l. de Deo Socr. p. 133. b. cf. et p. 154. a. Miror in mentem hoc non venisse Pricæo, infra, ubi vide ad illud, 'prædita quæ sit optimati amore.' *J. B.*

PAG. 420 *Serva*] Male Colv. *fera* e. præcessit *imperitandi* vox, cui respondet τὸ *serva*. Utraque sententiæ loci perquam concinna. Cephalus apud Platonem τῶν ἡδονῶν πάθος, λυττῶντα καὶ ἄγριον δεσπότην vocat. Meminit Theodoret. Serm. περὶ πρακτ. ἀρετῆς —

Crit. præfixa t. II. Anth. Lat. p. 77. *J. B.* *Dulciloquo calamo*] Onomast. vet. 'Dulciloquus, μελίλογος.' Nævius in Alcest. ap. Gellium lib. XII. c. 5. 'Dulcioriloquus.' *Pric.*

Catullum, quod Lesbiam pro Clodia, &c.] In his amicarum nominibus mutat illud, *Plania*, Casaubonus in *Plautiam:* quod magis ex consuetudine linguæ Romanæ videatur: nescio, inquit, an satis ex veritate Fulv. Ursini codex Plautiam nominat. Sed vulgarem scripturam secutus est Angelus Politianus in illo eruditissimo carmine, Nutricia, in quo hunc locum Appuleii ita elegantissimis numeris expressit: 'Sed quamquam in primis docto Verona Catullo Gaudet, vulnificos elegis qui miscet iambos, Et sub adoptivum redigit te Clodia nomen.' Et infra: 'ni blanda Propertius ora Solvat, et ambiguam faciat certamine palmam, Plania materiam teneri dat et Hostia cantus, Nomine supposito seu Galli mima Cytheris Personam falsæ lasciva Lycoridis adfert In scenam, et docto clausum se jactat amanti, Dum miser ipse suo fodiat præcordia ferro. At non exigui tenuis quoque pagina Calvi Dissimulat pulchram, sed acerbo funere raptam, Quintiliam.' Et multo post: 'Mitto et Cornifici lusus, Ticidæque Perillam Et Cinnum obscurum, teque ore protervior Anser.' Ceterum mirari satis non possum, Ovidium in hoc Catalogo, et tamquam Albo nequitiæ, præteritum fuisse, præsertim quum apud eum legisset illa IX. Trist. 'Macerat ingenium totum cantata per orbem Nomine non vero dicta Corinna mihi.' An ideo præteritum dicemus, quod mali ominis visum fuerit oratori nostro, eum in hac Apologia nominare, qui ob tales nequitias ac lusus relegatus fuerat: ne admonere judices videretur, quam hæc acerbo supplicio luerit ingeniosissimus poëtarum. An potius quia nomen veræ amicæ Ovidianæ ignotum fuerit? Nam quod 'Cæsaream puellam' Sidonius eam adpellet, potest id et de filia, vel nepte Augusti intelligi, vel de liberta aliqua, vel ancilla ejus, aut denique amasia. Hoc credo. *Scip. Gent.* C. *Catullum*] *Caium* nominat Appuleius, quem alii *Quintum:* alius est Q. Catulus Senator, cujus lepidissimos versus de Roscio laudat alicubi Cicero. *Idem.*

Ticidam] Intelligit A. Ticidam poëtam, cujus hunc versiculum ex Hymenæo citat Priscian. lib. v. 'Felix lectule talibus sole amoribus:' ex quo, tamquam ex ungue leonem, agnoscas, quam lepidus, inquam, in hoc genere fuerit, ut merito summis poëtis ab Appuleio aggregatus. *Idem.* Crinitus et Gyraldus eum *Caium* aut *Cacium* vocant. Utut de prænomine sit, ejus nomen vindicandum censeo Scholiast. Horatii ad Epod. 12. 'Apud Ticiam poëtam introducitur Pyrrhia ancilla,' &c. Barthius *Licinium* tentavit Advers. 37. 22. Ego *Ticidam* scribo, eum ipsum nempe de quo heic Appuleius. *Pric.* Ovid. Trist. II. vs. 433. 'Quid referam Ticidæ, quid Memmi carmen, apud quos Rebus abest nomen, nominibusque pudor?... Et quorum libris modo dissimulata Perillæ Nomine, nunc legitur dicta Metella suo.' Ms. Pith. *Metalla.* D'Orv. *Perillam.* J. B.

Hostiam] Est qui *Hostiliam* legit, hunc locum ad Propertium citans, sane non adversante Lepido, nobis proxime laudando. *Pric.* Vanam esse Passeratii conjecturam *Hostiliam,* arguunt doctæ Bentleii notæ ad Horat. II. O. 12. 13. et Burmanni ad Prop. init. quæ vide. *J. B.*

Gentilem] Bas. 1. *Gen.* Rom. Ven. *Gentium.* Colv. Lege cum Rom. *Gentium.* Gentius et Macedo puerorum nomina, alterum, ut puto, Illyrici, alterum Macedonis. *Casaub.* *Gentium.* Rectissime ita Rom. cod. et veteres alii Mss. vulgo *Gentilem.* Sed in servis gentilitia natura non subest, in-

multorum illis temporibus, ut obtemperare legi metricæ non amplius curarent, quam amantes, ait poëta Siculus, πατρὸς μόθων καὶ μητρὸς ἀκούων. vide quæ passim habet carmina Spartianus. *Casaub.* Et hic, et in sq. vs. *Amisimus*, parum habuisse rationem syllabarum tenoris, et artis metricæ videtur Appuleius. De qua licentia recentiorum maxime poëtarum vide quæ doctissimi viri Casaubonus in Pollionis xxx. tyrannis, et Giphanius in Catullum observarunt, qui et veteres hujus rei incuriosos docet. Sed et Lipsius lib. II. Elect. c. 21. de latentibus in opere Appuleii Milesio versibus, lege illa strictiori solutis, more Varronis et Petronii. Sed ausim dicere Appuleium, non *Aficis*, sed *abicis*, scripsisse, haud paulo elegantiori forma. Prudentius: 'Perfida signa abicit, monumentaque tristia longe Sprevit.' Item legendum, *Non Phædrum sic prius perdidimus:* qui non intellectus ἀρχαϊσμὸς errori caussam dedit, ut sæpe alibi. Unum locum annotare sufficiat. Apud Julium Rufinianum Rhetorem, in Libro de Schematis Dianœæ, recitatur Lucilii ille versus, 'Non tango, quod avarus homo est, quodque improbus mitto.' Vide sis Ciceronem de Orat. et Quintil. lib. IX. c. ult. ubi sic concludit: 'Quæ in veteribus libris reperta mutare imperiti solent; et dum librariorum inscitiam insectari volunt, suam confitentur.' Quem locum imitatus est D. Hieronymus in Epist. 28. ad Licinnium de suis codicibus: 'Si paragrammata repereris, vel minus aliqua descripta sint, quæ sensum legentis impediant, non mihi debes imputare, sed tuis et imperitiæ notariorum librariorumque incuriæ: qui scribunt, non quod inveniunt, sed quod intelligunt, et dum alienos errores emendare nituntur, ostendunt suos.' Notent hæc Critici nostri. *Scip. Gent.* Non primus Elm. reposuit *angisque* [vid. Not. Delph.] sed Scal. in Vulc. Ed. sec. et tert. cum Wow. Scriv. et Bip. In Edd. vett. *afficisque*, adversante metro, cui mederi volens Lips. conjecit *abigisque delere:* sed *aficis*, exemplo τῶν *adice*, *subicit*, et sim. defendit Barth. ad Stat. Theb. VII. 4. De *adicit* et sim. vide etiam Burmann. ad Anthol. Lat. lib. I. Ep. 80. vs. 16. ibid. ad lib. I. carm. 178. vs. 71. et vs. 252. Sed iniquiores in Appuleium fuere VV. DD. qui ei adseruere vitia invenustæ satis versionis, quam Appuleio neque Mss. neque Ed. Junt. post. adscribunt, neque adscribendam esse arbitror. *J. B.*

PAG. 418 *Quasi ullum specimen morum sit, versibus ludere*] Sane. Sidonius lib. IX. Ep. 16. 'Ne reus cantu petulantiore, Sim reus actu.' Cicero in Pison. 'In quibus' (versibus) 'si quis velit, possit istius tanquam in speculo vitam intueri.' At non ob hæc est ut ab Authoris sensu cedamus. *Pric.*

Hadrianus] Spart. de Hadr. c. 14. 'De suis dilectis multa versibus composuit, amatoria carmina scripsit.' Ms. D'Orv. *Adrianus:* ut est in quibusdam inscriptionibus apud Gruterum et Reinesium. Sed frequentata est scriptura per *H*. Vid. VV. DD. ad Spart. Hadr. init. *J. B.*

Voconii] Id est, cujus ita frequens nomen apud Plin. Nepot. duntaxat lib. II. Epist. 13. Plura Gregor. Gyraldus IV. Dial. *Pric.*

Voconii tumulum versibus veneraretur] Imitatus Augustum, quem hoc idem Druso fecisse narrat Sueton. Claud. cap. 1. *Idem.*

Veneraretur] Locus Flor. N. XVI. a Pric. cit. nihil huc facit. Verba sunt: 'qua remuneratione dicendi gloriam tui facti æquiparem.' Sed verum est *veneraretur*, i. e. honoraret. Ovid. Trist. II. 79. 'Carmina ne nostris sic te venerantia libris,' &c. Dicitur autem *venerari* proprie de honore et cultu divino, et hinc de memoria de-

functi, et sepulcro, utpote re sacra. Tacit. Agric. xlvi. 'Sic patris, sic mariti memoriam venerari, ut omnia facta dictaque ejus secum revolvant.' *J. B.*

Pag. 419 *Imperator et divus et censor*] Flor. *Imp. et censor divus Hadr.* Elmenh. Libri alii, *Imp. et Censor, Divus Hadrianus:* quod ut verius sit (quod crediderim facile) scriptura ea, quam sequuti sumus, *Censoris* titulus tamen, tanquam angustior, post *Imperatoris* ponitur. Infra de Scipione, 'Africano, Numantino, et præterea Censorio.' Gellius de Catone lib. vii. cap. 3. 'A Senatore, et Consulari, et Censorio viro.' Idem lib. xiii. c. 22. 'M. Cato, Consularis et Censorius:' neque temere hoc, imo neque quod *Censuram* iniit post *consulatum*; sed ex dignitate *Censuræ*, quam *κορυφὴν τιμῆς ἁπάσης, καὶ τρόπον τινὰ τῆς πολιτείας ἁπάσης ἐπιτελείωσιν* Plutarchus vocat in Caton. maj. Plane Imperatoria potestas, etsi omnes alios, *Censoris* titulum tamen neutiquam complectebatur, ut videre est ex Dionis lib. liii. Tandem collatus adulatione et corruptela temporum, quodammodo Imperatoris nomini coaluit. Zonaras Annal. tom. ii. *Pric.* Edd. Vic. Junt. Ald. Bas. *Imp. et Divus, Censor Hadr.* Vulc. Wow. *Imp. Divus et Censor Hadr.* Colv. Cas. Pric. *Imp. et Divus et Cens. Hadr.* Sed cum Florent. Mss. quorum lectionem expressere Elm. Scriv. Flor. consentiunt plane Pith. et D'Orv. Recte. *Divi* nomen Impp. Romanis, qui in Deos relati erant, quasi prænomen adhæsit, ut paulo ante ab Appul. *Divus Hadrianus*, et sexcenties vocatur in Pandectis. V. Brisson. de V. S. *v. Divus.* Nomen est igitur *Divus Hadrianus:* dignitatis autem tituli *Imp. et Censor.* De Censoris titulo, Impp. Romanis tribui solito, vid. Spanhem. de Usu et Præst. Numism. tom. ii. pag. 472. Fuit sane censura apud Romanos omnium dignitatum præstantissima. Vide Casaub. ad Capitol. Pertin. c. 13. ubi propterea 'Censorium funus' pro magnificentissimo usurpatur. Ceterum observat Spanhem. l. c. Hadriano Censoris titulum in nummis et Inscriptionibus non tribui. Sed Appul. hunc titulum præ ceteris usurpavit, respectu severioris morum disciplinæ in homine Censorio (cf. infra ad p. 421.) qui tamen amatoria scribere non dedignatus erat. *J. B.* *Quod Imperator, et Divus, et Censor Hadrianus fecit*] Plus est Divus, quam Imperator, et plus Censor, quam Divus; in hac utique re. Nam Divi illi Ethnicorum etiam spurcissimis amoribus exarsisse finguntur. At Censores, vindices horum flagitiorum. *Scip. Gent.*

Pudicitius] Flor. 2. *pudicius:* recte. *Elmenh.* Correxerat etiam Lips. in marg. et expresserat jam Ed. Junt. post. quod postea e Florent. Mss. cum Elm. exhibuere Scriv. et Flor. quum Ed. Bip. veterem lectionem revocaverit. *Pudicius ἀναλόγως* formatur a *pudice*, et est apud Plaut. in Most. iv. 3. 15. Amat quidem Noster adverbia in *us*, (v. Oud. ad Met. i. p. 45. a. et 49. b.) ut formare potuisset *pudicitus*, ad exemplum τῶν, 'publicitus,' 'humanitus,' et sim. Sed talium adverbiorum comparativi in *itius* nondum vidi exemplum: et sæpe videtur *pudicitior* male in Mss. scriptum inveniri, etiam in poëtis, ubi metri ratio illud respuit. cf. Burm. ad Anthol. Lat. l. v. Ep. 32. Pro *pudicius* pugnat quoque haud raro affectatum ab Appul. *ὁμοιοτέλευτον* in *pudicius* . . . *simplicius.* J. B.

Omnibus profanis incognita] Locus Platonis, quem intelligit, est in Convivio: et ibi hoc explicat doctissimus Ficinus cap. vii. allegorice, ut solet. Cæterum Appuleius noster brevissime hæc narrat, quæ Plato illic longissima oratione edisserit. *Scip. Gent.*

Geminam] Vide Symposium. *Colv.*

Plato in Convivio f. 181. Μὴ ὀρθῶς δὲ αἰσχρόν. οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐρᾷν, καὶ ὁ ἔρως οὐ πᾶς ἐστι καλὸς, οὐδὲ ἄξιος ἐγκωμιάζεσθαι, ἀλλ' ὁ καλῶς προτρέπων ἐρᾷν, ὁ μὲν οὖν τῆς πανδήμου Ἀφροδίτης, ὡς ἀληθῶς πάνδημός ἐστι, καὶ ἐξεργάζεται ὅ, τι ἂν τύχῃ. καὶ οὗτός ἐστιν ὃν οἱ φαῦλοι τῶν ἀνθρώπων ἐρῶσιν. ἐρῶσι δὲ οἱ τοιοῦτοι, πρῶτον μὲν οὐχ ἧττον γυναικῶν καὶ παίδων· ἔπειτα, ὧν καὶ ἐρῶσι, τῶν σωμάτων μᾶλλον ἢ τῶν ψυχῶν. ἔπειτα ὡς ἂν δύνωνται ἀνοητοτάτων, πρὸς τὸ διαπράξασθαι μόνον βλέποντες, ἀμελοῦντες δὲ τοῦ καλῶς, ἢ μή. ὅθεν δὴ ξυμβαίνει αὐτοῖς ὅ, τι ἂν τύχωσι τοῦτο πράττειν, ὁμοίως μὲν ἀγαθὸν, ὁμοίως δὲ τοὐναντίον. ἔστι γὰρ καὶ ἀπὸ τοῦ θεοῦ νεωτέρας τε οὔσης πολὺ ἢ τῆς ἑτέρας καὶ μετεχούσης ἐν τῇ γενέσει καὶ θήλεος καὶ ἄῤῥενος· ὁ δὲ τῆς οὐρανίας πρῶτον μὲν, οὐ μετεχούσης θήλεος, ἀλλ' ἄῤῥενος μόνον· (καὶ ἔστιν οὗτος ὁ τῶν παίδων ἔρως) ἔπειτα πρεσβυτέρας, ὕβρεως ἀμοίρου, ὅθεν δὴ ἐπὶ τὸ ἄῤῥεν τρέπονται οἱ ἐκ τούτου ἔρωτος ἔπιπνοι, τὸ φύσει ἐῤῥωμενέστερον καὶ νοῦν μᾶλλον ἔχον ἀγαπῶντες. Himerius Sophista apud Photium fol. 607. πανδήμῳ δ' Ἀφροδίτῃ πρὸς τὴν οὐρανίαν οὐδὲν κοινόν· ἡ μὲν γὰρ βεβήλους καὶ οὐ καθαροὺς τὴν φύσιν γεννᾷ τοὺς ἔρωτας· τῇ δὲ χρήσει μὲν οἱ πόδες, χρυσᾶ δὲ τὰ τούτων καὶ βέλη. σκοποὶ δὲ αὐτοῖς ψυχαὶ νεοτελεῖς καὶ ἀκήρατοι. *Elmenh.* *Geminam esse Venerem Deam*] Tertiam addidere quidam. Pausanias in Arcadicis: 'Veneris in ea simulacra tria. Unum Cælestem Venerem, alterum popularem cognominant. Tertium sine proprio colunt nomine.' In Bæoticis vero Tertiæ nomen exprimit, ut a Thebanis colebantur. 'Tres,' inquit, 'Veneres sunt, quarum unam Cælestem, alteram Popularem, tertiam Apostrophiam nominant. Cognomina hæc imposuit Harmonia: Cælestis, sive Uraniæ, purum significans, et corporum cupiditate vacantem amorem. Popularis ob venereos congressus. Apostrophiæ, id est, Aversatricis, quo ab exlege cupiditate et incestis stupris hominum genus averteret. Multa enim apud barbaros, multa apud Græcos sciebat Harmonia turpiter commissa,' &c. *Scip. Gent.* *Geminam esse Deam Venerem*] Plutarch. ἐρωτικ. Achill. Tat. l. VII. Max. Tyr. Dissert. 8. 9. 10. et 11. *Pric.*

Vulgariam] Πάνδημον Ἀφροδίτην, quam Lucretius 'Volgivagam' vocat, Marcian. Capella 'Voluptuariam.' *Idem.*

Percita p. amore] L. *quæ sit prædita p. amori.* Non enim ipsa Dea amore percitur, sed amore alios percit, et percellit. Mansit ea vox in seqq. non tamen intellecta ab iis, qui casum h. l. alienum illi adstruxerunt. Sic enim leges: *Alteram vero Cælitem Venerem, prædita quæ sit optimati amori:* dandi, inquam, casu, non auferendi. Neque est aliud *prædita*, quam *præfecta*. Eandem vocem eodem significatu Seneca alibi reddidi, de Tranquill. vitæ c. 3. 'Cum potentes imperio præditi, et consensu servientium validi.' Antea male fuerat *editi*. Sed Noster sæpissime usus, e quo dabo saltem unum de Deo Socratis: 'Ac ubi vita edita remeandum est, eundem illum, qui nobis præditus fuit.' *Acidal.* Doctissimus Acid. et hoc, ut mihi videtur, acute observavit, non *percita*, sed *prædita* legendum esse. Non enim, inquit, Dea amore percitur, &c. *Scip. Gent.* *Prædita* legendum esse vidit quoque Meurs. ad Lycophr. Cass. vs. 112. sed præclare, ni fallor, insuper emendavit Acid. *amori.* De τῷ *præditus* pro *præfectus* vid. ad l. de Deo Socr. p. 133. b. cf. et p. 154. a. Miror in mentem hoc non venisse Priceo, infra, ubi vide ad illud, 'prædita quæ sit optimati amore.' *J. B.*

Pag. 420 *Serva*] Male Colv. *fera c.* præcessit *imperitandi* vox, cui respondet τὸ *serva*. Utraque sententia loci perquam concinna. Cephalus apud Platonem τῶν ἡδονῶν πάθος, λυττῶντα καὶ ἄγριον δεσπότην vocat. Meminit Theodoret. Serm. περὶ πρακτ. ἀρετῆς.

Paria de Sophocle Plutarch. Tract. ὅτι οὐδὲ ζῆν, &c. Ammian. Marc. lib. xxv. Philostrat. de vita Apollon. I. 10. *Pric.* Mss. Pith. *sua*, D'Orv. *seva.* Colv. *fera:* male. Similiter de amore Ovid. Rem. Am. vs. 54. 'Utile propositum, sævas extinguere flammas, Nec servum vitii pectus habere sui.' De adjectivo *servus* v. Heins. ad Ovid. Am. I. 6. vs. 74. *J. B.*

Paucis curare] Nihil mutandum, Plautus Trinummo: 'Sed ego sum insipientior qui rebus curem publicis:' et in Truculento, 'curare alienis rebus.' Vide Nonium. Sic paulo post: 'adeo rebus meis curat.' *Casaub.* *Paucis curare*] Eadem infra syntaxi, 'adeo rebus meis curat:' et in de Deo Socrat. 'quibus eorum singuli curant.' Plautus passim: sic 'cupere alicui' Cicero ad Quint. Fratr. 'Alicui malle' in de Pallio Tertullianus. *Pric.*

Quippe ejus amore, &c.] Ne hic quidem ulla sententia nedum bona. Lege vero: *Quippe ejus amorem non amœnum et lascivum, sed contra incorruptum et serium, pulchritudine honestatis, virtutis amorem amatoribus suis conciliare:* vere Platonica sententia: non dubium autem deesse vocem *amorem* ante *amatoribus*, quam restituimus. Nemo nescit, quam sæpe factum, sæpe fiat ab oscitantibus scribis, ut similium vocum vicinarum alteram omittant. *Casaub.* Valde turbat hic locus, et deesse vocem censet V. Cl. Is. Casaubonus. Ego sic restituendum autumo, *Quippe eum amorem non a. &c.* Hæc est nimirum sententia Madaurensis istius philosophi. Eum (scil. amorem Veneris cœlestis) amatoribus suis virtutis pulchritudine præditis, et honestatis, non amorem amœnum ac lascivum conciliare, sed vero serium ac incomptum. Τὸ *honestatis* valet *ornatis*, ne quis genitivum esse putet nominis substantivi, ut loquuntur Grammatici. *Meurs.* Lego *honestatis et virtutis.* Brantius. Flor. 2. *virtutes amat. s. c.* Elmenh. *Q. ejus amore non am. et l. sed c. inc. et ser. pulchritudine honestatis virtutis amat. suis conc.*] Hæc est constans Edd. vett. ante Casaub. lectio, nisi quod Ald. et Junt. post. habeant *virtutes:* quibus cum nullum inesse sensum probe videret Casaub. primum quidem legendum monuit *amorem*, ut edidere seqq. exceptis Sc. Gent. et Pric. qui, credo, Mstorum auctoritatem desiderabant. Hanc autem jam habemus in Mss. Florent. et D'Orv. qui diserte præbent *amorem:* et, nisi ita legamus, nihil est quo referri possint adjectiva *amœnum, lascivum, &c.* Non tamen cum Meursio leg. *eum amorem;* nam non de ipso amore, sed ejus præside Venere, sermo fuerat in præcedentibus. Quæritur dein, utrum *honestatis* sit substantivum, an vero participium, quod vocant, verbi *honestare.* Illud si sit, quo tum referatur *virtutis?* quod tamen exstat in nonnullis Mss. et Edd. Vic. Junt. pr. Bas. Colv. Vulc. pr. Cas. Gent. Pric. Vidit id quoque Casaub. qui propterea inserendum putat *amorem*, ut revera editum in Edd. Vulc. sec. tert. et Wow. Sed quam frigide dictum, amorem conciliare virtutis amorem, pulchritudine virtutis: nam *honestas* et *virtus* non differunt, ut postea videbimus. Quod idem dicendum de conjectura Crusii Probab. Crit. cap. 9. rescribentis *virtutem.* Maluerunt itaque Elm. Scriv. Flor. servare lectionem Edd. Ald. et Junt. post. *virtutes*, quam e Ms. Florent. dedit Elm. adstipulantibus Ms. D'Orv. et Salm. in marg. Non male. Xenoph. in Sympos. c. 8. § 10. Εἰκάσαις δ' ἂν καὶ τοὺς ἔρωτας τὴν μὲν Πάνδημον τῶν σωμάτων ἐπιπέμπειν, τὴν δ' Οὐρανίαν, τῆς ψυχῆς τε καὶ τῆς φιλίας καὶ τῶν καλῶν ἔργων. ut sint *virtutes*, quæ τὰ καλὰ ἔργα vocat Xenoph. Hanc vero lectionem improbat Gronovius Obs. I. 24. quem equidem non intelligo, aientem, *virtutes* corpora non esse, et de Socra-

tica, h. e. casta σωφρόνως loqui Auctorem. Nam de corporibus statim demum loquitur Auctor: 'Et si quando decora corpora commendat.' Isne virtutis per se non improbandum, 'cum omnes rectæ affectiones virtutes appellentur:' ut ait Cic. Tusc. Qu. II. 18. Verum enimvero longe aliam rationem inierunt Salm. Epist. 88. Meurs. et Gronov. l. c. et in Epist. ad Salmas. l. supra cit. capientes honestatis, non ab 'honestate,' sed a verbo 'honestare;' quomodo sane 'honor,' 'honestus,' et 'honestare,' sæpe usurpantur de pulchritudine, qualis scil. cadit in honestus homines: atque ita quidem ut Salmas. legat honestatis virtutis amatores suos; Gronov. honestatis virtutis, amatoribus suis: ut sit sensus: Amor ille incomptus et serius τῶν ἐραστῶν τῷ ἐρωτῇ non formam bene, sed virtutis pulchritudine commendat, atque inter eum, qui hac honestatus sit, amatoremque, leno est. In tanta sententiarum diversitate certi quid statuere perquam difficile est. Sed parvi non facienda est lectio cod. Pith. pulchritudinem, quam equidem verissimam puto, ita quidem ut virtutis glossema esse τοῦ honestatis arbitrer, totumque locum sic legendum: Contra ejus amorem non amœnum et lascivum, sed contra incomptum et serium pulchritudinem honestatis amatoribus suis conciliare. i. e. [illegible] [illegible] amatores se- [illegible] ut de cœlesti amore ait Plutarch. Erot. p. 751. Honestatem autem summam esse virtutem, omnes alias complectentem testatur idem Cic. in Fin. II. 14. 'Habes undique expletam et perfectam, Torquate, formam honestatis, quæ tota his quatuor virtutibus, quæ a te quoque commemoratæ sunt, continetur.' Bene igitur nostram intellexit, quicunque supra scripsit virtutis, quæ vox deinde, ut fieri solet, in textum irrepsit. Si tamen virtutis retinere malis, cum Brant. possis inserere et, quod tamen mihi non perplacet. Lubet adscribere locum Ammiani Marcell. l. XXIX. 2. § 16. 'Ex adolescentia virtutum pulchritudine commendabilis prænitebat, vir quieti placidique consilii, honestatem leniam morum velut ad perpendiculum librans.' J. Bosscha. Incomptum] Mihi magis placet scriptura Basil. Cod. incomitum. Bosscha. Flor. 2. incomitum. male. Elmenh. Displicet τὸ incomptum Casaubono, incorruptum vero reponit. Quod pace ejus liceat, dissentio etiam hic. In Codd. Rom. Ven. et Bas. concertum fuit incomitum. Quod profecto mirum, et est ἀρχαϊσμός. Comitum pro comtum, et Tritum pro tritum. Talia non pauca observavimus et notavimus olim ad Catonem de Re Rustica. Meurs. Præbent sane incomitum Mss. Florent. Pith. Edd. Rom. Vic. Junt. pr. Bas. pr. Sed rectius in reliquis incomptum quod propugnat quoque J. Fr. Gronov. Syll. Epist. t. II. p. 608. Sic Met. l. v. p. 372. absente Venere dicitur esse 'non voluptas ulla, non gratia, non lepos, sed incompta et agrestia et horrida cuncta.' Recte autem opponuntur nihi 'amor amœnus' (de qua voce cf. Ind.) et 'incomptus,' quemadmodum supra pag. 407. Ed. Flor. 'Capillum ... ei, qui est inenodabilis incuria comendi.' Incorruptum, quod malebant Casaub. et Salm. auctoritatem habet Bombini Cod. Est etiam, qui legat incompositum: quomodo compositus et incomptus opponuntur ab Arnob. lib. II. p. 46. 'qua numerosum et instructum compositumque sermonem aut ipsi vos nostis efferre, aut incomptus cum fuerit, scire.' J. B.

Abhorrere] Ita libri omnes, nescio quam Latine. Scripsitne Ap. absterrere, aut abhorrere? ut infra, 'Vitam suam procul ab hujusmodi criminibus abhorrere.' An fors absterrere, propellere, fugare, Lucretium sequutus:

[illegible] apud Cic. [illegible] argumentum [illegible] Senec. [illegible] lib. II. c. 1. *Frie.*

[illegible] Lib. Ve. [illegible] *J. B.*

[illegible] 1. 22. *Frie.* [illegible] *J. B.*

[illegible] Cicero Verr. VII. 'Quam ut feceris adhuc, diligenter [illegible].' Philipp. XIII. 'Ut adhuc fecis, me attente audiatis.' Pro Cluentio: 'Ut adhuc me attente audistis, item quae reliqua sunt audiatis.' Infra Nestor: 'Quaeso, ut adhuc fecer[illegible] lege *funeris* vel si quo magis etiam potestis, ipsum fontem et fundamentum mendacii hujus diligentissime cognoscatis.' *Frie.*

Censoria oratio] V. C. *certatoria.* Scriopp. in Symb. Fuit liber *certatoria oratio.* Emendaverunt [illegible]. Seneca III. Contrav. 1. 'Quamdiu citra jocos se continebat, censoria oratio erat: id est, censoriae severitatis plena.' Aliud est, 'Censura specula' Mart. lib. VIII. Epigr. 52. In V. C. [illegible] *longa ala et certatoria oratio:* ferri haec locutio potest. Cicero 'concertatorium et refractariolum dicendi genus vocat.' *Scip. Gent.* Ms. Pith. *censoria.* 'Censoria oratio' hic est, quae censoria severitate et exprobratione carpit ut 'virgula censoria' Quinct. I. O. I. 4. 'quo quidem ita severe sunt usi veteres Grammatici, ut ... versus ... censoria quadam virgula notare ... permiserint sibi.' Sic 'censor,' 'censura,' 'censorius' aliquoties de severiore morum disciplina [illegible]. Capitol. in vit. [illegible] c. 6. 'censoria [illegible]' [illegible] Spart. in Pesc. Nigr. cap. 3. 'censura [illegible]' [illegible] Pall. 33. [illegible] c. 5. 'tam censura [illegible]' cf. ibid. cap. 4. et 13. id. in Gallien. c. 3. [illegible] Senecio ad Pomp. [illegible] II. 45. Arnob. VII. pag. 238. [illegible] Amm. Marc. XXVIII. 1. [illegible] Tertull. de Pall. 1. [illegible] id. de Pudic. 16. [illegible] Apostoli [illegible] pag. 455. 'philosophiae censura' [illegible] Alia [illegible] Ernesti Cl. Cic. [illegible] apud Capitol. in Pertin. c. 15. cf. supra ad p. 419. [illegible] rae: nec quod Calepinus notat etiam: 'Censoriae [illegible] Censores [illegible] ponerent.' *J. B.*

Fere arrupta est Pudens] Ex his verbis confirmatur superior emendatio. Scip. Gent. *Pene disrupta est Pudens*] A vocis intentione nempe, quod in foro non infrequens. Cicero 'Dirupi pene me in judicio Galli Caninii.' Lucian. Dial. adv. indoct. [illegible] Solebant Patroni Actoresque hanc [illegible] et incenderent animos judicum, dum verbis fidem quaererent. Lepidum in hanc mentem est Demosthenis illud apud Chaeroneam: [illegible]

stigiator furatur; histrio gesticulatur:' ubi cf. Oudend. Tertull. de Spectac. 25. 'Tragœdo vociferante... et inter effeminati histrionis modos.' Sueton. in Cal. c. 54. 'quo minus et tragœdo pronuncianti concineret, et gestum histrionis ... palam effingeret:' quem locum debeo Salmasio ad Vopisci Carin. cap. 19. docenti *histrionem* passim dici de *παντομίμῳ* et saltatore, ac distingui a Tragœdo. Erat etiam histrionum vilior conditio, viliores etiam mores (cf. infra p. 522. Elmenh. ad Arnob. l. VII. p. 239.); et eorum in primis erat feminarum gestus exprimere (vid. omnino Lactantii loca cit. ab Elmenh. l. c.): quare recte histrioni tribuitur *crocota*, quod feminei vestimenti genus est. Vid. ad Met. lib. VIII. p. 579. b. Nihilominus pro *crocota* in Edd. Rom. Vic. Junt. pr. Bas. pr. legitur *crotalumve*, in reliquis *crotalove*, nisi quod Florid. Bourdelotii conjecturam expresserit *crotalo ut*. Nihil sane frequentius est quam in tali re, in primis ubi de Bacchi festis sermo est, *crotali* mentio: sed præcessit et sequitur vestimenti genus, *syrma* et *centunculus*; quare et hic vestimenti genus requiri videtur. Verum quod rem extra omnem dubitationem ponit, est, quod ducunt eo Mss. quorum quidem Florent. duo et D'Orv. diserte præbent *crocota*: quam adeo lectionem primus expressi, munitus auctoritate Salmasii ad Tertull. Pall. pag. 324. Gronovii in Syllog. Epp. t. II. p. 529. Oudendorpii ad Met. l. VIII. p. 772. *J. B. Tragœdi syrmate histrionis, crotalove ad Tr. O. mimic.*] Mendosissimus certe locus. Primum in priori membro Indorum nomen requiri facile videbit is, qui in posteriori *Orgia* legerit. Deinde quid est, *mimi centunculus?* Aut cui is in Trietericis bono? In Romano ἀντὶ τοῦ *Tragœdi*, legitur *Gregidii*. Certe legendum est *Thargeliis*, et pro *mimi*, legendum *hisni*. Hoc enim vult. Thargeliis, quod celeberrimum Apollinis ludos scenicos in ejus D[illegible] itemque choros celebraba[illegible] gorum, qui iis præe[illegible] eos omnibus iis ins[illegible] apparatum opus e[illegible] ipse non uteretur. Hoc [illegible] quod Orator dicit: spe[illegible] objicis, ideo quia d[illegible] perinde est, ac si, [illegible] nicis vestibus inst[illegible] Thargeliis in scena [illegible] aut in choris Crotalo, a[illegible] Nebride uti dicas. Ne[illegible] cesse est, ut, si quid po[illegible] utar. Potest Socrates po[illegible] cyonia, quibus tamen non [illegible] Eleganter autem *hisni* [illegible] τὴν νεβρίδα vocat, qua i[illegible] chantes orgia celebrabant. quia pleni sunt Græcorum [illegible] tarii, non est, quod hic pluri[illegible] agendum sit. Totus igitur locu[illegible] concipiendus est: *Quid* [illegible]m, a *ragium thymelicum* po[illegible] *eo argumentarere etiam*, [illegible] *esse Thargeliis syrmate his*[illegible] *talove? ad Trieterica* [illegible] *tunculo?* Rutgers. Illa [illegible] *orgia*, itemque aut quod a[illegible] *cent.* inseruit Cas. cum Pric. et [illegible] penitus expungenda censet l. supra cit. et Epist. 80. [illegible] novio Syll. Epp. tom. II. p. [illegible] pote Glossamenti vice a[illegible] *crotalo*, quod depravat[illegible] eo, qui quid esset *croc*[illegible] Malim utique hoc quam lo[illegible] plius interpolare; quod [illegible] gers. Et sane in Mss. quo[illegible] cerpta ad nos venerunt τοῦ [illegible] ne vestigium quidem a[illegible] Pith. quidem *croco orta* [illegible] *centuule* vel *centiute:* unde [illegible] simpliciter legendum *histr. cro*[illegible] *atque mimi centunculo:* nam inte[illegible] *crocota* et *mimi* vocabuli alicujus [illegible]tigia in Mss. adsunt. Antiqui[illegible] tamen Edd. servant *Trieterica*, [illegible] propterea penitus ejicere non a[illegible]

Interim, quo minus putem τὰ *ad Trieterica orgia* pertinere ad τὰ *histrionis crocota* facit Auctoris nostri consuetudo, quam fere ad fastidium usque affectat, periodum in paria membra partiendi, aut in longiore membro eam claudendi, quo numerosior fiat oratio. Quare aut a mala manu sunt ista *ad Trieterica orgia*, aut scripsisse Appuleium existimo *tragœdi syrmate, histrionis crocota, vel ad Trieterica orgia mimi centunculo. Crotalove* est in Edd. antiquissimis, unde detractam ultimam syllabam mutavi in *vel.* Bourdelotii conjecturam *ut ad Trieterica orgia, aut m. c.* expressit Flor. *J. B.*

Centunculo] Nam histrionicæ vestes e centonibus variis pannisque nihili et attritis olim conficiebantur. Lucianus Epistolis Saturnalitiis: 'Ὁλόχρυσον μὲν τὰ ἔξω, κατάῤῥαφον δὲ τὰ ἔνδον, ὥσπερ αἱ τραγικαὶ ἐσθῆτες, ἐκ ῥακῶν πάνυ εὐτελῶν συγκεκομμέναι. *Colv.*

Tragœdi syrmate histrionis] Fœnum esse oportuit qui vocem, *Syrmate*, hic sollicitaverunt, quum nihil sit magis proprium. Vopiscus in Carino de Jun. Messala loquens: 'Matris tunicam dedit mimæ, lacernam patris mimo: et recte, si aviæ pallio aurato atque purpurato pro Syrmate Tragœdus uteretur.' Martialis lib. II. Epigr. 49. 'Musa nec insano Syrmate nostra tumet,' id est, longa et tracta oratione, qualis est Tragœdorum vestis. Idem lib. XII. cap. 96. 'Transtulit ad Tragicos se nostra Thalia cothurnos, Aptasti longum tu quoque syrma tibi.' Et ibi doctus Domitius illud Valerii notat: 'Quid hic cum Tragicis versibus et syrma facis?' et Juvenalis, 'Syrma vel Antigones,' id est, Tragœdia Accii cui nomen Antigona. *Scip. Gent.* *Crotalove*] Scholiast. Aristoph. Νεφέλ. Κρόταλον κυρίως ὁ σχιζόμενος κάλαμος ὁ κατασκευαζόμενος, ἐπίτηδες ὥστε ἠχεῖν, εἴ τις αὐτὸν δονοίη ταῖς χερσὶ καθάπερ κρότον ἀποτελῶν. Eustath. in Homer. Ἰλιάδ. λ. Κρόταλά εἰσι σκεύη τινὰ ἐξ ὀστράκου τυχὸν ἢ ξύλου, ἢ χαλκοῦ, ἃ ἐν χερσὶ κρατούμενα. θορυβεῖ. Joan. Sarisburiens. (aut profecto verius Scholiastes ejus) 'Crotala sunt sphærulæ sonoræ, quæ quibusdam granis interpositis, pro quantitate sui, et specie metalli, varios sonos edunt.' Vide quam ab invicem differant hi Magistri. Et certe in veteris Musices instrumento nil ignotius occurrit, sive formam, sive materiam spectes, sive quatiendi modum. Mitto de prioribus dicere: libet heic de modo quærere: nimirum quo discrimine a sistrali agnosceretur. Nam quæ de utroque hac parte legi, adeo consimilia sunt, ut quid quo loco subintelligam, vix dicere habeam. Rem illustratum eo scriptorum commissione. Noster describens *Sistrum* in pompa Isidis, Miles. XI. 'Æneum crepitaculum' vocat, 'cujus per angustam laminam in modum baltei recurvatam trajectæ mediæ paucæ virgulæ, crispante brachio tergeminos ictus, reddebant argutum sonorem.' Plutarchus de Isid. et Osir. Τῇ ἀψῖδι τοῦ σείστρου κατὰ κορυφὴν ἐντορεύουσιν αἴλουρον ἀνθρώπου πρόσωπον ἔχοντα, κάτω δὲ ὑπὸ τὰ σειόμενα, πῆ μὲν Ἴσιδος, πῆ δὲ Νέφθυος πρόσωπον. Ex Scriptoribus his (ut id obiter dicam) conjunctis, en exactam *Sistri* deformationem, qualemque nuper vidimus in Italia cusam, e Musæo Francisci Gualdi Ariminensis Equitis; omnium, quotquot uspiam pictas vidi, longe optimam eam, et (ut puto) non pessimo consilio heic oblatam tibi. [Sequitur in Ed. Pricæi delineatio sistri.] At in viam e diverticulo. Vides in *Sistri* concussione *crispans brachium*; jamque Virgilius audi ut *Crotalistriam* describit: 'Copa Syrisca caput Graia redimita mitella, Crispum sub crotalo docta movere latus: Ebria formosa' (scribe *fumosa*) 'saltat lasciva Taberna, Ad cubitum raucos excutiens calamos:'

t. Scaliger I. de
ic Dionysiaci arti-
ti Scenici, quasi
accho sacri: teste
. *Gent.*
ubi res est. Quod
dum, *uti res est.*
tis: 'Et perinde,
ri, cur non etiam
tione excolant.'
nnc si dico, ut res
ihi me Emisse in-
e Mundo p. 731.
Oudend. ad Met.
quo cit. Gronov.
III. cap. 17. hunc
t, qui tamen, vul-
, non satis planus
t res est, vel, ut
parata est, vel, ut
εἰρωνικῶς h. l. in-
quemadmodum
II. p. 239. 'De-
, 'ut res est, stu-
asis:' ubi respon-
imirum: 'Mimis
nt.' Gruter. Sus-
suspicatur *ut ut*
pus tamen: nam
possit ipsum il-
ad Div. XVI. 18.
utut est: ubi vid.
Obs. III. 6. extr.
ic. sic *ubi* pro *ubi-*
. Qu. I. 29. quare
6. Ed. Flor. vete-
ista sunt mutare
ente quamvis Ou-
ut Ms. Pith. *quin*

mundum] Sic illa
æ Cereris Eleusi-
n cistis mysticis.
nus in Protrepti-
ται αἱ μυστικαί· δεῖ
ἅγια αὐτῶν, καὶ τὰ
σησάμαι ταῦτα καὶ
αι, καὶ πόπανα πο-
ἁλῶν, καὶ δράκων,
lib. v. *Casaub.*

Vide quæ dixi ad Minutium fol. 39. *Elmenh.*

Homini nato] Petron. 'En homo quemadmodum natus:' supra heic: 'quid ego de homine nato diutius?' Miles. IX. 'Nil fortuna renuente licet homini nato dextrum provenire.' Plautus: 'Qui suum repetunt, alienum reddunt nemini nato.' Plinius l. IV. Proœmio: 'Hominem genitum.' *Pric.* *Nihil esse aspectabilius homini nato, quam formam suam*] Et supra: 'quid ego de homine nato diutius?' ubi Casaubonus notat, Græcum id esse, *περὶ ἀνθρώπου φύντος* vel *πεφυκότος,* Cicero, 'qui se hominem meminerit.' Idem puto voluisse exprimere Propertium illo versu: 'Unicuique dedit vitium natura creato.' Id est unicuique homini nato. *Scip. Gent.*

Filiorum cariores esse, &c.] Vide quos laudat Burman. ad Anthol. Lat. lib. II. Ep. 125. vs. ult. Aristænet. lib. I. Ep. 19. *τίκτει παιδίον... τῷ φύσαντι γνησίμως ἐξεικονισμένον τῇ φύσει. ἡ μὲν οὖν μήτηρ... ὑπερηγάπα τὸ βρέφος, στέργουσα διαφόρως, ὡς εὐπρεπὲς, ὡς ποθούμενον παιδίον, καὶ λίαν ἐμφερὲς ὡραιοτάτῳ πατρί.* qui locus notabilis quoque, quia ibi *φύσις* de oris habitu occurrit, quo sensu *φυὴν* utique nondum se reperisse testatur Heynius ad Hom. Il. A. vs. 115. *J. B.* *Filiorum chariores esse, qui similes videntur*] Hinc illud Ciceronis, 'effigiem atque Imaginem corporis et animi mei,' de filio. Symmachus Epistola IX. 'Non vultus aut color asserit posteros in honorem parentum. Certiores habet natura vindicias bene sentiendi, ac bene loquendi. Gignuntur, non scribuntur heredes. Quod alii docentur, hic natus est.' *Scip. Gent.*

Imagines effigiatæ] Macrob. Saturnal. lib. V. cap. 17. 'Hac materia vel maxime in efficiendis simulachris utuntur:' putabam (summa injuria) *τὸ efficiendis* stribiliginem fuisse: per

hoc reponere gestiebam *effigiandis*: jam ineptisse me video, et Macrob. probe loquutum esse. Fabius l. XII. cap. 10. 'Phidias Diis quam hominibus efficiendis melior artifex traditur.' Cod. Theod. l. ult. de artif. 'Efficiendos sacros vultus.' *Pric.*

Nisi forte] Male acceptus locus. Ego sic restituo: *Si forte q. a. e. l. h. hoc a natura o. c. j. e.? cum sit ab ea vel m. m. e. f. e. s.* Confer cum vulgata lectione emendationem nostram, simul perpende totam πραγματείαν istam, dices nonnihil locum hunc debere nobis. *Pric.* Formulam *nisi forte* Nostro in hac. Apol. familiarem sollicitare non debuerat V. D. Supra p. 409. 'Quæso, quid habent isti versus ... quod Philosophus suum nollit videri? nisi forte in eo reprehendendus sum:' infra p. 453. 'Quid ... compellit ad amoris ardorem accendendum ... res pelago quæsita? Nisi forte hoc vos ad mendacium induxit.' p. 500. 'eam deformitatem ... passum in cubiculo suo Quintianum? nisi forte Crassus non in cubiculum reversus porrexit.' cf. et p. 511. (Belg. *of het moet misschien zijn, dat, &c.*) J. B.

In ea] Cum facilitas et similitudo vel magis sit miranda in ipsa natura, quam in artis operibus. Neque hic sequor Priceum, legentem *ab ea.* *Idem.*

Diutino] Sic constanter Edd. ante Scalig. qui, quod marg. adleverant Gruter. et Vulc. in hujus Ed. tert. exhibuit *diutinus*, quem secure secuti sunt seqq. exceptis Gentile et Priceo. *Diutinus* sane nunquam me legere memini: apud Nostrum occurrit *diutule* et *diutino*, non *diutino*, quod [illegible] [illegible] h. l. cum Edd. vett. [illegible] [illegible] quod in Pith. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui amat adver-[illegible] [illegible] cf. [illegible] infra ad p. [illegible] [illegible] Mss. et Edd. con-[illegible] Auctor [illegible] quidni recte di-catur *diutino* scil. *tempore*, ut plene extulit Noster Met. lib. V. p. 327? Sequens quoque adverb. *æque* h. l. adverbium suadere videtur. *Idem.*

Vigor] Florid. I. eod. argum. 'Utique omnibus statuis, et tabulis, et toreumatis, idem Vigor acerrimi bellatoris.' Vim vocis explicant Ausonii illa in Mosella: 'Quique sub amne suo mansit vigor, aëre nostro Segnis, anhelatis vitam consumit in auris:' loquitur de pisce capto, et in littore abjecto. *Pric.*

Rigor] Senec. in sap. non cad. injur. cap. 3. 'Quædam non possunt igne consumi, sed flamma circumfusa, rigorem suum, habitumque conservant.' Videtur vox hæc deprompta e Stoicorum Philosophia. Eam qui colebant sectam, aiebant animam non in utero concipi, sed effuso, necdum vivo partui, extrinsecus imprimi. Tertullian. de Anima cap. 25. 'Semen ex concubitu muliebribus locis sequestratum, motuque naturali vegetatum, dixerunt compinguescere in solam' (lege *solidam*) 'carnis substantiam; eam editam et de veteri fornace fumantem, et calore solutam, ut ignitum ferrum ibidem frigidæ immersam, ita aëris rigore percussam, et vim animalem rapere, et vocalem sonum reddere.' En tibi *Rigorem* illum quem thesaurum animæ dixere, adeoque ψυχὴν dictam παρὰ τὴν ψῦξιν. Et fors hinc lucem capiet Papinii illud III. Sylvar. 'Animamque supremum Frigus amat.' Lucem, inquam, neque creperam eam, accipiet, de quo hactenus nil interpretes. Porro νόησιν hanc, sive περίψυξιν, (quam et Plato ipse nonnunquam innuit) perstringit Plutarch. περὶ Στωικ. ἐναντ. *Idem.*

Imago mire relata] Unde et Catullus 'imaginosum speculum' dicit. Lucretius lib. IV. 'Quandoquidem speculum quodcunque obvertimus oris Res tibi respondent simili forma atque colore.' *Elmenh.*

Mobilis, et ad omnem nutum hominis sui morigera] Lucretius, lib. IV. pag. 319. 'Indugredi porro pariter simulachra, pedemque Ponere nobiscum credas, gestumque imitari.' *Pric.*

Tot vultus ejusdem lætantis, vel dolentis imitatur] Allusit scriptor eruditus Zeno Veronensis Serm. de Resurr. 'Caro quasi quoddam est speculum intuentis plenitudine gravidatum, quod non tam imaginem suam, quam ejus cujus est in visibus gerit; denique tot efficit vultus, quot ille intrinsecus tristes seu hilares suos fecerit motus.' *Idem.*

Luto fictum] Κυριολεξία. Cicero Pisoniana: 'Homullus ex argilla et luto fictus.' Varro ταφῇ Μενίππου 'Ut hirundines singulis oblitis luto tegulas fingebant.' Martialis x. 39. 'Ficta Prometheo diceris esse luto.' Gregor. P. Homil. 23. 'Fingere componere est, unde compositores luti figulos vocamus.' Balb. Cathol. 'Figulus, Ollarius, luti compositor: qui lutum confingit.' *Idem.*

PAG. 424 *Cera inustum*] Pith. c. *justum.* Encaustica pingendi ratio significatur. Plin. H. N. XXXV. c. 11. 'Ceris pingere, ac picturam inurere quis primus excogitaverit, non constat:' vide etiam Pric. *J. B.* *Cera inustum*] Ausonius: 'Ceris inurens januarum limina, Et atriorum pegmata:' veteris inscript. Fragm. ΤΗΝ ΓΡΑΦΗΝ ΤΩΝ ΤΕ ΤΟΙΧΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΓΚΑΥΣΙΝ ΤΩΝ ΘΥΡΩΝ. Vide Salmasium ad Vopisc. et in Plinianis suis ad Solin. *Pric.*

Adsimulatum est] Ita Mss. et Edd. vett. item Scriv. In reliquis per *i.* de quo dictum alibi. Adde jam Burmann. ad Claudian. II. in Rufin. vs. 81. et Burman. sec. ad Lotich. p. 378. et in Add. p. 696. *J. B.*

Imaginis artibus] Num, *imagineis artibus* potius? *Colv.* Si quid judico, luxatus est locus, et restituendus hoc modo: *Tantum præstat artibus, imaginis ad similitudinem referendum, levitas illa s. f.* Miror hæc hactenus satisfecisse tersissimis auribus magnorum criticorum. *Meurs.* Vere Meursius. *Elmenh.* Perplexa hæc. Colvius tentabat imagineis artibus. Meursius, *Tantum præstat artibus imagines ad similitudinem referendam.* Non videtur ex optima Latinitate illud *imagines ad similitudinem referre*, quid quod et vera communis lectio, luxata tantum. Sane omnia, citra vel unius apicis mutationem, scribens *Tantum præstat artibus ad imaginis similitudinem referendam, &c.* *Artes* sunt, ære infundere, lapide incidere, cera inurere; de queis supra dictum. *Pric.*

Tantum præstat imaginis artibus ad similitudinem referendam] Sic constanter Mss. et Edd. ante Scriver. qui cum Florido expressit Pricæi conjecturam, nisi quod ille dederit *referendum*, ut est in Ed. Junt. post. et Mss. Florent. et passim effert gerundia noster Auctor. Sane constructio illa *ad similitudinem referendam*, mutanda non fuerat: nam etsi bene monet Drakenb. ad Liv. XL. 40. gerundium participio non esse præferendum, ubi libri hoc plures habeant, ita tamen sine libris auctoribus gerundium in participium non est mutandum, quoniam illius formæ exempla apud optimos scriptores occurrunt: adi Oudend. ad Met. lib. X. p. 708. a. add. Plin. H. N. lib. VIII. c. 40. de cane Titii Sabini: 'ad fidem animalis spectandum.' Aur. Vict. de Vir. Ill. c. 10. 'ad recipiendum in urbem Tarquinios:' ubi vide Arntzen. Porro locum transpositione correxit Pric. quem interim sequor, quia non satis mihi constat, an *artes imaginis* dicere potuerit Auctor eas artes, quæ in repræsentanda et effigianda hominis imagine versantur. Hoc sensu quoque Colv. seu potius Lips. in marg. Bas. pr. volebat *imagineis:* sed tunc a vulgata lectione standum crediderim. Alibi Lips. adlevit *referendis.* J. B.

Levitas illa ... splendor opifex] Du-

bitabam de ultima voce, scilicet an eandem analogiam ferret, quam 'Vultus,' 'nodus artifex,' et similia: itaque legebam *Lævitas, &c. splendorifera*, sic 'lumen splendoriferum' carmine de judicio Domini, quod in vulgatis Libris Tertulliani existimatur: 'Solque cadit splendorifero qui lumine clarus:' nimirum lumine cujus splendor oculos ferit; quod etiam male speculo non tribueris, aut alii lævi corpori, splendentique. Doctissimus Bourdelotius, quum sensum ejus de hoc loco quærerem, aiebat ferre se vulgariam lectionem: *splendoremque* heic *opificem* dici; quod quasi *opifex* formam effigiet, quam acutam et ingeniosam expositionem merito promulgandam censui. *Pric.* Arnob. lib. II. p. 55. 'Opifices manus, atque omni genere perfectionis artifices.' *J. B.* *Lævitas illa speculi fabra*] Id est, artificiosa, vel artifex, ut statim, 'Splendor opifex.' Lucretius solet dicere, 'dædala,' eodem sensu. *Scip. Gent.*

Neque pingi, neque fingi] Passim conjunguntur hæc, posterius Statuariam notat. In de Deo Socratis: 'Nescio ut Apelles coloribus pingere, ut Lysippus fingere.' Ammian. Marcell. lib. XXIV. 'Neque enim apud eos pingitur vel fingitur aliud, præter varias cædes et bella.' Macrob. Saturnal. v. 17. 'Pictores, fictoresque.' Lactant. divin. instit. I. 11. 'Sed et pictores etiam, fictoresque imaginum.' Pacat. Paneg. 'Pictorum atque fictorum assequetur imitatio.' Senec. ἀποκολ. 'Qui contra hoc *SC.* Deus factus, fictus pictusve erit,' &c. Plaut. Asin. 'Neque fictum unquam, neque pictum, neque scriptum in Poëmatis.' Cicero de Alexandro Famil. lib. v. Epist. 12. 'Ab Apelle potissimum pingi, et a Lysippo fingi volebat.' Ibid. de Agesilao nostro: 'Neque minus enim est Spartiates Agesilaus ille perhibendus, qui neque pictam, neque fictam imaginem suam passus est esse.' Subest hen leve mendum post tot Interpretes: lege (monente Bourdelotio) *perennis*: firmat tota Epistolæ series, quæ de *perennitate* est. *Pric.*

Diffidens formæ suæ] Observat idem Bourdelotius hoc ex vulgi opinione dictum, cum errorem hunc, seu calumniam potius, elegantissime Dio Chrysost. refellit Orat. Corinthiac. Animum scilicet, quo potissimum conspicui homines, non posse pingi, quæ mens Plotini etiam (Platonis æmuli) fuit, teste in ejus vita Porphyrio: alia etiam utrique ratio, (illi apud Plutarch. huic apud Porphyr.) res ab iis gestas instar omnium imaginum fore. *Idem.*

In argento] Speculo argenteo, argentato. Florid. III. 'Multum argenti in speculis, lancibus.' Super hoc jocus Plauti Mostel. 'Ut speculum tenuisti, metuo ne oleant argentum manus, Ne usquam argentum te accepisse suspicetur Philolaches.' Facit Paulus, l. *Cum auro ff.* Idem Celsus de Aur. arg. leg. *Colv.*

An non Socrates] De quo similiter Diogenes: Ἠξίου δὲ καὶ τοὺς νέους συνεχὲς κατοπτρίζεσθαι, ἵν', εἰ μὲν καλοὶ εἶεν, ἄξιοι γίγνοιντο. εἰ δ' αἰσχροί, παιδείᾳ τὴν δυσείδειαν ἐπικαλύπτοιεν. *Idem.* Galenus in adhortatione ad artes fol. 3. Χρὴ τοίνυν τὸν νέον πειθόμενον τῷ παλαιῷ παραγγέλματι, τὴν ἑαυτοῦ μορφὴν ἐν κατόπτρῳ θεασάμενον, εἰ μὲν καλὴ εἴη τὴν ὄψιν, ἀσκῆσαι τοιαύτην εἶναι καὶ τὴν ψυχὴν, ἄτοπον ἡγησάμενον ἐν καλῷ σώματι ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκεῖν· εἰ δ' αἰσχρὸς αὐτῷ φαίνοιτο τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν εἶναι, τόσῳ δὲ μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι τῆς ψυχῆς. *Elmenh.*

PAG. 425 *Ut virtutis laude turpitudinem tegerent*] Laërtius: Παιδείᾳ τὴν δυσείδειαν ἐπικαλύπτοιεν. Lysias (Scipioni notatus,) Τὰ τοῦ σώματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασιν ἰᾶσθαι. Senec. Nat. Quæst. lib. I. 'Specula inventa sunt ut homo se ipse noscat: multi ex his con-

sequuntur primo sui notitiam, mox consilium quoddam: formosus, ut vitet infamiam, &c. deformis ut sciat virtutibus redimendum, quidquid corpori defuerit.' Phædrus l. III. 'Quotidie speculo vos uti volo, Tu formam ne corrumpas nequitiæ malis, Tu faciem ut istam moribus vincas bonis:' similia Galenus Adhortat. ad Art. *Pric.*

Primarium dicendi artificem] Cicero de Orat. I. 'Quæ Græci dicendi artifices, et doctores reliquerunt.' Vide hominem doctiss. Lud. Cresselium Theatr. vett. Rhett. lib. III. c. 1. *Id.*

Ante speculum, quasi ante Magistrum, caussas meditatum] *Εἶναι αὐτῷ μέγα κάτοπτρον οἴκοι, καὶ πρὸς τοῦτο τὰς μελέτας ἐξ ἐναντίας ἱστάμενον περαίνειν*, tradidisse ex ore ipsius Plutarch. Phalereum ait. Fabius lib. XI. cap. 3. 'Decor quoque a gestu et motu venit: ideoque Demosthenes grande quoddam intuens speculum, componere actionem solebat.' Simile quid sonant Themistii ea Orat. XIII. nam quum absentem Imperatorem Constantium laudans, in Senatu causam redderet cur Romam usque non fuisset profectus, ut eum coram præconio ferret, dixit, *ἐγγυμναστέον ἔτι καὶ ἐμμελετητέον πρὸ τῆς ἀληθινῆς θέας, ταῖς εἰκόσι καὶ τοῖς κατόπτροις*, priusquam ad augustum illud spectaculum accederet, esse obtutum ad specula formandum, componendumque. B. Nazianz. Carm. 68. *speculum* vocat *οὐκ ὁρῶντα διδάσκαλον*. Non aliter aves quædam edoceri solitæ. Idem de sturnis: *Ψῆρες μὲν λαλέουσιν ὁμοῖον ἀνθρώποισιν, φωνῆς ἀλλοτρίης ζηλήμονες, ἣν ἐδίδαξεν Εἴδωλον ξεστοῖο κατ' εἰσόπτροιο φαενθὲν Ψηρὸς, κρυπταδίην τε ἰεὶς ὄπα κερδαλέως φώς. Idem.*

Adseveranda] I. e. ad severitatem componenda. *Vulc. in marg.*

PAG. 426 *Philosopho objurganti*] Apposita nimis vox illa *objurganti.* Gellius lib. V. cap. 1. 'Cum Philosophus hortatur, monet, suadet, objurgat.' Idem lib. XIX. cap. 10. 'Cum sententia quidem tali, quali severissimæ Philosophorum esse objurgationes solent.' Iterum de Epicteto Philosopho lib. I. cap. 2. 'Theorematibus nugalibus, et puerilium Isagogarum commentationibus dilatrantes, objurgatione justa incessuit.' Et ibid. cap. ult. de Plutarchi servo, homine (ut ipsius verbis loquar) nequam, et contumace; sed libris disputationibusque Philosophiæ aures imbutas habente: 'Postremo vociferari inter vapulandum incipit; neque jam querimonias, aut gemitus, ejulatusque facere, sed verba seria, et objurgatoria.' Addam etiam quæ sequuntur ibi, adeo tempestive se objicientia, amplius, in exemplari Coloniensi meo ite fœde interpolata. 'Non ita' (inquit) 'esse Plutarchum, ut diceret Philosophum irasci turpe esse: sæpe eum de malo iræ dissertavisse: librum quoque περὶ ἀοργησίας pulcherrimum conscripsisse. Is omnibus quæ in eo Libro scripta sunt, nequaquam convenire,' &c. Scribe et interpunge: 'Non ita esse Plutarchum ut deceret: Philosophum irasci turpe esse,' &c. Et statim: 'iis omnibus,' &c. *Pric.*

Judices sorte ductos] Κεκληρωμένους. De more ita Asconius II. Verr. 'Quam multi Judices in consilio cum Prætore suo judicaturi essent qui Quæsitor fuisset in causa publica, &c. necesse fuerat eos primum de Curia Senatoria conscribi quum Senatus judicaret: deinde in urnam sortito mitti, ut de pluribus necessarius numerus confici posset: tertio permitti accusatori et reo, ut ex illo numero rejiciant quot putaverint sibi aut inimicos, aut ex aliqua re incommodos fore, &c. rejectione celebrata subsortiebatur Prætor alios, quibus Judicum legitimus ille numerus compleretur.' Hujus argumenti sunt corrupta ea in Isidori Glossis: 'Sortinidus, qui judet per sortem.' Pro *judet, judicat* scribendum facile video:

in prioribus comminisci nil possum quo acquiescam. *Idem.*

Profectæ a nobis imagines, &c.] Ita exprimit vocem Græcam Epicuri ἀπόῤῥοιαι: Lucretius *texturas* pro ea dixit: quia non solum fluunt de corporibus hæ exuviæ: sed etiam imaginem objectu speculi generant et quasi texunt. Sic ille lib. IV. 'Et quamvis subito quovis in tempore, quamque Rem contra speculum ponas, apparet imago: Perpetuo fluere ut noscas e corpore summo Texturas rerum tenueis, tenueisque figuras.' Sed venit aliquando mihi in mentem Apuleium eo loco legisse *Exuvias* non *texturas:* itaque esse rescribendum: de quo judicent docti viri. *Casaub.* Lucretius eamdem Epicuri sententiam iisdem fere verbis expressit: quo loco pro *texturas*, cupit eruditissimus Casaub. *Exuvias*, quasi et Appuleius ita illic legisset. Mihi videtur par elegantia, et jus in utroque verbo esse; et pariter pluribus uterque exprimere, quas Epicurus ἀποῤῥοίας dixit. Lucretii locum imitatus est Quinctil. lib. X. cap. 11. 'Sufficiat virtutis imaginem effingere, et solam, ut sic dixerim, cutim, vel potius illas Epicuri figuras, quas e corporibus summis dicit effluere.' *Scip. Gent.* Corrigendus per occasionem Lucretii locus, e quo hic Apuleii adumbratus lib. IV. Casaubonus quoque mendum censet, et probo: sed *exlutas* lego ad ductum litterarum. *Exlutæ* pro *Exdutæ*. Nam, ut notum, librarii D et T inter se commutant plerumque, nullo discrimine. Jam *exdutas* dixisse veteres, quæ posteriores *Exuvias*, ex Festi schedis accipimus. *Meurs.* Hunc Epicuri locum ab Apuleio mutuatus videtur Macrob. lib. VII. Saturn. cap. 14. Apuleius autem sua illa e Lucretio adumbravit lib. IV. *Brant.*

Quum leve aliquid] Observandum est, hic Appuleium agere non de ratione videndi, neque oculorum in genere, sed proprie de visu et simulachris, quæ a speculo redduntur. Nam visus quomodo fiat extra speculum ita ex Epicuro docet Aul. Gellius lib. V. cap. 16. 'Epicurus adfluere semper ex omnibus corporibus simulachra quædam corporum ipsorum, eaque sese inferre, atque ita fieri sensum videndi putat.' Plutarchus de Placitis Philosophorum lib. IV. cap. 13. Δημόκριτος, Ἐπίκουρος, κατὰ εἰδώλων εἰσκρίσεις ᾤοντο τὸ ὁρατικὸν συμβαίνειν. nullam hic reflectionis illius, quæ a speculo in oculos fit, mentionem vides, item reciprocationis imaginum ab oculis in speculum, ita ut eæ in speculo controversim respondeant. Quod ita eodem libro cap. sequenti Plutarchus exponit, τὰς κατοπτρικὰς ἐμφάσεις γίνεσθαι κατ' εἰδώλων ὑποστάσεις, ἅτινα φέρεσθαι μὲν ἀφ' ἡμῶν, συνίστασθαι δὲ ἐπὶ τοῦ κατόπτρου κατὰ τὴν ἀντιπεριστροφήν. Quæ verba interpretatus hic videtur Appuleius, clarissime et elegantissime, at Plutarchi interpres obscure et mutile hæc eadem vertit. *Scip. Gent.*

Mediis oc. proliquati] Respicit illa Platonis in disputatione de visu, ὥστε τὸ μὲν ἄλλο ὅσον παχύτερον στέγειν πᾶν, τὸ τοιοῦτο δὲ μόνον αὐτὸ καθαρὸν διηθεῖν. *Casaub.*

PAG. 427 *Atque ei uniti*] Sic legi debet, vel, ut Colvio visum, *inuniti.* Vulgo, *atque muniti.* Plato ibidem: τὸ τῆς ὄψεως ῥεῦμα, τότε ἐκπίπτον ὅμοιον πρὸς ὅμοιον ξυμπαγὲς γενόμενον, ἓν σῶμα οἰκειωθὲν ξυνέστη. similia mox ubi tractat περὶ τῆς τῶν κατόπτρων εἰδωλοποιΐας. *Idem.* Fulvius *uniti*, alii *ei uniti*, quæ vera lectio est: nam Plato ex oculis radios profluere ad aliquod spatium in aërem cognatum, atque ex corporibus contra etiam lumen in eum aërem concurrere, atque ita misceri atque uniri aërem, qui in medio est, diffusu ac conversu facilem esse, in igneа visum eum penetrare. Quam Platonicam συναύγειαν vocatam esse, Plutarchus ait. Quare de ratione

ὅμοιόν τι πάσχουσαν τῇ ἐκτάσει τῆς χειρὸς καὶ τῇ ἐπὶ τὸν ὦμον ἀντεπιστροφῇ. Quæ itidem verba ante oculos vel in mente habebat magni Plutarchi magnus nepos orator hic noster. *Scip. Gent.*

Aëris fracti] Sic emendavit ante nos idem Pithœus. Vulgo erat, *veris facti*, vel, *viris facti*, ut in Rom. Edit. Asserit hanc lectionem Lucretius, agens de hac eadem re: 'Post extraria lux oculos perterget, et aër Alter, et illa, foris quæ vere transpiciuntur.' *Colv.* Petri Pithœi viri doctissimi, et cui æternum hæ nostræ literæ ac Juris scientia debebunt, est hæc emendatio: nam omnes libri hic corrupti sunt. Plutarchus in Placitis ex Chrysippo vocat συνέντασιν τοῦ μεταξὺ ἀέρος νυγέντος, ut de tanti viri correctione nemo dubitare debeat. *Casaub.* *Ut Stoici rentur.* Quorum princeps Chrysippus, cui hanc sententiam adscribit ibidem Plutarchus: Χρύσιππος, κατὰ τὴν συνέντασιν τοῦ μεταξὺ ἀέρος ὁρᾷν ἡμᾶς, νυγέντος μὲν ὑπὸ τοῦ ὁρατικοῦ πνεύματος, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι τῆς κόρης διήκει, μετὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ παρακείμενον ἀέρα ἐπιβολὴν ἐντείνοντος αὐτὸν κωνοειδῶς, ὅταν ᾖ ὁμογενὴς ὁ ἀήρ. προχέονται δὲ ἐκ τῆς ὄψεως ἀκτῖνες πυριναί, οὐχὶ μέλαιναι καὶ ὁμιχλώδεις· διόπερ ὁρατὸν εἶναι τὸ σκότος. Ita autem Cl. Pithœus in Adversariis suis hunc locum Appuleii recte et acute emendarat. *Scip. Gent.* Venetus et Rom. et Flor. *veris facti:* inepte. *Elmenh.* Duplicem esse veterum philosophorum sententiam de speculo, atque adeo omni videndi ratione, ait Appuleius: quorum alii, ut Epicurei, imaginibus illud fieri, alii, radiis, arbitrantur. Duplicem hanc opinionem respiciunt etiam aliorum scriptorum loca. Cic. ad Att. II. 3. 'Si κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις videremus, valde laborarent εἴδωλα in angustiis: nunc fit lepida illa ἔκχυσις radiorum.' Seneca Nat. Qu. II. 5. 'De speculis duæ opiniones sunt: alii enim in his simulacra cerni putant, id est, corporum nostrorum figuras a nostris corporibus emissas ac separatas: alii imagines aiunt non esse in speculo, sed ipsa adspici corpora, retorta oculorum acie, et in se rursus reflexa.' Isidorus Orig. XI. 1. 'Visum fieri quidam asseverant aut externa ætherea luce, aut interno spiritu lucido per tenues venas a cerebro venientes, atque penetratis tunicis in aërem exeuntes, et tunc commixtione similis materiæ visum dantes.' Arnob. adv. Gent. l. II. p. 46. 'Radiorum et luminis intentione videamus, an rerum imagines advolent, et nostris in pupulis sidant.' Id. l. III. p. 110. 'radiis aut imaginibus cernere, aut, quod oculis commune est omnibus, sine alterius luminis commixtione nihil omnino conspicere.' Lactant. de Opif. Dei cap. 8. 'Ne forte existimes, aut imaginum incursione nos cernere, (et philosophi dixerunt,) quoniam videndi officium in eo debet esse quod videt, non in eo, quod videtur; aut intentione aëris, cum acie, aut effusione radiorum, quoniam, si ita esset, tardius, quam oculis advertimus, videremus, donec intentus aër cum acie, aut effusi radii, ad id, quod videndum esset, pervenirent.' Heronis fragm. Latine versum apud Schneider. in Eclog. Physic. Vol. II. p. 227. 'Optica sane rerum naturam non inquirit, nec investigat, an defluxiones ad corpora defluentes emissitiis e visu radiis fiant, an vero simulacra emanantia ab iis, quæ sensu percipiuntur, in visum ingrediantur occurrentia, aut simul extendatur aut simul nutriatur, qui medius intercedit, aër.' Jam vero, (ait noster Auctor,) qui imaginibus cerni putant, in speculo illud ita fieri arbitrantur, ut 'imagines ... a corporibus manantes, cum læve aliquid et solidum offenderunt, illisæ reflectantur, et retro expressæ contra versum respondeant:' qui vero in radiis videndi facultatem esse cen-

sent, illud in speculo ita effici existimant, ut 'radii... cum alicui corpori incidere spisso et splendido et lævi, paribus angulis, quibus inciderant, resultent ad faciem suam reduces.' Verum de natura et origine istorum radiorum quum inter eosdem illos philosophos minime constaret, quasi per parenthesin addit Auctor: *seu radii illi sint mediis oculis proliquati, &c. uti Plato arbitratur; seu tantum oculis profecti, &c. ut Archytas putat; seu intentu aëris fracti, ut Stoici rentur.* Exspectes itaque etiam Stoicorum sententiam de natura et origine radiorum ab Auctore proditum iri, et desideres participium, quod respondeat τοῖς *proliquati, profecti.* Habemus tale participium in antiqua et scripta lectione *facti*, quæ tum quoque sententiam Stoicorum de origine radiorum continere videatur, quod scilicet radii *fiant* intentu aëris. Verum hæc sententia Stoicorum non fuit, neque etiam esse potuit. Nam et illi τὰς ἀκτῖνας προχέεσθαι ἐκ τῆς ὄψεως censebant, ut e placito Chrysippi apud Plutarchum patet. Quare quum hac parte Stoici cum Platone et Archyta consentiebant, non necessarium videri potuit Auctori addere, et Stoicos ita sensisse; modo diceret, eos non mixtioni extrarii luminis et radiorum, neque radiis solis per se vim videndi tribuisse; sed judicasse, ad effectum videndi requiri et radios oculorum et intentionem aëris: atque hoc ipsum est quod Lactant. l. c. ait 'intentionem aëris, cum acie,' dum Gellius aiens 'caussam videndi' secundum Stoicos esse 'intentionem aëris,' haud dubie ita intelligendus est: ut tamen radii ex oculis profecti adsint. Acquiesco itaque in emendatione P. Pithœi, quam inde a Colvio expressérunt Editores: ita tamen ut *fracti* jungam τῷ *aëris*, non τῷ *radii*, quod fecisse videtur Floridus, interpretans: *fracti intensione aëris.* Non enim radii franguntur aëre, sed aër frangitur, scinditur, a radiis per eum transeuntibus. Possis etiam suspicari *tacti*, quod propius aliquanto accedit ad scriptam lectionem *facti*, et ad verbum, a Plutarcho adhibitum, ἀέρος νυγέντος ὑπὸ τοῦ ὁρατικοῦ πνεύματος. In Addend. fortasse ad hunc locum redibimus. Interim non inutile forsan fuerit de omni videndi ratione unum addere locum Macrobii Saturn. VII. 14. 'Tria ista nobis necessaria sunt ad effectum videndi; lumen, quod de nobis emittimus, et ut aër, qui interjacet, lucidus sit, et corpus, quo offenso desinat intentio' (radiorum nempe, qui ex oculis profecti sunt) &c. *J. B.*

Corpori, &c. spisso, et splendido, et lævi] In de Deo Socrat. 'Corpore denso, seu lævi, seu quodam speculo.' *Pric.*

Resultent ad faciem suam reduces] Donat. in Adelph. 'Inspiciendi speculi effectus, est formæ per imaginem resultatio.' Gloss. Vindocinens. ineditæ: 'Resultare, similitudinem referre.' *Idem.*

Imaginentur] Ms. Pith. *imagīnt.* i. e. imaginent. Non male: si alii bonæ notæ Codd. addicerent. Solet passim Deponentia active efferre App. et ipsum hoc verbum sic exstat apud Gellium N. A. v. 16. 'Ut speculum in loco certo positum nihil imaginet.' Sed aliter Noster Met. l. VIII. p. 541. 'meos forsitan tibi pestiferos imaginaris amplexus:' et l. XI. p. 808. 'divinos tuos vultus imaginabor.' *J. B. Quod extra tangunt ac visunt, id intra speculum imaginentur.* Opinio Hipparchi. Plutarch. de Plac. Philosoph. lib. IV. cap. 13. Ἵππαρχος ἀκτῖνάς φησιν ἀφ' ἑκατέρων τῶν ὀφθαλμῶν ἀποτεινομένας τοῖς πέρασιν αὐτῶν, οἷον χειρῶν ἐπαφαῖς περικαθαπτούσαις τοῖς ἐκτὸς σώμασι, τὴν ἀντίληψιν πρὸς τὸ ὁρατικὸν ἀποδιδόναι. ex quibus obiter etiam intelligas illud *tangunt*, quod Heliodorus Larissæus ἐπιβάλλειν vocat. ὅτι (inquit) προβολῆς

τινος ἀφ' ἡμῶν γενομένης, ἐπιβάλλομεν τοῖς δρωμένοις. In *κεφαλ. ὀπτικ.* *Pric.*

Cuncta specula vel uda, vel suda] Seneca Natur. quæst. lib. I. cap. 16. 'Quamvis enim eum' (Solem) 'orientem occidentemque contemplari liceat, tamen habitum ejus ipsum, qui verus est, &c. nesciremus, nisi in aliquo nobis humore lævoreve aspici facilior occurreret:' 'Humor et lævor' sunt quæ heic *uda* et *suda*. Idem.

PAG. 428 *Ubi et cur*] *Ubi*, i. e. vel, quo loco, quam longe recedere oporteat a speculo, ut læva cum dexteris permutentur; vel, *ubi* notat, in quibusnam speculis. Seneca Nat. Qu. I. 5. 'Sunt quæ dextras facies ostendant, sunt quæ sinistras, sunt quæ torqueant vel evertant.' *J. B.*

Exadversum Soli] Florid. II. 'Samos Icario in mari modica insula est, exadversum Miletos.' leg. *Mileto.* Terent. 'Exadversum loco textrina erat.' *Pric.* V. ad Flor. N. XV. init. *J. B.*

Appositum fomitem] Scribendum *oppositum.* Casaubonus. Florent. 2. et Rom. *appositum.* Male. *Elmenh.* Recte Casaub. *Oppositum f.* Pric. Casaubonus hic legit: *oppositum fomitem*, non *appositum*, melius, mea quidem sententia. *Florid.* Nec tamen in textum recepit Florid. emendationem Casauboni, quod fecerant Scal. Wow. Elm. Scriv. cum novissima Ed. Bip. Revocavi ego Mstorum et veterem lectionem, *appositum*, quam probat etiam Heinsius ad Ovid. Her. Ep. VII. vs. 100. Speculum, exadversum Soli positum, ei oppositum est: quod si alia res eidem speculo opponatur, Solis radii intercipiantur necesse est. Speculum igitur Soli *opponitur*, sed fomes accendendus speculo *prope . . . juxta . . . ad . . . ponitur.* J. B. *Cur cava specula si ex adversum Soli retineantur, oppositum fomitem accendunt*] Plinius l. VII. c. 106. 'Cum specula quoque concava adverso Solis radiis facilius eti-

am accenduntur.' *Pric.* *Ex ad*
Soli] Florid. II. 'Samos Ica
mari modica Insula est, exadv
Miletos.' leg. *Mileto.* Terent.
adversam loco Tonstrina erat.'

Nubibus, varie duo Soles] Leg
bibus varia, duo Soles. Brant.
cat Plutarchus in Libello de fa
orbe Lunæ: *ὅταν ἴριδες δύο φάν*
quæ sequuntur. Unde ita scri
Appuleii distinguenda: *uti arq*
nubibus varii, et duo Soles: nisi
tatem colorum, non iridum nu
interpretari malis. Vide Aris
et aliorum Meteorologica, et
leium ipsum, libello de Mun
Senecæ Natur. Quæst. *Scip.*
Varie duos Soles. Sic Florent.
varii et duo Soles. Elmenh. Po
saub. et Scalig. editum (except
Ed.) *varii, et duo Soles, &c.* et
sane ex ejusmodi scriptura
fieri potuit *varie.* Nihilominu
constanter Mss. et Edd. serva
rie, ut hanc lectionem cum El
revocandam putaverim, quonia
num habet sensum; modo disti
non, ut fieri solebat, ante, sed
hanc vocem: ita: *arcus in n*
varie, duo Soles æmula similitud
santur. Opponuntur inter se
similitudine et *varie*, i. e. vario c
Plin. XXXVII. 10. 'Mitrax mu
lor, contra Solem varie reful
Non bene emendabat Brant.
nam *similitudo varia* absurde d
foret. *J. B.* *Duo Soles æmula*
litudine] Aristoteles *παρηλίους*
ut et Seneca citato loco. Cicer
minatum Solem.' Casaubonus ape
mian. lib. III. cap. 11. vide, H
lib. XX. Senecam ubi supra. A
in Meteorologicis. *Pric.*

Ejusdemmodi] Infra: 'item
ejusdemmodi.' Florid. II. 'H
alia ejusdemmodi.' In de De
crat. 'Ejusdemmodi beneficio.'

Quæ tractat, &c.] *Κατόπτρων*
inter alia ejus Tzetzes memora
liad. XIII. c. 457. forsan non

cam, quem rursus hic describit Floridum, de Thyeste Tragœdo cogitat. 'Thyestes Tragicus' est qualis in Tragœdiis inducitur. Cic. in Pis. 20. 'Ego te non tragicum illum Oresten aut Athamante dementiorem putem.' Atque ita 'Tragicus Erinnyas' apud Propert. II. 16. 29. exponit Passerat. sed hunc sensu Auctoris locum a præpostera Pricæi conjectura recte vindicat Burmann. quemadmodum vulgatam lectionem defendit etiam Bentlei. ad Horat. A. P. vs. 96. ubi vide. Thyestam autem, cum comesos a se liberos cognovisset, horribiliter ex angore et fastidio distorsisse vultum, nemo est qui non facile credat. Itaque Thyestæ post epulas illas in scenam prodeunti talem forte etiam larvam dederint. *J. B.* *Teterrimum os tuum a Thyesta Tragico demutet*] Si Thyestis vomitum respiciat, non capio: videsis Eustath. ad Iliad. B. et ω. Etymologus: Ἐλεῖα, τόπος ἐστὶ Μεγαρέων, παρὰ τὸ ἐλεῖν, &c. λέγεται δὲ, ἐπειδὴ ἐκεῖ ἤμεσεν ὁ Κέρβερος ἀνελθὼν ἐκ τοῦ Ἅιδου ἢ ἐπειδὴ ἐκεῖ ἤμεσεν ὁ Θυέστης φαγὼν τὰ τέκνα αὐτοῦ. Juvat sane aliquantillum sententiam hanc quod subdit Noster, 'vultu distortissimo;' oris enim inter vomendum distorsionem fieri vel usus probat. Mihi vero, (neque mala fide loquor, aut quo suspicionibus meis viam sternam) istiusmodi allusio frigida, nedum absona est. Novi *Thyestem* fabulam, non Tragœdum. Vide itaque an rectius *Thespi* legas, de quo Plutarchus et Laertius. Hunc ex scriptoribus iis non solum *Tragicum* fuisse scimus, sed et (quod propius Appuleio accedit) deformitatis captatorem primum. Suidas. πρῶτος μὲν χρίσας τὸ πρόσωπον ψιμυθίῳ ἐτραγῴδησεν, εἶτα ἀνδράχνῃ ἐσκέπασεν ἐν τῷ ἐπιδείκνυσθαι, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσήνεγκε τὴν τῶν προσωπείων χρῆσιν. Horatius Art. Poët. 'Ignotum Tragicæ genus invenisse Camenæ Dicitur et plaustris vexisse Poëmata Thespis, Quæ canerent age-

rentque peruncti fæcibus ora.' Casaub. de Satyr. Poës. lib. I. Fuit et Thespis Comœdus quidam ... ap. Vesp. Aristophanes. P...

Solum ...] Ovid. 'S... que catum regis.' Claudian. Rufin. 'Regiaque severus ... cata genas.' Idem in Eut... 'Solicitque genarum Carrucæ ... In ... pectus facies r... ...' Virgil. 'Frontem rugi...' D. Hieron. 'Arata rugis frons.' Bacchid. 'Frontem ...

At ego non miror ... reticere] ... est: Quamvis ægre feras, ... hunc, me de isto distortissimo ... tuo dicere, facile tamen eq... credam, te boni hoc consul... modo de moribus tuis, multo truculentioribus taceam, quod faciam, &c. Male itaque vulg... ceptis Edd. Junt. post. Ald. C... perpauculis aliis, per interrogati... hæc leguntur: *At ego ... ret...* Ed. Scriv. omnia. J. B. *D... tissimo vultu tuo*] Bene distorto ... quod jam ante Tragico adsim... Clemens Pædag. Σκύθρωπα ... ... Varroni 'Facie... ... andrata,' παρὰ Menr. Accius ... eund. vi. de Ling. Lat. 'Pe... distortæ oribus, deformes, mori... Hujus generis est sigillum ex ... quaria penes Cl. Bourdeletii dep... tum. [Sequitur in Ed. Pric. del... tio sigilli, ut et paullo infra ... Pignorio. *J. B.*] Nec absu... μορμολύκεια olim in antelud... rum exhibita, nonnullis risui ... tiendo, aliis incutiendo timori: ... ticos, et manduces Veteres vo... rant; homines nempe magnis ... lis dehiscentes magnumque den... strepitum facientes: mentio ... Juvenalem, Prudentium, nec ... alios. Lucian. περὶ ὀρχησ. Σκύ... χανὸς παμμέγα, ὡς καταπίομενος θεατάς. Ejusmodi ludicram effi... invulgavit Pignorius Comment... Servis. *Pric.*

Καὶ φασὶ, inquit, πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐάν τε ὦσιν, ἐάν τε μή· ἢ μαίνεσθαι τὸν μὴ προσποιούμενον δικαιοσύνην, et quæ seqq. *Scip. Gent.* Lipsius *degere* ἀρχαϊκῶς, pro *minuere*, ut apud Plautum et Nonnium: in quam abit etiam Pontanus scripturam Analect. l. III. cap. 1. Ego vulgatam fero non illibenter. *Pric.* *Tegere* non esse sollicitandum arguit quoque, quod ei opponitur, *indagare*. Nihilominus citat hunc locum, quemadmodum emendari volebat Lipsius, Parens in Lexico Plantino v. *ægere;* adducens quoque Gell. XVII. 16. 'degendis venenis,' ubi nunc legitur *detergendis venenis*, licet *degendis* ibi sit in Mss. De rariori verbi *degere* notione, pro minuere, detrahere v. Non. Marc. IV. 117. cf. Par. l. c. Varro de Re Rust. 37. Vulgata lectio displicuisse etiam Scriverio videtur, edenti *regere:* nisi sit operarum vitium. Equidem sane in τῷ *tegere* acquiescendum puto. cf. quæ supra p. 404. de animi sui verecundia dixit Auctor. *J. B.* *Potius duxi mea peccata tegere, quam aliena indagare*] D. Hieron. ad Augustin. 'Sufficit mihi probare mea, non carpere aliena.' Phæbad. contr. Arrian. 'Sufficit conscientiæ puræ tenere quod credit, æstimanti fore rectius tueri propria, quam extranea et aliena discutere.' Optat. Milevit. cont. Donatist. lib. VII. 'Satis sit homini si de peccato suo reus non sit, quam ut de alieno judex esse desideret.' *Pric.*

Constitit] I. e. consistit: ut lib. XCVIII. D. de solution. Et *constiteremus* pro *consisteremus* l. XXVI. D. de negot. gest. Eadem Noster offiguratione Miles. VIII. 'Invadit ac superstitit sicarium,' nam quod in cusis legitur, *supersistit*, reiculum puto. *Pric.* De loco Met. l. VIII. pag. 539. perperam omnino judicare Pricæum, monet ibi Oudend. Quod ad nostrum locum, vel pueris notum est, quemadmodum verbi Gr. ἵστημι consisto, perf. ἕστηκα constiti, i. e. sto, ita et Lat. 'constiti' habere vim præsentis verbi 'stare.' *J. B.*

Ego adeo servior: tu an habeas ad ag.] Non dubitavimus verum et certam emendationem nostram in contextu recipere, spreta vulgaria scriptura, *servor* et *abeas*. Scio *servor* pro *observor* Latinum esse, atque adeo Tullianum: sed id non posse hic locum habere pertendo: non enim de observantia et cultu qui honoris causa a liberis personis exhibetur, intelligit: sed de servorum θεραπείᾳ et ministerio. Quid quod sequentia eam lectionem manifeste flagitant? debet enim repeti vox *servos* quæ in verbo *servior* intelligitur inclusa: ut in illo τῶν LXX. δικάζω· ἰδεῖν δὲ ἔσται. nimirum ἡ δίκη. est enim σχῆμα ἀπὸ κοινοῦ, ὅταν ληπτέον ἐκ τοῦ ῥήματος τὸ ὄνομα, ut loquitur Eustath. in Iliad. β. Non igitur *servor* sed *servior* legendum. Seneca, 'servis paucioribus serviri:' de tranquill. vitæ. *Casaub.* Cum annis superioribus Petronii scholiastes locum hunc sic mihi recitaret, 'Ego adeo servor, tu an abes,' &c. ut experimentum scilicet ingenii mei caperet, facile quam et talia, quæ nonnulli fastidiosius venditant, domi nobis nascerentur, intellexit. Statim enim conjeci legendum: *Ego adeo servos tu an habeas*. Sciopp. in Symb. Plane rescribendum censeo cum eruditissimo Mercero: *Ego adeo servos, tu an habeas ad agrum colendum. Wow.* *Ego adeo servos.* Recte ita Memb. Florent. sicuti etiam Mercerus et Casaub. ante divinarant. *Elmenh.* *Ego adeo servior.* Recte hanc scripturam retinuit et defendit Casaubonus noster, qui et Senecam ita locutum docet. Cui geminum est verbum, *Ministrari*, eodem modo positum. Plautus Vidularia, apud Nonium: 'Malim moriri meos, quam mendicarier: Boni ministrantur; illum nunc irrident mali.' Nam quod idem Lips. lib. I. Antiquit. cap. ult. rescribit, *Boni immiserantur:* non plus ei adsen-

'An adjutorio multitudo eorum necessaria fuit?') Porro prædictæ sententiæ non absimilia hæc Varronis περὶ Ἀφροδισ. 'Utrum mercedem accipit is, qui meas venit Segetes ut sarriat, an ego ab illo:' hinc *mercenarii* isti, *metelli* dicti. Gloss. a Vulcanio editæ, 'Metellus, μίσθιος.' Gloss. Ms. Claud. Puteani: 'Metellus, mercenarius, a metendo.' Et verum hoc etymon putem, quidquid apud Festum lego. *Pric.*

Quod quidem] *Quod quidem*, non, ut alibi apud Nostrum, valet quandoquidem, sed eleganter inservit orationi ligandæ, ut 'quod si,' 'quod utinam,' et sim. *J. B.*

PAG. 431 *An consuetudinem*] Ms. D'Orv. *aut*. Male. Jungenda *cæcitatem dicam an consuetudinem?* Met. I. p. 81. 'eumque propere vestio dicam an contego?' infra p. 592. 'O grave veneficium dicam an ingratum beneficium?' *Tantamne esse* h. l. est infinitivus absolutus per admirationem, cui sic eleganter additur interrogandi particula *ne*, ut notum ex Terentio, et animadversionibus Dukeri ad Flor. I. 11. § 9. Græv. ad Cic. Epp. ad Att. II. 6. aliorumque. *Idem.*

Imperatores Pop. Rom. paucitate servorum gloriatos] Quod Noster adsignat modestiæ Romanorum Imperatorum, verius alii Veterum parsimoniæ, qui Legatis et Imperatoribus non alium famulitii modum statuerunt. Ideo M. Cato senior, quum Hispaniam regeret, intra Legatis præscriptum numerum remansit. Valer. Max. lib. IV. cap. 3. Nec majorem habuit Cæsar quum Britanniam oppugnaret, ut ex Cotta ejus Legato in lib. de Repub. Rom. refert Athenæus lib. VI. cap. 8. Ἰούλιος δὲ ὁ Καῖσαρ ὁ πρῶτος πάντων ἀνθρώπων περαιωθεὶς ἐπὶ τὰς Βρεττανίδας νήσους μετὰ χιλίων σκαφῶν, τρεῖς οἰκέτας τοὺς πάντας συνεπήγετο, ὡς Κότας ἱστορεῖ, ὁ τότε ὑποστρατηγῶν αὐτῷ, ἐν τῷ περὶ τῆς Ῥωμαίων πολιτείας συγγράμματι. Neglectam hanc regulam paulo prius deprehendo eundem: Σώφρονες δὲ ἦσαν, καὶ ἄριστοι οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι· Σκιπίω[n] ὁ Ἀφρικανὸς ἐπίκλην, ἐκπεμπόμεν[os] τῆς συγκλήτου ἐπὶ τὸ καταστήσασθ[ai] κατὰ τὴν οἰκουμένην βασιλείας, ἵν[a] προσήκουσιν ἐγχειρισθῶσιν, πέντε [μόνους] ἐπήγετο οἰκέτας. hujus rei testes [Poly]bius et Posidonius: et quod d[e Ca]tone diximus, quinarium ei num[erum] servorum in Hispania degenti [Plu]tarchus assignat in vita ejus, et [Sci]pioni in Apophthegmat. sed inte[r Va]lerium et Græcos nullam dissi[dium] quippe ex his quinque duo σύνοδ[οι] comites, nam legitimus servoru[m nu]merus ternarius. *Pric.* Sequit[ur] Ed. Pric. Bourdelotii observati[o] quanto prolixior, de legitimo [servo]rum numero, ad familiam consti[tuen]dam. *J. B.*

Solos] V. D. e vet. cod. prob[at so]*lum*: male. In seqq. 'duos sol[os] lones....Tris servos solos ex[] duxisse:' et amat hanc constru[ctio]nem Appul. Met. lib. V. p. 325. [] ba tantum audiebat excidentia, [] las voces.' cf. de Phil. Mor. p. 6[] inprimis περὶ ἑρμ. p. 634. 640. 647. 658. 659. 662. Ed. Flor. [] Phorm. III. 3. 24. 'Quantum op[] tibi argenti?... Solæ triginta m[inæ]' et sæpe. *Idem.*

PAG. 432 *Adoreis*] Vide Fest[um et] Scaligerum. *Brant.* Ms. Lips. [] solita variatione. cf. ad Met. I[] 207. b. *J. B.* *Adoreis*] Miles. 'Domi forisque fortibus factis [glo]reæ plenæ gloriarer.' Gloss. '[] ἡ ἀπὸ τοῦ πολέμου, adorea.' G[] Bourdelot. Ms. 'Adoream, la[udem] bellicam.' Gloss. Puteani Ms. '[Ado]reis, Victoriis.' *Pric.*

Una porta] Quasi vero non e[] triumphi eadem porta agerentur [Jo]sephus Ἁλώσεως libro VII. π[] τὴν πύλην (triumphalem portam [intel]lige) αὐτὸς ἀνεχώρει, τὴν ἀπὸ τοῦ [] πεσθαι δι' αὐτῆς ἀεὶ τοὺς θριάμβου[s] προσηγορίας αὐτῶν τετυχυίας. Se[]

7. *Suburbana domus.*] Proximam in Campo Martio facit P. Victor. ix. Regione. Locus ubi ad excipiendum Magistratus a Provinciis venientes, Legatosque exterarum gentium peregre advenientes. Livius xxxiii. '[illegible] deducti in Villam publicam extra urbem, ibique iis locus, et lautia præbita.' Et xxxix. 'Quibus vetitis urbem ingredi, hospitium in Villa publica, Senatus ad ædem Bellonæ datus est.' *Pric.*

De mensa] Sic Florent. 2. vulgo de tribus [illegible]. Elmenh. Id est, pecunia mutuo sumpta, seu nominibus factis apud argentarios. De mensa numeram, numeratam, et de foro vel ex area, diversa sunt. [illegible] lerta 2 de reb. [illegible] Non tamen [illegible] Cato, vel Appu[illegible], ut fora de mensa [illegible]. Sic Plutarchus [illegible] [illegible] Sen. Contr. Miles. VIII. 'cui [illegible] de mensa paratum?' nec aliud mensa [illegible] quam [illegible]. Cicero in Pison. 'Deos de lapide emptos.' Pollux lib. VII. [illegible] *Pric.*

Pag. 123 Paupertas olim Philosophiæ vernacula, Marcianus lib. VI. de nuptiis germana Philosophiæ: 'Hæc virgo [illegible] in omnium [illegible] congressus, nec cuiquam facile [illegible] solitum vultus superba commotione, pleraque tamen adhæsit [illegible] pauperibus; magisque il[illegible] aut pedibus nudos, aut intonsos [illegible] hispidos, aut sordenti contegerit pallio [illegible].' *Pric.* *Paupertas olim philosophiæ vernacula*] Petronius, 'bonæ mentis soror.' Chrysostomo Homilia XVII. in acta: 'Mater sanitatis.' '*Parvo potens*' ex Virgilio. '*Parvoque potentem* Fabricium.' Eleganter idem Chrysostomus Homilia XIII. in eundem librum: '*Dives*,' inquit, '*nihil aliud mihi esse videtur*, quam civitas absque muris ac aqua sita: et undique insidiantibus exposita. Paupertas vero securum præsidium [illegible] et expugnatu difficile.' *Scip. Gent.*

Adversum divitias possessa] Ac verbum potius, adversum divitias professa, vel adversum: hoc sensu, paupertatis professionem esse virtutem [illegible] et sequi, contra quam solent divites: quod et [illegible] quæ sequuntur. Lipsii emendatio, adversum divitias possessa, etsi elegans et ingeniosa, propterea minus placet, quia [illegible]: cum videantur singula membra [illegible] debere. Casaub. Fabri libr. adversus divitias. Sed hæc verba [illegible] ita restituenda: *Erimus paupertas olim Philosophiæ vernacula adversum divitias possessa est: frugi, [illegible]* Wower. Lipsius legit *[illegible] adversum divitias possessa*. Casaubonus: adversum divitias professa... adversum. Ego existimo legendum, adversus divitias possessa. Judicabit lector. Elmenh. Casaub. *Adversum divitias possessa*, hoc sensu; paupertatis professionem esse virtutem [illegible] et sequi, contra quam solent divites. Merc. Adversus divitias possessa. Wower. locum refingit, [illegible]. *Pric.* *Adversum divitias possessa* est lectio [illegible] O. (præter D'Orv. in quo [illegible] comparet adversum, et legitur divitias), et Edd. ceterarum, præter Florid. qui, sensum non intelligens, Casauboni emendationem edidit, et Elmenh. quem Bipontina hic sequitur, qui ordinem et lectionem admisit, ut proposuit Wow. Imo Burmannus quoque ad Phædri IV. 6. 8. nullum his inesse sensum aiens, legendum monet, adversum divitias professa, hab. etc. Equidem vulgatam lectionem verum puto, hoc autem voluisse Auctorem. Quum proprie dives tantum possideat, pauper vero nihil possideat; imo paupertas sit ipsum illud, nihil possidere: tamen pauper philosophus, pro divitia-

Theodoretus περὶ προνοίας. Orat. VI. Ὁ δημιουργὸς τέχναις παντοδαπαῖς τὴν πενίαν ἐκόσμησε. Plautus Stich. 'Illa omnes artes perdocet ubi quemque attigit.' Xenophon lib. II. Epist. 118. eam Σοφίαν αὐτοδίδακτον vocat, et B. Isidorus πάσης ἐπιστήμης τε καὶ τέχνης μητέρα. Paria Aristophan. Πλουτ. II. 5. Himerius apud Phot. Cod. 243. Demosth. contr. Eubul. Manil. I. Claudian. Rapt. Proserp. III. Et hæc obvia passim: illud non item, 'Artes Paupertatemque' Gaditanos iisdem aris coluisse. Ælian. περὶ προνοίας, apud Eustath. in Dionys. Philostrat. de vita Apollon. v. 1. *Pric.*

Omnium peccatorum inops] Vere Galenus in libello, quod optimus medicus etiam philosophus, fol. 9. οὐ γὰρ δὴ δέος γε μὴ χρημάτων καταφρονῶν καὶ τὴν σωφροσύνην ἀσκῶν, ὅτιοῦν τι πράξῃ. πάντα γὰρ ἃ τολμῶσιν ἄδικα ἄνθρωποι, φιλοχρηματίας ἀναπειθούσης, ἢ γοητευούσης ἡδονῆς, πράττουσιν. *Elmenh.*

Phocione .... Epaminonda strenua] Barth. Cod. *Farrone ... Epimenide serena.* Aristidem, Phocionem, Epaminondam, Socratem jungit quoque Ælian. V. H. II. 43. cum aliis, qui inter Græcos nobiles in paupertate vixerunt. cf. ibid. XI. 9. *J. B.*

In Phocione benigna] Ita Plutarchi χρηστὸν vertit Appuleius, et D. Pauli ad Galat. v. χρηστότητα D. Hieronymus: notior tamen in hac historia *bonitatis* vox, quidni et aptior? *benignum* nescio quid facilitatis habet, quod abhorrebat a Phocionis moribus: *bonitas* ejus erat austera probitas, et integritas. *Pric.*

Homero] Ei unicum modo fuisse servum tradit Seneca Consol. ad Helv. 12. licet Scindapsus Homeri servus memoretur Ptolemæo Chenno ap. Photium p. 489. Ed. Schotti, et alius Bycco nomine Tzetzæ XIII. Chil. v. 643. quæ duo loca habeo ex indicio Harlesii ad Fabr. B. Gr. lib. II. c. 1. § 8. et fame eum periisse Sotades apud Stobæum Serm. 96. cf. Libri de Vita Homeri, Herodoto adscripti, c. 9. 11. et passim. *J. B.*

Proque eo in hodiernum d.] Sic Plinius N. H. lib. XXXV. c. 12. 'In sacris quidem, etiam inter has opes, hodie non murrhinis crystallinisve, sed fictilibus prolibatur simpuviis.' Dionysius Halic. Καὶ σπονδὰς οἶδα ἐγκεκραμμένας οὐκ ἐν ἀργυροῖς καὶ χρυσοῖς ἄγγεσιν, ἀλλ' ἐν ὀστρακίνοις. *Colv.*

Simpulo] De simpulo, sive, ut alii malunt, simpuvio, accurate, ut erat rerum literarumque veterum apprime doctus, Phil. Rubenius, meus, utinam non olim, affinis et collega, lib. II. Elect. c. 8. ille inquam, quem, dum vixit, inter prima Belgii ingenia merito censuit Justus Lipsius, omni semper cum honore mihi nominandus. *Brant.* Scriv. edidit *sympuvio* ex altero Florent. Apud Plin. contra XXXV. 12. pro vulgato *simpuviis* est qui legat *simpulis*. *Simpuvium* habent etiam Mss. Prudentii περὶ στέφ. VI. 515. ubi Salm. malebat *Simpulum*. cf. ibi Heins. Nempe utrumque dixerunt vett. *simpulum* et *simpuvium*. v. Stewech. et Elmenh. ad Arnob. lib. IV. p. 148. Differre quidem putat Havercamp. ad Tertull. Apolog. cap. 13. ita, ut *simpuvium* ex ligno, *simpulum* fictile fuerit; sed vide Salmas. ad Solin. p. 583. *J. B.* *Proque eo in hodiernum Diis immortalibus sympuvio, et catino fictili sacrificat*] Porphyr. περὶ ἀποχ. Διὰ τοῦτο καὶ τοῖς κεραμείοις ἀγγείοις, καὶ τοῖς ξυλίνοις, καὶ πλεκτοῖς ἐχρῶντο, καὶ μᾶλλον πρὸς τὰς δημοτελεῖς ἱεροποιΐας, τοσούτους χαίρειν πεπεισμένοι τὸ θεῖον. *Pric.* *Catino fictili*] Nonnius in *Samium*: 'Oratio extat Lælii, quam sympuvia Diis immortalibus grata sunt, Saminque ut heic vocat Capedines.' Eadem et Cicer. III. de Nat. Deor. Ergo Capedines eadem Catinis videntur. *Idem.*

Pag. 435 *Judicare de causa ista sol.*] Plautus Mostell. 'Sine modum istuc judicare, surge: ego istic assedere.'

tiæ vocari non posse senserint, nisi pecuniarum onera quasi stercorum etiam in mare quidam projicerent.' Sarisburiensis (quem corrigo) lib. v. cap. 17. 'Ad salutem via tutissima est divitiis et oneribus' (vulg. *rebus*) 'aliis expedito: difficillimum enim est ut possessoris' (vulg. *possessorem*) 'sui non impediant cursum.' *Idem.* *Oneri potius, quam usui exuberat*] Clare imitatur illa Senecæ, ad Helviam: 'Quicquid extra concupiscitur, vitiis, non usibus laboratur.' *Scip. Gent.*

Mergunt] An *devergunt?* In de Deo Socrat. 'Devergunt pondere:' at nil muto. Lucret. lib. v. 'Nunc rerum copia mersat.' *Pric.* Quemadmodum gubernacula enormia, non devergunt, i. e. merguntur, ipsa, sed mergunt naves facilius, quam eas regunt, ita divitiæ immodicæ mergunt, i. e. perdunt homines. Ms. D'Orv. *quam regant.* J. B.

Quod habent irritam cop.] Ἄπρακτον περιουσίαν, quæ in rerum actu magis impediat, quam adjuvet. *Casaub.* Adde σφαλερὰν περισσότητα. *Vulc.* *Irritam copiam, noxiam nimietatem*] Boëtius de Consolat. lib. II. 'Satietatem si superfluis urgere velis, aut injucundum quod infuderis fiet, aut noxium.' *Pric.*

Qui nullo strepitu] Seneca Tragicus Thyeste: 'Sic cum transierint mei Nullo cum strepitu dies Plebeius moriar senex.' *Brant.* *Nullo strepitu, modico cultu*] Seneca de constant. Sap. cap. 15. 'Domus sapientis angusta, sine cultu, sine strepitu,' &c. Juvenalis Sat. VII. 'Et strepitu, et facie majoris vivere census.' *Pric.*

Supervacanea] Falsi qui scribi jubent *supervacua.* Florid. III. 'Supervacaneo studio.' Onomast. vet. 'Supervacaneus, περισσός.' *Idem.*

Poscit necessaria] Inepta et contra Auctoris mentem scriptio. Lege *possit nec.* Sequitur statim, 'non ultra volentes, quam poterant:' et non longe ante, 'delicias ventris neque vult ullas neque potest:' quem locum male sunt quidam arbitrati emendationis egere. *Casaub.* *Poscit necess.* Sic Florent. Casaub. *possit nec.* Elmenh. Casaub. *possit.* Supra, 'neque vult ullas neque potest.' Infra 'non ultra volentes quam poterant.' *Pric.* Salm. quoque *possit* cum Edd. Vic. Vulc. sec. tert. et Wow. Verum Elm. et hinc Flor. tacite ediderunt *possident.* Non tam inepta est vulgaris Mstorum et Edd. ante Casaubon. itemque Pric. et Scriv. lectio, *poscit:* nemo pauper est, qui, non cupiens supervacanea, *poscit* tantum necessaria. Hinc subjicit Auctor: 'namque is plurimum habebit, qui minimum desiderabit.' Observatum autem Appuleio, in toto hoc de recta divitiarum æstimatione loco, Ciceronis Paradoxon in Crassum, ubi inter alia: 'Quem intelligimus divitem? aut hoc verbum in quo homine ponimus? opinor in eo, cui tanta possessio est, ut ad liberaliter vivendum facile contentus sit: qui nihil quærat, nihil appetat, nihil optet amplius:' hoc est quod App. dicit, qui 'supervacanea nolit, poscit nec.' verum tum scribere debuerat *poscat.* Quare Casauboni emendationem sequor, in primis, quia hunc locum respexit Auctor infra: 'At contra hi philosophi, non ultra volentes quam poterant.' De sententia autem cf. Auson. Epigr. 134. et Epic. in patr. vs. 23. ibique Toll. *J. B.*

Quæ natura oppido pauca sunt] Manil. 'Parvos usus natura reposcit.' Lucanus: 'Discite quam parvo liceat traducere vitam, Et quantum natura petat.' Senec. ad Helviam: 'Id egit rerum natura, ut ad bene vivendum non magno apparatu opus esset.' *Pric.*

Is plurimum habebit, qui minimum desiderabit] Censorinus Procem. 'Quisque non quanto plura possidet, sed quanto pauciora optat, tanto est locupletior.' P. Syrus: 'Is minimo

eget mortalis, qui minimum cupit.' Valerius de Fabricio: 'Locupletem istum faciebat non multa possidere, sed modica desiderare.' *Idem.*

PAG. 437 *Divitiæ non melius in fænore et fundis, quam in ipso hominis æstimantur animo*] Scitissimam γνώμην hanc quasi certatim plures expressere. D. Ambros. Epist. LXXXII. 'Non census divitem sed animus facit.' Ausonius: 'Ex animo rem stare æquum puto, non animum ex re, Ille opibus modus est, quem statuas animo.' Seneca ad Helviam: 'De contemptu pecuniæ multa dicuntur, et longissimis Orationibus hoc præcipitur, ut homines in animo, non in patrimonio putent esse divitias.' Xenophon. in Conviv. Νομίζω τοὺς ἀνθρώπους οὐκ ἐν τῷ οἴκῳ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πενίαν ἔχειν, ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς. Chremes Terentianus Heautontim. 'Quid reliqui est quin habeat quæ quidem in homine dicuntur bona? Parentes, Patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, divitias: Atqui hæc perinde sunt ut illius animus qui ea possidet.' *Idem.*

Nec montibus auri satiabitur] Themist. Euphrad. Οὐκ ἵστησι τοὺς ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγομένους πέρας οὐδὲν, οὐδὲ ὅρος οὐδείς, οὐδ' ἂν πέλαγος εἴπῃς Ἀτλαντικὸν, οἷς γὰρ οὐ πέπηγεν ὅρος ἐν τῇ ψυχῇ, οὐδὲ ἐν τῇ γῇ. 'Montes auri' proverbiale est. Plaut. Aulul. 'Pici divitiis qui montes aureos colunt.' Varro περὶ γενεθλιακ. 'Non demunt animis curas ac religiones Persarum montes, non atria diviti' Crassi:' sic πόντος χρυσίου apud Phænicem Poëtam veterem Epistol. lib. II. Ἀνὴρ Νῖνός τις ἐγένεθ', ὡς ἐγὼ κλύω, Ἀσσύριος, ὅστις εἶχε χρυσίου πόντον. Καὶ τἄλλα πολλῷ πλεῖονα Κασσίης ψάμμον. *Idem.*

Ante parta] Sic Plaut. Trucul. A. I. Sc. 1. 'Unde ante parta demus post partoribus.' *J. B.*

Nec refert quam magnum sit, quod tibi minus est] Seneca de remed. &c. 'Fælix est non qui aliis videtur esse, sed qui sibi.' Et Epist. IX. 'Non est beatus esse qui se non putat: quid enim refert qualis status suus sit, si sibi videtur malus?' *Idem.*

Philus] De hoc Philo nihil usquam se reperire ait Floridus. Non igitur legerat V. D. Ciceronis Lælium? ubi plus semel mentio Phili, amici Scipionis Africani. cf. cap. 4. 7. et 19. ubi: 'Nunquam se ille' (Scipio) 'Philo, nunquam Rupilio, nunquam Mummio anteposuit, nunquam inferioris ordinis amicis.' Id. ad Att. IV. 16. 'Hanc ego de republ. quam institui disputationem, in Africani personam, et Phili, et Lælii et Manilii contuli.' cf. Ernesti in Ind. Cic. Hist. v. L. Furius Philus. Amicus quoque fuit Terentii si quidem, ut videtur, hic est ille Furius, quem, cum Africano et Lælio, familiarem Terentio fuisse tradit Portius apud auct. libelli de Vita Terentii, Suetonio adscripti. Miror, etiam Scriver. margini adlevisse h. l. *philosophus.* Idem.

Nec Lælius quantum Scipio] Cicero: 'Nec me divitiæ movent, quibus omnes Africanos et Lælios, multi venalicii mercatores superarunt.' *Pric.*

PAG. 438 *Sed congruentibus desideriis*] Eadem plane docet Chrysostomus Homil. LXXXI. in Matthæum, ubi Avaritiæ mala enumerat atque exagitat incredibili facundia. Vide divinam orationem, quæ mirifice hunc totum locum Appuleii de paupertate et divitiis illustrat: delectabit te duo- quentissimorum hominum si- [illegible] uuo, et quasi certamen: me quidem [illegible] c collatio singulari voluptate [illegible] II. p. *Gent.*

[illegible] | Alii *p. e. fis a. e.* A [illegible] 'Avaritia est [illegible] m, non esse divitem.' [illegible] IV. 'Pauperior b[illegible] que est, quo plura requirit.' [illegible] s: 'Quis es? qui nil cupiat: [illegible] pauper?' [illegible] Vide notas ad

'An adjutorio multitudo eorum necessaria fuit?') Porro prædictæ sententiæ non absimilia hæc Varronis περὶ 'Αφροδισ. 'Utrum mercedem accipit is, qui meas venit Segetes ut sarriat, an ego ab illo:' hinc *mercenarii* isti, *metelli* dicti. Gloss. a Vulcanio editæ, 'Metellus, μίσθιος.' Gloss. Ms. Claud. Puteani: 'Metellus, mercenarius, a metendo.' Et verum hoc etymon putem, quidquid apud Festum lego. *Pric.*

Quod quidem] *Quod quidem*, non, ut alibi apud Nostrum, valet quandoquidem, sed eleganter inservit orationi ligandæ, ut 'quod si,' 'quod utinam,' et sim. *J. B.*

Pag. 431 *An consuetudinem*] Ms. D'Orv. *aut*. Male. Jungenda *cæcitatem dicam an consuetudinem?* Met. I. p. 31. 'eumque propere vestio dicam an contego?' infra p. 592. 'O grave veneficium dicam an ingratum beneficium?' *Tantamne esse* h. l. est infinitivus absolutus per admirationem, cui sic eleganter additur interrogandi particula *ne*, ut notum ex Terentio, et animadversionibus Dukeri ad Flor. I. 11. § 9. Græv. ad Cic. Epp. ad Att. II. 6. aliorumque. *Idem.*

Imperatores Pop. Rom. paucitate servorum gloriatos] Quod Noster adsignat modestiæ Romanorum Imperatorum, verius alii Veterum parsimoniæ, qui Legatis et Imperatoribus non alium famulitii modum statuerunt. Ideo M. Cato senior, quum Hispaniam regeret, intra Legatis præscriptum numerum remansit. Valer. Max. lib. IV. cap. 3. Nec majorem habuit Cæsar quum Britanniam oppugnaret, ut ex Cotta ejus Legato in lib. de Repub. Rom. refert Athenæus lib. VI. cap. 8. 'Ιούλιος δὲ ὁ Καῖσαρ ὁ πρῶτος πάντων ἀνθρώπων περαιωθεὶς ἐπὶ τὰς Βρεττανίδας νήσους μετὰ χιλίων σκαφῶν, τρεῖς οἰκέτας τοὺς πάντας συνεπήγετο, ὡς Κότας ἱστορεῖ, ὁ τότε ὑποστρατηγῶν αὐτῷ, ἐν τῷ περὶ τῆς 'Ρωμαίων πολιτείας συγγράμματι. Neglectam hanc regulam paulo prius deprehendo apud eundem: Σώφρονες δὲ ἦσαν, καὶ πάντ' ἄριστοι οἱ ἀρχαῖοι 'Ρωμαῖοι· Σκιπίων γοῦν ὁ 'Αφρικανὸς ἐπίκλην, ἐκπεμπόμενος ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἐπὶ τὸ καταστήσασθαι τὰς κατὰ τὴν οἰκουμένην βασιλείας, ἵνα τοῖς προσήκουσιν ἐγχειρισθῶσιν, πέντε μόνους ἐπήγετο οἰκέτας. hujus rei testes Polybius et Posidonius: et quod de Catone diximus, quinarium ei numerum servorum in Hispania degenti Plutarchus assignat in vita ejus, et Scipioni in Apophthegmat. sed inter Valerium et Græcos nullum dissidium quippe ex his quinque duo σύνολοι, seu comites, nam legitimus servorum numerus ternarius. *Pric.* Sequitur in Ed. Pric. Bourdelotii observatio, aliquanto prolixior, de legitimo servorum numero, ad familiam constituendam. *J. B.*

Soles] V. D. e vet. cod. probat *solum*: male. In seqq. 'duos soles coloness.... Tris servos solos ex urbe duxisse:' et amat hanc constructionem Appul. Met. lib. v. p. 325. 'verba tantum audiebat excidentia, et solas voces.' cf. de Phil. Mor. p. 600. et inprimis περὶ ἑρμ. p. 634. 640. 646. 647. 658. 659. 662. Ed. Flor. Ter. Phorm. III. 3. 24. 'Quantum opus est tibi argenti?... Solæ triginta minæ' et sæpe. *Idem.*

Pag. 432 *Adoreis*] Vide Festum et Scaligerum. *Brant.* Ms. Lips. *adoriis* solita variatione. cf. ad Met. III. p. 207. b. *J. B.* *Adoreis*] Miles. vi. 'Domi forisque fortibus factis adoreæ plenæ gloriarer.' Gloss. 'Ἀξία ἡ ἀπὸ τοῦ πολέμου, adorea.' Gloss. Bourdelot. Ms. 'Adoream, laudem bellicam.' Gloss. Puteani Ms. 'Adoreis, Victoriis.' *Pric.*

Una porta] Quasi vero non omnes triumphi eadem porta agerentur. Josephus 'Αλώσεως libro VII. πρὸς τὴν πύλην (triumphalem portam intellige) αὐτὸς ἀνεχώρει, τὴν ἀπὸ τοῦ πέμπεσθαι δι' αὐτῆς ἀεὶ τοὺς θριάμβους τῆς προσηγορίας αὐτῶν τετυχυῖαν. Sed re

spicit Appuleius ad situm populorum de quibus Curius triumphavit, Samnitum, Sabinorum, Lucanorum, qui omnes ab eodem Tiberis latere sunt siti. *Casaub.* Non satis placet Casauboni explicatio, licet aliam, quam suppeditem, non habeam: neque tamen in tanta Mstorum et editionum constantia conjecturis indulgendum censeo. Possis alias divinare *Imperator.* J. B. *Qui ter triumphum una porta egerit*] Ex his unum de Lucanis fuisse Casaub. ait: Cicero tamen Cat. Maj. ut et Noster heic, pro Lucanis Pyrrhum nominat. Equidem triumphatos eos non puto: de iis ovavit tantum. V. Fast. Sigon. *Pric.*

Ipse in oratione scriptum rel.] Ex hac oratione M. Catonis fragmentum etiam exstare apud Festum viri docti censent, ubi sic legunt: 'Navitas secundum incorruptam consuetudinem dictos, quos nunc nos nautas dicimus: testis est Cato in ea quam scripsit, cum in Hispaniam proficisceretur, cum ait: Navitæ quod secum portaverant vinum atque oleum, usus tantum eo sum.' *Colv.* *M. autem Cato nihil oppertus, ut alii de se prædicarent, ipse in Oratione scriptum reliquit*] Id est, suarum ipse laudum præconium ab alio non expectans: quod demonstrat Titulus Orationum ejus, de laudibus suis apud veteres Grammaticos. Ex hac porro, quam hic citat Appuleius, oratione fragmentum Festus refert: 'Navitas,' inquit, 'secundum,' &c. Aliud fragmentum apud eumdem exstat tale: 'Maledictores,' inquit, 'dicebant Antiqui, quos nos appellamus maledicos. Cato, quum proficisceretur in Hispaniam, removendi maledictores.' *Scip. Gent.*

Quoniam ad villam publ.] Continentiæ exemplum hoc ipse de se memoriæ prodidit M. Cato. de cetero ne omittas emendare, *quom jam ad villam publ. venerat:* istic enim duos insuper pueros sibi emendos Cato curavit, et illos quinque in Hispaniam duxit. *Stewech.* Legebatur *quoniam* male, pro *quom jam.* Exierat Cato cum tribus servis: sed cum ad villam publicam, quæ in Campo Martio erat, pervenisset, subiit animum cogitatio, non posse tam paucos servos sufficere provinciam administranti: misit ergo in urbem, qui duos emeret: sic quinque habuit: quot et Plutarchus ait. Hæc vera mens istius loci. *Casaub.* Fulvius *quom ad v.* Sciopp. in Symb. Andreas Schottus Observ. lib. v. c. 11. *Elmenh.* *Quom jam* Stewech. laudatque Casaubon. nihil minus. *Quoniam* significat non solum id quod *quia,* sed etiam id quod *postquam,* teste Festo. *Brant.* Male heic, si unquam, eximius castigator, qui quum in principibus editt. legeretur *quoniam,* exturbavit e contextu suo adeo antiquam ac probam notionem. Ejusdem culpæ affinis etiam Schottus Observ. Human. v. 2. *Quoniam* valet *postquam,* ut sæpissime apud Plautum. Gellius VII. 5. (ut in antiquis quidem, et melioris notæ Codd.) 'Polus unice amatum filium morte amisit, eum luctum quoniam satis est visus eluxisse, redit ad quæstum artis:' vide Festum. *Pric.* *Quoniam* pro postquam Plautinum est, vid. Parei Lex. Plant. quod an apud alium scriptorem inveniatur, nescio: nam in Gellii loco a Pricæo cit. legitur *quum,* non *quoniam,* cujus lectionis ibi ne verbo quidem mentionem factam video. Ceterum in Ms. D'Orv. hic legitur *quum,* Lips. adscripsit *quom jam,* G. Voss. *quum jam,* ut edidere Casaub. Scip. Gent. Pric. reliqui *quoniam,* quod contra plerorumque Mstorum auctoritatem non mutavi, quia Auctor noster sæpius πλαυτίζει. Et sane *quoniam,* comp. ex *quom jam,* et tempus et caussam notasse non mirum est, quandoquidem idem obtinet in simplici *quom.* J. B. *Villam publicam*] Δημόσιον καταγώγιον; quod in nummo T. Didii apud Ursinum vidisse videor. Straboni Libro

v. Δημοσία ἔπαυλις. Positam in Campo Martio docet P. Victor. IX. Region. Usus ejus ad excipiendos Magistratus in Provincias euntes, Legatosque exterarum gentium peregre adventantes. Livius XLIII. ‘Macedones deducti in Villam publicam extra urbem, ibique iis locus, et lautia præbita.’ Et XXXIX. ‘Quibus vetitis urbem ingredi, hospitium in Villa publica, Senatus ad ædem Bellonæ datus est.’ *Pric.*

De mensa] Sic Florent. 2. vulgo *de tribus emi.* Elmenh. Id est, pecunia mutuo sumpta, seu nominibus factis apud argentarios. De mensa sumere, numerare, et de domo vel ex arca, diversa sunt. l. lecta ff. de reb. cred. Nec tamen superflue Cato, vel Appuleius, *in foro de mensa emi.* Sic Plutarchus, περὶ δυσωπίας· Ὁ δὲ Περσαῖος ἀργύριόν τινι τῶν γνωρίμων δανείζων, δι' ἀγορᾶς καὶ τραπέζης ἐποιεῖτο τὸ συμβόλαιον. *Scip. Gent.* Miles. VIII. ‘collatitia stipe de mensa paratus:’ nec aliud *mensa ista* quam πρατὴρ λίθος. Cicero in Pison. ‘Duos de lapide emptos.’ Pollux lib. VII. Ἐφ' ὃ δὲ βαίνοντες οἱ δοῦλοι πιπράσκονται, τοῦτο τράπεζαν Ἀριστοφάνης καλεῖ. *Pric.*

PAG. 433 *Paupertas olim Philosophiæ vernacula*] Marcianus lib. VI. de παιδείᾳ germana Philosophiæ: ‘Hæc utpote talentorum conscia in omnium rara congressus, nec cuiquam facile primores saltem vultus superba committens, plerumque tamen adhæsit arrisitque pauperibus; magisque illis quos aut pedibus nudos, aut intonso crine hispidos, aut sordenti conspexit pallio semitectos.’ *Pric.* *Paupertas olim philosophiæ vernacula*] Petronio, ‘bonæ mentis soror.’ Chrysostomo Homilia XVII. in acta: ‘Mater sanitatis.’ ‘Parvo potens’ ex Virgilio: ‘Parvoque potentem Fabritium.’ Eleganter idem Chrysostomus Homilia XIII. in eumdem librum: ‘Dives,’ inquit, ‘nihil aliud mihi esse videtur, quam civitas absque muris

in agro sita; et undique insidia
exposita. Paupertas vero sec
præsidium æneis muris et expu
difficile.’ *Scip. Gent.*

Adversum divitias possessa] An
bendum potius, *adversum diviti*
fessa, vel *adversam*: hoc sensu,
pertatis professionem esse virt
amare et sequi, contra quam se
divites: quod et suadent qu
quuntur. Lipsii emendatio, *adv*
divitias possessa, etsi elegans et i
niosa, propterea minus placet,
sensum hujus κώλου suspendit:
videantur singula membra se
absolvere debere. *Casaub.* Fulv
ber, *adversa divitiis*. Sed hæc v
loco suo mota, ita restituenda: *E*
vero paupertas olim Philosophiæ v
cula adversum divitias possessa est:
gi, sobria. Wower. Lipsius legi
mula lautis, adversum divitias posse
s. Casaubonus: *adversum divitiis p*
sa . . . adversam. Ego existimo le
dum, *adversa divitiis possessa.*
cabit lector. *Meurs.* Casaub. *A*
sum divitiis possessa, hoc sensu;
pertatis professionem esse virtu
amare et sequi, contra quam s
divites. Meurs. *Adversa divitiis*
sessa. Wower. locum refingit, ad
tas ejus. *Pric.* *Adversum diviti*
sessa est lectio Mstorum O. (pr
D'Orv. in quo non comparet a
sum, et legitur *divitis*), et Edd. c
tarum, præter Floridi, qui, se
non intelligens, Casauboni eme
tionem edidit, et Elmenh. quan
pontina hic sequitur, qui ordine
lectionem admisit, ut proposuit W
Imo Burmannus quoque ad Ph
IV. 6. 8. nullum his inesse se
siens, legendum monet, *advers*
vitiis professa, hab. sec. Equidem
gatam lectionem veram puto, he
tem voluisse Auctorem. Quum
prie dives tantum possideat, pa
vero nihil possideat; imo paup
sit ipsum illud, nihil possidere
men pauper philosophus, pro div

rum possessione, suam habet quoque possessionem, longe illam excellentiorem, quæ est ipsa paupertas, virtutum altrix, artium repertrix, neque fragilis et caduca, sed 'habitu secura,' 'cultu simplex,' &c. Argutiæ forsan hoc non nemini videatur: non tamen ab ingenio Auctoris et istius seculi scriptorum abhorrent istiusmodi argutiæ. *J. B.* *Habitu secura*] Isid. Pelus. lib. II. Epist. 257. *Πενία ἀσφαλείας ἁπάσης καὶ μετριοφροσύνης ὑπόθεσις.* Monost. de morib. 'Divitiæ trepidant, paupertas libera res est.' D. Chrysost. in Act. Homil. 13. 'Ο *μὲν πλούσιος οὐδὲν ἕτερον εἶναί μοι δοκεῖ, ἀλλ' ἢ πόλις ἀτείχιστος ἐν πεδίῳ κειμένη, πολλαχόθεν ἐπιστομένη τοὺς ἐπιβουλεύοντας. ἡ δὲ πενία φρούριον ἀσφαλὲς χαλκῷ περιβεβλημένον τοίχῳ, καὶ δύσκολον ἔχον τὴν ἔφοδον.* *Pric.*

Consilio benesuada] Itane? male tum *malesuada* audit apud omnium fere gentium scriptores. At veniam non gravate damus: e causa, non sensu loqueris. *Idem.*

Neque vult ullas neque potest] Suspicione ducor scribendum, *neque vult ullas, neque putat*: hoc est, æstimat philosophus: ad eum modum id verbi Terentio, Ciceroni, Plauto usitatum pueri scire possint ex Nonio. Appuleius hac eadem Apologia: 'quod si hæc exempla nihil putas?' Appul. III. Florid. 'cupere nemo, si vere putet, potest.' Sallustio Jugurth. idem excidisse animadverti, in oratione Adherbalis: 'Familia nostra cum populo Rom. bello Carthaginiensi amicitiam instituit, quo tempore magis fides ejus, quam fortuna petenda erat:' legunt alii, nec male, *fortuna pendenda erat*: mihi tamen lubet quod diversis in membranis reperi, *petenda*, vel tantillum immutare, ac scribere, *fortuna putanda erat.* Cicero Attico: 'Jampridem scito esse, cum unum te pluris, quam omnes illos putem.' Lib. XII. Epist. 21. idem: 'ea a me minimi putabantur.' Lib. Famil. Ep. 20. Plaut. Amph. 'nam mecum argumentis puta.' *Stewech.* Bene quod ad sensum: sed non opus. Infra pag. 556. 'Latine neque vult, neque potest.' Cod. Barth. *neque Veneris potest*. J. B.

Ubi contra hanc] Ms. cod. *ut contra hanc.* Sententia loci totius non cohæret: quam tamen necdum concinniorem efficere potuimus. *Colv.* *Ubi contra, haud t.* Egregie emendavimus omnium librorum *γραφὴν*, *ubi contra hanc t.* nullo plane sensu: *ubi* est *ὅπου* Græcorum. *Casaub.* Flor. *ut contra hanc t.* Elmenh. Non omnia sana heic præsto: forsan abundaverit quid. *Pric.* Mss. O. et Edd. ante Casaub. *contra hanc temere int. ill. v. div. comp.* e quo bonum sensum elicere non possum. Vulc. e conject. et Wow. Elm. Scriv. quos sequuntur Edd. Altenb. et Bip. ediderunt *ubi contra hæc tem. inter ill. v. et div. comp.* sed tum, ni fallor, alio loco posuisset Auctor *hæc*; sane perspicuitas id flagitasset: neque placet vox *illustris* hoc sensu. Loquitur Auctor de *divitibus* et *pauperibus*, non de iis qui illustri aut humili loco nati sunt: sed 'illustres viri' quinam hic intelligendi sint, explicat Auctor ipse, 'quemcumque in aliqua laude miramur.' Amplector itaque Casauboni emendationem cum Salm. in marg. Grutero in Suspic. Ined. lib. XX. c. 14. Putschio et Jungerm. in Epp. Gudianis pag. 363. quam expressere Scip. Gent. Pric. Flor. Insuper tamen pro *ubi* e Mss. Lips. et duobus Florent. lego *ut*, seu potius *uti*. i. e. quemadmodum. *Haud temere* pro quo Groslot. malebat *hæc ferme*, i. e. non facile, ut sæpe. Quinctil. I. O. I. 3. 'Illud ingeniorum velut præcox genus, non temere unquam pervenit ad frugem.' *J. B.*

Paupertas] Vide quæ dixi ad Arnob. lib. II. fol. 45. *Elmenh.*

Prisca apud secula] Terent. Eunucho: 'aput seclum prius.' *Brant.*

PAG. 434 *Omnium artium repertrix*]

Theodoretus περὶ προνοίας. Orat. VI. Ὁ δημιουργὸς τέχναις παντοδαπαῖς τὴν πενίαν ἐκόσμησε. Plautus Stich. 'Illa omnes artes perdocet ubi quemque attigit.' Xenophon lib. II. Epist. 118. eam Σοφίαν αὐτοδίδακτον vocat, et B. Isidorus πάσης ἐπιστήμης τε καὶ τέχνης μητέρα. Paria Aristophan. Πλουτ. II. 5. Himerius apud Phot. Cod. 243. Demosth. contr. Eubul. Manil. I. Claudian. Rapt. Proserp. III. Et hæc obvia passim: illud non item, 'Artes Paupertatemque' Gaditanos iisdem aris coluisse. Ælian. περὶ προνοίας, apud Eustath. in Dionys. Philostrat. de vita Apollon. v. 1. *Pric.*

Omnium peccatorum inops] Vere Galenus in libello, quod optimus medicus etiam philosophus, fol. 9. οὐ γὰρ δὴ δέος γε μὴ χρημάτων καταφρονῶν καὶ τὴν σωφροσύνην ἀσκῶν, ὁποτόν τι πράξῃ. πάντα γὰρ ἃ τολμῶσιν ἀδίκως ἄνθρωποι, φιλοχρηματίας ἀναπειθούσης, ἢ γοητευούσης ἡδονῆς, πράττουσιν. *Elmenh.*

Phocione .... Epaminonda strenua] Barth. Cod. *Farrone ... Epimenide serena.* Aristidem, Phocionem, Epaminondam, Socratem jungit quoque Ælian. V. H. II. 43. cum aliis, qui inter Græcos nobiles in paupertate vixerunt. cf. ibid. XI. 9. *J. B.*

In Phocione benigna] Ita Plutarchi χρηστὸν vertit Appuleius, et D. Pauli ad Galat. v. χρηστότητα D. Hieronymus: notior tamen in hac historia *bonitatis* vox, quidni et aptior? *benignum* nescio quid facilitatis habet, quod abhorrebat a Phocionis moribus: *bonitas* ejus erat austera probitas, et integritas. *Pric.*

Homero] Ei unicum modo fuisse servum tradit Seneca Consol. ad Helv. 12. licet Scindapsus Homeri servus memoretur Ptolemæo Chenno ap. Photium p. 489. Ed. Schotti, et alius Bycco nomine Tzetzæ XIII. Chil. v. 613. quæ duo loca habeo ex indicio Hariesii ad Fabr. B. Gr. lib. II. c. 1. § 8. et fame eum periisse Sotades

apud Stobæum Serm. 96. cf. L
Vita Homeri, Herodoto adscr
9. 11. et passim. *J. B.*

Proque eo in hodiernum d.] S
nius N. H. lib. XXXV. c. 12. '
cris quidem, etiam inter ha
hodie non murrhinis crystall
sed fictilibus prolibatur sim
Dionysius Halic. Καὶ σπονδὰ
ἐγκεκραμμένας οὐκ ἐν ἀργυροῖς
σοῖς ἄγγεσιν, ἀλλ' ἐν ὀστρακίνοις.

Simpulo] De simpulo, sive,
malunt, simpuvio, accurate,
rerum literarumque veterum a
doctus, Phil. Rubenius, meus,
non olim, affinis et collega,
Elect. c. 8. ille inquam, quem
vixit, inter prima Belgii ingen
rito censuit Justus Lipsius, om
per cum honore mihi nomin
Brant. Scriv. edidit *simpurio*
tero Florent. Apud Plin.
XXXV. 12. pro vulgato *simpu*
qui legat *simpulis*. *Simpuvium*
etiam Mss. Prudentii περὶ στε
515. ubi Salm. malebat *Simpul*
ibi Heins. Nempe utrumque
runt vett. *simpulum* et *simpuvi*
Stewech. et Elmenh. ad Arno
IV. p. 148. Differre quidem
Havercamp. ad Tertull. Apolo
13. ita, ut *simpuvium* ex ligno
pulum fictile fuerit; sed vide
mas. ad Solin. p. 583. *J. B.*
eo in hodiernum Diis immortalibu
puvio, et catino fictili sacrificant]
phyr. περὶ ἀποχ. Διὰ τοῦτο
κεραμείοις ἀγγείοις, καὶ τοῖς ξυλίνοις
πλεκτοῖς ἐχρῶντο, καὶ μᾶλλον
δημοτελεῖς ἱεροποιΐας, τοιοῦτοι
πεπεισμένοι τὸ θεῖον. *Pric.* *Cati*
tili] Nonnius in *Samium*: '
extat Lælii, quam sympuvia Di
mortalibus grata sunt, Samia
heic vocat Capedines.' Eade
Cicer. III. de Nat. Deor. Erg
pedines eadem *Catinis* videntur.

PAG. 435 *Judicare de causa ist*
Plautus Mostell. 'Sine modum
judicare, surge: ego istic asse

Themistius Sophista: ὡς δικαστάς μοι καθιδουμένους ὑπὲρ ὧν αἰτίαν ἔχω παρανομεῖν. *Colv.* Vide adnotata ad Minutium p. 6. *Elmenh.* Add. Scip. Gent. et Pric. *J. B.*

Quorum filiæ ob paupertatem, &c.] Senec. ad Helviam cap. 12. 'Beatioresne istos putas quorum Pantomimæ decies sestertio nubunt, quam Scipionem, cujus liberi a Senatu in dotem æs grave acceperunt?' Ammian. Marcellin. lib. XIV. 'Dotatur ex ærario filia Scipionis, quum nobilitas florem adultæ virginis, diuturnam absentiam pauperis erubesceret Patris.' Locus non constat. Scribe, *quum nobilitas et flos adultæ virginis, &c.* adde his quæ Gentilis notat. *Pric.* *Quorum filiæ, &c.*] Vid. Seneca Consol. ad Helviam. Valer. Maxim. lib. IV. c. 4. *Scip. Gent.*

Agrippa pop. reconc.] Liv. lib. II. Cic. III. Offic. *Elmenh.*

Usura lucis] Cicero Verr. VII. 'Lucis usuram tam diuturnam.' Idem pro Rabyr. 'Usuram hujus lucis.' Salvianus VI. de guber. 'Vendunt nobis hostes lucis usuram.' Lib. I. Cod. de custod. reor. 'Luce usurpata.' Miles. II. Noster: 'Usuram Solis.' Prudent. II. côntra Symmach. 'Luminis usum.' Herric. Altisiodorens. German. VI. 'Usum spiraminis.' *Pric.*

Si eum ex fortunæ indulgentia, non ex Philosophiæ censura metiris] Florid. II. 'Ingenii ejus fœcunditatem malo et doctrinæ, quam supellectilis multiformi instrumento gloriari.' Ita eum locum lego, vulgo male acceptum. *Idem.*

Diutinæ militiæ] 'Cum omnem apparatum castrensis disciplina submoveat.' Seneca loco proxime cit. *Brant.*

PAG. 436 *Nihilo minus quam lacinia propendens, impedit et præcipitat*] Expressum ex his Xenophontis: Αἱ μὲν ποδήρεις ἐσθῆτες τὰ σώματα, αἱ δὲ ὑπέρμετροι περιουσίαι τὰς ψυχὰς ἐμποδίζουσι. Dio Chrysost. Orat. περὶ πλεονεξ. Καὶ ἐσθῆτα μὲν οὐδεὶς βούλεται μείζω τοῦ σώματος ἔχειν, ὡς δύσχρηστον· ὂν οὐσίαν δὲ τῷ παντὶ μείζω τῆς χρείας ἐπιθυμοῦσιν ἅπαντες ἔχειν, οὐκ εἰδότες ὅτι τοῦτο ἐκείνου χαλεπώτερον. Symmachus III. 10. 'Odi in parvo corpore longa velamina: illa vestis decenter indutui est, quæ non trahit pulverem, nec humum demissa calcatur.' *Pric.*

Quicquid aptam moderationem supergreditur, oneri potius quam usui exuberat] Senec. Epist. CVIII. 'Et ostendere quam quicquid usum excederet, pondus esset supervacuum, et grave ferenti.' Porphyr. περὶ ἀποχ. lib. I. πολὺ τὸ ἡδὺ ἐν τῷ κατανοεῖν ὅσων τις χρείαν οὐκ ἔχει· ἀρθείσης γὰρ πολυτελείας, ἀρθείσης τῆς περὶ τὰ ἀφροδίσια πτοίας, ἀρθείσης τῆς ἔξω φιλοτιμίας, τίς λοιπὸν χρεία πλούτου ἀργοῦ; εἰς μηδὲν ἡμῖν χρησιμεύοντος, ἀλλὰ μόνον βαρήσοντος. *Idem.*

Oneri potius quam usui] Utitur solenni metaphora ab oneribus sumpta. Sic de Cratete II. Floridorum: 'Rem familiarem abjecit velut onus tergoris, magis labori quam usui.' Infra heic: 'Ad vivendum, velut ad natandum, is melior qui onere liberior.' Salvianus I. contr. Avar. 'Divitias onerum atque impedimentorum loco ducentes esse.' D. Hieron. ad Ageroch. 'Divitiarum sarcina prægravati.' Theodoret. περὶ προνοίας. Serm. VI. Πῶς ἂν φρονήσεως ἐν ἕξει γένοιτ' ἂν ἄνθρωπος τοσούτοις φορτίοις τὸ λογικὸν καταχωννύς; Ibid. de pauperibus: τὰς αἰσθήσεις ἐῤῥωμενεστέρας πλουσίων ἔχοντες, καὶ τῶν περιττῶν φορτίων ἀπηλλαγμένας. Satyræ de Lite Author, priscus et venustus: 'Qui bona perdere avita Non dubitavit, ut hoc quasi pondere mente levatus, Liberius studiis incumbere posset honestis.' D. Paulinus Epist. 38. 'Quæ veritas in tantum valet, ut de Gentilibus quoque qui vel extremæ veritatis lineas celsioribus ingeniis attigerunt, inquirendæ, nedum sequendæ sapien-

Theodoretus περὶ προνοίας. Orat. vi. Ὁ δημιουργὸς τέχναις παντοδαπαῖς τὴν πενίαν ἐκόσμησε. Plautus Stich. 'Illa omnes artes perdocet ubi quemque attigit.' Xenophon lib. ii. Epist. 118. eam Σοφίαν αὐτοδίδακτον vocat, et B. Isidorus πάσης ἐπιστήμης τε καὶ τέχνης μητέρα. Paria Aristophan. Πλοῦτ. ii. 5. Himerius apud Phot. Cod. 243. Demosth. contr. Eubul. Manil. i. Claudian. Rapt. Proserp. iii. Et hæc obvia passim: illud non item, 'Artes Paupertatemque' Gaditanos iisdem aris coluisse. Ælian. περὶ προνοίας, apud Eustath. in Dionys. Philostrat. de vita Apollon. v. 1. *Pric.*

Omnium peccatorum inops] Vere Galenus in libello, quod optimus medicus etiam philosophus, fol. 9. οὐ γὰρ δὴ δέος γε μὴ χρημάτων καταφρονῶν καὶ τὴν σωφροσύνην ἀσκῶν, ἄδικόν τι πράξῃ. πάντα γὰρ ἃ τολμῶσιν ἄδικοι ἄνθρωποι, φιλοχρηματίας ἀναπειθούσης, ἢ γοητευούσης ἡδονῆς, πράττουσιν. *Elmenh.*

Phocione .... Epaminonda strenua] Barth. Cod. *Farrone ... Epimenide serena.* Aristidem, Phocionem, Epaminondam, Socratem jungit quoque Ælian. V. H. ii. 43. cum aliis, qui inter Græcos nobiles in paupertate vixerunt. cf. ibid. xi. 9. *J. B.*

In Phocione benigna] Ita Plutarchi χρηστὸν vertit Appuleius, et D. Pauli ad Galat. v. χρηστότητα D. Hieronymus: notior tamen in hac historia *bonitatis* vox, quidni et aptior? *benignum* nescio quid facilitatis habet, quod abhorrebat a Phocionis moribus: *bonitas* ejus erat austera probitas, et integritas. *Pric.*

Homero] Ei unicum modo fuisse servum tradit Seneca Consol. ad Helv. 12. licet Scindapsus Homeri servus memoretur Ptolemæo Chenno ap. Photium p. 489. Ed. Schotti, et alius Bycco nomine Tzetzæ xiii. Chil. v. 643. quæ duo loca habeo ex indicio Harlesii ad Fabr. B. Gr. lib. ii. c. 1. § 8. et fame eum periisse Sotades apud Stobæum Serm. 96. cf. Libri de Vita Homeri, Herodoto adscripti, c. 9. 11. et passim. *J. B.*

Proque eo in hodiernum d.] Sic Plinius N. H. lib. xxxv. c. 12. 'In sacris quidem, etiam inter has opes, hodie non murrhinis crystallinisve, sed fictilibus prolibatur simpuviis.' Dionysius Halic. Καὶ σπονδὰς οἴνων ἐγκεκραμμένας οὐκ ἐν ἀργυροῖς καὶ χρυσοῖς ἔγγεσιν, ἀλλ' ἐν ὀστρακίνοις. Cels.

Simpulo] De simpulo, sive, ut alii malunt, simpuvio, accurate, ut erat rerum literarumque veterum apprime doctus, Phil. Rubenius, meus, utinam non olim, affinis et collega, lib. ii. Elect. c. 8. ille inquam, quem, dum vixit, inter prima Belgii ingenia merito censuit Justus Lipsius, omni semper cum honore mihi nominandus. *Brant.* Scriv. edidit *sympuvio* ex altero Florent. Apud Plin. contra xxxv. 12. pro vulgato *simpuviis* est qui legat *simpulis*. *Simpuvium* habent etiam Mss. Prudentii περὶ στέφ. vi. 515. ubi Salm. malebat *Simpulum*. cf. ibi Heins. Nempe utrumque dixerunt vett. *simpulum* et *simpuvium*. v. Stewech. et Elmenh. ad Arnob. lib. iv. p. 148. Differre quidem putat Havercamp. ad Tertull. Apolog. cap. 13. ita, ut *simpuvium* ex ligno, *simpulum* fictile fuerit; sed vide Salmas. ad Solin. p. 583. *J. B.* *Proque eo in hodiernum Diis immortalibus sympuvio, et catino fictili sacrificat*] Porphyr. περὶ ἀποχ. Διὰ τοῦτο καὶ τοῖς κεραμείοις ἀγγείοις, καὶ τοῖς ξυλίνοις, καὶ πλεκτοῖς ἐχρῶντο, καὶ μᾶλλον πρὸς τὰς δημοτελεῖς ἱεροποιίας, τοιούτοις χαίρειν πεπεισμένοι τὸ θεῖον. *Pric.* *Catino fictili*] Nonnius in *Sanium*: 'Oratio extat Lælii, quam sympuvia Diis immortalibus grata sunt, Saminque ut heic vocat Capedines.' Eadem et Cicer. iii. de Nat. Deor. Ergo *Capedines* eadem *Catinis* videntur. *Idem.*

Pag. 435 *Judices de causa ista sed.*] Plautus Mostell. 'Sine modum istuc judicare, surge: ego istic assedero.'

Themistius Sophista: *ὡς δικαστάς μοι καθεζομένους ὑπὲρ ὧν αἰτίαν ἔχω παρανομεῖν*. *Colv.* Vide adnotata ad Minutium p. 6. *Elmenh.* Add. Scip. Gent. et Pric. *J. B.*

Quorum filiæ ob paupertatem, &c.] Senec. ad Helviam cap. 12. 'Beatioresne istos putas quorum Pantomimæ decies sestertio nubunt, quam Scipionem, cujus liberi a Senatu in dotem æs grave acceperunt?' Ammian. Marcellin. lib. XIV. 'Dotatur ex ærario filia Scipionis, quum nobilitas florem adultæ virginis, diuturnam absentiam pauperis erubesceret Patris.' Locus non constat. Scribe, *quum nobilitas et flos adultæ virginis, &c.* adde his quæ Gentilis notat. *Pric.* *Quorum filiæ, &c.*] Vid. Seneca Consol. ad Helviam. Valer. Maxim. lib. IV. c. 4. *Scip. Gent.*

Agrippa pop. reconc.] Liv. lib. II. Cic. III. Offic. *Elmenh.*

Usura lucis] Cicero Verr. VII. 'Lucis usuram tam diuturnam.' Idem pro Rabyr. 'Usuram hujus lucis.' Salvianus VI. de guber. 'Vendunt nobis hostes lucis usuram.' Lib. I. Cod. de custod. reor. 'Luce usurpata.' Miles. II. Noster: 'Usuram Solis.' Prudent. II. contra Symmach. 'Luminis usum.' Herric. Altisiodorens. German. VI. 'Usum spiraminis.' *Pric.*

Si eum ex fortunæ indulgentia, non ex Philosophiæ censura metiris] Florid. II. 'Ingenii ejus fæcunditatem malo et doctrinæ, quam supellectilis multiformi instrumento gloriari.' Ita eum locum lego, vulgo male acceptum. *Idem.*

Diutinæ militiæ] 'Cum omnem apparatum castrensis disciplina submoveat.' Seneca loco proxime cit. *Brant.*

PAG. 436 *Nihilo minus quam lacinia propendens, impedit et præcipitat*] Expressum ex his Xenophontis: *Αἱ μὲν ποδήρεις ἐσθῆτες τὰ σώματα, αἱ δὲ ὑπέρμετροι περιουσίαι τὰς ψυχὰς ἐμποδίζουσι.* Dio Chrysost. Orat. *περὶ πλεονεξ.* *Καὶ ἐσθῆτα μὲν οὐδεὶς βούλεται μείζω τοῦ σώματος ἔχειν, ὡς δύσχρηστον ὄν· οὐσίαν δὲ τῷ παντὶ μείζω τῆς χρείας ἐπιθυμοῦσιν ἅπαντες ἔχειν, οὐκ εἰδότες ὅτι τοῦτο ἐκείνου χαλεπώτερον.* Symmachus III. 10. 'Odi in parvo corpore longa velamina: illa vestis decenter indutui est, quæ non trahit pulverem, nec humum demissa calcatur.' *Pric.*

Quicquid aptam moderationem supergreditur, oneri potius quam usui exuberat] Senec. Epist. CVIII. 'Et ostendere quam quicquid usum excederet, pondus esset supervacuum, et grave ferenti.' Porphyr. *περὶ ἀποχ.* lib. I. *πολὺ τὸ ἡδὺ ἐν τῷ κατανοεῖν ὅσων τις χρείαν οὐκ ἔχει· ἀρθείσης γὰρ πολυτελείας, ἀρθείσης τῆς περὶ τὰ ἀφροδίσια πτοίας, ἀρθείσης τῆς ἔξω φιλοτιμίας, τίς λοιπὸν χρεία πλούτου ἀργοῦ; εἰς μηδὲν ἡμῶν χρησιμεύοντος, ἀλλὰ μόνον βαρήσοντος.* *Idem.*

Oneri potius quam usui] Utitur solenni metaphora ab oneribus sumpta. Sic de Cratete II. Floridorum: 'Rem familiarem abjecit velut onus tergoris, magis labori quam usui.' Infra heic: 'Ad vivendum, velut ad natandum, is melior qui onere liberior.' Salvianus I. contr. Avar. 'Divitias onerum atque impedimentorum loco ducentes esse.' D. Hieron. ad Ageroch. 'Divitiarum sarcina prægravati.' Theodoret. *περὶ προνοίας.* Serm. VI. *Πῶς ἂν φρονήσεως ἐν ἕξει γένοιτ' ἂν ἄνθρωπος τοσούτοις φορτίοις τὸ λογικὸν καταχωννύς*; Ibid. de pauperibus: *τὰς αἰσθήσεις ἐῤῥωμενεστέρας πλουσίων ἔχοντες, καὶ τῶν περιττῶν φορτίων ἀπηλλαγμένας.* Satyræ de Lite Author, priscus et venustus: 'Qui bona perdere avita Non dubitavit, ut hoc quasi pondere mente levatus, Liberius studiis incumbere posset honestis.' D. Paulinus Epist. 38. 'Quæ veritas in tantum valet, ut de Gentilibus quoque qui vel extremæ veritatis lineas celsioribus ingeniis attigerunt, inquirendæ, nedum sequendæ sapien-

tiæ vocari non posse senserint, nisi pecuniarum onera quasi stercorum etiam in mare quidam projicerent.' Sarisburiensis (quem corrigo) lib. v. cap. 17. 'Ad salutem via tutissima est divitiis et oneribus' (vulg. *rebus*) 'aliis expedito: difficillimum enim est ut possessoris' (vulg. *possessorem*) 'sui non impediant cursum.' *Idem.* *Oneri potius, quam usui exuberat*] Clare imitatur illa Senecæ, ad Helviam: 'Quicquid extra concupiscitur, vitiis, non usibus laboratur.' *Scip. Gent.*

Mergunt] An *devergunt?* In de Deo Socrat. 'Devergunt pondere:' at nil muto. Lucret. lib. v. 'Nunc rerum copia mersat.' *Pric.* Quemadmodum gubernacula enormia, non devergunt, i. e. merguntur, ipsa, sed mergunt naves facilius, quam eas regunt, ita divitiæ immodicæ mergunt, i. e. perdunt homines. Ms. D'Orv. *quam regant.* J. B.

Quod habent irritam cop.] Ἄπρακτον περιουσίαν, quæ in rerum actu magis impediat, quam adjuvet. *Casaub.* Adde σφαλερὰν περισσότητα. *Vulc.* *Irritam copiam, noxiam nimietatem*] Boëtius de Consolat. lib. II. 'Satietatem si superfluis urgere velis, aut injucundum quod infuderis fiet, aut noxium.' *Pric.*

Qui nullo strepitu] Seneca Tragicus Thyeste: 'Sic cum transierint mei Nullo cum strepitu dies Plebeius moriar senex.' *Brant.* *Nullo strepitu, modico cultu*] Seneca de constant. Sap. cap. 15. 'Domus sapientis angusta, sine cultu, sine strepitu,' &c. Juvenalis Sat. VII. 'Et strepitu, et facie majoris vivere census.' *Pric.*

Supervacanea] Falsi qui scribi jubent *supervacua.* Florid. III. 'Supervacaneo studio.' Onomast. vet. 'Supervacaneus, περισσός.' *Idem.*

Poscit necessaria] Inepta et contra Auctoris mentem scriptio. Lege *possit nec.* Sequitur statim, 'non ultra volentes, quam poterant:' et non longe ante, 'delicias ventris neque vult ullas neque potest:' quem locum male sunt quidam arbitrati emendationis egere. *Casaub.* *Poscit* eram. Sic Florent. Casaub. *possit* nec. Elmenh. Casaub. *possit.* Supra, 'neque vult ullas neque potest.' Infra, 'non ultra volentes quam poterant.' *Pric.* Salm. quoque *possit* cum Edd. Vic. Vulc. sec. tert. et Wow. Verum Elm. et hinc Flor. tacite ediderunt *possideat.* Non tam inepta est vulgaris Mstorum et Edd. ante Casaubon. itemque Pric. et Scriv. lectio, *poscit:* nemo pauper est, qui, non cupiens supervacanea, *poscit* tantum necessaria. Hinc subjicit Auctor: 'namque is plurimum habebit, qui minimum desiderabit.' Observatum autem Appuleio, in toto hoc de recta divitiarum æstimatione loco, Ciceronis Paradoxon in Crassum, ubi inter alia: 'Quem intelligimus divitem? aut hoc verbum in quo homine ponimus? opinor in eo, cui tanta possessio est, ut ad liberaliter vivendum facile contentus sit: qui nihil quærat, nihil appetat, nihil optet amplius?' hoc est quod App. dicit, qui 'supervacanea nolit, poscit nec.' verum tum scribere debuerat *poscat.* Quare Casauboni emendationem sequor, in primis, quia hunc locum respexit Auctor infra: 'At contra hi philosophi, non ultra volentes quam poterant.' De sententia autem cf. Auson. Epigr. 134. et Epic. in patr. vs. 23. ibique Toll. *J. B.*

Quæ natura oppido pauca sunt] Manil. 'Parvos usus natura reposcit.' Lucanus: 'Discite quam parvo liceat traducere vitam, Et quantum natura petat.' Senec. ad Helviam: 'Id egit rerum natura, ut ad bene vivendum non magno apparatu opus esset.' *Pric.*

Is plurimum habebit, qui minimum desiderabit] Censorinus Procem. 'Quisque non quanto plura possidet, sed quanto pauciora optat, tanto est locupletior.' P. Syrus: 'Is minimo

eget mortalis, qui minimum cupit.' Valerius de Fabricio: 'Locupletem istum faciebat non multa possidere, sed modica desiderare.' *Idem.*

PAG. 437 *Divitiæ non melius in fœnore et fundis, quam in ipso hominis æstimantur animo*] Scitissimam γνώμην hanc quasi certatim plures expressere. D. Ambros. Epist. LXXXII. 'Non census divitem sed animus facit.' Ausonius: 'Ex animo rem stare æquum puto, non animum ex re, Ille opibus modus est, quem statuas animo.' Seneca ad Helviam: 'De contemptu pecuniæ multa dicuntur, et longissimis Orationibus hoc præcipitur, ut homines in animo, non in patrimonio putent esse divitias.' Xenophon. in Conviv. Νομίζω τοὺς ἀνθρώπους οὐκ ἐν τῷ οἴκῳ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πενίαν ἔχειν, ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς. Chremes Terentianus Heautontim. 'Quid reliqui est quin habeat quæ quidem in homine dicuntur bona? Parentes, Patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, divitias: Atqui hæc perinde sunt ut illius animus qui ea possidet.' *Idem.*

Nec montibus auri satiabitur] Themist. Euphrad. Οὐκ ἵστησι τοὺς ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγομένους πέρας οὐδὲν, οὐδὲ ὅρος οὐδεὶς, οὐδ' ἂν πέλαγος εἴπῃς Ἀτλαντικὸν, οἷς γὰρ οὐ πέπηγεν ὅρος ἐν τῇ ψυχῇ, οὐδὲ ἐν τῇ γῇ. 'Montes auri' proverbiale est. Plaut. Aulul. 'Pici divitiis qui montes aureos colunt.' Varro περὶ γενεθλιακ. 'Non demunt animis curas ac religiones Persarum montes, non atria diviti' Crassi:' sic πόντος χρυσίου apud Phœnicem Poëtam veterem Epistol. lib. II. Ἀνὴρ Νίνος τις ἐγένεθ', ὡς ἐγὼ κλύω, Ἀσσύριος, ὅστις εἶχε χρυσίου πόντον. Καὶ τἄλλα πολλῷ πλεῦνα Κασσίης ψάμμου. *Idem.*

Ante parta] Sic Plaut. Trucul. A. I. Sc. 1. 'Unde ante parta demus post partoribus.' *J. B.*

Nec refert quam magnum sit, quod tibi minus est] Seneca de remed. &c. 'Fœlix est non qui aliis videtur esse, sed qui sibi.' Et Epist. IX. 'Non est beatus esse qui se non putat: quid enim refert qualis status suus sit, si sibi videtur malus?' *Idem.*

Philus] De hoc Philo nihil usquam se reperire ait Floridus. Non igitur legerat V. D. Ciceronis Lælium? ubi plus semel mentio Phili, amici Scipionis Africani. cf. cap. 4. 7. et 19. ubi: 'Nunquam se ille' (Scipio) 'Philo, nunquam Rupilio, nunquam Mummio anteposuit, nunquam inferioris ordinis amicis.' Id. ad Att. IV. 16. 'Hanc ego de republ. quam institui disputationem, in Africani personam, et Phili, et Lælii et Manilii contuli.' cf. Ernesti in Ind. Cic. Hist. v. L. Furius Philus. Amicus quoque fuit Terentii si quidem, ut videtur, hic est ille Furius, quem, cum Africano et Lælio, familiarem Terentio fuisse tradit Portius apud auct. libelli de Vita Terentii, Suetonio adscripti. Miror, etiam Scriver. margini adlevisse h. l. *philosophus.* Idem.

Nec Lælius quantum Scipio] Cicero: 'Nec me divitiæ movent, quibus omnes Africanos et Lælios, multi venalicii mercatores superarunt.' *Pric.*

PAG. 438 *Sed congruentibus desideriis*] Eadem plane docet Chrysostomus Homil. LXXXI. in Matthæum, ubi Avaritiæ mala enumerat atque exagitat incredibili facundia. Vide divinam orationem, quæ mirifice hunc totum locum Appuleii de paupertate et divitiis illustrat: delectabit te duorum eloquentissimorum hominum similitudo, et quasi certamen: me quidem hæc collatio singulari voluptate adfecit. *Scip. Gent.*

Pauper enim sis app. eg.] Alii *p. e. fis a. e.* Augustin. Serm. 206. 'Avaritia est esse velle divitem, non esse divitem.' Manilius lib. IV. 'Pauperior bonis quisque est, quo plura requirit.' Ausonius: 'Quis dives? qui nil cupiat: quis pauper? avarus.' Vide notas ad Minutium Felicem et

Agellium l. IX. cap. 8. *Elmenh.* *Pauper fis appetendi egestate.* In de Philosophia: 'Egestatem non absentia pecuniæ, sed præsentia immoderatarum cupidinum gignit.' Ibid. 'Quanto plurium cupidior, tanto egentior.' Hyperides apud Rutil. Lupum de figur. &c. 'Qui parcus est, utitur eo quod satis est: tu contra propter avaritiam quo plus habes, magis eges: ita non tam diligentiæ' (malim *opulentiæ*) 'fructus quam inopiæ miseria te consequitur.' *Pric.*

Dives non egendi satietate] Apud Philostrat. Apollonius: Τὸ δεῖσθαι μηδενὸς, ἐμοὶ Λυδία, καὶ τὸ Πακτωλοῦ πᾶν. Minuc. Octav. 'Quis potest pauper esse qui non eget?' Dion. Halicarnass. Πλούσιος οὐχ ὁ πολλὰ κεκτημένος, ἀλλὰ ὁ μικρῶν δεησόμενος. Isid. Pelusiota lib. v. Epist. 450. Αὐτὸν πλοῦτον ἔχειν, ἀλλὰ τὸ μὴ δεῖσθαι πλούτου, πλοῦτός ἐστι μέγιστος. *Idem.*

Equus si virtutibus suis polleat, &c.] E Xenophontis Œconomico. Paria apud Stobæum legere est Serm. I. Nostrum in de Deo Socrat. Juvenal. Sat. VIII. *Idem.*

Æquabilis vector, et cursor pernix] D. Chrysost. Δρομικὸν εἶναι, καὶ εὐσκελῆ, καὶ βαδίζειν εὔρυθμα. Loco jam dicto Noster: 'Ad cursum vegetus, ad vecturam validus.' Ibid. 'Volo enim non modo perniciter, sed etiam permolliter pervehat.' Item IV. Florid. 'Advectorem sibimet equum seligunt diutinæ fortitudinis, vivacis pernicitatis: idem' (malim *eundem*) 'et ferre validum, et ire rapidum.' Ennodius: 'Sublimem, validum, formosum, passibus aptum.' Idem: 'Cornipedem scandi qualem vix Cyllarus æquat, Mollibus æthereas qui vincit cursibus auras: Immobilis cujus currat per devia sessor, In statione volans pedibus constanter adactis.' *Id.*

Gracili Lare] Capitol. Clod. Alb. cap. 4. 'Natus Lare modico, patrimonio pertenui, parentibus sanctis.' *J. B.*

Pauciores habeo] Aut vald
animi frustra sum, aut scrips
tor: *quod paucos servos habeo*.
ante: 'Sed finge hæc aliter
me ideo pauperem, quia mihi
divitias invidit.' Expedita m
que adeo certissima ad eme
nem semita, ex geminatione s
scribo, *aliter* SE, pro *aliter esse*.
IV. Æneid. 'Quis me autem, f
le, sinet?' Locutiones solem
guæ Romanæ proceribus: '
esse:' 'fac aliter esse:' 'fing
posse:' 'puta me dedisse:'
victum esse:' 'da retineri
&c. de quibus nos in usum pu
egimus in lib. de Partic. S
Vel *pauciores res habeo* scribe
vel *pauciora*. Casaub. Alii lib
cioris. Fulv. *paucioris habito*. S
in Symb. Puto deesse vocem
V. C. *paucioris*; unde Fulvius
legit *paucioris habito*: nescio a
Latine. *Scip. Gent.* *Ego servos*
Fulv. *quod paucioris habito*. C
pauciora habeo. Sed nil muta
Elmenh. Varia hujus loci lecti
in excusis, nec minus variæ Ex
rum conjecturæ sunt. Liberio
jusmodi interpolationes mero in
nixas, utcunque a viris consp
mæ eruditionis profectas, nos
nunquam putabimus esse, ut in
dem discedere velimus, quum
sertim majore compendio veru
se erui putamus. Ex fide boni
nis Isaaci Pontani, præfert Ms.
pauciores h. qui non percept
chaismus videtur loco corrump
fuisse. *Habere* est *habitare*, ut
Plautum et Comicos. Exempla
cula apud Nonium cap. 4.
Varro de L. L. IV. 'Apud æde
nonis Lucinæ, ubi æditumus h
solet.' Sumptum est a vete
Græcis, apud quos sæpius ἔχε
οἰκεῖν legas: ut in illis ... θεοὶ 'Ο
πια δώματ' ἔχοντες, Item ... μακ
θεοῖς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι. quæ
Homerum et Hesiodum quo

more occurrunt. Theocrit. Eidyll. VII. *Νύμφαι Κασταλίδες Παρνάσιον αἶπος ἔχοισαι.* Scholiast. *αἱ οἰκοῦσαι τὸ ὕψος τοῦ Παρνασοῦ.* Et ne ita Poëtas tantum locutos putes, addam specimen e prorsa oratione. Marmor Cretense vetustissimum, nuper in Britanniam delatum, auspiciis Excellentissimi Herois, Thomæ Arundeliæ Comitis, solertia docti juxta ac sagacis Petræi: ΕΠΙ ΤΑΙ ΧΩΡΑΙΑΙ ΕΚΑΤΕΡΟΙ ΕΧΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΝΤΕΣ. At præstat totum adscribere, cum quia nondum est editum, partemque exhibet fœderis antiquissimi, voces etiam nonnullas hactenus inauditas: tum ut videant, qui his literis cupiunt, quam constanter hoc in stadio pergunt, honorique Antiquitatis consulunt, auctoritate, splendore, opibus, Illustrissimus Comes noster; Petræus cura, judicio, ac labore. *Pric.* Sequitur hic apud Pricæum exemplum ipsius marmoris, primo litteris majusculis, tum communiore charactere, ubi ex ingenio supplevit V. D. quæ deerant: dein subjecit versionem Latinam, cum brevibus notulis, versionem illam spectantibus. Hunc totum locum autem, quia ad Auctorem nostrum nihil omnino pertinet, rectius omittendum in hac Ed. putavimus. *J. B.* *Quod pauciores habeo.* Supple *domesticos, famulos,* nec quidquam interpolandum. Quæ sequuntur mire quadrant cum hoc intellectu: nec probo quæ hic Pricæus habet nimis intelligendo nihil intelligens. *Florid.* Nihilominus utrumque, et *ego* et *servos* in textu servavit Flor. cum Vulc. Ed. tert. et Elmenh. *Servos* exhibuit quoque Wow. Sed utramque vocem denuo ejecerunt Scip. Gent. ac Pric. et uncis inclusit Scriv. Comparent sane *ego* et *servos*, quorum hoc merum est additamentum Stewechii, in nulla Ed. vet. nec, quod sciam, Msto Cod. licet ex silentio Elmenh. et Lindenbrogii in Excerptis fere est ut colligam, in Mss. Florent. esse *ego servos.*

Equidem non dubito, quin subintelligendum sit *servos:* quam vocem subaudiri ab Auctore, obscurum esse non poterat hominibus Latine loquentibus, quibus solemne erat verbo *pascere* uti, de dominis servorum. Spartian. in Hadr. cap. 11. de famulitio: 'ne quid otiosum vel emeret aliquando, vel pasceret:' ubi vid. Casaub. Sic 'ventres pascere' Petron. c. 57. vid. Pricæi notas p. huj. Ed. 161. a. ad illud: 'Unicam pascebat ancillulam.' Quomodo *τὸ servus* aliquoties *ἐλλείπῃ*, cf. Sanct. Min. IV. 4. Eleganter Amm. Marc. XXVIII. 4. § 9. de opulentis Romanis istius ævi, magno cum fastu, balneas intrantibus, et minaciter clamantibus: 'ubi sunt nostrum?' Quod autem Salm. et Lips. in marg. itemque Pric. putant *pauci-oris habeo* legendum esse, pro *vilius habito*, id cum Gentile et Jungermanno in Epp. Gud. p. 363. vereor ut Latinum sit, licet *habeo* frequens sit hoc sensu: de viliore domo dixerat quoque jam, 'vivo Gracili Lare;' neque est tum, quo referas *pasco* et *vestio;* nisi subintelligendum putes *me:* et sane, si *pasco* et *vestio* ad servos sit referendum, nimis *ἀσυνδέτως* tum sequi *minus obsono*, non est quod diffitear. In Mss. Lips. Pith. et Edd. ante Colv. est quidem *paucioris:* sed hoc nihil aliud est, quam frequens illa scripturæ variatio in acc. plur. 3ae decl. per *is, eis,* et *es.* Ms. D'Orv. *obso.* J. B. Ad marmor Cretense, cujus mentio apud Pricæum in nota citat V. D. ad calcem Ed. Casaub. in Biblioth. Cl. V. M. Tydeman. Reines. VII. 22. p. 491. Reisk. ad Anthol. Cephalæ p. 170. *Idem in Addend.*

Animi ut corporis, sanitas expedita, imbecillitas laciniosa est] Lactant. Divin. Instit. l. VII. cap. 1. 'Eo fit ut pauperes et humiles Deo credant,' (malim, *accedant*) '*facilius*, qui sunt expediti, quam di[illegible] im-pedimentis [illegible] catenati et [illegible]

nutum Dominæ cupiditatis, quæ illos inextricabilibus vinculis irretivit.' D. Hieron. ad Rufin. 'Nisi me attenuati corporis vires quadam compede præpedissent.' Fors et Glossarii mens ea, ubi 'Ποδάγρα, pedica.' Vide quæ notamus infra, ad ea 'morbo impeditus.' *Pric.*

PAG. 439 *Velut ad natandum*] Eadem assimilatione Paulinus Epist. XXXVIII. 'Atque utinam vel nudis nobis ex istius mundi salo liceat evadere, et in tempore isto quo in fragilitate corporea, et possessionum lubrico, tanquam in navigii fatiscentis infida compage fluitamus, exuere nos ad enatandum impedimentis angentibus, quasi vestibus madidis: et fidem salutarem, qua in virtute Christi Dei, vexillo crucis nitimur, quasi tabulam perfugii meminerimus invadere.' Et in Polycrat. Sarisburiens. lib. v. cap. 17. 'Sic omnes post divitias currunt, ac si alibi laborum requies dolorumque solatium inveniri non posset: ac si naufragi de profundo queant enatare facilius, si prægravi sarcina fuerint onerati.' *Idem.*

Cui quam minimis opus sit, eum esse Deo similiorem] Scitum Cynicorum. Vide Laërtium in Menedemo. Silenus Marco Imperatori apud Julianum in Cæsarr. Τί ποτε ἐνόμιζες εἶναι τὴν τῶν Θεῶν μίμησιν; καὶ ὅς, δεῖσθαι μὲν ἐλαχίστων. Xenophon Memorab. l. I. Ἐγὼ μὲν νομίζω τὸ μὲν μηδενὸς δέεσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δ' ὡς ἐλαχίστων ἐγγυτάτω τοῦ θείου. Eadem in Cynic. Lucianus, et in Proëm. Censorinus. *Idem.*

Proinde gratum habitum] Insanabile vulnus inesse in his verbis doctissimus Interpres ait. Sententia tamen Appulei nihil clarius, gaudentis, sibi talia vitio verti, quæ pro gloriosis ipse amplectitur. *Scip. Gent.*

Proinde gratum habitum ad contumeliam diceretis] Inest in verbis vulnus, vereor ut insanabile: tamen erit sententia non contemnenda, si legas, *Proinde gratum habui cum ad contumeliam diceretis.* Sed præit ad aliam emendationem liber Rom. ubi *dicentis* (pro *dicenteis*, ut assolet) legitur, non *diceretis*. Fors fuat desunt aliquot voces: quas sine librorum ope velle comminisci, μαίνεσθαι μᾶλλον ἂν ἴσως, ἢ μαντεύεσθαι. *Casaub.* Legebam *Graium*: ut habitum Græcorum philosophorum intelligat, qui cum pera et baculo ambulabant. Nisi tamen *gratum hab.* sic dixit, ut supra, 'Acceptum philosopho crimen et ultro profitendum:' ubi itidem de paupertate loquitur. *Acidal.* Insanabile vulnus in his verbis inesse, doct. Casaub. putabat, conjicitque deesse aliquot voces, quas sine librorum ope velle meminisse, μαίνεσθαι μᾶλλον ἂν ἴσως, inquit, ἢ μαντεύεσθαι. Quæ verba summi viri ideo refero, ut Acidalii εὐστοχίαν impensius laudes. Is enim sic legendum putabat, *proinde Graium habitum ad contumeliam diceretis, &c.* ut habitum Græcum philosophorum intelligat. Nisi tamen, inquit, *gratum habitum* sic dixit, ut supra 'Acceptum philosopho crimen:' sed prior conjectura mihi magis placet. Julius Capitolinus in M. Antonino: 'Habitum philosophi adsumpsit.' *Scip. Gent. in Append.* Lege cum Acidalio, *proinde Graium habitum.* Elmenh. Locus qui multos exercuit, quia in speciem corruptus. Valens Acidalius scribit *Graium hab.* intelligens clavam et pallium, Philosophorum gestamina. Facilior veniæ locus illi si errasset solus, neque pendulas erroris consequias traxisset alios. Casaubonus hiatum subesse putat, sine Mss. ope non explendum: aut certe *habui* legendum, ut in Fulvio libro. Sed hoc recedit nimis a vulgata lectione: cujus heic et ubique habenda semper ratio. Ego, ut ne peccem hoc nomine, retinebo *habitum*: hoc volunt *habuisse*, et ita loquutum Valerium ex fide veterum Codd. tradunt Pighius et Lipsius. Verba ejus: '*Æquo* mitis animus Pyrrhi regis: audierat

picta, olim, et tunica palmata fuere. Non temere propterea suspectum quisquam habeat hunc locum. Nam etiam palmatæ togæ postea factæ: quas reperio fuisse triumphi et consulatus insigne. Constat hoc ex Martiale, Tertulliano, Cassiodoro, et Ennodio. Verum de istis alibi. *Casaub.* Nempe ad Lamprid. Alex. Sever. Addatur omnino Salm. ad Vopisci Carin. c. 20. ostendens olim tunicas triumphales fuisse tantum palmatas, ita dictas a clavorum latitudine; togas vero pictas vel purpureas, ut apud Livium semper ea distinctio obtinet: postquam vero et tunicæ triumphales pingi cœptæ sunt, et a picturæ argumento *palmatæ* sunt appellatæ, etiam pictis togis hoc idem nomen datum esse, et *palmatas* passim ipsas vocatas; nec enim aliter ævi medii scriptores eas appellitare consuevisse, quam *togas palmatas*. Hæc Salm. Aliquoties tamen apud Hist. August. Script. eadem distinctio, quæ apud prioris ævi Auctores obtinet. Trebell. Poll. c. 8. 'cum picta toga et tunica palmata.' Vopisc. in Aurelian. cap. 13. 'tunicam palmatam ... togam pictam.' 'Palmatam vestem' dixit Tertull. Apolog. cap. 50. 'palmatas,' non addito substantivo, Lat. Pacat. Paneg. c. 9. Add. h. l. Pricæi nota. *Togam palmatam* cum nostro Auctore dixit Martial. VII. 2. 8. ad loricam: 'magnos illæsa merere triumphos, Palmatæque ducem, sed cito, redde togæ.' *J. B.* *Togam palmatam.* Qualis hæc, quam expressimus e nummo Augusti. [Sequitur in Ed. Pric. haud inelegans delineatio togæ palmatæ. *J. B.*] Primo Triumphantium, post Consulum et Consularium fuit. Sumebatur autem e Templo Jovis Capitolini. (Livius lib. X. Juvenal. Sat. X. Ausonius Paneg. Lamprid. in Severo.) Quem morem abrogavit Gordianus senior Capitolino teste c. 4. *Pric.*

Pontificibus galerum] Varro lib. II. de Actione scenica: 'Galera, unde et Galeritula dicuntur:' ut legimus apud Charis. lib. II. Sic rescripsimus post ex Rom. et Ven. libro, *Litum*, eodem genere. Sic quoque Nasum et Nasus, Collum et Collus, Lorum et Lorus. *Colv.*

Mendicabula animi sordent] Corrigere malim, *mendicabula, nimis sordent.* Idem. Lege m. *nimis sordent*, quod et aliis ante nos in mentem venerat. Erroris aperta caussa. Sic Floridorum 'quædam palliata mendicabula obambulant.' *Casaub.* Nuper in Mantissa ad librum de Luxu Romanorum censui legendum, *ut mendicabula nimis sordent.* Nunc video ante me ita fecisse et Casaubonum, quibus libens rescribo, contentus tantæ auctoritatis approbatione, qua merito gaudeo. *Meurs.* Forte rectius fuerit, *mendicabula hominum*, ut Plautus dixit, 'mendicabula regum.' Similis est significatio vocabuli *Nugæ*, quod observo Latinis poni pro hominibus malis et postremæ notæ. Cic. I. Epist. ad Q. Fratr. XI. 'Ego Apamensem Ephesium, ego levissimum hominem Megaristum Antandrium, ego Niciam Smyrnæum, ego nugas maximas omni comitate sum complexus.' Mamertinus in elegantissimo panegyrico Juliano Imperatori dicto: 'At tu, Auguste, omnibus nugis remotis, optimum et doctissimum quemque perquiris.' Nugas dicit, quos paullo ante homines indoctissimos, vilissimos, improbissimosque adulatores adpellaverat. *Scip. Gent.* in *Append.* Flor. m. *animi sordent.* Elmenh. Colvio et Casaub. cum Groslot. et Salmas. in marg. tacite adsensum præbuerunt Elm. et seqq. ut repetita fuerit ultima littera vocis præcedentis, deinde ultimam prima sequentis absorpserit: quod firmat sane lectio alterius Cod. Florent. *mendicabula a nimis sordent.* Quoniam tamen in reliquis Mss. et in Edd. vett. cunctis diserte exstat separatim

vas.' 'Fabulas disserere' dixit Phædr. Prol. l. v. et Sept. de B. Troj. III. 16. 'rem, ut gesta erat, disseruit.' cf. Oudend. ad Met. l. VII. p. 461. 'sequens verbum nullo pacto disserere potui.' Mss. Pith. D'Orv. *sensum*. J. B.

PAG. 442 *Vicies paulo secus*] Ut l. III. Florid. in princ. 'Exemplum ejus rei paullo secus quam simillimum commemorabo.' *Brant.*

Idque a me longa peregrinatione, &c.] Tota ex Apollonio [Philostr. l. VIII. c. 7. p. 332. Ed. Olear. *J. B.*] Pric.

Modice imminutum] Imo vero non modice. Ait ipse Milesiæ ultima: 'Nam et viriculas patrimonii peregrinationis attriverant impensæ: et erogationes urbicæ pristinis illis provincialibus antistabant:' ubi et alia in hanc sententiam. Sed ita hic loquitur Appuleius, quia nihilominus dives remansisse videri voluit. *Casaub.* Prudenter dicit *modice*, et caussas honestissimas hujus imminutionis recenset, quod probro id sibi, ut aliis, datum iri videbat. Strabo de Arabibus loquens: ὥστε καὶ δημοσίᾳ τῷ μὲν μειώσαντι τὴν οὐσίαν ζημία κεῖται, τῷ δ' αὐξήσαντι τιμαί. Athenæus Democritum Abderitam, quia bona paterna absumpserat, publice condemnatum fuisse ab Areopagitis narrat: sed ubi mundi seriem, inferorumque arcana declarasset, continuo dimissum fuisse. Solonis nimirum lex erat, quam Laërtius recitat his verbis: Ἐάν τις μὴ τρέφει τοὺς γονέας, ἄτιμος ἔστω· ἀλλὰ καὶ ὁ τὰ πατρῷα κατεδηδοκὼς, ὁμοίως. Sed ut ad Appuleium nostrum redeamus, alibi contra de se scribit: 'nam et viriculas patrimonii peregrinationis attriverant impensæ: et erogationes urbicæ pristinis illis provincialibus ante stabant.' Sed hic in judicio loquebatur, et capitis res erat: vel quia, ut doctissimus amicus noster putat, nihilominus dives remansisse videri volebat. Quod autem in eadem Milesia dicit, se adeo pauperem esse, ut vestem vendere sit coactus, quo sacrorum impensis parem summam corraderet, ad illud tempus, quum hæc diceret, referendum videtur. *Scip. Gent.* Vulc. adlevit quoque *haud modice*. J. B.

Quorundam filias dote auxi] Phalaris Epist. 143. Πέντε τάλαντα προῖκα κατέλιπον αὐτῇ (θυγατρί) Φιλόδημος ἀπ-πλέον παρ' ἡμῶν· καὶ οὐχὶ ταῦτα μόνον· ἔστι γὰρ αὐτῇ κοινὰ καὶ τὰ Φιλάρχου χρήματα. V. Hesych. Illustr. in Empedocle. Sæpe integre dotabant etiam. Noster x. Miles. 'Ut desolatam puellam, parentumque præsidio viduatam, domus suæ tutela receptaret: ac mox arctissimo, sibique multum dilecto, contubernali, largitus de proprio dotem, liberalissime traderet.' Specimen munificentiæ hujus insigne Vespasianus præbuit. Suetonius: 'Vitellii hostis sui filiam splendidissime maritavit, dotavitque etiam et instruxit.' *Pric.*

Contemptu patrimonii] Lipsius argute, *contemptum patrimonii*. Colv. Cæcus sit oportet qui non videat vulgatam lectionem contentu esse mendosam: nec debuit Colvius, præsertim qui tantum auctorem haberet, de ea in contextum recipienda dubitare. *Casaub.* Recte Lipsius. Mss. et editi *contemptu patrimonii* habent: male. *Elmenh.* Lipsii emendationem, receptam a Casaub. et seqq. firmat Ms. Pith. *J. B.*

Tanti revera estis, quantum habetis] Horat. Serm. II. 'Tanti, quantum habeas, sis.' Poëta vetus apud Senecam, Epist. 115. 'Tanti quisque, quantum habuit, fuit.' Lucilius: 'Quantum habeas, tanti ipse sies, tantique habearis.' *Pric.*

Arbor infæcunda, et infelix] V. Muret. Var. VIII. 9. Brodæum Miscell. I. 1. Juret. ad Symmach. x. 23. Mercer. ad Nonnium. Meurs. ad Lycophron. *Idem.*

Uno asello] Miles. IX. de suipse

dem. Noster IV. Miles. 'Orbis totius alma Venus.' Lucret. II. 'Liquor almus aquarum.' Servius Georg. II. 'Almus ager, ab eo quod nos alat.' Festus: 'Alma, sancta, sive pulchra, vel alens ab alendo.' Gloss. 'Alma, κλυτὴ, ἁγνὴ, ὡραία, θρέπτειρα.' Vet. Onomast. 'Almus, Ζείδωρος.' sic *alumnari* pro *nutrire* Miles. VI. 'Adolescentem istum quod meis manibus alumnatus sit, scitis omnes.' Et VIII. 'Canes rabidos et immanes, &c. quos ad tutelæ præsidia curiose fuerant alumnati.' Quæ omnia palam est activam significationem habere. h. e. innuere, non τρόφιμον, sed τροφόν. *Pric.* *Alumnus* dicitur is qui alit, et qui alitur. vid. Gruter. Suspic. lib. X. c. 5. cf. Parei Lexic. Plautin. et ibi cit. Cruquium ad Horat. III. 18. Italiam quoque 'omnium terrarum alumnam' vocat Plin. III. 5. Sed activam hanc significationem in nostro Appuleii loco obtinere, vix credam. Est quidem in Mss. et Edd. vett. itemque Vulc. Wow. Scriv. probante Crusio Probab. Crit. p. 54. 'terra alumna,' quod tum jungi debet τῷ *juverit*, ut *illa* scil. vinum et olus, sit quartus casus: sed sic pro more suo hic quoque addidisset Auctor *et*, ut in seqq. 'et regio fœc. et cœl. pluv. et,' &c. Tum sane perspicuitatis gratia, cum Wower. e Fulv. Cod. malim *illis*: ut *juvare* construatur cum Dativo, quemadmodum alibi 'adjuvare' et 'adjutare:' de quo vid. inttpp. ad Petron. cap. 62. et unde 'adjutor incepto' dicitur Sept. de B. Troj. II. 10. Sed præplacet emendatio Casauboni et Salmas. in marg. quam exhibuere Scip. Gent. Elm. Pric. et Flor. *terræ alumna*: sic multo efficacius hisce opponuntur seqq. 'Enimvero animo hominis,' &c. Corrumpendo loco esse potuit insolens usus τοῦ *alumnum*, neutro gen. sed quidni, ut *alumnus* et *alumna*, dicatur recte quoque *alumnum*? quum revera adjectivum sit: ut vel ex Avieni duobus postremis locis a Pricæo citt. clare patet. Proxime ad hanc lectionem accedunt Mss. Pith. et Florent. *terra et alumna*. J. B.

PAG. 444 *Quid ex istis addi vel minui ad virtutem vel malitiam potest*] Extat in hanc mentem sane Oratio quædam Themistii περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοῖς τόποις, ἀλλὰ τοῖς ἀνδράσι προσέχειν. alia tamen Curtius lib. VIII. et Polyb. IV. Hippocrat. lib. de aer. et loc. Aristot. Polit. VII. 7. imo Plato tuus in Timæo, Menedemo, de Legg. V. de Republ. VIII. *Pric.*

Anacharsis] Juvenalis Satyra X. vs. 49. 'Cujus prudentia monstrat Summos posse viros et magna exempla daturos Vervecum in patria crassoque sub aëre nasci.' Vide Stobæum περὶ εὐγενείας, Sermon. LXXXIV. Theodoretum contra Græcos serm. I. pag. 78. 79. serm. V. pag. 172. *Elmenh.* *Apud socordissimos Scythas Anacharsis sapiens natus est.* Themistius: Ἀνάχαρσιν δὲ τὸν Σκύθην πάντων ἀκούεις, ὅτι καὶ σοφὸς ἦν καὶ Σκύθης. Julianus Orat. ad Senat. et Pop. Athen. Τυχὸν οὐ παράδοξον ἐν πολλοῖς φαύλοις ἕνα γίνεσθαι σπουδαῖον. ἢ γὰρ, οὐχὶ παρὰ Μήδοις ὑμνεῖταί τις Δηϊόκης, Ἄβαρίς τε ἐν Ὑπερβορείοις, καὶ Ἀνάχαρσις ἐν Σκύθαις; At cur *socordes* Scythas Appuleius vocat? Herodotus ex diametro pugnat, en verba ejus: Ὁ δὲ πόντος ὁ Εὔξεινος, ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο Δαρεῖος, χωρέων πασέων παρέχεται (ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ) ἔθνεα ἀμαθέστατα· οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλέσθαι σοφίας πέρι, οὔτε ἄνδρα λόγιμον, πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος καὶ Ἀναχάρσιος. censendum itaque est Appuleium hoc nomine omnes Ponti accolas intellegisse, Herodotum unam eorum gentem ita proprie vocatam, quam Scymnus Chius *Nomadicam* appellasse videtur: Καὶ τὸν σοφὸν δ' Ἀνάχαρσιν ἐκ τῶν Νομαδικῶν φησι γενέσθαι τῶν σφόδρα εὐσεβεστάτων. *Pric.*

Apud Athenienses catos] Tertull. de Anima cap. 20. 'Thebis hebetes et brutos nasci relatum est. Athenis sapiendi dicendique acutissimos ubi penes Colytum pueri mense citius eloquuntur præcoce lingua. Siquidem et Plato in Timæo Minervam affirmat, cum urbem illam moliretur, nihil aliud quam regionis naturam prospexisse, talia ingenia pollicitam.' Vide Eusebium præpar. Evang. lib. VII. c. 9. *Elmenh.* *Athenienses catos.* Miles. I. 'Athenienses catos illos, et omnis scientiæ magistros.' Attici acuminis apud Veteres fama non infrequens. Tertullian. de Anima cap. 20. 'Thebis hebetes et brutos nasci relatum est: Athenis sapiendi dicendique acutissimos.' D. Hieron. in cap. 3. Galat. 'Athenis expeditiora nasci ingenia Philosophi gloriantur.' Martialis: 'Tibi cor limante Minerva Acrius, et tenues finxerunt pectus Athenæ.' Putabant enim acumen gigni ab aëris tenuitate. Cicero de Fato: 'Athenis tenue cælum, ex quo acutiores etiam putantur Attici.' Vitæ Pythagoræ Author apud Photium Cod. 249. Διὸ καὶ οὐδ' ἐπαίσακτός ἐστιν (ὡς εἰπεῖν) ἡ παιδεία ἐν ταῖς Ἀθήναις, ἀλλ' ἐκ τῆς φύσεως ὑπάρχουσα· τοῦ τοιούτου ἀέρος ἰσχνοτάτου ὄντος καὶ καθαρωτάτου, ὡς μὴ μόνον τὴν γῆν λεπτύνειν, &c. ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. συμβαίνει γὰρ τὸν λεπτὸν ἀέρα τὴν μὲν γῆν βλάπτειν, τὰς δὲ ψυχὰς ὠφελεῖν. Adi Cassiodor. Var. XII. 15. *Pric.*

Concessimus munere populi Romani ac d.] Ita Fulvius. *Sciopp. in Symb.* *Munere populi.* Puta deesse vocem *Romani*, quamvis Populus per excellentiam, sicut Urbs, de Romano dici possit. Et nota, quod ait, 'Munere populi ad Masinissam concessisse:' id enim ita intelligendum est, quomodo apud Sallustium Atherbal de tota Numidia: 'Jus penes Romanos procurationem tantum nostram esse.' Quod Feudistici juris doctores dicerent, Feudum populi Romani esse. *Scip. Gent.* Τὸ *Romani* expungunt vulgatæ Edd. *Elmenh.* Rectius in aliis *Munere populi Romani*; nam quod *Numine propitio* vir magnus voluit, neutiquam sequendum puto. Qui abnuunt τῷ *Romani*, *Populumque* κατ' ἐξοχὴν dictum volunt, næ ii nova somniant, et citra fidem authorum: nam etsi *Urbem* ea figura reperias, vix *Populum*. Omnem vero scrupulum eximemus simili Solini loco: 'Cæsariensi' (inquit) 'Coloniæ Cæsarea inest a D. Claudio deducta: Bocchi prius Regia, postmodum Jubæ indulgentia populi Romani dono data.' Quod ait *dono data*, Noster *munere concessa* dixit, et (ni fallor) utrumque absolutum jus notat. Itaque quæ de procuratione Gentilis hic, facessant ocyus. *Pric.* *Munere populi concessimus.* Hoc ordine legitur in Mss. Lips. Pith. D'Orv. quorum in nullo, uti nec in Florent. aut Edd. ante Wower. comparet *Romani*, quod ex conj. Fulvii et Salm. in marg. primus edidit Wow. et hinc seqq. præter Pric. et Gent. vehementer tamen id probantes: quibus ego, sine Mstorum auctoritate, haudquaquam accedo: aliud enim est dicere quomodo loqui potuerit, aliud quomodo probabiliter locutus sit Auctor. In Romana autem colonia, coram Romanis judicibus, orationem habet Appul. *Populus* itaque nullus alius intelligi poterat, quam populus Romanus: et opponitur hic *populus* iis, qui in coloniis vivunt. Apud JCtos autem *populum* aliquando vocari populum Rom. docet Brisson. de V. S. v. 'populus.' *J. B.*

Novo conditu] Sic recte judicavimus Venetiis olim esse cusum. In aliis omnibus libris vulg. *novo conditi.* Ms. cod. habet *novo conditus.* Nec vera videtur interpretatio doctissimi Turnebi Adversar. lib. XVII. cap. 15. *Colv.* Vide Turneb. Advers. XVII.

[illegible]

tissimos.' Ut hic *adseveranter*, sic infra p. 483. 'perseveranter quæsivisti.' Met. l. v. p. 340. 'quam arroganter egerit.' vii. p. 476. 'pasti satianter.' i. e. ita, ut se penitus satiaverint. L. viii. p. 536. 'simulanter revicta.' i. e. simulans se revictam. Ad eamdem normam 'abundanter,' 'instanter,' 'cunctanter,' 'amanter,' alia, sensu activo: passivo autem, 'accumulate,' 'obstinate,' 'gravate,' et sim. Utut est, habemus hic auctoritatem et Msti (D'Orv.) et Edit. (Junt. post.) optimæ notæ. *J. B.*

Pag. 446 *Vana hæc convitia aufertis*] Gellius lib. xviii. cap. 4. 'Vanos doctissimi veterum non (ut vulgus) desipientes, aut hebetes, aut ineptos: sed mendaces et infidos, et levia inaniaque pro gravibus et veris astutissime componentes, vocabant:' quæ optime vocis pondus in Appuleio monstrant. Festus Avienus in Fab. 'Vana laboratis aufer mendacia dictis:' *aufer* Plautinum est. Trucul. 'aufer nugas.' Aulul. 'aufer cavillum.' Pers. 'Jurgium hinc auferas.' *Pric.*

Scelera immunia] Conjeci olim *scel. immania.* Sed jam rectissimam judico vulgatam lectionem. Festus: 'Immunis, vacans munere: aliquoties pro improbo ponitur, ut apud Plautum: Immune est facinus.' Locus Plauti Trinummo, princ. fab. 'Amicum castigare ob meritam noxiam, Immune est facinus, verum in ætate utile et conducibile.' Fortassis etiam scribendum apud Arnobium lib. i. 'Hoccine est, quæso, audax illud facinus et immune?' sed vix est, ut ibi tolli debeat *immane:* quod hic tamen nequaquam rear reponendum, etiamsi Apol. ii. 'Immo etiam sceleri adversus parentem nefando, immani, impetibili.' *Colv.* Lege *Immania.* Wower. Recte viri docti *Immunia* retinuerunt, quum antea maluissent *immania.* Festus: 'Immunis, vacans munere. Aliquoties pro improbo ponitur, ut apud Plautum: Immune est facinus.' Veteres Grammatici scribunt olim Munes dictos amicos, qui in unum consensum mutuis animis conspirabant. Lucilius lib. xxvi. apud Nonium: 'Munifices munesque amicis nostris videamur viri.' Versus restitueris vel feceris hoc modo: *Munifices munesque viri videamur amicis.* Scip. Gent. Alii *scelera immania.* Elmenh. Mirum quantum *immania* arrideat eruditis. Ego (quod in quibusdam visitur) *immania* mordicus retineo. Infra, 'Sceleri nefando, immani, impetibili.' Virg. Æn. i. 'Scelere ante alios immanior omnes.' Latro in Catilin. 'Hujus immanissimi sceleris atrocitatem.' Ibid. 'deque ulciscenda immanissimi sceleris atrocitate.' Salvianus iv. de Gubern. 'Ad ea per scelera immania perveniri:' et alibi: 'Criminum turpitudinem, scelerum immanitatem.' *Pric.* Ms. Bemb. *immania*, quod unice verum puto, cum Jungerm. in Ep. ad Scip. Gent. inter Gud. pag. 363. Groslot. in marg. Wower. Elmenh. Pric. Scriver. Florid. Loco Festi temere abusos esse viros doctos existimo. Apud Plautum enim Trin. i. 1. 2. 'amicum castigare immune est facinus,' ita explicandum: facinus est, quod nemo dono aliquo aut beneficio remunerat, quod beneficium vix putatur, pro quo gratia non rependitur. cf. Gronov. Lect. Plaut. p. 337. Fortasse hoc voluit etiam Festus τῷ improbo, aut locum Plauti nec ipse intellexit. Jam vero ridicule dictum foret *scelera, pro quibus gratia non refertur.* Nam simpliciter pro *scelerato, nefario,* vocem illam usurpatam fuisse, ex Festi loco non affirmare ausim. Desidero certe exemplum. Ceterum male in loco illo Plautino, qui citatur ab auct. ad Herenn. ii. 13. in Ed. Ernest. legitur *immane*, sed recte eadem Ed. apud Cic. de Inv. i. 50. ubi

eadem Plauti verba referuntur, habet *immune*. *Immanis* legit quoque Ern. ap. Cic. de Amic. 14. ubi vulgo *immunis*. J. B.

Aggredior enim jam ad ipsum crimen Magiæ] Adhuc respondit maledictis adcusatorum: hic refutationem criminis Magiæ, quod principaliter ei intentatum adgreditur. Est igitur hæc pars altera judicii et legitimæ quæstionis. *Scip. Gent.*

Flammam stipula exortam] Virgil. 'Ut quondam in stipulis magnus sine viribus ignis.' Sedulius Opere Paschali: 'Velut ignis oberrans Arentes stipulas, vires cui summa cremandi, Materies infirma rapit, victoque furore, Labitur invalidæ deformis gloria flammæ.' *Pric.*

Persarum lingua] Apollonius Tyanensis Epist. ad Euphratem: Μάγους ὀνομάζουσι τοὺς θεοὺς οἱ Πέρσαι. Μάγος οὖν ὁ θεραπευτὴς τῶν θεῶν, ἢ ὁ τὴν φύσιν θεῖος. Dio orat. XXXVI. fol. 449. Τὸν βασιλέα συγγενέσθαι τε οὐχ ἅπασιν, ἀλλὰ τοῖς ἄριστα πρὸς ἀλήθειαν πεφυκόσι, καὶ τοῦ θεοῦ ξυνιέναι δυναμένοις, οὓς Πέρσαι μάγους ἐκάλεσαν, ἐπισταμένους θεραπεύειν τὸ δαιμόνιον· οὐχ ὡς Ἕλληνες ἀγνοίᾳ τοῦ ὀνόματος, οὕτως ὀνομάζουσιν αὐτοὺς γόητας. et Orat. XLIX. fol. 538. Πέρσαι μὲν, οἶμαι, τοὺς καλουμένους παρ' αὐτοῖς Μάγους, ὅτι τῆς φύσεως ἦσαν ἔμπειροι, καὶ τοὺς θεοὺς ᾔδεσαν, ὡς δεῖ θεραπεύειν. Porphyr. de Abstin. ab Anim. f. 58. Suidas in Μάγοι. Agathias de gestis Justin. lib. III. p. 57. *Elmenh.* Horum quædam habet Elmenh. e Lindenbr. Excerpt. *J. B.*

Leges cerimoniarum] Miles. XI. 'Cerimoniarum ritus.' Florid. II. 'Cerimoniarum potentias.' Arnob. VI. 'Cerimoniarum debita.' Gloss. Ms. Cl. Bourdelotii: 'Cerimoniæ, observationes religionum.' *Pric.*

Magia id est quod Plato interpretatur Θεῶν θεραπείαν] In Alcibiade puto. Porphyr. περὶ ἀποχ. lib. IV. Παρά γε μὲν τοῖς Πέρσαις οἱ περὶ τὸ θεῖον σοφοὶ, καὶ τούτου θεράποντες, Μάγοι μὲν προσαγορεύονται, &c. Hesych. Μαγεύειν, γοητεύειν, θεραπεύειν θεούς. Quod vero Laërtius e Clitarcho tradit, Chaldæos περὶ Ἀστρονομίαν καὶ πρόῤῥησιν ἀσχολεῖσθαι, Magos περὶ θεραπείας Θεῶν διατρίβειν, videtur tantulum a vero abhorrere: nam et Magi vaticinabantur et astrorum peritissimi erant. Cicero de Divinat. 'In Persis augurantur et divinant Magi.' Lucian. Macrob. Οἱ καλούμενοι Μάγοι, γένος τοῦτο μαντικὸν, &c. Juvencus Hist. Apostol. lib. I. 'Gens est Eoi Phæbo orto proxima, regni Astrorum sollers ortusque obitusque notare, Quorum primores nomen tenuere Magorum.' Ammian. Marcell. lib. XXIII. 'Hystaspes Darii pater, quum superioris Indiæ secreta fidentius (suspectam hanc vocem habeo) penetraret, ad nemorosam quandam venerat solitudinem, cujus tranquillis silentiis præcelsa Brachmannorum ingenia potiuntur; eorumque monitu rationes mundani motus, et siderum, purosque sacrorum ritus quantum colligere potuit eruditus, ex his quæ didicit, aliqua sensibus Magorum infudit, quæ illi cum disciplinis præsentiendi futura, per suam quisque progeniem posteris ætatibus tradunt.' *Idem.*

Puerum regium adolescentem Persæ imbuunt] Clemens Στρωμ. V. ab Ægyptiis hunc morem eos traxisse ait. *Idem.*

PAG. 447 *Diis imm. acceptam*] Magos 'Deorum amicos' dicebat Heliogabalus, teste Lampridio in ejus vit. c. 8. Magiam 'divinorum incorruptissimum cultum' vocat Amm. Marc. XXIII. c. 6. § 32. ubi vid. Lindenbrog. *J. B.*

Antistitam] Pleræque edd. *antistitem*: minus recte. Vide Gellium lib. XIII. c. 19. Attius Astyanacte: 'Utinam unicam ibi antistitam arcitenens suam Tutetur.' Corn. Severus: 'Stabat apud sacras antistita numinis

picta, olim, et tunica palmata fuere. Non temere propterea suspectum quisquam habeat hunc locum. Nam etiam palmatæ togæ postea factæ: quas reperio fuisse triumphi et consulatus insigne. Constat hoc ex Martiale, Tertulliano, Cassiodoro, et Ennodio. Verum de istis alibi. *Casaub.* Nempe ad Lamprid. Alex. Sever. Addatur omnino Salm. ad Vopisci Carin. c. 20. ostendens olim tunicas triumphales fuisse tantum palmatas, ita dictas a clavorum latitudine; togas vero pictas vel purpureas, ut apud Livium semper ea distinctio obtinet: postquam vero et tunicæ triumphales pingi cœptæ sunt, et a picturæ argumento *palmatæ* sunt appellatæ, etiam pictis togis hoc idem nomen datum esse, et *palmatas* passim ipsas vocatas; nec enim aliter ævi medii scriptores eas appellitare consuevisse, quam *togas palmatas*. Hæc Salm. Aliquoties tamen apud Hist. August. Script. eadem distinctio, quæ apud prioris ævi Auctores obtinet. Trebell. Poll. c. 8. 'cum picta toga et tunica palmata.' Vopisc. in Aurelian. cap. 13. 'tunicam palmatam ... togam pictam.' 'Palmatam vestem' dixit Tertull. Apolog. cap. 50. 'palmatas,' non addito substantivo, Lat. Pacat. Paneg. c. 9. Add. h. l. Pricæi nota. *Togam palmatam* cum nostro Auctore dixit Martial. VII. 2. 8. ad loricam: 'magnos illæsa merere triumphos, Palmatæque ducem, sed cito, redde togæ.' *J. B.* *Togam palmatam.* Qualis hæc, quam expressimus e nummo Augusti. [Sequitur in Ed. Pric. haud inelegans delineatio togæ palmatæ. *J. B.*] Primo Triumphantium, post Consulum et Consularium fuit. Sumebatur autem e Templo Jovis Capitolini. (Livius lib. X. Juvenal. Sat. X. Ausonius Paneg. Lamprid. in Severo.) Quem morem abrogavit Gordianus senior Capitolino teste c. 4. *Pric.*

Pontificibus galerum] Varro lib. II. de Actione scenica: 'Galera, unde et Galeritula dicuntur:' ut legimus apud Charis. lib. II. Sic rescripsimus post ex Rom. et Ven. libro, *Lituum*, eodem genere. Sic quoque Nasum et Nasus, Collum et Collus, Lorum et Lorus. *Colv.*

Mendicabula animi sordent] Corrigere malim, *mendicabula, nimis sordent.* Idem. Lege *m. nimis sordent*, quod et aliis ante nos in mentem venerat. Erroris aperta caussa. Sic Floridorum 'quædam palliata mendicabula obambulant.' *Casaub.* Nuper in Mantissa ad librum de Luxu Romanorum censui legendum, *ut mendicabula nimis sordent.* Nunc video ante me ita fecisse et Casaubonum, quibus libens rescribo, contentus tantæ auctoritatis approbatione, qua merito gaudeo. *Meurs.* Forte rectius fuerit, *mendicabula hominum*, ut Plautus dixit, 'mendicabula regum.' Similis est significatio vocabuli *Nugæ*, quod observo Latinis poni pro hominibus malis et postremæ notæ. Cic. I. Epist. ad Q. Fratr. XI. 'Ego Apamensem Ephesium, ego levissimum hominem Megaristum Antandrium, ego Niciam Smyrnæum, ego nugas maximas omni comitate sum complexus.' Mamertinus in elegantissimo panegyrico Juliano Imperatori dicto: 'At tu, Auguste, omnibus magis remotis, optimum et doctissimum quemque perquiris.' Nugas dicit, quos paullo ante homines indoctissimos, vilissimos, improbissimosque adulatores adpellaverat. *Scip. Gent.* in *Append.* Flor. *m. animi sordent.* Elmenh. Colvio et Casaub. cum Groslot. et Salmas. in marg. tacite adsensum præbuerunt Elm. et seqq. ut repetita fuerit ultima littera vocis præcedentis, deinde ultimam prima sequentis absorpserit: quod firmat sane lectio alterius Cod. Florent. *mendicabula a nimis sordent.* Quoniam tamen in reliquis Mss. et in Edd. vett. cunctis diserte exstat separatim

animi; ego antiquam hanc et scriptam lectionem revocandam putavi. Jungo autem *animi* non cum τῷ *mendicabula*, ut reliqui intpp. fecisse videntur, sed cum *sordent*, hoc sensu: 'quoniam animo fastidis istos, veluti quosdam mendicos.' Dicitur autem 'sordere animi,' ut, 'angi animi,' 'consenescere animi,' 'recreari animi,' et sim. alia apud Nostrum. Adi Oudend. ad Met. I. p. 75. et ad II. p. 116. b. In adjectivis et præteritis participii hic genitivus Nostro quasi proprius. V. Ind. in v. 'Genitivus.' Infra p. 521. 'derepente animi mutatum.' Flor. N. XV. 'his artibus animi expletum.' Ms. Pith. *quidam mendicatitiā.* J. B.

Purgator ferarum] Lege *pugnator f.* nisi tamen alii occuparunt. Sic Seneca de Tranq. Vit. c. 2. 'Hos enim Stoici nostri sapientes pronunciaverunt, &c. et victores omnium terrarum:' ubi malim *ferarum:* de Ulysse et Hercule sermo est, cum quibus comparat Catonem. Alias et 'gentium domitor victorque' dicitur: ut vel Appuleio h. l. et de feris locutum ostendunt seqq. 'Cato cum feris manum non contulit,' &c. Collationis hæc summa. Hercules et Ulysses cum feris ac monstris luctati sunt, et vicerunt victores inclyti. Cato non cum feris aut monstris, sed cum ambitu, cum potentiæ cupiditate, cum vitiis civitatis degenerantis, malis sane multiformibus et monstris teterrimis, depugnavit, neque, quoad vinceret, vincere illa passus est. Sic Appul. philosophum Herculi comparat, IV. Florid. 'Quod Herculem olim poëtæ, &c..... memoria exstat.' Sed et Lucretius l. v. Herculem et Epicurum comparat, quod monuit Muretus. *Acidal.* Nonnulli pessimo exemplo *pugnator* scribunt. Noster in Floridis: 'Herculem olim, Poëtæ memorant, monstra illa immania hominum et ferarum virtute subegisse, orbemque terræ purgasse.' Et statim: 'omnes pestes mentibus exegit, familias purgavit.' Græci eod. argumento ἐκκαθαίρειν. Themist. Euphrad. Orat. 2. Τυράννων τε ὠμότητα, καὶ θηρίων ἐκάθηρεν. Lucian. Deor. Dial. Ἐκκαθαίρων τὸν βίον, θηρία καταγωνιζόμενος. *Pric.* Lactant. Inst. Div. I. 9. 'Hercules, qui orbem terræ peragrasse ac expurgasse dicitur:' et proprium est de Hercule apud Græcos scriptores καθαίρειν. v. loca a Celeb. Wyttenbachio allata, Bibl. Crit. vol. II. p. 25. Pro *lustrator orbis* Pith. *lustror orbi.* J. B.

Ad censum disserundum] In vetustis codd. ex antiquo scribendi more, fuisse autumo, *ad censum differendum*, vel, *deferendum* conveniens vocabulum ei, qui in judicio tanquam apud Censorem patrimonii sui vires professurus erat. Itidem Ulpianus in formula censuali: 'omnia,' inquit, 'ipse, qui defert, æstimet.' Idem: 'lacus quoque piscatores, et portus in censum dominus debet deferre.' l. forma ff. de censibus. Rursum depravate apud eundem Appul. superiori versiculo vulgarunt, 'Hercules purgator ferarum:' cum deberent *pugnator*. Stewech. Legebam *deferundum*. Gellius XVI. 10. 'Tenuissimi pauperrimique erant, neque amplius quam mille quingentum æris in censum deferebant.' *Pric.* Ms. D'Orv. *disserniddum.* Pith. *difundum.* Non male quidem Pric. et jam ante eum Stew. conjecere *deferundum*, quemadmodum locutus est Tertull. de præscr. adversus hæret. cap. 32. 'Hoc enim modo Ecclesiæ census suos deferunt.' Sed non muto temere vulgatam lectionem. 'Disserere censum' est edere, profiteri censum, sive bona, facultates, rem familiarem. Simili notione *disserere* usurpavit Auson. Mos. vs. 83. 'Squamigeri gregis ede choros, liquidaque sub alvo Dissere cœruleo fluitantes amne catervas

vas.' 'Fabulas disserere' dixit Phædr. Prol. l. v. et Sept. de B. Troj. III. 16. 'rem, ut gesta erat, disseruit.' cf. Oudend. ad Met. l. VII. p. 451. 'sequens verbum nullo pacto disserere potui.' Mss. Pith. D'Orv. *sensum*. J. B.

PAG. 442 *Vicies paulo secus*] Ut l. III. Florid. in princ. 'Exemplum ejus rei paullo secus quam simillimum commemorabo.' *Brant.*

Idque a me longa peregrinatione, &c.] Tota ex Apollonio [Philostr. l. VIII. c. 7. p. 332. Ed. Olear. *J. B.*] Pric.

Modice imminutum] Imo vero non modice. Ait ipse Milesiæ ultima: 'Nam et viriculas patrimonii peregrinationis attriverant impensæ: et erogationes urbicæ pristinis illis provincialibus antistabant:' ubi et alia in hanc sententiam. Sed ita hic loquitur Appuleius, quia nihilominus dives remansisse videri voluit. *Casaub.* Prudenter dicit *modice*, et caussas honestissimas hujus imminutionis recenset, quod probro id sibi, ut aliis, datum iri videbat. Strabo de Arabibus loquens: *ὥστε καὶ δημοσίᾳ τῷ μὲν μειώσαντι τὴν οὐσίαν ζημία κεῖται, τῷ δ' αὐξήσαντι τιμαί.* Athenæus Democritum Abderitam, quia bona paterna absumpserat, publice condemnatum fuisse ab Areopagitis narrat: sed ubi mundi seriem, inferorumque arcana declarasset, continuo dimissum fuisse. Solonis nimirum lex erat, quam Laërtius recitat his verbis: *'Εάν τις μὴ τρέφει τοὺς γονέας, ἄτιμος ἔστω· ἀλλὰ καὶ ὁ τὰ πατρῷα κατεδηδοκὼς, ὁμοίως.* Sed ut ad Appuleium nostrum redeamus, alibi contra de se scribit: 'nam et viriculas patrimonii peregrinationis attriverant impensæ: et erogationes urbicæ pristinis illis provincialibus ante stabant.' Sed hic in judicio loquebatur, et capitis res erat: vel quia, ut doctissimus amicus noster putat, nihilominus dives remansisse videri volebat. Quod autem in eadem Milesia dicit, se adeo pauperem esse, ut vestem vendere sit coactus, quo sacrorum impensis parem summam corraderet, ad illud tempus, quum hæc diceret, referendum videtur. *Scip. Gent.* Vulc. adlevit quoque *haud modice*. J. B.

Quorundam filias dote auxi] Phalaris Epist. 143. *Πέντε τάλαντα προῖκα κατέλιπεν αὐτῇ (θυγατέρι) Φιλάδελφος ἀπελθὼν παρ' ἡμῶν καὶ οὐχὶ ταῦτα μόνον ἔστι γὰρ αὐτῇ κοινὰ καὶ τὰ Φιλάδελφου χρήματα.* V. Hesych. Illustr. in Empedocle. Sæpe integre dotabant etiam. Noster x. Miles. 'Ut desolatam puellam, parentumque præsidio viduatam, domus suæ tutela receptaret: ac mox arctissimo, sibique multum dilecto, contubernali, largitus de proprio dotem, liberalissime traderet.' Specimen munificentiæ hujus insigne Vespasianus præbuit. Suetonius: 'Vitellii hostis sui filiam splendidissime maritavit, dotavitque etiam et instruxit.' *Pric.*

Contemptu patrimonii] Lipsius argute, *contemptum patrimonii*. Colv. Cæcus sit oportet qui non videat vulgatam lectionem *contemtu* esse mendosam: nec debuit Colvius, præsertim qui tantum auctorem haberet, de ea in contextum recipienda dubitare. *Casaub.* Recte Lipsius. Mss. et editi *contemptu patrimonii* habent: male. *Elmenh.* Lipsii emendationem, receptam a Casaub. et seqq. firmat Ms. Pith. *J. B.*

Tanti revera estis, quantum habetis] Horat. Serm. II. 'Tanti, quantum habeas, sis.' Poëta vetus apud Senecam, Epist. 115. 'Tanti quisque, quantum habuit, fuit.' Lucilius: 'Quantum habeas, tanti ipse sies, tantique habearis.' *Pric.*

Arbor infœcunda, et infelix] V. Muret. Var. VIII. 9. Brodæum Miscell. I. 1. Juret. ad Symmach. x. 28. Mercer. ad Nonium. Meurs. ad Lycophron. *Idem.*

Uno asello] Miles. IX. de seipso

tum sub asino delitescente: 'Me pauperculus quidam hortulanus comparat quinquaginta nummis, magno ut aiebat, sed ut communi labore victum sibi quæreret.' Breviter porro, sed acerbe, Æmiliani sive μικρολογίαν, sive egestatem perstringit, nam 'Quod fieri per asellum potest, vilissime constat,' inquit Plinius l. XVIII. c. 6. quod et fuse persequitur Columella lib. VII. cap. 1. *Idem.*

Ad tempestivum imbrem tr. exarabas] Promptum hoc e rustica disciplina. Plato apud Plin. XVIII. 9. 'Ara tempestive,' h. e. dum impendent imbres, *post* in sulcos casuri: atque ita Virgilium IV. Georg. capio: 'Incumbere aratris, Dum sicca tellure licet, dum nubila pendent.' Et Claudianum: 'Felix qui Pharias proscidit vomere terras, Nubila non sperat tenebris condentia cœlum, Nec graviter flantes pluviali frigore Coros.' Locus est perquam luculentus, sed cujus sententiam corrumpit Barthius, dum τὸ *sperat*, *metuit* pessime interpretatur. *Pric.*

Unde tibi potius] Interrogationis nota in fine posita istius periodi totam sententiam corruperat, quæ hæc est: Æmilianus iste ob cadaverosam faciem et Acheronticam, vulgo Charon audiebat. Infra: 'Igitur agnomenta ei duo indita: Charon, ut jam dixi, ob oris et animi diritatem.' Hic vero vult videri Appuleius non ob turpitudinem formæ id ei adhæsisse cognomen: sed ex eo potius, quod multos suorum cupiditate hereditatis sustulisset; quamquam istud ab eo non tam dicitur, quam per figuram innuitur. Simili artificio et sub finem orationis utitur: ubi caussam explicat, cur idem Æmilianus cum Rufino consentiat in danda uxore Sicinio puero: vide locum. *Casaub.*

PAG. 443 *Numidiæ et Getuliæ in ipso confinio*] Hoc idem dicere voluit IV. Floridorum: sed is locus in Libris omnibus ita corruptus visitur, ut dixisse eum quidvis aliud putes. 'Ita mihi et patria' (inquit) 'in concilio Africæ.' Lectio nihili, corrigend. ex hoc loco, 'Confinio.' *Pric.*

Lolliano Avito] Qui sub Divis fratribus Bithyniæ præses, ut clarum ex Ulpiano nostro lib. III. § 1. de Decurionib. Consularem virum hunc etiam memorat, Helvii Pertinacis imperio, Jul. Capitolinus. *Colv.* Hic Lollianus Avitus Consularis vir fuit, ut scribit Capitol. in Pertin. Ulpianus autem Divorum fratrum rescriptum ad Lollianum Avitum citat lib. III. ff. de Decurion. atque ita etiam ter nominatur ab Appuleio infra, addito *V. C.* Consul (unde et Procos. Afr. fuisse constat) sub Pio fuit. Aurelius Victor Lollium Gentianum vocat. *Scip. Gent.* Eundem esse, qui ab Aurelio Victore Epit. c. 18. per errorem 'Lollius Gentianus' vocatur, monuit quoque Casaub. ad Capitol. Pertin. c. 1. cf. et ad cap. 7. ubi 'Lolliani Gentiani' mentio, viri consularis. *J. B.*

Illa terra alumna] Virgil. 'Terræ omniparentis alumnum.' Miles VI. Noster: 'Terræ omniparentis agiles alumnæ.' Invaluit sensus apud non indoctos haud sanus, hoc verbi nusquam poni pro *Altore*. Nonnium ut evincam non advoco; nam etsi vocis διλογίαν innuit, invalidis tamen probavit argumentis: afferam fortiora ego, de quibus nec dubitari queat. Avienus de Carthagine: 'Urbs Phœnissa prius, Libyci nunc ruris alumna:' id est, Metropolis. Idem de Tibride: 'Romanosque Lares lapsu prælambit alumno.' Et de Nilo: 'Longo segetes quod nutriat amni, Arentesque locos unda fœcundet alumna.' Florus lib. III. cap. 21. 'Alumna Urbis Ostia.' h. e. quæ Romam alit eo undique commeatu vecto. Meretrix in veteri Lapide: ME VENERI ALUMNÆ ADDIXI. In κράσει *almus* vis ea-

dem. Noster IV. Miles. ‘Orbis totins alma Venus.’ Lucret. II. ‘Liquor almus aquarum.’ Servius Georg. II. ‘Almus ager, ab eo quod nos alat.’ Festus: ‘Alma, sancta, sive pulchra, vel alens ab alendo.’ Gloss. ‘Alma, κλυτή, ἁγνή, ὡραία, θρέπτειρα.’ Vet. Onomast. ‘Almus, Ζείδωρος.’ sic *alumnari* pro *nutrire* Miles. VI. ‘Adolescentem istum quod meis manibus alumnatus sit, scitis omnes.’ Et VIII. ‘Canes rabidos et immanes, &c. quos ad tutelæ præsidia curiose fuerant alumnati.’ Quæ omnia palam est activam significationem habere. h. e. innnuere, non τρόφιμον, sed τροφόν. *Pric.* *Alumnus* dicitur is qui alit, et qui alitur. vid. Gruter. Suspic. lib. X. c. 5. cf. Parei Lexic. Plautin. et ibi cit. Cruquium ad Horat. III. 18. Italiam quoque ‘omnium terrarum alumnam’ vocat Plin. III. 5. Sed activam hanc significationem in nostro Appuleii loco obtinere, vix credam. Est quidem in Mss. et Edd. vett. itemque Vulc. Wow. Scriv. probante Crusio Probab. Crit. p. 54. ‘terra alumna,’ quod tum jungi debet τῷ *juverit*, ut *illa* scil. vinum et olus, sit quartus casus: sed sic pro more suo hic quoque addidisset Auctor *et*, ut in seqq. ‘et regio fœc. et cœl. pluv. et,’ &c. Tum sane perspicuitatis gratia, cum Wower. e Fulv. Cod. malim *illis*: ut *juvare* construatur cum Dativo, quemadmodum alibi ‘adjuvare’ et ‘adjutare:’ de quo vid. inttpp. ad Petron. cap. 62. et unde ‘adjutor incepto’ dicitur Sept. de B. Troj. II. 10. Sed præplacet emendatio Casauboni et Salmas. in marg. quam exhibuere Scip. Gent. Elm. Pric. et Flor. *terræ alumna*: sic multo efficacius hisce opponuntur seqq. ‘Enimvero animo hominis,’ &c. Corrumpendo loco esse potuit insolens usus τοῦ *alumnum*, neutro gen. sed quidni, ut *alumnus* et *alumna*, dicatur recte quoque *alumnum*? quum revera adjectivum sit: ut vel ex Avieni duobus postremis locis a Pricæo citt. clare patet. Proxime ad hanc lectionem accedunt Mss. Pith. et Florent. *terra et alumna*. J. B.

PAG. 444 *Quid ex istis addi vel minui ad virtutem vel malitiam potest*] Extat in hanc mentem sane Oratio quædam Themistii περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοῖς τόποις, ἀλλὰ τοῖς ἀνδράσι προσέχειν. alia tamen Curtius lib. VIII. et Polyb. IV. Hippocrat. lib. de aer. et loc. Aristot. Polit. VII. 7. imo Plato tuus in Timæo, Menedemo, de Legg. V. de Republ. VIII. *Pric.*

Anacharsis] Juvenalis Satyra X. vs. 49. ‘Cujus prudentia monstrat Summos posse viros et magna exempla daturos Vervecum in patria crassoque sub aëre nasci.’ Vide Stobæum περὶ εὐγενείας, Sermon. LXXXIV. Theodoretum contra Græcos serm. I. pag. 78. 79. serm. V. pag. 172. *Elmenh.* *Apud socordissimos Scythas Anacharsis sapiens natus est.* Themistius: Ἀνάχαρσιν δὲ τὸν Σκύθην πάντων ἀκούεις, ὅτι καὶ σοφὸς ἦν καὶ Σκύθης. Julianus Orat. ad Senat. et Pop. Athen. Τυχὸν οὐ παράδοξον ἐν πολλοῖς φαύλοις ἕνα γίνεσθαι σπουδαῖον. ἢ γάρ, οὐχὶ παρὰ Ἰνδοῖς ὑμνεῖταί τις Δανδάμης, Ἄβαρίς τε ἐν Ὑπερβορείοις, καὶ Ἀνάχαρσις ἐν Σκύθαις; At cur *socordes* Scythas Appeleius vocat? Herodotus ex diametro pugnat, en verba ejus: Ὁ δὲ πόντος ὁ Εὔξεινος, ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο Δαρεῖος, χωρέων πασέων παρέχεται (ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ) ἔθνεα ἀμαθέστατα· οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλέσθαι σοφίας πέρι, οὔτε ἄνδρα λόγιμον, πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος καὶ Ἀναχάρσιος. censendum itaque est Appuleium hoc nomine omnes Ponti accolas intellegisse, Herodotum unam eorum gentem ita proprie vocatam, quam Scymnus Chius *Nomadicam* appellasse videtur: Καὶ τὸν σοφὸν δ' Ἀνάχαρσιν ἐκ τῶν Νομαδικῶν φησι γενέσθαι τῶν σφόδρα εὐσεβεστάτων. *Pric.*

Apud Athenienses catos] Tertull. de Anima cap. 20. 'Thebis hebetes et brutos nasci relatum est. Athenis sapiendi dicendique acutissimos ubi penes Colytum pueri mense citius eloquuntur præcoce lingua. Siquidem et Plato in Timæo Minervam affirmat, cum urbem illam moliretur, nihil aliud quam regionis naturam prospexisse, talia ingenia pollicitam.' Vide Eusebium præpar. Evang. lib. VII. c. 9. *Elmenh.* *Athenienses catos.* Miles. I. 'Athenienses catos illos, et omnis scientiæ magistros.' Attici acuminis apud Veteres fama non infrequens. Tertullian. de Anima cap. 20. 'Thebis hebetes et brutos nasci relatum est: Athenis sapiendi dicendique acutissimos.' D. Hieron. in cap. 3. Galat. 'Athenis expeditiora nasci ingenia Philosophi gloriantur.' Martialis: 'Tibi cor limante Minerva Acrius, et tenues finxerunt pectus Athenæ.' Putabant enim acumen gigni ab aëris tenuitate. Cicero de Fato: 'Athenis tenue cælum, ex quo acutiores etiam putantur Attici.' Vitæ Pythagoræ Author apud Photium Cod. 249. *Διὸ καὶ οὐδ' ἐπείσακτός ἐστιν (ὡς εἰπεῖν) ἡ παιδεία ἐν ταῖς Ἀθήναις, ἀλλ' ἐκ τῆς φύσεως ὑπάρχουσα· τοῦ τοιούτου ἀέρος ἰσχνοτάτου ὄντος καὶ καθαρωτάτου, ὡς μὴ μόνον τὴν γῆν λεπτύνειν,* &c. *ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. συμβαίνει γὰρ τὸν λεπτὸν ἀέρα τὴν μὲν γῆν βλάπτειν, τὰς δὲ ψυχὰς ὠφελεῖν.* Adi Cassiodor. Var. XII. 15. *Pric.*

Concessimus munere populi Romani ac d.] Ita Fulvius. *Sciopp. in Symb.* *Munere populi.* Puta deesse vocem *Romani*, quamvis Populus per excellentiam, sicut Urbs, de Romano dici possit. Et nota, quod ait, 'Munere populi ad Masinissam concessisse:' id enim ita intelligendum est, quomodo apud Sallustium Atherbal de tota Numidia: 'Jus penes Romanos procurationem tantum nostram esse.' Quod Feudistici juris doctores dicerent, Feudum populi Romani esse. *Scip. Gent.* Τὸ *Romani* expungunt vulgatæ Edd. *Elmenh.* Rectius in aliis *Munere populi Romani*; nam quod *Numine propitio* vir magnus voluit, neutiquam sequendum puto. Qui abnuunt τῷ *Romani*, *Populumque* κατ' ἐξοχὴν dictum volunt, næ ii nova somniant, et citra fidem authorum: nam etsi *Urbem* ea figura reperias, vix *Populum*. Omnem vero scrupulum eximemus simili Solini loco: 'Cæsariensi' (inquit) 'Coloniæ Cæsarea inest a D. Claudio deducta: Bocchi prius Regia, postmodum Jubæ indulgentia populi Romani dono data.' Quod ait *dono data*, Noster *munere concessa* dixit, et (ni fallor) utrumque absolutum jus notat. Itaque quæ de procuratione Gentilis hic, facessant ocyus. *Pric.* *Munere populi concessimus.* Hoc ordine legitur in Mss. Lips. Pith. D'Orv. quorum in nullo, uti nec in Florent. aut Edd. ante Wower. compareret *Romani*, quod ex conj. Fulvii et Salm. in marg. primus edidit Wow. et hinc seqq. præter Pric. et Gent. vehementer tamen id probantes: quibus ego, sine Mstorum auctoritate, haudquaquam accedo: aliud enim est dicere quomodo loqui potuerit, aliud quomodo probabiliter locutus sit Auctor. In Romana autem colonia, coram Romanis judicibus, orationem habet Appul. *Populus* itaque nullus alius intelligi poterat, quam populus Romanus: et opponitur hic *populus* iis, qui in coloniis vivunt. Apud JCtos autem *populum* aliquando vocari populum Rom. docet Brisson. de V. S. v. 'populus.' *J. B.*

Novo conditu] Sic recte judicavimus Venetiis olim esse cusum. In aliis omnibus libris vulg. *novo conditi.* Ms. cod. habet *novo conditus.* Nec vera videtur interpretatio doctissimi Turnebi Adversar. lib. XVII. cap. 15. *Colv.* Vide Turneb. Advers. XVII.

15. *Elmenh.* Conditus est Assignatio sive divisio agrorum : inde conditores dicti quorum id munus in Coloniarum deductionibus. Horum non infrequens mentio apud limitum scriptores. Turnebus legit hoc loco: 'novo conditi.' *Novum* ὑπερχυτικῶς, ut apud Festum, 'quum quid novatur.' Tertullianus sane hoc ipso argumento *novitatem* extulit. 'Viri Carthaginienses' (ait de Pallio) 'vetustate nobiles, novitate felices.' h. e. coloniæ hujus nova deductione. *Pric.* In Mss. quoque Pith. D'Orv. ex sequenti voce adhæsit τὸ *s.* In Florent. recte scriptum videtur *conditu.* Edd. ante Colv. præter Vic. Ven. *conditi.* At quis ita loquitur: *nos conditi novo veteranorum sumus colonia?* J. B.

Splendidissima Colonia] Omnia quæ in Coloniam cadere ornamenta possunt, videtur unico hoc verbo congessisse. Tacit. German. 'In splendidissima Rhetiæ Provinciæ Colonia.' Cicero Philipp. v. 'Mutinam firmissimam et splendidissimam Pop. Rom. Coloniam.' Lapides: ..... DECVRIONI SPLENDIDISSIMÆ COLONIÆ..... ORDO ET POP. SPLENDIDISSIMÆ COLON. AVG. HIMERÆORVM. *Pric.* *Novo conditu, splendidissima colonia sumus.* Ne intelligas, iterum exædificatum illud oppidum fuisse, vel e ruinis excitatum, sicut Carthaginem Colonia deducta est : sed quia ex oppido vectigali et stipendiario colonia populi Rom. facta sit. Vide M. Velseri nobilissimi et eruditissimi Germanorum historici Rerum Vindel. August. lib. v. ubi et hunc locum Appuleii et totam rationem Coloniarum illustrat. *Scip. Gent.*

Loco principe] Bene vetus noster. Vulg. *loco principis.* Gell. Noct. Attic. XIII. 'T. Castricius, Rhetoricæ disciplinæ doctor, qui habuit Romæ locum principem declamandi.' *Colv.* Flor. *loco principis.* Elmenh. Mss.

Pith. D'Orv. nec non mea colla
Cod. Lips. cum cunctis ante C
Edd. habent *principis:* quod ne
an prorsus damnandum. *Duum*
in coloniis et municipiis, *principis*
es revera erant, et haberi voleba
unde et Consulis et Prætoris no
affectabant, et Gr. ἄρχοντες et ἡγ
ves dicebantur. vid. comm. Gent.
Pric. ac Brisson. de V. S. in v. I
ipsum illum *duumviratum* videtur
gustinus *regnum* vocare Epist. v.
ait : 'Appuleius, qui nobis Afris A
est notior, non dico ad regnum,
nec ad aliquam quidem judiciari
potestatem potuit pervenire :' li
duumviratus et ipse judiciaria pot
tas fuerit. *J. B.* *Patrem habui*
principe, &c. Quam claritudin
stemmatis sui vel e Milesiis pat
voluit. Lib. III. 'Neque tuæ dig
tatis, vel etiam prosapiæ tuorum
mus ignari, Luci Domine : nam
Provinciam totam inclytæ vestra
miliæ nobilitas complectitur.'
XI. 'Nec tibi Natales, ac ne digni
quidem, &c. usquam profuit.'
Patre vero, quem hoc loci memor
quique vulgo *Theseus* perhibetur, v
alia omnia apud Salmas. in Pr
gom. ad Solin. *Pric.* *Duumviral*
Honoris apex in Municipiis, C
niisque. Ulpian. lib. I. D. de
scrib. V. Scalig. Auson. Lect. lib.
Panciroll. de Magistrat. Municip
Alciat. Dispunct. lib. III. cap. 5.
ad l. 239. de verb. signif. *Idem.*

Cunctis honoribus perfunctum]
les. x. 'Gradatim permensis hon
bus.' Scatet ejuscemodi Elogiis
scriptionum corpus. *Idem.*

PAG. 445 *Cujus ego locum in ea*
publica] Opinor, a patre nominat
Nam duumviri sibi successores no
nabant et creabant, pro quibus eti
tamquam fidejussores Reipublicæ
ligabantur, Tit. de periculo nomi
torum lib. XI. Codicis. Sed pa
Appuleii jam multo antea deces

fat; et Duumviratus magistratus annuus fuit: de loco igitur et honore paterno loquitur, non de nominatione et successione. D. Augustinus epist. v. 'Appuleius enim, qui nobis Afris Afer est notior, Non dico ad regnum, sed nec ad aliquam quidem judiciariam potestatem cum omnibus suis magicis artibus potuit pervenire, honesto patriæ suæ loco natus et liberaliter educatus, magnaque prædituş eloquentia. An forte ista ut Philosophus voluntate contempsit, cui cum sacerdos provinciæ pro magno fuit, ut munera ederet, venatoresque vestiret, et pro statua sibi apud Œenses locanda, ex qua civitate habebat uxorem, adversus contradictionem quorumdam civium litigaret: quod posteros ne lateret, ejusdem litis orationem scriptam memoriæ commendavit. Quod ergo ad istam terrenam pertinet felicitatem, fuit magnus, quod potuit. Unde apparet eum nihil amplius fuisse, non quia non voluit, sed quia non potuit. Quamquam et adversus quosdam, qui ei Magicarum artium crimen intenderant, eloquentissime se defendit.' *Scip. Gent.*

Exinde ut participare Curiam cœpi] Ausonius: 'Curia me duplex, et uterque Senatus habebat, Muneris exortem, nomine, participem.' 'Participare Curiam,' est in Decurionum ordinem adsciscí; secus enim impos fuisset Duumviratus. Paulus lib. VII. D. de Decurion. At vero 'tradi Curiæ,' aut 'Curialium obsequio,' tantum ab honore aberat, ut inter pœnas esset. V. Forner. Quotid. lib. I. cap. 28. *Pric.*

Zarathe] Sic prisci lib. Ego vero scripserim *Zarath:* in eo enim ἡ βαρβαρότης quam ridet, quod desinat hoc nomen in aspirationem contra linguæ Græcæ analogiam: alioqui non est quod vocabulum cujusquam aures offendat magis quam Ζάρηξ et Ζαρᾶς, quæ sunt nomina locorum in Græciæ penetralibus, apud Lycophronem et Geographos. Apud Ptolemæum scribitur hoc nomen Ζάρατθα, et sane scripsisse hic puto Appuleium *Zaratth*, in quo præter aspirationem alius etiam βαρβαρισμὸς ob geminatam consonantem in fine. *Casaub.* Ego existimarim ab Appuleio irrideri Æmilianum, quod quum Attice loqui se optime crederet, ne agellum quidem suum vel patriam sciret Attice pronunciare, sed Dorice Ζάραξ diceret, pro Ζάρηξ. idque inscientia quadam, non, ut Pausanias, dedita opera, cum de rebus Doricis loqueretur. *Scip. Gent.* Rom. *Zarate.* Elmenhorstius. Mss. Pith. *Zarat* cum Edd. ante Vulc. sec. plerisque, Florent. D'Orv. Lips. *Zarath* cum reliquis: recte, vel, ut Casaub. *Zaratth:* sed supra *Zarathensem* non *Zaratthensem*. Quid sibi velit Gent. mihi non liquet. *J. B.*

Asseveranter] Flor. 2. *adseverate.* Elmenh. Recte Ms. D'Orv. et Edd. Junt. post. Bas. sec. Colv. Vulc. Wow. ut apud Cicer. *adseveranter.* 'Adseverare orationem,' i. e. ad severitatem componere, supra dixit Noster p. 425. Valgo hic *adseverate:* sed tum, ni fallor, passive scribendum foret *objectari*, quod vetant seqq. Non me latet apud Cic. I. de Off. cap. 17. activo sensu occurrere *copulatius:* 'nihil est amabilius, nec copulatius, quam morum similitudo:' ubi Pearc. cum aliis, ex Codd. quibusdam *copulantius* legit. Imo ipsum hoc *adseverate* est apud Gell. XVII. 5. de Polo: 'tragœdias scite et adseverate actitabat.' Plerumque tamen et proprie differre adverbia a partic. activis et passivis derivata, affirmare non dubitem. Appul. saltem, quo fortasse nullus scriptor in usu et compositione adverbiorum est frequentior et accuratior, ubique hanc distinctionem observat. cf. supra ad pag. 414. 'versus intempera-

[illegible]

[illegible] Cf. Gronov. Lect. Plaut. p. 137. Fortasse hoc venit etiam Festus [illegible], aut [illegible] Plaut. [illegible]. Jam vero ridicule dictum foret [illegible]. Nam simpliciter pro [illegible] fuisse, ex Fest. loco non affirmare ausim. Desidero certe exemplum. Ceterum male in loco illo Plautino, qui citatur ab auct. ad Herenn. II. 13. in Ed. Ernest. legitur [illegible], sed recte eadem Ed. apud Cic. de Inv. I. 50. ubi

eadem Plauti verba referuntur, habet *immune*. *Immanis* legit quoque Ern. ap. Cic. de Amic. 14. ubi vulgo *immunis*. J. B.

Aggredior enim jam ad ipsum crimen Magiæ] Adhuc respondit maledictis adcusatorum: hic refutationem criminis Magiæ, quod principaliter ei intentatum adgreditur. Est igitur hæc pars altera judicii et legitimæ quæstionis. *Scip. Gent.*

Flammam stipula exortam] Virgil. 'Ut quondam in stipulis magnus sine viribus ignis.' Sedulius Opere Paschali: 'Velut ignis oberrans Arentes stipulas, vires cui summa cremandi, Materies infirma rapit, victoque furore, Labitur invalidæ deformis gloria flammæ.' *Pric.*

Persarum lingua] Apollonius Tyanensis Epist. ad Euphratem: Μάγους ὀνομάζουσι τοὺς θεοὺς οἱ Πέρσαι. Μάγος οὖν ὁ θεραπευτὴς τῶν θεῶν, ἢ ὁ τὴν φύσιν θεῖος. Dio orat. XXXVI. fol. 449. Τὸν βασιλέα συγγενέσθαι τε οὐχ ἅπασιν, ἀλλὰ τοῖς ἄριστα πρὸς ἀλήθειαν πεφυκόσι, καὶ τοῦ θεοῦ ξυνιέναι δυναμένοις, οὓς Πέρσαι μάγους ἐκάλεσαν, ἐπισταμένους θεραπεύειν τὸ δαιμόνιον· οὐχ ὡς Ἕλληνες ἀγνοίᾳ τοῦ ὀνόματος, οὕτως ὀνομάζουσιν αὐτοὺς γόητας. et Orat. XLIX. fol. 538. Πέρσαι μὲν, οἶμαι, τοὺς καλουμένους παρ' αὐτοῖς Μάγους, ὅτι τῆς φύσεως ἦσαν ἔμπειροι, καὶ τοὺς θεοὺς ᾔδεσαν, ὡς δεῖ θεραπεύειν. Porphyr. de Abstin. ab Anim. f. 58. Suidas in Μάγοι. Agathias de gestis Justin. lib. III. p. 57. *Elmenh.* Horum quædam habet Elmenh. e Lindenbr. Excerpt. *J. B.*

Leges cerimoniarum] Miles. XI. 'Cerimoniarum ritus.' Florid. II. 'Cerimoniarum potentias.' Arnob. VI. 'Cerimoniarum debita.' Gloss. Ms. Cl. Bourdelotii: 'Cerimoniæ, observationes religionum.' *Pric.*

Magia id est quod Plato interpretatur Θεῶν θεραπείαν] In Alcibiade puto. Porphyr. περὶ ἀποχ. lib. IV. Παρά γε μὴν τοῖς Πέρσαις οἱ περὶ τὸ θεῖον σοφοὶ, καὶ τούτου θεράποντες, Μάγοι μὲν προσαγορεύονται, &c. Hesych. Μαγεύειν, γοητεύειν, θεραπεύειν θεούς. Quod vero Laërtius e Clitarcho tradit, Chaldæos περὶ Ἀστρονομίαν καὶ πρόῤῥησιν ἀσχολεῖσθαι, Magos περὶ θεραπείας Θεῶν διατρίβειν, videtur tantulum a vero abhorrere: nam et Magi vaticinabantur et astrorum peritissimi erant. Cicero de Divinat. 'In Persis augurantur et divinant Magi.' Lucian. Macrob. Οἱ καλούμενοι Μάγοι, γένος τοῦτο μαντικὸν, &c. Juvencus Hist. Apostol. lib. I. 'Gens est Eoi Phœbo orto proxima, regni Astrorum sollers ortusque obitusque notare, Quorum primores nomen tenuere Magorum.' Ammian. Marcell. lib. XXIII. 'Hystaspes Darii pater, quum superioris Indiæ secreta fidentius (suspectam hanc vocem habeo) penetraret, ad nemorosam quandam venerat solitudinem, cujus tranquillis silentiis præcelsa Brachmannorum ingenia potiuntur; eorumque monitu rationes mundani motus, et siderum, purosque sacrorum ritus quantum colligere potuit eruditus, ex his quæ didicit, aliqua sensibus Magorum infudit, quæ illi cum disciplinis præsentiendi futura, per suam quisque progeniem posteris ætatibus tradunt.' *Idem.*

Puerum regium adolescentem Persæ imbuunt] Clemens Στρωμ. V. ab Ægyptiis hunc morem eos traxisse ait. *Idem.*

PAG. 447 *Diis imm. acceptam*] Magos 'Deorum amicos' dicebat Heliogabalus, teste Lampridio in ejus vit. c. 8. Magiam 'divinorum incorruptissimum cultum' vocat Amm. Marc. XXIII. c. 6. § 32. ubi vid. Lindenbrog. *J. B.*

Antistitam] Pleræque edd. *antistitem*: minus recte. Vide Gellium lib. XIII. c. 19. Attius Astyanacte: 'Utinam unicam ibi antistitam arcitenens suam Tutetur.' Corn. Severus: 'Stabat apud sacras antistita numinis

aras.' Plautus Rudente: 'Venerieæque antistitæ.' *Colv.* Vide Voss. de Anal. II. 21. Heins. ad Ovid. Met. XIII. vs. 410. Ms. D'Orv. *antistitem.* J. B.

Inter prima regalia] Nam nisi cum Magis familiariter versatus sit, regnare non potest. Philo de specialibus legibus fol. 611. τὴν μὲν οὖν ἀληθῆ μαγικὴν, ὀπτικὴν ἐπιστήμην οὖσαν, ᾗ τὰ φύσεως ἔργα τρανοτέραις φαντασίαις ἐργάζεται, σεμνὴν καὶ περιμάχητον δοκοῦσαν εἶναι οὐκ ἰδιῶται μόνον, ἀλλὰ καὶ βασιλεῖς, καὶ βασιλέων οἱ μέγιστοι, καὶ μάλισθ' οἱ Περσῶν διαπονοῦσιν οὕτως, ὥστ' οὐδένα φασὶν ἐπὶ βασιλείαν παραληφθῆναι δύναμιν παρ' αὐτοῖς, εἰ μὴ πρότερον τοῦ Μάγων γένους κεκοινωνηκὼς τυγχάνοι. Hieronymus in Danielem lib. I. c. 1. 'Consuetudo et sermo communis Magos pro maleficis accipit; qui aliter habentur, apud gentem suam, eo quod sint Philosophi Chaldæorum; et ad artis hujus scientiam reges quoque et principes ejusdem gentis omnia faciunt.' *Elmenh.*

In alia sermocinatione] Forte in Charmide, ubi de Zamolxide multa. *Colv.*

Thraci] Male alii *Thracii gen.* De hoc supra scripsimus ad Miles. lib. IV. Ad quæ adde Gellium lib. XIX. 'Cuipiam Thraco insipienti et rudi.' *Idem.* Plato in Charmide fol. 156. *Elmenh.* De eo, quod *Thraci* scribendum, non *Thracii*, vid. ad Met. lib. IV. p. 274. a. *J. B.*

Viro] Vulc. in marg. *perito:* male. 'Viro generis quidem Thraci, sed artis ejusdem.' 'Vir artis' dicitur ut 'homo litterarum' Symmacho I. 72. et Sidon. V. 1. vid. Salm. et Casaub. ad Capitol. Maximin. c. 2. 'Semibarbarus et vix adhuc Latinæ linguæ.' cf. infra ad pag. 523. *J. B.*

Θεραπεύεσθαι δὲ τὴν ψυχὴν ἐπῳδαῖς τισι] Eadem Pythagoræ disciplina. Malchus in de vita ejus: Τὰς ψυχὰς νοσοῦντας παρεμυθεῖτο, τοὺς μὲν ἐπῳδαῖς καὶ μαγείαις, τοὺς δὲ μουσικῇ. *Pric.*

PAG. 448 *Vi cantaminum*] Miles. I. 'Violentia cantionum:' ibid. 'Cantionum virtutibus.' Orig. I. contr. Celsum, ἐπῳδῶν δυνάμεις. *Idem.*

Venenarium] De venenariis mentio lib. XXIX. D. *de pœnis.* Gloss. 'Venenarius, φαρμακοποιός.' Gloss. Ms. Bourdelotii: 'Veniarum, herbeī.' lege *Venenarium, herbarium.* Idem.

Qualem isti dicunt] Primo reponebam QUALEM *isti dicunt:* valet, *qualem me:* cujusmodi multa passim in Pandectis Florentinis: de quibus ego in Commentario Vegetiano in emendatione l. *quæret aliquis* ff. de Verb. Sign. Postea, quod nesciam quis scrupulorum usus sit, malim: *quibus satellitibus: quibus custodibus.* Stewech.

Quibus scrupulis] Nihil in his aliter legendum: respondent enim illis quæ præcesserunt, 'Sicarium qui in judicium vocat, comitatus venit: qui venenarium accusat, scrupulosius cibatur: qui furem arguit, sua custodit.' *Colv.* Id est, qua scrupulositate, vel diligentia. Respondet enim ei quod dixerat, 'scrupulosius cibari.' nec memini me alibi legere hoc sensu, sed pro dubitatione, *scrupulos.* Sisenna Histor. lib. IV. 'Hic tum injectus est levis scrupulus, et quædam dubitatio.' *Scip. Gent.* Stuporem Stewechii ingerentis *Satellitibus!* annon proxime præcessit 'cibari scrupulose?' *Pric.* Ante *scrupulis* deest *quibus* Ms. D'Orv. *J. B.*

Corporum causas meras] Fulvius rerum aut *Deorum* libentius legit. *Scip. Gent.* Pessime utique *Deorum:* nam opponuntur philosophi, qui mundi rerumque omnium originem ad meras caussas naturales et simplices, sine ulla divinæ mentis providentia referunt, (propterea *rerum naturæ patronos* vocari ab Appuleio puto, non, ut explicat Gent. infra,) opponuntur igitur hi philosophi illis, qui 'Providen-

vocantur:' atque ita hic legendum. *J. B.* [Vid. VV. LL.]

Socratis Dæmonium] Rectius heic quam in Apodeixi peculiari, ubi *Deus* vocatur. Ipse Socrates apud Platonem, Plutarchus, Cicero, Maximus Tyrius (qui duas edidit de eo dissertationes) ubique Δαιμόνιον vocant eum, non 'Deum.' *Pric.*

Platonis τὸ ἀγαθὸν] Non ita hæc accipi debent, quasi Plato fuerit magiæ suspectus: quam ille gravi supplicio proposito de sua republica exterminavit Legum XI. sed quia multa ille de Diis disserere solitus non in vulgus nota, ideo visus imperitis novos deos comminisci, quos sub novorum verborum involucro celebraret. Notum quid sit in Academia τ' ἀγαθόν. *Casaub.* Recte *Platonis* scriptum est, generandi casu, et ita etiam legendum, *Empedoclis* et *Socratis*, non enim ipsis, sed aliis suspectata illorum, quæ commemorat Appuleius hic. Plato l. X. Legum, Magiam (ut Romani decemviri) damnavit. *Scip. Gent.* Ignoravit Gentilis Auctoris nostri consuetudinem, nominum in *es* faciendi genitivos in *i*, de quo paullo supra, et sæpius monitum: quare non necesse est cum Florido restituere *Empedoclis*, *Socratis*. Ceterum Vulc. in marg. conjecit *Socratis Dæmonium Platoni τὸ ἀγ.* quomodo edidit Wow. forsan quia Socrates summum numen dicere solebat τὸ ἀγαθὸν et τὸν ἀγαθὸν, de quo insignis locus est Platonis l. II. de Republ. Sed aliud est Summum numen, aliud Dæmonium Socratis; hoc autem diversum omnino a Platonico τῷ ἀγαθῷ. *J. B.*

PAG. 450 *Habet aliquid Appuleius domi quod secreto colit*] Idem hoc ab Ethnicis objectum Christianis. Minuc. Octav. 'Cur etenim occultare et abscondere quidquid illud colunt magnopere (lego *tantopere*) nituntur, quum honesta semper publico gaudeant, scelera secreta sint?' Sophocl. Electr. πῶς τόδ', εἰ καλὸν, τοὔργον σκότου δεῖ; *Pric.*

Morbo corp. impeditus] L. *impetitus*, i. e. morbi cujusdam paroxysmo correptus. *Acidal.* Non probo Acidalii conjecturam, qui *Impetitus* reponit. Nam intelligit Appul. morbo impeditis, quasi colligatis omnibus membris corporis necessario procidisse, quod inferius dixit, 'moribundo corpore cessante animo cadere.' Tac. I. Annal. 'quia Tiberius casu an manibus ejus impeditus procideral.' *Scip. Gent.* Acidalius *impetitus* otiose. Cic. Verr. V. 'Ætate et morbo impeditus.' Noster in Milesiis: 'Morbo implicatus.' Nonnus in Joann. νουσαλέῳ πεπεδημένος ἅψεα δεσμῷ. Symmachus VII. 28. 'Febre impeditus.' Ammianus Marc. lib. XIV. 'Ægritudine colligatus.' Pari elegantia est ubi pro sano *Expeditum* ponunt. Miles. IX. 'Sanum me, atque omni morbo scirent expeditum.' Supra heic: 'Sanitas expedita, imbecillitas laciniosa est.' *Pric.*

Largiter aquæ] Male vulgatum, *largitur atque superest.* Per aquam intelligit Clepsydram, ad quam olim dicebant Rhetores, et caussarum patroni. Sic infra: 'At tu, interea dum legit, aquam sustine.' Et: 'mea aqua licet ad hoc utare.' Apol. II. 'At tu, licebit, aquam sinas fluere.' Philetas: Τοσαῦτα ὥσπερ πρὸς ὕδωρ εἰπόν. Lucianus Piscatore: Ἢ τί ἂν εἴποιμεν Ἀνύτου καὶ Μελίτου τότε, τῶν ἐμοῦ κατηγορησάντων, ἢ τῶν τότε δικαστῶν, εἰ οὗτος ἐνδέξεται, μηδὲ τὸ τυχὸν ὕδατος μεταλαβών; Synesius Dione: Ὕδωρ δὲ τουτὶ δεῖ διάττον ἐρρύμενον οὐ μεμετρημένον οὐδὲ πρὸς κλεψύδραν ταμιευόμενον. ἀλλ' ἐγὼ μὲν εἰ μήπω πέπαυμαι, ἀλλ' αὐτίκα πεπαύσομαι. Sed nota res de Clepsydris his oratorum. Hoc adhuc observare est, a judicibus sive arbitris dari has, prout caussam exigebant, vel plusculas vel pauciores solere. In quam rem elegans et festivus Martialis jocus Ep. 35. lib. VI. 'Septem clepsydras magna tibi Voce petenti

Arbiter invitus, Cæciliane, dedit. At tu multa diu dicis, vitreisque tepentem Ampullis potas semisupinus aquam. Ut tandem saties vocemque sitimque, rogamus Jam de Clepsydra, Cæciliane, bibas.' Plinius lib. II. Epist. ad Arrianum: 'Dixi horis pæne quinque: nam decem clepsydris quas spatiosissimas acceperam, sunt additæ quatuor.' *Colv.* De aqua notum. At quid illud, *pro accus. long.*? Barth. Advers. v. 12. æqualia utrinque dicendi spatia notari contendit; malim ego sesquialteram proportionem ex parte Rei, quod in caussis, capitalibus duntaxat, aliquando moris fuisse, docent Plinius lib. IV. Epist. 9. et Asconius Verr. III. *Pric. Pro longitudine accusationis*, i. e. quia longa fuit accusatio, et longa igitur defensio requiri videbatur, propterea multum temporis mihi ad dicendum datum est. Lat. Latin. legit *largiter aqua*. In Ms. Pith. *largitur*. Edd. vett. *largitur atque sup.* J. B.

PAG. 451 *Tamen aveant potius def.*] Ita Fulvius. *Sciopp. in Symb.* Legendum puto *aveant*: ut desiderium refellendi significet, ut supra. Sæpissime hæ voces *Habere* et *Avere*, et similia, locum mutarunt, et se mutuo extruserunt, ut doctissimi viri P. Victorius et Jac. Cujacius docuerunt. Possis tamen ita hic interpretari, *Habeant potius defendere*, vel debeant. Sed tum dixisset *Habeant defendendum*: ut Plinius: 'Quum enitendum haberemus:' et Suetonius: 'Ut consolandos eos magis Imperator quam puniendos habuerit,' et alia plurima. Græcismus autem est, *Non habeo dicere, οὐκ ἔχω εἰπεῖν*. sed hic non quadrat. *Scip. Gent.* Fulvius *aveant potius*, quod probo. *Elmenh.* Multi heic *aveant* legunt, quibus accedunt quæ et Cujacius notat ad Paul. Recept. Sentent. lib. III. Tit. de Testam. Ego in vulgata lectione nil video quod non optime ferri potest. *Pric.* Non male *aveant* reponi voluit etiam Lips. in marg. Bas. pr. ut sit fere sensus idem, quem supra p. 404. expressit: 'Est pudentis animi et verecundi vel falsam vituperationem gravari.' Invitis libris tamen non muto *habeant*, sive explices 'possint,' sive, quod malim, cum Florido, 'existiment satius esse.' Ms. D'Orv. *tamen potius haud def.* J. B.

De falso invidia] An scripsit Auctor, *de falsa invidia*? an potius Græcorum imitatione *falsoinvidia* nove dixit, ut illi possent ψευδόφθονος? *Casaub.* Illud amplexus est Scriv. quem Ed. Bip. sequitur; hoc Floridus. Ceteroquin Mss. et Edd. nihil fluctuant. Quare acquiescendum τῷ *de falso invidia*: quod tamen non pro uno vocabulo, ut Gr. ψευδόφθονος, capiendum puto, sed ita, ut sit adverbium positum pro adjectivo, et *de falso invidia* idem, quod infra p. 513. ait Auctor, 'ut ipse Æmilianus recognoscat, falso se ad invidiam meam inductum.' Nam de eadem et ibi et hic loquitur invidia, propter dotem nempe, et lucrum, cujus cupiditate invasisse Pudentillæ domum accusabatur Appuleius, quam 'cassam invidiam' vocat p. 510. Usus autem iste adverbii, substantivo additi, haud infrequens est apud Latinos scriptores. Vid. Passerat. ad Tibull. I. 3. vs. 29. et Oudend. ad Lucan. lib. I. vs. 63. quam constructionem alii explicant, ut adverbium jungatur verbo subaudito, melius tamen e Græcorum loquendi more derivari putem. Virg. Æn. I. vs. 198. 'ante mala.' τὰ πρὶν κακά. Lamprid. Alex. Sev. c. 35. et alibi apud Lat. Pacat. Tertull. alios, 'retro principes,' οἱ πάλαι ἄρχοντες. Sic tamen non explicandum puto Aurel. Vict. de Vir. Ill. c. 63. 'patrem lacrimis et precibus adsidue ab exilio revocavit:' nec Terent. Andr. I. 2. 4. 'Heri semper lenitas Verebar quorsum evaderet.' *J. B.*

Officii gratia quam] Bas. 2. et Ald. *officii gratia potius, quam.* Sed

hoc abest, et elegantins subauditur, Græcorum loquendi more. Sic Homerus Iliad. α. Βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι. Sophocles Ajace: 'Εμοὶ πικρὸς τέθνηκεν ἢ κείνοις γλυκύς. Pindarus Nemeis: 'Υπνοῦμεν πάντες ἢ πιστεύομεν. Ubi τὸ μᾶλλον non exprimitur. Apologia II. 'Si quæ simulationis caussa dicta sunt, adseverantis pronuntiatione quam exprobrantis legantur.' Plautus Menæchmis: 'Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam.' Casina: 'Ut quod vir velit Fieri id facias, quam adversere contra.' Sic sæpe Tacitus, Livius, Tertullianus, et JCti nostri: ut observatum notatumque viris doctissimis, A. Augustino, B. Brissonio, Lipsio. Sidonium Apoll. emendare ita me memini e cod. Ms. Gellius ita lib. II. cap. 7. Noster item lib. III. Florid. *Colv.* *Officii gratia potius quam.* V. C. Idem mox: 'immane quantum angori.' *Sciopp. in Symb.* Sic Ald. et Fulvii liber, alii τὸ *potius* male omittunt. *Elmenh.* 'Ελλειψις τοῦ *potius* jam vel pueris nota: adeo nil heic Elmenhorstius agit cum Fulvii Ms. *Pric.* Ipse tamen Elm. cum reliquis in textu expunxit *potius*, rectissime; neque etiam comparet in Ed. Ald. nec in Mss. præter Fulv. sed in Junt. post. post *idque* insertum *potius*. De hac ellipsi vide quos citavi ad Flor. N. XVI. add. Heyne Obs. ad Hom. Il. A. vs. 117. *J. B.*

Privignum meum, nuperrime curæ meæ ereptum] Id Solon lege cavit, Ne curator cum pupillorum matre cohabitaret, neve is fieret curator, ad quos post pupillorum obitum substantia pertineret. Sed aliud est, quod Appuleius hoc loco significat: nam maritus is erat matris pupillorum, neque divelli ab ea sic poterat. Immo, ne vir seorsim ab uxore habitare cogatur, multa contra leges constituta videntur, veluti, si ususfructus ædium vel habitatio alicui relicta sit, etiam cum uxore et familia habitare poterit, immo, de quo dubitatum fuit, si mulieri relictus usus sit, habitare cum viro poterit. Quod Q. Mutius primus admisit, inquit Ulpianus lib. XVII. ad Sabinum. Idemque in vidua admissum postea est, ut possit cum secundo marito habitare. Cæterum quod Appuleius ait privignum suæ curæ ereptum, id jure factum est. lib. I. Cod. ubi Pupill. edic. deb. Quod intelligendum de educatione et habitatione privigni est: fuit enim is ab Appuleio abductus ad patruum: potest enim vitricus tutor privigno dari. l. ult. Cod. de Contrar. Judic. tutel. Trogus lib. XXVIII. 'Cui' (filio Demetrii regis Macedoniæ) 'Antigonus tutor datus, accepta in matrimonium matre pupilli, regem se constituere laborat.' *Scip. Gent.*

Cujus obtentu et voluntate a patruo ejus accusor] 'Dederat Libellum enim nomine nepotis sui, adscripseratque se ei adsistere, &c. scilicet ut obtentu ejus ætatulæ ipse insimulationis falsæ non plecteretur.' Verba sunt Authoris in limine Apologiæ. *Pric.*

PAG. 452 *Phrygionibus*] Salmas. ad Vopiscum. Scriverius ad Senecam. *Idem.*

Maleficio] Magiæ, sic in XII. QVI MALVM CARMEN INCANTASSIT. Vide Heins. ad Silii Italici lib. III. *Idem.*

Cupedinariis] Sic recte Memb. Florent. et Fulvii liber. Vulgo *cupediariis*: vide Indicem. *Elmenh.* Edd. vett. item Colv. Vulc. Wow. Gent. Pric. *cupediariis*, quomodo, vel *cupped.* scribendum præcipit Bentlei. ad Terent. Eun. II. 2. 25. ducta quippe voce a cupediis. Quoniam tamen et forum *cupedinis* fuit, (cf. Appul. Metam. lib. I. p. 73.) pariter, ut a 'cupediis,' 'cupediarius,' ita a 'cupedine' ἀναλόγως formatur 'cupedinarius,' quod firmant h. l. Mss. O. et plerique Terentiani, si non omnes. Dein in Pith. scribitur per *pp*, cum Bentleio, in Florent. *Cupidinariis.* J. B.

Cupediariis] Quos Onomast. vetus

reddit Ζωμοποιοὺς, quasi dicas, 'gnaros juris condiendi:' ego nec de illis, nec καθόλου lantiorum edulium venditoribus Appuleium loqui puto, prorsus nec alio genere hominum quam Piscatoribus. Miles. I. 'Forum Cupedinis peto, inque eo piscatum opiparem expositum video.' 'Forum Cupedinis,' est Forum piscatorium, ἰχθυοπώλιον, ut in vett. Glossis. Temere adversetur nemo, stat a nobis Scaliger, μάρτυρ σεμνὸς μάλα καὶ ἀξιόπιστος. *Pric.*

Depenso] E Ven. et Rom. edit. In aliis *de penso*. Depensum, Postulatum, Peccatum et sim. id est, quod impensum, quod solutum est, impensa. Paulus lib. I. Sentent. tit. 19. 'Quædam actiones si a reo inficientur, duplantur: velut Judicati, Depensi.' Glossarius liber: 'Depensi, ὑπερεκτίσεως.' Dependere enim etiam est solvere, exponere pro aliquo. Seneca de Beneficiis lib. v. 'Paratus, ne quem beneficii pœniteat, pro ingratis dependere.' *Colv.* I. e. immenso pretio emuntur. Cæsar de B. Gall. 'Quæque Galli impenso parant pretio.' Appuleius infra: 'Pretio impenso quæsisse.' Item, 'impenso pisces pretio mercari.' Quare in alio loco infra ubi scriptum est, 'Ut merito statuto præmio quærerentur,' malim, *pretio*, legere. *Statuto* autem non est ordinario et communi, sed quodcunque piscatori libuerit vel cupediario, id est, plurimo, ut mox loquitur. Vox populi Rom. 'Statue pretium humanæ carni:' quum fame suffocaretur. *Scip. Gent.* *Depenso* non valet *immenso pretio* (quod Gentilis vult) sed pretium nude numeratum, sine intensione. Supra proxime: 'An ex eo intellexistis maleficio quæri pisciculos, quod pretio quærebantur?' Infra: 'Piscatoribus mercede invitatis.' Pretium et mercedem, gratuitæ donationi opponit. *Pric.* Ms. Pith. *despenso*. De verbo *dependere* adi Oudend. ad Met. lib. IX. p. 666.

'depensis pro prandio lacrimis:' et Brisson. de Verb. Sign. in v. *J. B.*

PAG. 453 *Quæ proximo signo*] Infra, 'Patiens et oppido proxima humanitate.' h. e. (ut supra notavimus) 'manifesta.' Minuc. Octav. 'Apertius, proximius.' *Pric.*

Altilia] Miles. X. 'Carnes lasere infectas, altilia pipere inspersa.' *Altilia* dixeris omnia in saginam tradita, proprie tamen volatilia. Gloss. 'Altilium, Σιτευτῶν.' 'Altiles, Σιτισταί.' legendum fors. *Altores*, *Avarii* nempe, quos olim in Œconomia lautiorum locum habuisse legimus, Lapis

.... PRISCVS.
L. VARI. AMBIBOLI.
AVIARIVS. ALTILIARIVS.

Alius:

ANTIGONVS. DRVSI. CAES.
AVIVM. FARTOR. &c. *Idem.*

Quid enim competit ad amoris ardorem, &c. piscis, aut omnino res pelago quæsita] Multum. Hesych. Illustr. Αἴσωπος, οὐκ ὁ μυθοποιὸς, ἔγραψε περὶ Ἑλένης, ἔνθα φησὶ πάνυ ἰχθὺν καλεῖσθαι κητώδη, ἐν τούτῳ δὲ τὸν Ἀστερίτην λίθον εὑρίσκεσθαι, ὃς ὑπὸ τῷ ἡλίῳ ἀνάπτεται, ποιεῖ δὲ πρὸς φίλτρα. Eadem Suidas, et Ephestion apud Photium. Nec dissimile de Echeneide tradit Aristoteles de Animal. II. 14. de Mustela marina Ælianus Var. Hist. XV. 13. *Idem.*

PAG. 454 *Vittas mollis*] Ms. D'Orv. v. *mobiles*: contra Virgil. Ecl. VIII. vs. 64. 'Vittæ molles,' quia e molli lana confectæ. 'Torulum capiti circumflexum,' et 'verbenas felicis arboris' in re Magica memorat Amm. Marc. XIX. c. 1. § 31. *J. B.*

Ture] Sic D'Orv. et Virgilii Codd. sine adspiratione. Charisius lib. I. 'Tus a tundendo *sine* adspiratione dicitur: quamvis Julius Modestus ἀπὸ τοῦ θύειν tractum dicat.' *Idem.*

Vittas molles, et verbenas pingues, et Thura mascula] Eclog. IV. Ex eo Nemesianus: 'Quid prodest quod me pagani mater Amyntæ, Ter vittis, ter

fronde sacra, ter thure vapore Lustravit?' *Pric.* *Thura mascula*] Turneb. Advers. x. 2. Tiraquell. ubi supra, num. 66. et 67. *Idem.*

Licia discolora] Pharmaceutria: 'Terna tibi hæc primum triplici diversa colore Licia circumdo:' item Ciri: 'Terque novena ligat vario diversa colore Licia.' Petronius Arbiter: 'Illa licium protulit varii coloris filis intortum, cervicemque anxit meam.' *Colv.*

Limum durabilem, ceram liquabilem] Joan. Sarisburiens. Polycrat. I. 12. 'Ad effectus hominum immutandos in molliori materia, cera forte vel limo, eorum quos pervertere nituntur, effigies exprimunt.' Plura de his malis pupis Heins. ad Theocrit. *Pric.*

Equi de fronte revulsus] Hippomanes. Id venenum accendere libidinem etiam in hominibus putatum antiquitus. Columella l. VII. de re rustica. Servius ad III. Ecl. et IV. Æneid. Theophrastus ad Photium f. 862. dicit equam id devorare, utilitati scilicet hominum invidens. Vid. Plinius l. VIII. cap. 42. l. XXVIII. c. 11. *Elmenh.*

Detergenda] Legi olim *detegenda*: quod jam mihi non placet. Haud dubium tamen est, sic legendum esse Plauti Epidico: 'Detegetur corium de tergo meo:' ut in suis libris etiam legi testatur doctissimus Camerarius; ut ego etiam in aliis esse scio. Nec Nonius audiendus, qui *Degetur* scribit, et Degere detrahere hic significare vult. Nam id ipsum potius Detegere est. Turpilius Pedio: 'Quæso omitte ac desere, quæ te semel nacta, semper studuit perdere, detegere, despoliare, opplereque adeo fama ac flagitiis.' Qui locus id omnino ita esse convincit, et ab ipso Marcello alias citatur. *Colv.* Malim cum aliis nonnullis *detegenda*, Degere, detrahere. v. Nonium Marcellum. *Pric.* Cave mutes. 'Detergeri' non tantum dicuntur res liquidæ, ut 'lacrymæ' Nostro Met. p. 313. ubi vid. infra p. 496. 'criminis maculam detersisse;' sed in universum 'detergere' est demere, excutere. Met. l. VI. p. 422. 'deterso somno:' vide et ibi. Imo notat 'vi demere' et 'infringere:' unde 'detergere remos' proprium est in re navali, quod Græci dicunt τοὺς ταρσοὺς παρασύρειν. V. Voss. et Oudend. ad Cæs. l. I. de B. Civ. c. 58. *Detergeri* itaque recte dicitur Hippomanes, sive caruncula illa, quæ fronti equorum recens editorum innascitur, quæque *revulsa* dicitur Virgilio. *J. B.*

Dorsis squallentibus] Proprie 'squallere' dicitur 'de squamarum crebritate asperitateque quæ in serpentium piscinmque coriis visuntur:' auctor est Gell. N. A. II. 6. cit. ab Elmenh. in Ind. *Idem.*

Hamis inuncanda] Sic ex Ven. Romanaque edit. repósuimus. Vulgo erat *hamis iniucunda*. Unde Pithœus, *hamis vincienda*. Lectio nostra magis probabilis. Sidon. Apol. l. VII. Epist. 10. 'Semper hic tamen bonarum partium mores pungentibus linguis maledicorum, velut bicipitibus hamis, inuncabuntur.' Et l. IX. 'Syllogismis tuæ propositionis uncatis volubilem tergiversantium linguam inhamantibus.' Hunc enim affectatorem sermonis Appuleiani jam sæpius observavimus. *Colv.* P. Pithœus vir doctissimus *inescanda*, cui ego ut non assentiar, facit locus ejusdem Appuleii supra, *unguibus inuncet*. Lego igitur *inuncanda*. Roald. Alii *hamis vincienda* inepte. Vide Indicem. *Elmenh.* Colv. adhibet Sidon. Apol. l. VII. Ep. 10. Ego Columel. l. III. c. 3. 'Lana quanto prolixior in pecore, tanto magis obnoxia rubis, quibus velut hamis inuncata a pascentium tergoribus avellitur.' Lucil. l. XV. 'aut qui nummos tristis inuncat.' Nonius: 'Inuncare quasi unco invadere et arripere.' 'Quæstuam aduncatorem' Cypriano de jejun. et tentatione.

Brant. Frustra eximius Pithœus *Inescanda.* V. Brantii et Colvii not. Item Savar. ad Sidon. Concion. lib. VII. Epist. 9. *Pric.* Jam ante Colvium *iniucanda* editum in Edd. Vic. Junt. post. Bas. sec. emendatum a Lipsio in marg. et exstat in Mss. quo verbo de aquila usus est Noster Flor. N. II. Quare non opus est cum Heinsio Advers. p. 533. emendare *insuenda* vel *inlicienda;* licet hoc sit verbum proprium in omni venatione: et sic maneret Auctor in ὁμοιοτελεύτῳ 'excidenda .... revellenda .... extrahenda .... metenda .... inlicienda.' Edd. vett. pleræque *iniucanda.* J. B.

PAG. 455 *Fluctum scrutaris*] Forte potius, *Fretum scr.* Colv. Male. Virg. Æn. III. vs. 270. 'Jam medio adparet fluctu nemorosa Zacynthos.' Sonat quodammodo poëticum quid Appul. *J. B.* *Fluctum scrutaris*] Voce aptissima usus est, 'Scrutari.' Manilius IV. 'Scrutarique novum pelagus.' Claudian. IV. Cons. Honor. 'Calidi scrutatus stagna profundi.' Priscian. in Perieg. 'Scrutantur ripis alii torrentibus imbri, Berylli gemmas.' Ausonius Mosell. 'Scrutatur toto populatrix turba profundo.' Ibid. 'Ille hamis et rete potens, scrutator operti Nereos.' Stat. Theb. 'Scrutator aquarum.' Et Sylv. III. 'Fluctivagos nautas, scrutatoresque profundi.' Nonnus in Joann. cap. 1. Ἐρευνητῆρα θαλάσσης. Valeant deliria hominum in Appuleio nova omnia aut absoleta somniantium. Scriptor cum primis purus, elegans, Latinus est: Leporis et amœnitatis Pater, norma proprietatis. *Pric.*

Versus ipsos, quos] Emendem *versus posui, quos.* Colv. Ita libri quos vidi omnes, nulla Syntaxi plane. Colvius ut constaret aliqua, pro *ipsos*, *posui* legit. At quæ (per Deos) est hæc ratio emendandi? Adeon' pro lubitu licebit mutare omnia et sententiam struere etiam per fas ac nefas? Si hoc concessum, ne ille bardus et bucco, qui non facile sanaverit Auctorum corruptissima quæque. Innitendum est, in conjecturis, apicibus literarum: insistendum vestigiis vulgatæ lectionis: quibus quanto receditur, eo praviora quæ suggerimus, magisque a Vera Critica aliena esse certissimum est. Hæc parce, non ut Manibus insultemus eruditi juvenis, (judicii mediusfidius in his studiis subactissimi) neque vero quod voculam eam censeamus sollicitandam (quam nullatenus in mendo cubare fidenter spondeo) sed ut moneam, si quis in ea locus mutationi fuisset (quod quidem ille persuasum habuit) debuisse eam ingerere emendationem aliquam minus longinquam. Nos (ut diximus) τὸ *ipsos* sanum præstamus: quærendus alibi defectus, dico in clausulæ principio; ejus non hiatum, sed rimulam expleo insertione unius interjectiunculæ, quam Auctoris effusam calamo dejerabis mihi. Lego, *En versus ipsos quos, &c.* Pric. Salm. et alius V. D. in marg. ejici volunt *quos.* Nihil variant Mss. et Edd. quare Priczi emendationem admittere nolim, nec quidquam mutare. Subaudiri potest ἀπὸ κοινοῦ ipsum illud *attingam*, aut aliud, *recitabo*, vel sim. *J. B.*

Lælium] Lipsius mavult *Lævium* hic legere, quod is inter illos, qui amatoria scripserunt apud Gellium l. XIX. c. 9. Sed pluribus de eo Scaliger Ausonian. Lection. *Colv.* Vel *Lævium*, quem Festus allegat in verbo 'Petrarum:' 'Lævius in Centauris: Ubi ego sæpe petris.' Fuit et Cæsius Bassus poëta Lyricus, Quintiliano teste, si forte ita hic legendum esset, nam Lælius orator fuit. Fuit et Lælius quidam familiaris M. Varronis vel magister, cujus commentarius de Proloquiis a Gellio citatur l. XV. c. 8. *Scip. Gent.* Florent. Fulv. et Rom. *Lælium.* Elmenh. Ambigi a doctis video quid heic scribendum, aut quis hic *Lælius*, de quo alibi nulla

mentio. *Lælios* quidem novimus quosdam, nullos qui Amatoriis luserint. Quærendus heic scriptor Ἐρωτοπαιγνίων. Eum Scalig. Auson. Lect. II. 27. *Lævium* putat, de quo Festus in *Redivia*. Auson. Cent. Nupt. Gellius II. 24. Macrob. I. 18. Plin. ad Pontium Epist. l. VII. Laudatur prædictis sane nomine *Lælii*, *Livii*, *Nævii*. Scaliger ubique *Lævium* rescribendum censet. Eruditiss. Gauminus ad Eustath. retinet *Lælium*. Junius Animad. 612. et Vinetus in Prolegom. a *Livio* stant, *Andronico* nempe, qui fabulas Romæ docuit etiam ante Ennium. Maxime probabilis videtur sensus Scaligeri, quem et firmat accuratissimus Solini enarrator. *Pric.* *Lævium* dedere Vulc. Wow. Elm. Scriv. cum Scalig. in Catal. p. 74. Reliqui *Lælium* ut est in Mss. Interim tamen *Lævium* exhibui, quem Erotopægnion libros scripsisse docuere Scaliger, Scriv. et Toll. ad Auson. Cent. Nupt. p. 517. et cujus mentio apud Porphyr. ad Horat. III. 1. init. et Gell. XIX. 9. ubi tamen optimus Salmasii Ms. habet quoque *Lælius:* vide eum ad Solin. p. 661. Frequens est horum nominum 'Lælius,' 'Lævius,' 'Nævius,' 'Livius' confusio: *Lævii* nomen Horatio Ep. II. 1. 69. e Cod. Reginensi restituit Bentlei. et Prisciano pluribus locis, e conjectura, Osannus Anal. Crit. p. 53. sq. ubi vide. De Lævio vide Voss. de Anal. III. 35. Hermann. Elem. Doctr. Metr. p. 333. et p. 619. coll. Osanno l. c. et in Add. *J. B.* Ad Lævii fragmentum citatur a V. D. ad calcem Edit. Casaub. in Biblioth. Cl. V. M. Tydeman. Tho. Bartholin. Hist. Anatom. Cent. III. hist. 78. p. 107. *Idem in Addend.*

Antipathes] Sic scribendum fuit, non *Antiphates:* ut etiam visum ante annos multos B. Pio fuit, et postea Turnebo. *Antipathes*, ut scribit Plinius, gemma nominatur nigra, quam contra effascinationem prædicabant valere Magi. Ctesias apud Stobæum: Ὄρος ἐστὶ τῆς Μυσίας Εὔθρας καλούμενον. γεννᾶται δὲ ἐν αὐτῷ λίθος ἀντιπαθὴς προσονομαζόμενος, ὃς κάλλιστα ποιεῖ πρὸς ἀλφοὺς καὶ λέπρας δι' οἴνου τριβόμενος, καὶ τοῖς πάσχουσιν ἐπιτιθέμενος. *Colv.* Ita emendavit Turnebus lectionem omnium librorum *Antiphates:* quam scriptionem possis fortasse non minus bene defendere: ut de quadam planta, aut gemma, aliave re simili intelligatur, quæ inimicandi vim, ut illa insana laurus, ex perpetua contradictione, habeat. Fere enim quæcunque ad philtra adhibita, ea quam vim crederentur habere, ex ipso nomine paret. Jam 'antiphates illud' contra analogiam Græcam dictum fuerit, (nam illi τὸν ἀντιφάτην dicerent) ut alia quam plurima, in quibus genus mutarunt simul et declinationem Romani. σύρμα Græci et σχῆμα, et τὸν χάρτην: Latini syrmam, schemam, chartam: sexcenta sunt id genus. *Casaub.* Ita Turnebus Adv. l. XVII. c. 15. legit. In Flor. 2. est *antiphates*, quod retinet Casaub. quem vide, et B. Pium in annot. post. f. 167. c. 198. *Elmenh.* Ita primus restituit Pius, non Turnebus, ut Casaubono visum, qui tamen τὸ *Antiphates* censet retineri posse. *Antipathes* μῶλυ est, Alexipharmacum illud longe decantatissimum, quo Mercurius Ulyssen muniit adversus Circen. V. Eustath. ad Odyss. X. Plin. Hist. XXV. 4. *Pric.* *Antiphates* cum Edd. vett. et Scriv. servat Ms. Pith. cum aliis: male et contra Ms. D'Orv. v. Salm. ad Solin. p. 661. qui recte explicat: 'quidquid adversus effascinationes, incantationes, et amoris faciendi artes magicas, potenter est efficax,' ex Hesychio: ἀντίτροπον φάρμακον ἀντιπαθὲς ὅπερ ὁ πιὼν οὐ βλάπτεται ὑπό τινος, ἀλεξιφάρμακον. In transponendis vss. 1. et 2. Salmasii auctoritatem in sua Ed. secutus est Floridus, cum eodem reponens *quærite*, sed tenens *eruunt*, quod Salm. mutandum

judicabat in *irruunt*: hoc sensu: Quærito ac parato tibi antipathes illud celebratum, nam omnia philtra in te comparantur, et admoventur omnes amatoriæ machinæ, a quibus ut tutus ac tectus esse possis, antipathes illud quærendum. Sane, si *eruunt* retinendum, videntur sequentia scribi debuisse in quarto casu, ut respondeant τῷ *philtra*. Probabilis quoque est emendatio *quærito*: probabilius tamen, ni fallor, legas *quæritur*. Neque tamen necessaria est mutatio: nam *quæritur*, i. e. desideratur, opus habetur. In tam abrupto fragmento contra Mss. nil muto. Nominativi illi habuerint fortasse post se verbum, quod non addidit Auctor, quia nihil ad rem faciebat, quum nominibus tantum ei opus esset. *J. B.* *Antipathes illud quæritur*] Recte eruditiss. Salmasius Not. ad Solin. p. 661. ubi v. plura, duplex heic mendum advertit. In voce *quæritur*, et in ordine versiculi ipsius. Στίχος hic præponendus priori, legendumque *quærito*: nam quis adeo imperitus est qui non agnoscat προσφώνησιν? *Pric.*

PAG. 456 *Trochiscili ungues*] Idem Pius, *Trochili ungues*. Jos. Scaliger *Trochiscili, iynges*. Scribit Scholiastes Theocriti Iyngi aviculæ vim inesse natam amatorii philtri; ac ideo omnia in amorem impellentia ἴυγγας dici. Adi Suidam, et Junium nostrum Adagior. Centur. IV. ubi multa, quæ ad hunc locum penitius percipiendum. *Colv.* Non potest meo judicio dubitari de voce *ungues*, quin, ut emendat Scaliger, legendum sit *junges*, id est, *iynges*. Nam quis putet in hoc albo prætermissam avem illam, quam supra omnia impetrabilis efficaciæ esse in his sacris crediderunt? Et ratio est: quia cum viderent aviculam, quam ἴυγγα appellabant (quæ alia est ab Aristotelis: illi enim ἴυγξ non est inter aves quæ κινοῦσι τὰ οὐραῖα, ut σχοινίκλος, κίγκλος, τρύγας) assidue caudam motitari, crediderunt [illegible] Theocriti [illegible] vertit Latinus [illegible] Varro et Plinius [illegible] Sic τροχοὶ, [illegible] Bene autem trochus et iynges sic junguntur: nam et in uno junguntur. Scholiastes Pindar., Pythionicarum ode quarta, [illegible] τὴν ἴυγγα [illegible] Theocritus: [illegible] Sic possumus eam lectionem tueri atque interpretari: quia tamen ea vox nonnihil insolens est, et versus ratio leviter repugnat, fortasse non male scripserimus: *trochilisci*, iisdem, sed transpositis literis. τροχιλίσκος est parvus trochilus, quod notum est aviculæ [illegible]: quæ etsi parva, [illegible] est, et ut de

ea Græci scribunt, [illegible]: unde potius ortum videtur quod de odiis trochili et aquilæ Plinius ex Græcis refert, quam ex eo quod ille [illegible] prorsus αἰτιᾶται. Hanc avem videntur Veteres philtris aptam censuisse, ut quæ accelerandorum veterum vim haberet: nam grammatici τροχίλον, παρὰ τὸ τρέχειν dictum volunt. Semper autem, ut ante diximus, ex nomine captabant omen: quod tamen Appuleius oratorie magis quam serie alibi ridet. *Tæniæ* sunt quæ alii auctores in hoc argumento licia nominant: quorum non in magicis hisce tantum sacris olim fuit usus; sed in plerisque opertaneis. Sic apud Clementem Alexandrinum legas ταινίας ἐρίῳ καὶ πορφύρᾳ περιπεπλεγμένας in expiationibus fuisse adhibitas. Erant et magicæ istæ tæniæ diversi coloris. Petronius, 'Illa de sinu licium protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit meam.' Non exprimit colorum numerum: cæterum plurimi aliquando miscebantur: nam in Ciri canit Virgilius 'Terque novena ligat vario diversa colore Licia.' Fere tamen pauciores: puta tres, ut in Pharmaceutica: 'Terna tibi hæc primum triplici diversa colore Licia circumdo:' aut etiam duo: conjicio ex hoc Lælii, seu verius Lævii loco. Ita enim hos versiculos et legendos et digerendos censeo: *Trochiscili, iynges, tæniæ, Alterplices bicolores, Radiculæ, herbæ, surculi.* Nam qui vulgatam lectionem conantur explicare, et ad aureas ac cordylas pisces referunt, ii vero τελέως παραπαίουσι. Quid enim magis κατὰ διάμετρον oppositum menti Auctoris dici fingive potuit? Sed id genus scriptorum sententiæ pleræque de numero sententiarum per me tollantur licet. At eam lectionem quam supra posuimus, ut affirmare pro vera non ausimus, ita nihil absurdi continere asseveramus. *Alterplices*, est duplices, ut et Festus interpretatur. Legebam prius *atriplices* et de ea herba accipiebam, quam Græci χρυσολάχανον vocant: de cujus mirabili virtute ex Pythagora refert Plinius libro XX. Sed sequenti voce *bicherdile* quid fiet? Placet itaque magis superior emendatio. Ac videtur initio scriptum fuisse *bichordiæ* transpositione literarum, pro bicoloriæ, vel bicolores, quod usitatius bicolores dicitur. Atque hæc est nostra de hoc loco sententia: quam cunctanter et verecunde ideo proferimus, quia meminimus esse a te, Scaliger eruditissime, aliter pridem emendata ista et exposita. Legis tu *Ampliplices bitortile*: et refers ad simulacra magica quæ ipsiplices alio nomine videntur appellata: ingeniosissime, ut omnia, et doctissime. Enimvero non is es, tu vir nobilissime, qui in hoc genere literarum, quod (ut de medicinæ arte Celsus ait) conjecturale magnam partem est, tuas omnes sententias, ceu κυρίας δόξας, velis haberi: quod falso nimis et improbe sycophantas quosdam, non Scaligeri nominis magis quam Musarum hostes, dictitare non pudet. Sed quid eos pudeat, qui ea scribunt, ea tuentur, quæ nemo legat sanus, quin statim 'exclamet periisse Fontem de rebus?' *Casaub.* Flor. *Trochiscili* ungues. Scaliger et Casaubonus, *Trochiscili, Iynges*, recte. Nicephorus in Synesium de insomniis fol. 360. τὴν δὲ Ἴυγγά φασιν ὄρνεον εἶναι ἐπὶ σείειν τὴν οὐρὰν· εἶναι δὲ πρὸς ἐρωτικὰς ἀγωγὰς χρήσιμον ταῖς φαρμακίσι· γυναῖκα δὲ οὖσαν τὸ πρότερον εἰς ὄρνεον μεταβεβλῆσθαι ὑπὸ τῆς Ἥρας φασὶν οἱ μῦθοι, ὅτι φαρμακεύουσα ὑπέστελλε τὸν Δία πρὸς τῆς Ἰοῦς ἔρωτα· ἄλλοι δὲ κιθάραν ἐμμελεστάτην φασὶ τὴν ἴυγγα, ὡς ἐντεῦθεν καὶ νῦν γλαφυρὸν καὶ πιθανὸν Ἴυγγα καλεῖν. Suidas in Ἴυγξ. *Elmenh.* Pius conjunctim legit *Trochyli ungues*, refertque ad *Trochilum* avem (quæ et *Regaliolus*; Aristoteli πρέσβυς dicta:) sed heic (ut in seqq.) nugatur nugacissime. *Salmas.* *Trochus, pili, ungues.* τὸ ungues retinet etiam Gaulminus ad Eustath. Scimus

nos, et *pilos* et *ungues* sæpius veneficiis adhibitos, magis arridet tamen hæc lectio, *Trochisci*, *Iynges*. *Trochos* seu *Rhombos* autem *Iyngibus* signatissime adjunxit, nam et simul positos reperias in usu Magico, ut jam ex Pindari Scholiaste aliis adnotatum. Tzetzes Chiliad. XI. 380. Καὶ ὅλον ὁλοκλήρως δὲ πρὸς ἔρωτας τὸ ζῶον Ἐκτεταμένον τοῖς πτεροῖς ἐπὶ τινὸς τροχίσκου, Καὶ συμπεριστρεφόμενον εἰς ὄνομα ἐρῶντος, Τοῦτο κυρίως γίνωσκε τὴν Ἴυγγα ὑπάρχειν. Ejusdem usus, et fere formæ fuere sphærulæ Hecaticæ. Psellus in Scholiis ad Oracula Chald. Ἑκατικὸς στρόφαλος σφαῖρά ἐστι χρυσῆ, μέσον Σάπφειρον περικλείουσα, διὰ ταυρείου στρεφομένη ἱμάντος, δι' ὅλης αὐτῆς ἔχουσα χαρακτῆρας· ἣν ἐπιστρέφοντες ἐποιοῦντο τὰς ἐπικλήσεις, καὶ τὰ τοιαῦτα καλεῖν εἰώθασιν Ἴυγγας, εἴτε σφαιρικὸν εἶχον, εἴτε τρίγωνον, εἴτε καὶ ὅτι σχῆμα. ἃ δὴ δονοῦντες, τοὺς ἀσήμους ἢ κτηνώδεις ἐξεφώνουν ἤχους, γελῶντες, καὶ τὸν ἀέρα μαστίζοντες. *Tæniæ* quæ sequuntur heic, sat notæ: cui minus, Casaubonum adeat. Versiculus quartus non controvertitur, in quinto sudatur maxime. *Pric.* *Trochiscili* firmatur auctoritate Ms. Florent. unius, nam in altero est *trochiliscí*, itemque Pithœani, in quo *trotichiscili*: neque est emendatio virorum doctorum, ut putabat Salm. l. c. sed constanter id habent non tantum Gent. et Pric. sed Edd. ante Vulc. sec. et tert. In his enim conjectura Casauboni *trochilisci* (probata ab altero Florent.) expressa est. Imo *trochiscili* carere analogia ait Salm. reponens *trochi*, *pili*: quod si sit, scribendum utique, e Mstorum vestigiis, *trochisci*, ejecto τῷ *pili* ob versum, ut fecerunt Elm. Scriv. Flor. Isid. Orig. IV. 9. de remediis et medicaminibus: 'Trochiscos dictus, quia in modum rotulæ deformatur, τρόχος enim Gr. rota dicitur.' Videtur vero a diminutivo Græco aliud diminutivum fecisse Lævius: nam *trochiscili* neutiquam mutandum puto. Quod enim in textu hujus Ed. editum est, *trochilisci*, id invito me factum. Fateor tamen Scaligeri commentum *trochi*, *pili* non parum verisimilitudinis acquirere e scriptura Ms. D'Orv. *trochifili*. Dein in *ungues* consentiunt cuncti Mss. et Edd. vett. At Scaligeri conjecturam *iynges* sequentes editores lubentius amplexi sunt, quia celebratissimam in re Magica aviculam ægre omissam ferebant. At minime omissa fuit: vid. seqq. *Ungues* sacro oleo aut chrismate delibutos in re magica memorat Sarisber. Polycrat. II. 27. cit. infra ab Elmenh. ad p. 475. et de *unguium* magico usu vide Plin. H. N. XXVIII. 7. Acute observat Salm. primo poëtam posuisse τὰ ἄψυχα vs. 3. tum τὰ φυτὰ vs. 4. postremo τὰ ζῶα vs. 5. et 6. *J. B.*

Aureæ illices] Pius *Aureæ iynges*. Scaliger, *Auriplices*, *bitortilæ*: quem vide ad Append. Virgilianam, Pium antem, si tibi tanti, Annot. post. c. 196. ubi versiculos hos omnes explicare conatur. *Colv.* Flor. *auri illices bicodulæ*. Rom. *a. bichordulæ*. Elmenh. Pius, *Aureæ*, *iynges*, *trychiæ*, *cordylæ*, designans pisces quosdam nimis infeliciter. Scaliger ad Virgil. Cyrin, (quem sequutus est Delcampius) *Auriplices bitortilæ*. *Auriplices* refert autem ad sigilla Magica quædam, in Glossis *Ipsiplices*, apud Festum *Ipsullices* perperam appellata. Gaulminus retinet vulgat. *Aureæ illices*. 'Tænias (inquit) radiculas,' &c. amoris *illices* vocat, quia eum conciliant. *Aureas* dixit, ut et alii χρυσῆν ἔρωτος μανίαν. Casaubonus versiculum hunc (qui vulgo quintus) ponit quarto loco, refertque ad *Tænias* illas quæ claudunt στίχον tertium. Scribi autem debere putat *Alterplices bicoloreæ*. 'Alterplices,' duplices, ut apud Festum Pompeium. 'Bicoloreæ,' ut 'licium varii coloris' apud Petronium. Salmasius ad Pall. Tertull. (omnium novissimus) *Auri plices* legit. *Plices* tabellas vocat,

quas σιγγὺς Græci: alibi tamen 'Not. ad Solin.', alia, atque ex membranis vett. scribendum omnino censet, Sauri, ἴυγγες bicodulæ. Sauros 'retenta Græca voce, Lacertas vocat, quas etiam memorat Theocrit. Φαρμακευτρ. Illices bicodulas ait Iynges esse, id est σεισοπυγίδας, dictas bicodulas, quod caudas vibrando duplicent: sic serpentes 'bilingues' dictas a linguæ vibratione motu, et apud Hesychium τὰ ἴλιγγα ἰκτλά, nempe a tremula vibratione. Pric. In Ms. Fux. viderat quoque Salm. auradis aure: unde verissime eum emendasse puto Sauri, inlices bicodulæ. Sauri exstat diserte in Mss. Florent. nisi quod s littera male priori voci juncta sit, et inlices bicodulæ in Ms. Pith. D'Orv. sed in Pith. bicodilæ. Inlices bicodulæ ipsæ sunt Iunges, quas propterea supra vs. 3. inter ἴυγγας intrudere non debuerant VV. DD. Negant alii σεισοπυγίδα et ἴυγγα eandem esse avem. V. Burm. ad Anthol. Lat. lib. v. Ep. 69. p. 354. *J. B.*

Hinnientum dulced.] *Hinnientium* scribi jusseramus, ob metrum: nam primus pes est spondæus trium syllabarum cum συνιζήσει. *Casaub.* Salmas. fusissime ad Solin. p. 939. et seqq. *Pric.*

Verisimilius confinxisses] Ita hæc periodus tota concipienda, non ut in vulgatis libris. *Casaub.* In quibus major distinctio ponebatur post *confinxisses*, et omittebatur parenthesios signum. *J. B.*

Pag. 457 *Nihil adjutare*] Rom. Ven. Ald. Bas. 1. *mihi adjutare.* Placebat Lipsio, *mihi adnutare.* Et si, inquit, adversarius meus mihi concedere, hoc ita esse, videatur; rationem tamen meam promam. *Colv.* Legebatur, *quamquam videatur*, fecimus, *quare autem*, melius, opinor, et verius, quam docti viri quibus placet, *mihi adnutare.* Sic in ἀποθέσει hujus sermonis, 'Dixi cur non arbitrer quidnam,' &c. *Casaub.* L. *quam cur v. n. a. d. unde* i. e. Pisces ad magiam, inquit, nihil facit. Quod quis affirmat, ne vel hoc magnum me suspicemini, dicam cur mihi ita videatur, et unde conjecturam illam habeam. Hanc esse sententiam loci patet ex seqq. et ex ipsa denique ejus narrationis conclusione *Dixi cur non, &c. adjuvare.* Si viri magni hoc vidissent, non tam ineptam interpretationem hic exstant commenti. *Acidal.* Quod vehementer probo. *Scip. Gent.* V. C. *ad magiam nihil quicquam videtur adjutare. Dicam unde id conjectem.* Wowerius. Flor. *quamquam v. mihi adjutare.* Elmenh. Locus a pluribus ventilatus: legitur in quibusdam *quamquam videatur, &c.* melius Acidalius, *Quam quur vid. &c.* τὸ *id* enim quod sequitur, περιττὸν, ut et alibi. *Pric.* Ante Colv. editum legitur *quamquam vid. mihi* ut exstat in Mss. plerique. Quæ cum nullum darent sensum, emendavit Colv. quem secutus est Florid. Sed Vulc. eumque secuti Wow. et Elm. pro *quamquam* reponere *quod autem*, τὸ *nihil* retinentes cum reliquis post Colv. Casaubonum denique secuti sunt Scip. Gent. et Pric. Lipsius utique minime audiendus est, nam haudquaquam adversarius adnutabat, nihil pisces facere ad magiam. Infra: 'Credamus *Æmiliano* solere pisces etiam ad magicas potestates adjuvare.' Acidalii emendatio nimis contorta videtur. Sed præplacet mihi lectio Msti Fulv. quam, forsan ex Ms. Fux. margini adlevit Salm. itemque alius Vir Doctus: *ceterum ad Magiam nihil quicquam vid. mihi adjutare. Dicam, &c.* Sed tam necessario legendum *videtur*, ut legitur revera in Mss. Fulv. D'Orv. et Ed. Junt. post. Ipsa tamen hæc variatio possit facere ut quis eo magis τὸ *quamquam* retinendum censeat. v. Oud. ad Flor. N. I. init. In *mihi* consentiunt Mss. et Edd. vett. *Videtur mihi* est, quod infra dixit, *cur* ... *arbitrer.* Quid sibi velit Scriv. *quamquam videatur nihil adjutare* non capio:

nisi sit operarum vitium. *J. B.*

Pythagoram Zoroastris sectatorem] Imo *Auditorem*. Florid. IV. 'Sunt qui Pythagoram aiunt eo temporis inter captivos Cambysæ Regis Ægyptum quum adveheretur, doctores habuisse Persarum Magos, ut præcipue Zoroastrem, omnis divini arcani Antistitem.' Sed turbat temporis ratio, enim Pythagoras recentior multo. *Zaradæ* tamen Pythagoræ præceptoris meminit Plutarchus in περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας. qui an idem cum Malchi *Zabrato*, et *Nazarato* Clementis Alexandrini, vide apud incomparabilem Seldenum nostrum in de Diis Syris, Syntag. II. cap. 1. *Pric.*

It. suæ, quam subsicivam Græciam] *Græcia subsiciva*, est Græcia altera et secunda: sic apud Arnobium lib. V. 'subsicivæ laudes' sunt laudes secundariæ. *Casaub.* Scribe ex eodem libro, *It. sibi quam subc.* Wower. In veteri Cod. legi aiunt, *Italiæ, sibi quam, &c.* quod pro illorum opinione est, qui Pythagoram advenam in Italia dicunt. Contra Appuleius hic innuit, quum ait, *suæ*. Scip. Gent. 'Græcia exotica' Plauto in Menechm. *Pric.* Pro *suæ* Elm. rescripsit *sibi* e Ms. Fulv. eique adsensum præbuit Florid. Non ego. *Italiæ suæ*, i. e. quam tantopere dilexit; quæ ejus quasi propria est; quam exornavit privatim et publice præstantissimis et institutis et artibus; quam 'subsicivam Græciam,' quasi partem subsectam celebri illi Græciæ, proindeque similem Græciæ, atque alteram Græciam, reddiderat. *J. B.*

A quibusdam piscatoribus everriculum trahi, fortunam jactus ejus emisse] Valerius lib. IV. cap. 1. 'A piscatoribus in Milesia regione verriculum trahentibus, quidam jactum emerat.' Gloss. et Onomast. 'Verriculum, Σαγήνη.' *Pric.*

Jussisse illico pisces qui capti tenebantur, solvi retibus et reddi profundo] Fusius rem narrat Plutarchus Sympos. VIII. 8. et Tract. Πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν, &c. Similem (ut Arnob. vocat) humanitatem, Plutarch. χρηστότητα εὐεργησίας, in Xenocrate Ælianus memorat, Var. XIII. 31. *Idem.*

Quos scilicet e. d. m. amissurum n. f.] Scribam, *Quos scire licet cum de manibus missurum non fuisse*. Casaubonus. Vulgo *quos scire licet*. Elmenhorstius. Piget dicere adeo elegantem κρᾶσιν a viro maximo sollicitatam, utique cum eandem vim habeat quam illius τὸ *scire licet*. Pricæus. Male Cas. *scire licet* et *de manibus missurum*. Sæpissime in Appuleio *scilicet* eodem modo: et *amittere* omnis antiquitas ait pro 'dimittere.' *Vir Doct. in marg. Ed. Casaub.* Sed infinitivus non pendet a τῷ *scilicet*, sed a verbo subaudito, *aio*, *credo*, aut *conjecto*, e superioribus nempe, 'unde id conjectem.' Certe Casauboni inventum contra Mss. non amplecti debuerant Scal. et Wow. Neque etiam, aut hic cum Casaubono, quem tacite seqq. præter Gentil. et Pric. secuti sunt, aut cum Bentleio apud Terent. And. V. 3. 27. et Phorm. IV. 3. 70. pro *amittere* reponam simplex *mittere*. Quod enim ad Terentium: non nego, *amitti* proprie dici uxorem, quæ domum jam ducta est, quia *amittere* rem non videntur, quorum ea propria non fuit; *mitti* vero, quæ nondum ducta est. Sed *amittere*, ut hic apud Appul. ita et apud Terent. valet *dimittere*. Vide Parei Lexic. Plaut. Burm. ad Phædr. I. 13. 10. Oudend. ad Lucan. III. 46. et Pricæum ad Met. lib. VI. pag. 265. b. in Append. Appul. *J. B.* *De manibus amissurum*] Miles. VI. 'De manibus emittas offulam.' Et VIII. 'Prædam mediis manibus amittimus.' Cæsar Bello Civil. I. 'Hostem ex manibus dimitti.' Idem VI. Gall. 'Prædam ex manibus dimitterent.' Et alibi: 'Fortunam tantam ex manibus dimittant.' *Pric.*

PAG. 458 *Τοῖα Διὸς θυγάτηρ*] Non fuit difficile locum satis aperte ab

Auctore indicatum, ex poëta promtum apponere. Est 'Οδυσσ. δ. *Casaub.* *Cum de quadam saga ad hunc modum memoravit:* Πρεσβυτάτην δὲ θύγατρ' εἶχε ξανθὴν Ἀγαμήδην, Ἣ τόσα φάρμακα ᾔδη ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθών. *Itemque carminum similiter:* Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον, &c.] Sic v. c. in quo et decem alii versus perscripti sunt, qui 'Οδ. δ. leguntur sicut priores duo Il. Λ. *Sciopp. in Symb.* Aptiores versus explendæ huic lacunæ censebat Ful. Ursinus, qui extant Iliad. Λ. Πρεσβυτάτην δὲ θύγατρ' εἶχε ξανθὴν Ἀγαμήδην, Ἣ τόσα φάρμακα ᾔδη ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθών. *Wower.* Homerus Odyss. δ. et κ. Fulvius alios versus hic substituit, quos vide apud Woweriam. *Elmenh.* Quod Sciopp. versus illos citat quasi e vet. cod. id intelligendum videtur de conjectura Fulvii. In Mss. et Edd. ante Casaub. Græca non comparent: sed vere eum cum seqq. lacunam explesse, docent exempla, quæ subdit Appuleius, ex iisdem Odysseæ libris Δ. et K. petita. *J. B.*

'Ὣς ἄρα φωνήσας] Et hic asterisci erant pro Homeri verbis, quæ ex Odyss. κ. restituimus: certum enim non alium locum ab ipso Auctore olim appositum. Similem nuper medicinam similiter affecto Symmachi loco faciebamus: ita enim vulgo legitur Epist. 101. lib. XI. 'Ut plane Homeri ...... relatione usus ...... id est æquimanum te esse pronunciem,' scribendum, *ut plane Homerica relatione usus* περιδέξιον *id est æquim. te pron.* Casaub.

Nec Proteus faciem] Non dicit πρόσωπον, sed totius corporis speciem: vide A. Gellium lib. XIII. c. 28. sic de Deo Socr. 'omnem humani animi faciem pati:' quod et in Augustini de Civitate Dei legere memini, ut alia multa hujus scriptoris. Idem significat dictio *instar.* Florid. lib. II. ex vulgata divisione: 'Psittacus Indiæ avis est: instar illi minimo minus quam columbarum: sed nec color ei' (male vulgo *colorum*) 'columbarum:' ita legi et interpungi locus ille debet: neque quicquam deest quod falso quidam sunt arbitrati. *Instar* est εἶδος, species: sic apud Virgil. 'quantum instar in ipso.' Valer. Maxim. 'habere instar arcis.' Gloss. vett. 'Instar, similitudo, ὁμοίωμα, ἀπεικόνισμα.' In eodem libro postea scriptum *Ister*, εἶδος, συνήθεια, τύπος, τρόπος. ubi legi debet *Istar*, quod valet *instar*. sic mox 'istita:' pro 'instita:' multa enim male lecta, male scribit Græcus ille magister longe doctissimus. Porro Homeri locus est 'Οδυσσ. δ. In eodem poëmate omnia habes, quorum hic fit mentio: præter cingulum Veneris, de quo sic maximus vatum Iliad. ξ. Ἦ καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα Ποικίλον· ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο. *Casaub.* *Faciem* de toto corpore dici, monitum quoque ad Metam. v. Ind. Not. *J. B.*

Ulixes scrobem] Odyss. Λ. *Colv.* Vide Beroaldi annot. in Appuleium fol. 71. *Elmenh.* *Ulixes* bene Ms. D'Orv. Adi Ind. Not. *J. B.* *Ulysses Scrobem*] Miles. I. 'Devotionibus sepulchralibus in scrobem procuratis.' Lycophron, Ψυχαῖσι θερμὸν αἷμα προσφράνας βόθρῳ. Ovid. Metam. VII. Horat. Sat. I. 8. Silius Ital. lib. XIII. Theodoret. θεραπ. Serm. VIII. Justin. Martyr. Apolog. II. Philostrat. de vit. Apollonii. IV. 5. Euseb. in Hieroclem. Nicephor. ad Synes. περὶ ἐνυπν. Omnium accuratissime Heliodor. lib. VI. *Pric.*

PAG. 459 *Carminum vector ... noctium conscia*] Ut scribendum *noctium conscia*; quæro sitne pariter verum, *Mercurius carminis inventor*: persuadebo puto his, qui memores erunt Mercurium bubulcum fistulas inflasse, compegisse, ac demum Apollini cessisse pro virga aurea, teste Apollodoro lib. III. Quæ superant, ea interpretabitur nobis Virg. IV. Æn. 'Tercentum tonat ore deos, Erebum-

que Chaosque, Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianæ. Sparserat et latices simulatos fontis Averni, Falcibus et messæ ad Lunam quæruntur ahenis.' *Stewech.* Fulvius *animarum vector*, forte *manium*. Sciopp. in Symb. *Animarum ductor.* Alii legunt *carminum inventor:* minus apte ad hanc rem. Al. *vector.* Quid si *animarum evocator?* Virg. IV. Æn. 'Tum virgam capit, hac animas ille evocat orco:' tametsi Petron. p. 107. 'Mercurius, qui animas ducere et reducere solet.' Horat. II. O. 18. 'Satelles orci callidum Promethea revexit.' Lib. I. O. 24. 'Quam virga semel horrida,' &c. O. 10. 'Tu pias lætis animas,' &c. *Acidal.* *Carminum vector.* Quasi cantamina, ut nuncius et alatus, subveheret. Veram tamen lectionem existimarim: *Mercurius animarum vector.* Wowerius. *Animarum* legunt Fulvius et Joann. Wower. *Manium* Scioppius. Utrumque probum. *Brant.* Scaliger et Fulvius *animarum v.* bene. Laërtius in Pythagora l. VIII. τὸν δὲ Ἑρμῆν ταμίαν εἶναι τῶν ψυχῶν, καὶ διὰ τοῦτο πομπέα λέγεσθαι. *Elmenh.* Locus varie interpolatus. Scripserim *Animarum vector*, aut *Animarum evocator.* Tertull. de Anima cap. 53. 'Tunc exultat aut trepidat, prout paraturam deversorii sui sentit de ipsius statim Angeli facie, evocatoris animarum, Mercurii poëtarum.' *Pric.* Groslot. in marg. minus recedens a vulgata et scripta lectione, *carminum auctor.* *Animarum vector* in mentem quoque venit Lindenbrogio, probante V. D. in Obs. Misc. vol. II. p. 188. monente, *manium vector* admitti non posse ob statim sequens 'manium potens.' Sed conjecturis indulgendum non esse arbitratur alius ibid. V. D. qui 'Mercurium carminum vectorem' explicat, 'qui advehit et suppeditat carmina,' magica scil. et ex Valer. Flacco I. 737. ostendit Mercurium in magicis sacris invocatum fuisse: cui sententiæ accedo, ob Mstorum consensum. *Vehere* eo sensu dixit Horat. lib. III. O. 29. vs. 47. 'Quod fugiens semel hora vexit,' i. e. advexit, suppeditavit: neque obstat quod contrario plane sensu, pro auferre, usurpat Noster Met. lib. III. p. 229. ubi v. Ratio est, quod simplex frequenter ponitur pro composito: atque adeo *vehere*, nunc pro *advehere*, nunc pro *avehere* usurpatur. *J. B.* *Noctium conscia*] Scilicet libidinum fœdarum testis. Juvenal. Sat. VI. vs. 309. ubi imperatas bestias exagitat: 'Inque vices equitant, et Luna teste moventur.' *Elmenh.* *Illex animi Venus, et Luna noctium conscia, et Manium potens Trivia*] Diversis nominibus hisce intellige idem Numen: Lunam nempe, 'Deorum Dearumque illam uniformem faciem, cujus Numen unicum multiformi specie, vario ritu, nomine multijugo totus veneratur orbis.' Verba sunt Authoris Milesia XI. Lunam autem præfuisse τοῖς ἐρωτικοῖς, Magorumque Venerem fuisse, doctissime Seldenus monstrat jam laudati operis Syntag. I. cap. 2. Videsis et προλεγόμενα ejus de ista πολυωνυμίᾳ, quam a Magis eo ostendit usurpatam, ut virtutis carminibus plus esset, et facilior venia. *Pric.* *Et Luna noctium conscia*] Id est, libidinum et dulcium furtorum, quæ noctu plerumque committuntur, unde 'noctes emere' vel 'pacisci.' Propertius: 'Luna ministrat iter, demonstrant astra salebras, Ipse amor accensas concutit ante faces.' Adde prologum Plantinæ Mercatoris, ubi amatores ait nocti et Lunæ suas miserias narrare. Appuleius igitur Lunam 'consciam' dixit, Propertius 'ministram,' Plautus 'quasi consiliariam,' Cicero 'sociam,' Philipp. II. 'Cum tamen tu nocte socia, hortante libidine.' Lunam enim intelligit. *Scip. Gent.*

Et Portuno et omni ch. Ner.] Ita edidi ex Ms. D'Orv. Vulgo erat, *et Portunus cum omni ch. Ner.* Ms. Pith.

et Portunum et nunc ch. N. Ceterum observa, Neptunum hic bene distingui a Portuno, quem eundem esse ac Neptunum, cum Florido censebat Oudend. ad Met. lib. IV. p. 308. a. Sæpe eos confundi non nego: sed ibi tamen Portunus idem videtur ac Palæmon. Nam Neptunum ipsum in comitatu Veneris fuisse probabile non est, et tum primo loco eum nominasset Auctor, ut h. l. Neque obstat quod eum describit App. 'barba cærula hispidum:' est enim ille solemnis omnibus Diis marinis habitus, neque, quod scio, Palæmon semper ut puer describitur. Apud Virgil. certe Æn. lib. V. vs. 241. est, 'Pater ipse manu magna Portunus euntem Impulit,' ubi omnino vide omnium Virgilianorum interpretum principem, Heynium. *J. B.* *Neptunus cum Salacia, et Portunus cum omni choro Nereidum*] Philostrat. Heroic. Ποσειδῶν τε αὐτὸς, καὶ Ἀμφιτρίτη, Νηρηΐδες τε ξύμπασαι. *Salacia* uxor Neptuni. D. Augustin. VII. de Civit. &c. 'Jam utique habeat Salaciam uxorem Neptunus.' Nec aliud quam mare. Miles. IV. 'Gravis piscoso sinu salacia.' Gloss. 'Salacia, Ἀμφιτρίτη.' Varro D. L. L. lib. IV. hoc nomine notat æstus recessum. *Pric.*

PAG. 460 *Perfossor*] Parietum nempe: sed ita ἁπλῶς Τοιχωρύχος, perfossor. Affines his τυμβωρύχοι, qui et νεκρορύκται dicuntur, ut apud Phlegontem. *Casaub.* *Qui vectem perfossor*] Festus, 'vecticularia vita dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos perfodiunt, furandi gratia.' Optatus (quem corrige) contra Donat. lib. II. 'Divinum opus malitiæ vectibus destruentes:' vulg. *militiæ*. Gloss. 'Vectis, Μοχλὸς σιδηροῦς.' Idem et 'Laberna,' Gloss. Ibid. 'Laberna, ferramentum latronum, grassatorum, vel furum.' *Pric.*

Sicarius] Glossæ Nomicæ, Σικάριος, ἀνδροφόνος· παρὰ τὴν σίκαν, ἥ ἐστι σιδηρᾶ μάχαιρα. Et quidem satis constat de *Sica*: at vero de *Cicra*, quam aliæ Glossæ ἀσπίδα λῃστρικὴν vocant, adeo in promptu res non est ut ne quærendum sit. *Idem.*

Aliquid aliquo] Margarit. poët. *ad aliqua.* Sed Plautus Milite: 'Antevenite aliqua alios.' *Colv.* Lucilius Sat. lib. XXVI. 'Evadat saltem aliquid aliqua quod conatus sum.' *Pric.* Ms. D'Orv. *aliquo.* *Aliqua*, i. e. aliqua ratione. Plaut. Merc. II. 2. extr. 'Ne ad illam me animum adjecisse aliqua sentiat:' et alibi. Id. Plaut. jungit Epid. III. 1. 10. 'Verum aliquid, aliqua, aliquo modo, Alicunde, ab aliqui, aliqua tibi spes est, fore mecum fortunam.' Vulc. pro *aliquid* adscripsit *alicui*, non male: sed *aliquis, a, id*, haud raro abundat. *J. B.*

Nequiorem] F. *sequiorem.* Brantius. Met. lib. X. p. 700. 'servi nequissimi atque mulieris nequioris.' Plaut. Bacch. IV. 3. 5. 'nequior nemo est.' cf. Most. I. 2. 32. Men. II. 3. 79. *J. B.*

Menelai socios] Error memoriæ. Ulixi fuerunt. Vide Odyss. μ. Athenæum lib. I. Meminit quoque Plutarchus l. de Iside et Osiride. *Colv.* Qui Appuleium commisisse hic ἁμάρτημα μνημονικὸν notant, et rejiciunt nos ad Odyss. μ. ii vero falluntur, et cujus peccati alium insimulant, ejusdem se, ἀφραδίῃσι νόοιο, obligant. Locus est Odyss. δ. ubi poëta Menelaum in haec verba loquentem facit: Νῆσος ἔπειτα τίς ἐστι πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ, Αἰγύπτου προπάροιθε· Φάρον δέ ἑ ἐπικλήσκουσι. et mox de suis sociis: Αἰεὶ γὰρ περὶ νῆσον ἀλώμενοι ἰχθυάασκον Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν· ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός. *Casaub.* Male hoc loco Colvius Appuleio attribuit μνημονικὸν ἁμάρτημα, a quo eum recte liberat Casaubonus, quem vide. *Elmenh.*

Famem propulsasse] Veter. edit. *famem propulsos esse.* Unde conjecimus, *famem propulsum isse.* Sed *propulsos esse*, pro *propulisse*, forte eo genere loquendi dictum, quod notavimus su-

pra ad l. III. de Asino anr. *Colv.* Puto veram lectionem primæ editionis *propulsatos esse.* *Propulso* et *propulsor*, idem: nam antiqui verba quam plurima ancipiti terminatione in una eademque significatione protulerunt; quorum longum catalogum contexit Priscianus l. VIII. *Casaub.* Flor. *propulsasse.* Colvius *propulsatum isse.* Elmenh. Edit. princeps Rom. *propulsatos esse*, atque ita Appuleium scripsisse Casaubonus putat. Eo cadit *propulsos esse*, quod Clariss. Salmasio placet: sic 'crines tonsus est,' pro *totondit* apud Solinum: et in Glossis: 'compilatus est, ἐσύλησεν,' pro *compilavit.* Tacit. Annal. XIII. 'Illusum esse' pro *Illusisse:* et ibid. 'subvectæ essent' pro *subvexissent.* Colvius legendum censuit *propulsum isse.* Infra: 'Pari pertinacia prohibitum isse:' item: 'Ut videretur merito ultum ire.' *Pric.* De Activa vi participii perfecti sæpe monuerunt VV. DD. Adi Oudend. ad Met. VIII. p. 544. b. Imo, omnibus præteriti temporis participiis æque activam ac passivam vim adtribuit V. D. in Misc. Nov. Lips. vol. V. p. 1. Diss. 7. non tamen persuadens Oudend. ad Sueton. Aug. c. 21. nec Ruhnken. ad Vellei. Pat. II. c. 97. Peculiare quidem est Nonii caput, 'de contrariis generibus verborum:' ubique tamen, et sine ullo discrimine, id auctoribus obtrudere velle, nimis quam audacter factum videatur; præsertim ubi Mss. aliam etiam lectionem præbent, et depravatæ alterius lectionis caussa probabilis reddi potest. Scriptum nempe fuerat *fame*, omissa lineola, qua *m* finalis indicaretur; quemadmodum *fame* exstat revera in Edd. Vic. Junt. pr. Ald. Bas. pr. Hinc putabat librarius hoc velle Auctorem, socios Menelai fame coactos fuisse appellere ad insulam Pharum, *apud Pharum insulam fame propulsos esse.* Nam *propulsos esse* legi in Mss. testatur Salm. ad Solin. p. 38. qui id nequiquam mutandum censet; et est sane ita in Ms. D'Orv. et Edd. ante Elmenh. exceptis Rom. in qua *propulsatos esse*, ac Junt. post. et Casauboni, qui cum reliquis dedit *propulsasse.* Hanc autem, quoniam diserte probatur auctoritate Mss. Florent. et Pith. veram lectionem puto. 'Propulsare famem' dixit quoque Cic. de Fin. IV. 25. Notandum tamen quod est in Petronii Carm. de Bell. Civ. vs. 249. 'Pax...niveos pulsata lacertos,' quod cum Bouhierio non mutandum putem in *peltata* aut *pullata.* 'Pulsare lacertos,' inter volandum, signum est festinationis, qua Pax terram relinquere properat, sibi odiosam. Cæterum quemadmodum hunc locum Colvius, ita alium Taciti Annal. III. 17. emendabat Lipsius legens *illusum isse*, ubi in Mss. et Edd. vett. *ill. esse.* J. B.

Gulones] Num *gluttones?* Glossarium: 'Glutto, λίμβος.' Isidor. Orig. l. X. 'Glutto a gula, id est, gulosus.' Immo a Glutto. Idem Glossarium: 'Gluttus, βρόγχος.' Persius: 'Nec glutto sorbere salivam Mercurialem.' Sed *gulones* etiam dicuntur. Festus: 'Ingluvie a gula dicta: hinc et Ingluviosus et Glutto, et Gulo, Gumia, Guttur, Gluttus, Gutturosus, Gurgulio.' *Colv.* *Qui impenso pisces pretio*] Florent. et Fulv. liber, *qui impendio pisces pretio:* male. Agellius l. III. cap. 17. 'Quod impenso pretio librum Pythagoricæ disciplinæ emisset.' Livius l. II. c. 9. 'Salis vendendi arbitrium, quia impenso pretio venibat, ademptum privatis.' *Elmenh.* Infra: 'Impenso pretio per piscatores quæsisse,' &c. Cæsar B. Gall. 4. 'Impenso parat pretio.' Gellius l. III. c. 17. 'Quod impenso pretio Librum, &c. emisset.' Cicer. ad Attic. XIV. 13. 'Minusculam vero villam utique Quinto traditurum vel impenso pretio.' Hæc eo plura adduxi, ut loquutionem istam minus insolentem probem, mutatamque a viro magno

ea Græci scribunt, δριμὺ ὄρνεον: unde potius ortum videtur quod de odiis trochili et aquilæ Plinius ex Græcis refert, quam ex eo quod ille ἀναντίως prorsus αἰτιᾶται. Hanc avem videntur Veteres philtris aptam censuisse, ut quæ accelerandorum votorum vim haberet: nam grammatici τροχίλον, παρὰ τὸ τρέχειν dictum volunt. Semper autem, ut ante diximus, ex nomine captabant omen: quod tamen Appuleius oratorie magis quam serie alibi ridet. *Tæniæ* sunt quæ alii auctores in hoc argumento licia nominant: quorum non in magicis hisce tantum sacris olim fuit usus; sed in plerisque opertaneis. Sic apud Clementem Alexandrinum legas ταινίας ἐρίῳ καὶ πορφύρᾳ πεποικιλμένας in expiationibus fuisse adhibitas. Erant et magicæ istæ tæniæ diversi coloris. Petronius, 'Illa de sinu licium protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit meam.' Non exprimit colorum numerum: cæterum plurimi aliquando miscebantur: nam in Ciri canit Virgilius 'Terque novena ligat vario diversa colore Licia.' Fere tamen pauciores: puta tres, ut in Pharmaceutica: 'Terna tibi hæc primum triplici diversa colore Licia circumdo:' aut etiam duo: conjicio ex hoc Lælii, seu verius Lævii loco. Ita enim hos versiculos et legendos et digerendos censeo: *Trochiscili, iynges, tæniæ, Alterplices bicoloreæ, Radiculæ, herbæ, surculi.* Nam qui vulgatam lectionem conantur explicare, et ad aureas ac cordylas pisces referunt, ii vero τελέως παραπαίουσι. Quid enim magis κατὰ διάμετρον oppositum menti Auctoris dici fingive potuit? Sed id genus scriptorum sententiæ pleræque de numero sententiarum per me tollantur licet. At eam lectionem quam supra posuimus, ut affirmare pro vera non ausimus, ita nihil absurdi continere asseveramus. *Alterplices*, est duplices, ut et Festus interpretatur. Legebam prius *atriplices* et de ea herba accipiebam, quam Græci χρυσολάχανον vocant: de cujus mirabili virtute ex Pythagora refert Plinius libro xx. Sed sequenti voce *bicherdiæ* quid fiet? Placet itaque magis superior emendatio. Ac videtur initio scriptum fuisse *bicheroliæ* transpositione literarum, pro bicoloriæ, vel bicoloreæ, quod usitatius bicolores dicitur. Atque hæc est nostra de hoc loco sententia: quam cunctanter et verecunde ideo proferimus, quia meminimus esse a te, Scaliger eruditissime, aliter pridem emendata ista et exposita. Legis tu *Auriplices hitertilæ*: et refers ad simulacra magica quæ ipsiplices alio nomine videntur appellata: ingeniosissime, ut omnia, et doctissime. Enimvero non is es, tu vir nobilissime, qui in hoc genere literarum, quod (ut de medicinæ arte Celsus ait) conjecturale magnam partem est, tuas omnes sententias, ceu κοινὰς δόξας, velis haberi: quod falso nimis et improbe sycophantas quosdam, non Scaligeri nominis magis quam Musarum hostes, dictitare non pudet. Sed quid eos pudeat, qui ea scribunt, ea tuentur, quæ nemo legat sanus, quin statim 'exclamet periisse Frontem de rebus?' *Casaub.* Flor. *Trochisciti* ungues. Scaliger et Casaubonus, *Trochiscili, Iynges*, recte. Nicephorus in Synesium de insomniis fol. 360. τὴν δὲ Ἴυγγά φασιν ὄρνεον εἶναι ἀεὶ σείον τὴν οὐράν· εἶναι δὲ πρὸς ἐρωτικὰς ἀγωγὰς χρήσιμον ταῖς φαρμακίσι· γυναῖκα δὲ οὖσαν τὸ πρότερον εἰς ὄρνεον μεταβεβλῆσθαι ὑπὸ τῆς Ἥρας φασὶν οἱ μῦθοι, ὅτι φαρμακεύουσα διετέλει τὸν Δία πρὸς τῆς Ἰοῦς ἔρωτα· ἄλλοι δὲ κιθάραν ἐμμελεστάτην φασὶ τὴν Ἴυγγα, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τὴν γλῶτταν καὶ ποθεινὸν Ἴυγγα καλεῖν. Suidas in Ἴυγξ. *Elmenh.* Pius conjunctim legit *Trochyli ungues*, refertque ad *Trochilum* avem (quæ et *Regaliolus*; Aristoteli πρεσβὺς dicta:) sed heic (ut in seqq.) nugatur nugacissime. *Salmas.* *Trochus, pili, ungues.* τὸ ungues retinet etiam Gaulminus ad Eustath. Scimus

nos, et *pilos* et *ungues* sæpius veneficiis adhibitos, magis arridet tamen hæc lectio, *Trochisci, Iynges*. *Trochos* seu *Rhombos* autem *Iyngibus* signatissime adjunxit, nam et simul positos reperias in usu Magico, ut jam ex Pindari Scholiaste aliis adnotatum. Tzetzes Chiliad. XI. 380. Καὶ ὅλον ὁλοκλήρως δὲ πρὸς ἔρωτας τὸ ζῶον Ἐκτεταμένον τοῖς πτεροῖς ἐπὶ τινὸς τροχίσκου, Καὶ συμπεριστρεφόμενον εἰς ὄνομα ἐρῶντος, Τοῦτο κυρίως γίνωσκε τὴν Ἴυγγα ὑπάρχειν. Ejusdem usus, et fere formæ fuere sphærulæ Hecaticæ. Psellus in Scholiis ad Oracula Chald. Ἑκατικὸς στρόφαλος σφαῖρά ἐστι χρυσῆ, μέσον Σάπφειρον περικλείουσα, διὰ ταυρείου στρεφομένη ἱμάντος, δι' ὅλης αὐτῆς ἔχουσα χαρακτῆρας· ἣν ἐπιστρέφοντες ἐποιοῦντο τὰς ἐπικλήσεις, καὶ τὰ τοιαῦτα καλεῖν εἰώθασιν Ἴυγγας, εἴτε σφαιρικὸν εἶχον, εἴτε τρίγωνον, εἴτε καὶ ὅτι σχῆμα. ἃ δὴ δονοῦντες, τοὺς ἀσήμους ἢ κτηνώδεις ἐξεφώνουν ἤχους, γελῶντες, καὶ τὸν ἀέρα μαστίζοντες. *Tæniæ* quæ sequuntur heic, sat notæ: cui minus, Casaubonum adeat. Versiculus quartus non controvertitur, in quinto sudatur maxime. *Pric.* *Trochiscili* firmatur auctoritate Ms. Florent. unius, nam in altero est *trochilisci*, itemque Pithœani, in quo *trotichiscili:* neque est emendatio virorum doctorum, ut putabat Salm. l. c. sed constanter id habent non tantum Gent. et Pric. sed Edd. ante Vulc. sec. et tert. In his enim conjectura Casauboni *trochilisci* (probata ab altero Florent.) expressa est. Imo *trochiscili* carere analogia ait Salm. reponens *trochi, pili*: quod si sit, scribendum utique, e Mstorum vestigiis, *trochisci*, ejecto τῷ *pili* ob versum, ut fecerunt Elm. Scriv. Flor. Isid. Orig. IV. 9. de remediis et medicaminibus: 'Trochiscos dictus, quia in modum rotulæ deformatur, τρόχος enim Gr. rota dicitur.' Videtur vero a diminutivo Græco aliud diminutivum fecisse Lævius: nam *trochiscili* neutiquam mutandum puto. Quod enim in textu hujus Ed. editum est, *trochilisci*, id invito me factum. Fateor tamen Scaligeri commentum *trochi, pili* non parum verisimilitudinis acquirere e scriptura Ms. D'Orv. *trochifili*. Dein in *ungues* consentiunt cuncti Mss. et Edd. vett. At Scaligeri conjecturam *iynges* sequentes editores lubentius amplexi sunt, quia celebratissimam in re Magica aviculam ægre omissam ferebant. At minime omissa fuit: vid. seqq. *Ungues* sacro oleo aut chrismate delibutos in re magica memorat Sarisber. Polycrat. II. 27. cit. infra ab Elmenh. ad p. 475. et de *unguium* magico usu vide Plin. H. N. XXVIII. 7. Acute observat Salm. primo poëtam posuisse τὰ ἄψυχα vs. 3. tum τὰ φυτὰ vs. 4. postremo τὰ ζῶα vs. 5. et 6. *J. B.*

Aureæ illices] Pius *Aureæ iynges*. Scaliger, *Auriplices, bitortilæ:* quem vide ad Append. Virgilianam, Pium autem, si tibi tanti, Annot. post. c. 198. ubi versiculos hos omnes explicare conatur. *Colv.* Flor. *auri illices bicodulæ*. Rom. *a. bichordulæ*. Elmenh. Pius, *Aureæ, iynges, trychiæ, cordylæ*, designans pisces quosdam nimis infeliciter. Scaliger ad Virgil. Cyrin, (quem sequutus est Delcampius) *Auriplices bitortilæ*. *Auriplices* refert autem ad sigilla Magica quædam, in Glossis *Ipsiplices*, apud Festum *Ipsullices* perperam appellata. Gaulminus retinet vulgat. *Aureæ illices*. 'Tænias (inquit) radiculas,' &c. amoris *illices* vocat, quia eum conciliant. *Aureas* dixit, ut et alii χρυσῆν ἔρωτος μανίαν. Casaubonus versiculum hunc (qui vulgo quintus) ponit quarto loco, refertque ad *Tænias* illas quæ claudunt στίχον tertium. Scribi autem debere putat *Alterplices bicolores*. 'Alterplices,' duplices, ut apud Festum Pompeium. 'Bicolores,' ut 'licium varii coloris' apud Petronium. Salmasius ad Pall. Tertull. (omnium novissimus) *Auri plices* legit. *Plices* tabellas vocat,

quas πτυχὰς Græci: alibi tamen (Not. ad Solin.) alia, atque ex membranis vett. scribendum omnino censet, *Sauri, illices bicodulæ*. *Sauros* (retenta Græca voce) *Lacertos* vocat, quos etiam memorat Theocrit. φαρμακευτρ. *Illices bicodulas* ait *Iynges* esse, id est σεισοπυγίδες, dictas *bicodulas*, quod caudas vibrando duplicent: sic serpentes 'bilingues' dictos a linguæ spisso motu, et apud Hesychium τὰ δόρατα διπλᾶ, nempe a tremula vibratione. *Pric.* In Ms. Fux. viderat quoque Salm. *surculis aure:* unde verissime eum emendasse puto *Sauri, inlices bicodulæ*. *Sauri* exstat diserte in Mss. Florent. nisi quod *s* littera male priori voci juncta sit, et *inlices bicodulæ* in Mss. Pith. D'Orv. sed in Pith. *bicodilæ*. Inlices bicodulæ ipsæ sunt *Iunges*, quas propterea supra vs. 8. inter ἄψυχα intrudere non debuerant VV. DD. Negant alii σεισοπυγίδα et ἴυγγα eandem esse avem. V. Burm. ad Anthol. Lat. lib. v. Ep. 69. p. 354. *J. B.*

Hinnientum dulced.] *Hinnientium* scribi jusseramus, ob metrum: nam primus pes est spondæus trium syllabarum cum συνιζήσει. *Casaub.* Salmas. fusissime ad Solin. p. 939. et seqq. *Pric.*

Verisimilius confinxisses] Ita hæc periodus tota concipienda, non ut in vulgatis libris. *Casaub.* In quibus major distinctio ponebatur post *confinxisses*, et omittebatur parenthesios signum. *J. B.*

Pag. 457 *Nihil adjutare*] Rom. Ven. Ald. Bas. 1. *mihi adjutare*. Placebat Lipsio, *mihi adnutare*. Et si, inquit, adversarius meus mihi concedere, hoc ita esse, videatur; rationem tamen meam promam. *Colv.* Legebatur, *quamquam videatur*, fecimus, *quare autem*, melius, opinor, et verius, quam docti viri quibus placet, *mihi adnutare*. Sic in ἀποθέσει hujus sermonis, 'Dixi cur non arbitrer quidnam,' &c. *Casaub.* L. *quam cur v. n. a. d. unde* *i. e.* Piscis ad magiam, inquit, nihil facit. Quod quia affirmo, ne vel hinc magum me suspicemini, dicam, cur mihi ita videatur, et unde conjecturam illam habeam. Hanc esse mentem loci patet ex seqq. et ex ipsa denique ejus narrationis conclusione *Dixi cur non, &c. adjuvare*. Si viri magni hoc vidissent, non tam ineptam interpretationem hic essent commenti. *Acidal.* Quod vehementer probo. *Scip. Gent.* V. C. *ad magiam nihil quicquam videtur adjutare. Dicam unde id conjectem.* Wowerius. Flor. *quamquam v. mihi adjutare*. Elmenh. Locus a pluribus ventilatus: legitur in quibusdam *quamquam videatur, &c.* melius Acidalius, *Quam quur vid. &c.* τὸ *id* enim quod sequitur, παρέλκει, ut et alibi. *Pric.* Ante Colv. editum legitur *quamquam vid. mihi* ut exstat in Mss. plerisque. Quæ cum nullum darent sensum, emendavit Colv. quem secutus est Florid. Sed Vulc. eumque secuti Wow. et Elm. pro *quamquam* reposuere *quod autem*, τὸ *nihil* retinentes cum reliquis post Colv. Casaubonum denique secuti sunt Scip. Gent. et Pric. Lipsius utique minime audiendus est, nam haudquaquam adversarius adnutabat, nihil pisces facere ad magiam. Infra: 'Credamus Æmiliano solere pisces etiam ad magicas potestates adjuvare.' Acidalii emendatio nimis contorta videtur. Sed præplacet mihi lectio Msti Fulv. quam, forsan ex Ms. Fux. margini adlevit Salm. itemque alius Vir Doctus: *ceterum ad Magiam nihil quicquam vid. mihi adjutare. Dicam, &c.* Sed tum necessario legendum *videtur*, ut legitur revera in Mss. Fulv. D'Orv. et Ed. Junt. post. Ipsa tamen hæc variatio possit facere ut quis eo magis τὸ *quamquam* retinendum censeat. v. Oud. ad Flor. N. I. init. In *mihi* consentiunt Mss. et Edd. vett. *Videtur mihi* est, quod infra dixit, *cur . . . arbitrer*. Quid sibi velit Scriv. *quamquam videatur nihil adjurare* non capio:

nisi sit operarum vitium. *J. B.*

Pythagoram Zoroastris sectatorem] Imo *Auditorem.* Florid. IV. 'Sunt qui Pythagoram aiunt eo temporis inter captivos Cambysæ Regis Ægyptum quum adveheretur, doctores habuisse Persarum Magos, ut præcipue Zoroastrem, omnis divini arcani Antistitem.' Sed turbat temporis ratio, enim Pythagoras recentior multo. *Zaradæ* tamen Pythagoræ præceptoris meminit Plutarchus in περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας. qui an idem cum Malchi *Zabrato*, et *Nazarato* Clementis Alexandrini, vide apud incomparabilem Seldenum nostrum in de Diis Syris, Syntag. II. cap. 1. *Pric.*

It. suæ, quam subsicivam Græciam] *Græcia subsiciva*, est Græcia altera et secunda: sic apud Arnobium lib. v. 'subsicivæ laudes' sunt laudes secundariæ. *Casaub.* Scribe ex eodem libro, *It. sibi quam subc.* Wower. In veteri Cod. legi aiunt, *Italiæ, sibi quam, &c.* quod pro illorum opinione est, qui Pythagoram advenam in Italia dicunt. Contra Appuleius hic innuit, quum ait, *suæ.* Scip. Gent. 'Græcia exotica' Plauto in Menechm. *Pric.* Pro *suæ* Elm. rescripsit *sibi* e Ms. Fulv. eique adsensum præbuit Florid. Non ego. *Italiæ suæ*, i. e. quam tantopere dilexit; quæ ejus quasi propria est; quam exornavit privatim et publice præstantissimis et institutis et artibus; quam 'subsicivam Græciam,' quasi partem subsectam celebri illi Græciæ, proindeque similem Græciæ, atque alteram Græciam, reddiderat. *J. B.*

A quibusdam piscatoribus everriculum trahi, fortunam jactus ejus emisse] Valerius lib. IV. cap. 1. 'A piscatoribus in Milesia regione verriculum trahentibus, quidam jactum emerat.' Gloss. et Onomast. 'Verriculum, Σαγήνη.' *Pric.*

Jussisse illico pisces qui capti tenebantur, solvi retibus et reddi profundo] Fusius rem narrat Plutarchus Sympos. VIII. 8. et Tract. Πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν, &c. Similem (ut Arnob. vocat) humanitatem, Plutarch. χρηστότητα εὐεργησίας, in Xenocrate Ælianus memorat, Var. XIII. 31. *Idem.*

Quos scilicet e. d. m. amissurum n. f.] Scribam, *Quos scire licet eum de manibus missurum non fuisse.* Casaubonus. Vulgo *quos scire licet.* Elmenhorstius. Piget dicere adeo elegantem κρᾶσιν a viro maximo sollicitatam, utique cum eandem vim habeat quam illius τὸ *scire licet.* Pricæus. Male Cas. *scire licet* et *de manibus missurum.* Sæpissime in Appuleio *scilicet* eodem modo: et *amittere* omnis antiquitas ait pro 'dimittere.' *Vir Doct. in marg. Ed. Casaub.* Sed infinitivus non pendet a τῷ *scilicet*, sed a verbo subaudito, *aio, credo*, aut *conjecto*, e superioribus nempe, 'unde id conjectem.' Certe Casauboni inventum contra Mss. non amplecti debuerant Scal. et Wow. Neque etiam, aut hic cum Casaubono, quem tacite seqq. præter Gentil. et Pric. secuti sunt, aut cum Bentleio apud Terent. And. v. 3. 27. et Phorm. IV. 3. 70. pro *amittere* reponam simplex *mittere.* Quod enim ad Terentium: non nego, *amitti* proprie dici uxorem, quæ domum jam ducta est, quia *amittere* rem non videntur, quorum ea propria non fuit; *mitti* vero, quæ nondum ducta est. Sed *amittere*, ut hic apud Appul. ita et apud Terent. valet *dimittere.* Vide Parei Lexic. Plaut. Burm. ad Phædr. I. 13. 10. Oudend. ad Lucan. III. 46. et Pricæum ad Met. lib. VI. pag. 265. b. in Append. Appul. *J. B.* *De manibus amissurum*] Miles. VI. 'De manibus emittas offulam.' Et VIII. 'Prædam mediis manibus amittimus.' Cæsar Bello Civil. I. 'Hostem ex manibus dimitti.' Idem VI. Gall. 'Prædam ex manibus dimitterent.' Et alibi: 'Fortunam tantam ex manibus dimittant.' *Pric.*

PAG. 458 Τοῖα Διὸς θυγάτηρ] Non fuit difficile locum satis aperte ab

Auctore indicatum, ex poëta promtum apponere. Est 'Οδυσσ. δ. *Casaub.* *Cum de quadam saga ad hunc modum memoravit: Πρεσβυτάτην δὲ θύγατρ' εἶχε ξανθὴν Ἀγαμήδην, Ἣ τόσα φάρμακα ᾔδη ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθών. Itemque carminum similiter: Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον,* &c.] Sic v. c. in quo et decem alii versus perscripti sunt, qui 'Οδ. δ. leguntur sicut priores duo Il. Λ. *Sciopp. in Symb.* Aptiores versus explendæ huic lacunæ censebat Ful. Ursinus, qui extant Iliad. Λ. Πρεσβυτάτην δὲ θύγατρ' εἶχε ξανθὴν Ἀγαμήδην, Ἣ τόσα φάρμακα ᾔδη ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθών. *Wower.* Homerus Odyss. δ. et κ. Fulvius alios versus hic substituit, quos vide apud Wowerium. *Elmenh.* Quod Sciopp. versus illos citat quasi e vet. cod. id intelligendum videtur de conjectura Fulvii. In Mss. et Edd. ante Casaub. Græca non comparent: sed vere eum cum seqq. lacunam explesse, docent exempla, quæ subdit Appuleius, ex iisdem Odysseæ libris Δ. et Κ. petita. *J. B.*

Ὣς ἄρα φωνήσας] Et hic asterisci erant pro Homeri verbis, quæ ex Odyss. κ. restituimus: certum enim non alium locum ab ipso Auctore olim appositum. Similem nuper medicinam similiter affecto Symmachi loco faciebamus: ita enim vulgo legitur Epist. 101. lib. XI. 'Ut plane Homeri...... relatione usus...... id est æquimanum te esse pronunciem,' scribendum, *ut plane Homerica relatione usus περιδέξιον id est æquim. te pron.* Casaub.

Nec Proteus faciem] Non dicit πρόσωπον, sed totius corporis speciem: vide A. Gellium lib. XIII. c. 28. sic de Deo Socr. 'omnem humani animi faciem pati:' quod et in Augustini de Civitate Dei legere memini, ut alia multa hujus scriptoris. Idem significat dictio *instar.* Florid. lib. II. ex vulgata divisione: 'Psittacus Indiæ avis est: instar illi minimo minus quam columbarum: sed nec color ei' (male vulgo *colorum*) 'columbarum:' ita legi et interpungi locus ille debet: neque quicquam deest quod falso quidam sunt arbitrati. *Instar* est ὄψις, species: sic apud Virgil. 'quantum instar in ipso.' Valer. Maxim. 'habere instar arcis.' Gloss. vett. 'Instar, similitudo, ὁμοίωμα, ἀπεικόνισμα.' In eodem libro postea scriptum *Ister,* ἔθος, συνήθεια, τύπος, τρόπος. ubi legi debet *Istar,* quod valet *instar.* sic mox 'istita:' pro 'institia:' multa enim male lecta, male scribit Græcus ille magister longe doctissimus. Porro Homeri locus est 'Οδυσσ. δ. In eodem poëmate omnia habes, quorum hic fit mentio: præter cingulum Veneris, de quo sic maximus vatum Iliad. ξ. Ἦ καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα Ποικίλον· ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο. *Casaub.* *Faciem* de toto corpore dici, monitum quoque ad Metam. v. Ind. Not. *J. B.*

Ulixes scrobem] Odyss. Λ. *Colv.* Vide Beroaldi annot. in Appuleium fol. 71. *Elmenh.* *Ulixes* bene Ms. D'Orv. Adi Ind. Not. *J. B.* *Ulysses Scrobem*] Miles. I. 'Devotionibus sepulchralibus in scrobem procuratis.' Lycophron, Ψυχαῖσι θερμὸν αἷμα προσφράνας βόθρῳ. Ovid. Metam. VII. Horat. Sat. I. 8. Silius Ital. lib. XIII. Theodoret. θεραπ. Serm. VIII. Justin. Martyr. Apolog. II. Philostrat. de vit. Apollonii. IV. 5. Euseb. in Hieroclem. Nicephor. ad Synes. περὶ ἐνυπν. Omnium accuratissime Heliodor. lib. VI. *Pric.*

PAG. 459 *Carminum vector ... noctium conscia*] Ut scribendum noctium *conscia;* quæro sitne pariter verum, *Mercurius carminis inventor:* persuadebo puto his, qui m[illegible] res erunt Mercurium bubulc[illegible] se, compegisse, ac ce[illegible] cessisse pro virga aurea, t[illegible] lodoro lib. III. Quæ superi[illegible] interpretabi[illegible] no[illegible] [illegible]rv. 'Tercent[illegible]

que Chaosque, Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianæ. Sparserat et latices simulatos fontis Averni, Falcibus et messæ ad Lunam quæruntur abenis.' *Stewech.* Fulvius *animarum vector*, forte manium. Sciopp. in Symb. *Animarum ductor.* Alii legunt *carminum inventor:* minus apte ad hanc rem. Al. auctor. Quid si *animarum evocator?* Virg. IV. Æn. 'Tum virgam capit, hac animas ille evocat orco:' tametsi Petron. p. [illegible] 'Mercurius, qui animas ducere et reducere solet.' Horat. II. O. [illegible] 'Satelles orci callidum Promethea revexit.' Lib. I. O. 24. 'Quam virga semel horrida,' &c. O. 10. 'Tu pias lætis animas,' &c. *Acidal.* *Carminum vector.* Quasi cantamina, ut nuncius et alatus, subveheret. Veram tamen lectionem existimarim: *Mercurius animarum vector.* Wowerius. *Animarum* legunt Fulvius et Joann. Wower. *Manium* Scioppius. Utrumque probum. *Brant.* Scaliger et Fulvius *animarum v.* bene. Laërtius in Pythagora l. VIII. τὸν δὲ Ἑρμῆν ταμίαν εἶναι τῶν ψυχῶν, καὶ διὰ τοῦτο πομπαῖον λέγεσθαι. *Elmenh.* Locus varie interpolatus. Scripserim *Animarum vector*, aut *Animarum evocator.* Tertull. de Anima cap. 53. 'Tunc exultat aut trepidat, prout paraturam devorsorii sui sentit de ipsius statim Angeli facie, evocatoris animarum, Mercurii poëtarum.' *Pric.* Goudat. in marg. minus recedens a vulgata et scripta lectione, *carminum auctor.* *Animarum vector* in mentem quoque venit Lindenbrogio, probante V. D. in Obs. Misc. vol. II. p. 188. monente, manium *vector* admitti non posse ob statim sequens 'manium potens.' Sed conjecturis indulgendum non esse arbitratur alius ibid. V. D. qui 'Mercurium carminum vectorem' explicat, 'qui advehit et suppeditat carmina,' magica scil. et ex Valer. Flacco I. 787. ostendit Mercurium in magicis sacris invocatum fuisse: cui

[illegible]

Et Portuna et omnes dii. Ser.; [illegible] ex Ms. D'Orv. [illegible] *Portunus cum omnibus dii. Ser.* Ms. [illegible]

et Portunum et omni ch. N. Ceterum observa, Neptunum hic bene distingui a Portuno, quem eundem esse ac Neptunum, cum Florido censebat Oudend. ad Met. lib. IV. p. 308. a. Sæpe eos confundi non nego: sed ibi tamen Portunus idem videtur ac Palæmon. Nam Neptunum ipsum in comitatu Veneris fuisse probabile non est, et tum primo loco eum nominasset Auctor, ut h. l. Neque obstat quod eum describit App. 'barba cærula hispidum:' est enim ille solemnis omnibus Diis marinis habitus, neque, quod scio, Palæmon semper ut puer describitur. Apud Virgil. certe Æn. lib. V. vs. 241. est, 'Pater ipse manu magna Portunus euntem Impulit,' ubi omnino vide omnium Virgilianorum interpretum principem, Heynium. *J. B.* *Neptunus cum Salacia, et Portunus cum omni choro Nereidum*] Philostrat. Heroic. Ποσειδῶν τε αὐτὸς, καὶ Ἀμφιτρίτη, Νηρηΐδες τε ξύμπασαι. *Salacia* uxor Neptuni. D. Augustin. VII. de Civit. &c. 'Jam utique habeat Salaciam uxorem Neptunus.' Nec aliud quam mare. Miles. IV. 'Gravis piscoso sinu salacia.' Gloss. 'Salacia, Ἀμφιτρίτη.' Varro D. L. L. lib. IV. hoc nomine notat æstus recessum. *Pric.*

PAG. 460 *Perfossor*] Parietum nempe: sed ita ἁπλῶς Τοιχωρύχος, perfossor. Affines his τυμβωρύχοι, qui et νεκρορύκται dicuntur, ut apud Phlegontem. *Casaub.* *Qui vectem perfossor*] Festus, 'vecticularia vita dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos perfodiunt, furandi gratia.' Optatus (quem corrige) contra Donat. lib. II. 'Divinum opus malitiæ vectibus destruentes:' vulg. *militiæ*. Gloss. 'Vectis, Μοχλὸς σιδηροῦς.' Idem et 'Laberna,' Gloss. Isid. 'Laberna, ferramentum latronum, grassatorum, vel furum.' *Pric.*

Sicarius] Glossæ Nomicæ, Σικάριος, ἀνδροφόνος· παρὰ τὴν σίκαν, ἥ ἐστι σιδηρᾶ μάχαιρα. Et quidem satis constat de *Sica*: at vero de *Cicra*, quam aliæ Glossæ ἄντιβα λῃστρικὴν vocant, adeo in promptu res non est ut ne quærendum sit. *Idem.*

Aliquid aliqua] Margarit. poët. *ad aliqua.* Sed Plautus Milite: 'Antevenite aliqua alios.' *Colv.* Lucilius Sat. lib. XXVI. 'Evadat saltem aliquid aliqua quod conatus sum.' *Pric.* Ms. D'Orv. *aliquo.* *Aliqua*, i. e. aliqua ratione. Plaut. Merc. II. 2. extr. 'Ne ad illam me animum adjecisse aliqua sentiat:' et alibi. Id. Plaut. jungit Epid. III. 1. 10. 'Verum aliquid, aliqua, aliquo modo, Alicunde, ab aliqui, aliqua tibi spes est, fore mecum fortunam.' Vulc. pro *aliquid* adscripsit *alicui*, non male: sed *aliquis, a, id*, haud raro abundat. *J. B.*

Nequiorem] F. *sequiorem.* Brantius. Met. lib. X. p. 700. 'servi nequissimi atque mulieris nequioris.' Plaut. Bacch. IV. 3. 5. 'nequior nemo est.' cf. Most. I. 2. 32. Men. II. 3. 79. *J. B.*

Menelai socios] Error memoriæ. Ulixi fuerunt. Vide Odyss. μ. Athenæum lib. I. Meminit quoque Plutarchus l. de Iside et Osiride. *Colv.* Qui Appuleium commisisse hic ἁμάρτημα μνημονικὸν notant, et rejiciunt nos ad Odyss. μ. ii vero falluntur, et cujus peccati alium insimulant, ejusdem se, ἀφραδίῃσι νόοιο, obligant. Locus est Odyss. δ. ubi poëta Menelaum in hæc verba loquentem facit: Νῆσος ἔπειτά τίς ἐστι πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ, Αἰγύπτου προπάροιθε· Φάρον δέ ἑ κικλήσκουσι. et mox de suis sociis: Αἰεὶ γὰρ περὶ νῆσον ἀλώμενοι ἰχθυάασκον Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν· ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός. *Casaub.* Male hoc loco Colvius Appuleio attribuit μνημονικὸν ἁμάρτημα, a quo eum recte liberat Casaubonus, quem vide. *Elmenh.*

Famem propulsasse] Veter. edit. *famem propulsos esse.* Unde conjecimus, *famem propulsum isse.* Sed *propulsos esse*, pro *propulsisse*, forte eo genere loquendi dictum, quod notavimus su-

pra ad l. III. de Asino anr. *Colv.* Puto veram lectionem primæ editionis *propulsatos esse*. *Propulso* et *propulsor*, idem: nam antiqui verba quam plurima ancipiti terminatione in una eademque significatione protulerunt; quorum longum catalogum contexit Priscianus l. VIII. *Casaub.* Flor. *propulsasse*. Colvius *propulsatum isse*. Elmenh. Edit. princeps Rom. *propulsatos esse*, atque ita Appuleium scripsisse Casaubonus putat. Eo cadit *propulsos esse*, quod Clariss. Salmasio placet: sic 'crines tonsus est,' pro *totondit* apud Solinum: et in Glossis: 'compilatus est, ἐσύλησεν,' pro *compilavit*. Tacit. Annal. XIII. 'Illusum esse' pro *Illusisse:* et ibid. 'subvectæ essent' pro *subvexissent*. Colvius legendum censuit *propulsum isse*. Infra: 'Pari pertinacia prohibitum isse:' item: 'Ut videretur merito ultum ire.' *Pric.* De Activa vi participii perfecti sæpe monuerunt VV. DD. Adi Oudend. ad Met. VIII. p. 544. b. Imo, omnibus præteriti temporis participiis æque activam ac passivam vim adtribuit V. D. in Misc. Nov. Lips. vol. V. p. 1. Diss. 7. non tamen persuadens Oudend. ad Sueton. Aug. c. 21. nec Ruhnken. ad Vellei. Pat. II. c. 97. Peculiare quidem est Nonii caput, 'de contrariis generibus verborum:' ubique tamen, et sine ullo discrimine, id auctoribus obtrudere velle, nimis quam audacter factum videatur; præsertim ubi Mss. aliam etiam lectionem præbent, et depravatæ alterius lectionis caussa probabilis reddi potest. Scriptum nempe fuerat *fame*, omissa lineola, qua *m* finalis indicaretur; quemadmodum *fame* exstat revera in Edd. Vic. Junt. pr. Ald. Bas. pr. Hinc putabat librarius hoc velle Auctorem, socios Menelai fame coactos fuisse appellere ad insulam Pharum, *apud Pharum insulam fame propulsos esse*. Nam *propulsos esse* legi in Mss. testatur Salm. ad Solin. p. 88. qui id nequaquam mutandum censet; et est sane ita in Ms. D'Orv. et Edd. ante Elmenh. exceptis Rom. in qua *propulsatos esse*, ac Junt. post. et Casauboni, qui cum reliquis dedit *propulsasse*. Hanc autem, quoniam diserte probatur auctoritate Mss. Florent. et Pith. veram lectionem puto. 'Propulsare famem' dixit quoque Cic. de Fin. IV. 25. Notandum tamen quod est in Petronii Carm. de Bell. Civ. vs. 249. 'Pax... niveos pulsata lacertos,' quod cum Bouhierio non mutandum putem in *pellata* aut *pullata*. 'Pulsare lacertos,' inter volandum, signum est festinationis, qua Pax terram relinquere properat, sibi odiosam. Cæterum quemadmodum hunc locum Colvius, ita alium Taciti Annal. III. 17. emendabat Lipsius legens *illusum isse*, ubi in Mss. et Edd. vett. *ill. esse*. J. B.

Gulones] Num *gluttones?* Glossarium: 'Glutto, λίμβος.' Isidor. Orig. l. X. 'Glutto a gula, id est, gulosus.' Immo a Glutto. Idem Glossarium: 'Gluttus, βρόγχος.' Persius: 'Nec glutto sorbere salivam Mercurialem.' Sed *gulones* etiam dicuntur. Festus: 'Ingluvie a gula dicta: hinc et Ingluviosus et Glutto, et Gulo, Gumia, Guttur, Gluttus, Gutturosus, Gurgulio.' *Colv.* *Qui impenso pisces pretio*] Florent. et Fulv. liber, *qui impendio pisces pretio:* male. Agellius l. III. cap. 17. 'Quod impenso pretio librum Pythagoricæ disciplinæ emisset.' Livius l. II. c. 9. 'Salis vendendi arbitrium, quia impenso pretio venibat, ademptum privatis.' *Elmenh.* Infra: 'Impenso pretio per piscatores quæsisse,' &c. Cæsar B. Gall. 4. 'Impenso parat pretio.' Gellius l. III. c. 17. 'Quod impenso pretio Librum, &c. emisset.' Cicer. ad Attic. XIV. 13. 'Minusculam vero villam utique Quinto traditurum vel impenso pretio.' Hæc eo plura adduxi, ut loquutionem istam minus insolentem probem, mutatamque a viro magno

[Salmas. ad Solin. p. 1007.] haud citra noxam. Ait in vett. legi *Impendio a piscatoribus merguntur.* Ita Plinius de Coquis: 'Domini censum mergunt.' Plura de verbo *βαπτίζειν* in hac notione affert, non inelegantis observationis, sed quæ (vereor) locum heic non habent, si perpensa. Elmenhorstius etiam (cujus ex fide membranas eum laudare puto) legi ait, non, *Qui impendio a piscatoribus merguntur*, sed, *qui impendio pisces pretio a piscatoribus merguntur:* unde recte, et minima mutatione vulgati Codd. *Qui impenso pisces pretio a piscatoribus mercantur.* Pric. Sed negligenter, ut solet, Mstos laudat Elm. Nam in Fulv. *τὰ pisces pretio* non reperiuntur, testibus Scioppio et Wower. in Var. Lect. nec in Florent. teste Lindenbrogio, in Excerptis: non comparent quoque in D'Orv. Pith. et Fux. (nam hæ sunt membranæ, quas laudat Salm. non ex fide Elmenh. ut putabat Pric.) *Impendio a piscat. merguntur* genuinam itaque lectionem putabat Salm. *τῷ mergere* contrarium *emergere* de eo, qui ad bonam frugem redit, est apud Cic. pro Cœl. c. 12. et idem verbum absolute positum de eo, qui ære alieno liberatur apud eund. Catil. II. c. 10. *Mercantur* tamen est in Edd. vett. e quibus Junt. post. proxime ad veram lectionem *impendio pisces* (reliquæ *impenso pisces pretio*) *a piscatoribus mercantur:* sed *τὸ pisces* in nullo est Ms. Quare unice mihi placet Fulviani Cod. scriptura *qui impendio a piscatoribus mercantur.* Per se quidem proba locutio est *impenso pretio.* Vid. Popma ad loc. Cic. a Priceæo laud. Davis. ad Cæs. de B. Gall. IV. 2. Salm. l. c. sed hoc nihil ad rem, utrum magno an parvo pretio emerent, dummodo emerent, et sæpe emerent: quare nec Salmasii et ceterorum Mstorum lectio *merguntur* placet, in qua plura etiam sunt, quæ displicent. *Impendio* autem, vox Appuleiana, valet, valde, magnopere, sedulo. Met. L. II. p. 138. 'Cum impendio excusarem, negavit veniam.' L. X. p. 685. 'impendio suadet.' Flor. N. XVIII. 'impendio delectatus:' de Deo Socr. p. 697. Ed. Flor. 'impendio mirari.' Supra p. 425. 'impendio curaret:' infra p. 504. 'impendio colère.' *J. B.* *Galones, qui impenso pisces pretio a piscatoribus mercantur*] 'Galones' vocat quos Apollonius apud Philostrat. *τῇ γαστρὶ πάντα χαριζομένους.* 'Impenso pisces pretio mercari,' est quod ibidem *τοὺς ἰχθύας ὠνεῖσθαι πλείονος ἢ τοὺς κοττυρίας οἱ λαμπροί.* passim (ut in limine dixi) exprimit Apollonium Noster. *Pric.*

Acquirunt] Emendo, *anquirunt:* composita vox ex præpositione antiqua *am* (quæ significabat, circum) et *quæro:* testem habeo Festum. Idem verbum et libris superioribus Appuleio aliquoties reddendum notaveram: at loca in præsentiarum non occurrunt. Inferius hac eadem Apologia: 'eadem Græce et Latine adnitar conscribere, et in omnibus aut omissa anquirere, aut defecta supplere:' in vulgatis hæret *acquirere.* Revoco et apud Juvenal. id verbi Sat. XIV. 'nam quæ terraque marique Anquirenda putes, brevior via conferet illi.' *Stewech.* Male vulg. *acquirunt:* sic emendatum etiam a nobis infra: *In omnibus aut omissa anquirere, aut defecta supplere.* Anquirere est cum cura et studio quid quærere: verbum quod sæpius loco suo motum ab imperitis librariis. Cicero in Fato: 'In qua quid valeat id quod fieri possit anquiritur.' Magis latet in Arnobio L. VI. ubi sic legitur in Rom. Ed. 'Opem rogare suppliciter, adversisque in rebus, atque in temporibus asperis propitii numinis favore succurrere:' et Gelenius qui locum non bene habere recte arbitratus, edidit, *propitii numinis favores accurrere.* Sed eruerim etiam ibi hoc verbum, *propitii numinis favorem anquirere.* Sermo enim

omnis de hominibus, Deorum gratiam et favorem ambientibus. *Colv.* Bene inde a Colvio editum *anquirunt* cum Mss. Florent. In reliquis *acq.* Vide ad Met. l. II. p. 118. b. *J. B.*

Ut si helleborum] Separavimus male cohærentes in vulgatis lib. sententias. *Casaub.* Omnes id secuti sunt. Male. Minor distinctio rectissime ponebatur post *argue*. *Ut si*, valet, quasi si. Vid. Drakenb. ad Liv. XXII. 50. 'ut si nihil obstet.' Distinguendum plene post *emissem*. Fraudi fuit viro docto nominativus absolutus initio periodi *Alia*: de qua eleganti stili negligentia adi Oudend. ad Florid. N. XVIII. p. 87. a. Ante *ut* D'Orv. habet *mihi*, in quo pro *papaveris emissem* corrupte *paraverit semisse*. J. B.

Pag. 461 *Themison servus noster, medicinæ non ignarus*] Et infra 'Themison medicus.' Hoc nomen, qui magni haberi in arte medica volebant, vel ominis boni caussa, olim sumebant, præsertim servi, quorum possessio illa ars, alioquin nobilissima, erat apud Romanos. Cornelius Celsus lib. I. 'Themisonis vero æmuli, si perpetua, quæ promittunt, habent, magis etiam quam illi rationales sunt.' Juvenalis: 'Quot Themison ægros Autumno occiderit uno.' Eleganter D. Hieronymus talia nomina, quæ sic sumuntur, 'Votiva vocabula,' adpellat. *Scip. Gent.*

Nondum etiam invenit] Scil. Themison, qui mihi alterum illum piscem attulit. *J. B.*

Ejus mihi aut formam commemorent] 'Commemorare' est 'dicere.' Serenus Sammonicus: 'Est et vis morbi quod telum commemoratur.' Supra Noster: 'De quadam saga ad hunc modum memoravit.' Gloss. 'Commemora, φράσον.' *Pric.*

Nequierint] Miles. IX. 'vel si id nequierint, certe larva, vel aliquo diro numine immisso.' *Idem.* Negligenter Pric. citat locum Met. lib. IX. qui est huj. Ed. p. 619. et ita, *vel, si id nequiverit.* Et solet sic, *nequeo, nequivi*, Noster efferre hoc verbum. Scribendum itaque et hic *nequiverint* cum Ms. Pith. et Edd. Junt. post. Ald. cf. Met. lib. I. p. 45. Supra p. 455. Ed. Flor. Sic Met. lib. II. p. 112. *quivi.* Sed *nequisti* est Met. lib. VII. extr. *J. B.*

Propter infantiam] Putabat V. D. in marg. Fulvium h. l. legi velle *fidem*; quod probat. Verum *Infantia* propria notione hic dicitur de eo, qui fari nequit, ut non uno loco apud Ciceronem opponitur *eloquentiæ*. cf. Ernesti in Cl. Proprie itaque dictum *non eloqui propter infantiam*. Tannonius ille supra pag. 405. vocatur 'homo, vere ille quidem non disertissimus.' *Idem.*

Hæsitato] Scriv. eumque secutus Florid. rescripsere *hæsitans*, ut exstat in Ms. Bemb. et legendum esse monuit Lat. Latin. A vulgata lectione standum putavit Editor Bip. Recte. *Hæsitato*, i. e. quum hæsitatum esset, quum hæsitasset. Vide de hac constructione quos citat Drakenb. ad Sil. lib. XIV. vs. 97. add. Cort. ad Sallust. Hist. V. Virg. Æn. I. vs. 737. 'Primaque, libato, summo tenus attigit ore.' Vell. Pat. III. c. 107. 'Impetrato, ut manum contingeret.' Amm. Marc. XIX. 11. 'audito, quod staret adhuc Imp.' In primis familiaris est hæc constructio Septimio de Bello Troj. lib. II. 28. 'Chryses, cognito filiam suam,' &c. cf. III. 5. VI. 3., et 15. ib. III. 4. 'edicto, uti omnis miles in armis esset.' IV. 6. 'Ajax lacessit regem, prædicto prius Ulixi et Idomeneo, a ceteris uti se defenderent.' cf. VI. 2. ib. V. 11. 'ad muros movent, prænunciato Trojanis.' VI. 3. 'conspirato inter se.' VI. 15. 'credito, Telegonum adventare.' Loquendi ratio Græcis quoque haud infrequens est. V. Matthia Gramm. Gr. § 663. *Idem.*

Virile marinum] Cave | rile marinum esse verba

[illegible]

Feminal] [illegible] *feminam*. [illegible] forma haut dissimiles [illegible] mulierem [illegible] *Idem.*

Interfeminium] [illegible] *Interfeminium* [illegible] *feminum* [illegible] Burm. Bayer. [illegible] *J. B.*] [illegible] *Prie.*

Allegavi] [illegible] C. Savaro, dum [illegible] Canerat [illegible] homo agrestis et [illegible] ultra Vitam [illegible] opi- [illegible] et [illegible] ut [illegible] passim [illegible] App. [illegible] ad Tantalum [illegible] superius. *Idem.* Male exsulat

[illegible] *J. B.*

[illegible] *Idem.*

De Ven. statua mihi d.] [illegible] de Venere statua [illegible] *J. B.*

Quum tandem verius accusaret crimen [illegible] &c.] Non aliud est hoc crimen quam balbuties illa, quod eo nomine, ut de prima facie impingant [illegible] idem et ego feci, dum hoc crimen [illegible] longinque investigarem. Cur autem Naturæ vitium appellat crimen? puto, quod cum præ infantia adeo inepte blatteraret, eloquentiam non timuit profiteri, et Patronum agere. *Pric.*

Fortassean] Vulg. *fortasse an*. Dic-

tionem hanc primus eruit Maximus Astreæ antistes J. Cujacius Observ. lib. IX. cap. 10. ubi pluscula illi e Tertulliano, quæ etiam nos notaveramus ad hunc locum, aliisque probis auctoribus collecta exempla. Censeo etiam legendum apud Senecam Ep. XXIX. 'Vitia ejus etiamsi non excidero, inhibebo. Non desinent: sed intermittentur fortasse an, et desinent:' cum editum sit ubique, *fortasse autem*. Colvius. *Et fortasse an peracute*. Ita V. C. *Sciopp. in Symb.* Malim *Hac f. peracute r. v. v. At quæsisse, &c.* Acidal. *Peracute* rectissime scribitur in Edd. Rom. Cas. Gent. Pric. et Mss. Fulv. Pith. D'Orv. In reliquis *præacute*. *Peracute*, i. e. acutissime: *præacutum* est, quod præminentem aciem habet; ut 'spatham præacutam mucrone infesto' Met. lib. I. pag. 20. 'præacutas præminentes silices' lib. VI. p. 482. 'sudes præacutas' lib. VIII. p. 558. 'gelu præacuta frusta' lib. IX. p. 654. Sed et hoc possis explicare valde acutum, ut 'novaculam præacutam' Met. lib. V. p. 356. quemadmodum *præ* æque ac *per* intendendi vim habet, apud Nostrum sæpe. v. Ind. Quare si Mss. addicerent, non damnarem *præacute*. J. B.

Veretillum] Glossæ et Onomast. vet. 'Veretrum, Αἰδοῖον.' Glossæ Arabico-Lat. 'Veretrum, portum orinum.' Legerim tantisper *porcum marinum*. V. in voce 'Αλεσούριος Etymologum. Isid. Orig. lib. XI. cap. 1. *Pric.*

Virginal] Bas. 1. *viaginal*. Virginal, pars illa corporis in virginibus, qua feminæ habentur. Prudentius: 'Intactum ab omni crimine virginal.' Solinus Memorab. cap. IV. 'Feminis perinde est infausta nativitas, si consertum feminal fuerit.' B. Augustinus lib. XXII. c. 8. de Civ. Dei: 'Non credunt hoc, qui etiam Dominum Jesum per integra virginalia matris enixum, et ad discipulos suos ostiis clausis ingressum fuisse non credunt.' A similitudine partis ejusdem corporis feminini etiam Vulvulæ, piscium genus apud Plin. lib. I. Epist. et μήτρα χωμάτνος apud Eubulum Nutricibus, citante Athenæo lib. VII. Deipnosophist. *Colv. Virginal*] Idem in Gloss. 'Virginal, membra virginis in quo habitat:' fors. *V. membrana, virginitas in qua habitat.* Omnino altera lectio nil expedit. *Pric.*

Eliciendos mortuos] Expressit voce aptissima vim eam quam passim Magicis carminibus tributam videas. Neque alio putem ferenda quæ in Glossis lego, 'Elicuit, 'Εξεβιάσατο.' 'Eliciens, 'Εκβιαζόμενος.' *Elicia* hæc ψυχαγωγίας vocat Max. Tyrius Dissert. XIII. Justin. Mart. Apolog. II. ψυχῶν κλήσεις. Miles. I. Noster, 'Manium sublimationes.' *Idem.*

Marina calvaria] Scilicet propter ὁμωνυμίαν terrenæ, quæ in maleficio frequens. Miles. III. Noster (officinam feralem deformans,) 'Heic nares et digiti, illic carnosi clavi pendentium: alibi trucidatorum servatus cruor, et extorta dentibus ferarum trunca calvaria.' Petronius de saga vetula: 'Pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad usum reposita, et sincipitis vetustissima pars mille plagis dolata.' Joannes Sarisburiensis, ubi de maleficiis Juliani lib. I. cap. 21. 'In Carris aperto templo, quod usque ad reditum suum clausum esse præceperat, inventa est mulier capillis appensa, manus extensas habens, aperto utero: in cujus jecore eventum belli Persici fuerat speculatus. In Antiochia quoque arcas in Palatio plurimas humanis capitibus plenas invenerunt.' *Humana capita* ista non alia quam *calvaria* puto. *Idem.* *Nugas marinas, et quisquilias litteraleis*] Puta, *Conchiliorum reduvias*, ut apud Solinum. *Muricum, ostreorumque fragmenta*, ut apud Melam; φυκία καὶ

βρύα, ἐκβαλλόμενα εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς, καὶ εἰς τὰς ψάμμους, ἄτερπνα πάνυ, καὶ οὐδὲ ὀνομαζόμενα. Ita eas in Epistolis designat Julianus. *Idem.*

Nugas marinas et quisquilias littorales] Joannes Passeratius, præfat. in Propertium, sic legi debere ait, ubi pessime nunc legitur, inquit, *qui scyllas.* Vide elegantissimi viri locum illum, in quo hunc illustrat ad probandum, naturæ solertiam etiam in minimis et contemptissimis rebus adparere, vereque vaticinatum esse Plinium: 'nusquam magis, quam in minimis totam esse naturam.' *Scip. Gent.*

PAG. 462 *Congestim et acervatim*] Miles. IV. 'Pulmentis acervatim, panibus aggeratim, poculis agminatim ingestis.' Glossæ: 'Σορηδὸν, Acervatim, concervatim,' lege *coacervatim.* Pric.

Conchulam striatam] Plautus Rudente: 'Echinos, lepadas, ostreas, balanos captamus, conchas, Marinam urticam, musculos, plagusias, striatas:' ubi etiam pro *plagusias*, *plagias* legere malim: nam ita alio nomine Purpuras vocari, auctor Plinius lib. IX. cap. 37. *Colv.* Pith. *cum chalar str.* D'Orv. *conchalam str.* J. B. *Conchulam striatam*] Plinius: 'Striata concharum modo.' Sidonius lib. IV. Epist. 8. 'Quod posset aptari conchæ capaci, quæ per ansarum' (lego *ansatum*) 'latus utrumque, in extremum gyri a rota fundi, senis cavatur striaturis.' Glossæ, 'Striata, Συστρωτά.' V. Vitruvium lib. IV. cap. 4. Palmariam corruptæ vocis hujus restitutionem debemus Colvio ad II. Florid. Edebatur *decoris histricis*, et *decoris instrumentis:* correxit acutus juvenis, *decoris striis.* Pric.

Testulam habentem] Mihi certe illa scriptura non sapit: nescio an conjecturam aliis probaturus sim, *testulam hiantem.* Stewech. Vulgo *habentem.* Stewech. *hiantem*, utrique præferam *albentem.* Brantius. Flor. *testam habentem*, male. *Elmenh.* Meursius in Critic. Exercitt. legit *testulam hiascentem.* (sic et I. Miles. 'Lagena orificio cessim dehiascente:' quo loco libri omnes habent *dehiscente*) Stewech. *hiantem.* Scipio (ex Roberti Titii Assertion. lib. VII. c. 9. restitutione) *hebetem:* quod quia cujusmodi sit, non capio, non dicam hebes commentum esse. Præfero interdum conjecturam Brantii, *albentem.* Pricæus. *Hebetem* jam ante Rob. Titium in Ed. Vic. editum legitur, idque confirmant Mss. D'Orv. et Medic. apud Gronov. l. mox citando: atque ita dedere Colv. et seqq. præter Scriver. qui revocavit ceterorum ante Colv. Editionum lectionem a Mss. Florent. et Pith. confirmatam, *habentem*, sed ita, ut jungat *conchulam striatam testam habentem:* quod quominus ab Appuleio profectum putem, hac maxime impedior causa, quia Auctoris nostri oratio paribus membris procedere solet, *conchulam striatam, testam hebetem, calculum teretem;* ut mox: 'cancrorum furcas, echinorum calyculos, lolliginum ligulas;' et singulis paginis. Stewechii conjectura *testam* (sic, non *testulam* legendum) *hiantem*, ex eo nonnihil adjumenti capere videtur, quod et ostreo cuidam nomen est *hiatula*, χήμη, ab hiando scilicet, cujus meminit Salm. ad Solin. p. 772. sive potius intelligendum tum de concharum hiantibus testis, quas permultas in littus evolvere solent fluctus. Magis ad proprietatem sermonis tamen dixisset tunc Auctor *concham hiantem* cum Cicer. de Nat. De. II. c. 48. et propius ad scriptam lectionem eodem sensu sic divinaverit Gronovius pater *testam patentem* (cf. Gronov. fil. ad Minuc. Fel. c. 1.) quemadmodum 'pinna, duabus grandibus patula conchis' est apud Cicer. ibid. et 'pectines patuli' Horat. II. Sat. 4. vs. 34. Omnium minime placet Jac. Gronovii emendatio ad illud Minuc. Fel. l. c.

'Is lusus est testam teretem, jactatione fluctuum levigatam, legere de litore ;' emendantis h. Nostri l. *testam tabentem*, i. e. quæ continuo adeditur, et imminuitur magis magisque, jactatione fluctuum, ἀλίτρυτος. Sed *hebetem* a 2. Mss. oblatum, et inde a Colvio fere editum, verum puto. Nonnullæ testæ sunt aculeatæ: his opponuntur hebetes. Sic in fragm. Cicer. Acad. lib. II. apud Non. II. n. 408. 'cur Lunæ nascentis alias hebetiora, alias acutiora videantur cornua.' Esse autem permultas testas, quæ formam haud absimilem Lunæ obtusis cornibus repræsentant, sciunt harum rerum inspectores: tales igitur testas ob oculos habuisse Appuleius videtur. Varias autem concharum figuras sic describit Plin. H. N. lib. IX. cap. 33. 'in conchis magna ludentis naturæ varietas, tot colorum differentiæ, tot figuræ, planis, concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cæsis, in dorsum elatis, lævibus, rugatis, denticulatis, striatis,' &c. *J. B.*

Teretem] Ms. *terentem*. Vides, quam facile supra *hebetem* in *habentem* depravari potuerit. 'Teretem testam' habuimus modo apud Minuc. Felic. add. Amm. Marc. XXIII. 6. extr. ubi Margaritæ *teretes*, opponuntur *flexuosis*, i. e. non plane rotundis. *Idem.*

Lolliginum ligulas] V. Sidonii Expositores lib. I. Epist. 2. *Pric.*

Assulas] 'Fomites' appellant Festus et Isidorus lib. VII. cap. 6. suntque proprie de ligno. Noster ad lapides transtulit, ut et Vitruvius. Vet. Onomast. 'Assula, Σχινδαλμός.' *Idem.*

Ostrea Pergami vermiculata] Multis de caussis mihi hic locus suspectus: nam et ostreorum mentio hoc loco aliena est, inter assulas et festucas littorales: cum potius inter superiora essent recensenda: et ostrea Pergami qui ad hunc locum? imo vero quis uspiam quicquam de iis legit? Quare portentum hic aliquod suspicor latere: cæterum qui emendem, non video. Tu, Scaliger, emendabis. *Casaub.* F. *ostreorum terga vermic.* Plautus Pœn. A. I. Sc. 2. 'Itaque jam quasi ostreatum tergum ulceribus gestito.' *Brant.* Locus contaminatus fœde, quem Joann. Brantius feliciter correxit. *Elmenh.* *Ostrea vermiculata* putem, quorum testæ minutis maculis insignitæ sunt, aut potius parvis foraminibus, velut ligna vermibus exesa: (unde apud Varronem, ni fallor, ταφ. Μενιπ. *facies vermiculata*) at quid de media voce statuemus? Maximus Casaubonus portentum aliquod heic latere putat, fatens non videre se quo acumine tolli possit. Salmas. *frusta Pergami vermiculata* legit. Vide, ut apud Solinum se explicat, pag. 659. Brantius, *ostreorum terga vermiculata*, ut apud Plautum, 'Tergum ulceribus ostreatum.' Malim ego (ut cuique arrident sua) *ostreorum terga levigata*. h. e. levia, splendentia, ab assidua jactatione. Minuc. Octav. 'testam teretem, jactatione fluctuum levigatam.' Gregor, Nazianz. Orat. 28. φυκία καὶ κήρυκες, καὶ τῶν ὀστρέων τὰ ἐλαφρότατα. *Pric.* Nihil variant Mss. et Edd. sed eo magis doctorum opiniones. Et Salmas. quidem ad Solin. p. 659. divinavit *frusta Pergami vermiculata*, i. e. τρύφη τοῦ Περγαμηνοῦ σκωληκόβρωτα. Triller, Observ. Crit. I. 14. *ostrea in tergo vermic.* vel *ostrea peregrina vermic.* (*peregrinatione* gaudere ostrea ait Plin. XXXII. 6.) vel *ostrea perigrammis vermic.* h. e. striis, lineis, figuris, voce Græca, pro more Appuleii; vel denique: *ostrea, purgamina, vermic.* An vox inepta *Pergami* hanc habuerit originem, quod librarius errore calami scripserit *vercumi vermiculata*, et τὸ *vercumi* lineola leviter obduxerit, unde sequens librarius id non advertens effinxerit *Pergami*, affirmare non ausim. Ingeniosissima utique hæc est conjectura Clar. Lennepii. In-

terim si, ut videtur, aliquid tribuendum est Casauboni observationi, inter assulas et festucas, ostrea locum non habere, quæ supra recensenda fuissent, omnes laudatæ conjecturæ cadant necesse est, excepta Salmasiana: sed *frusta Pergami*, pro fragmentis chartæ Pergamenæ, an recte dicatur, dubito. Verum, donec Mss. certius quid adferant, ultra conjecturas res non procedit: quare, ne solus nihil attulisse videar, mihi in mentem venit, *et cetera teredine vermiculata*: nequaquam, quod sic scripsisse Auctorem putare ausim; sed quod sic sane haud ineleganter loqui potuisset. De teredine, qui est vermis marinus ligna peredere solitus, vid. Heins. ad Ovid. I. ex P. 1. vs. 69. 'Estur ut occulta vitiata teredine navis.' Aptius verbum excogitari non potuit quam illud *vermiculata* de lignis vermibus exesis, et parvis quasi foraminibus insignitis: quemadmodum 'emblema vermiculatum' est in Lucil. fragm. Utut est, τὸ *vermiculata* neutiquam mutandum. De reliquis ἐπέχω. *J. B.*

Muscum et algam et] Βρύον καὶ φῦκος, de quibus vide Salmas. ad Solin. p. 80. F. *Idem.*

Maris ejectamenta] Tacit. German. 'Jacebat inter cætera maris ejectamenta.' Curtius lib. IX. 'Maris purgamenta.' *Pric.*

Ubique litterarum] Sic loqui amat Noster. Infra: 'Ubicunque locorum.' In Milesiis, 'ubique itineris,' 'ubique gentium,' et similia, quæ cum probam Antiquitatem præferant, hinc inde exulant tamen. *Idem.*

Ventis expelluntur, salo exspuuntur] Nazianz. ubi supra: Ἐξωθεῖτο καὶ ἀπεπτύετο. *Spuere* signantius dixit. Solinus: 'Mari incito exspuuntur.' Carminis de Sodoma Author in Tertulliani Libris: 'Maris exspuit æquor.' Catullus: 'Quod mare conceptum spumantibus exspuit undis.' *Idem.*

Spuria et fascina] Sic vocat quæ modo 'maria virginalia:' alludens ad vocis originem. quasi *spuria* sint in femina τὰ σπόριμα μόρια. nam et σπόρον et ἄρουραν venuste eo sensu poëtæ usurpant: et vocem *spurius* ἀπὸ τοῦ σπόρου esse deductam, pars veterum et criticorum et JCtorum existimavit. *Fascinum* vocari τὸ τοῦ ἀνδρὸς μόριον, et quare ita appelletur, notum est. *Casaub.* *Spurium* muliebre pudendum notatur Plutarcho. *Brant.* Add. Pric. Isid. Orig. IX. c. 6. 'Spurius patre incerto, matre vidua genitus, velut tantum spurii filius, quia muliebrem naturam Veteres spurium vocabant, velut ἀπὸ τοῦ σπόρου hoc est, seminis.' Scalig. ad Festum citatur a V. D. in marg. Male Lat. Latin. suspicabatur legendum *sumptam de mari spumam*; licet *spuma* ut in Ms. D'Orv. *J. B.* *Spuria*] Græci subsicivæ vox est. Plutarch. Quæst. Rom. Τοὺς Σαβίνους φασὶ τὸ τῆς γυναικὸς αἰδοῖον ὀνομάζειν σπόριον. De Etymo recte Casaub. Σπόριμα μόρια. *Pric.*

Cancer ad ulcera] Ὁ καρκῖνος πρὸς τὰ καρκινώματα. *Casaub.*

Alga ad querquerum] Impressum ubique, *alga ad quercetum*. Querquerum seu Querquera, id est, Febris querquera, de qua Festus. Minucius Octavio: 'Cum querquero quateris, cum febribus ureris, cum dolore laceraris.' Arnob. l. I. 'Vitiligines, querqueras, atque intercutes morbos.' Plauti versus, qui apud Festum ex ejus Frivolaria est, sic legendus: 'Is mihi erat bilis, aqua intercus, tussis, febris querquera:' ut est apud Priscian. l. VI. Posset ergo hic legi etiam, *ad querquerum*. Colvius. Roman. Edit. *quercerum*. *c* pro *qu*, ut in *cocus*, *coquus*, et aliis multis. Rectius tamen scripseris *querquerum*; nam subauditur *febrim*: et est jocus valde facetus, quasi alga quodam algu proprio posset moderi fervori febris. *Casaub.* Id est, ad algorem, sive algu, ut Veteres dixere. Alii putant, quer-

querum stridens significare. Unde 'febris querquera.' Lucilius: 'Querquera consequitur febris capitisque dolores:' a frigore enim fit ille in febribus dentium stridor et collisio: cujus causa quia bilis esse solet, ideo 'bilis querqueratum' Plautus dixit. *Scip. Gent.* Flor. et Rom. *quercerum*, ut et Agellii Msti omnes, quos inspexi. *Elmenh.* Bene Florid. Frigidam febrim et algidam esse quercerum, ex Festo et Paulo liquet. cf. Voss. Etym. in v. Beroald. in Gruteri Lamp. t. I. A. p. 287. Ceterum *quercerum* scripsi ex Edd. vett. et Mss. hic, et alibi. *J. B.* *Alga ad querquerum*] *Querquerum* Gentili algor est, vel stridor frigidus, qui ut plurimum febricitantibus oboritur, quum dentes collidunt: ita etiam accepisse videtur Minuc. in Octav. et nescio qui alii apud Festum. At si *querquerum* ex se frigidum, ad quid *alga?* ut intendatur frigus? nugæ: *algam* facete Appuleius ut remedium caloris posuit: *querquerum* itaque censeamus oportet febrem calidam et siccam. Vise vocem eam ap. Guicciard. Ling. Harmon. Etymolog. *Pric.*

Pag. 463 *Proxima humanitate*] Magis placet *prolixa humanitate*: de quo nos alibi: hoc amplius ipse Appuleius mox, 'liberalitatem uxoris suæ prolixam' vocat. Item Minutius ait: 'prolixe gaudere.' *Stewech.* Lipsius corrigit *prima hum.* ego, *plurima hum.* Colv. Si quid mutandum, placet quod pridem nobis in mentem venit, *prolixa*: sed cur *proxima* non ferimus? nam ita Latine dicitur homo obvius et humanus, ὁ χρηστὸς καὶ εὐεργετητικὸς, et obvia humanitas, talis animi habitus. Ab eadem mente, praesens auxilium, et praesentem Deum dicimus. Inde et illud Hesiodi, Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί. *Casaub.* Alii *prolixa hum.* Lipsius *prima h.* Colv. *plurima h.* male. Vide Casauboni notas. *Elmenh.* Pontanus et Stewech. legunt *prolixa*, ut infra, 'uxoris prolixam liberalitatem.' Lipsius *prima*, Colvius *plurima*. Ego nil muto: *proximum* est *manifestum*. V. quæ notamus supra ad ea, 'proximum argumentum.' *Pric.* *Prolixa* dedit Scal. in Ed. Vulc. sec. In promptu quoque foret emendare *maxima*. Sed nil muta. Quemadmodum *proximi* dicuntur, qui alicui adsunt in judicio, vid. Græv. ad Cic. Verr. v. 68. Gronov. Obs. I. 23. sic, 'proxima humanitas,' est officiosa. *J. B.*

Quorundum adhuc] Ita reponendum duximus, maleque passim ante impressum, *quorundam adhuc*. Sic τὸ *dum etiam* positum infra Apolog. II. 'At tu dum putas eam etiam nunc fratri tuo despondisse.' Et supra Florid. III. 'Et jamdum eam ingenti plaga reconcilio.' Sic apud Plautum sæpius: ut Milite: 'neque dum exarui ex amœnis rebus et voluptariis.' Ita *etiamdum* Pseudolo: *Primumdum* Rudente, et alibi: *Ineptumdum* Trinummo etiam sic accipiendum, et legendum: 'Quid ego ineptumdum sermonem vereor interrumpere?' Male mutarunt veterem lectionem Truculento: 'Tristis exit: avet convenire etiam hicdum Phronesium:' nam Camerarius et Lambinus ediderunt: *Tristis exit, haud convenire etiam hic velim Phronesium.* Quorum edd. secutus J. Gulielmius, amicissimus meus, aliud quid reponendum censuit. Parisiensis editio antiquam lectionem habet, quam priorem dedimus. *Colv.* Sic Celsus JCtus l. XVIII. D. de acq. poss. 'Possidere me certum est, quamquam id nemodum attigerit.' *Brant.* Lego, *quorum dum* *nescius esse nolui.* τὸ *adhuc* certum habeo irreptitium esse, neque aliud quam τοῦ *dum* particulæ interpretamentum. Gellius l. XX. c. 7. 'Ibi dum cœnantibus nobis, magnus ostrearum numerus Roma missus est:' at hoc otio est abuti, cum vel præcedentia cominus inspecta satis superque illud vocis supervacuum evincant, nec tamen

parum heic turbant Expositores quidam. *Pric.* Deceptus fuit Colv. *τῷ noluí*, quod exstat in Edd. Rom. ni fallor, Junt. post. Colv. et seqq. Sed melius Mss. Fulv. Pith. D'Orv. Edd. Vic. Junt. pr. Ald. Bas. *nolim*, ut legendum monuit Jungerm. Ep. 81. inter Gudian. p. 363. *J. B.*

Occidua senectute] Pollux Onomast. lib. II. c. 2. *Λέγοιτο δ' ἂν καθ' Ὑπερίδην, ἐπὶ δυσμαῖς βίου.* Hesychius: *Δυσμαῖς βίου, τὸ τέλος τῆς ζωῆς.* Prudent. Cathemer. 'Occasus vitæ.' *Pric.*

Seram plane et post vinum] Memineram Auctorem hunc lib. IV. de asino dicere, 'spem posthumanam:' ideoque emendabam hic, *doctrinam seram plane et posthumam:* idemque ut Jac. Cujacio primario JCto in suis Observatt. lib. III. cap. 4. placere intellexi, oppido gavisus sum, nobis in mentem venisse, quod tantus vir suo quoque calculo probarit. Sic 'immortalitatem posthumam' vocavit Minucius Felix, quæ Christianis post resurrectionem tribuetur. *Stewech. Postumam.* Ita, nec aliter scribendum fas fuisse duximus, emendavit ante annos multos JC. præcipuus, J. Cujacius, præceptor noster, Observ. lib. III. cap. 4. Tertullianus de Testimonio animæ: 'Quorum innumera elogia sunt contemptæ mortis propter postumam famam.' de Anima: 'Et in Phædro post mortem differt sententiam veritatis, postumam scilicet: et tamen nondum mortuus philosophatur.' Hæc duo loca non notavit magnus ille vir, ad quem fortassis te relegasse sufficiat. *Colv.* Ms. Fulvii liber, et Rom. *post vinum.* Forsan scripsit Appuleius, *post vinam.* Elmenh. Hoc non capio: licet *postuinam* voluerit etiam Fulv. teste Wower. in Var. Lect. Optime emendasse Cujacium arguunt Mss. Florent. et Ms. Pith. in quo *postumus*, cum D'Orv. ubi *postremum:* e Glossa. Vide ad Met. lib. VI. p. 443. b. Ms. Fulv. cum Edd. vett. *post vinum.* J. B.

Eudemum] De Eudemo Rhodio, Aristotelis discipulo, vide Fabric. Bibl. Gr. l. III. c. 8. in Catalogo Peripateticorum, ubi et de Lycone. *Idem.*

Aristotelis περὶ ζώων] Apud Diog. Περὶ ζώων, α', β', γ', δ', ε', ς', ζ', η', θ'. Ἀνατομῶν, α', β', γ', δ', ε', ς', ζ', η'. Ἐκλογὴ ἀνατομῶν α'. Ὑπὲρ τῶν συνθέτων ζώων, α'. Ὑπὲρ τῶν μυθολογουμένων ζώων, α'. *Colv.* Græca non comparent in Mss. et Edd. vett. de more. Primus ea addidisse videtur Editor Junt. post. Malim tamen sic: Περὶ ζώων γενέσεως, Περὶ ζώων τροφῶν καὶ βίου (cit. ab Athenæo lib. VII. nisi sit idem liber ac περὶ ἱστορίας) Περὶ ζώων μορίων, Περὶ ζώων ἱστορίας. ut singula singulis respondeant, 'de genitu,' 'de victu,' 'de particulis,' et agmen claudat nobilissimum illud opus, quo omnem animalium *differentiam* explicuit. *J. B.*

Multijuga volumina] 'Quinquaginta ferme volumina de animalibus condidit.' Plin. H. N. VIII. 17. *Idem.*

PAG. 464 *Ordinatius et cohibilius*] Τεταγμένως μᾶλλον καὶ συνεσταλμένως. Sic apud A. Gellium, 'celer oratio et cohibilis.' Lib. XVI. cap. 19. et lib. VII. 'dicendi genus subtile et cohibitum.' *Casaub.*

Si opera est] Infra: 'Sed non est operæ in istis diem terere:' de Deo Socr. 'Non est operæ diis superis ad hæc descendere.' Opera est, et operæ est, dixit etiam Plautus: in quo non temere hoc vel illud loco movendum, quod quidam faciunt. Aulularia: 'Da mihi operam parumper, si opera est, Euclio.' Mercat. 'Sed ea ut sim implicitus dicam, si operæ est auribus.' Casina: 'Operam date, dum mea facta itero, est operæ auribus percipere.' Milite: 'Occupata est, operæ non est.' *Colv.* Non temere in *operæ* mutandum recte Colvius monuit: passim apud Plautum utrumque sine delectu occurrit. *Pric.* *Operæ* in marg. conjecit etiam Dra-

kenb. ut sæpe *operæ est*, pro vacat, operæ pretium est, apud Plautum. v. Gronov. Lect. Plant. p. 115. atque ita edidit Scriv. sed invitis Mss. et Edd. reliquis. 'De versibus opera deest mihi' dixit Cic. ad Q. Fratr. III. 4. quidni igitur et *opera est* bene dictum sit? Talia mutare perquam est facile: sed opus est cautione. *J. B.*

De Magicis] Aut εἰρωνικῶς loquitur, aut legendum *Physicis*. Pric. Illud verum puto. *J. B.*

Si quos forte] Τὸ *si* non est in Florentinis. *Elmenh.* *Quos forte.* Scribe periculo meo, *si quos forte, &c.* Infra, 'Dicite aliquis, si quis forte meminit hujus loci principium. Audisne Maxime multos suggerentes? imo ecce jam liber offertur.' Addam e Marciano Capella locum, ad hos Authoris nostri appositissimum, interpolatum autem pessime etiam in optima Edit. Extat lib. VI. extr. ubi de Geometria: 'Quo dicto complures' (lege *cum plures*) 'philosophi qui undique secum' (leg. *secus*) 'constipato agmine consistebant, primum Euclidis Theorema formare eam velle cognoscerent, confestim acclamare Euclidi, plaudereque cœperunt, cujus laudibus etiam ipsa Geometria plurimum gratulata, se per sectantis gloriam sublimari provehique cognoscens, ab eodem' (leg. *a quodam*) 'Libros ejus (quos casu apportari conspexerat) festina corripuit,' &c. *Pric.* Nullus Ms. agnoscit τὸ *si*, quod primus e conjectura Lipsii admisit Scalig. quem præter Gent. reliqui secuti sunt, excepto Florid. qui rursus ejecit. Recte. *Hic*, i. e. in hac urbe, ubi judicium habetur: de qua dicemus infra ad pag. 501. Illuc autem libros istos non ipse attulerat, sed ab amicis, studiosis rerum naturalium, eos conquisiverat. Post *amici* D'Orv. addit *mei*. J. B.

Quos f. . . sedulique Natur. Quæst.] Emendare placet Lipsio: *si quos f. . . . sed utique Nat. Quæst. ac quintum maxime.* Colvius. *Sed utique Nat. Q.* Omnino ita legendum: nam illud vulgatum *sedulique* ineptum est. Atque ita nos hunc locum pridem, in nostri Codicis ora, ut pleros que alios, cursim inter legendum emendaveramus: postea animadvertimus Justum quoque Lipsium, virum doctissimum, qui pro Aristarcho fuit Colvio hunc auctorem recensenti, similiter emendasse: quod et in aliquot locis aliis usu venit. *Casaub.* Lipsius *sed utique n. q.* bene. *Elmenh.* Lipsii et Casauboni emendationem expressere etiam Gent. Pric. Wow. Flor. E Cod. D'Orv. nihil notatum video; unde colligo, ibi revera ita exstare: quod si sit, *Naturalium Quæstionum* non fuerit titulus libri, qui Græce scriptus fuit; neque etiam ulla istius operis mentio invenitur. Sed fuerit tunc sensus: Prome ex libris meis librum aliquem, quemcunque voles, modo *naturales quæstiones* contineat. Infra: 'Pauca etiam de Latinis scriptis ad eandem peritiam pertinentibus, legi jubebo.' Pleræque tamen Edd. et vett. O. cum Mss. servant *seduliqne*, quod temere a Casaubono mutatum pronunciat Acidal. ad Vell. lib. I. c. 6. explicatque *studiosi quæst. nat.* Eandem lectionem tuetur Gronov. Obs. I. 25. sed aliter explicat, ut nempe jungantur *amici seduliqne*, i. e. amici, advocatique, et studiosi mei, quique in judicio mihi adsunt. Ego facio cum Acidalio. *J. B.* *Et superstes*] Annos sex, si Suidæ fides: alii, iique plures, utriusque emortualem diem uno eodemque anno statuunt. V. Cl. Seldeni not. ad Marmora Arundeliana. *Pric.*

Vixit enim ad extremam senectutem] Annum prope centesimum. Lucian. Macrob. Valerius, alii. *Idem.*

Quum accusaretur a filio] Sophoclis historiam narrant Cicero, Valerius, Plutarchus. Quod ait *filio* Noster (qui l ... ano et Aristophani *Jophon*) ... et Plutarcho

plures memoratos. *Idem.*

Quasi jam per ætatem desiperet] Ita Græcus ejus *βιογραφεὺς*, *Ὡς ὑπὸ γήρως παράφρων.* Cicero quod in Œconomia æquo negligentior: et fors hoc vero propius; nam non alio nomine accusatus publice Democritus, non alio modo purgat se quam quo Sophocles noster. Athenæus IV. *Δημόκριτον Ἀβδηρῖται δημοσίᾳ κρίνοντες, ὡς κατεφθαρκότα τὰ πατρῷα, ἐπεὶ ἀναγνοὺς αὐτοῖς τὸν μέγαν διάκοσμον, καὶ τὰ περὶ τῶν ἐν Ἅδου, εἰπὼν εἰς ταῦτα ἀνηλωκέναι ἀφείθη.* Fere eadem Laërtius. *Idem.*

Coloneum peregregiam Tragœdiarum] 'Qua sola fabula omnium ejusdem studii Poëtarum præripere gloriam potuit.' Verba sunt Valerii lib. VII. cap. 7. Somniabam aliquando τὸ *Poëtarum* a Glossatore fuisse. *Idem.*

PAG. 465 *Omnes Judices tanto Poëtæ adsurrexisse*] In plausum nempe. Phædrus: 'In plausus consurrectum est.' Sueton. in August. 'Assurrectum ei ab universis, et a stantibus plausum.' Arnob. lib. IV. 'Conclamant, et adsurgunt Theatra.' Author Dial. de clar. Orator. 'Testis ipse Populus, qui auditis ejus' (Virgilii) 'versibus, surrexit universus.' Græci *ἀναπηδᾷν* vocant, et *ὑπανίστασθαι.* *Idem.* *Ibi comperior omnes judices tanto poëtæ adsurrexisse.* More Romano puto Appuleium nostrum loqui. Virgilius: 'Utque viro Phœbi chorus adsurrexerit omnis:' se ipsum intelligens, cui recitanti populus Romanus adsurrexerit, vel [ut opinor *J. B.*] collegium poëtarum, quod Romæ fuit, in quod quum C. Cæsar venerit illa dignitate vir, numquam ei adsurrexisse Accium poëtam Valerius refert, ut qui facultate poëtica, et dignitate collegis præstaret. *Scip. Gent.*

Cothurnum facundiæ] Fulvius, *cothurni facundiam.* Sciopp. in Symb. Wower. Standum est a vulgata lectione. Ut in illo Virg. Ecl. VIII. vs. 10. 'Sophocleo carmina digna cothurno,' 'cothurnus Sophoclis' est gravitas Sophoclis, sic *cothurnus facundiæ* est gravitas eloquentiæ Sophocleæ. Imo de Nicophane, pictore, Plin. lib. XXXV. cap. 10. 'Cothurnus ei et gravitas artis.' De stilo tragico frequenter usurpatur. Amm. XXVII. 11. 'Ut videretur, cum sibi fideret, de cothurno strepere tragico, et ubi paveret, omni humilior socco.' id. XXVIII. extr. 'Et ne quid cothurni terribilis fabulæ relinqueret intentatum:' ib. cap. 1. 'cum cothurnatius stilus procederet lacrimosus.' *J. B.*

Nec ita multum omnes abfuisse, quin, &c.] Imo nihil abfuisse ait Lucianus Μακροβ. Patrem enim absolutum narrat, et condemnatum filium. *Pric.*

Lege pauca, &c. Tu interea, &c.] Illa ad Scribam refer, hæc ad Apparitorem, *ἐφόδευμα.* *Idem.*

Interea dum legit] Supra proxime, 'Interea dum hic quærit:' ne quid forte putes *παρέλκειν.* *Idem.*

Causam sustine] Jubet Appuleius amanuensem, aut alium recitare ex libro a se composito, quæ adversarii ut magica accusaverant: nihilominus tempus, quod huic lectioni impendebat, effluere sibi oranti nolebat, quare jubebat non causam interea sed *aquam*, aut *clepsydram* sustinerent. Causarum patronis tempus distribui solere ad clepsydras, apud Vegetium docui. Eodem spectant et hæc paulo infra: 'cedo pueros istos quibus confiditis, produc nomina, qui sint: mea aqua licet ad hoc utare:' natum ab his clepsydris adagium, 'aqua mihi hæret:' quo Cicero usus ad Q. Fratrem lib. II. Ep. 7. Appuleius Apologia seq. 'at tu licebit aquam sinas fluere:' quod ad figuram clepsydræ antiquæ etiam Appuleii hæc adjicienda censeo ex III. de Asino: 'Sic rursum præconis amplioboatu citatus accusator quidam senior exurgit et ad dicendi spatium vasculo quodam in vicem coli graciliter fistulato, ac per hoc guttatim defluo, infusa aqua, populum sic adorat.' *Stewech.*

Alii *causam sustine:* inepte. *Elmenh.* Ms. D'Orv. *quicquam sustine.* Edd. ante Junt. post. si non omnes, certe pleræque *causam sustine:* unde Lips. in marg. Ed. Bas. pr. conjecit *capsam sust.* sed quænam capsa hic intelligi possit, nondum invenire potui. Nihil verius, quam emendatio Stewechii, quæ tamen jam ante Stewech. in Ed. Junt. post. edita legitur *aquam sust.* quam egregie firmat Ms. Pith. *ta-quam sustinet.* J. B. *Aquam sustine*] Sic in Attico foro Demost. κατὰ Κό-νων. Λέγε αὐτοῖς ταύτας τὰς μαρτυρίας, σὺ δ' ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ. Et κατὰ Στεφαν. Λάβε δ' αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν, καὶ ἀνά-γνωθί μοι, σὺ δ' ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ. *Pric.*

Locus ex Græco] Quotiescunque in hac oratione fuisse aliquid recitatum, cum ea pronunciata est, indicatur; ejus, quod lectum est, titulum curavimus inserendum ex ipsius auctoris verbis. Qua ratione quantum lucis orationi accedat, nemo non videt. Fuit ea oratorum præsertim Græcorum consuetudo, ut in scribendis orationibus quo quæque loco litis instrumenta fuissent producta et recitata, titulo apposito indicarent. Nulla fere hodie extat Græca oratio, ubi indices istiusmodi plures non reperias. Male ergo meriti sunt de hac oratione, male de nobis, qui hos titulos exemerunt: quos fuisse olim ab Auctore appositos, unicus saltem qui remanserat argumento sit: hunc dico qui in ipso fere fine orationis habetur, Testimonium Cassii Longini, &c. nam si illum Appuleius adjecit, cur solum? cur eum potissimum? cur non alios quoque omnes? ille vero omnes ἀναμφισβητήτως. Nemo igitur factum nostrum calumnietur; quod non dubitaverimus absque librorum auctoritate, aliena verba in contextum recipere; non enim ita est: sed inserta olim ab Auctore, et male postea sublata, in suum locum restituimus. *Casaub.* His jam editis observavimus Bernardum Philomathem ex suis Mss. uno aut altero loco hos titulos in sua editione reposuisse. *Id. ad Calcem Edit.* Hæc delet Rom. et Flor. Codex. Vide Casaubon. *Elmenh.* *Locus ex Græco libro Apuleii Naturalium Quæstionum.* Ita, exemplo Casauboni, dederunt qui eum secuti sunt Editores; nisi quod Scriver. ita, *deest locus Græcus ex Quæstionibus Naturalibus Apuleii;* quasi titulus Appuleiani libri fuerit *Quæstiones Naturales:* quod non puto. v. supra. Quare malim, *Deest locus ex Appuleii Libris Physicis,* vel sim. quid. *J. B.*

Feminæ subent, mares suriunt] Vet. edit. *Fem. subentant, mar. sur.* Glossæ veteres, 'Subat ὀργᾷ.' Scribo ὀργᾷ. Eædem: 'surit κασπρᾷ.' Subare in fœminis, surire in masculis plurimum posuerunt Antiqui. Lucretius lib. IV. de equa: 'Subat, ardet, abundat Natura, et Venerem salientum læta retractat.' Tertullianus exhortatione ad castitatem: 'Et quando finis subendi? credo post finem subandi.' Sed sæpius indiscriminatim tam de his, quam de illis. D. Hieronymus advers. Jovian. lib. I. 'Qui post castitatem et diuturnam continentiam subant ad coitum, et pecudum more lasciviunt.' Tertull. de Jove: 'Nunc fœde subantem in sororem, sub commemoratione non ita dilectarum jampridem amicarum.' Festus: 'Ita ut opprobrium mulieribus inde tractum sit, cum Subare et Surire dicuntur.' *Colv.* Arnob. lib. I. princ. 'Animalia terris sueta, atque in aquis degentia non coriunt non concipiunt?' ubi *coriunt* pro *suriunt,* Gr. ὀργῶσιν. Longus Sophista venustissimus scriptor ποιμενικῶν lib. III. de Daphnide et Chloë: Πάθοιτο Δάφνις καὶ συγκατακλινεὶς αὐτῇ πολὺν χρόνον ἔκειτο, καὶ οὐδὲν ἂν ὧν ὀργᾷ ποιεῖν ἐπιστάμενος, ἀνίστησιν αὐτὴν, &c. Quæ ita vertebat Gothofredus Jungermannus Lipsiensis invida nuper morte nobis subtractus: 'Flectitur Daphnis et con[illegible] cum ea diu jacuit, ceto-

rum nihil quorum caussa suriebat, agere scins, erigit ipsam,' &c. *Brant.* Add. Pric. et Burm. ad Anthol. Lat. lib. III. Ep. 187. vs. 14. et ad Nostri *ἀνεχόμενον* vs. 14. Edd. Vic. Junt. pr. Bas. pr. *subentent*, quod dat quoque Ms. Pith. In D'Orv. *subvertant*, (cf. Pius ad Plaut. Cistell. I. 1. 58.) Ed. Ald. *subent.* Pro *suriant* Ms. D'Orv. *aureant.* J. B. *Fœminæ subent, mares suriunt*] Paulo argutius hæc quam pro more dicta: non enim usus loquendi hoc discrimen admittebat. *Subare* de maribus efferri solitum Colvius notavit: ego *surire* dictum et de fœminis docebo. Festus Pompeius: 'Sues immundissimi sunt ex omni pecore mansueto, et ardentissimæ libidinis: Ita ut opprobrium mulieribus inde tractum sit, quum subare et surire dicuntur.' Ubi male expungit vir doctus *τὸ surire:* nam et *καπρᾷν*, ut exponitur *surire* in Glossario, Aristoteles de sequiore sexu protulit, lib. VI. de Animal. Eustath. ad Iliad. λ. *Καπρᾷν ἐκ τοῦ κάπρου λέγεται, τὸ ἀσελγαίνειν· ὅθεν καὶ γυνὴ καπρῶσα, ἡ ἀσελγής.* Scaliger Not. ad Varr. tamen ex hoc loco Authoris nostri *καπρᾷν* tantum ad mares refert. De *subare* et *surire* non recoquo quæ jam alii. V. Paul. Leopard. Emend. lib. II. c. 10. Rittershus. ad Oppian. Κυνηγετ. III. Salm. ad Solin. p. 661. a. *Pric.*

PAG. 466 *Ne operose animalium genita pergam*] Vet. edit. *ne perose anim.* Verum puto, *ne per omnia anim. gen. perg.* Compendium erat, *per oia.* hinc mendum. *Colv.* Hæc lectio utcunque ferri fortasse potest: sed ne quid dissimulem, aliter Appuleium scripsisse arbitror. Lego autem, *Et ne per omnes animalium genitus pergam:* est transitio a primo loco librorum Appuleii De piscibus, ad secundum: is locus fuerat *περὶ γεννήσεως* illorum; quæ in multiplici differentia est posita: aliquot recensuit Appuleius præcedentibus verbis, non tamen omnes: ideo hac transitione utitur, *ne per omnes animalium genitus pergam.* hoc est, *ἵνα μὴ πάσας τὰς ἰδέας τῆς γεννήσεως αὐτῶν ἐξακριβῶ.* *Genitus* est *γέννησις.* delectatur enim hic Auctor ea nominum forma, ut alio loco notamus. Illud *operose* natum ex compendio scripturæ *peroēs*, id est, 'per omnes.' *Casaub.* Emendavit certissime Casaub. *Ne per omnes animalium genitus pergam:* supra 'De genitu animalium:' *τὸ operose* non dubium est ex scripturæ veteris compendiis irrepsisse. *Pric.* Mss. Pith. D'Orv. cum Edd. vett. plerisque *perose*, quod si quis defendere velit pro moleste, odiose, restat tamen insolentior paullo constructio *pergere genitus*, pro, ad genitus: nam *τῷ pergere* semper Appul. jungit præpositionem, nisi ubi sequitur proprium loci nomen: vid. ad Met. pag. 412. b. Apud Tacit. tamen legimus Ann. I. 28. 'prospere cessura, quæ pergerent,' pro, ad quæ pergerent, vel quæ peragerent. Casauboni emendationem amplexus est Wow. probante Lat. Latinio. Quia tamen *operose* jam est in Ed. Junt. post. (quæ vox occurrit quoque lib. I. pag. 81. 'enormem eluviem operose effrico.') verius puto, quod tacite, sed e Mss. Florent. dedit Elm. cum seqq. *ne operose per omnes anim. genitus pergam.* Reliqui Mss. et Edd. vett. item Colv. Gent. Pric. *genita*, cujus vocis hoc sensu exemplum non suppetit. 'De genitu animalium' dixit Noster supra pag. 463. Quare sing. num. forsan legendum *genitum.* Scriptum fuerat *genitū:* hinc, omissa lineola, factum *genita.* J. B.

Moneta] Gloss. '*Τύπος, τὸ χαραγεῖον*, moneta.' *Pric.*

Cetera animalia n. in comm. differentiis] Parva menda inerat in his verbis, sed conjuncta cum totius sententiæ labe. Legebatur, *nec cætera animalia nisi in communibus differentes attingam:* scripsimus *differentiis.* Non attingam, inquit, alia animalia præter

aquatilia: nisi quatenus inter explicandum horum genera, incidet oratio in differentias ipsis communes cum reliquis. Exemplo res erit clarior. Plinii sunt verba: Aquatilium tegumenta plura sunt: alia corio et pilo teguntur, ut vituli et hippopotami: alia corio tantum, ut delphini.' Vides Plinium dum pergit per species animalium incidere in differentias communes ἐνύδροις καὶ χερσαίοις. *Casaub.* L. *nisi in communibus different.* Acidal. *Communes differentias* vocat, ut Aristot. de part. Animal. c. 3. τῶν δὲ διαφορῶν, inquit, αἱ μὲν καθόλου εἰσὶ, &c. *Scip. Gent.* Speciosa est Casauboni emendatio, cui adsensum præbuerunt seqq. Neque tamen veram eam puto. Mss. O. et Edd. constanter habent *differentes:* jam quia *animalis* fem. gen. haud semel apud Nostrum genuinæ lectionis corrumpendæ causa fuit; (v. ad Met. l. II. pag. 152. et alibi cf. Ind.) mihi nullum dubium est, quin scripserit Auctor, *ceteras animalis* (vel *eis* vel *es*) *nisi in communibus differentes att.* i. e. non attingam ceteras animantes, nisi quatenus earum quædam a reliquis differant in iis, quæ cum aquatilibus communia habent. *Communia* et *commune* substantive apud Nostrum ponuntur. V. Ind. In eadem re Cic. de Off. I. 4. 'Commune omnium animantium est conjunctionis appetitus.' *J. B.*

Græca vocabula] Hæc quidem extant in Flor. Membranis, sed adeo monstruose ab ineruditis et supinis exscriptoribus accepta, ut ne ipsum quidem Appuleium (si naturæ lex eum pateretur ab inferis paulisper redire) ea legere, multo minus intelligere posse, pro certo affirmare ausim. Ut tamen fidem meam liberem, ita ea hic apponam uti in Mstis exarata fuere, si forte essent medicinæ faciendæ feliciores manus: Caλυxecκ καλακειu καλακοcτPaκa † oκaPaκaκea οcτpaκoΔερNa κυp † νPoaN τυcιN φιβια eNι dυτυφoλια ωτα dερκoπτερα πecu No *nodu* κoN *hphcy* NΑreλaeπκa. *Elmenh.* Hæc in contextus seriem conjicere nos ausi sumus ex Elmenhorstii fide, qui primus ea in Notis suis exhibuit e Florent. Cod. legi quo pacto debent autem non docuit. Eorum integram medelam a me nolo expectari, cum nonnulla existimem corruptiora, quam ut ullatenus restitui possint. Ceterum quæ certius assequutus videor, fere hæc sunt. Pro Caλυκecκ lego σελάχεια h. e. 'cartilaginea;' pro καλακειu, μαλάκια, 'mollia;' pro καλακοCτPaκa, μαλακόστρακα, 'crustis tenuibus contecta;' pro οCτpaκoΔερNa, ὀστρακόδερμα, 'testis duris conclusa;' pro ιΝφιβια, ἀμφίβια, 'quæ terra simul ac mari degunt;' pro φολιαωτα, φολιδωτὰ, 'squamosa;' pro dερκoπτερα, δερμόπτερα, 'quibus cutis pro alis est.' Reliqua felicioribus ingeniis eruenda delego. *Pric.* Coll. Lindenbrog. caλυχecu καλακειu καλα POSTRAKA toκaPaκaκeu οcτPaκoΔeP-Na κuP t νPOaONτνcιN φιβια e NI du τυφoλιαωτα dePκoπτe PaπecuNo NOau κoNh PhcyNcI reλaeπκa. Corrupta hæc Græca, prout citata erant ab Elmenh. contextui inseruit Pric. quum reliqui, inde a Casaub. τοῖς *Græca Vocabula*, vel *Græca Vocabula desunt*, indicaverint ea excidisse. Ante Casaubon. ne hæc quidem ipsa leguntur. Interim Gronovius Florentiæ degens membranas Florentinas diligentius inspexit, et ex earum vestigiis ad Herodot. p. 880. tam felicissime, me quidem judice, locum hunc emendavit, ut ipsa Græca vocabula, ita emendata, jam tandem Auctori reddere non dubitaverim. Pro σελάχεα, cum Pricæo malui σελάχεια, vel leg. σελάχια. *J. B.*

PAG. 467 *Secundum Cynicam temeritatem rudi et indocto*] Infra: 'Mollitia rudi et indocta.' 'Rudis et indoctus' est, qui (ut Cynici) neque Gratiis neque Musis litavit. Athen. Deipnos. Οὐχ ὥσπερ σὺ Κύνικε, ὁ μηδέποτε ταῖς χάρισιν, ἀλλ' οὐδὲ ταῖς Μού-

σαις θύρας. Hinc apud Plautum Bacchid. 'Indocti mores:' ex quo corrigendus apud Nonnium Cæcilius: 'Quid narras barbare cum indoctis moribus?' nam vulgo male editur, *indomitis*. Pric.

De Diis immortalibus Patri et Matri credere] Deridet Philosophico more imperitam multitudinem, quæ aut investigandæ veritatis tædio succumbit cuilibet opinioni, *καὶ ἐπὶ τὰ ἕτοιμα τρέπεται μᾶλλον*, (ut in Argumento pari Thucydides,) aut, ut potior pars, perculsa timore nescio atque inani, Parentum relligiones suscipit, ac cæcos ritus. Minuc. Octav. 'Has fabulas et errores, et ab imperitis parentibus discimus, et (quod est gravius) ipsis studiis, &c. elaboramus.' Prudent. lib. I. contra Symmach. 'Sic observatio crevit, Ex atavis quondam male cæpta, deinde secutis Tradita temporibus, serisque nepotibus aucta, Traxerunt longam corda inconsulta catenam:' confer quæ in Sat. XIV. Juvenalis. *Idem.*

Q. Enn. ædes phagitica, quæ versibus scripsit] In mendo cubat titulus operis Enniani, e quo eum levarim legerimque, *Q. Ennius Ichthyophagetica, quæ versibus scripsit*, seu Græce malis, *ἰχθυοφαγητικά*. Fuit mihi etiam verisimile, legendum videri, *Hedypathia*, seu 'Ἡδυπαθείᾳ. quo nomine versibus opusculum inscripsit peritissimus rei culinariæ Archestratus, aliquoties ab Athenæo laudatum; in quo quædam, quæ ab Ennio translata videntur; immo sunt: quemadmodum post docebimus. Quod argumentum certissimum existimandum est, eumdem eum indicem hujus scripti Enniani fuisse. Simile volumen Varronis *περὶ ἐδεσμάτων*, de quo Gellius l. VII. c. 16. *Colv.* Non tam facile est veram lectionem istius loci præstare, quam arguere falsam proclive. Ed. Romana habet, *edes phagitica.* Video placere doctissimis viris indicem carminis Enniani fuisse 'Ἰχθυοφαγητικά. Itaque hic esse emendandum. Ego dum diligentius veterem lectionem ruspans rimor, adducor in suspicionem, tractasse Ennium eo carmine non solum de Piscibus, sed et de aliis esculentis: ac quid ubique terrarum palmam obtineret percensuisse. Itaque poëmati illi fecisse titulum *Edesta vel Phagica*, hoc est, 'ΕΔΕΣΤΑ 'Η ΦΑΓΙΚΑ. Sic Græci quidam, ut ex Athenæo discimus, hujus argumenti libros cum scriberent, Περὶ ἐδεστῶν inscripserunt: ut Mnesitheus Atheniensis. Varro unum e Menippeis suis περὶ ἐδεσμάτων. Ita ergo, fors fuat, in Appuleio scribendum, *Q. Ennius Edestis aut Phagicis, quæ versibus scripsit.* Casaub. *Q. Enn. Edesphagitica, quæ versibus scripsit.* Hæc scriptura antiqua, quam tamen falsam alii jam olim vicerunt. Clariss. Casaubonus scribendum arbitratur, *Edestis aut Phagicis.* Sed non valde usitatum fuit Antiquis duplici titulo monumenta sua insignire, nisi illud argumenti varietas, aut certa quædam ratio postularet. Nulla vero diversitas inter ἐδεστὰ καὶ φαγητά. unde et illa similium vocum repetitio minus elegans. Et Græcos hujus argumenti opera περὶ ἐδεστῶν inscripsisse comperimus: ut apud Latinos eorum imitatione Varro Menippeam περὶ ἐδεσμάτων, teste Gellio lib. VII. cap. 16. Versus autem isti, quos recitat Appuleius, ostendunt Ennium hoc poëmatio recensuisse omnis generis suavia quæque, et commendatione gulæ nobiliora: ideoque haud absurde veteris scripturæ vestigia secutus, titulum operis fuisse dixeris, *Hedyphagica.* Notum vero, Latinis familiare, a Græcis sumere operum argumenta, ipsasque adeo inscriptiones; multa ab iisdem mutuata transferre, multa de suis adtexere. Ita cum ex Athenæi lib. VII. colligimus, Archestratum confecisse opus plane gemini argumenti, quod ἡδυπάθειαν inscripserat: plurimique ex illo

versus reliqui, quos Ennius transscripsit et vertit, omnino verisimile, eundem auctorem, a quo argumentum, ipsumque adeo opus mutuatus, in titulo quoque secutum. Quare in Appuleio reponendum, *Hedypatheticis, quæ versibus scripsit.* Wowerius. Fulvius ex V. C. *Edesphagitica:* quæ indubitate vera lectio est, licet secunda litera extrita in eo fuerit. Non enim omnia piscium genera videtur Ennius descripsisse, sed ea tantum, quæ sapore in primis nobilitata essent, quæ alibi, atque alibi meliora nascuntur, ut loquitur Plinius. Eodem in argumento et alii veteres operam otiumque suum occupaverunt, ut Archestratus, Antiphanes, Hermippus, Mnesitheus Atheniensis, ex quibus multa refert Athenæus. Nec dubitandum est quin et Varro, Satyra περὶ ἐδεσμάτων, et Ennius plurima de Græcis transtulerint, ut hi versus Ennii indicant, quos ex Archestrato ad verbum pene convertit: Τοὺς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλους, ὄστρεια δ' Ἄβυδος, Τὰς ἄρκτους Πάριον, τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη, Πλείστους δ' Ἀμβρακία παρέχει, κάπρους τε μετ' αὐτῶν Μεσσήνῃ δὲ πελωριάδες στενοπορθμίδι κόγχαι. 4to horum versuum apud Athenæum legitur καὶ ἄπλατα μετ' αὐτῶν. sed ingeniose, ut omnia, Casaubonus ita legendum censet, ut scripsi. *Scip. Gent.* Locus corruptus. Florent. *Hediphagitica.* Rom. *adesphagetica.* Aldus, *phagetica.* Colv. *Hedupathia.* Casaub. *adestis, aut phagicis.* Fulvius, *Edesphagitica.* Vide Wower. *Elmenh.* Quanta heic Interpretes. Equidem hanc ἐπιγραφήν, etsi ante eam corruptam fateor, ex eorum interpolationibus evasisse corruptiorem puto. Quid opus est *Edestis* aut *Phagycis*, aut *Hedypatheticis?* innitamur vestigiis Mss. et Edd. principum: habent ea *Hedyphagitica*, et (quod posuimus) *Ædes Phagitica.* Ex his suspicari licet scripsisse Ennium Ἡδυφαγικά, aut certe Ἰχθυφαγικά. *Pric.* *Q. Ennii Hedepathetica.* Ita corrigendum ex corrupto *Hedesphagetica.* Scaliger. Sub titulo *Q. Ennii Phagesiorum Fragmentum*, edidit Pithœus post finem lib. VI. Epigr. vet. In Scaligeri Catalectis lib. I. p. 215. vitiose excusum est *Q. Ennii Hedypatheticorum Fragmentum. Phageticorum* inscripsit Hier. Columna in Fragmentis Ennii pag. 155. cujus notas evolvisse operæ pretium erit. Sed titulum hujusce Enniani poëmatis fuisse *Edesta* vel *Phagica* putat Is. Casaub. ad Apulei. Apolog. pag. 150, apud quem exstant hi Ennii versus, quos de Græco fonte derivatos atque ex Archestrati Gastronomia desumtos notat D. Heins. de Satyr. Horat. lib. II. pag. 102. quos vide apud Athenæum lib. III. cap. 12. ex quibus nonnulla in his Ennianis illic corrigit Casaubonus, cujus notæ ad Appul. Apolog. merentur legi, et Scipionis Gentilis ac Pricæi, qui præfert titulum Ἡδυφαγικὰ vel Ἰχθυφαγικά. sed ἡδυπαθητικὰ placet Salmasio in Præf. ad Tab. Cebet. Arab. pag. 17. *Addephagia* vel *Addephagica* Trillero lib. I. Observ. Crit. cap. 14. licet in fine capitis magis inclinet in *Hedypathica* vel *Hedypathia*, quod omnium probabilius videtur, quia hic titulus fuit poëmatis Archestrati, de quo agit lib. III. cap. 1. pag. 160. et vide Casaub. ad Athen. lib. VII. c. 8. circa finem. Simile opus Varronis fuit περὶ ἐδεσμάτων, de quo vide D. Heins. lib. I. de Sat. Horat. p. 81. nam uterque luxum et delicias ciborum nimis exquisitas in istis operibus perstrinxerunt. Insignem etiam operam ad emaculandos hos versus contulerunt Turneb. lib. XXI. Advers. cap. 21. et Salmas. ad Solin. tom. II. pag. 1128. et seqq. ed. Paris. *Burmann. ad Anthol. Lat.* Ep. 125. Edd. Vic. Junt. pr. Bas. Colv. Cas. [illegible] pr. Gent. Pric. *ædes Phagitica,* [illegible] rid. [illegible]ctim *adesphagitica*, quod [illegible] t ei le[illegible] ni proxime [illegible]

[illegible]

dere Wow. et Flor. cum Burmanno, ex emendat. Turnebi et Scaligeri, contra Mss. Quare, quia ignoratur, quid praecesserit apud Ennium, Mss. sequor. Dein, quum hisce versibus Ennius multos pisces decoravit, 'et ubi gentium quisque eorum inveniatur ostendit,' quivis videt, cuique pisci addidisse poëtam nomen loci, atque adeo *Clypeam* hic intelligendam esse urbem, non piscem. Male autem Burm. et Florid. ex Turnebi conjectura edidere *Clypea*. 'Mustela Clypea' dictum esse ut 'vinum Chio' monent Casaub. et Salm. ad Solin. p. 227. b. Sic 'hospes Zacyntho' Plaut. Merc. v. 2. 99. 'ficus Zacyntho,' ibid. vs. 102. et alia sim. Vide Davis. ad Cæsar. de B. Civ. I. 24. Gronov. Lect. Plaut. ad Bacchid. II. 2. 53. Rutgers. Lect. Venus. cap. 20. p. 358. Burm. ad Anthol. Lat. t. II. carm. 122. vs. 20. cf. Muncker. ad Hygin. fab. 97. Gronov. ad Gell. N. A. III. 15. Variavit Virg. Æn. IV. 36. 'mariti non Libyæ non . . . Tyro.' add. Septim. de B. Troj. II. cap. 35. 'Asius Hyrtaci Sesto:' ubi tamen Ms. Periz. addit *de*, quemadmodum ubique eo loco additur præpositio, *de Caria, ex Mæsia, ex Phrygia*. Nostro autem Appuleii loco non obstat, quod in seqq. est *Æni, Abydi, &c.* nam ibi verbum *est* necessario id postulat: at hic optime legitur, *mustela marina Clypea*, i. e. a vel e Clypea, *præstat omnibus* aliis mustelis. Ceterum varie scribitur *Clypea, Clupea, Clipea*, Ms. Pith. *Clippea*. Gr. κλυπέα. Perperam Edd. Vulc. sec. tert. *Lupea*. J. B. *Clupea*] Quæ et *Aspis*. Strabo lib. VI. Solin. cap. 17. Meminerunt Stephanus etiam, Plinius, et Lucanus. *Pric.*

PAG. 468 *Mures sunt Æni aspera et ostr. pl. Ab.*] Idem Turnebus Advers. lib. XXI. cap. 20. legit: *Mures sunt Æni, ast aspra ostrea plurima Abydi.* Lipsius: *Mures sunt Æni, ac plera ostrea, pluria Abydi.* Archestratus: τοὺς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλους, ὄστρεια δ' Ἄβυδος. Colv. In Rom. *Teni*: et est Tenus una de Cycladibus. Sed ex Archestrati verbis τοὺς μῦς Αἶνος ἔχει ita pridem emendavit magnus ille Hadr. Turnebus ὁ πολυμαθέστατος: quamquam nescio an per omnia in illo argumento Græcum poëtam secutus esset Ennius: num potius in quibusdam suum et suorum Italorum palatum consuluisset. Præterea scimus qua licentia versati sint veteres poëtæ Latini in Græcis scriptoribus: etiam tum, quando eos ex professo vertendos suscipiebant. *Casaub.* Florent. *a. ostrea plurima Abydi.* Abydus in Hellesponti angustiis, ubi habentur ostrea delicatissima. Unde in Catalectis vett. poët. 'Nam te præcipue in suis urbibus colit ora Hellespontiaca ceteris ostriosior oris.' *Elmenh.* *Mures sunt Æni, ast aspra ostrea, &c.* Ita Turnebus, aliique ex illis Archestrati, Τοὺς μῦς Αἶνος ἔχει. ut intelligatur *Ænus* Thraciæ urbs, de qua Harpocration in voce Αἶνος. ejusque mentio apud Athenæum lib. VIII. cap. 10. ubi in *Æno* per octo menses cælum frigidum esse memorat: vide et de *Æno* Begeri Thesaur. Brandenb. tom. III. p. 55. Recte vero *ast aspra ostrea*, non, *Mures, sunt Æni, aspra ostrea*, hiante versu, unde non opus est Salmasii *fulcimento*, tam hoc in loco, *Mures sunt Ænid, aspra ostrea, &c.* quam infra *Surrentid clupeam, &c.* Burm. Ed. Vic. et marg. Bas. pr. *Teni.* Junt. utraque et Aldi *Œni*: ut in Antonini Itiner. p. 57. sed et ibi leg. *Æni*: ut video esse in Ms. cujus collatio ab Is. Vossio facta nunc penes me est. Gr. Αἶνος, de qua urbe, in Melane sinu sita, non longe ab ostiis Hebri, v. Salm. ad Solin. p. 114. Dein Edd. Vic. Junt. pr. Ald. Bas. *Mures sunt Æni* (Vic. *Teni*) *aspera ostrea plurima Abydi*, consentientibus Mss. Florent. Pith. D'Orv. In Junt. post. et Vulc. pr. *m. s. A. aspera et ostrea pl. Ab.* Colv. Vulc. sec. tert. Wow. Elm. Scriv. *m. s. a. aspera et*

ostrea et pl. Ab. Scal. tandem Casaub. Gent. Pric. Flor. cum Burm. in Anth. Lat. *M. s. A. ast aspra ostrea pl. Ab.* Ad fulciendum versum, quem in prioribus Edd. claudicare primus viderat Editor Junt. post. a diversis editoribus ex ingenio inserta sunt *et*, *et*, *ast*, quæ in nullo comparent Ms. Imo fulcris illis nihil opus esse bene, ni fallor, vidit Salm. ad Solin. p. 794. Simpliciter enim legendum *aspra* et addendum *D*, sic, *Ænid:* ut *Prædad. Allod. Marid.* in columna Duiliana, et sæpe in fragmentis Ennii, Nævii, et apud Plautum. V. Voss. de Ar. Gramm. II. 14. qui Veterum loquendi modus solebat corrumpi in Mss. quare id recepi, refragante licet Burm. Pro *ostrea* D'Orv. *austrea.* J. B. *Abydi*] D'Orv. *vidi.* Nostra ætate quoque ostreis frequentem esse Abydon, docet Guys Voyage litter. de la Grèce t. II. p. 238. *Idem.*

Mus Mitylenæ est pecten, &c.] Turnebus: *Mus Mitylenæ est, pecten aperque apud Ambraciæ amnes.* Cui scripturæ adstipulatur parte aliqua Archestratus: τὰς ἄρκτους Πάριον, τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη, Πλείστους δ' Ἀμβρακία παρέχει. Pro *caradrum* substituendum censuerim, quod propius accedit ad vulgatam lectionem, *carabum.* Nam eo nomine piscem commemorat Aristophanes: Πολυπόδιον, σηπιδάριον, καράβον, ἀστακὸν, ὄστρεα. Etsi non videam adhuc, quomodo versus hic eo pacto numeris suis reddi possit. De quo adhuc deliberandum. *Colr.* Hic versus in cod. Rom. portentose erat deformatus: *Mus Mitylenæ est pecten caradrumque apud Umbraciæ finis.* Hercules ἀλεξίκακε quod genus metri istud est? Doctissimus Turnebus emendavit *Mus Mitylenæ est pecten aperque apud Ambraciæ amnes:* nos, hoc modo: *Mitylenæ est pecten, caprosque apud Ambracienses:* cujus emendationis priusquam rationem reddo, apponam Archestrati versus Græcos, unde hi facti sunt, ut eos legendos censeo: Τοὺς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλους, ὄστρεια δ' Ἄβυδος, Τὰς ἄρκτους Πάριον, τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη· Πλείστους δ' Ἀμβρακία παρέχει, κάπρους τε μετ' αὐτῶν· Μεσσήνη δὲ πελωριάδες στενοπορθμίδι κόγχαι. tertii versus pars posterior apud Athenæum hodie sic corruptissime legitur καὶ ἄπλετα μετ' αὐτῶν. nos cum videremus manifesto desiderari piscis nomen, et didicissemus ex Aristotele ac Plinio κάπρον piscem in ea ora inveniri, emendavimus ex facili κάπρους τε μετ' αὐτῶν. sequentem versum ex Mss. correximus. Nunc videamus de versu Ennii: in cujus principio vocem *Mus* male positam bene sustulimus: nonne enim jam dictum, 'Mares sunt Æni?' deinde aliter poëta Græcus: ut valde mirer hoc leviculum potuisse Turnebi acumen fugere. Adjecere hanc voculam ceu tibicinem aut destinatam fulciendo versui, qui aliter eum putabant ruiturum: sed non mirabuntur versiculum esse ἀκέφαλον, ut appellant veteres critici, qui στιχηρὸν hoc πάθος meminerint antiquis poëtis per fuisse familiare. In hoc ipso fragmento sequitur: 'Melanurum, turdum, &c. Polypus Corcyræ.' Item *capros* legimus ex vestigiis veteris lectionis *caradrum.* Græcissat scilicet more suo et jure cascus poëta: quod norunt, qui illius reliquias in deliciis habent. Lego etiam *apud Ambracienses*, ex illo, 'apud Ambraciæ finis:' utrumque dicunt Græci Ἀμβρακιεὺς et Ἀμβρακιώτης, et Latini similiter, 'Ambraciensis' et 'Ambraciota.' *Casaub.* Florent. *Mitylene est pecten, caradrum apud Umbraciæ fines.* Rom. *mus Mitylenæ pecten, &c.* Elmenh. *Mitylene est pecten.* Melius ita meo judicio, quam *Mitylena est pecten:* tametsi non ignoramus, Archestratum dixisse τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη. *Scaliger.* Improbat hanc Scaligeri emendationem Columna, non sine quadam acrimonia, dum Scaligerum nimis interdum in Veterum scriptis emendandis sibi fi-

dentem addit, et adhærens Archestrati verbis τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη edidit, *Est Mitylenæ Pecten, Aperque apud Ambraciæ amnem.* Casaubonus ad Athenæum et Appuleium emendaverat: *Mitylenæ est pecten, caproseque apud Ambracienses*: rejecitque Turnebi conjecturam, *Mus Mitylenæ est pecten aperque apud Ambraciæ amnes*: sed Casaubono obstat metri ratio in 'Mitylenæ' ut et Salmasio corrigendum jubenti, *Mitylenæ est pecten, charadrumque apud Ambraciai*: vel *Ambraciensis* aut *Ambraciensem*, Heinsius *Ambraciotas.* Amplector vero Columnæ sententiam pectinem hic Mitylenæ, et *aprum* vel *caprum*, Ambraciæ tribuendum censentis, quia hæc presso pede insistunt istis Archestrati: τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη, Πλείστους δ' Ἀμβρακία παρέχει, κάπρους τε μετ' αὐτῶν. ut ad Appuleium emendabat Casaubonus, qui inde hic legebat, *caproseque apud Ambracienses*: de capro vel apro pisce vide Rondelet. lib. v. de Pisc. cap. 27. de Mityio autem, quem Scaliger hic reponi volebat, vide ad h. l. Ep. 63. 5. *Burm.* Metri constituendi conatus iterum locum corrupit. Nam ex Mss. et Archestrati versu haud dubie legendum *Mitylenæ est pecten*: ut in primo pede sit anapæstus, quales versus apud Homerum aliosque aliquoties occurrunt. Infra 'Melanurum, turdum, &c. Polypus Corcyræ,' &c. Idem Ennius p. 135. Ed. Hessel. 'Capitibus nutantis pinus rectosque cupressos.' De talibus vss. vide Hermanni Elem. Doctr. Metr. lib. I. c. 10. § 21. et lib. II. c. 26. § 20. et 21. Bene itaque sic ediderunt Cas. (nam quod in ejus Ed. legitur *Mitylena*, videtur esse a typotheta, licet exstet etiam in Ms. Pith.) Gent. Wow. Pric. Flor. Male Elm. Scriv. *Est Mitylenæ.* Pejus Edd. ante Casaub. *Mus Mitylenæ*, vel *Mitylene*, ut est in plerisque et Mss. Florent. D'Orv. Scaligeri conjectura *Mitylus est pecten* expressa est in Edd. Vulc. sec. tert. et a Burm. in Anthol. Lat. Pro *pecten* D'Orv. *petere.* J. B. *Charadrumque apud A. &c.*] Varie et hic versus interpolatus fuit. Edd. ante Casaub. et Ms. Fulv. *carabrum que apud.* Mss. Florent. Pith. *carabrum apud*, D'Orv. *carabum q. apud.* Casauboni emendatio, quam caproseque Gent. Pric. Flor. Altenb. nonnihil verisimilitudinis accipit e Plinii lib. XI. cap. 51. (piscis) 'is, qui caper vocatur in Acheloo amne grunnitum habet:' quum Achelous haud longe ab Ambracio sinu mari influat. Tum sane melius fecit Ennius qui Græcum vocabulum *capros* retinuit, quam Plinius, qui Gr. κάπρος vertit *caper*: nisi apud eum legendum sit *aper*, non *caper*; quemadmodum h. Appuleii l. *aperque apud, &c.* ediderc Scal. in Ed. Vulc. sec. Wow. Elm. Scriv. Sed neutra lectio placet, cum ob communem librorum dissensum, tum quia vs. 5. memoratur *apriculus*, et sic bis de eodem pisce loqueretur poëta. Propius ad Mstos accedit Colvii emendatio *carabumque apud, &c.* Carabi inter cancros meminit Plin. H. N. IX. 31. Hesych. κάραβοι, τὰ ἐν τοῖς ξύλοις σκωλήκια, καὶ ζῷον θαλάττιον. Quod Scal. in Catal. et inde Burm. in Anth. Lat. dedit *charadrumque apud, &c.* non intelligo, nisi fuerit nomen piscis aliunde incogniti. Dein Mss. et Edd. ante Casaub. dant *apud Umbraciæ* (Pith. et D'Orv. *Umbraciæ* vel ... *tiæ*) *fines.* Casauboni conjecturam *Ambracienses* amplexi sunt Gent. Pric. Flor. Altenb. *Ambraciæ amnes* lectio est Scalig. in Catal. et in Ed. Vulc. sec. Wow. Elm. Scriv. Burm. in Anth. Lat. Mihi adhucdum præplacet acutissima Salmasii sententia ad Solin. p. 794. locum ex Mss. ita constituentis *Mitylenæ est pecten, charadrumque apud Ambraciai.* *Charadrus*, Gr. χάραδρος vel χαράδρα, proprie est fossa, vel sinus in formam alvei excavatus, eamque vocem Ennius hic usurpavit de *portu fossilis* (de quo plura ibi Salm.)

vel omnino de sinu Ambraciæ. Quoniam vero Glossæ vett. χαράδραν interpretantur *cancellum*, quam vocem de finibus et limitibus passim Latini usurparunt, hinc ex Glossa manavit illud *fines*, quod versum prorsus pessumdat: nam *Ambraci' fines*, quod non nemo voluit, ferendum vix puto. Archestratus canit etiam, apud Ambraciam pectines frequentes esse. Possis etiam suspicari latere nomen *Charadi*, urbis Syriæ, quam memorat Plin. v. 20. *J. B.*

Br. sargus, &c.] Turnebus hos duos versus sic scribendos etiam ponit: *Brundusiis sargus bonus est: hunc, magnus erit si, Sume. Apriclum piscem scito primum esse Tarenti.* Lipsius vero: *Brundusii sargus bonus estur, magnus erit si, Sume: apriclum p. sc. pr. e. T.* Ut sit magnus, etiam præcipit Archestratus: Τῆμος ἔχειν ὀπτὸν σαργὸν, τυρῷ κατάπαστον, Εὐμεγέθη, θερμὸν, δριμεῖ δεδαϊγμένον ὄξει. *Colv.* Secuti sumus judicium Turnebi in restituendis quæ hic erant corrupta. Advers. XXI. *Casaub.* *Magnus erit si* versus requirit, non *magnus si erit*, quod tamen est in Mss. et Edd. ante Casaub. *J. B.*

Sume apriculum, &c.] Hieron. Columna, *Sume, ast apriculum scito, &c.* quasi scil. τὸ *piscem* ex margine irrepsisset. Ego non probo, nam cur glossam ejusmodi, ubi loci totius series de piscibus est? imo supra eodem modo loquutus Noster: 'Aut venandis apris piscem apriculum.' Etsi non negem signantius et ad discrimen dictum. *Pric.* *Brund. Sargus bonus est, hunc, magnus erit si, Sume, apriclum piscem scito primum esse Tarenti.* Ita Pithœus, Scaliger, Casaubonus, Gentilis, et Pricæus ediderunt. male vero Colvius: *Brundusii sargus bonus est: hunc, magnus si erit, sume. Apriculum piscem scito, &c.* qui in notis testatur Lipsium legisse: *Brundusii sargus bonus estur: magnus erit si, Sume: apriculum piscem, &c.* H. Columna *piscem* otiosum putat, corrigitque, *Sume: ast Apriculum scito, &c.* improbante Pricæo. *Apriclum* autem, vel *apriculum*, veteribus ignotum, neque quis fuerit, constare notat vir eruditissimus Henr. Cannegieterus ad Avieni Fab. XXXVIII. pag. 209. qui *piscem* hic etiam penitus inutile verbum recte damnat, et pro eo præclara emendatione substituit, *Brundusii sargus bonus est, hunc, magnus eris si, Sume Apulum. Phycin scito primum esse Tarenti:* hoc sensu, bonus quidem sargus Brundusii est, sed si magnus, vel mactus, id est, dives, vel in re lauta eris, sume, sive eme, Apulum, quia, licet carior, melior est in Apulia. *Phycin* vero, vel *phycum*, aut *phucem*, divitibus inter delicias in honore fuisse pluribus erudite illic ostendit; ut de egregia hac conjectura non dubitandum videatur. *Phycis* vero piscis nomen habet a φῦκος alga, seu *fuco*, de qua voce merentur legi observata Spanhemio ad Callim. Hymn. in Del. 196. et hinc inter pisces, qui circa copiosam algam inveniuntur, φυκίδες etiam enumerantur, et cum tardis junguntur ab Oppiano lib. I. Halieut. 126. ubi κυφίδες in primo cod. Palatino legi ad marginem ed. Rittersh. notatur: vide plura de phycide apud Rondelet. lib. VI. de Pisc. cap. 10. *Apriculum* tamen piscem inter alios memorat Appuleius in Apolog. pag. 44. ed. Casaub. 'Si dicas marinum pectinem comendo capillo quæsitum, vel aucupandis volucribus piscem accipitrem, aut venandis apris piscem apriculum, aut eliciendis mortuis marina calvaria:' quem ad hos Ennii versus illic respicere, et *apriclum* vindicare posse opinor, nam et *pectinem* et *calvaria* hic quoque memorata conjungit. Retineamus igitur *apriclum*, et *phycin* cum Cl. Cannegietero legamus hoc modo: ... *hinc magnus erit si, Sume apriclum. Phycin scito, &c.* neque enim opus esse arbitror

emendatione Withofii in Enc. Critic. pag. 285. . . . *hunc magnus erit si, Sume epulis. Phycin scito primum, &c.* ubi Cannegieteri conjecturam late ad examen revocavit: sed *epulis* hic neque otiosum opinor ac *piscem*: præsertim cum *apriculum* Veteribus non omnino ignotum ex Appuleii loco patent. *Burm.* In vulgata lectione equidem acquiescendum puto: nam τὰ *magnus erit si* pertinere ad *sargum*, Archestrati versus arguunt, a Colvio allati. Neque etiam tum otiosum illud *piscem* mihi videtur. Aprorum catuli Veteribus etiam in deliciis fuere, 'neque' enim 'alio ex animali' (ait de suibus Plin. lib. VIII. c. 51.) 'numerosior materia ganeæ:' hinc, in primis cum id metrum suaderet, distinguendi gratia addidit poëta *piscem*. Supra p. 461. *Ed.* Flor. 'aucupandis volantibus piscem accipitrem: aut venandis apris piscem apriculum.' p. 471. 'aselli piscis.' Pro *sume* Salm. in marg. *sume*: credo, pro var. lect. Ms. Fux. In D'Orv. *pisces*. Ed. Vic. *sito*. Ms. Pith. *secto* vel *seca*. J. B.

Surrenti ellopa fac emas] Turnebus: *Surrenti fac emas glaucum, et Cumas apud. at quid Scarum pr. &c.* De elope tamen etiam scribit Archestratus; sed ita ut ad eum Ennius vix respexisse videri possit. Lucilius: 'Quem præclarus elops, quem Ægypto sargus movebit.' Varro: 'Nec multinummus piscis ex salo captus Elops.' Quæramus igitur licet huic versui medicinam aliam. *Colv.* Flor. *Surrenti Teloren facemas Glaucum apud Cumas quid*. De Ælope et Scaro vid. Quintilian. lib. V. c. 10. et Plin. p. 1390. *Elmenh.* Miror non animadvertisse acutissimos viros, post verbum, *Surrenti*, piscis nomen sequi debere, quum unicuique loco suum genus, quod præstantissimum in illo reperitur, reddat noster Orator. Sed forte non ipsi etiam, quid conveniret, repererunt. Existimet aliquis, pro verbis illis, *Fac emas*, scripsisse Appuleium *Boacem*, qui piscis una cum Scaro conjungitur hoc loco, ut etiam in lib. I. Anthol. a Paulo Silentiario: ἢ σκάρον, ἢ βῶκας φιλέων ἀσπαλιεύειν. Nec displicet, si quis legeret, *Phagrum*, et sono et literis simillimam vocem, quæ res depravando loco fecit, præsertim apud indoctos librarios, aut sciolos. Hujus emendationis auctor Constantinus Cæsar (si ejus opus est) lib. XX. de Re Rust. cap. 7. ubi piscium genera enumerans subdit, *Phagrum, Scarum, Glaucum*: quæ tria genera etiam ita plane, et eodem ordine Appuleius hic enumerat. *Glaucum* litera prima majuscula cudi debet: est enim piscis nomen, non coloris. Galeum Glaucum alias dictum, cujus admirabilem φιλοστοργίαν et ingenium commemorant scriptores, Aristoteles in primis, et Oppianus lib. I. Alieut. Οἷον δὴ καὶ γλαῦκος, ἐν ἕρκεσι τέκν' ἐγκαλύψῃ, &c. *Scip. Gent.* In notis dixi mihi videri legendum *Surrenti Boacem, Glaucum Cumas apud*: vel propius ad scripturam vulgatam: *Surrenti Boacem*: qui idem piscis. Vid. Athenæum. *Id. in App. Not. Surrenti Chenam.* Ita emendamus ex corrupto quod circumfertur, *Surrentes fac emas.* χήμη genus ostrei. *Scaliger. Surrenti lepadas, glaucum Cumas apud: at quid Scarum, &c.* edidit Scaliger et Pithœus, quod probat Colomna. Jungermannus in Epist. XXXI. ad Scip. Gentilem, inter Gudianas, legebat, *Surrenti fac emas glaucum. Cumis apua. quid?* [cf. Scip. Gent. Comm. inf.] Colomna autem edidit, *Surrenti fac emas Glaucum, et Cumas apud, &c.* et pugnat valde pro *fac emas*, ut Turnebus, quod improbandum videtur, quia neque ex Ennio, aut alio e vetustioribus, vix puto exemplum produci posse, ubi *fac* corripiatur: unde recte viri eruditi, ubicumque apud poëtas antiquos *fac* occurrit in vulgatis editionibus, *face* emendandum monuerunt. Vide Hein-

sii et Patrum notas ad Ovid. Epist. II. 98. Burmann. Am. 682. et I. Fast. 207. et Voss. lib. II. Art. Gram. cap. 29. Hinc apud Ausonium Epigr. LXXX. recte corrigit Marianus. Accessum. est [illegible] utrumque [illegible]: quod inter Italos poëtas suo etiam [illegible] adoptaverunt Joh. Jov. Pontanus tom. II. Poëm. pag. 38. 'Officium [illegible] amoris [illegible].' &c. Joh. Bapt. Amaltheus pag. 98. Carmenum: 'Tu [illegible] ut ex [illegible].' &c. plurimique alii. Male igitur [illegible] corrigere posse arguit Menetra in tom. III. Menagian. pag. 340. et 341. Mihi porro hic ingeniosa satis videtur Scip. Gentilis conjectura. Sorrenti Plagam, quod, propter literarum vestigia, cum [illegible] praeferendam alteri emendationi Elopem, praesertim cum hic [illegible] atque ac ille cum scaro et [illegible] a Constantino in Geoponicis jungatur: licet Elops aliis hic placuerit, qui ediderunt. Sorrenti Elopem [illegible]: sed vitiose, vel Ellops, ut Caivus. Elopem cum sargo jungit Lucilius in Fragm. p. 7. 'Quem praeclarus elops, quem Ægypto sargus' movebat:' de hoc pisce elope, quem Rhodiis adsignat Varro in fragmento supra prolato, vide Rondelet. lib. XIV. c. 9. p. 411. et lib. XV. cap. 12. Burm. Ed. Ve. Sorrenti [illegible] Cumas [illegible] Junt. pr. Bas. pr. sed [illegible] Ald. Junt. post. Bas. sec. Curv. Vase. pr. Sorrenti elops [illegible] Vase. in marg. Sorrenti elops [illegible] Cumas [illegible] Eust. sec. tert. Ein. Serv. Sorrenti [illegible] Cumas [illegible] ex conject. Scaliger. [illegible] Scal. in Catal. et Burm. Anth. Lat. Sorrenti [illegible]: et [illegible] Ciofan. ad Ovid. Halieut. vs. 12. Cannan. Gent. Sorrenti [illegible] Cumas [illegible]. Ms [illegible] Wow Sorrenti [illegible] corrupte. Tandem Florid. Sorrenti plagam [illegible] ex Gent. conjectura. Jam [illegible] Marm. Florent. Sorrenti Elopem (sic Cell. Lindenbrog.) [illegible] apud Cumas: quod. Pith. Sorrentini elops . . . quod Cumas [illegible] D'Orv. Sorrentini elops [illegible] apud Cumas [illegible]. Videmus, mirum in modum Editores hunc interpolasse, et longius, quam par erat, a Mss. aberrasse. Nam primo quidem, ex Mstorum vestigiis, ni fallor, clare patet, rursus legendum esse Sorrentii, quomodo jam legendum monuit Salm. ad Solin. p. 780. et supra Heins. Dein elopem, quam vocem, auctore Turnebo, ejecerunt Cannan. et sqq. fere vidimus a Mss. et Edd. vett. Verum elopem non Sorrenti, quod oppidum est in agro Picentino, sed Rhodi, capi aiunt Plin. IX. c. 54. et Varro apud Gell. VII. 16. et de Re Rust. II. 6. Imo Ovid. Halieut. vs. 96. canit: 'At pretiosus Elops nostris incognitus undis:' quod confirmat Colum. VIII. 16. scribens, in Pamphylio mari, non alibi, nasci elopem. Respondeo tamen, propterea poëtam non dixisse Sorrenti esse elopem, ut Rhodii sunt [illegible] sed Sorrentiis esse elopem, quem [illegible] valuerunt, ibi elopem, aliunde advectum, optime condiri, vel ibi [illegible] in vivariis adservari: et propterea Sorrenti [illegible] esse: vel dicendum, Ennium et hoc a reliquis dissentire, sicut infra scarum ad Peloponnesi oras capi ait, quem alii Siculo mari attribuunt. Observandum adhuc ad locum Ovidii, quod elopem, quam pretiosum vocat poëta, Plin. l. IX. c. 17. nullo in honore esse ait, quod quidem mirari se dicit, cum sit rarus inventu: atque ex eo loco Plinii elops idem videtur piscis, qui acipenser: sed hic de re valeant harum rerum studiosi. Quod autem ad Rhodi versum, ut, ubicunque in antiquis poëtis [illegible] correptum occurrit, illud in [illegible] mutandum est, quidni et hic in [illegible] mutemus? Sed quid jam statuam de reliquo versu? quod enim in Mss.

et Edd. vett. legitur *Glaucum apud Cumas: quid:* id aperte repugnat metro. Quare Salm. legit *ad Cumas: quid*, ut versus sit spondaicus, quales in Ennii fragmentis inveniuntur permulti: et hoc certe multo malim, quam cum plerisque *Cumas apud: at quid*. *Ad* pro *apud* obvium est, et corrigendum forsan in Veget. IV. 31. sive noviss. Ed. Schweb. v. 1. *apud Misenum:* ubi Ms. Voss. *ad M.* Sic statim sequitur 'Nestoris ad patriam.' Nisi totum illud *apud* e glossa marginali τῶν *Nest. ad patriam* hoc intrusum sit, scripseritque Ennius *Cumis*. Nam *fac emas ad* vel *apud Cumas*, non placet. Utut est, propius Mstis innitendum est, quam fecerunt plerique VV. DD. et Editores. *J. B.*

PAG. 469 *Scarum præterii cerebrum Jovis*] Hunc Ennii versum in animo habebat Glossator Petronii ad cap. 93. Satyr. ubi occurrit Epigramma supra editum Ep. 134. 'ultimis ab oris Adtractus Scarus, atque arata Syrtis:' ita enim illic Glossæ veteres: 'Scarus piscis nobilissimi genus, mari Carpathio frequens, cerebrum Jovis dictus ab Ennio:' ubi de hoc pisce Lindenbrogii notas consule et Torrent. ad Horat. Epod. II. 49. *Scarum* hic prima producta ab Ennio poni, quæ ab Ovidio, Petronio, aliisque corripitur, observat Rittersh. ad Oppian. lib. I. Halieut. v. 109. Cur autem Scarus Veteribus ex proverbio *cerebrum Jovis* vocaretur, præter notata Columnæ, Gentili, et Colvio: vide Vales. lib. I. Emend. cap. 21. et quæ illic olim notavi. *Burm.* *Cerebrum Jovis pæne supremi*] Elegans locutio: ad quam explicandam unus unicusque locus iste Suidæ: Διὸς ἐγκέφαλος. οὕτω λέγουσιν οἱ Πέρσαι ἐπὶ τῶν ἡδυπαθούντων, ἢ βασιλέως ἐγκέφαλος. cujus nobis index amicissimus Lipsius fuit. Sic fere Archestratus: Κέστρεα τὸν κέφαλον καὶ τὸν θεόπαιδα λάβρακα. Sed malim ibi etiam: Κέστρεα δ' ἐγκέφαλον. *Colv.* Athenæus Deipnos. lib. XII. f. 529. Κλέαρχος δὲ περὶ τοῦ Περσῶν βασιλέως διηγούμενος, ὅτι τοῖς αὐτῷ τιμῶσιν ἰδίᾳ τι βρῶμα ἄλλα ἐτίθει γνῶν οὐκ ἔχων. τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ λεγόμενος, φησι, Διὸς ἄρα καὶ βασιλέως ἐγκέφαλος. *Dalech.* D'Orv. celebrum. J. B. *Scarum Preterii, cerebrum Jovis pæne supremi*] Hujus piscis etiam multa apud veteres scriptores mentio: illud moneo, alium piscem esse, qui vocatur squarus, vel squalus, Plinio lib. IX. cap. 24. Oppiano σκάρ. doctissimus Turnebus apud Plinium legere malit cum Massario, *Galei*, pro *Squali:* quasi Plinius vocem Græcam illam usurpaverit, quam Latinam, quæ ei responderet, non haberet. *Scip. Gent.* *Cerebrum Jovis*] Παροιμιῶδ. V. Adag. Διὸς ἐγκέφαλος. *Pric.*

Nestoris ad patriam hic capitur] Aliter Archestratus: Καὶ σκάρον ἐν παράλῳ Καρχηδόνι τὸν μέγαν. et Petronius: 'Siculo scarus æquore mersus?' an et hinc Gellius corrigendus lib. VII. cap. 16. ubi vulgo *Scari Ciliensi?* Idem.

Polypus Corcyræ] Idem Archestratus: πώλυπος ἔν τε Θάσῳ καὶ Καρίᾳ εἰσὶν ἄριστοι, Καὶ Κέρκυρα τρέφει πολλούς. *Colv.*

Calvaria pinguis Carnæ] Turneb. *Calvaria pinguis Aternæ.* Malim cum Lipsio *calvaria pinguis, aterne:* vel, *aterna.* Atarne, ut Cete, piscis genus, quod fortassis sic etiam restituendum Lucilio apud Gellium: 'abdomina thynni Advenientibus priva dabo, cephalæaque, atarne?' et in Plinio cap. 11. lib. XXXII. ubi *Acarne* inter pisces marinos, pro *Atarne*, vel *Atarna.* Glossæ veteres: 'Atarna, ἰχθύος εἶδος.' *Colv.* Malim, ut Columna, *c. pinguis:* supra hujus piscis mentio: '*Eliciendis mortuis marina calvaria.*' Eundem *Orchi* aut *Orbi*, de quo Plinius, idem Columna putat, sed is neutiquam e numero eduliam, ut et Bellonio visum. Melius *Cephaleam* putes esse, nam et in

σαις θύρας. Hinc apud Plautum Bacchid. 'Indocti mores:' ex quo corrigendus apud Nonnium Cæcilius: 'Quid narras barbare cum indoctis moribus?' nam vulgo male editur, *indomitis*. Pric.

De Diis immortalibus Patri et Matri credere] Deridet Philosophico more imperitam multitudinem, quæ aut investigandæ veritatis tædio succumbit cuilibet opinioni, καὶ ἐπὶ τὰ ἕτοιμα τρέπεται μᾶλλον, (ut in Argumento pari Thucydides,) aut, ut potior pars, perculsa timore nescio atque inani, Parentum relligiones suscipit, ac cæcos ritus. Minuc. Octav. 'Has fabulas et errores, et ab imperitis parentibus discimus, et (quod est gravius) ipsis studiis, &c. elaboramus.' Prudent. lib. I. contra Symmach. 'Sic observatio crevit, Ex atavis quondam male cæpta, deinde secutis Tradita temporibus, serisque nepotibus aucta, Traxerunt longam corda inconsulta catenam:' confer quæ in Sat. XIV. Juvenalis. *Idem*.

Q. Enn. ædes phagitica, quæ versibus scripsit] In mendo cubat titulus operis Enniani, e quo eum levarim legerimque, *Q. Ennius Ichthyophagetica, quæ versibus scripsit*, seu Græce malis, ἰχθυοφαγητικά. Fuit mihi etiam verisimile, legendum videri, *Hedypathia*, seu Ἡδυπαθείᾳ. quo nomine versibus opusculum inscripsit peritissimus rei culinariæ Archestratus, aliquoties ab Athenæo laudatum; in quo quædam, quæ ab Ennio translata videntur; immo sunt: quemadmodum post docebimus. Quod argumentum certissimum existimandum est, eumdem eum indicem hujus scripti Enniani fuisse. Simile volumen Varronis περὶ ἐδεσμάτων, de quo Gellius l. VII. c. 16. *Colv*. Non tam facile est veram lectionem istius loci præstare, quam arguere falsam proclive. Ed. Romana habet, *edes phagitica*. Video placere doctissimis viris indicem carminis Enniani fuisse Ἰχθυφαγικά. Itaque hic esse emendandum. Ego dum diligentius veterem lectionem suspans rimor, adducor in suspicionem, tractasse Ennium eo carmine non solum de Piscibus, sed et de aliis esculentis: ac quid ubique terrarum palmam obtineret percensuisse. Itaque poëmati illi fecisse titulum *Edesta vel Phagica*, hoc est, 'ΕΔΕΣΤΑ Ἢ ΦΑΓΙΚΑ. Sic Græci quidam, ut ex Athenæo discimus, hujus argumenti libros cum scriberent, Περὶ ἐδεστῶν inscripserunt: ut Mnesitheus Atheniensis. Varro unum e Menippeis suis περὶ ἐδεσμάτων. Ita ergo, fors fuat, in Appuleio scribendum, *Q. Ennius Edestis aut Phagicis, quæ versibus scripsit*. Casaub. *Q. Enn. Edesphagitica, quæ versibus scripsit*. Hæc scriptura antiqua, quam tamen falsam alii jam olim vicerunt. Clariss. Casaubonus scribendum arbitratur, *Edestis aut Phagicis*. Sed non valde usitatum fuit Antiquis duplici titulo monumenta sua insignire, nisi illud argumenti varietas, aut certa quædam ratio postularet. Nulla vero diversitas inter ἐδεστὰ καὶ φαγικά. unde et illa similium vocum repetitio minus elegans. Et Græcos hujus argumenti opera περὶ ἐδεστῶν inscripsisse comperimus: ut apud Latinos eorum imitatione Varro Menippeam περὶ ἐδεσμάτων, teste Gellio lib. VII. cap. 16. Versus autem isti, quos recitat Appuleius, ostendunt Ennium hoc poëmatio recensuisse omnis generis suavia quæque, et commendatione gulæ nobiliora: ideoque haud absurde veteris scripturæ vestigia secutus, titulum operis fuisse dixeris, *Hedyphagica*. Notum vero, Latinis familiare, a Græcis sumere operum argumenta, ipsasque adeo inscriptiones; multa ab iisdem mutuata transferre, multa de suis adtexere. Ita cum ex Athenæi lib. VII. colligimus, Archestratum confecisse opus plane gemini argumenti, quod ἡδυπάθειαν inscripserat: plurimique ex illo

versus reliqui, quos Ennius transcripsit et vertit, omnino verisimile, eundem auctorem, a quo argumentum, ipsumque adeo opus mutuatus, in titulo quoque secutum. Quare in Appuleio reponendum, *Hedypatheticis, quæ versibus scripsit.* Wowerius. Fulvius ex V. C. *Edesphagitica:* quæ indubitate vera lectio est, licet secunda litera extrita in eo fuerit. Non enim omnia piscium genera videtur Ennius descripsisse, sed ea tantum, quæ sapore in primis nobilitata essent, quæ aliubi, atque aliubi meliora nascuntur, ut loquitur Plinius. Eodem in argumento et alii veteres operam otiumque suum occupaverunt, ut Archestratus, Antiphanes, Hermippus, Mnesitheus Atheniensis, ex quibus multa refert Athenæus. Nec dubitandum est quin et Varro, Satyra *περὶ ἐδεσμάτων*, et Ennius plurima de Græcis transtulerint, ut hi versus Ennii indicant, quos ex Archestrato ad verbum pene convertit: *Τοὺς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλους, ὄστρεια δ' Ἄβυδος, Τὰς ἄρκτους Πάριον, τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη, Πλείστους δ' Ἀμβρακία παρέχει, κάπρους τε μετ' αὐτῶν· Μεσσήνῃ δὲ πελωριάδες στενοπορθμίδι κόγχαι.* 4to horum versuum apud Athenæum legitur *καὶ ἄπλατα μετ' αὐτῶν.* sed ingeniose, ut omnia, Casaubonus ita legendum censet, ut scripsi. *Scip. Gent.* Locus corruptus. Florent. *Hediphagitica.* Rom. *ædesphagetica.* Aldus, *phagetica.* Colv. *Hedupathia.* Casaub. *ædestis, aut phagicis.* Fulvius, *Edesphagitica.* Vide Wower. *Elmenh.* Quanta heic Interpretes. Equidem hanc *ἐπιγραφὴν*, etsi ante eam corruptam fateor, ex eorum interpolationibus evasisse corruptiorem puto. Quid opus est *Edestis* aut *Phagycis*, aut *Hedypatheticis?* innitamur vestigiis Mss. et Edd. principum: habent ea *Hedyphagitica*, et (quod posuimus) *Ædes Phagitica.* Ex his suspicari licet scripsisse Ennium *Ἡδυφαγικὰ*, aut certe *Ἰχθυφαγικά*. *Pric.* Q. *Ennii Hedepathetica.* Ita corrigendum ex corrupto *Hedesphagetica.* Scaliger. Sub titulo Q. *Ennii Phagesiorum Fragmentum*, edidit Pithœus post finem lib. VI. Epigr. vet. In Scaligeri Catalectis lib. I. p. 215. vitiose excusum est Q. *Ennii Hedypatheticorum Fragmentum. Phageticorum* inscripsit Hier. Columna in Fragmentis Ennii pag. 155. cujus notas evolvisse operæ pretium erit. Sed titulum hujusce Enniani poëmatis fuisse *Edesta* vel *Phagica* putat Is. Casaub. ad Apulei. Apolog. pag. 150, apud quem exstant hi Ennii versus, quos de Græco fonte derivatos atque ex Archestrati Gastronomia desumtos notat D. Heins. de Satyr. Horat. lib. II. pag. 102. quos vide apud Athenæum lib. III. cap. 12. ex quibus nonnulla in his Ennianis illic corrigit Casaubonus, cujus notæ ad Appul. Apolog. merentur legi, et Scipionis Gentilis ac Pricæi, qui præfert titulum *Ἡδυφαγικὰ* vel *Ἰχθυφαγικά.* sed *ἡδυπαθητικὰ* placet Salmasio in Præf. ad Tab. Cebet. Arab. pag. 17. *Addephagia* vel *Addephagica* Trillero lib. I. Observ. Crit. cap. 14. licet in fine capitis magis inclinet in *Hedypathica* vel *Hedypathia*, quod omnium probabilius videtur, quia hic titulus fuit poëmatis Archestrati, de quo agit lib. III. cap. 1. pag. 160. et vide Casaub. ad Athen. lib. VII. c. 8. circa finem. Simile opus Varronis fuit *περὶ ἐδεσμάτων*, de quo vide D. Heins. lib. I. de Sat. Horat. p. 81. nam uterque luxum et delicias ciborum nimis exquisitas in istis operibus perstrinxerunt. Insignem etiam operam ad emaculandos hos versus contulerunt Turneb. lib. XXI. Advers. cap. 21. et Salmas. ad Solin. tom. II. pag. 1128. et seqq. ed. Paris. *Burmann. ad Anthol. Lat.* Ep. 185. Edd. Vic. Junt. pr. Bas. Colv. Cas. Vulc. pr. Gent. Pric. *ædes Phagitica*, Florid. junctim *ædesphagitica*, quod nihili est: licet ei lectioni proxime accedat Ms. Fulv. *Edespha-*

git. quomodo cum Ed. Rom. edidit Wow. et citat Freher. ad Auson. Mos. vs. 151. sed et hoc explicari nequit. Edd. Ald. Junt. post. simpliciter φαγητικὰ contra Mss. et Edd. Scaliger in Ed. Vulc. sec. ἡδυπαθητικοῖς. *Hedyphagetica*, ediderunt Elm. et Scriv. adstipulantibus Mss. Florent. Fux. et Pith. nisi quod per i scribant *phagitica*: ut prius scriptum fuisse videtur, 'Dioclitianus,' 'Apologiticus,' et sim. vide Salmas. ad Lamprid. Heliogab. 21. Ms. D'Orv. *ediciitur fagitica.* Putarem cum Gronov. ad Gell. vii. 16. Mstorum ductu *Hedyphagetica* fuisse verum Enniani carminis titulum, i. e. de eduliis, quæ optime sapiunt; ut infra Noster: 'Qualiter assus aut jussulentus optime sapiat:' nunc vero, cum fuerit ἡδυπάθεια Græci poëtæ Archestrati carmen epicum (vid. Athen. i. p. 4. *e.*) quod imitatus videatur Ennius, credo legendum esse, *Hedypathetica*, cum Salmas. ad Solin. p. 794. b. et in præf. ad Tab. Ceb. Verum enimvero terminatio *etica* sit neutrum plur. necesse est: quare τὰ *Ennius Hedypathetica, quæ versibus scripsit . . . enumerat*, egent ampliore emendatione. Senserunt id Vulc. qui margini Ed. Colv. adscripsit ἰχθυοπαθητικοῖς, et Scalig. in Ed. Vulc. sec. edens ἡδυπαθητικοῖς, cum Scriv. *Hedyphageticis*; nec non Lips. qui in marg. Ed. Bas. conjecit *edens Phagetica.* Mss. O. servant terminationem *ca*: nec placet emendatio Lipsii. At in Mss. Pith. D'Orv. pro seq. *quæ* exstat *e*, ortum ex compendiosa scriptura: hinc scribo *qui*. J. B.

Omnibus ut Clypea] Corrigendum putat Turn. *Omnibus at Clypeæ.* Clypea Africæ promontorium, apud Plinium lib. v. cap. 4. et cap. 7. Sed etiam piscem hoc nomine ponit Plinius et Callisthenes εγ. γαλατικῶν. Γεννᾶται δὲ ἐν αὐτῷ μέγας ἰχθὺς κλουπαία καλούμενος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων. cujus loci copiam nobis facit doctissimus Jos. Scaliger Auson. Lection. lib. i. cap. 3. *Colv.* Turnebus legit, *Omnibus at Clypeæ*: possumus et *at Clypea* vel *a Cl.* Notum loquendi genus 'mustela Clypea,' ut 'vinum Chio' apud Varronem imitatione Græcorum. Clupea est urbs veterum Carthaginiensium, quam Græci Geographi Ἀσπίδα vocant. *Casaub.* Hi versus ab emendatoribus varie interpolati sunt. Flor. pro *lupea* legit *clupea.* *Rom. clipea.* Vide Colv. et Casaub. *Elmenh.* *At Clypea* Turneb. Hier. Columna, Pith. et Scalig. *ut Clypea* edidit Casaub. Gentilis, et Pricæus, *ut Clupeæ* Harduin. in Emend. ad Plin. lib. ix. 24. de clupea pisce, non vero urbe, intelligunt nonnulli, ut Rondeletius lib. vii. de Piscib. cap. 15. de quo inter alios pisces, silurum, sturiones, similesque, agit Scaliger. lib. i. Auson. Lect. c. 3. et Maussac. ad Plutarch. de Flum. p. 244. sed rectius Scaliger et Columna Clypeam urbem intelligunt, quem in sequentibus versibus, æque ac in Varronis fragmento, etiam recenseat loca, in quibus insigniores nascantur pisces, ut hoc versu dicit mustelas, quæ Clupeæ nascantur, omnibus marinis mustelis præstare. Est vero Clupea urbs, cujus meminit etiam Lucanus lib. iv. 580. 'Inter semirutas magnæ Carthaginis arces Et Clupeam tenuit stationis litora notæ:' ubi *Clupeam* ex melioribus libris prætulit Cl. Oudendorpius, non *Clepiam, Clipeam*, vel *Clypeam*, ut in aliis; ibidemque Patruus meus in notis suis hunc ipsum Ennii versum etiam de Clupea urbe, circa quam tractus fuit piscatura lucrosus, accipit: eam vero in deditionem acceperunt Romani, antequam in agrum Carthaginiensem facerent impetum: vide de hoc urbe Suritam ad Antonin. Itiner. p. 222. et Merulam ad Enn. p. 424. quem tamen illic errare, dum Clupeam et Aspidem diversas urbes facit, videbis ex notis Drakenb. ad Silium lib. iii. 244. *Burm.* *At edi-*

dere Wow. et Flor. cum Burmanno, ex emendat. Turnebi et Scaligeri, contra Mss. Quare, quia ignoratur, quid præcesserit apud Ennium, Mss. sequor. Dein, quum hisce versibus Ennius multos pisces decoravit, 'et ubi gentium quisque eorum inveniatur ostendit,' quivis videt, cuique pisci addidisse poëtam nomen loci, atque adeo *Clypeam* hic intelligendam esse urbem, non piscem. Male autem Burm. et Florid. ex Turnebi conjectura edidere *Clypea*. 'Mustela Clypea' dictum esse ut 'vinum Chio' monent Casaub. et Salm. ad Solin. p. 227. b. Sic 'hospes Zacyntho' Plaut. Merc. v. 2. 99. 'ficus Zacyntho,' ibid. vs. 102. et alia sim. Vide Davis. ad Cæsar. de B. Civ. I. 24. Gronov. Lect. Plaut. ad Bacchid. II. 2. 58. Rutgers. Lect. Venus. cap. 20. p. 258. Burm. ad Anthol. Lat. t. II. carm. 122. vs. 20. cf. Muncker. ad Hygin. fab. 97. Gronov. ad Gell. N. A. III. 15. Variavit Virg. Æn. IV. 36. 'mariti non Libyæ non . . . Tyro.' add. Septim. de B. Troj. II. cap. 35. 'Asius Hyrtaci Sesto:' ubi tamen Ms. Periz. addit *de*, quemadmodum ubique eo loco additur præpositio, *de Caria*, *ex Mæsia*, *ex Phrygia*. Nostro autem Appuleii loco non obstat, quod in seqq. est *Æni*, *Abydi*, &c. nam ibi verbum *est* necessario id postulat: at hic optime legitur, *mustela marina Clypea*, i. e. a vel e Clypea, *præstat omnibus* aliis mustelis. Ceterum varie scribitur *Clypea*, *Clupea*, *Clipea*, Ms. Pith. *Clippea*. Gr. κλυπέα. Perperam Edd. Vulc. sec. tert. *Lupea*. J. B. *Clupea*] Quæ et *Aspis*. Strabo lib. VI. Solin. cap. 17. Meminerunt Stephanus etiam, Plinius, et Lucanus. *Pric.*

Pag. 468 *Mures sunt Æni aspera et ostr. pl. Ab.*] Idem Turnebus Advers. lib. XXI. cap. 20. legit: *Mures sunt Æni, ast aspra ostrea plurima Abydi.* Lipsius: *Mures sunt Æni, ac plera ostrea, pluria Abydi*. Archestratus: τοὺς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλους, ὄστρεια δ' Ἄβυδος. *Colv.* In Rom. *Teni:* et est Tenus una de Cycladibus. Sed ex Archestrati verbis τοὺς μύας Αἶνος ἔχει ita pridem emendavit magnus ille Hadr. Turnebus ὁ πολυμαθέστατος. quamquam nescio an per omnia in illo argumento Græcum poëtam secutus esset Ennius: num potius in quibusdam suum et suorum Italorum palatum consuluisset. Præterea scimus qua licentia versati sint veteres poëtæ Latini in Græcis scriptoribus: etiam tum, quando eos ex professo vertendos suscipiebant. *Casaub.* Florent. *a. ostrea plurima Abydi.* Abydus in Hellesponti angustiis, ubi habentur ostrea delicatissima. Unde in Catalectis vett. poët. 'Nam te præcipua in suis urbibus colit ora Hellespontiaca ceteris ostriosior oris.' *Elmenh.* *Mures sunt Æni, ast aspra ostrea, &c.* Ita Turnebus, aliique ex illis Archestrati, Τοὺς μύας Αἶνος ἔχει. ut intelligatur Ænus Thraciæ urbs, de qua Harpocration in voce Αἶνος. ejusque mentio apud Athenæum lib. VIII. cap. 10. ubi in Æno per octo menses cœlum frigidum esse memorat: vide et de Æno Begeri Thesaur. Brandenb. tom. III. p. 55. Recte vero *ast aspra ostrea*, non, *Mures, sunt Æni, aspra ostrea*, hiante versu, unde non opus est Salmasii fulcimento, tam hoc in loco, *Mures sunt Ænid, aspra ostrea, &c.* quam infra *Surrentid elopem, &c.* Burm. Ed. Vic. et marg. Bas. pr. *Teni.* Junt. utraque et Aldi *Œni:* ut in Antonini Itiner. p. 57. sed et ibi leg. *Æni:* ut video esse in Ms. cujus collatio ab Is. Vossio facta nunc penes me est. Gr. Αἶνος, de qua urbe, in Melane sinu sita, non longe ab ostiis Hebri, v. Salm. ad Solin. p. 114. Dein Edd. Vic. Junt. pr. Ald. Bas. *Mures sunt Æni* (Vic. *Teni*) *aspera ostrea plurima Abydi*, consentientibus Mss. Florent. Pith. D'Orv. In Junt. post. et Vulc. pr. *m. s. A. aspera et ostrea pl. Ab.* Colv. Vulc. sec. tert. Wow. Elm. Scriv. *m. s. a. aspera et*

ostrea et pl. Ab. Scal. tandem Casaub. Gent. Pric. Flor. cum Burm. in Anth. Lat. *M. s. A. est apra ostrea pl. Ab.* Ad fulciendum versum, quem in prioribus Edd. claudicare primus viderat Editor Junt. post. a diversis editoribus ex ingenio inserta sunt *et, et, est,* quæ in nullo comparent Ms. Imo fulcris illis nihil opus esse bene, ni fallor, vidit Salm. ad Solin. p. 794. Simpliciter enim legendum *apra* et addendum *D*, sic, *Ænid:* ut *Prædad. Altod. Marid.* in columna Duiliana, et sæpe in fragmentis Ennii, Nævii, et apud Plautum. V. Voss. de Ar. Gramm. II. 14. qui Veterum loquendi modus solebat corrumpi in Mss. quare id recepi, refragante licet Burm. Pro *ostrea* D'Orv. *austrea.* J. B. *Abydi*] D'Orv. *vidi.* Nostra ætate quoque ostreis frequentem esse Abydon, docet Guys Voyage litter. de la Grèce t. II. p. 238. *Idem.*

Mus Mitylenæ est pecten, &c.] Turnebus: *Mus Mitylenæ est, pecten aperque apud Ambraciæ amnes.* Cui scripturæ adstipulatur parte aliqua Archestratus: τὰς ἄρκτους Πάριον, τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη, Πλείστους δ' Ἀμβρακία παρέχει. Pro *caradrum* substituendum censuerim, quod propius accedit ad vulgatam lectionem, *carabum.* Nam eo nomine piscem commemorat Aristophanes: Πολυπόδιον, σηπιδάριον, καράβον, ἀστακὸν, ὄστρεα. Etsi non videam adhuc, quomodo versus hic eo pacto numeris suis reddi possit. De quo adhuc deliberandum. *Colv.* Hic versus in cod. Rom. portentose erat deformatus: *Mus Mitylenæ est pecten caradrumque apud Umbraciæ finis.* Hercules ἀλεξίκακε quod genus metri istud est? Doctissimus Turnebus emendavit *Mus Mitylenæ est pecten aperque apud Ambraciæ amnes:* nos, hoc modo: *Mitylenæ est pecten, caprosque apud Ambracienses:* cujus emendationis priusquam rationem reddo, apponam Archestrati versus Græcos, unde hi facti sunt, ut eos legendos censeo: Τοὺς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλους, ὄστρεια δ' Ἄβυδος, Τὰς ἄρκτους Πάριον, τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη· Πλείστους δ' Ἀμβρακία παρέχει, κάπρους τε μετ' αὐτῶν· Μεσσήνη δὲ πελωριάδας στενοπορθμίδας κόγχας. tertii versus pars posterior apud Athenæum hodie sic corruptissime legitur καὶ ἔκλαστα μετ' αὐτῶν. nos cum videremus manifesto desiderari piscis nomen, et didicissemus ex Aristotele ac Plinio κάπρον piscem in ea ora inveniri, emendavimus ex facili κάπρους τε μετ' αὐτῶν. sequentem versum ex Mss. correximus. Nunc videamus de versu Ennii: in cujus principio vocem *Mus* male positam bene sustulimus: nonne enim jam dictum, 'Mures sunt Æni?' deinde aliter poëta Græcus: ut valde mirer hoc leviculum potuisse Turnebi acumen fugere. Adjecere hanc voculam ceu tibicinem aut destinatam fulciendo versui, qui aliter eum putabant ruiturum: sed non mirabantur versiculum esse ἀκέφαλον, ut appellant veteres critici, qui στιχηρὸν hoc πάθος meminerint antiquis poëtis per fuisse familiare. In hoc ipso fragmento sequitur: 'Melanurum, turdum, &c. Polypus Corcyræ.' Item *capros* legimus ex vestigiis veteris lectionis *caradrum.* Græcissat scilicet more suo et jure cascus poëta: quod norunt, qui illius reliquias in deliciis habent. Lego etiam *apud Ambracienses,* ex illis, 'apud Ambraciæ finis:' utrumque dicunt Græci Ἀμβρακιεὺς et Ἀμβρακιώτης, et Latini similiter, 'Ambraciensis' et 'Ambraciota.' *Casaub.* Florent. *Mitylene est pecten, caradrum apud Umbraciæ fines.* Rom. *mus Mitylenæ pecten, &c.* Elmenh. *Mitylenæ est pecten.* Melius ita meo judicio, quam *Mitylenæ est pecten:* tametsi non ignoramus, Archestratum dixisse τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη. *Scaliger.* Improbat hanc Scaligeri emendationem Colomna, non sine quadam acrimonia, dum Scaligerum nimis interdum in Veterum scriptis emendandis sibi fi-

dentem addit, et adhærens Archestrati verbis τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη edidit, *Est Mitylenæ Pecten, Aperque apud Ambraciæ amnem.* Casaubonus ad Athenæum et Appuleium emendaverat: *Mitylenæ est pecten, caproque apud Ambracienses:* rejecitque Turnebi conjecturam, *Mus Mitylenæ est pecten aperque apud Ambraciæ amnes:* sed Casaubono obstat metri ratio in 'Mitylenæ' ut et Salmasio corrigendum jubenti, *Mitylenæ est pecten, charadrumque apud Ambraciai:* vel *Ambraciensis* aut *Ambraciensem*, Heinsius *Ambraciotas*. Amplector vero Columnæ sententiam pectinem hic Mitylenæ, et *aprum* vel *caprum*, Ambraciæ tribuendum censentis, quia hæc presso pede insistunt istis Archestrati: τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη, Πλείστους δ' Ἀμβρακία παρέχει, κάπρους τε μετ' αὐτῶν. ut ad Appuleium emendabat Casaubonus, qui inde hic legebat, *caproque apud Ambracienses:* de capro vel apro pisce vide Rondelet. lib. v. de Pisc. cap. 27. de Mityio autem, quem Scaliger hic reponi volebat, vide ad h. l. Ep. 63. 5. *Burm.* Metri constituendi conatus iterum locum corrupit. Nam ex Mss. et Archestrati versu haud dubie legendum *Mitylenæ est pecten:* ut in primo pede sit anapæstus, quales versus apud Homerum aliosque aliquoties occurrunt. Infra 'Melanurum, turdum, &c. Polypus Corcyræ,' &c. Idem Ennius p. 135. Ed. Hessel. 'Capitibus nutantis pinus rectosque cupressos.' De talibus vss. vide Hermanni Elem. Doctr. Metr. lib. I. c. 10. § 21. et lib. II. c. 26. § 20. et 21. Bene itaque sic ediderunt Cas. (nam quod in ejus Ed. legitur *Mitylena*, videtur esse a typotheta, licet exstet etiam in Ms. Pith.) Gent. Wow. Pric. Flor. Male Elm. Scriv. *Est Mitylenæ.* Pejus Edd. ante Casaub. *Mus Mitylenæ*, vel *Mitylene*, ut est in plerisque et Mss. Florent. D'Orv. Scaligeri conjectura *Mitylus est pecten* expressa est in Edd. Vulc. sec. tert. et a Burm. in Anthol. Lat. Pro *pecten* D'Orv. *petere*. J. B. *Charadrumque apud A. &c.*] Varie et hic versus interpolatus fuit. Edd. ante Casaub. et Ms. Fulv. *caradrum quæ apud.* Mss. Florent. Pith. *caradrum apud*, D'Orv. *caradium q. apud.* Casauboni emendatio, quam expressere Gent. Pric. Flor. Altenb. nonnihil verisimilitudinis accipit e Plinii lib. XI. cap. 51. (piscis) 'is, qui caper vocatur in Acheloo amne grunnitum habet:' quum Achelous haud longe ab Ambracio sinu mari influat. Tum sane melius fecit Ennius qui Græcum vocabulum *capros* retinuit, quam Plinius, qui Gr. κάπρος vertit *caper:* nisi apud eum legendum sit *aper*, non *caper;* quemadmodum h. Appuleii l. *aperque apud, &c.* edidere Scal. in Ed. Vulc. sec. Wow. Elm. Scriv. Sed neutra lectio placet, cum ob communem librorum dissensum, tum quia vs. 5. memoratur *apriculus*, et sic bis de eodem pisce loqueretur poëta. Propius ad Mstos accedit Colvii emendatio *carabumque apud, &c.* *Carabi* inter cancros meminit Plin. H. N. IX. 31. Hesych. κάραβοι, τὰ ἐν τοῖς ξύλοις σκωλήκια, καὶ ζῷον θαλάττιον. Quod Scal. in Catal. et inde Burm. in Anth. Lat. dedit *charadrumque apud, &c.* non intelligo, nisi fuerit nomen piscis aliunde incogniti. Dein Mss. et Edd. ante Casaub. dant *apud Umbraciæ* (Pith. et D'Orv. *Umbracie* vel ... *tie*) *fines*. Casauboni conjecturam *Ambracienses* amplexi sunt Gent. Pric. Flor. Altenb. *Ambraciæ amnes* lectio est Scalig. in Catal. et in Ed. Vulc. sec. Wow. Elm. Scriv. Burm. in Anth. Lat. Mihi adhucdum præplacet acutissima Salmasii sententia ad Solin. p. 794. locum ex Mss. ita constituentis *Mitylenæ est pecten, charadrumque apud Ambraciai.* *Charadrus*, Gr. χάραδρος vel χαράδρα, proprie est fossa, vel sinus in formam alvei excavatus, eamque vocem Ennius hic usurpavit de *portu fossitio* (de quo plura ibi Salm.)

vel omnino de sinu Ambraciæ. Quoniam vero Glossæ vett. *χαράδραν* interpretantur *cancellum*, quam vocem de finibus et limitibus passim Latini usurparunt, hinc ex Glossa manavit illud *fines*, quod versum prorsus pessumdat: nam *Ambraci' fines*, quod non nemo voluit, ferendum vix puto. Archestratus canit etiam, apud Ambraciam pectines frequentes esse. Possis etiam suspicari latere nomen *Charadi*, urbis Syriæ, quam memorat Plin. v. 20. *J. B.*

Br. sargus, &c.] Turnebus hos duos versus sic scribendos etiam ponit: *Brundusiis sargus bonus est: hunc, magnus erit si, Sume. Apriclum piscem scito primum esse Tarenti.* Lipsius vero: *Brundusii sargus bonus estur, magnus erit si, Sume: apriclum p. sc. pr. e. T.* Ut sit magnus, etiam præcipit Archestratus: *Τῆμος ἔχειν ὀπτὸν σαργὸν, τυρῷ κατάπαστον, Εὐμεγέθη, θερμὸν, δριμεῖ δεδαϊγμένον ὄξει.* *Colv.* Secuti sumus judicium Turnebi in restituendis quæ hic erant corrupta. Advers. xxi. *Casaub.* *Magnus erit si* versus requirit, non *magnus si erit*, quod tamen est in Mss. et Edd. ante Casaub. *J. B.*

Sume apriculum, &c.] Hieron. Columna, *Sume, ast apriculum scito, &c.* quasi scil. τὸ *piscem* ex margine irrepsisset. Ego non probo, nam cur glossam ejusmodi, ubi loci totius series de piscibus est? imo supra eodem modo loquutus Noster: 'Aut venandis apris piscem apriculum.' Etsi non negem signantius et ad discrimen dictum. *Pric. Brund. Sargus bonus est, hunc, magnus erit si, Sume, apriclum piscem scito primum esse Tarenti.* Ita Pithœus, Scaliger, Casaubonus, Gentilis, et Priceus ediderunt. male vero Colvius: *Brundusii sargus bonus est: hunc, magnus si erit, sume. Apriculum piscem scito, &c.* qui in notis testatur Lipsium legisse: *Brundusii sargus bonus estur: magnus erit si, Sume: apriculum piscem, &c.* H. Columna *piscem* otiosum putat, corrigitque, *Sume: ast Apriculum scito, &c.* improbante Priceo. *Apriclum* autem, vel *apriculum*, veteribus ignotum, neque quis fuerit, constare notat vir eruditissimus Henr. Cannegieterus ad Avieni Fab. xxxviii. pag. 209. qui *piscem* hic etiam penitus inutile verbum recte damnat, et pro eo præclara emendatione substituit, *Brundusii sargus bonus est, hunc, magnus eris si, Sume Apulum. Phycin scito primum esse Tarenti:* hoc sensu, bonus quidem sargus Brundusii est, sed si *magnus*, vel *mactus*, id est, dives, vel in re lauta eris, sume, sive eme, Apulum, quia, licet carior, melior est in Apulia. *Phycin* vero, vel *phycum*, aut *phucum*, divitibus inter delicias in honore fuisse pluribus erudite illic ostendit; ut de egregia hac conjectura non dubitandum videatur. *Phycis* vero piscis nomen habet a *φῦκος* alga, seu *fuco*, de qua voce merentur legi observata Spanhemio ad Callim. Hymn. in Del. 198. et hinc inter pisces, qui circa copiosam algam inveniuntur, *φυκίδες* etiam enumerantur, et cum tardis junguntur ab Oppiano lib. i. Halieut. 126. ubi *κωβίδες* in primo cod. Palatino legi ad marginem ed. Rittersh. notatur: vide plura de phycide apud Rondelet. lib. vi. de Pisc. cap. 10. *Apriculum* tamen piscem inter alios memorat Appuleius in Apolog. pag. 44. ed. Casaub. 'Si dicas marinum pectinem comendo capillo quæsitum, vel aucupandis volucribus piscem accipitrem, aut venandis apris piscem apriculum, aut eliciendis mortuis marina calvaria:' quem ad hos Ennii versus illic respicere, et *apriclum* vindicare posse opinor, nam et *pectinem* et *calvaria* hic quoque memorata conjungit. Retineamus igitur *apriclum*, et *phycin* cum Cl. Cannegietero legamus hoc modo: ... *hinc magnus erit si, Sume apriclum. Phycin scito, &c.* neque enim opus esse arbitror

emendatione Withofii in Enc. Critic. pag. 285. ... *hunc magnus erit si, Sume epulis. Phycin scito primum, &c.* ubi Cannegieteri conjecturam late ad examen revocavit: sed *epulis* hic æque otiosum opinor ac *piscem*: præsertim cum *apriculum* Veteribus non omnino ignotum ex Appuleii loco pateat. *Burm.* In vulgata lectione equidem acquiescendum puto: nam τὰ *magnus erit si* pertinere ad *sargum*, Archestrati versus arguunt, a Colvio allati. Neque etiam tum otiosum illud *piscem* mihi videtur. Aprorum catuli Veteribus etiam in deliciis fuere, 'neque' enim 'alio ex animali' (ait de suibus Plin. lib. VIII. c. 51.) 'numerosior materia ganeæ:' hinc, in primis cum id metrum suaderet, distinguendi gratia addidit poëta *piscem*. Supra p. 461. Ed. Flor. 'aucupandis volantibus piscem accipitrem: aut venandis apris piscem apriculum.' p. 471. 'aselli piscis.' Pro *sume* Salm. in marg. *sumo:* credo, pro var. lect. Ms. Fux. In D'Orv. *pisces*. Ed. Vic. *sito*. Ms. Pith. *secto* vel *seco*. J. B.

Surrenti ellopa fac emas] Turnebus: *Surrenti fac emas glaucum, et Cumas apud. at quid Scarum pr. &c.* De elope tamen etiam scribit Archestratus; sed ita ut ad eum Ennius vix respexisse videri possit. Lucilius: 'Quem præclarus elops, quem Ægypto sargus movebit.' Varro: 'Nec multinummus piscis ex salo captus Elops.' Quæramus igitur licet huic versui medicinam aliam. *Colv.* Flor. *Surrenti Teloren facemas Glaucum apud Cumas quid.* De Ælope et Scaro vid. Quintilian. lib. v. c. 10. et Plin. p. 1390. *Elmenh.* Miror non animadvertisse acutissimos viros, post verbum, *Surrenti*, piscis nomen sequi debere, quum unicuique loco suum genus, quod præstantissimum in illo reperitur, reddat noster Orator. Sed forte non ipsi etiam, quid conveniret, repererunt. Existimet aliquis, pro verbis illis, *Fac emas*, scripsisse Appuleium *Bocem*, qui piscis una cum Scaro conjungitur hoc loco, ut etiam in lib. I. Anthol. a Paulo Silentiario: ἢ σκάρον, ἢ βῶκας φλέξον ἐρευθομένους. Nec displicet, si quis legeret, *Phagem*, et sono et literis simillimam vocem, quæ res depravando loco fuerit, præsertim apud indoctos librarios, aut sciolos. Hujus emendationis auctor Constantinus Cæsar (si ejus opus est) lib. XX. de Re Rust. cap. 7. ubi piscium genera enumerans scribit, *Phages, Scarus, Glaucus:* quæ tria genera etiam ita plane, et eodem ordine Appuleius hic enumeravit. *Glaucum* litera prima majusculis cudi debet: est enim piscis nomen, non coloris. Galeus Glaucus alias dictus, cujus admirabilem φιλοστοργίαν et ingenium commemorant scriptores, Aristoteles in primis, et Oppianus lib. I. Alieut. Οἷον δὴ καὶ γλαῦκος, ὃς ἔξοχα τέκν' ἀγαπάζει, &c. *Scip. Gent.* In notis dixi mihi videri legendum *Surrenti Bocem, Glaucum Cumas apud:* vel propius ad scripturam vulgatam: *Surrenti Bocam:* qui idem piscis. Vid. Athenæus. *Id. in App. Not. Surrenti Chemas.* Ita emendamus ex corrupto quod circumfertur, *Surrentes fac emas.* χήμη genus ostrei. *Scaliger. Surrenti lopadas, glaucum Cumas apud: at quid Scarum, &c.* edidit Scaliger et Pithœus, quod probat Columna. Jungermannus in Epist. XXXI. ad Scip. Gentilem, inter Gudianas, legebat, *Surrenti fac emas glaucum. Cumis apuas. quid?* [cf. Scip. Gent. Comm. inf.] Columna autem edidit, *Surrenti fac emas Glaucum, et Cumas apud, &c.* et pugnat valde pro *fac emas*, ut Turnebus, quod improbandum videtur, quia neque ex Ennio, aut alio e vetustioribus, vix puto exemplum produci posse, ubi *fac* corripiatur: unde recte viri eruditi, ubicumque apud poëtas antiquos *fac* occurrit in vulgatis editionibus, *face* emendandum monuerunt. Vide Hein-

sii et Patrui notas ad Ovid. Epist. II. 98. Remed. Am. 682. et I. Fast. 287. et Voss. lib. II. Art. Gram. cap. 29. Hinc apud Ausonium Epigr. LXXX. recte corrigit Mariang. Accursius, *vel face utrimque parem:* quod inter Italos poëtas suo etiam calculo adprobarunt Joh. Jov. Pontanus tom. II. Poëm. pag. 58. 'Officium face amice pium,' &c. Joh. Bapt. Amaltheus pag. 99. Carminum: 'Tu face, ut ex humili,' &c. pluresque alii. Male igitur *fac* corripi posse urguet Moneta in tom. III. Menagian. pag. 240. et 241. Mihi porro hic ingeniosa satis videtur Scip. Gentilis conjectura, *Surrenti Phagem*, quod, propter literarum vestigia, cum *fac emas*, præferendum alteri emendationi *Bocam*, præsertim cum hic piscis æque ac ille cum scaro et glauco a Constantino in Geoponicis jungatur: licet *Elops* aliis hic placuerit, qui ediderunt, *Surrenti Elopen fac emas:* sed vitiose, vel *Ellops*, ut Colvius. Elopen cum sargo jungit Lucilius in Fragm. p. 7. 'Quem præclarus elops, quem Ægypto sargu' movebit:' de hoc pisce elope, quem Rhodiis adsignat Varro in fragmento supra prolato, vide Rondelet. lib. XIV. c. 9. p. 411. et lib. XV. cap. 12. *Burm.* Ed. Vic. *Surrenti elopem fucemus gl. apud Cumas quid:* item Junt. pr. Bas. pr. sed *fucernas* Ald. Junt. post. Bas. sec. Colv. Vulc. pr. *Surrenti ellopa fac emas gl. ap. C. q.* Vulc. in marg. *Surrenti ellopa emas: glaucum Cumas apud, at quid* ejus Edd. sec. tert. Elm. Scriv. *Surrenti chemas, glaucum Cumas apud. at quid, &c.* ex conject. Scaligeri. Ipse Scal. in Catal. et Burm. Anth. Lat. *Surrenti lopadas:* et citat ita Ciofan. ad Ovid. Halieut. vs. 12. Casaub. Gent. *Surrenti fac emas glaucum Cumas apud. At quid.* Wow. *Surrenti fachemas, &c.* corrupte. Tandem Florid. *Surrenti phagem gl. C. apud. At quid:* ex Gent. conjectura. Jam consulamus Mstos. Florent. *Surrenti Telopen* (sic Coll. Lindenbrog.) *facemas gl. apud Cumas: quid.* Pith. *Surrētia elopē . . . apud Cumas quid.* D'Orv. *Surrētiā elopē fucernas glaucum apud Cumas quid.* Videmus, mirum in modum Editores hæc interpolasse, et longius, quam par erat, a Mss. aberrasse. Nam primo quidem, ex Mstorum vestigiis, ni fallor, clare patet, rursus legendum esse *Surrentiā*, quomodo jam legendum monuit Salm. ad Solin. p. 794. ut supra *Æniā*. Dein *elopem*, quam vocem, suadente Turnebo, ejecerunt Casaub. et seqq. firmatum videmus a Mss. et Edd. vett. Verum elopem non Surrenti, quod oppidum est in agro Picentino, sed Rhodi, capi aiunt Plin. IX. c. 54. et Varro apud Gell. VII. 16. et de Re Rust. II. 6. Imo Ovid. Halieut. vs. 96. canit: 'At pretiosus Elops nostris incognitus undis:' quod confirmat Colum. VIII. 16. scribens, in Pamphylio mari, non alibi, nasci elopem. Respondeo tamen, propterea poëtam non dixisse *Surrenti esse elopem*, ut *Mures sunt Æni, &c.* sed *Surrenti fac emas elopem*, quasi indicare voluerit, ibi elopem, aliunde advectum, optime condiri, vel ibi potissimum in vivariis adservari; et propterea Surrenti emendum esse: vel dicendum, Ennium et hic a reliquis dissentire, sicut infra scarum ad Peloponnesi oras capi ait, quem alii Siculo mari attribuunt. Observandum adhuc ad locum Ovidii, quod elopem, quem *pretiosum* vocat poëta, Plin. l. IX. c. 17. nullo in honore esse ait, quod quidem mirari se dicit, *cum sit rarus inventu:* atque ex eo loco Plinii elops idem videtur piscis, qui acipenser: sed hac de re videant harum rerum studiosi. Quod autem ad Ennii versum, si, ubicumque in antiquis poëtis *fac* correptum occurrit, illud in *face* mutandum est, quidni et hic in *face* mutemus? Sed quid jam faciemus de reliquo versu? quod enim in Mss.

et Edd. vett. legitur Cimum quid Cumae quid: id aperte repugnat metro. Quare Salm. legit ad Cumas quid, ut versus sit spondiacus, qualis in Ennii fragmentis occurrunt permulti: et hoc certe multo melius, quam cum plerisque Cumas quae: et quid. Ad quo quod obvium est, et corrigendum fuerit in Vopisc. [illegible] sive novim. Ed. Schaeck v. 1. qui [illegible]: ubi Ms. Vat. [illegible] Sic statim sequitur 'Senonis ad [illegible].' Nisi tamen illud qui e glossa marginali vir Nat. ad [illegible] hoc intrusum sit, scripserimque Ennius Cumis. Nam [illegible] quid Cumas, non placet. [illegible] est, [illegible] Motis [illegible] est, quam fecerunt plerique VV. DD. et Editores. *J. B.*

PAG. [illegible] *Scarum praeterii cerebrum Jovis*] Hunc Ennii versum [illegible] habebat Glossator Petronii ad cap. 93. Satyr. ubi occurrit Epigramma super [illegible] Ep. 134. '[illegible] oris Advectus Scarus, atque arata Syrtis:' ita enim ille Glossae veteres: 'Scarus piscis nobilissimi generis mari Carpathio frequens, cerebrum Jovis dictus ab Ennio:' ubi de hoc pisce Lindenbrogii notae consule et Torrent. ad Horat. Epod. II. 49. *Scarum* hic primo producta ab Ennio poni, quae ab Ovidio, Petronio, aliisque corripitur, observat Rittersh. ad Oppian. lib. 1. Halieut. v. [illegible] Cur autem Scarus Veteribus ex proverbio *cerebrum Jovis* vocaretur, pariter notata Colomesio, [illegible], et Colvio: vide Vales. lib. 1. Emend. cap. 21. et quae illic olim notavi. *Burm.* *Cerebrum Jovis paene supremi*] Elegans locutio: ad quam explicandam unus unicuique locus iste Suidae: Διὸς ἐγκέφαλος. οὕτω λέγουσιν οἱ [illegible] τῶν [illegible], ἢ [illegible] ἐγκέφαλος. cujus nobis index [illegible] Lipsius fuit. Sic fere Archestratus: Κόττρας τὸν [illegible] καὶ τὸν [illegible] λάβρακα. Sed melius ibi etiam: Κόττρας δ' ἐγκέφαλον. *Colv.* Athenaeus

[illegible]

Priscianus [illegible]

Columella [illegible] Cato. [illegible] Plinius [illegible]

Gellii Ms. *Cephalæaque Aternæ* legisse se Turnebus ait Advers. XXI. 21. Abeat Columnæ conjectura, qui *atarnam* piscem intelligit. An non æquius est, ut et in ceteris, ita heic locum designari? *Aterna*, inquam, oppidum est, de quo Stephanus. *Pric.* *Polypus Corcyræ, calvaria pinguis Atarnæ, Purpura, mariculi, mures, &c.* Ita Turnebus, qui testatur se in cod. Ms. Gellii invenisse, *cephalæaque Aternæ:* et per *calvaria* intelligit salsamenta e capite thynni: nec aliter ediderunt Scaliger, Pithœus, et Columna. Colvius vero, *calvaria pinguis Carnæ. Purpura, matriculi, mures.* Sed pro *mures*, quos supra jam memoravit, recte Casaubonus *murex*, quod arripuit Columna, et in editione sua etiam recepit Scip. Gentilis: sic 'murex marinus' in Fragm. Lucilii p. 14. Salmasio *mues* reponendum videbatur, qui cetera sic constituebat: *Polybius Corcyræ, calvaria, pinguis Acarne:* ubi forte operarum vitio *Polybius* pro *Polypus*. *Acarnen* vero piscis genus e Plinio notat: sed *calvaria pinguis* legit cum Columna Pricæus, et Atarnæ oppidi nomen facit Stephano memorati, ubi tamen 'Ἀταρνεὺς non 'Ἀτάρνα, legunt viri docti, quod firmatur ex Harpocratione, qui oppidum prope Lesbum facit. Sic *Atarneus* in Ionia apud Xenoph. lib. VII. Anab. pag. 425. et III. Hellen. pag. 488. Echini denique inter mensarum delicias a potentioribus apud Romanos enumerantur quoque a Macrobio lib. II. Saturn. cap. 9. 'ante cœnam echinos, ostreas crudas, peloridas, sphondilos, turdum, &c. iterum spondylos, glycomaridas, urticas, ficedulas, lumbos, capragines, aprugnos,' et seqq. quæ ultima in mendo cubant, et, pro *ficedulas*, *lumbos*, Salmasius ad Solin. pag. 455. legit *ficedulas, lumbos capraginees, aprugnos:* sed præfero Bronkhusii conjecturam, *ficedulæ lumbos*, quam firmabat loco Martialis lib. XIII. Ep. 5. 'Cerea quæ patulo lucet ficedula lumbo:' ubi *libo* male in quinto cod. Vossiano. *Burm.* Edd. ante Colv. *pinguis carne.* Bas. sec. Colv. et Vulc. pr. *pinguis Carnæ.* An ut oppidum *Carnen* intelligas, quam Syriæ adscribit Plin. lib. V. c. 20.? Sane *Carnæ* est etiam in Ms. D'Orv. Sed Cas. Vulc. sec. tert. Wow. Elm. Pric. Scriv. Scal. in Catal. Burm. in Anth. Lat. *pinguis Atarnæ*, quod confirmant Mss. Pith. et Florent. Perperam Edd. Altenb. Florid. Bip. cum Columna et Pric. *pinguis Atarnæ:* nam *calvaria* esse neutr. plur. videre est e pag. 461. Ed. Flor. ubi 4to casu est 'marina calvaria,' quod miror non observasse Pricæum. *Pinguis acarna* legi voluit Lat. Latin. Adhuc dum servo *pinguis Atarnæ*, licet non displiceat *acarne*, cum Salmas. quod piscis nomen et apud Plin. XXXII. 11. et apud Gell. X. 20. habetur. cf. Salm. ad Solin. p. 794. *J. B.*

Mures] Vulgati libri *mures:* nec mutavit Turnebus: sed cur ante recensitos mures denuo commemoret? *murex* ergo scribimus, ut sæpe alibi purpura et murex juncta leguntur. *Casaub.* Si *mariculos* cum Salmasio intelligas parvos murices, æque minus ferendum hic *murex*. Probabilior tum Salmasii conjectura *myes*, sive *myaces*, quod est ostrearum genus, diversum a muribus marinis. *Mures* tamen est in Edd. ante Casaub. et Mss. Florent. Pith. Quoniam vero fieri potuit, ut *mariculos* dixerit Ennius, quos alii *musculos*, vel, ut peculiare conchyliorum genus constituerint *mariculi*, diversi a *muricibus*, postremo, quia *murex* confirmari videtur a Ms. D'Orv. hinc Casauboni emendationem cum seqq. admisi. *J. B.*

Dulces quoque echini] Vide Deipnosophist. librum modo laudatum. *Colv.* *Dulces quoque Echini*] Etiam γλυκεῖς eos Athenæus Deipnos. III. vocat, at ὑπολαμβανομένους μετ' ὀξυμέλιτος, καὶ σελίνου, καὶ ἡδυόσμου. Massilienses vero ob nativum saporem, quibus val-

go *Dousius*. Bellon. de piscibus lib. II. *Pric.* *Et ubi gentium quisque eorum inveniatur, qualiter assus aut jussulentus optime sapiat*] D. Hieronymus (μιμητικῶς) Epist. ad Nepotianum: 'Novi nomina et genera piscium, in quo littore concha lecta sit, calleo: sapores avium discerno, et provincias.' Juvenalis Sat. XIV. 'Nulli major fuit usus edendi Tempestate mea: Circæis nata forent, an Lucrinum ad Saxum, Rutupinove edita fundo Ostrea, callebat primo deprendere morsu: Et simul adspecti dicebat littus Echini:' quia et aptius in hanc mentem Boëtius quam ut omitti debeat, de consol. lib. IV. 'Ipsos quinetiam fluctibus abditos, Norunt recessus æquoris: Quæ gemmis niveis unda feracior, Vel quæ rubentis purpuræ: Nec non quæ tenero pisce, vel asperis Præstent echinis littora:' cujus loci me admonuit doctiss. Bourdelotius. *Idem.*

Pag. 470 *Jussulentus*] Miles. X. 'Pisces exotico jure perfusos.' *Idem.*

Ne ego reprehendar] Leviter primo suspicabar de anastrophe *Ne ego*, positum pro *Egone*, ut apud Plautum 'Ne turbaverint' pro 'turbaverintne.' Sed aliter juvandus locus, mutatis saltem interpunctis aliquot. L. *qualiter assus an jussulentus optime sapiat: nec tamen ab Erud. ne ego reprehendar, qui, &c.* 'Ne ego reprehendar' valet 'needum ego,' vel, 'nedum ut ego reprehendar.' Locuti sic optimi quique. Sallust. Catil. 'Quippe secundæ res sapientium animos fatigant, ne illi corruptis moribus victoria temperarent.' Cicero: 'Me vero nihil istorum ne juvenem quidem movit unquam, ne nunc senem.' Livius: 'Novam inexpertamque eam potestatem eripuere patribus nostris: ne nunc dulcedine capti ferant desideria.' Sed de hoc Priscian. lib. XVI. qui tamen ipse sibi non constat. Forte et prior conjectura verior. Nam apud Terent. quoque 'Ne tu,' pro, 'tune' Andr. Et in Plauto 'ne illi,' pro 'illine.' Pseud. 'Sed nimis sum stultus, nimium fui indoctus, ne illi audeant id facere.' *Ne* eodem modo positum, vel pro *num* ubique potius positum. Arnob. lib. I. 'Unde tibi est scire, ne quod exuberat, sic tollatur,' &c. sic etiam lib. I. p. 4. vs. 5. in Ald. exemplari scribitur *Ne tu fortunarum, &c.* et cum interrogatione ad finem. Lucretius posuit *si et* pro *etsi*. 'Nam si et abest quod amas,' &c. ubi tamen forte leg. *si id abest*. Acidal. De τῷ *ne* pro *nedum* vel *nedum ut*, plura supra dicta sunt. V. Ind. Not. Edd. Altenb. Flor. Bip. perperam *nec ego repr.* Absunt hæc verba a Ms. D'Orv. In Pith. *reprehendam*. J. B.

Medicinæ neque instudiosus, neque imperitus] Priscianus quidem libros Appuleii Medicinalium laudat: de herbis autem liber non hujus nostri Appuleii est, sed Appuleii, Celsi medici, ut docti judicarunt, puto, et illos medicinalium. *Scip. Gent.*

Ad suppetias] Vocem militiæ propriam, ad medicinam transtulit. *Pric.*

Carmina remedia] Marcellus de Medicament. 'Gramine seu malis ægro præstare medelam, Carmine seu potius; namque est res certa saluti Carmen ab occultis tribuens miracula verbis.' Vide Alex. Trallianum et Nicol. Myrepsum de *medimentis*, qui totas pagellas nugis istis implent. Et Martinum del-Rio disquisit. magicarum lib. I. cap. 4. qu. 3. *Elmenh.*

Veteres quidem carmina remedia vulnerum norant] Pindar. Pyth. Od. III. et ibi Scholiast. Virgil. 'Neque eum juvere in vulnere cantus.' Marcian. Capel. 'Febrem curabant vulneraque veteres cantione.' Medendi modus tractus a Pythagora. Porphyr. in vita ejus. Jamblich. cap. 29. et 34. *Pric.*

Homerus docet] Odyss. T. Ὠτειλὴν δ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἀντιθέοιο Δῆσαν ἐπισταμένως· ἐπαοιδῇ δ' αἷμα κελαινὸν

Ἐσχεθον. *Casaub.*

PAG. 471 Ἀνατομῶν] De quibus supra ex Diog. Laërtio. *Colv.*

Aristoteli et expl.] Perperam in quibusdam libb. *Aristotelis.* Infra 'ex lectione et æmulatione Aristoteii.' συνίζησις patrii casus a recto veteri *Aristoteleus.* Miles. I. 'Ulyssi astu deserta.' Infra heic: 'Ultra Ulyssi vota, &c. oculatus.' Utrumque inflexionis modum obtinuisse e Varrone de L. lib. VII. discas. Adi Grammaticos etiam Diomedem, Servium, Priscianum. *Pric.* Ms. D'Orv. et Edd. Junt. post. Bas. sec. Bip. *Aristotelis.* cf. Pric. et supra sæpius, de istiusmodi genitivis in i. D'Orv. caret copula. *J. B.*

Ego nihil clanculo, sed omnia in propatulo ago] Plautus Trinummo: 'Nil ego in occulto agere soleo.' Suetonius de Augusto: 'Filiam et neptes ita instituit, ut vetaret loqui aut agere quidquam, nisi propalam.' Velleius Paterculus de Druso lib. II. 'Quum ædificaret domum in Palatio, in eo loco ubi est, quæ quondam Ciceronis, mox Censorini fuit, nunc Statilii Sisennæ est: promitteretque ei Architectus ita se eam ædificaturum, ut libera a conspectu, immunis ab omnibus hominibus' (legebam *omnium luminibus*) 'esset, nec quisquam in eam despicere posset; Tu vero, inquit, si quid in te artis est, ita compone domum meam, ut quidquid agam ab omnibus perspici possit.' *Pric.*

Extrarius arbiter] Tertullian. Apolog. 'Eo magis, quia nec verebatur extraneos arbitros.' *Idem.*

In primori fronte] Ennius: 'Amicitias atque inimicitias in fronte promtas garo.' Plautus Pseudolo: 'iram in promptu gerere.' M. Tullius pro Cn. Plancio: 'Hic, quod cum ceteris animo sentiebat, id magis quam ceteri, et vultu promtum habuit et lingua.' *Casaub.* *In primori fronte animum gestare*] Symmachus: 'Te in primori affectionum mearum fronte constituo.' Lucretius lib. IV. 'Jam prima in fronte parata.' *Pric.*

Solus ille, cum sit cetera exossis] Fallitur Bellonius, qui hæc de Lepore Marino capit. Refer tu ad pisciculum illum, quem quidem accusatores ejus *leporem* vocarunt, Appuleius autem nescivit quo nomine insignitum iret: neque debuit Gentilis hæsitare in re adeo manifesta. *Pric.*

Duodecim numero ossa] Τὸ *numero* παρέλκει, et id adeo frequenter in Authore nostro, ut si exempla congerere liberet, occupandæ paginæ forent. Symmachus: (quem putem emendandum, etsi non in voce ea:) 'Piget dicere in quinque numero solidos potissimum subscriptoris fuisse legatum:' legerim *potissimi*, i. e. *honestissimi*, nam signabant plures. *Pric.*

Qui aselli piscis] Legere hoc memini non apud Aristotelem, sed apud Athenæum et Ælianum sæpius, neque id περὶ ὀνίσκου sed περὶ ὄνου, verum Romani tam ὄνον quam ὀνίσκον asellum vocant. *Casaub.*

PAG. 472 *Rusparer*] Bas. 2. Veteres aliæ, *rusparet.* Ruspare, seu Ruspari, id est, truncare, scindere. Tertull. de Pallio: 'Itaque cogitans omnia sibi domum, intelligens alibi stipantem copiam, alibi deserentem, runcare atque ruspare consuluit; ut inde, velut ex surculis et propaginibus, populi de populis, urbes de urbibus per ubique orbis pangerentur.' Alia hujus verbi notio apud Nonium et Festum. *Colv.* Add. Pric. Elmenh. in Ind. Oisel. ad Gell. XVII. 19. Edd. Vic. Junt. pr. Ald. Bas. pr. *rusparet.* Ms. D'Orv. *rusparat.* J. B. *Rusparer*] Gloss. Isidori: 'Ruspantur, perquirunt anxie.' Glossæ Philoxeni: 'Ruspinat, Χειροτριβεῖ.' [v. ad Gell. XVII. 19.] *Pric.*

Hepatia suffod.] Malim scribere, *Hepatia suffod.* Lucilius Satyr. l. VIII. 'Gigeria sunt, sive adeo hepatia.' *Colv.* Male Edd. ante Vulc. sec. *hepetia*, licet suffragari videantur Mss.

præter Florent. *Hepatia* inter ventris delicias recenset Petron. c. 66. ubi cf. VV. DD. Quare coctorum piscium hepatia suffodere apposite guloni tribuit Auctor, quum talia multo magis tamen Magiæ suspicionem habere dicat, quam crudum piscem proscindere: nam ut est apud Philostrat. in Vit. Apoll. l. VIII. c. 7. s. 16. *ἐν τῷ ἡπατί φασι τὸν τῆς αὐτῶν μαντικῆς εἶναι τρίποδα οἱ δεινοὶ ταῦτα.* J. B. *Hepatia suffoderem*] Onomast. vet. ‘Jecuscula, Ἡπάτια.’ Lucillius (Colvio notatus) ‘Gigeriæ sunt, sive adeo hepatia.’ *Pric.*

Suomet obsonio dixit] Emendandum censeo *vivit*, et sensum hunc esse arbitror. Perstringit Æmilianum, quod Sicinium Pudentem puerulum indulgentia corrumperet, ac molliter apud se haberet: addit autem *suomet obsonio*, quod valet, suis ipsius sumtibus: in quo magnum Æmiliani scelus, qui eo tempore illum puerum regebat: qui igitur austerus et vere patruus esse debuit, contra, miserum juvenem gulæ et nepotatui se passus est dedere, et bona sua in ventrem condere. Agnoscent loquendi genus, qui Plautum non ignorant. De sententia, quam dixi, non dubitabit qui postrema hujus orationis legerit. *Casaub.* Casaubonus *vixit* legit, et interpretatur, suis ipsius sumptibus eum apud Patruum vivere et gulæ ac nepotatui servire. Notum est proverbium, suo succo vivere, in Parasitos factum. Sed aliud hoc loco Appuleii significatur. *Scip. Gent.* Casaub. *vixit*, sensu minus vivido. Bene Florent. Cod. *discit*, structuram, vel scissuram nempe. Ars hæc doctores et discipulos habuit, uti hodie etiam apud Germanos. V. Dousæ ad Arbitrum Præcidan. I. 16. Lips. Saturn. II. 2. *Pric.* Bene *discit* rescripsere Wow. Elm. Scriv. Flor. consentientibus Mss. Florent. D'Orv. Antea, et a Pricæo, editum *dixit*, sine sensu; vel, ut legitur in Vic. Junt. pr. Ald. Bas. pr. *opsono dixit*. Ms. Pith. *opsono dixit*. Casauboni conjecturam *vivit*, non *vixit*, exhibent Edd. Vulc. sec. tert. Lipsius adlevit *vixit*. Sed multo invidiosius est *discit*: quasi Æmilianus Sicinium Pudentem, quamvis puerum, jam doceat omnes gulæ delicias; ut bona istiusmodi cœnæ pars in ipsius præceptoris ventrem descendat, et omnem in eam sumtum discipulus ferat. cf. Pric. *J. B.*

An hariolis licet jocinera rimari] Proprie *jocinera*. *οὐ γὰρ πᾶσι τοῖς σπλάγχνοις οἱ μάντεις ἐχρῶντο πρὸς δήλωσιν τῶν ἐσομένων, ἀλλὰ τῷ ἥπατι μόνῳ.* verba sunt Nicephoræ ad Synes. *περὶ ἐνυπν.* Petronius: ‘Recluso pectore extraxit fortissimum jecur, atque inde mihi futura prædixit.’ Apollon. ap. Philostrat. *τὸ ἧπαρ, ἐν ᾧ φασι τὸν τῆς αὐτῶν μαντικῆς εἶναι τρίποδα, οἱ δεινοὶ ταῦτα.* Festus generalius paulo: ‘Cujus ad exta inspiciunda conducuntur harioli:’ hinc *ὑπαρκτικῶς Inspicia* apud Tertullianum I. contra Marcion. quæ ‘Fissiculationes extorum’ Noster de Deo Socratis et Capella de nupt. &c. l. II. vocant. Abrogata hæc deliria ab Impp. Valerian. Gratian. et Theodos. l. II. Cod. de Pagan. et Sacrif. *Pric.*

Quod ego et Maximus in Aristotele miramur] Non est arrogantiæ tribuendum, quod se ante Claudium Maximum Proconsulem nominet: ita enim et ratio et consuetudo Latini sermonis postulabat; et alia de caussa Imperator Tiberius in Crispo municipe Vicellensi, qui in Senatu ita exorsus erat, PC. ET TU CÆSAR offensionem dissimulavit; ut est apud Veterem Juvenalis scholiastem, Satyra IV. *Scip. Gent.*

E Bibliothecis] *Publicis* nempe, de quibus infra etiam mentio occurrit. *Pric.*

Magicis artibus] Otiosa hæc, neque per me stat quo minus exturbentur. *Pric.*

Ubi pisces, &c.] Tertull. de Pallio:

'Nutavit et totus orbis aliquando aquis omnibus obsitus, adhuc maris conchæ et buccinæ peregrinantur in montibus.' *Brant.*

PAG. 473 *Quod ego gratulor*] Hæc ita in emendatissimis libris scripta erant: *Quod ego gratulor nescire istos, Legisse me Theophrasti quoque περὶ et Nicandri θηριακὰ . . . Cæterum me etiam beneficiis postularent, ut qui hoc negotium ex actione et æmulatione Aristoteli nactus sum, nonnihil et Platone me adhortante, qui ait eum qui ista vestiget, . . . Nunc, &c.* Conferant nunc studiosi lectionem quam edidimus cum isto lacero et in modum cribri perforato textu: omnia sarcivimus, omnia sanavimus. Indicem sane libri Theophrasti non fuit difficile ex Laërtio nostro promptum apponere. Illud miror, neminem vidisse adhuc, *veneficii postularent* scribendum esse, non *beneficiis.* Quo nihil neque ad intelligendum ineptius, neque ad emendandum facilius. *Cæterum* valet εἰ δὲ μὴ, ut locis sexcentis in Appuleio. Post vocem θηριακὰ sequentia continuavimus: quia in Editione Rom. non amplius spatii relictum, quam ad recipiendam eam vocem quæ ibi deerat. Platonis verba ex Timæo restituimus: in quo an εὐτυχίᾳ litaverimus, doctorum erit æstimatio: non enim facile erat ex tam paucis verbis, *eum qui ista vestiget,* quid esset substituendum divinare. Locus Philosophi ita habet: τῷ δὲ περὶ φιλομάθειαν καὶ περὶ τὰς τῆς ἀληθείας φρονήσεις ἐσπουδακότι, καὶ ταῦτα μάλιστα τῶν αὐτοῦ γεγυμνασμένῳ, φρονεῖν μὲν ἀθάνατα καὶ θεῖα, ἄν περ ἀληθείας ἐφάπτηται, πᾶσα ἀνάγκη που. Prima verba visus expressisse Appuleius illis paucis, *eum qui ista vestiget,* breviter et dextre accommodans suo instituto parum alias similem locum. Ideo dixit, *nonnihil et Platone me adhortante:* nempe hac laudatione τῆς φιλομαθείας: cujus ambitu etiam illa intelliguntur de quibus hic disputatur. *Casaub.* Andreas Schottus Observat. l. v. cap. 12. *Elmenh.* Veteres Edd. *Legisse me Theophrasti quoque περὶ * et Nicandri θηριακὰ* . . . Hiatum priorem supplevit Casaub. Schottus Obs. Human. v. 13. utrumque in hunc modum sarcivit: *Theophrasti quoque περὶ ζώων ἐν ξηρῷ διαμενόντων, et Nicandri θηριακὰ καὶ Ἀλεξιφάρμακα. Pric.* Quum in Mss. et Edd. vett. titulus operis Theophrasti non legatur, res ultra conjecturas non excedit. Quare Casauboni conjecturam, cum reliquis amplector, addito ζώων. Librum περὶ δακετῶν ζώων καὶ βλητικῶν præter Diog. Laërt. v. 43. citat etiam Athen. VII. p. 314. *J. B.*

Veneficii postularent] Sic Fulvius. *Sciopp. in Symb.* Facile advertit Casaubonus legendum *veneficii postularent.* Non sæpiuscule hoc in re peccatum ab ineptis scribis. Sic in Inscript. Gruteri fol. 687. Inscript. 5. *Beneficium* pro *veneficio:* et in Herbario Celsi Appuleii, summæ fidei ac reverendæ vetustatis libro, *vivere* pro *bibere,* et *benenatis foliis* pro *venenatis f.* semper legitur. *Elmenh.* Mss. et Edd. ante Casaub. *beneficiis:* quod bene correxere reliqui. Ms. Pith. *benefici.* Vulgo itaque hactenus editum *veneficii postularent.* Quoniam vero in Mss. Florent. est *benef. eundem post.* et in D'Orv. *benef. eum post.* atque in Edd. Bas. pr. et Junt. post. *benef. postularent eum:* in ejus marg. V. D. recte emendavit *post. reum:* nisi quod e Mstorum vestigiis malim *reum post.* Litera *r* adhæsit præcedenti voci. unde factum *beneficiis. Postulare aliquem veneficii* et *post. aliquem reum venef.* utrumque recte dictum, et Nostro usitatum. Met. III. p. 183. 'ne tantillo quidem unquam crimine postulatus.' VII. p. 450. 'crimine latrocinii postulabar.' Supra p. 403. 'hominem extraneum tot tantorumque criminum postulasset.' Infra p. 522. 'me suo machinatu reum postulatum:' ubi negligenter excidit *re-*

um in Ed. Flor. p. 528. 'multi rei cujusvis maleficii postulabuntur.' Sic et alii scriptores. Amm. Marc. XIV. 7. 'pulsatæ majestatis imperii reus postulatus:' id. XIX. 12. 'reus hoc gratia postulatus, quod,' &c. Adi et Brisson. de V. S. in v. 'postulare.' *J. B.*

Platone meo] Ita dedi ex Ms. D'Orv. cum Edd. Junt. utraque, Ald. Bas. pr. Vulgo *Pl. me.* Ms. Pith. mō. Ed. Vic. *modo:* sic Flor. N. XV. 'noster Plato:' de Deo Socr. p. 669. Ed. Flor. 'sed ne Platoni quidem meo quiverunt,' &c. et ubique Platonis sectatorem se jactat Appuleius. Infra p. 510. 'competentissime videor usus Platone, ut vitæ magistro, ita causæ patrono, cujus legibus obedientem me videtis.' Hinc non prorsus adsentiri possum Viris Celebb. ad init. Metam. qui librariis adscribunt additamentum illud nominis Appuleii, 'Platonici Philosophi.' Pugnat aliquomodo contra eos locus de Dogm. Plat. l. III. p. 634. ubi propositionem hanc 'Appuleius disserit,' ait auctor, 'eadem vi manente in plura verba posse protendi, ut si pro Appuleio dicas, Philosophum Platonicum Madaurensem.' *Idem.*

Ad maleficia magica] Magnum periculum est illud, *magica*, olim interpretandi causa ad vocem præcedentem adhibitum. Supra dixit 'maleficia et artes nefandas.' Itidem III. de Asino dicebat Fotis ancilla: 'et quod alioquin publicitus maleficæ disciplinæ perinfames sumus.' Iterum hac eadem Apol. 'ut me in aliquo maleficio experirentur.' Similiter princ. Apologiæ seq. vox illa accipienda est, his verbis: 'et ipsis maleficiis infensus accusationem istam suscepit.' Quinimo solent aruspices, mathematici, arioli, augures, vates, Chaldæi, et quicunque magicis carminibus adsueti sunt, non alio, quam malefici nomine, consuetudine vulgi, appellari, L. nemo et L. etsi c. de maleficiis. In reliquis Appuleii repono 'exdorsuari pisces;' imitatio Plautina est ex Aul. 'Congrum, murænam exdorsua quantum potest.' *Stewech.* Supra p. 400. 'Insimulare magicorum maleficiorum.' p. 412. 'sed quid ad magica maleficia, quod ego,' &c. infra p. 503. 'quod me aiunt ad magica maleficia, occulta fabrica,' &c. p. 515. 'priusquam foret magicis maleficiis a me coacta.' p. 489. 'aut constituant magi et malefici hominis.' Met. l. VI. p. 411. 'tu quidem videris maga quædam mihi et alte prorsus malefica.' Ex quibus locis, cum non nullo Ms. et Ed. Junt. post. ordinem mutavi, quum vulgo legeretur *ad maleficia magica.* J. B.

Desquamari] Onomast. vetus, 'Desquamo, Ἐκλεπίζω.' *Pric.*

Exdorsuari] Festus: 'Exdorsua, dorsum confringe: alii exime.' Nonnius: 'Exdorsuare, dorso nudare.' Vet. Onomast. 'Exdorsuo, Ἀπονωτίζω.' *Idem.*

Ad præscriptum opinionis et famæ] Id est, ut famam et opinionem hominum retinerent. *Scip. Gent.*

Remotis arbitris, secreto loco] Sequitur continuo, 'paucis consciis testibus:' non heic me extrico: puto locum in mendo esse. Si *remotis arbitris*, quomodo *testibus consciis?* Pricæus. *Remotis arbitris* incantatus fuit, sed *paucis consciis testibus* corruit. Male etiam interpunctio se habet in Edd. quibusdam, et Florid. in interpret. τὰ *paucis consc. test.* prioribus junxit. Verum vidisse tamen videtur ipse Pric. citans Senec. de Ira III. 10. loquentem de Epilepticis: 'Vitaverunt turbam, et sine teste ceciderunt.' *J. B.*

Arula et lucerna] Scio, quid jam aliis notatum de aris Magicis, ex Virgilio, Flacco, Lucano, aliisque. Velim h. l. tamen legi *arcula.* Recte *lucernæ* junxit autem, et ex Magiæ ritu. Miles. III. de Pamphile se in avem plumatura. 'Jampridem' (lege

jamprimum) 'omnibus laciniis se devestit, et arcula quadam reclusa, pixides plusculas inde depromit, &c. multumque cum lucerna secreto collocuta, membra tremulo succussu quatit.' De *arcula* etiam Apollonius Argonaut. 3. Ἡ δὲ τέως γλαφυρῆς ἐξείλετο φωριαμοῖο Φάρμακον. . . . Vide quod discrimen statuat additamentum unius literulæ: quid momenti afferat vel apex unus repositus tempestive. En et Varronis locum in eadem voce corruptum: facilem emendatu fateor, at non ideo prætereundum. 'Ubi vident se cantando ex ara excantare non posse, diripere incipiunt:' legendum *arca*. Pric. Adstipulatur nonnihil Ms. D'Orv. *acula*: et citat *arcula* h. l. Burm. ad Prop. IV. 5. 13. Non sequor tamen. Si locus secretus fuit, magicisque sacrificiis destinatus, ut perhibebant accusatores, *arula* deesse non poterat: sive capias de parva ara, sive, quod malim, de strue lignorum, quæ in sacris magicis fieri solebat, et quæ pro *ara*, ἐσχάρᾳ erat. cf. Heynius ad Virg. Æn. IV. vs. 504. *Arula*, pro acervo terræ, et alibi occurrit. *J. B.*

Carmine cantatum corruisse] Zonaras in Constant. M. Ζαμβρῆς παρὰ Ἰουδαίοις ἀνὴρ γόης βοῦν ἀνεχθῆναι ἠξίου διὰ τοῦτο λέγειν, μέλλων ἐνδείξασθαι τὴν δύναμιν τοῦ οἰκείου θεοῦ. προσηνέχθη ὁ βοῦς, πεπλησίακεν αὐτῷ, ὑπεψιθύρισέ τε εἰς τὸ οὖς, κἀκεῖνος μέγα τε καὶ γοερὸν μυκησάμενος, καὶ τρόμῳ συνδονηθεὶς, καταπέπτωκε. Dæmonas καταβολικοὺς habes apud Tertullian. lib. de Anima cap. 28. *Pric.*

Paucis consciis testibus corruisse] Seneca de Epilepticis, de Ira III. 10. 'Vitaverunt turbam, et sine teste ceciderunt.' *Pric.*

Progredi mendacio] Lactant. Divin. Instit. l. III. cap. 11. 'Quousque progredi fingendo liceat.' *Idem.*

Præsagium et divinationem] Non credo Appuleium ita argutatum fuisse, ut a *præsagio Divinationem* distingueret: quod ut fecisse eum concedamus, locus non sanus erit: scribendum supra enim *hæc emolumenta*: contra, si discriminis nil posuit, agnoscenda est inutilis quædam geminatio, quam profecto non possumus affingere ei citra noxam. Vide quas tricas incidis qui hæc perpendis: ego, quantum potest, extricabo te, quo te demerear. Dixerat Appul. ut impleretur accusatorum fabula, addendum etiam illud fuisse, puerum non tantum corruisse, sed etiam multa *præsagio* prædixisse; quippe hoc (inquit) emolumentum canticis acceptum ferimus. *Emolumentum* acceptum *Præsagium* esse, vel cæco apparet, quod tamen invidens oscitator quispiam, quum hæc percurreret, adscripsit Glossæ vice in marg. *Præsagium, Divinationem*: synonymis his, ut fieri amat, exponens rem unam. Ea imperitiores Librarii receperunt post in contextum, et ut Syntaxis quadantenus constaret, adjunxerunt σύνδεσμον. Nos, ut turbantia locum, expellenda censemus, vel enim quam longissime potest, ableganda. *Pric.* De Deo Socr. p. 692. Ed. Flor. 'non consilio, sed præsagio indigebat; ut ubi dubitatione claudicaret, ibi divinatione consisteret.' Et *divinationem* a *præsagitione* nihil differre arguit Cic. de Divin. I. 31. Quare et mihi verba illa *Præsagium et Divinationem* suspecta sunt. *J. B.*

Nec modo vulgi opinione, verumetiam doctorum virorum auctoritate] Supra eadem Antithesi: 'Tam rudes vos esse omnium literarum, omnium denique vulgi fabularum.' Gellius lib. II. cap. 18. 'Non modo his communibus hominum sensibus opinionibusque compertum non est, sed ne inter Physicas quidem Philosophias,' &c. *Pric.*

PAG. 474 *Verum adcuratissime doctum atque eruditum*] *Doctus* refertur ad disciplinas graviores, et solidam, ut ita dicam, perfectamque doctrinam. *Eruditus*, ad humaniorum lite-

raturam et elegantiam. Sic Sallustius L. Sullam 'Græce et Latine juxta atque eruditissime doctum dicit.' Cicero in Bruto, 'Literate doctus.' *Scip. Gent.*

Puerum, &c.] Græci ὑδρομαντείαν vocant. Plinius l. XXVIII. 'aqua tentare Deos.' Augustin. de Civit. Dei l. VII. c. 35. 'Nam et ipse Numa, ad quem nullus Dei propheta, nullus sanctus angelus mittebatur, hydromantiam facere compulsus est, ut in aqua videret imagines Deorum, vel potius ludificationes dæmonum, a quibus audiret quid in sacris constituere atque observare deberet: quod genus divinationis idem Varro a Persis dicit fuisse allatum.' Plinius l. ult. 'Anaschitide in Hydromantia dicunt evocari imagines Deorum.' *Casaub.* Add. de divinatione in speculo, idem Casaub. ad Spartian. Julian. c. 7. *J. B.*

Simulachrum Mercurii] Nam Deorum imagines in aqua videri dicebantur vi Magica evocatæ, ut idem scribit lib. ultimo, cap. XI. [vid. sup.] 'Anancbitide in hydromantia dicunt evocari imagines Deorum: Synochitide umbras inferorum evocatas teneri.' Idem tradit D. Augustinus lib. VIII. de Civit. Dei, cap. 35. de rege Numa: 'Hydromantiam facere compulsus est: ut in aqua videret imagines Deorum, vel potius ludificationes Dæmonum, a quibus audiret, quid in sacris constituere, atque observare deberet, quod genus divinationis Varro a Persis dicit fuisse allatum.' *A Persis*, id est, ab Osthane, ut Plinius dicto lib. XXX. cap. 1. docet, ubi et Pythagoram in eas regiones hujus Magiæ discendæ caussa profectum dicit, ex quo forte Numa rex hausit, cujus dicitur Pythagoras familiaris et magister fuisse. Plura de his eruditissimus Casaubonus in Spartianum in vita Juliani, ubi κατοπτρομαντείας plures species enumerat, quibus omnibus species e lævis tortisque corporibus reddantur, qualia enses lucidi, pelves, Cyathi, variaque genera speculorum; etiamque orbis Lunæ ad hanc insaniam advocatus a Thessalis sagis, in quo literas speculo inscriptas legerent. Spartianus: 'Et ea, quæ ad speculum dicuntur fieri, in quo pueri præligatis oculis incantato vertice respicere dicuntur.' Ubi idem vir doctissimus malit legere, *Res prospicere:* unde et 'providus puer' infra adpellatur. Sed nihil forte mutandum. Ita enim et Lucanus in hac re locutus est lib. VI. 'Mæstum fletu manante cadaver Tristia non equidem Parcarum stamina, dixit, Respexi.' De his ego pueris Tertullianum loqui arbitror Apologetici XXIII. ubi scribit: 'Magi phantasmata edunt, etiam defunctorum inclamant animas, pueros in oraculum eloquii eliciunt, multa miracula circulatoriis præstigiis ludunt.' Vide et memorabile Hydromantiæ exemplum apud Nic. Choniatem in imperio Andronici Comneni circa finem. *Scip. Gent.* *Puerum in aqua, &c.*] Specimen Hydromantiæ, de qua passim in Libris. Propertius: 'Umbraque quæ Magicis mortua prodit aquis.' Damascius apud Photium Cod. 242. Nicet. Choniat. lib. II. *Pric.*

Quum quingentos denarios perdidisset, ad Nigidium consultum venisse] Ita loquitur, quasi non illicitum fuerit hoc tum divinationis genus, quum ad talem virum consultum venerint. Imperator Tiberius vetuit aruspices secreto, et sine testibus consuli. Suetonius in eo, cap. 36. *Scip. Gent.*

Indicasse ubi locorum defossa erat crumena] Varro in Fragmentis: 'Demonstratum præterea quo in loco defodisset aurum.' *Pric.*

PAG. 475 *A pedisequo*] Ex more honestiorum, de quo fuse et eleganter heic Casaubonus. Plautus Asinar. 'Ego bajulabo, tu ut Dominum decet, ante me ito inanis.' *Idem.*

In stipe Apollinis] Lego *in stipem:* hoc est, cum vellet stipem Apollini conferre: quod tamen apparet eum non fecisse, negotiis, credo, præter exspectationem impeditum. De stipe diis inferri solita quia notatum aliis, nihil dicam. Sed cur a pedissequo pecuniam accipit Cato? Quia olim moris non fuit ut viri honesti per urbem incedentes pecunias secum gestarent: quod si qui ad manum habere volebant, ut fere homines liberales et voluptuosi et ostentatores, pedissequorum ipsos comitantium id erat munus et onus. Inde illud est Theophrasti nostri περὶ ἀλαζονείας. καὶ τῷ παιδὶ μάχεσθαι οὐκ ἔχοντι χρυσὸν ἐν τῷ ἀκολουθεῖν. Plutarchus in Cimone, αὐτῷ νεανίσκοι παρείποντο νόμισμα κομίζοντες ἄφθονον, οἱ παριστάμενοι τοῖς κομψοῖς τῶν πενήτων ἐν ἀγορᾷ, σιωπῇ τῶν κερματίων ἐνέβαλλον εἰς τὰς χεῖρας. Mos est antiquissimus; nam apud Eustathium legere memini sub finem Iliadis, ex aliquo veteri scriptore, ἡ δὲ ἱστορία, ait, ἐπαινεῖ τὸν Πεισίστρατον, ἐπειδὴ περιήγετο ἀεὶ νεανίσκους δύω ἢ τρεῖς ἔχοντας κέρματα, ἐξ ὧν διδοὺς εἰσέφερέ τι καὶ εἰς ταφήν. Laërtius in Zenone ποιήσας δέ ποτε κοῖλον ἐπίθημα τῇ ληκύθῳ, περιέφερε νόμισμα, λύσιν ἑτοίμην τῶν ἀναγκαίων ἵν' ἔχοι Κράτης ὁ διδάσκαλος. Suave est quod ex eodem scriptore discimus, a delicatis quibusdam et voluptariis aliquando factitatum: ut si servi copia non esset, non solum ipsi nummos circumferrent, sed etiam in vicis et angiportis, aliisve locis publicis, occultatam pecuniam haberent, ibique servarent. Verba ejus de Polemone, νέος δ' ὢν, ἀκόλαστός τε καὶ διακεχυμένος ἦν οὕτως, ὥστε καὶ περιφέρειν ἀργύριον πρὸς τὰς ἑτοίμους λύσεις τῶν ἐπιθυμιῶν· ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς στενωποῖς διέκρυπτεν· ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀκαδημίᾳ πρὸς κίονι τινί που τριώβολον εὑρέθη προσπεπλασμένον αὐτοῦ, διὰ τὴν ὁμοίαν τῇ προειρημένῃ πρόφασιν. Meminit et alibi idem auctor, aliique. Sed hæc præter institutum. *Casaub.* Flor. *in stipe.* V. Casauboni notas. *Elmenh.* Casauboni auctoritatem reliqui sunt secuti; sed adversantibus Mss. cunctis, qui cum Edd. vett. tenent *in stipe:* recte; monente Gronovio de Pec. Vet. IV. 11. quem vide. Cato fuit sacerdos Apollinis, et stipem a pedissequo quodam, religionis caussa, oblatam, dei sui nomine, accepit. Vel sic tamen rectum foret *in stipem.* Sed sequendi sunt Libri, et cf. Ind. v. *in.* Ms. D'Orv. *Apollonis.* J. B. *In stipem Apollinis*] Inscriptio vetus, APOLLINI SIANNO STIPE ANN. Varro de L. L. VI. 'Diis quum Thesauris asses dant, stipem dicunt.' Seneca de Benef. lib. VII. cap. 4. 'Omnia Deorum sunt, tamen Diis possimus donum, et stipem jocimus.' De modo alicubi apud Græcos usitato, hæc Pausanias Achaic. Ἀφικόμενος ὁ τῷ Θεῷ χρώμενος τίθησιν ἐπὶ βωμὸν τοῦ ἀγάλματος ἐν δεξιᾷ νόμισμα ἐπιχώριον, καὶ ἐρωτᾷ πρὸς τὸ οὖς τὸν Θεὸν, &c. *Pric.*

De magicis pueris] Aldus, *de magicis et pueris*, male. Tertullianus Apol. cap. 23. 'Porro si, et Magi phantasmata edunt et jam defunctorum inclamant animas, si pueros in eloquium oraculi eliciant.' Saresber. Policr. lib. II. cap. 27. 'Dum enim puer ut psalmos addiscerem sacerdoti traditus essem, qui forte specularium magicam exercebat, contigit ut me et paulo grandiusculum puerum præmissis quibusdam maleficiis pro pedibus suis sedentes ad specularium sacrilegium applicaret, ut in unguibus sacro nescio oleo aut Chrismate delibutis vel in externo et levigato corpore pulvis quod quærebat nostro manifestaretur indicio. Cum itaque prædictis nominibus quæ ipso horrore, licet puerulus essem, dæmonum videbantur, et præmissis adjurationibus quas Deo auctore socius meus se nescio quas imagines, tenuiter tamen et nubilosas, videre indicasset, ego quidem ad illud ita cæcus extiti,

ut nihil mihi appareret, nisi ungues aut pelvis et cætera quæ antea noveram. Exinde ergo ad hujusmodi inutilis judicatus sum, et quasi qui sacrilegia hæc impedirem, ne ad talia accederem condemnatus, et quoties rem hanc exercere decreverant, ego quasi totius divinationis impedimentum arcebar.' vide Notas ad Gennadium p. 196. *Elmenh.*

Inter Deos atque homines, natura et loco medias quasdam Divorum potestates intersitas] In de Deo Socrat. 'Sunt quædam mediæ divinæ potestates inter summum æthera et infimas terras, in isto aëris spatio intersitæ.' Ibid. de iisdem; 'Inter nos ac Deos ut loco regionis, ita ingenio mentis intersitæ.' 'Secundæ Beatitatis Numina' Marciano Capellæ lib. II. Dissert. 27. Ἀθάνατοι δεύτεροι Max. Tyrio. *Pric.*

Easque divinationes cunctas, et Magorum miracula gubernare] Ibid. Noster: 'Per hos eosdem, ut Plato in Symposio autumat, cuncta denunciata, et varia Magorum miracula, omnesque præsagiorum species reguntur.' Nicephor. ad Synes. Μαγεία ἐστ' ἡ διὰ τῶν μέσων Δαιμόνων ἐνεργοῦσα. Minuc. Octav. 'Magi non tantum sciunt Dæmonas, sed etiam quidquid miraculi ludunt, per Dæmonas faciunt.' *Idem.*

Delenimento] Ita Edd. Vic. Junt. post. quod invitis etiam Mss. rescribendum esse pro *delinimento*, monuit Oudend. ad Met. l. III. p. 192. b. ubi v. Ferri tamen posse h. l. puto *delinimento*, propter adjunctum *odorum*, i. e. unguentorum. In suis tamen Mss. *delen.* invenisse videtur Philom. Pisanus. *J. B.*

Pag. 476 *Sopore quodam futura rerum præsagire*] Cicero Cat. M. Xenophon. παιδ. VIII. Damascius apud Photium. *Pric.*

Verum enimvero utut ista sunt] Sic in de Deo Socratis lege, pro eo quod vulgo, *Verum enimvero ut ista sunt.* Idem.

Fides impertienda est] In de Syllogis. Categ. 'Fidemque illis ex se impertiant.' Et in de Deo Socrat. 'Relligionum observationibus, et sacrorum suppliciis, fides impertienda est:' ubi Scaligerum *impetrienda* legisse aiunt, quod nollem factum. *Idem.*

Puer providus] Lego *puer probus:* providum enim et quod mox subjicitur, solertem esse, non videntur tam convenire, ut videlicet dicatur divina providentia in eo puero, tamquam in bonis ædibus diversari. Dicta hæc de puero, cujus opera usi in vaticinatione magici, de cujus habitu scribit Appuleius secundo de Asino: et meminit illius Lactantius Firmianus, lib. VII. cap. 15. In verbis reliquis, *in eo aut divina potestas*, visum mihi, τὸ *aut* minus sincerum: fortasse an mutandum in *autem:* quo modo supra hac oratione particula *vero* collocabatur, his verbis: 'qui providentiam mundi curiosius vestigant, et impensius deos celebrant, eos vero vulgo magos nominant.' Pari phrasi apud Plinium non uno loco, nominatim lib. tertio, epist. octava. 'quare ego vero honestissimæ voluntati tuæ pareo.' *Stewech.* Levissimum mendum, virgula inter *puer* et *providus* interjecta quosdam impulit, ut locum sinistre acciperent, et emendarent scilicet. *Puer providus* dicitur ab Appuleio is, qui ad prævidenda et prædicenda futura adhibetur. *Casaub.* Male Stewech. *p. probus.* *Providus* est προγινώσκων, præscius. Miles. II. 'Diem commodum peregrinationi cupiens prævidere:' h. e. 'præscire.' *Pric.* Gruter. Suspic. Ined. l. XXII. c. 6. *providis*, pro, *a providis.* J. B.

Corpore decorus atque integer deligi] Plinius de Nerone lib. XXX. cap. 2. 'Sunt quædam Magis perfugia, veluti lentiginem habentibus non obsequi Numina: forte hoc in illo, nihil membris defuit.' Imo et legitimis eorum

sacris mutilatio exclusa. Seneca in controvers. 'Sacerdos non integri corporis quasi mali ominis res vocanda est:' (legebam vitanda) 'hoc in victimis notatur, quanto magis in Sacerdotibus!' Idem in Pontificio Christianorum Jure observatum etiam, Decretal. P. 3. Dist. 55. 'De corpore vitiatis,' h. e. quos sola mutilos voluntas fecit, at P. Eugenius etiam Presbyterum, cujus duos digitos cum medietate palmæ a prædone abscissos cognoverat, omnino a celebratione Missæ arcendum censuit; 'quia nec secure' (inquit) 'propter debilitatem, nec sine scandalo propter deformitatem membri, hoc fieri posse confidimus: cæteris autem officiis Sacerdotalibus fungi minime prohibemus.' Decret. Greg. l. III. Tit. 6. de Cler. ægrot. *Pric.*

Si digna sumere, &c.] Concipienda sapuerunt, quod miror indicasse neminem. Ratio autem verborum istorum non adeo in aperto est. Elevat, ni fallor, Appuleius puerilem συμπόσιον, quasi ineptam atque omnino indignam divino hospite. Pulchre etiam in sententiam hanc Anonimus Panegyristes: 'Non frustra doctissimi viri dicunt naturam ipsam magnis mentibus domicilia corporum digna metari, et ex vultu hominis, ac decore membrorum colligi posse, quantus ille cœlestis spiritus intrarit habitator.' Et Pacatus ad Theodos. 'Augustissima quæque species plurimum creditur trahere de cœlo: sive divinus ille animus venturus in corpus, dignum prius metatur hospitium, sive quum venerit, fingat habitaculum pro habitu suo: sive aliud ex alio crescit, et quum se paria junxerunt, utraque majora sunt.' *Idem.*

Aut ipse animus] Mss. Florent. Pith. D'Orv. an ipse an. Respondet præcedenti aut, ubi male Stew. autem. Hoc ait Auctor. Puer ille providus debet esse corpore decorus et animo sollers, ut, aut in corpore deversari divina potestas, aut animus ipse (ubi ἡ ψυχὴ, somno illo magico αὐτὴ καθ' αὑτὴν συναγερθεῖσα καὶ ἀθροισθεῖσα, futura præsagiverit) ad prævisorum memoriam prompte erigere se possit: præterea 'ore facundus,' ut prævisa bene possit enunciare. *J. B.*

Ad divinationem suam] Putabam verius ad divinam naturam suam, ut paullo ante, 'redigi ac redire ad naturam suam, quæ est immortalis scilicet ac divina:' sed nec vulgatum damno. *Casaub.* Conjecturam tamen antiquæ et scriptæ lectioni prætulerunt Scal. in Ed. Vulc. sec. Wow. Elm. Scriv. me non probante. Ubi per somnum, ait Auctor, puer futura præsagiverit, et animus, e somno illo expergitus, ad humani animi vulgarem conditionem redierit, eorum, quæ per somnum vidisset, statim oblivisceretur, nisi animo sollers esset puer. Sed ea animi præstantia requiritur, ut cito ad divinationem suam, i. e. ad ea quæ per somnum divinavit, præsagivit, reduci possit: quarum quidem rerum prævisarum notiones prompte ipsi insitæ facile resumi debent, ne oblivione ulla saucia et hebetes fiant, quemadmodum in rebus per somnum visis fieri solet; quo pertinet illud monitum somnii, Agamemnoni a Jove immissi, apud poëtam Il. B. vs. 33. μηδέ σε λήθη αἱρείτω, εὖτ' ἄν σε μελίφρων ὕπνος ἀνήῃ. *J. B.*

Ex omni ligno] Euseb. de Præpar. Evangel. lib. v. Ὅτι δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτοῖς ὑπέδειξε πῶς χρὴ ποιεῖν καὶ ἐκ ποίας ὕλης ἱδρύειν τὰ τῆς Ἑκάτης, ἔχοντα τοῦτον τὸν τρόπον. *Colv.* *Non ex omni ligno debet Mercurius exsculpi*] Plinius lib. XVI. 'Quidam superstitiosius exquirunt materiam unde Numen exsculpant, et quanquam Priapus ille Deus facilis et crassus haud gravatur ficulnus esse, non tamen idem liceat in Mercurio, Deo tam ingenioso, totque prædito artibus.' Jamblich. Vit. Pythag. cap. 34. Τὸ μὲν γὰρ ἐκθρυλούμενον τοῦτο Ἑρμῆν ζητεῖν εἰς

τὴν διάθεσιν ξύλον ἐπιτήδειον. Hoc ξύλον ἐπιτήδειον Pausanias Arcadic. ait θύον esse, de quo Theophrast. Vid. lib. v. cap. 5. *Pric.*

Thallus] Nomen servile censeo *Thalus* scribendum. Lapis vet. D. M. TI CLAUDII AUG. LIB. THALETIS VINCIANI NOMENCLATORIS A CENSIBUS THALUS ET JANUARIA LIB. D. S. P. et in alio THALUSA LIBERTA. Vetus Epigramma: 'Liberta et conjunx Petronia cara Patrono, Thalusa hoc tumulo condita luce caret.' *Idem.* Est a Gr. Θαλὸς, quod et θαλλὸς scribitur. *Thalusa* a θάλουσα sive θάλλουσα. *Thalli* nomen frequens est in inscriptionibus et monumentis antiquis, per *ll.* adi Burmann. ad Anthol. Lat. lib. IV. Ep. 79. vs. 2. *J. B.*

PAG. 477 *Ut ter aut quater die corr.*] Loquitur de morbo comitiali, quem putabant a Luna immitti flagitiosis hominibus, unde et *sacrum* eum appellarunt. Aretæus Cappadox de diuturn. morb. causis pag. 40. Theophilactus in Matthæum c. 4. Theodorus Priscianus lib. XI. cap. 11. Cælius Aurelianus lib. I. c. 4. Celsus lib. III. c. 23. *Elmenh.* *Aut* non est in Pith. et calamo expunxit Salm. Infra p. 550. 'Ter et quater.' Horat. I. Od. 13. vs. 3. 'ter et quater.' Virg. Georg. I. vs. 410. 'Ter gutture voces Aut quater ingeminant.' *J. B.*

Q. *in Th. despuant*] Sic lego cum Florent. membr. Vulgati *despiciunt* habent. Vide Ind. *Elmenh.* Jam ante Elmenh. quem sequuntur Pric. et Scriv. in Ed. Junt. post. editum *despuent*: præclare. Membranis Florent. accedunt diserte Mss. Bemb. et D'Orv. quare depravatam veterem lectionem revocare non debuerant Flor. Edd. Altenb. et Bip. *Despiciant* (nam sic est in Ms. Pith. et Edd. vett. plerisque, *non disp.*) ortum vel ex scripturæ similitudine, vel ab interpolatore, qui nesciebat frequentem illum despuendi ritum. Sic *despuere* in *dispuere* et *dispicere* abiit in Mss. Prudentii Apoth. vs. ult. Id. contra Symm. vs. 580. 'Jovis infectam sanie non despuat aram.' De despuendi ritu in morbo comitiali vide dicta ad Plauti Capt. III. 4. 18. ibique cit. Casaub. ad Theophrasti Charact. c. 16. extr. add. Bronkhus. ad Tibul. I. 2. 54. Pric. ad h. l. Plin. X. 23. extr. 'Comitialem propter morbum despui suetum.' *Quid in Thallo despuant*, i. e. quid sit illud mali in Thallo, quod despuendo avertere cupiunt. *J. B.* *Quid in Thallo despuant*] Morbum comitialem nempe. Plinius lib. XXVIII. cap. 4. 'Despuimus comitiales morbos, hoc est, contagia regerimus.' Plaut. Capteiv. 'Illic isti qui insputatur morbus interdum venit.' *Pric.*

Eodem poclo bibere] Lucillius apud Nonnium: 'Eodem poclo bibo, eodem amplector.' *Idem.*

Vos ipsi videtis] Quid videbant? Thallum certe non: nam ille non aderat. Num igitur, illum, multo prius quam App. Œam veniret, corruere solitum? Sed tum leg. *vidistis.* Quare rescribo, quod margini adlevit Salm. *vos ipsi, si audetis, negate, &c.* Primo omissum fuerat *si*, ob proxime præcedens *ipsi*: dein, ad aliquem eliciendum sensum, *audetis* mutatum in *videtis.* Alloquitur orator accusatores suos, non auditores. *J. B.*

PAG. 478 *Rus ablegatus in longinquos agros, ne familiam contaminaret*] Titinnius apud Festum: 'Rus detrudetur pedicosus squallidus.' D. Ambros. Apolog. David. c. 14. 'Plerique divitum amandare consueverunt mancipia sua, et per agellulos relegare.' *Pric.*

Corpore morbido] Νοσερῷ, Onomast. vet. *Idem.*

Cujus caput contingat] Profecto hic locus, si quis alius, observatione dignus: habet enim ritum quempiam in susurris Magicis instinguendis usitatum, ut a nullo Commentatorum expositum, ita reapse minus protritum. Fateor non incommode referri

posse ad προσεγγίσεις illas, quibus Magi ut plurimum carmina infundebant sua: ut ex Zonara superius adducto, Heliodoro lib. VI. aliisque conspecti nominis Scriptoribus haud incompertum est: imo (ut quod sentio dicam,) ita capiendum censeo: obiter admonebo tamen, sententiam hanc non eam esse, quæ etiam alius aditum præcludat prorsus. Oro, qui scimus an protensio manus designetur, necne? male non convenit certe τὸ *contingat:* quin et nescio quid legisse videor mihi apud D. Chrysost. in Act. Apost. ubi de pueri contacto capite disertim mentio; quod tamen loci hujus esse non affirmare ausim. Liber ad manum non est, eoque minus eum locum adduco: cæterum defectum ejus (idque ni fallor, prolixe) sarciam, adscripto alio necdum typis edito, in quo ejusmodi extensionis, charta inter digitos conclusa, ad quodcunque libido ferret instinguendum potentiam, planeque Diabolicam vim luculentissime expressam videas. Extat autem in Chronico Richerii Senoniensis Monachi, stilo rudiore scriptus, neque tantum temporibus iis, sed et nonnihil narrationis fidei consentaneo forsan. *Idem.* Sequitur narratio de Magistro Roberto, qui chartulam tanta arte composuerat, ut si eam capiti alicujus imponeret, quæcunque ille vellet, fateretur: qua Magister ille usus dicitur ad matronam, quæ ejus libidini obsequi nolebat, morti addicendam, ut quæ confessa fuerat, se e secta Hæreticorum esse. Detecta tamen fuit fraus ab ipsius matronæ filio, qui nefario Prædicatori chartulam de manibus excussit: quo facto meritas sceleris pœnas dedisse dicitur Magister Robertus. *J. B.*

Pulchro pallio] Non displiceat *puro pallio*. Vide Festum in 'pura vestiment.' *Casaub.* Adsentior doctissimo viro, qui *puro pallio* legit, ut intelligatur, quod Festus 'pura vestimenta' vocari dicit, 'non obsita, non fulgurita, non funesta, non maculata:' qualia Sacerdotum erant. atque ita Lucius noster hic, 'quem quis sacrificio adhibent.' De Pallio Sophistico, quo Novitii Athenis amiciebantur, videndus Olympiodorus in excerptis Photii. Similis ritus in Germania, quæ Depositio Scholastica dicitur. *Sc. Gent.* Ed. Junt. post. jam dederat *puro*, quod addicit Ms. Pith. et auctore Casaubono amplexi sunt Wow. Elm. cum seqq. Pro *amiciat* Ed. Ven. *amiciatur*. Mox τὸ *speret* exsulat a D'Orv. pro quo. Bemb. *spectet*. J. B.

Oculos truces in te invertisset] Salvian. Massil. 'Vibrans in os meum truces oculos.' *Pric.* *Oculos t. i. t. i. faciem tuam spumabundus conspuisset*] Lucian. hoc ipso argumento in Φιλοψευδ. Τῷ ὀφθαλμῷ διαστρέφοντας, καὶ ἀφροῦ πιμπλαμένους τὸ στόμα. Gellius de irascente l. I. cap. ult. 'Oculi truces, os turbidum, et in spumam effervescens.' Nicander de intoxicato Ἀλεξιφαρ. Λοξαῖς δὲ κόραις ταυρηδὸν λεύσσων, Θήγει λευκὸν ὀδόντα, παραφρίζει δὲ χαλινοῖς. *Idem.*

Pag. 479 *Caput succussisset*] In eadem re Seneca, de Ira III. 10. 'Memoria sublabitur, caputque versatur.' *Idem.*

Ejus ruina] Hac voce, hoc eodem argumento Sammonicus utitur cap. 58. 'Ipse Deus memorat dubiæ per tempora Lunæ Conceptum, talis quem sæpe ruina profudit.' *Idem.*

Gagates] Anshelmus Boëtius in historia gemmarum et lapidum lib. II. cap. 165. Ætius Tetrabibli primæ serm. II. cap. 24. 'Suffitus gagatis menses ac secundas detrahit, deprehendit item et arguit morbos comitiales. Gagates suffitu serpentes fugat, dæmonicos prodit, ac dæmonibus adversari creditur. Epileptici autem et morbo Comitiali laborantes, si suffitum ipsius olfecerint, extemplo morbo corripiuntur, ob id num liberati sint, nec ne, hac nota facile per-

cipitur. Contra nocturna terriculamenta, Ephialten, dæmonumque vexationes ac præstigia gestatus plurimum conducit.' *Elmenh.* Vide de Gagate et aliquoties cum eo confuso gangite lapide Salmas. ad Solin. pag. 178. seqq. Turneb. Advers. XVII. 15. Bersm. ad Lucan. VI. vs. 676. Gentil. ad h. l. *J. B.* *Quum incensus Gagates lapis, ut apud Physicos lego*] Libet de hoc lapide verba Henrici Huntingdonii Anglicanarum Histor. lib. I. in principio, in descriptione Britanniæ, adscribere: 'Gignit etiam lapidem Gagatem plurimum optimumque. Est autem nigrogemmeus, et ardens: igne adcensus serpentes fugat, attritu calefactus adplicita detinet æque, ut succinum.' Alius est lapis Achates, sive Agathes, in Sicilia, de quo Facellus lib. I. de Rebus Sicul. cap. 4. et Priscianus de situ orbis. *Scip. Gent.*

Cujus odore etiam, &c.] Optime heic locum habere possunt, quæ de pisciculo quodam supra Noster: 'Apud veteres Philosophos proprietatem hanc non reperio, quanquam omnium rarissima sit, et hercle memoranda.' *Pric.*

Venalitiis] Δουλοπρατηρίοις. Vide Pric. ad h. l. et VV. DD. ad Petron. cap. 29. ubi tamen dubitat Burm. an *venalitium* dici possit locus in quo vendebantur servi, et exponendum putat, turbam, gregem servorum venalium. *J. B.* *In venalitiis*] Scribend. per *c.* 'Venalicium' est 'forum venalium,' Δουλοπρατήριον. Venuleius. l. ult. § 2. de edilit. Edict. 'E venalicio novitiorum emptus.' Ulpianus autem l. v. § 1. de Jure delib. videtur posuisse id verbi pro *venalibus:* quam conjecturam nostram non respuet qui inspexerit locum, et in emendis speciosis mancipiis Romanorum luxus meminerit. Ab hujusmodi *venalibus* dicti 'Mercatores venalicii.' Cicero Oratore: 'Neque me divitiæ movent, quibus omnes Africanos et Lælios multi venalicii mercatores superarunt.' Inscriptio vetus:

L. VALERIVS.
ZABDAE. MERCAT.
VENALICI. L.

Onomast. vet. 'Venalicius, Ἀγοραστής.' Iidem et 'Venaliciarii.' Glossæ: 'Μεταβόλος, μεταπράτης ἀνδραπόδων, Mango, venaliciarius.' Aliæ: 'Venaliciarius, Σωματέμπορος.' *Pric.*

PAG. 480 *Piaculari sacro*] Ἀποδιοπομπήσει. In de Deo Socrat. 'Piacularibus sceleribus.' Isidor. 'Proculum, abominatio:' fors *Piaculum.* Idem.

Etsi nihil ad religionem suffragaretur] In verbis hæreo: nec scio an satis bene emendem *etsi nihil ad libidinem suffragaretur.* Sententiam facile video: quam iterum infra expressam video. 'Ceterum,' ait, 'nequeo in animum inducere tam stultum Æmilianum esse, ut arbitretur mihi literas pueri, et ejusdem accusatoris mei, obfuturas.' *Casaub.* Corrupte. Fortasse rescribendum, *nihil ad delationem suffragaretur.* Wower. *Libidinem.* Alii *delationem.* Flor. et Rom. *religionem:* quod retinet et explicat Scipio Gentilis. [vid. inf.] *Elmenh.* Nullus heic *libidini* locus, quod reponere Casaub. gestiebat: multo minus Wowerii conjecturæ, scribentis *delationem.* *Relligionem* signate dixit Noster, ut et alii sexcenti. Cicero: 'Habeo Judices, quem vos socium vestræ relligionis jurisquejurandi facile esse patiemini.' Tacitus: 'Securum adversus æmulos et relligione judicum meritam laudem assequuturum.' l. v. Cod. de Testib. 'Relligio judiciaria.' Δικάζοντος ἀγχίνοιαν καὶ θεοφιλίαν Harmenopulus vocat. Lib. I. Tit. 7. 'Fidem jurisjurandi' Phædrus III. 10. *Pric.* Excepta Vulc. sec. quæ Casauboni conjecturam, *libidinem,* expressit, Edd. habent *nihil ad religionem suffragaretur:* et in *religionem* consentiunt Mss. O. quod explicant de religione judicis. (ut sæpissi-

[illegible] V. S. [illegible] hoc [illegible] Fuit. [illegible] mihi [illegible] ad [illegible] Ep. [illegible] p. [illegible] pro mihi re- [illegible] Pudens [illegible] sed [illegible] ad [illegible] quam ducunt D'Orv. Pith. [illegible]. quemadmodum [illegible] quod et [illegible]. Legendum itaque mihi ei vulg. [illegible] hoc [illegible] ad testi- [illegible] mihi [illegible] quia [illegible] cui [illegible] non [illegible]. J. B. [illegible] mihi ei [illegible] Hæret vir doctissimus in verbis [illegible], atque inclinat, ut legat, ei abdicans. Nihil mutandum est: etenim religionem Judicum intelliget, quam instruere testimonium pueri non potest, quum Pueri a testimonio dicendo arceantur in causis, præsertim capitalibus; immo et minores xxv. annis. Neque puer solum Pudens, sed et inimicus et accusator Appuleii; quæ altera caussa repellendi testis. Appuleius ipse infra utramque conjunxit, quum ait 'Cæterum nequeo in animum inducere, tam stultum Æmilianum esse, ut arbitretur mihi literas pueri, et accusatoris mei obfuturas.' Ubi et tertiam causam notes, quod literis, non voce testimonium dicat. At Divus Adrianus generaliter rescripsit, testibus se, non testimoniis credere. L. III. vers. divi. ff. de testib. Et Orator idem noster, infra alio loco: 'Cur autem testimonium ex libello legistis? Crassus ipse ubi gen-tium est?' Quartum etiam vitium in hoc testimonio notari potest, quod unius pueri, quum ne duorum quidem aut plurium idoneum sit. *Scip. Gent.*

Facilius fuit] *Facilius* hoc loco non [illegible] est, sed [illegible]. Q. Cicero ad M. Fratr. de petit. Consul. 'Facile præceptum est ut quod acturus sis, id significes te studiose ac libenter esse facturum.' Varro de R. R. lib. II. 'Facile est quod habeant conservum in Villa.' Salvian. III. contra Avar. 'Facilius est heic donare filiis quippiam, quam parentibus in futuro.' *Pric.*

Dementire] Vulg. dementiri. Sed Apologia II. 'sese non Magia in amorem inductam dementire?' ubi in Bas. ed. dementare. Utrumque Veteribus usitatum repperias. Glossarium: 'Dementat, [illegible],' Lucret. III. 'Dementit enim, deliraque fatur.' Tertull. de Anima: 'Nam et cum dementit homo, dementit anima.' Marcianus Capella l. VIII. 'Desipere vel dementare cœpisti.' *Colv.* Add. Haverc. ad Tertull. Apol. c. 22. *Dementire* videtur confirmari Mss. Florent. Sed Pith. et D'Orv. cum Edd. ante Colv. dementiri. J. B. *Tete ut ipsum diceres interfuturum, et ex eo mero cœpisse dementire*] Venustam Ironiam! si finxisses (inquit) mentis invaletudinem, prosperasses melius tibi, aperuisses venum calumniæ. Juvenal. Sat. II. 'Furor ipse Dat veniam.' Senec. Herc. Fur. 'Solus te jam præstare potest Furor insontem.' Salvian. Massiliens. 'Nulla res minus culpanda est quam amentia: voluntas crimen non habet, ubi furore peccatur.' V. lib. IV. D. de in jus voc. Jul. Paul. Recept. Sent. Lib. v. Tit. de Injur. Et huc refer quæ de Octavio quodam narrat in Julio Suetonius, et de Druso Tacitus Annal. XVI. *Pric.* *Dementire*] V. Colvium, aut (qui eum exscripsisse videtur) Gentilem. Estne hoc novas observationes afferre, an

alienas recoquere? *Idem.*

Mendacium frigere] Κακοτρεπῶς sic Græci suum ψυχρόν. V. Casaub. Not. ad Suetonii Claud. *Idem.*

Atque ita ad aliam speciem argumenti transgressus est] Cur autem speciem? immo eadem plane videatur, id est, de puerorum testimoniis: sed aliam dicit duabus de caussis: una est quod pueri isti, de quibus nunc loquitur, servi erant: altera, quod spe libertatis ad mentiendum erant confirmati. Species quædam Translationis Rhetoricæ hic notanda est; de quibus Quintilianus lib. III. et Alciatus, et Antonius Augustinus in libris Emendationum. *Scip. Gent.*

Ultro provoco] Plerique libri vulgati, *vitro provoco.* Refer ad clepsydram judiciariam. Suidas ἀπ' ἐφ' ὕδωρ. *Wower.* Alii *vitro prov.* Elmenh. Legi non nemo voluit, *vitro provoco:* namque quia res hæc acta est ad aquam. En cor Zenodoti, en jecur Cratetis! *Pric.* Merum est Typothetæ vitium in Edd. Ald. Bas. pr. *J. B.*

Pueros quos spe libertatis audio confirmatos ad mentiendum] Sisenna apud Nonnium III. Historiarum: 'Servulum ejus præmio libertatis inductum, cum tumultu conventum populum perduxit armatum:' scribebam, *conventum populi perduxe armatum.* Pric.

Pag. 481 *Postulo, et flagito*] Cicero pro Fonteio: 'Insector ultro atque insto accusatori: insector, inquam, ac flagito testeis.' Et pro Plancio: 'Etiam atque etiam insto, atque urgeo: insector, posco, atque adeo flagito crimen.' *Idem.*

Mea aqua ad hæc] Sic apud oratores Græcos: ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι λεγέτω. *Casaub.* D'Orv. non habet *ad.* J. B. *Mea aqua licet ad hoc utare*] Demosth. κατ' Εὐβουλίδ. Εἴ φασί με τοῦτο ψεύδεσθαι, ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ ὕδατος, ὅστις βούλεται, τ' ἐναντία μαρτυρησάτω. *Pric.*

Quid taces? quid cunctaris? quid respectas] Antea, 'Postulo, Flagito, ultro provoco,' dixit. Plane, ut Cicero in ea pro Plancio: 'Quid taces? quid dissimulas? quid tergiversaris? Etiam, atque etiam insto, atque urgeo, insector, posco, atque adeo flagito crimen.' *Scip. Gent.*

Legibus delegata] Lib. IX. Cod. de Assess. 'Judicio, legibusque tradantur.' Sidon. lib. VII. Epist. 7. 'Seronatum Barbaris Provincias propinantem, non timuerunt legibus tradere.' *Pric.*

Duodecim Tabulis interdicta] Ammian. Marcellin. lib. XXVI. 'Filium suum venefico tradidisse, docendum artium nefariarum secreta, legibus interdicta.' *Idem.*

Ob incredundas frugum illecebras] 'Illecebræ' sunt 'Excantationes,' ut in verbis legis, 'Si quis alienas frugeis excantassit.' h. e. de loco suo carminibus pellexerit. D. August. de Civit. VIII. 19. 'Hac pestifera scelerataque doctrina fructus alieni in alias terras transferri perhibentur.' Author Queroli: 'Messes hac atque illac transferunt diris tempestatibus:' obiter adverte etiam, quid sit *Incantare:* fruges necare nempe, facere ut arescant. De hoc maleficii genere capiendus Petronius: 'Florida Tellus Quum volo, spissatis arescit languida succis.' Et Ovid. 'Carmine læsa Ceres steriles vanescit in herbas.' *Idem.*

Cui non modo servorum, &c.] Casaub. ad Athen. XIV. 10. Elmenhorst. ad Minucium. *Idem.*

X Vviri sacris fac.] Ironia: ut mox: 'ut video vos palæstritam, non magum accusatum venistis.' *Brant.*

Si conscientiæ nimis multi s.] Nihili lectio: puto scribendum, *si conscientia unius multi sunt.* Vocem *nimis* mutatum in *unius,* quæ dictio totidem apicibus constat: quamquam si quis utramque vocem censeat retinendam, non refrager. Ita legimus, *conscientia unius nimis multi sunt.* catum dic-

tum est nimis verum. *Casaub.* Leg. *si c. unius m. s.* Arguta sententia, quæ nulla est, ut nunc verba leguntur. Neque mihi constructionis raram faciem quis dicat. Ad Grammaticos abeat, qui hic offenditur. Eadem locutionis forma est, quæ sequitur: *XV. liberi homines, populus est; totidem servi, familia.* Recte ita lego. Sed amico meo videbatur, *Si conscientia nimis multi sunt*, i. e. si ipsa conscientia multorum instar testium est. Non hoc voluit Auctor. Sed, quorsum, inquit, tot servos conscios adhibuissem; cum si unus conscius sit, tantundem esse periculi videatur, ac si conscii multi sint? *Acidal.* *Conscientiæ nimis multi sunt.* Veterem hanc lectionem nihili esse pronunciaverat Casaub. quare deinceps editores, eo suadente, dedere *conscientiæ unius multi sunt*, quomodo legendum esse suspicatus quoque est Gruter. Suspic. Ined. XXII. 6. Equidem illud viris doctis non adsentio, et ne ferendam quidem eo sensu locutionem arbitror. Itaque restitui veterem lectionem, cujus sensus est: si nimis quam facile per tot servos res magica, quæ in occulto fieri solet, ad conscientiam, i. e. ad notitiam vulgi pervenire potest. Supra: 'Sciunt ergo aliquid quindecim servi, et occultum est?... Alterum horum fatearis necesse est, aut illicitum non fuisse in quo tot conscios timuerim; aut si illicitum fuit, scire tot conscios non debuisse.' *Unius* tamen firmatur auctoritate Mss. Florent. et D'Orv. Sed *conscientiæ* servant Mss. quantum scio, O. Unde, ni fallor, clare patet, illud *unius* ex solita confusione τῶν *unius* et *nimis* ortum esse. Groslot. adlevit, *si conscientiæ unus multi sunt.* i. e. si ad rem divulgandam vel unus instar multorum est. *J. B.*

Quindecim liberi homines, populus est] Mirum hoc alicui videatur. Sed populum intellige, vicum, vel aliam exiguam multitudinem in unum locum jure congregatam. Sic Græcum Δῆμος accipitur. Tradit enim Aristoteles in libello de Poëtica δήμους ab Atticis vocatos esse, quos alii κώμας, seu vicos appellarent. et Festus, 'δῆμοι, apud Atticos, sunt apud nos pagi.' Non est autem absurdum, vicum quindecim tantum liberis hominibus constare, præsertim si solos patres familiarum eo nomine intelligamus; quibus alii multi subeunt. At Justinus lib. X. 'in tanto populo,' inquit; loquens de quinquaginta filiis. *Scip. Gent.*

Totidem vincti, ergastulum] Veteres glossæ: 'Ergastulum, τόπος ἐν ᾧ οἱ δεσμῶται ἐργάζονται,' Locus in quo vincti operantur: de ergastulis servorum apud Romanos erudite, ut omnia, doctor noster J. Lipsius exposuit lib. II. Electorum, cap. 15. ubi locum hunc Appuleii citans, ait: Non sic tamen, ut dico, tres servi vincti Ergastulum confecerint: sed certo numero, quem acceptum referes soli Appuleio, quindecim, &c. Quod tamen de pleno legitimoque ergastulo dictum capio: quia alias scio, personalem illum carcerem stetisse numero minore. Ibidem serves ergastularios, ἁπλῶς vinctos nominatos docet: ut hic Appuleii locus etiam demonstrat; qui Milesia IX. podes iis annulatos tribuit, quod catenæ, quibus ii adstricti, orbes e ferro essent, instar annulorum. Florus, 'catenatos cultores,' dicit. *Idem.*

PAG. 483 *An adjutorio*] Alii libri *auditorio*, credo parum visam Latinam vocem Taciti, Suetonii, et Senecæ, *adjutorio*. Aut illi certe lolio victitabant qui hæc corruperunt: 'tenere hostias' dictum ut ab Epicteto apud Arrianum περὶ τῶν μαντευομένων quodam loco, κρατεῖν τὰ σπλάγχνα. nam idem ritus ab utroque intelligitur. Hostiarum lustralium in magicis sacris meminit Tibullus, 'Et me lustravit tædis, et nocte serena Concidit ad Magicos hostia pulla deos.' *Ca-*

saub. Fulv. Rom. et Flor. *adjutorio.* Elmenh. Excerpt. e vett. Gloss. 'Adjutorium, βοήθεια.' *Pric.* *Auditorio* male editum in Edd. Ald. Junt. post. Colv. Vulc. pr. et paucis aliis vett. Quod, licet jam monitum a Casaub. mireris iterum intrusum ab Elmenh. et Scriv. contra Mss. O. Auditorum non est hostias lustrales tenere, sed adjutorum. De τοῦ *adjutorium* frequentiori apud Latinos auctores usu, quam vulgo putatur, vide Tennul. ad Front. Stratag. IV. 7. § 31. et Oudend. ad ejusd. l. II. 5. § 11. *J. B.*

Grana th. numerarent] Invitis libris et Interpretibus omnibus lego *mundarent.* Eunapius pari argumento Λιβανωτοῦ χόνδρον καθαρίσας. Marcian. Capella vocat 'Aroma præparare.' Cum hæc satis dixi, cape et Petronii illa: 'Ut solvit ergo licio pannum, partem leguminis super mensam effudit, jussitque me diligenter purgare.' Loquitur de maleficio: nil certius lectione nostra. *Pric.*

Perductam] D'Orv. *productam.* cf. Met. lib. II. pag. 146. b. coll. lib. VIII. pag. 576. a. et lib. XI. pag. 782. b. *J. B.*

Ejusdem Thalli valetud.] Latinitatis ratio postulat, *Thallo:* genus loquendi est translatitium et jam pueris notum: in libello tamen de Deo Socratis ita emendandus venit locus quem corruperunt, qui similem huic φράσιν non intelligebant. 'Socrates, sicubi locorum aliena sapientiæ officiis consultatio ingruebat, ibi sui dæmonis præsagio regebatur:' hodie legitur, *alienæ:* nullo plane sensu: separat officia sapientiæ, a divinatione. Sic paullo ante, 'sicubi tamen interfectis sapientiæ officiis, non consilio, sed præsagio indigebat.' Quo loco anceps animi sum, dixeritne Auctor, *interfecta sapientiæ officia,* ut Plautus, 'occisa hæc res Est:' an potius legendum *interfectis,* vel *interceptis.* Casaubonus. Scal. in Ed. Vulc. sec. et Wow. fidenter dedere *Thallo.* Frustra. 'Eadem Thalli valetudo,' i. e. eadem valetudo, quæ est valetudo Thalli. Genit. *Thalli* non regitur a τῷ *ejusdem,* sed a nomine *valetudo.* Pro *pollic. sim* Pith. *poll. sum.* J. B.

Themison medicus, a quo mulier ad inspiciendum perducta est] Id est, ut inspiceretur, antique. Sallustius: 'Quo cum Tisidius ad imperandum vocaretur,' id est, ut imperium acciperet, pareret. Cicero: 'Ades ad imperandum: sic enim Veteres loquebantur.' Idem in Jure nostro Duarenus annotavit, licet quidam dissentiant. *Scip. Gent.* *Ad inspiciendum*] Sic etiam Plautus Pers. 'Morbum inspicere:' Valerius 'caussam inspicere,' et Petronius 'querelam.' Cicero pro Flacco: 'Vos oro, Judices, et obtestor, ut totam caussam quam maxime intentis oculis, ut aiunt, acerrime contemplemini.' *Pric.*

Nimis inquietam] Lat. Latin. *minus quietam.* Frustra. *Nimis,* i. e. valde: ut sæpe. V. Ind. Capitol. in Gord. Jun. c. 18. 'Sereno Sammonico nimis acceptus et carus usque adeo, ut,' &c. id. in Maxim. et Balb. c. 6. 'ad rem Veneream nimis rarus.' Treb. Poll. 30. Tyr. c. 9. 'Nimietas crudelitatis.' *J. B.*

Discessisse] Sic Mss. Pith. D'Orv. cum Edd. ante Colv. qui cum seqq. dedit *decessisse.* Utrumque notat *abire.* Sed absolute, non addito casu, aut loco e quo sive ad quem abitur, Appul. utique semper utitur verbo *discedere.* V. Met. I. p. 43. et 79. II. p. 101. 105. 106. et 115. III. p. 195. et 203. IV. p. 277. V. p. 326. VI. p. 407. VII. p. 458. et 462. IX. p. 604. X. p. 704. et 747. XI. p. 790. de D. Plat. lib. I. p. 582. Ed. Flor. Sed *decedere,* vel est, locum alii cedere, ut Met. lib. I. p. 70. lib. XI. p. 766. vel cum casu aliquo jungitur, ut 'decedere mensa,' Met. l. IV. p. 287. cf. II. p. 95. vel additur locus, e quo sive ad quem abitur: ut 'decedere

ad somnum' Met. l. v. p. 329. 'decedere e triclinio' Met. l. x. p. 715. *Idem.*

Sedulo impresentiarum, a laudibus tuis tempero] Eodem artificio III. Floridorum: 'Metuo quidem, Scipio, quoniam laudes tuas attigi, ne me impresentiarum frænet vel tua generosa modestia, vel mea ingenua verecundia.' Simillime libro IV. etiam, ad Pop. Carthag. 'Facilius laudes vestras alibi gentium quam apud vos prædicarim; ita apud vos cuique modestia obnoxia est, apud extrarios autem veritas libera:' male se habet locus, Brantius tentabat, *Ita apud vos utique modestia o. e.* melius (aut fallor) ego, *Ita apud suos cuique, &c.* Pric.

Quæsisti tu, &c. quod mihi emolumentum fuerit incantandi] Infra: 'Respondeat Æmilianus aut Ruffinus, ob quod emolumentum, etsi maxime Magus forem, Pudentillam carminibus et venenis pellexissem.' Cicero pro Roscio: 'L. Cassius ille, quem Pop. Romanus verissimum et sapientissimum Judicem putabat, identidem in caussis quærere solebat, cui bono fuisset; sic vita hominum est, ut ad maleficium nemo conetur sine spe atque emolumento accedere.' Fulgent. I. Mythol. 'Ubi emolumentum deest negotii, causa cessat inquiri.' Lysias Λόγῳ 'Αρειοπαγ. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι τὰ τοιαῦτα οὐχ ὕβρεως ἀλλὰ κέρδους ἕνεκα ποιοῦσι· καὶ ὑμᾶς εἰκὸς οὕτω σκοπεῖν, καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐκ τούτων τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ἀποφαίνοντας ἥτις ὠφέλεια τοῖς ἀδικήμασιν ἐγένετο. Miles. III. Noster: 'Vel certe ulla præda monstretur, cujus cupidine tantum flagitium credatur admissum.' *Idem.*

Pulchre ac perseveranter tertio quæsisti] Hæc est *Solertia* illa *percontandi* quam supra laudat: quæ tamen Judici an permissa, disceptant quidam. Phavorinus apud Gellium l. XIV. c. 2. 'Atque illud amplius ambigi ac dubitari scio, debeatne Judex inter cognoscendum ea quæ dicto quæsitoque opus est, dicere et quærere, etiamsi cujus ea dici quærique interest, neque dicat, neque postulet; patrocinari enim prorsus hoc esse aiunt, non judicare.' Locus est perquam luculentus, et omnino dignus qui inspiciatur, plura enim quæsita habet super Judicis officio. *Idem.*

PAG. 484 *Expediant*] Met. lib. III. pag. 190. 'imaginis rationem idoneis verbis expedire.' *Expedire* est rem impeditam et intricatam, ut sunt caussæ, cur quæque facta sint, explicare. cf. Græv. ad Justin. XLIII. 1. Oudend. supra ad Met. VI. p. 399. a. *J. B.*

Neque culpæ, &c. confinem] Savar. ad Sidon. lib. I. Epist. 6. *Pric.*

Admonendus es mihi, non docendus] Fabius lib. IV. cap. 1. 'Heic est admonendus Judex, illic docendus.' Gellius lib. XVI. cap. 8. 'Sui magis admonendi, quam aliorum docendi gratia.' Idem lib. ult. cap. ult. 'Ut ea non docendi magis quam admonendi gratia scripta existiment.' Hyginus Poët. Astron. 'Scripsi ad te, non ut imperito monstrans, sed ut scientissimum commonens.' *Idem.*

Timæo] Non longe a fine operis. *Colv.* *Plato, &c. cælesti quadam facundia*] In de Deo Socratis: 'Plato cælesti facundia præditus, æquiparabilia Diis immortalibus disserens.' Minuc. Octav. 'Platoni apertior de Deo, ac rebus ipsis, et nominibus oratio est, et quæ tota esset cælestis, nisi persuasionis civilis admistione nonnunquam sordesceret.' *Pric.*

Caussam morborum omnium trifariam percenset] Videtur Plato hac in re dissentire ab Hippocrate et Galeno, et ita ego accepi. Sed contra revocat me idem vir doctissimus Ficinus, ita scribens eodem loco: 'Distinguit quoque morborum, tum aliorum, tum febrium species, singulorumque rationes adsignat. Quales esse potissimum rationes, quas apud Galenum Platonicum legi, jamdiu existimavi,

ac nuper a Georgio Cyprio, insigni medico, sum in sententia confirmatus. His enim diebus quum ad me curandæ matris meæ gratia frequenter adcederet, meque reperiret hæc ipsa legentem, miro quodam ordine Galeni mentem cum Platonica mente conjunxit.' *Scip. Gent.* *Trifariam percenset.* Postremo tertiam speciem item tripartito dividit; alios enim morbos a spiritu, alios a pituita, alios a bile fieri: quas singulas caussas ordine deinceps explicat. Appuleius ita interpretatur, 'Concrementa varii fellis' (χολῆς) 'et turbidi spiritus' (πνεύματος) 'et pinguis humoris' (φλέγματος). Ubi notandum est, quæ vocabula simpliciter et sine ullo adjecto Plato posuit, ea Appuleium epithetis vestivisse; ut quæ ille prolixius exponit, ipse quodammodo explicaret. *Idem.*

Pag. 485 *Modo excessit*] Vera et antiqua scriptura *modum excessit.* Wower. Lege *modum.* In de Dogm. Plat. 'Cum valetudinis portio procurata salubriter, modum necessarii victus nescit excedere.' *Pric.* 'Excedere numerum' dixit App. Met. lib. III. Imo vix Latinum videtur *excedere modo.* Consensus tamen Mstorum O. et Edd. ante Wower. nonnihil suspicionis movet: nisi fraudi fuerit librariis sequens *loco.* An *excedere modo* dictum, ut 'excedere urbe?' licet simile exemplum non noverim. *J. B.*

Concreta ex simplicibus elementis, una tamen specie coaluerunt] 'Partes consimiles' vocat cit. libro. *Pric.*

Ossi] Sic Mss. Florent. et D'Orv. quem duorum summæ auctoritatis Codicum consensum adeo non pro nihilo habendum putavi, ut sic restituerim pro vulgato *ossis.* Amat Noster ἀρχαΐζειν, et *ossum* Antiqui dixere pro *os.* V. Voss. de Anal. II. 13. Alii posterioris ævi scriptores sæpe usurparunt *ossuum.* Vid. Prudent. peristeph. vs. 533. et Burm. ad Anthol. Lat. *J. B.* *Visceris et ossis*] Eod. lib. 'Visceribus ossa sunt tecta.' Miles. VIII. 'Suisque visceribus nudatis ossibus.' *Viscus* pro *carne* accipit. Miles. II. 'Viscus fartim concisum:' inde 'Visceratio, κρεανομία,' vet. Onomast. *Pric.*

Pinguis humoris] Sic φλέγμα vertit. Magna autem elegantia et perspicuitate Appuleius, quæ plurib. verbis et obscurius a Platone dicta sunt, paucis exprimit. Studiosi locos comparent. *Casaub.*

Quorum e numero præcipua sit materia morbi comitialis] Τὸ, *Quorum*, referendum est ad verbum *Concrementa*, vel ad omnes illas tres caussas, quas dixi: omnes enim in morbum comitialem concurrunt, spiritus, pituita, bilis; ut intelligi potest ex loco Platonis, quem hic Appuleius ad verbum pæne vertit: τὸ δὲ λευκὸν φλέγμα διὰ τὸ τῶν πομφολύγων πνεῦμα χαλεπὸν ἀποληφθὲν, ἔξω δὲ τοῦ σώματος ἀναπνοὰς ἴσχον, ἠπιώτερον μὲν, καταποικίλλει δὲ τὸ σῶμα, λεύκας, ἀλφούς τε καὶ τὰ τούτων ξυγγενῆ νοσήματα ἀποτίκτον. μετὰ χολῆς δὲ μελαίνης κερασθὲν, ἐπὶ τὰς περιόδους τε τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ θειοτάτας οὔσας, ἐπισκεδαννύμενον, καὶ ξυνταράττον αὐτὰς, καθ' ὕπνον μὲν ἰὸν, πρᾳότερον, ἐγρηγορόσι δὲ ἐπιτιθέμενον, δυσαπαλλακτότερον, νόσημα δὲ ἱερᾶς ὂν φύσεως, ἐνδικώτατα ἱερὸν λέγεται. *Scip. Gent.*

Inimico igni colliquescit] Eadem sententia et loquutione Laberius apud Nonium corrigendus: 'Figura humana inimico ardore ignescitur:' vulg. *inimici.* Forsan et Noster emendandus IV. Miles. legitur concinne minus, 'Flagrantia Solis inimici,' scripserim ut supra utrobique, *inimico.* Pric. Nescio ubi. *J. B.*

Spiritum indid.] Scribo, *spiritu ind.* Quod ita esse debere, arguit locus Platonis, quem modo citavi. [Vid. Not. Scip. Gent. sup.] *Colv.* Plato πνεῦμα ἐγγενόμενον. *Casaub.* Colvio adsensum præbuere Cas. Wow. Gent. Pric. Flor. et probat eam emendatio-

posse ad *προσεγγίσεις* illas, quibus Magi ut plurimum carmina infundebant sua: ut ex Zonara superius adducto, Heliodoro lib. VI. aliisque conspecti nominis Scriptoribus haud incompertum est: imo (ut quod sentio dicam,) ita capiendum censeo: obiter admonebo tamen, sententiam hanc non eam esse, quæ etiam alius aditum præcludat prorsus. Oro, qui scimus an protensio manus designetur, necne? male non convenit certe *τὸ contingat:* quin et nescio quid legisse videor mihi apud D. Chrysost. in Act. Apost. ubi de pueri contacto capite disertim mentio; quod tamen loci hujus esse non affirmare ausim. Liber ad manum non est, eoque minus eum locum adduco: cæterum defectum ejus (idque ni fallor, prolixe) sarciam, adscripto alio necdum typis edito, in quo ejusmodi extensionis, charta inter digitos conclusa, ad quodcunque libido ferret instinguendum potentiam, planeque Diabolicam vim luculentissime expressam videas. Extat autem in Chronico Richerii Senoniensis Monachi, stilo rudiore scriptus, neque tantum temporibus iis, sed et nonnihil narrationis fidei consentaneo forsan. *Idem.* Sequitur narratio de Magistro Roberto, qui chartulam tanta arte composuerat, ut si eam capiti alicujus imponeret, quæcunque ille vellet, fateretur: qua Magister ille usus dicitur ad matronam, quæ ejus libidini obsequi nolebat, morti addicendam, ut quæ confessa fuerat, se e secta Hæreticorum esse. Detecta tamen fuit fraus ab ipsius matronæ filio, qui nefario Prædicatori chartulam de manibus excussit: quo facto meritas sceleris pœnas dedisse dicitur Magister Robertus. *J. B.*

Pulchro pallio] Non displiceat *puro pallio.* Vide Festum in 'pura vestiment.' *Casaub.* Adsentior doctissimo viro, qui *puro pallio* legit, ut intelligatur, quod Festus 'pura vestimenta' vocari dicit, 'non obsita, non fulgurita, non funesta, non maculata:' qualia Sacerdotum erant. atque ita Lucius noster hic, 'quem quis sacrificio adhibent.' De Pallio Sophistico, quo Novitii Athenis amiciebantur, videndus Olympiodorus in excerptis Photii. Similis ritus in Germania, quæ Depositio Scholastica dicitur. *Sc. Gent.* Ed. Junt. post. jam dederat *puro,* quod addicit Ms. Pith. et auctore Casaubono amplexi sunt Wow. Elm. cum seqq. Pro *amiciat* Ed. Ven. *amiciatur.* Mox *τὸ speret* exsulat a D'Orv. pro quo. Bemb. *spectet.* J. B.

Oculos truces in te invertisset] Salvian. Massil. 'Vibrans in os meum truces oculos.' *Pric.* *Oculos t. i. t. i. faciem tuam spumabundus conspuisset*] Lucian. hoc ipso argumento in Φιλοψευδ. Τῷ ὀφθαλμῷ διαστρέφοντας, καὶ ἀφροῦ πιμπλαμένους τὸ στόμα. Gellius de irascente l. I. cap. ult. 'Oculi truces, os turbidum, et in spumam effervescens.' Nicander de intoxicato 'Αλεξιφαρ. Λοξαῖς δὲ κόραις ταυρηδὸν λεύσσων, θήγει λευκὸν ὀδόντα, παραφρίζει δὲ χαλινοῖς. *Idem.*

PAG. 479 *Caput succussisset*] In eadem re Seneca, de Ira III. 10. 'Memoria sublabitur, caputque versatur.' *Idem.*

Ejus ruina] Hac voce, hoc eodem argumento Sammonicus utitur cap. 58. 'Ipse Deus memorat dubiæ per tempora Lunæ Conceptum, talis quem sæpe ruina profudit.' *Idem.*

Gagates] Anshelmus Boëtius in historia gemmarum et lapidum lib. II. cap. 165. Ætius Tetrabibli primæ serm. II. cap. 24. 'Suffitus gagatis menses ac secundas detrahit, deprehendit item et arguit morbos comitiales. Gagates suffitu serpentes fugat, dæmonicos prodit, ac dæmonibus adversari creditur. Epileptici autem et morbo Comitiali laborantes, si suffitum ipsius olfecerint, extemplo morbo corripiuntur, ob id num liberati sint, nec ne, hac nota facile per-

cipitur. Contra nocturna terriculamenta, Ephialten, dæmonumque vexationes ac præstigia gestatus plurimum conducit.' *Elmenh.* Vide de Gagate et aliquoties cum eo confuso gangite lapide Salmas. ad Solin. pag. 178. seqq. Turneb. Advers. XVII. 15. Bersm. ad Lucan. VI. vs. 676. Gentil. ad h. l. *J. B.* *Quum incensus Gagates lapis, ut apud Physicos lego*] Libet de hoc lapide verba Henrici Huntingdonii Anglicanarum Histor. lib. I. in principio, in descriptione Britanniæ, adscribere: 'Gignit etiam lapidem Gagatem plurimum optimumque. Est autem nigrogemmeus, et ardens: igne adcensus serpentes fugat, attritu calefactus adplicita detinet æque, ut succinum.' Alius est lapis Achates, sive Agathes, in Sicilia, de quo Facellus lib. I. de Rebus Sicul. cap. 4. et Priscianus de situ orbis. *Scip. Gent.*

Cujus odore etiam, &c.] Optime heic locum habere possunt, quæ de pisciculo quodam supra Noster: 'Apud veteres Philosophos proprietatem hanc non reperio, quanquam omnium rarissima sit, et hercle memoranda.' *Pric.*

Venalitiis] Δουλοπρατηρίοις. Vide Pric. ad h. l. et VV. DD. ad Petron. cap. 29. ubi tamen dubitat Burm. an *venalitium* dici possit locus in quo vendebantur servi, et exponendum putat, turbam, gregem servorum venalium. *J. B.* *In venalitiis*] Scribend. per *c.* 'Venalicium' est 'forum venalium,' Δουλοπρατήριον. Venuleius. l. ult. § 2. de edilit. Edict. 'E venalicio novitiorum emptus.' Ulpianus autem l. v. § 1. de Jure delib. videtur posuisse id verbi pro *venalibus:* quam conjecturam nostram non respuet qui inspexerit locum, et in emendis speciosis mancipiis Romanorum luxus meminerit. Ab hujusmodi *venalibus* dicti 'Mercatores venalicii.' Cicero Oratore: 'Neque me divitiæ moveant, quibus omnes Africanos et Lælios multi venalicii mercatores superarunt.' Inscriptio vetus:

L. VALERIVS.
ZABDAE. MERCAT.
VENALICI. L.

Onomast. vet. 'Venalicius, Ἀγοραστής.' Iidem et 'Venaliciarii.' Glossæ: 'Μεταβόλος, μεταπράτης ἀνδραπόδων, Mango, venaliciarius.' Aliæ: 'Venaliciarius, Σωματέμπορος.' *Pric.*

PAG. 480 *Piaculari sacro*] Ἀποδιοπομπήσει. In de Deo Socrat. 'Piacularibus sceleribus.' Isidor. 'Proculum, abominatio:' fors *Piaculum*. Idem.

Etsi nihil ad religionem suffragaretur] In verbis hæreo: nec scio an satis bene emendem *etsi nihil ad libidinem suffragaretur*. Sententiam facile video: quam iterum infra expressam video. 'Ceterum,' ait, 'nequeo in animum inducere tam stultum Æmilianum esse, ut arbitretur mihi literas pueri, et ejusdem accusatoris mei, obfuturas.' *Casaub.* Corrupte. Fortasse rescribendum, *nihil ad delationem suffragaretur*. Wower. *Libidinem*. Alii *delationem*. Flor. et Rom. *religionem:* quod retinet et explicat Scipio Gentilis. [vid. inf.] *Elmenh.* Nullus heic *libidini* locus, quod reponere Casaub. gestiebat: multo minus Wowerii conjecturæ, scribentis *delationem*. *Relligionem* signate dixit Noster, ut et alii sexcenti. Cicero: 'Habeo Judices, quem vos socium vestræ relligionis jurisquejurandi facile esse patiemini.' Tacitus: 'Securum adversus æmulos et relligione judicum meritam laudem assequuturum.' l. v. Cod. de Testib. 'Relligio judiciaria.' Δικάζοντος ἀγχίνοιαν καὶ θεοφιλίαν Harmenopulus vocat. Lib. I. Tit. 7. 'Fidem jurisjurandi' Phædrus III. 10. *Pric.* Excepta Vulc. sec. quæ Casauboni conjecturam, *libidinem*, expressit, Edd. habent *nihil ad religionem suffragaretur:* et in *religionem* consentiunt Mss. O. quod explicant de religione judicis. (ut sæpissi-

me, v. Brisson. de V. S.) Locum hoc modo interpretatur Florid. 'cujus quamvis pueritia nihil conferret ad religionem movendam judici, accusatoris tamen personam, quam sustinet, detraheret ei fidem.' Jungerm. Ep. 31. inter Gudian. p. 384. pro *nihil* reponebat *mihi*: ut sit sensus, pueritiam Pudentis posse movere suspicionem de sacris magicis, quia enim ad sacra illa opus est pueris. Neutrum ab omni parte mihi placet: sed verissimam censeo lectionem, ad quam ducunt D'Orv. Pith. *refrugetur*, quemadmodum mox etiam *derogat*, quod et Salm. scripsit in marg. Legendum itaque *nihil ad relig. refrugaretur*: hoc sensu: Etiamsi ad testimonii religionem minuendam nihil faceret ejus pueritia, tamen vel propterea omnis ei fides deroganda, quia sustinet personam accusatoris, cui adversus reum testimonium dicere non datur. *J. B.* *Cujus pueritia, etsi nihil ad religionem suffragaretur, tamen accusatio fidem derogaret*] Hæret vir doctissimus in verbo, *Religionem*, atque inclinat, ut legat, *ad libidinem*. Nihil mutandum est: etenim religionem Judicum intelligit, quam instruere testimonium pueri non potest, quum Pueri a testimonio dicendo arceantur in caussis, præsertim capitalibus; immo et minores xxv. annis. Neque puer solum Pudens, sed et inimicus et accusator Appuleii; quæ altera caussa repellendi testis. Appuleius ipse infra utramque conjunxit, quum ait 'Cæterum nequeo in animum inducere, tam stultum Æmilianum esse, ut arbitretur mihi literas pueri, et accusatoris mei obfuturas.' Ubi et tertiam causam notes, quod literis, non voce testimonium dicat. At Divus Adrianus generaliter rescripsit, testibus se, non testimoniis credere. L. III. vers. divi. ff. de testib. Et Orator idem noster, infra alio loco: 'Cur autem testimonium ex libello legistis?' Crassus ipse ubi gentium est?' Quartum etiam vitium in hoc testimonio notari potest, quod unius pueri, quum ne duorum quidem aut plurium idoneum sit. *Scip. Gent.*

Facilius fuit] *Facilius* hoc loco non εὐχερέστερον est, sed συμφορώτερον. Q. Cicero ad M. Fratr. de petit. Consul. 'Facile præceptum est ut quod acturus sis, id significes te studiose ac libenter esse facturum.' Varro de R. R. lib. II. 'Facile est quod habeant conservam in Villa.' Salvian. III. contra Avar. 'Facilius est heic deesse filiis quippiam, quam parentibus in futura.' *Pric.*

Dementire] Vulg. *dementiri*. Sed Apologia II. 'sese non Magia in amorem inductam dementire:' ubi in Rom. ed. *dementare*. Utrumque Veteribus usitatum repperias. Glossarium: 'Dementat, ἀφρονεῖ, ἀνοεῖ, ἀνοηταίνει.' Lucret. III. 'Dementit enim, deliraque fatur.' Tertull. de Anima: 'Nam et cum dementit homo, dementit anima.' Marcianus Capella l. VIII. 'Desipere vel dementare cœpisti.' *Colv.* Add. Haverc. ad Tertull. Apol. c. 23. *Dementire* videtur confirmari Ms. Florent. Sed Pith. et D'Orv. cum Edd. ante Colv. *dementiri*. J. B. *Tete ut ipsum diceres interfuisse, et ex eo sacro cœpisse dementare*] Venustam Ironiam! si finxisses (inquit) mentis invaletudinem, prospexisses melius tibi, aperuisses venam calumniæ. Juvenal. Sat. II. 'Furor ipse Dat veniam.' Senec. Herc. Fur. 'Solus te jam præstare potest Furor insontem.' Salvian. Massiliens. 'Nulla res minus culpanda est quam amentia: voluntas crimen non habet, ubi furore peccatur.' V. lib. IV. D. de in jus voc. Jul. Paul. Recept. Sent. Lib. V. Tit. de Injur. Et huc refer quæ de Octavio quodam narrat in Julio Suetonius, et de Druso Tacitus Annal. XVI. *Pric.* *Dementire*] V. Colvium, aut (qui eum exscripsisse videtur) Gentilem. Estne hoc novas observationes afferre, an

alienas recoqnere? *Idem.*

Mendacium frigere] Καυστρετῶν sic Græci suum ψυχρόν. V. Casaub. Not. ad Suetonii Claud. *Idem.*

Atque ita ad aliam speciem argumenti transgressus est] Cur autem speciem? immo eadem plane videatur, id est, de puerorum testimoniis: sed aliam dicit duabus de caussis: una est quod pueri isti, de quibus nunc loquitur, servi erant: altera, quod spe libertatis ad mentiendum erant confirmati. Species quædam Translationis Rhetoricæ hic notanda est; de quibus Quintilianus lib. III. et Alciatus, et Antonius Augustinus in libris Emendationum. *Scip. Gent.*

Ultro provoco] Plerique libri vulgati, *vitro provoco*. Refer ad clepsydram judiciariam. Suidas ἐν' ἐφ' ὕδωρ. *Wower.* Alii *vitro prov.* Elmenh. Legi non nemo voluit, *vitro provoco:* namque quia res hæc acta est ad aquam. En cor Zenodoti, en jecur Cratetis! *Pric.* Merum est Typothetæ vitium in Edd. Ald. Bas. pr. *J. B.*

Pueros quos spe libertatis audio confirmatos ad mentiendum] Sisenna apud Nonnium III. Historiarum: 'Servulum ejus præmio libertatis inductum, cum tumultu conventum populum perduxit armatum:' scribebam, *conventum populi perduxe armatum.* Pric.

Pag. 481 *Postulo, et flagito*] Cicero pro Fonteio: 'Insector ultro atque insto accusatori: insector, inquam, ac flagito testeis.' Et pro Plancio: 'Etiam atque etiam insto, atque urgeo: insector, posco, atque adeo flagito crimen.' *Idem.*

Mea aqua ad hoc] Sic apud oratores Græcos: ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι λεγέτω. *Casaub.* D'Orv. non habet *ad.* J. B. *Mea aqua licet ad hoc utare*] Demosth. κατ' Εὐβουλ. Εἴ φασί με τοῦτο ψεύδεσθαι, ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ ὕδατος, ὅστις βούλεται, τ' ἐναντία μαρτυρησάτω. *Pric.*

Quid taces? quid cunctaris? quid respectas] Antea, 'Postulo, Flagito, ultro provoco,' dixit. Plane, ut Cicero in ea pro Plancio: 'Quid taces? quid dissimulas? quid tergiversaris? Etiam, atque etiam insto, atque urgeo, insector, posco, atque adeo flagito crimen.' *Scip. Gent.*

Legibus delegata] Lib. IX. Cod. de Assess. 'Judicio, legibusque tradantur.' Sidon. lib. VII. Epist. 7. 'Senatum Barbaris Provincias propinantem, non timuerunt legibus tradere.' *Pric.*

Duodecim Tabulis interdicta] Ammian. Marcellin. lib. XXVI. 'Filium suum venefico tradidisse, docendum artium nefariarum secreta, legibus interdicta.' *Idem.*

Ob incredundas frugum illecebras] 'Illecebræ' sunt 'Excantationes,' ut in verbis legis, 'Si quis alienas frugeis excantassit.' h. e. de loco suo carminibus pellexerit. D. August. de Civit. VIII. 19. 'Hac pestifera sceleratque doctrina fructus alieni in alias terras transferri perhibentur.' Author Queroli: 'Messes hac atque illac transferunt diris tempestatibus:' obiter adverte etiam, quid sit *Incantare:* fruges necare nempe, facere ut arescant. De hoc maleficii genere capiendus Petronius: 'Florida Tellus Quum volo, spissatis arescit languida succis.' Et Ovid. 'Carmine læsa Ceres steriles vanescit in herbas.' *Idem.*

Cui non modo servorum, &c.] Casaub. ad Athen. XIV. 10. Elmenhorst. ad Minucium. *Idem.*

X Vviri sacris fac.] Ironia: ut mox: 'ut video vos palæstritam, non magum accusatum venistis.' *Brant.*

Si conscientia nimis multi s.] Nihili lectio: puto scribendum, *si conscientia unius multi sunt.* Vocem *nimis* mutatum in *unius*, quæ dictio totidem apicibus constat: quamquam si quis utramque vocem censeat retinendam, non refrager. Ita legimus, *conscientia unius nimis multi sunt.* catum dic-

tum est nimis verum. *Casaub.* Leg. *si c. unius m. s.* Argvta sententia, quæ nulla est, ut nunc verba leguntur. Neque mihi constructionis raram faciem quis dicat. Ad Grammaticos abeat, qui hic offenditur. Eadem locutionis forma est, quæ sequitur: *XV. liberi homines, populus est; totidem servi, familia.* Recte ita lego. Sed amico meo videbatur, *Si conscientiæ nimis multi sunt*, i. e. si ipsa conscientia multorum instar testium est. Non hoc voluit Auctor. Sed, quorsum, inquit, tot servos conscios adhiberem; cum si unus conscius sit, tantundem esse periculi videatur, ac si conscii multi sint? *Acidal.* *Conscientiæ nimis multi sunt.* Veterem hanc lectionem nihili esse pronunciaverat Casaub. quare deinceps editores, eo suadente, dedere *conscientiæ unius multi sunt*, quomodo legendum esse suspicatus quoque est Gruter. Suspic. Ined. XXII. 6. Equidem illud viris doctis non adsentio, et ne ferendam quidem eo sensu locutionem arbitror. Itaque restitui veterem lectionem, cujus sensus est: si nimis quam facile per tot servos res magica, quæ in occulto fieri solet, ad conscientiam, i. e. ad notitiam vulgi pervenire potest. Supra: 'Sciunt ergo aliquid quindecim servi, et occultum est?... Alterum horum fatearis necesse est, aut illicitum non fuisse in quo tot conscios timuerim; aut si illicitum fuit, scire tot conscios non debuisse.' *Unius* tamen firmatur auctoritate Mss. Florent. et D'Orv. Sed *conscientiæ* servant Mss. quantum scio, O. Unde, ni fallor, clare patet, illud *unius* ex solita confusione τῶν *unius* et *nimis* ortum esse. Groslot. adlevit, *si conscientiæ unus multi sunt.* i. e. si ad rem divulgandam vel unus instar multorum est. *J. B.*

Quindecim liberi homines, populus est] Mirum hoc alicui videatur. Sed populum intellige, vicum, vel aliam exiguam multitudinem in unum locum jure congregatam. Sic Græcum Δῆμος accipitur. Tradit enim Aristoteles in libello de Poëtica δήμους ab Atticis vocatos esse, quos alii κώμας, seu vicos appellarent. et Festus, 'δῆμοι, apud Atticos, sunt apud nos pagi.' Non est autem absurdum, vicum quindecim tantum liberis hominibus constare, præsertim si solos patres familiarum eo nomine intelligamus; quibus alii multi subeunt. At Justinus lib. X. 'in tanto populo,' inquit; loquens de quinquaginta filiis. *Scip. Gent.*

Totidem vincti, ergastulum] Veteres glossæ: 'Ergastulum, τόπος ἐν ᾧ οἱ δεσμῶται ἐργάζονται,' Locus in quo vincti operantur: de ergastulis servorum apud Romanos erudite, ut omnia, doctor noster J. Lipsius exposuit lib. II. Electorum, cap. 15. ubi locum hunc Appuleii citans, ait: Non sic tamen, ut dico, tres servi vincti Ergastulum confecerint: sed certo numero, quem acceptum referes soli Appuleio, quindecim, &c. Quod tamen de pleno legitimoque ergastulo dictum capio: quia alias scio, penalem illum carcerem stetisse numero minore. Ibidem servos ergastularios, ἁπλῶς vinctos nominatos docet: ut hic Appuleii locus etiam demonstrat, qui Milesia IX. pedes iis annulatos tribuit, quod catenæ, quibus ii adstricti, orbes e ferro essent, instar annulorum. Florus, 'catenatos cultores,' dicit. *Idem.*

Pag. 453 *An adjutorio*] Alii libri *auditorio*, credo parum visam Latinam vocem Taciti, Suetonii, et Senecæ, *adjutorio*. Aut illi certe lolio victitabant qui hæc corruperunt: 'tenere hostias' dictum ut ab Epicteto apud Arrianum περὶ τῶν μαντευομένων quodam loco, ἁπαλὸν τὰ σπλάγχνα. nam idem ritus ab utroque intelligitur. Hostiarum lustralium in magicis sacris meminit Tibullus, 'Et me lustravit tædis, et nocte serena Concidit ad Magicos hostia pulla deos.' *Ca-*

saub. Fulv. Rom. et Flor. *adjutorio.* Elmenh. Excerpt. e vett. Gloss. ' Adjutorium, βοήθεια.' *Pric.* *Auditorio* male editum in Edd. Ald. Junt. post. Colv. Vulc. pr. et paucis aliis vett. Quod, licet jam monitum a Casaub. mireris iterum intrusum ab Elmenh. et Scriv. contra Mss. O. Auditorum non est hostias lustrales tenere, sed adjutorum. De τοῦ *adjutorium* frequentiori apud Latinos auctores usu, quam vulgo putatur, vide Tennul. ad Front. Stratag. IV. 7. § 31. et Oudend. ad ejusd. l. II. 5. § 11. *J. B.*

Grana th. numerarent] Invitis libris et Interpretibus omnibus lego *mundarent.* Eunapius pari argumento Λιβανωτοῦ χόνδρον καθαρίσας. Marcian. Capella vocat ' Aroma præparare.' Cum hæc satis dixi, cape et Petronii illa: ' Ut solvit ergo licio pannum, partem leguminis super mensam effudit, jussitque me diligenter purgare.' Loquitur de maleficio: nil certius lectione nostra. *Pric.*

Perductam] D'Orv. *productam.* cf. Met. lib. II. pag. 146. b. coll. lib. VIII. pag. 576. a. et lib. XI. pag. 782. b. *J. B.*

Ejusdem Thalli valetud.] Latinitatis ratio postulat, *Thallo:* genus loquendi est translatitium et jam pueris notum: in libello tamen de Deo Socratis ita emendandus venit locus quem corruperunt, qui similem huic φράσιν non intelligebant. ' Socrates, sicubi locorum aliena sapientiæ officiis consultatio ingruebat, ibi sui dæmonis præsagio regebatur:' hodie legitur, *alienæ:* nullo plane sensu: separat officia sapientiæ, a divinatione. Sic paullo ante, ' sicubi tamen interfectis sapientiæ officiis, non consilio, sed præsagio indigebat.' Quo loco anceps animi sum, dixeritne Auctor, *interfecta sapientiæ officia*, ut Plautus, ' occisa hæc res Est:' an potius legendum *interfectis*, vel *interceptis.* Casaubonus. Scal. in Ed. Vulc. sec. et Wow. fidenter dedere *Thallo.* Frustra. ' Eadem Thalli valetudo,' i. e. eadem valetudo, quæ est valetudo Thalli. Genit. *Thalli* non regitur a τῷ *ejusdem*, sed a nomine *valetudo.* Pro *pollic. sim* Pith. *poll. sum.* J. B.

Themison medicus, a quo mulier ad inspiciendum perducta est] Id est, ut inspiceretur, antique. Sallustius: ' Quo cum Tisidius ad imperandum vocaretur,' id est, ut imperium acciperet, pareret. Cicero: ' Ades ad imperandum: sic enim Veteres loquebantur.' Idem in Jure nostro Duarenus annotavit, licet quidam dissentiant. *Scip. Gent.* *Ad inspiciendum*] Sic etiam Plautus Pers. ' Morbum inspicere:' Valerius ' caussam inspicere,' et Petronius ' querelam.' Cicero pro Flacco: ' Vos oro, Judices, et obtestor, ut totam caussam quam maxime intentis oculis, ut aiunt, acerrime contemplemini.' *Pric.*

Nimis inquietam] Lat. Latin. *minus quietam.* Frustra. *Nimis*, i. e. valde: ut sæpe. V. Ind. Capitol. in Gord. Jun. c. 18. ' Sereno Sammonico nimis acceptus et carus usque adeo, ut,' &c. id. in Maxim. et Balb. c. 6. ' ad rem Veneream nimis rarus.' Treb. Poll. 30. Tyr. c. 9. ' Nimietas crudelitatis.' *J. B.*

Discessisse] Sic Mss. Pith. D'Orv. cum Edd. ante Colv. qui cum seqq. dedit *decessisse.* Utrumque notat *abire.* Sed absolute, non addito casu, aut loco e quo sive ad quem abitur, Appul. utique semper utitur verbo *discedere.* V. Met. I. p. 43. et 79. II. p. 101. 105. 106. et 115. III. p. 195. et 203. IV. p. 277. V. p. 326. VI. p. 407. VII. p. 458. et 462. IX. p. 604. X. p. 704. et 747. XI. p. 790. de D. Plat. lib. I. p. 582. Ed. Flor. Sed *decedere*, vel est, locum alii cedere, ut Met. lib. I. p. 70. lib. XI. p. 766. vel cum casu aliquo jungitur, ut ' decedere mensa,' Met. l. IV. p. 287. cf. II. p. 95. vel additur locus, e quo sive ad quem abitur: ut ' decedere

ad somnum' Met. l. v. p. 329. 'decedere e triclinio' Met. l. x. p. 715. *Idem.*

Sedulo impræsentiarum, a laudibus tuis tempero] Eodem artificio III. Floridorum: 'Metuo quidem, Scipio, quoniam laudes tuas attigi, ne me impræsentiarum frænet vel tua generosa modestia, vel mea ingenua verecundia.' Simillime libro IV. etiam, ad Pop. Carthag. 'Facilius laudes vestras alibi gentium quam apud vos prædicarim; ita apud vos cuique modestia obnoxia est, apud extrarios autem veritas libera:' male se habet locus, Brantius tentabat, *Ita apud vos utique modestia o. e.* melius (aut fallor) ego, *Ita apud suos cuique, &c.* Pric.

Quæsisti tu, &c. quod mihi emolumentum fuerit incantandi] Infra: 'Respondeat Æmilianus aut Ruffinus, ob quod emolumentum, etsi maxime Magus forem, Pudentillam carminibus et venenis pellexissem.' Cicero pro Roscio: 'L. Cassius ille, quem Pop. Romanus verissimum et sapientissimum Judicem putabat, identidem in caussis quærere solebat, cui bono fuisset; sic vita hominum est, ut ad maleficium nemo conetur sine spe atque emolumento accedere.' Fulgent. I. Mythol. 'Ubi emolumentum deest negotii, causa cessat inquiri.' Lysias Λόγῳ Ἀρεοπαγ. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι τὰ τοιαῦτα οὐχ ὕβρεως ἀλλὰ κέρδους ἕνεκα ποιοῦσι· καὶ ὑμᾶς εἰκὸς οὕτω σκοπεῖν, καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐκ τούτων τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ἀποφαίνοντας ἥτις ὠφέλεια τοῖς ἀδικήμασιν ἐγένετο. Miles. III. Noster: 'Vel certe ulla præda monstretur, cujus cupidine tantum flagitium credatur admissum.' *Idem.*

Pulchre ac perseveranter tertio quæsisti] Hæc est *Solertia* illa *percontandi* quam supra laudat: quæ tamen Judici an permissa, disceptant quidam. Phavorinus apud Gellium l. XIV. c. 2. 'Atque illud amplius ambigi ac dubitari scio, debeatne Judex inter cognoscendum ea quæ dicto quæsitoque opus est, dicere et quærere, etiamsi cujus ea dici quærique interest, neque dicat, neque postulet; patrocinari enim prorsus hoc esse aiunt, non judicare.' Locus est perquam luculentus, et omnino dignus qui inspiciatur, plura enim quæsita habet super Judicis officio. *Idem.*

PAG. 484 *Expediunt*] Met. lib. III. pag. 190. 'imaginis rationem idoneis verbis expedire.' *Expedire* est rem impeditam et intricatam, ut sunt caussæ, cur quæque facta sint, explicare. cf. Græv. ad Justin. XLIII. 1. Oudend. supra ad Met. VI. p. 399. a. *J. B.*

Neque culpæ, &c. confinem] Savar. ad Sidon. lib. I. Epist. 6. *Pric.*

Admonendus es mihi, non docendus] Fabius lib. IV. cap. 1. 'Heic est admonendus Judex, illic docendus.' Gellius lib. XVI. cap. 8. 'Sui magis admonendi, quam aliorum docendi gratia.' Idem lib. ult. cap. ult. 'Ut ea non docendi magis quam admonendi gratia scripta existiment.' Hyginus Poët. Astron. 'Scripsi ad te, non ut imperito monstrans, sed ut scientissimum commonens.' *Idem.*

Timæo] Non longe a fine operis. *Colv.* *Plato, &c. cælesti quadam facundia*] In de Deo Socratis: 'Plato cælesti facundia præditus, æquiparabilia Diis immortalibus disserens.' Minuc. Octav. 'Platoni apertior de Deo, ac rebus ipsis, et nominibus oratio est, et quæ tota esset cælestis, nisi persuasionis civilis admistione nonnunquam sordesceret.' *Pric.*

Caussam morborum omnium trifariam percenset] Videtur Plato hac in re dissentire ab Hippocrate et Galeno, et ita ego accepi. Sed contra revocat me idem vir doctissimus Ficinus, ita scribens eodem loco: 'Distinguit quoque morborum, tum aliorum, tum febrium species, singulorumque rationes adsignat. Quales esse potissimum rationes, quas apud Galenum Platonicum legi, jamdiu existimavi,

ac nuper a Georgio Cyprio, insigni medico, sum in sententia confirmatus. His enim diebus quum ad me curandæ matris meæ gratia frequenter adcederet, meque reperiret hæc ipsa legentem, miro quodam ordine Galeni mentem cum Platonica mente conjunxit.' *Scip. Gent.* *Trifariam percenset.* Postremo tertiam speciem item tripartito dividit; alios enim morbos a spiritu, alios a pituita, alios a bile fieri: quas singulas caussas ordine deinceps explicat. Appuleius ita interpretatur, 'Concrementa varii fellis' (χολῆς) 'et turbidi spiritus' (πνεύματος) 'et pinguis humoris' (φλέγματος). Ubi notandum est, quæ vocabula simpliciter et sine ullo adjecto Plato posuit, ea Appuleium epithetis vestivisse; ut quæ ille prolixius exponit, ipse quodammodo explicaret. *Idem.*

PAG. 485 *Modo excessit*] Vera et antiqua scriptura *modum excessit.* Wower. Lege *modum.* In de Dogm. Plat. 'Cum valetudinis portio procurata salubriter, modum necessarii victus nescit excedere.' *Pric.* 'Excedere numerum' dixit App. Met. lib. III. Imo vix Latinum videtur *excedere modo.* Consensus tamen Mstorum O. et Edd. ante Wower. nonnihil suspicionis movet: nisi fraudi fuerit librariis sequens *loco.* An *excedere modo* dictum, ut 'excedere urbe?' licet simile exemplum non noverim. *J. B.*

Concreta ex simplicibus elementis, una tamen specie coaluerunt] 'Partes consimiles' vocat cit. libro. *Pric.*

Ossi] Sic Mss. Florent. et D'Orv. quem duorum summæ auctoritatis Codicum consensum adeo non pro nihilo habendum putavi, ut sic restituerim pro vulgato *ossis.* Amat Noster ἀρχαΐζειν, et *ossum* Antiqui dixere pro *os.* V. Voss. de Anal. II. 13. Alii posterioris ævi scriptores sæpe usurparunt *ossuum.* Vid. Prudent. peristeph. vs. 533. et Burm. ad Anthol. Lat. *J. B.* *Visceris et ossis*] Eod. lib. 'Visceribus ossa sunt tecta.' Miles. VIII. 'Suisque visceribus nudatis ossibus.' *Viscus* pro *carne* accipit. Miles. II. 'Viscus fartim concisum:' inde 'Visceratio, κρεανομία,' vet. Onomast. *Pric.*

Pinguis humoris] Sic φλέγμα vertit. Magna autem elegantia et perspicuitate Appuleius, quæ plurib. verbis et obscurius a Platone dicta sunt, paucis exprimit. Studiosi locos comparent. *Casaub.*

Quorum e numero præcipua sit materia morbi comitialis] Τὸ, *Quorum*, referendum est ad verbum *Concrementa*, vel ad omnes illas tres caussas, quas dixi: omnes enim in morbum comitialem concurrunt, spiritus, pituita, bilis; ut intelligi potest ex loco Platonis, quem hic Appuleius ad verbum pæne vertit: τὸ δὲ λευκὸν φλέγμα διὰ τὸ τῶν πομφολύγων πνεῦμα χαλεπὸν ἀποληφθὲν, ἔξω δὲ τοῦ σώματος ἀναπνοὰς ἴσχον, ἠπιώτερον μὲν, καταποικίλλει δὲ τὸ σῶμα, λεύκας, ἄλφους τε καὶ τὰ τούτων ξυγγενῆ νοσήματα ἀποτίκτον. μετὰ χολῆς δὲ μελαίνης κερασθὲν, ἐπὶ τὰς περιόδους τε τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ θειοτάτας οὔσας, ἐπισκεδαννύμενον, καὶ ξυνταράττον αὐτὰς, καθ' ὕπνον μὲν ἴον, πραΰτερον, ἐγρηγορόσι δὲ ἐπιτιθέμενον, δυσαπαλλακτότερον, νόσημα δὲ ἱερᾶς ὂν φύσεως, ἐνδικώτατα ἱερὸν λέγεται. *Scip. Gent.*

Inimico igni colliquescit] Eadem sententia et loquutione Laberius apud Nonium corrigendus: 'Figura humana inimico ardore ignescitur:' vulg. *inimici.* Forsan et Noster emendandus IV. Miles. legitur concinne minus, 'Flagrantia Solis inimici,' scripserim ut supra utrobique, *inimico.* Pric. Nescio ubi. *J. B.*

Spiritum indid.] Scribo, *spiritu ind.* Quod ita esse debere, arguit locus Platonis, quem modo citavi. [Vid. Not. Scip. Gent. sup.] *Colv.* Plato πνεῦμα ἐγγενόμενον. *Casaub.* Colvio adsensum præbuere Cas. Wow. Gent. Pric. Flor. et probat eam emendatio-

nem Ms. D'Orv. et sensus e Platone expressus. Caro liquefacta comprimit aërem: hinc oritur 'turbidus spiritus, πνεῦμα.' Antea edebatur *spiritum*, quomodo exstat in Mss. Florent. Pith. Hinc Vulc. in marg. *spirituum*, receptum ab Elmenh. et Scriv. quo sensu nescio. In Ms. Pith. (aut D'Orv. nam non liquet) pro *parto* est *pario*. Lat. Latin. emendavit *spiritum ind. parit, et ex, &c.* quod non displicet. *J. B.*

Ex candore, &c.] Locus bifariam corruptus. scribe *calore*, inde enim spuma. Ennius apud Macrob. 'Spiritus ex anima calida spumas agit albas.' Sic apud Nostrum lege: dico *spumida tabes*, non *tumida*. Supra proxime, 'Humorem crassum et spumidum.' *Pric.* Non persuadet mihi Pric. quem transcripsit Florid. edens *calore*. *Candor*, pro calore et æstu, exemplo non caret: eamque vocem hic præoptavit Auctor, quia conjunctam habet albedinis notionem. 'Aër fervoribus ustus Canduit,' dixit Ovid. Met. I. vs. 120. Vulc. in marg. una voce legit *excandore* pro 'inflammatione.' *J. B.* *Albida.* Vet. Onomast. 'Albidus, Ὑπόλευκος.' Gloss. vett. 'Ὑπόλευκος, subalbus.' *Pric.* *Ex candore compressi aëris albida.* Albidam et tumidam tabem fluere in hoc morbo ex candore compressi aëris, vel potius ex spiritu, qui ex illa spumida carnis colliquatione existit. Nec id mirum, quum caro natura sua sit alba. Quod apparet ex eo, si sanguinem expresseris, aut eam abluas. Et [illegible] Appuleius, 'spumidum humorem' hunc dixit; omnis enim spuma albescit; omnisque conclusus [illegible] est, præsertim a pituita alba generatus, ut docet Galenus III. [illegible] cap. 2. [illegible].

[illegible] diffundi[illegible] [illegible] Lucretius 'Hoc [illegible] est [illegible] [illegible] cap. [illegible] 'Undique [illegible] per se nullum periculum afferat, tamen fœda est.' *Pric.*

Pectoris enim] Lego *Corporis*. Plato enim, καταποικίλλει τὸ σῶμα, non τὸ στῆθος. neque autem dicat aliquis ita fortasse legisse Appuleium: sequitur namque, 'levi turpitudine corporis compensat.' Deinde quo auctore tueri aliquis possit propriam sedem vitiliginis et similem ἐξανθημάτων esse pectus? *Casaub.* Lege cum Casaubono *corporis*. Elmenhorstius. Casaub. *corporis* legit, quia Plato σῶμα, non στῆθος. etiam infra Noster: 'Levi turpitudine corporis compensat.' Graviter et ingeniose hæc: non tamen a vulgatis recedo. *Pectus* pro *corpore* positum non semel repperi. Nævius apud Gellium lib. XX. cap. 7. 'Corpore, pectoreque undique obeso.' Vetus Epigramma: 'Cur tua fœmineo cæduntur pectora socco?' Et in alio, de Pantomimo: 'Mascula fœmineo derivans pectora flexu:' (ut legend. e Ms. Salmasii cod. supra monitum.) Claudianus, 'Omnia quæ sensu volvuntur vota diurno, Pectore sopito reddit amica quies:' adde et emenda Lucretium: 'Nam mulier prohibet se concipere, atque repugnat, Clunibus ipsa viri Venerem si læsa' (vulg. *læta*) 'retractet, Atque exossato ciet omni pectore fluctus.' Eadem Græci enunciatione στέρνον ponunt. Euripid. Phœniss. Ἄρη δ' Ἀπόλλω ἐν στέρνοις ἔχει. Scholiastes: τὸ στέρνον ἀντὶ τοῦ ὅλου σώματος εἶπεν. *Pric.* *Pectus* et *corpus* in Mss. confundi solent. cf. ex. gr. Virg. Æn. II. vs. 474. Hic tamen contra omnes Mss. et Edd. alterum pro altero non mutandum; neque etiam *pectoris* de universo corpore h. l. intelligam: Poëtica illa vocis significatio in hujus loci seriam disputationem vix cadit, licet poëticum quid sonet sæpe App. Platonis locum amplificavit Noster, et ad suam medicæ artis cognitionem, paululum auctiorem reddidit. Licet totum corpus commaculetur, tamen

primo loco et præcipue pectoris cutem vitiligine insigniri ait: quod an recte dixerit, videant medici. *Enim* non est in D'Orv. *J. B.* *Pectoris enim primorem cutim.* Plato, ἔξω δὲ τοῦ σώματος ἀναπνοὰς ἴσχον. Ficinus, ad 'exteriorem cutim delapsa.' Vocat *exteriorem*, quam Appuleius, *primorem*. Sed cur adjecit *pectoris?* quasi non et facies ipsa commaculetur vitiligine ista, vel, ut ipse loquitur, insigniatur. An pectus pro toto corpore posuit, ut Latini faciem pro totius corporis forma dicunt, non pro vultu atque ore; ut Gellius alicubi docet? nisi, *corporis* hic legendum sit. *Primorem*, autem, sive *exteriorem*, erudite dixerunt, quia vitium cutis vitiligo est, raro et leviter tangit subjectam carnem; eaque duplex, alba a pituita, nigra a melancholia. Utraque cutim squamosam reddit, et, si altius serpat, ea alba vitiligine fit lepra, λεύκη, ex nigra, elephantiasis: ut docet Galenus lib. III. de Symptom. caussis cap. 2. In veteri Glossario scriptum est, λέπρα, λειχήν. Item, *impetigo*, λιχὴν, λεπρός. Appuleius eam tantum vitiliginem hic intelligit, quæ primorem, ut ait, cutim attingit, proprieque Vitiligo adpellatur, non etiam quæ altius in carne insidet, id est, Leucen, quæ et ipsa Vitiligo dicitur. Tria enim Vitiliginis genera, Corn. Celsus lib. v. extremo, Ἄλφος, in quo color albus est, fere subasper, et non continuus, ut quædam quasi guttæ dispersæ videantur. Μέλας, quod solo colore ab alpho distat, utpote nigrum et umbræ simile. Λεύκην magis quam Alphon, albescens et in carnem altius descendens, eoque et pilos albos reddit, et lanugini similes. *Scip. Gent.*

PAG. 486. *Sed cui hoc usu venerit, numquam postea comitiali morbo attentatur*] Id Plato reticet. At contra Plato non solum vitiligine corpus commaculari dicit, sed illud præterea addit, alios cognatos morbos inde generari, quod Appuleio omissum: aut certe Platonis mentem sic est interpretatus, ut aliorum morborum successu comitialem morbum penitus extingui putaverit. Sed repugnat, quod mox ait, 'ita ægritudinem animi gravissimam levi turpitudine corporis compensat.' Ut adpareat ex illis caussis nullum existimavisse alium morbum oriri. Quod notandum est, ne in eo, qui aliena interpretatur, semper eadem, quæ auctor ejus dicit, requiramus. Idque ipse etiam Appuleius de se profitetur supra, quum ait de libris quibusdam Aristotelis; 'Et in omnibus aut omissa anquirere, aut defecta supplere.' Quod in hoc loco Platonis interpretando insigniter præstat: adeo omnia mutat pro arbitrio. *Idem.*

Perniciosa illa dulcedo] Immo potius *albedo:* quod postulat Plato. *Colv.* Vere emendatum Colvio, cum in omnibus libris legeretur *dulcedo.* Platonis illa exprimit: τὸ λευκὸν φλέγμα ἀποληφθὲν μετὰ χολῆς μελαίνης κερασθέν. *Casaub.* Rom. et Flor. *dulcedo.* Colvius *Albedo*, quod probat Casaubonus. *Elmenh.* Si locus indiget conjectura, mihi præ Colviana placeret emendatio Vulcanii, in marg. quam expressere Scal. ac Wow. *muccedo:* ut quæ propius insistit antiquæ lectioni. Interim tamen ἐπέχω, et cum Elmenh. et Scriver. retineo cum Mss. O. et Edd. vett. *dulcedo:* licet non clare perspiciam, quid hac voce voluerit Auctor. cf. tamen comm. Gentil. *Albedo* dedere Casaub. Gent. Pric. Flor. *Albidus* et *subalbidus* frequenter de sanie et pure usurpat Cels. v. 26. ubi observandum tamen, quod et puris et saniei species eo minus esse perniciosas docet, quo albidiores. cf. totum cap. *J. B.* *Perniciosa illa albedo*] Ita Colvius emendavit, adsentiturque Casaubonus: quod ita exprimantur illa Platonis: Τὸ λευκὸν φλέγμα ἀποληφθὲν μετὰ χολῆς μελαίνης κερασθέν. ego, *Dulcedo* (quæ vox in omnibus libris legitur) retinendam

censeo: nec video, quomodo recte dicere potuerit Orator noster, *Albedo*, pro alba pituita, λευκὸν φλέγμα, præsertim quum sit color nullius rei efficiens caussa. At contra, *Dulcedinem*, vocat, quod supra dixerat, pinguem humorem: pinguia enim dulcia plerumque esse, nemo nescit. Repugnat tamen, quod mox Plato quasi concludens hunc locum dicit, φλέγμα δὲ ὀξὺ καὶ ἁλμυρὸν πηγὴ πάντων νοσημάτων. Nisi dicas, Appuleium ad colliquationem illam carnis, quam supra describit, respexisse: eamque dulcem existimavisse. Mira certe est in hac interpretatione Appuleii solertia, nam et quæ Plato de secunda specie morborum dicit, ea Appuleius in tertiam transtulit. Ita enim Plato in secunda specie principali loquitur, Ταύτην πᾶσαν τηκεδόνα ἁπαλῆς σαρκὸς μετὰ πνεύματος ξυμπλακεῖσαν, λευκὸν εἶναι φλέγμα φαμέν. Colliquationem carnis hic aperte vides: et quod ait Appuleius, 'inimico igni conliquescit,' id Plato paulo superius dixerat, ὅταν νέα ξυντακῇ σὰρξ ὑπὸ τοῦ περὶ τὴν φλόγα πυρός. Quod item Appuleius humoris crassi mentionem facit, id Hippocratis vel Galeni sententiæ ea parte convenire videtur. Ita enim Galenus lib. III. de locis affectis 7. et II. de Symptom. Caussis, et II. Aphorism. 45. caussam morbi comitialis facit crassum humorem et lentum, ventriculos cerebri obstruentem, eumque humorem vel pituitam esse dicit, vel melancholiam. Quorum utrumque Appuleius hic conjungit, et epilepsiam conciliari dicit, simul ac in spiritum conversa fuerit: eamque Appuleii sententiam defendunt contra Galenum clarissimi nostra tempestate Medici, Rondeletius cap. de Epilepsia, Fernelius II. de abditis rerum caussis. II. ex Averrois III. collectaneorum cap. ult. Aiunt enim, tenuem, fumosum, acrem et mordicantem spiritum ex tali materia, qualem hic Appuleius noster describit, excitatum stimulare cerebrum, ceu principium nervorum et motus, unde illa membrorum existit laboriosa commissio. *Scip. Gent.*

Intus cohibita, et atræ bili sociata] Alcinous: Ἔσω δὲ κερασθὲν χολῇ μελαίνῃ, τὴν καλουμένην ἱερὰν νόσον ἐπάγει. *Pric.*

Venis omnibus furens pervasit, deinde ad summum caput viam molita, &c.] Recte, et pro Philosopho, vel enim et Medico disputatum. Philostrat. Ἡρακλ. μαινομ. Icon. lib. II. Καὶ ἀνοιδοῦσιν αἱ περὶ αὐτὸν φλέβες, δι' ὧν ἐς τὰ καίρια τῆς κεφαλῆς ἀναῤῥεῖ πᾶσα χορηγία τῆς νόσου. quæ sint τῆς κεφαλῆς καίρια, ego hercle non plus intelligo, quam quod ibidem Interpres reddit, 'capitis lethalia:' olim fortasse discam, interim χωρία legam. *Idem.*

Verticem hominis velut arcem et regiam] In de Dogm. Platonis: 'Rationabilem, id est, mentis optimam portionem, hanc ait capitis arcem tenere.' Ibid. 'Machinamenta quibus ad sentiendas dijudicandasque quantitates et qualitates sensus instructi sunt, erga regiam capitis constituta esse.' Oppido venusta est assimilatio ista, nos ideo eam firmabimus ex aliorum scriptis. Priscian. 'Erit nobis de capite tanquam ex arce, ad reliquam corporis curam descendendum.' Seren. Sammonicus: 'Principio celsa de corporis arce loquamur.' Idem de oculis: 'Quos quasi custodes defensoresque periclis, Prospiciens summa Natura locavit in arce.' Cicero Natura Deo. II. 'Sensus interpretes ac nuntii rerum, in capite tanquam in arce,' &c. Minuc. Octav. 'Et omnes ceteri sensus velut in arce compositi.' Manilius: 'In arcem Erectus capitis.' Claudianus: 'Capitis fundavit in arce.' Lactantius: 'In summo capite collocata tanquam in arce.' Pauca etiam e Græcis cape. Philostrat. Herc. et Pigm. Οἱ δὲ τῇ κεφαλῇ προσ-

μαχόμενοι, &c. καρτερωτάτου αὐτῆς τούτου δοκοῦντος, ἐπάγουσι καὶ οἷον ἀκροπόλει μηχανάς. Gregor. Nyssen. περὶ κατασκευ. ἀνθρωπ. Οἱ δὲ τὸν ἐγκέφαλον ἀφιεροῦντες τῷ λογισμῷ, ὥσπερ ἀκρόπολίν τινα τοῦ παντὸς σώματος τὴν κεφαλὴν δεδομῆσθαι παρὰ τῆς φύσεως λέγουσιν. Theodoret. περὶ προνοίας. Serm. III. Ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν ἀφικόμεθα τὴν κεφαλὴν, βλέπε αὐτὴν ὥσπερ ἀκρόπολίν τινα τῆς τοῦ σώματος πόλεως ἐν ὕψει καθημένην. Alcinous cap. 23. Ὅσον δὲ μὴ τῆς φλυαρίας τῆς θνητῆς ἀναπιμπλάμενον ᾖ τὸ θεῖον αὐτῆς (ψυχῆς) καὶ ἀθάνατον, κατῴκισαν (οἱ θεοὶ) ἐπὶ τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς οἷον ἀκροπόλεως ἄρχον καὶ βασιλεῦον ἀποφήναντες, οἴκησίν τε ἀπονείμαντες αὐτῷ τὴν κεφαλήν. Paria Chalcidius in Timæum Platonis. *Idem.*

Sapientes meatus] Artificiosos. Hellenismus. *Idem.*

Repentino mentis nubilo] Idem modus loquendi x. Metam. p. 190. Ed. Colv. *Er. Putean.*

PAG. 487 *Cessante animo*] 'Cessare' est ἀναισθητεῖν, Ciceroni 'sine sensu esse.' *Pric.*

Majorem] Hesychius: Μεγάλη νόσος, ἡ ἐπιληψία. *Idem.*

Rationalem] Vide quomodo illa non vertat, sed interpretetur, νόσημα δὲ ἱερᾶς ... φύσεως ἐνδικώτατα ἱερὸν λέγεται. Porro caussas hujus appellationis alias reperies apud Hippocratem, Aristotelem, Galenum. *Casaub.*

Quantum potui] Locutionem elegantem ab aliis miror hactenus non revocatam, *quantum potuit.* Usos ea formula Cæsarem, Terentium, Plautum non vacat, neque lubet ostendere. Appuleium potius secundo emendem hac eadem Apologia: 'audi igitur, cui cura cognoscere est, sed animo quantum potest erecto:' hactenus libros occupat, *quantum potes.* Stewech. Forte, *quantum potuit:* de quo supra. *Colv.* Non necesse est. Facile intelligitur *eam explicare.* Ms. D'Orv. *quantum.* J. B.

Tempora pulsata] Emenda ex V. *tempora pulsantia.* Wower. In vet. cod. legi aiunt *tempora pulsantia:* forte non male. *Scip. Gent.* *Tempora pulsantia, aures sonoræ.* Sic lego cum Flor. Vulgo: *t. pulsata, auris sonora.* Elmenh. *Tempora pulsata.* Ita optime Rom. et Casauboniana Eddi principes, illa ab ordine, hæc a puritate. In Florid. ead. figura. 'Leonum indignati fremores.' In Miles. 'mulier fleta.' Nuperi interpolatores oggerunt *pulsantia.* Pric. De τῷ *pulsantia*, an sit in Mss. Florent. nihil monitum video in Excerpt. Lindenbrog. quare valde suspecta mihi est Elmenhorstii fides. Edidit tamen Scriv. me non sequente. Met. lib. II. p. 162. dicitur 'salubris vena pulsari:' et sane vena non pulsat, sed pulsatur, crebris succussionibus sanguinis; ita et tempora. *J. B.*

Morbi penitus aducti] Lege, *penitus exacti*, et caussam hujus rei ab Appuleio disce: nam dextra, inquit, corporis validiora sunt, eoque minus spei ad sanitatem. Emendo et Arnobium etsi leviuscule lib. II. 'quod si homines penitius se noscent, aut intellectum Dei suspicionis exciperent aura:' libri impressi retinent *penitus.* Eodem pertinet quod et supra in hac Apologia legendum monui, 'penitis piscium ventribus insuatis.' pro vulgari *penitus pis. ven. insuatis.* de quo nos alibi pluribus. *Stewech.* Virg. Æn. x. 'Alte vulnus adactum.' *Pric.* Stewechium ne audias: multo efficacius est *penitus.* Ms. D'Orv. *penitus m. ad.* Pro *adacti* Groslot. malebat *adaucti.* Frustra. *J. B.*

Dextera corporis validiora] Ita Plinius lib. VII. cap. 17. et Aristot. de animal. lib. I. c. 128. rationem ibid. reddit. Lib. III. c. 9. διὰ τὸ τὴν κίνησιν εἶναι ἐκ τῶν δεξιῶν. aliter Macrobius Saturnal. VII. 4. 'Ideo' (inquit) 'omnes dextræ partes validiores sunt, et debiliores sinistræ, quia has regit calor visceris sui; illæ conta-

gione fugeris sinistra obtinentis, habeantur.' Transpositio pronominum omnem loci sententiam destruit: lege, quæ illas (nempe dexteras partes) tegit (non regit) calor visceris (h. e. jecoris;) hæ (scil. sinistræ) contagione fugeris, &c. habeantur: quem locum miror a castigatoribus adeo impune dimissum. *Pric.*

Pag. 888 *Quibus æque audacia, &c.*] Leg. quibusque aud. i. e. quibuscunque. Eadem menda ad lib. II. Flor. 'in plurimis æque,' pro in plurimisque. Acidal. Τὸ æque quo referatur non habet. Sententia postulat, ut legatur, quibuscunque, vel, ut Valens Acidalius putat, quibusque, quod idem hic significat, et alibi in veterum scriptis, etiam JCtorum. Scip. Gent. Τὸ æque non habere quo referatur Gentilis inquit: inde pro quibus æque, legend. quibuscunque putat, vel cum Acidalio quibusque. Ego nil temere mutem, nam et alibi id verbi reperio aut ἐλλειπτικῶς, aut quodam sensu quem intellexeris quam expresseris positum. Videtur ut plurimum autem valere, maxime, præsertim. Metam. VI. 'Crebris æque ingratis ictibus.' VIII. 'Canis adæque venaticus.' Florid. II. 'In plurimis æque.' Ubi idem Valens legit plurimisque. Pric. Expressam auctoritatem Msti D'Orvill. habet conjectura Gentilis et Vulcanii in marg. quæ sensum reddit planum. Jungerm. Ep. 31. inter Gudian. transpositione locum sanandum putabat, hoc modo: acceptum æque relinquant, quibus aud. &c. Nil tamen innovandum putavi, sine plurium librorum consensu. Sensus est: Quando epilepsia diversos homines eadem vi corripit, tunc eorum difficilior medela, quibus morbus a dextero occipit. *J. B.*

De non videntibus] Lego *de invidentibus animalibus*: quis fando audivit aut legendo didicit Theophrastum scripsisse librum de non videntibus animalibus? Referebam tamen ad librum ejus Περὶ τῶν φωλευόντων ζώων. parum firma conjectura, ut postea animadverti: nam extat hodieque locus Theophrasti, quem vertit noster Orator. Ita enim Excerpta illa paucula, quæ hodie reliqua sunt de libro Περὶ τῶν λεγομένων ζώων φθονεῖν, incipiunt: Ὅτι ὁ γαλεώτης, φασὶ, φθονῶν τῆς ὠφελείας τοῖς ἀνθρώποις, καταπίνει τὸ δέρμα, ὅταν ἐκδύηται. ἔστι γὰρ βοήθημα ἐπιλήπτῳ. *Casaub.* *Alio libro, de non videntibus animalibus.* Casaubonus: 'Lego,' inquit, 'De invidentibus animalibus. Quis fando audivit aut legendo didicit Theophrastum scripsisse librum De non videntibus animalibus?' Aliquis, immo id patet, neque id solum ex hoc loco Appuleii, sed ex Senecæ testimonio quis colliget. Sic enim ille lib. III. Natur. Quæst. cap. 16. 'Nihil enim,' inquit, 'usquam inane est, et stagna obsessa tenebris et locis amplis. Animalia quoque illis innascuntur, sed tarda et informia; ut in aëre cæco pinguique concepta, et aquis torpentibus facta: pleraque ex his cæca, ut talpæ, et subterranei mures, quibus deest lumen, quia supervacuum est. Inde, ut Theophrastus adfirmat, pisces quibusdam locis eruuntur.' Sed hæc alio pertinere videntur, nec sequitur propterea, librum de non videntibus animalibus eum scripsisse. At librum scripsisse eum περὶ τῶν φωλευόντων ζώων, ex Diogene manifestum est. Sed verissima est amici nostri emendatio: scripsit enim Theophrastus librum περὶ τῶν λεγομένων ζώων φθονεῖν, id est, de invidentibus animalibus: ex quo superest hoc fragmentum, quod legi etiam in Bibliotheca Photii pag. 862. Ὅτι ὁ γαλεώτης, φασὶ, φθονῶν τῆς ὠφελείας τοῖς ἀνθρώποις, καταπίνει τὸ δέρμα, ὅταν ἐκδύηται. ἔστι γὰρ βοήθημα ἐπιλήπτῳ. An hoc est, quod Appuleius hic appellat, 'malignum præsidium?' omnino. Sensus enim est, præsagire stellionem et præscire, eas exuvias usui hominibus futuras

ad epilepsiæ morbum propulsandum: eoque maligne eas devorare, ne prosint. A qua malitia Jurisconsulti nostri stellionatus crimen dixere. Ulpianus: 'Stellionatum objici posse his, qui dolo aliquid fecerunt, sciendum est, scilicet, si aliud crimen non sit, quod enim in privatis judiciis est de dolo actio, hoc in criminibus stellionatus persecutio. Ubicunque igitur titulus criminis deficit, illic stellionatus objiciemus.' Serpens est sive lacertus in morem stellarum distinctus, unde nomen. *Scip. Gent.* Recte Casaub. *De invidentibus an.* περὶ τῶν λεγομένων ζῴων φθονεῖν. *Pric.* Genuinam lectionem *invidentibus* servavit Ms. D'Orvill. *Non videntibus* videtur esse glossa lectoris, qui quid esset 'invidia animalium,' non intelligeret, adeoque quorumdam cæcitatem intelligi putaret. *J. B.*

Exuvias stellionum] V. Vulcan. ad Gloss. col. 84. *Pric.* *Exuvias stellionum.* Hunc locum Theophrasti etiam Plinius intelligit, quum ait: 'Theophrastus auctor est, anguis modo et stelliones senectutem exuere.' Et melius sane alii (inquit Casaubonus) inter lacertos ponunt: etsi Aristoteles ab utroque genere distinguit, ut in Octavo Historiarum: φωλεῖ τὰ πολλὰ τῶν ἐναίμων. οἷον τά τε φολιδωτὰ, ὄφεις τε καὶ σαῦραι, καὶ ἀσκαλαβῶται. Donatus in Terentium, 'stellionem esse, quem Græci γαλεώτην adpellant.' Plinius non γαλεώτην solum, sed et κωλώτην et ἀσκαλαβώτην dici scribit lib. XXIX. cap. 4. *Scip. Gent.*

More ceterorum serp.] Stellionem inter serpentes numerat. Plinius separat: 'Theophrastus' (ait) 'auctor est, anguis modo, et stelliones senectutem exuere.' Et melius sane alii inter lacertos ponunt: etsi Aristoteles ab utroque genere distinguit, ut in octavo Historiarum: φωλεῖ τὰ πολλὰ τῶν ἐναίμων· οἷον τά τε φολιδωτὰ, ὄφεις τε καὶ σαῦραι, καὶ ἀσκαλαβῶται. *Casaub.*

Temporibus statutis] Locus iste ex iis est, in quibus restituendum putavi, *statis temporibus.* Stewech. *Temporibus statis . . . converruntur.* Ita Fulvius, qui et mox legit, *ac mea ratiocinatione recte factum esse.* Sciopp. in Symb. Idem vet. *statis.* Wowerius. Fulvii Ms. *statis*, sed non sequendus: non quod non proba locutio hæc, sed quod illa non improba. Tertull. adv. Judæos cap. 2. 'Certis et statutis temporibus.' Miles. VII. Noster: 'Statuta cibaria.' *Pric.* Stewechio et Fulvio adsensum præbuit Scriv. Recte. V. Ind. *J. B.*

Malignone præsagio an naturali adpetentia? illico convertuntur et devorant] Antig. Caryst. ἱστορ. παραδ. Οὐχ ἧττον τὰ φθαρτικὰ τῶν ὠφελούντων, οἷον ὁ γαλεώτης, ὅταν ἐκδύῃ τὸ γῆρας, ἐπιστραφεὶς κατέπιεν. *Pric.* *Malignone p. a. n a.* Idem, Εἴτε κατὰ προαίρεσιν, εἴτε κατὰ τύχην. *Idem.*

PAG. 489 *Tu potius caducus, qui tot jam calumniis cecidisti*] Alludit solennia illa, 'Caussa, formula cadere:' scil. quum actio rite non intenditur: neque inficetum est, quidquid Scipio obganniat de frigiditate. *Idem.* *Tu potius caducus, qui jam tot calumniis cecidisti.* Frigidior hic jocus alicui videatur, ab Etymologia petitus. At noster Ulpianus non inepte de legibus caducariis agens, 'Caducum,' inquit, 'legatum dicitur, quod a legatario cadit in fiscum,' id est, quod legatarius capere non potest. Qua de re exposui pluribus ad nobilissimam orationem Justiniani 'de caducis tollendis.' *Scip. Gent.*

Tanta vis morbi] Sic loqui amant Scriptores. Lucretius: 'Atque ea vis omnis morborum, pestilitasque.' Idem: 'Unde queat vis immensi procrescere morbi.' Cicero in de Fato: 'In quo vis morbi tanta non appareat.' Nepos in Attico: 'Subito tanta vis morbi in unum intestinum prorupit.' Et Sallust. Catilin. 'Tanta vis morbi, &c. civium animos invase-

[illegible] Gellius lib. XII. cap. 1. [illegible] illa, et natura [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Pric.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]] Lactant. Divin. Instit. lib. v. cap. 1. '[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Idem.

Pag. [illegible] [illegible]] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et Milon. [illegible] [illegible] [illegible] '[illegible] [illegible] [illegible]. Idem.

[illegible] [illegible]] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] 'Capi[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], '[illegible] [illegible], et [illegible] [illegible]' Idem. Et Gr[illegible] [illegible] Lat. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]. Hic tamen '[illegible] [illegible]' [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Emilianus advenerat, [illegible] [illegible], i. e. [illegible], [illegible] rebus tribuitur, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. J. B. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] est illud Virgilii: 'Et cruda Deo viridisque senectus.' Medicus cruda et viridis senectus dicitur ad annos [illegible] ad [illegible] [illegible] at [illegible] [illegible] [illegible] pares [illegible] sunt. Galenus [illegible] dicuntur [illegible], [illegible] senes et [illegible] lib. v. de sani[illegible] [illegible]. At Pythagoras [illegible] [illegible] est, [illegible] [illegible] xx. annos [illegible], [illegible] [illegible] xx. [illegible] [illegible] xx. [illegible] xx. atque ita ætates [illegible], teste Laertio. [illegible] [illegible].

[illegible] super omnes [illegible] [illegible] es] Demosth. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Plaut. Bacchid. 'Quicunque ubique sunt, qui fuere, quique futuri sunt posthac, Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones: Solus ego omnes antideo stultitia, et moribus indoctis.' Terent. [illegible]. 'In me quidvis harum rerum convenit, Quæ sunt dicta in stultum. caudex, stipes, asinus, plumbeus. In illum nil potest. nam exuperat ejus stultitia [illegible] hæc.' Pric.

Pag. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]] 'Pro illo [illegible]' [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]] Perturbate [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Casaub.

[illegible]] [illegible] [illegible] in Bibliotheca. et [illegible] de libris [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] c. 1. et [illegible] ibid. c. 5. J. B.

[illegible] [illegible] [illegible]. Sed enim] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] stultitiam [illegible], [illegible] quid reconditum [illegible] in [illegible], quod negligenter [illegible]. Est autem [illegible] [illegible] [illegible]: absurdum enim foret [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] vellet. [illegible] non facio cum [illegible] ad Phædr. I. 25. emendante [illegible] [illegible] [illegible]! [illegible] probat ad Drakenb. in marg. Sed videre videntur VV. DD. disjunctivam particulam aut [illegible], quæ idem valet ac simplex [illegible] (vid. Ind.) minime h. l. convenire, si legatur eo negligentius. Propterea autem [illegible] conjectura [illegible] putavi hoc modo: eo negligentius [illegible] [illegible]. Enim, &c. [illegible] confusa esse in Mss. [illegible] et [illegible] [illegible], [illegible] monitum. V. Oudend. ad Met. l. III. p. 227. a. et Ind. [illegible] Gruner. ad Aurel. Vict. Or. G. R. 4. 6. cit. ab Arntzen. ad Eumen. Grat. Act. c. 6. Quo facilius autem h. l. id fieri potuerit, fecit τὸ enim initio periodi, quod sæpius in Nostro offendit librarios. V. Ind. Elegantem vim τοῦ scilicet in ironia, [illegible] notatam videas. Ferri tamen potest aut enim. Idem.

Qui in individuo contubernio mecum vixit] Miles. IV. 'Mecum primis ab annis nutritus et adultus individuo contubernio.' Infra huic: 'Arto contubernio intime mihi junctus.' Onomast. vet. 'Contubernium, [illegible]

φία.' *Pric.*

Reminiscere] *Comminiscere* legendum fuerit. *Colv.* Juvo Plauti loco Asin. A. I. Sc. 1. 'Fabricare quidvis, quidvis comminiscere, perficito,' &c. Ipse Lucius noster l. IV. 'Tale consilium comminiscimur.' *Brant.* Colvius, *comminiscere:* juvat ex Plauto Brantius, 'Fabricare quidvis, quidvis comminiscere:' at ista nimis violenta emendatio est; dulcius et lenius, si quid moves, *eminiscere* scribes. Gloss. Isid. 'Ementum, excogitatio.' Cave quid mutes tamen: eandem infra loquutionem habes: 'Fingite aliquid, reminiscimini quid responderetis.' [pag. 568. Ed. Flor.] *Pric.* Lat. Latin. quoque malebat *comminisci.* Sed et Nep. in Alcib. c. 2. 'Ut si ipse se' (sic leg.) 'fingere vellet, neque plura bona reminisci, neque majora posset consequi.' *J.B.* *Finge quidvis, reminiscere, excogita.* Afranius Fratriis: 'Finge, fabricare uti lubet.' Plaut. Bacchid. 'Compara, fabricare, finge quod lubet, conglutina.' *Pric.*

Sacro traditum] Familiæ nempe, seu privato. *Idem.*

Somnio imperatum] Petronius: 'Medicinam somnio petii, jussaque sum vos perquirere.' Sueton. Vespas. 'E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro Tribunali adierunt, orantes opem valetudinis, demonstratam a Serapide per quietem.' 'Somnia monitura' habes apud Statium lib. VIII. cap. 7. 'Ονειράτων φήμας apud Philostr. de Apollon. 'Ονειράτων βοηθήματα apud Antonin. in de vita sua: hujus loci sunt EX VISV, IVSSV, et similia, quæ occurrunt passim in antiquis inscriptionibus. *Idem.*

PAG. 492 *More communi, et vulgatissima observationum consuetudine*] In de Mundo: 'Hanc opinionem communis mos, et hominum observationes secutæ affirmant.' Gellius (eadem copula) lib. V. cap. 13. 'Hujus moris observationisque multa sunt testimonia.' Idem lib. I. cap. 6. 'Quotidiana intelligentia, et communi pervulgatoque vitæ usu.' Lactant. Divin. Instit. lib. III. cap. 7. 'Quod ipse usus rerum, et quotidiana experimenta possunt docere.' Joann. Sarisburiens. Proëm. lib. VII. 'Usu quotidiano, et rerum experientia.' *Idem.*

Quod deprehensum et detectum] Fulvius. Idem proxime: 'quid in sudario habuisti? num tu me accusatum, ac interrogatum venisti?' *Sciopp. in Symb.* Manifeste verum *et detectum.* Wowerius. Fulvius legit *detectum.* Elmenh. Sunt qui *detectum* legunt, nec inepte: nam easdem has voces conjunxit D. Cyprianus, 'Deprehenderis,' (inquit) 'virgo, detegeris.' Docti vulgatum retinent, sed non explicant. Ego Africanam quampiam subinnui notionem puto. Idem Cyprianus in de hab. Virg. 'Pejor adultera detineris.' Tertullian. Apolog. 'Nomen detinetur.' Marcian. Capella de nuptiis, &c. lib. IV. 'Nihil deesse cerneres nihil superfluum detineres.' *Pric.*

Ap. Lares potissimum] Oscitantiam Interpretum! Et quid facilius quam vel ex iis quæ supra proxime, 'Habuit Apuleius quæpiam linteolo involuta apud Lares Pontiani,' etiam hic loco reposuisse germanam lectionem? At ita fieri amat: plane qui (ut Criticissantium nonnulli) in scirpo nodum quærunt, ii ubi usus acuminis venit, minus æquo vident. *Idem.* Bene ex superioribus restituas *apud Lares Pontiani.* Florid. Mihi id non placet: licet pag. seq. rursus, 'in Bibliotheca Pontiani;' et paulo post, 'Laribus Pontiani.' Sed in τῷ *potissimum* vis suspicionis est: quod non alibi, sed in sacratissima ædium parte deposuit; quod eum locum præ ceteris (i. e. *potissimum*) elegit, in quo deponeret. *J.B.*

Tute argue quæ d.] L. *qui accusare*

C. de edendo, sacrorum pleraque initia in Græcia participant. *Brant.*

In alicujus statuæ femore] 'Votum in alicujus statuæ femore adsignasti.' Vota sua Veteres et preces tabellis conceptas conscriptasque et cera obsignatas Deorum genibus adfigebant: quod vocabant, Votum, seu preces, seu orationem signare, adsignare. Plinius ad Trajanum: 'Solemnia vota pro incolumitate tua, qua publica salus continetur, et suscepimus, domine, pariter, et solvimus: precati Deos, ut velint ea semper solvi, semperque signari.' Tertullianus de Oratione: 'Quod, adsignata oratione, adigendi mos est quibusdam.' Ex hoc ritu intelligendus Juvenalis:

Propter quæ fas est genua incerare Deorum.' Et Prudentius lib. I. contra Symmach. 'Saxa illita ceris Viderat, unguentoque Lares humescere nigros.' *Colv.* Totam veterum historiam tu explicasti docte, Rutgersi virorum optime, in politissimis tuis variis lectionibus l. v. c. 5. quibus verbum non amplius addo. *Elmenh.* Cf. Arntzen. ad Mamert. Genethl. c. 6. Ms. D'Orv. *statu f. signasti.* J. B. *Votum in alicujus statuæ femore adsignasti.* Fuse Rutgersius Var. v. 5. *Pric.*

Tacitas preces] Vide, quos citant Pric. ad h. l. et Berneggerus ad Plin. Paneg. c. 67. § 6. *J. B.* *Tacitas preces, &c.* Scalig. ad Tibull. Lips. ad Senec. Schott. Observ. human. II. 11. *Pric.*

PAG. 493 *Donum posueris*] Florid. I. 'Donum apponere.' Seneca Epist. 115. 'Omnia Deorum sunt, tamen Diis posuimus donum.' Inscriptio vetus:

SANCTO SILVANO NINIVS
PHILENVS IN PRÆDIO
DONVM POSVIT.

Alius Excellentissimi Arundeliæ Comitis, a Cl. Seldeno editus:

SILVANO SACRVM SODAL.
EIVS ET LARVM DONVM
POSVIT. TI. CLAVDIVS AVG.
LIB. FORTVNATVS, &c. *Idem.*

Verbenam sumeris] Ad ornandam aram et perspergendam. Ritus idem apud Plautum, Mercatore: 'Aliquid cedo Qui hanc vicini nostri aram augeam, Syra. SY. Da sane hanc virgam lauri.' *Colv.* Vide Serv. et la Cerd. ad Virg. Ecl. VIII. vs. 65. Donat. ad Terent. Andr. IV. 5. 11. *J. B.*

Cella promptuaria] Gloss. 'Penaria cella, promptuarium, ταμιεῖον. Cellarium, et cellar, promarium: (ita docti legunt) ταμιεῖον.' Stephan. Byzant. Ταμιεῖον, οἶκος ἐν ᾧ τὰ ἀναγκαῖα ἀποτίθεται. Firmic. de err. &c. 'Omne quo vescuntur homines Penus vocatur: hinc et cella penaria.' Sidon. lib. II. Epist. 1. 'Cui continuatur vicinante textrino cella penaria.' Ammianus tralate, 'Promptuaria cella calumniarum:' nec male. φρόντιζε ἐν σωματικῷ ταμιευτικῷ καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων φασὶ τὸ ταμιεῖον. Ib. Stephan. *Pric.*

Quantique sudores innocentibus hoc uno sudariolo afferantur] Elegans cum irrisione παρήχησις, sic supra. 'Satis, ut puto, crinium crimen, quod illi quasi capitale intenderunt, refutatum est.' Et infra: 'Quod ad sudarium pertinet, omnem criminis maculam detersisse.' Lepidulum Lucium meum! mollitulum meum! meum cor et suavium! agnosco festivas Ironias tuas, ingenium osculor. *Idem.*

PAG. 494 *Repertissimum*] Supra jam dixerat Auctor, se concedere velle, sudariolum in bibliotheca positum, ibique adeo repertum fuisse. Nunc dicere debebat, se concedere etiam velle, quædam in eo involuta fuisse. Evincunt id seqq. 'ut olim Ulixi socii,' &c. Hinc præclare Wyttenbach. V. Cel. suo exemplari adscripsit, *refertissimum.* Quam summi viri emendationem adoptavi, propter evidentiam. *J. B.* *Per me licet fuerit repertissimum.* Hoc est, quod supra ait, *deprehensum* et *detentum*: male quidam *detectum*; quod minus est,

quam deprehensum. At detentum est, quod manibus tenetur. Potest quis deprehendi, non tamen teneri, aut capi: ut deprehensus in furto, fur manifestus dicitur, licet procul visus, nec teneatur. *Scip. Gent.*

Manticularentur] Festus: 'Manticularum usus pauperibus in nummis recondendis etiam nostro sæculo fuit. Unde Manticulari dicebantur, qui furandi gratia manticulas attrectabant.' Subjecit deinde exempla ex Pacuvio, quibus docet, Manticulari pro dolose, captiose agere, furari, positum fuisse. Adsentior iis, quidquid contra sentiat Lambinus, qui legunt Plauti Captivis: 'Nam Hercle nisi manticulatus probe ero, fusti plectito.' Hinc Manticularius, proculdubio etiam is, qui aliena libentius contrectat, quam sua, apud Tertullianum Apologetico: 'Quis illic Sicarius, quis manticularius, quis sacrilegus, aut corruptor, aut lavantium prædo.' *Colv. Manticularentur*. V. heic Colvium. Scalig. ad Fest. H. Stephan. Animad. in Adag. *Pric.*

Sacrorum pleraque] Docte Casaubonus ad Athenæum lib. VI. c. 15. *Elmenh.*

Signa et monumenta] Σύνθημα vocat Clemens Alexandrinus. *Signum* Arnob. V. ad gen. quo sacrati et symmistæ inter se noscebant. Facit huc insignis locus Minucii Felicis, cui cum a gentibus esset objectum, 'occultis se notis et insignibus noscunt,' respondet, 'Sic nos denique non notaculo corporis, ut putatis, sed innocentiæ ac modestiæ signo facile dignoscimus.' *Brant.* Add. Bimard. ante Murator. p. 68. ubi inter alia: 'Muta symbola fuere quædam signa sive crepundia, quæ a sacerdotibus accepta mystæ sedulo adservabant, cavebantque ne quis ea profanus videret, quale fuisse laminam Pinellianam' (de qua ibi agit) 'existimo. De his Appuleius magiæ insimulatus, quod reconditum quid inter res suas occultaret.' *J. B.*

Nihil insolitum, nihil incognitum dico] Symmachus: 'Non novum, vel incognitum, sed compertum jam fide insinuo.' *Pric.*

Tacite veneremini] Ritu mystarum. Hesych. Μύστης, τελούμενος, σιωπηλός. Tertullian. (sive alius quis) Carm. de Judic. Dom. 'Et picturatas timuit sine voce figuras:' apud Ægyptios ubicunque locorum colebantur Isis et Serapis, collocabatur juxta Harpocrates statu os digito obsignantis. Augustin. de Civit. &c. lib. XVIII. at quid de silentio loquor isto? sonant omnia. *Idem.*

Nec ad hoc tempus compono] Hegesippus de exeid. &c. I. 41. 'Id plerique ad tempus compositum rati.' Tacit. Annal. I. 'Sensit miles in tempus conficta.' *Idem.*

Primis diebus quibus Œam veneram, publice disserens] Infra: 'Interibi' (Œæ) 'revalesco, dissero aliquid postulantibus amicis publice.' *Idem.*

PAG. 495 *Religiosis Œensibus comm.*] Fuit Œæ Æsculapii nobile templum: isque deus quasi patronus ejus oppidi et tutela habitus: propterea oratio quæ magna ex parte esset de religione et cultu illius numinis, non potuit non esse Œensibus gratissima. Lego autem, *mentione Æsculapii religionis Œensibus commendata*. Casaub. *Mentione Æsculapii religiosis Œensibus commendata*. Quomodo accipiemus hæc? an quasi Œensium πολιοῦχος fuerit? minime, nam et Carthagine disserens ab ejusdem nomine exorsus est. Florid. IV. 'Principium mihi apud vestras aures auspicatissimum, ab Æsculapio Deo capiam.' Ego diffusum ejus cultum innui putarim, quo Dæmonas et Heroas omnes antestabat. In de Deo Socratis: 'Eos tantum Deos appellant, qui juste ac prudenter vitæ curriculo gubernato, pro Numine postea ab hominibus prædicati, fanis et cerimoniis vulgo admittuntur: ut in Bæotia Amphiaraus:

censeo: nec video, quomodo recte dicere potuerit Orator noster, *Albedo*, pro alba pituita, λευκὸν φλέγμα, præsertim quum sit color nullius rei efficiens caussa. At contra, *Dulcedinem*, vocat, quod supra dixerat, pinguem humorem: pinguia enim dulcia plerumque esse, nemo nescit. Repugnat tamen, quod mox Plato quasi concludens hunc locum dicit, φλέγμα δὲ ὀξὺ καὶ ἀλμυρὸν πήγη πάντων νοσημάτων. Nisi dicas, Appuleium ad colliquationem illam carnis, quam supra describit, respexisse: eamque dulcem existimavisse. Mira certe est in hac interpretatione Appuleii solertia, nam et quæ Plato de secunda specie morborum dicit, ea Appuleius in tertiam transtulit. Ita enim Plato in secunda specie principali loquitur, Ταύτην πᾶσαν τηκεδόνα ἁπαλῆς σαρκὸς μετὰ πνεύματος ξυμπλακεῖσαν, λευκὸν εἶναι φλέγμα φαμέν. Colliquationem carnis hic aperte vides: et quod ait Appuleius, 'inimico igni conliquescit,' id Plato paulo superius dixerat, ὅταν νέα ξυντακῇ σὰρξ ὑπὸ τοῦ περὶ τὴν φλέγμα πυρός. Quod item Appuleius humoris crassi mentionem facit, id Hippocratis vel Galeni sententiæ ea parte convenire videtur. Ita enim Galenus lib. III. de locis affectis 7. et II. de Symptom. Caussis, et II. Aphorism. 45. caussam morbi comitialis facit crassum humorem et lentum, ventriculos cerebri obstruentem, eumque humorem vel pituitam esse dicit, vel melancholiam. Quorum utrumque Appuleius hic conjungit, et epilepsiam conciliari dicit, simul ac in spiritum conversa fuerit: eamque Appuleii sententiam defendunt contra Galenum clarissimi nostra tempestate Medici, Rondeletius cap. de Epilepsia, Fernelius II. de abditis rerum caussis. II. ex Averrois III. collectaneorum cap. ult. Aiunt enim, tenuem, fumosum, acrem et mordicantem spiritum ex tali materia, qualem hic Appuleius noster describit, excitatum stimulare cerebrum, ceu principium nervorum et motus, unde illa membrorum existit laboriosa commissio. *Scip. Gent.*

Intus cohibita, et atræ bili sociata] Alcinous: Ἔσω δὲ κρατηθὲν χολῇ μελαίνῃ, τὴν καλουμένην ἱερὰν νόσον ἐπάγει. *Pric.*

Venis omnibus furens pervasit, deinde ad summum caput viam molita, &c.] Recte, et pro Philosopho, vel enim et Medico disputatum. Philostrat. Ἡρακλ. μαινομ. Icon. lib. II. Καὶ ἀνοιδοῦσιν αἱ περὶ αὐτὸν φλέβες, δι' ὧν ἐς τὰ καίρια τῆς κεφαλῆς ἀναῤῥεῖ πᾶσα χορηγία τῆς νόσου. quæ sint τῆς κεφαλῆς καίρια, ego hercle non plus intelligo, quam quod ibidem Interpres reddit, 'capitis lethalia:' olim fortasse discam, interim χωρία legam. *Idem.*

Verticem hominis velut arcem et regiam] In de Dogm. Platonis: 'Rationabilem, id est, mentis optimam portionem, hanc ait capitis arcem tenere.' Ibid. 'Machinamenta quibus ad sentiendas dijudicandasque quantitates et qualitates sensus instructi sunt, erga regiam capitis constituta esse.' Oppido venusta est assimilatio ista, nos ideo eam firmabimus ex aliorum scriptis. Priscian. 'Erit nobis de capite tanquam ex arce, ad reliquam corporis curam descendendum.' Seren. Sammonicus: 'Principio celsa de corporis arce loquamur.' Idem de oculis: 'Quos quasi custodes defensoresque periclis, Prospiciens summa Natura locavit in arce.' Cicero Natura Deo. II. 'Sensus interpretes ac nuntii rerum, in capite tanquam in arce,' &c. Minuc. Octav. 'Et omnes cæteri sensus velut in arce compositi.' Manilius: 'In arcem Erectus capitis.' Claudianus: 'Capitis fundavit in arce.' Lactantius: 'In summo capite collocata tanquam in arce.' Pauca etiam e Græcis cape. Philostrat. Herc. et Pigm. Οἱ δὲ τῇ κεφαλῇ προσ-

μαχόμενοι, ἅτε καρτερωτάτου αὐτῆς τούτου δοκοῦντος, ἐπάγουσι καὶ οἷον ἀκροπόλει μηχανάς. Gregor. Nyssen. περὶ κατασκευ. ἀνθρωπ. Οἱ δὲ τὸν ἐγκέφαλον ἀφιεροῦντες τῷ λογισμῷ, ὥσπερ ἀκρόπολίν τινα τοῦ παντὸς σώματος τὴν κεφαλὴν δεδομῆσθαι παρὰ τῆς φύσεως λέγουσιν. Theodoret. περὶ προνοίας. Serm. III. Ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν ἀφικόμεθα τὴν κεφαλὴν, βλέπε αὐτὴν ὥσπερ ἀκρόπολίν τινα τῆς τοῦ σώματος πόλεως ἐν ὕψει καθημένην. Alcinous cap. 23. Ὡσὰν δὲ μὴ τῆς φλυαρίας τῆς θνητῆς ἀναπιμπλάμενον ᾖ τὸ θεῖον αὐτῆς (ψυχῆς) καὶ ἀθάνατον, κατῴκισαν (οἱ θεοὶ) ἐπὶ τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς οἷον ἀκροπόλεως ἄρχον καὶ βασιλεῦον ἀποφήναντες, οἴκησίν τε ἀπονείμαντες αὐτῷ τὴν κεφαλήν. Paria Chalcidius in Timæum Platonis. *Idem.*

Sapientes meatus] Artificiosos. Hellenismus. *Idem.*

Repentino mentis nubilo] Idem modus loquendi x. Metam. p. 190. Ed. Colv. *Er. Putean.*

PAG. 487 *Cessante animo*] 'Cessare' est ἀναισθητεῖν, Ciceroni 'sine sensu esse.' *Pric.*

Majorem] Hesychius: Μεγάλη νόσος, ἡ ἐπιληψία. *Idem.*

Rationalem] Vide quomodo illa non vertat, sed interpretetur, νόσημα δὲ ἱερᾶς τῆς φύσεως ἐνδικώτατα ἱερὸν λέγεται. Porro caussas hujus appellationis alias reperies apud Hippocratem, Aristotelem, Galenum. *Casaub.*

Quantum potui] Locutionem elegantem ab aliis miror hactenus non revocatam, *quantum potuit.* Usos ea formula Cæsarem, Terentium, Plautum non vacat, neque lubet ostendere. Appuleium potius secundo eumdem hac eadem Apologia: 'audi igitur, cui cura cognoscere est, sed animo quantum potest erecto:' hactenus libros occupat, *quantum potes.* Stewech. Forte, *quantum potuit:* de quo supra. *Colv.* Non necesse est. Facile intelligitur *eam explicare.* Ms. D'Orv. *quantum.* J. B.

Tempora pulsata] Emenda ex V. *tempora pulsantia.* Wower. In vet. cod. legi aiunt *tempora pulsantia:* forte non male. *Scip. Gent.* *Tempora pulsantia, aures sonoræ.* Sic lego cum Flor. Vulgo: *t. pulsata, auris sonora.* Elmenh. *Tempora pulsata.* Ita optime Rom. et Casauboniana Edd. principes, illa ab ordine, hæc a puritate. In Florid. ead. figura. 'Leonum indignati fremores.' In Miles. 'mulier fleta.' Nuperi interpolatores oggerunt *pulsantia.* Pric. De τῷ *pulsantia,* an sit in Mss. Florent. nihil monitum video in Excerpt. Lindenbrog. quare valde suspecta mihi est Elmenhorstii fides. Edidit tamen Scriv. me non sequente. Met. lib. II. p. 162. dicitur 'salubris vena pulsari:' et sane vena non pulsat, sed pulsatur, crebris succussionibus sanguinis; ita et tempora. *J. B.*

Morbi penitus adacti] Lege, *penitus exacti,* et causam hujus rei ab Appuleio disce: nam dextra, inquit, corporis validiora sunt, eoque minus spei ad sanitatem. Emendo et Arnobium etsi leviuscule lib. II. 'quod si homines penitius se noscent, aut intellectum Dei suspicionis exciperent aura:' libri impressi retinent *penitus.* Eodem pertinet quod et supra in hac Apologia legendum monui, 'penitis piscium ventribus insuatis.' pro vulgari *penitus pis. ven. insuatis.* de quo nos alibi pluribus. *Stewech.* Virg. Æn. x. 'Alte vulnus adactum.' *Pric.* Stewechium ne audias: multo efficacius est *penitus.* Ms. D'Orv. *penitus m. ad.* Pro *adacti* Groslot. malebat *adaucti.* Frustra. *J. B.*

Dextera corporis validiora] Ita Plinius lib. VII. cap. 17. et Aristot. de animal. lib. I. c. 128. rationem ibid. reddit. Lib. III. c. 9. διὰ τὸ τὴν κίνησιν εἶναι ἐκ τῶν δεξιῶν. aliter Macrobius Saturnal. VII. 4. 'Ideo' (inquit) 'omnes dextræ partes validiores sunt, et debiliores sinistræ, quia has regit calor visceris sui; illæ contra-

gione frigoris sinistra obtinentis, hebetantur.' Transpositio pronominum omnem loci sententiam destruit: lege, *quia illas* (nempe dexteras partes) *tegit* (non *regit*) *calor visceris sui* (h. e. jecoris;) *hæ* (scil. sinistræ) *contagione frigoris, &c. hebetantur:* quem locum miror a castigatoribus adeo impune dimissum. *Pric.*

PAG. 488 *Quibus æque caducis, &c.*] Leg. *quibusque cad.* i. e. quibuscunque. Eadem menda ad lib. II. Flor. 'in plurimis æque,' pro in *plurimisque.* Acidal. Τὸ *æque* quo referatur non habet. Sententia postulat, ut legatur, *quibuscunque*, vel, ut Valens Acidalius putat, *quibusque*, quod idem hic significat, et alibi in veterum scriptis, etiam JCtorum. *Scip. Gent.* Τὸ *æque* non habere quo referatur Gentilis inquit: inde pro *quibus æque*, legend. *quibuscumque* putat, vel cum Acidalio *quibusque.* Ego nil temere mutem, nam et alibi id verbi reperio aut πλεονάζον, aut quodam sensu quem intellexeris quam expresseris positum. Videtur ut plurimum autem valere, maxime, præsertim. Miles. VI. 'Crebris æque ingestis ictibus.' VIII. 'Canis adæque venaticus.' Florid. II. 'In plurimis æque.' Ubi idem Valens legit *plurimisque.* Pric. Expressam auctoritatem Msti D'Orvill. habet conjectura Gentilis et Vulcanii in marg. quæ sensum reddit planum. Jungerm. Ep. 81. inter Gudian. transpositione locum sanandum putabat, hoc modo: *scriptum æque reliquit, quibus cad. &c.* Nil tamen innovandum putavi, sine plurium librorum consensu. Sensus est: Quando epilepsia diversos homines eadem vi corripit, tunc eorum difficilior medela, quibus morbus a dextero occipit. *J. B.*

De non videntibus] Lego *de invidentibus animalibus:* quis fando audivit aut legendo didicit Theophrastum scripsisse librum de non videntibus animalibus? Referebam tamen ad librum ejus Περὶ τῶν φωλευόντων ζώων. parum firma conjectura, ut postea animadverti: nam extat hodieque locus Theophrasti, quem vertit noster Orator. Ita enim Excerpta illa paucula, quæ hodie reliqua sunt de libro Περὶ τῶν λεγομένων ζώων φθονεῖν, incipiunt: Ὅτι ὁ γαλεώτης, φασὶ, φθονῶν τῆς ὠφελείας τοῖς ἀνθρώποις, καταπίνει τὸ δέρμα, ὅταν ἐκδύηται. ἔστι γὰρ βοήθημα ἐπιλήπτῳ. *Casaub.* *Alio libro, de non videntibus animalibus.* Casaubonus: 'Lego,' inquit, 'De invidentibus animalibus. Quis fando audivit aut legendo didicit Theophrastum scripsisse librum De non videntibus animalibus?' Aliquis, immo id patet, neque id solum ex hoc loco Appuleii, sed ex Senecæ testimonio quis colligat. Sic enim ille lib. III. Natur. Quæst. cap. 16. 'Nihil enim,' inquit, 'usquam inane est, et stagna obsessa tenebris et locis amplis. Animalia quoque illis innascuntur, sed tarda et informia; ut in aëre cæco pinguique concepta, et aquis torpentibus facta: pleraque ex his cæca, ut talpæ, et subterranei mures, quibus deest lumen, quia supervacuum est. Inde, ut Theophrastus affirmat, pisces quibusdam locis eruuntur.' Sed hæc alio pertinere videntur, nec sequitur propterea, librum de non videntibus animalibus eum scripsisse. At librum scripsisse eum περὶ τῶν φωλευόντων ζώων, ex Diogene manifestum est. Sed verissima est amici nostri emendatio: scripsit enim Theophrastus librum περὶ τῶν λεγομένων ζώων φθονεῖν, id est, de invidentibus animalibus: ex quo superest hoc fragmentum, quod legi etiam in Bibliotheca Photii pag. 862. Ὅτι ὁ γαλεώτης, φασὶ, φθονῶν τῆς ὠφελείας τοῖς ἀνθρώποις, καταπίνει τὸ δέρμα, ὅταν ἐκδύηται. ἔστι γὰρ βοήθημα ἐπιλήπτῳ. An hoc est, quod Appuleius hic appellat, 'malignum præsidium?' omnino. Sensus enim est, præsagire stellionem et præscire, eas exuvias usui hominibus futuras

ad epilepsiæ morbum propulsandum: eoque maligne eas devorare, ne prosint. A qua malitia Jurisconsulti nostri stellionatus crimen dixere. Ulpianus: 'Stellionatum objici posse his, qui dolo aliquid fecerunt, sciendum est, scilicet, si aliud crimen non sit, quod enim in privatis judiciis est de dolo actio, hoc in criminibus stellionatus persecutio. Ubicunque igitur titulus criminis deficit, illic stellionatus objiciemus.' Serpens est sive lacertus in morem stellarum distinctus, unde nomen. *Scip. Gent.* Recte Casaub. *De invidentibus an.* περὶ τῶν λεγομένων ζώων φθονεῖν. *Pric.* Genuinam lectionem *invidentibus* servavit Ms. D'Orvill. *Non videntibus* videtur esse glossa lectoris, qui quid esset 'invidia animalium,' non intelligeret, adeoque quorumdam cæcitatem intelligi putaret. *J. B.*

Exuvias stellionum] V. Vulcan. ad Gloss. col. 84. *Pric.* *Exuvias stellionum.* Hunc locum Theophrasti etiam Plinius intelligit, quum ait: 'Theophrastus auctor est, anguis modo et stelliones senectutem exuere.' Et melius sane alii (inquit Casaubonus) inter lacertos ponunt: etsi Aristoteles ab utroque genere distinguit, ut in Octavo Historiarum: φωλεῖ τὰ πολλὰ τῶν ἐναίμων. οἷον τά τε φολιδωτὰ, ὄφεις τε καὶ σαῦραι, καὶ ἀσκαλαβῶται. Donatus in Terentium, 'stellionem esse, quem Græci γαλεώτην adpellant.' Plinius non γαλεώτην solum, sed et κωλώτην et ἀσκαλαβώτην dici scribit lib. XXIX. cap. 4. *Scip. Gent.*

More ceterorum serp.] Stellionem inter serpentes numerat. Plinius separat: 'Theophrastus' (ait) 'auctor est, anguis modo, et stelliones senectutem exuere.' Et melius sane alii inter lacertos ponunt: etsi Aristoteles ab utroque genere distinguit, ut in octavo Historiarum: φωλεῖ τὰ πολλὰ τῶν ἐναίμων· οἷον τά τε φολιδωτὰ, ὄφεις τε καὶ σαῦραι, καὶ ἀσκαλαβῶται. *Casaub.*

Temporibus statutis] Locus iste ex iis est, in quibus restituendum putavi, *statis temporibus.* Stewech. *Temporibus statis . . . converruntur.* Ita Fulvius, qui et mox legit, *ac mea ratiocinatione recte factum esse.* Sciopp. in Symb. Idem vet. *statis.* Wowerius. Fulvii Ms. *statis*, sed non sequendus: non quod non proba locutio hæc, sed quod illa non improba. Tertull. adv. Judæos cap. 2. 'Certis et statutis temporibus.' Miles. VII. Noster: 'Statuta cibaria.' *Pric.* Stewechio et Fulvio adsensum præbuit Scriv. Recte. V. Ind. *J. B.*

Malignone præsagio an naturali adpetentia? illico convertuntur et devorant] Antig. Caryst. ἱστορ. παραδ. Οὐχ ἧττον τὰ φθαρτικὰ τῶν ὠφελούντων, οἷον ὁ γαλεώτης, ὅταν ἐκδύῃ τὸ γῆρας, ἐπιστραφεὶς κατέπιεν. *Pric.* *Malignone p. a. n a.* Idem, Εἴτε κατὰ προαίρεσιν, εἴτε κατὰ τύχην. *Idem.*

PAG. 489 *Tu potius caducus, qui tot jam calumniis cecidisti*] Alludit solennia illa, 'Caussa, formula cadere:' scil. quum actio rite non intenditur: neque inficetum est, quidquid Scipio obganniat de frigiditate. *Idem.* *Tu potius caducus, qui jam tot calumniis cecidisti.* Frigidior hic jocus alicui videatur, ab Etymologia petitus. At noster Ulpianus non inepte de legibus caducariis agens, 'Caducum,' inquit, 'legatum dicitur, quod a legatario cadit in fiscum,' id est, quod legatarius capere non potest. Qua de re exposui pluribus ad nobilissimam orationem Justiniani 'de caducis tollendis.' *Scip. Gent.*

Tanta vis morbi] Sic loqui amant Scriptores. Lucretius: 'Atque ea vis omnis morborum, pestilitasque.' Idem: 'Unde queat vis immensi procrescere morbi.' Cicero in de Fato: 'In quo vis morbi tanta non appareat.' Nepos in Attico: 'Subito tanta vis morbi in unum intestinum prorupit.' Et Sallust. Catilin. 'Tanta vis morbi, &c. civium animos invase-

rat.' Gellius lib. XII. cap. 5. 'Vis illa, et natura morbi.' Seren. Sammonicus: 'Est et vis morbi quod telum commemoratur.' *Pric.*

Quem innocentem liquido scis, tamen accusas ut nocentem] Lactant. Divin. Instit. lib. V. cap. 1. 'Student damnare tanquam nocentes, quos utique sciunt innocentes.' *Idem.*

PAG. 490 *Impudentia*] Quid sibi velit hæc *impudentia*, qui intelligunt, exponant. Scripserim *imprudentia*: ut et Miles. II. ubi legitur vulgo: 'Impudentiæ suæ labem.' *Idem.*

Crudæ senectutis] Etiam heic hæreo: nam cur 'crudum senem' hoc loci appellet, quem infra 'Capularem' vocat? 'hominem ævi emeriti?' item alibi, 'præcipitis ævi, et occiduæ senectutis?' *Idem.* Ut Gr. ὠμὸς, sic Lat. *crudus*, non semel de homine crudeli et inhumano usurpatur. Hic tamen 'crudam senectutem' intelligo, senectutem, quæ ante tempus Æmiliano obvenerat: quemadmodum immaturitas, i. e. cruditas, omnibus rebus tribuitur, quæ ante tempus fiunt. *J. B.* *Et misera insania crudæ senectutis.* Notum est illud Virgilii: 'Et cruda Deo viridisque senectus.' Medicis cruda et viridis senectus dicitur ab anno 50. ad 60. ætatis: ut qui tamdiu negotiis pares aptique sint. Galeno tales dicuntur ὠμογέροντες, crudi senes et semicani lib. V. de sanit. tuenda. At Pythagoras ultra progressus est, qui puerum XX. annos implere, juvenem itidem XX. virum etiam XX. senem XX. atque ita ætates distinguebat, teste Laërtio. *Scip. Gent.*

Tantum super omnes stultitia evectus es] Demosth. περὶ στεφ. Τοσοῦτον ὑπερβέβληκεν ἅπαντας ἀνθρώπους ὠμότητι, καὶ συκοφαντίᾳ. Plaut. Bacchid. 'Quicunque ubique sunt, qui fuere, quique futuri sunt posthac, Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, bleuni, buccones: Solus ego omnes antedeo stultitia, et moribus indoctis.' Terent. Heautont. 'In me quidvis harum rerum convenit, Quæ sunt dicta in stultum: caudex, stipes, asinus, plumbeus, In illum nil potest, nam exuperat ejus stultitia omnia hæc.' *Pric.*

PAG. 491 *Et a vobis stat*] 'Pro illo stare' Terent. Phor. *Brant.*

Quamquam ipse aperiret] Perturbatæ prius et perversæ sententiæ attulimus interpunctionis rectæ lucem. *Casaub.*

Linteum] Observa *linteum* in Bibliotheca, et vide de libris linteis Casaub. ad Vopisci Aurelian. c. 1. et Salm. ibid. c. 8. *J. B.*

Eo negligentius adservabam. Sed enim] Ironia usus ridet orator stultitiam suspicandi, magicum quid reconditum fuisse in linteolo, quod negligenter adservabatur. Est autem vis in *occultabatur*: absurdum enim foret *negligentius adservare*, quod *occultare* quis vellet. Quare non facio cum Gudio ad Phædr. I. 25. emendante *eone diligentius adservabam?* licet probet id Drakenb. in marg. Sed vidisse videntur VV. DD. disjunctivam particulam *sed enim*, quæ idem valet ac simplex *sed* (vid. Ind.) minime h. l. convenire, si legatur *eo negligentius*. Propterea autem locum conjectura sanandum putavi hoc modo: *eo negligentius adservabam scilicet. Enim, &c.* Sexcenties confusa esse in Mss. *scilicet* et *sed* seu *set*, sæpius monitum. V. Oudend. ad Met. l. III. p. 227. a. et Ind. item Gruner. ad Aurel. Vict. Or. G. R. 4. 6. cit. ab Arntzen. ad Eumen. Grat. Act. c. 6. Quo facilius autem h. l. id fieri potuerit, fecit τὸ *enim* initio periodi, quod sæpius in Nostro offendit librarios. V. Ind. Elegantem vim τοῦ *scilicet* in ironia, ubivis notatam videas. Ferri tamen potest *sed enim*. Idem.

Qui in individuo contubernio mecum vixit] Miles. IV. 'Mecum primis ab annis nutritus et adultus individuo contubernio.' Infra heic: 'Arto contubernio intime mihi junctus.' Onomast. vet. 'Contubernium, ὁμο-

φία.' *Pric.*

Reminiscere] *Comminiscere* legendum fuerit. *Colv.* Juvo Plauti loco Asin. A. I. Sc. 1. 'Fabricare quidvis, quidvis comminiscere, perficito,' &c. Ipse Lucius noster l. IV. 'Tale consilium comminiscimur.' *Brant.* Colvius, *comminiscere:* juvat ex Plauto Brantius, 'Fabricare quidvis, quidvis comminiscere:' at ista nimis violenta emendatio est; dulcius et lenius, si quid moves, *eminiscere* scribes. Gloss. Isid. 'Ementum, excogitatio.' Cave quid mutes tamen: eandem infra loquutionem habes: 'Fingite aliquid, reminiscimini quid responderetis.' [pag. 563. Ed. Flor.] *Pric.* Lat. Latin. quoque malebat *comminisci.* Sed et Nep. in Alcib. c. 2. 'Ut si ipse se' (sic leg.) 'fingere vellet, neque plura bona reminisci, neque majora posset consequi.' *J. B.* *Finge quidvis, reminiscere, excogita.* Afranius Fratriis: 'Finge, fabricare uti lubet.' Plaut. Bacchid. 'Compara, fabricare, finge quod lubet, conglutina.' *Pric.*

Sacro traditum] Familiæ nempe, seu privato. *Idem.*

Somnio imperatum] Petronius: 'Medicinam somnio petii, jussaque sum vos perquirere.' Sueton. Vespas. 'E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro Tribunali adierunt, orantes opem valetudinis, demonstratam a Serapide per quietem.' 'Somnia monitura' habes apud Statium lib. VIII. cap. 7. 'Ονειράτων φήμας apud Philostr. de Apollon. 'Ονειράτων βοηθήματα apud Antonin. in de vita sua: hujus loci sunt EX VISV, IVSSV, et similia, quæ occurrunt passim in antiquis inscriptionibus. *Idem.*

PAG. 492 *More communi, et vulgatissima observationum consuetudine*] In de Mundo: 'Hanc opinionem communis mos, et hominum observationes secutæ affirmant.' Gellius (eadem copula) lib. V. cap. 13. 'Hujus moris observationisque multa sunt testimonia.' Idem lib. I. cap. 6. 'Quotidiana intelligentia, et communi pervulgatoque vitæ usu.' Lactant. Divin. Instit. lib. III. cap. 7. 'Quod ipse usus rerum, et quotidiana experimenta possunt docere.' Joann. Sarisburiens. Proëm. lib. VII. 'Usu quotidiano, et rerum experientia.' *Idem.*

Quod deprehensum et detectum] Fulvius. Idem proxime: 'quid in sudario habuisti? num tu me accusatum, ac interrogatum venisti?' *Sciopp. in Symb.* Manifeste verum *et detectum.* Wowerius. Fulvius legit *detectum.* Elmenh. Sunt qui *detectum* legunt, nec inepte: nam easdem has voces conjunxit D. Cyprianus, 'Deprehenderis,' (inquit) 'virgo, detegeris.' Docti vulgatum retinent, sed non explicant. Ego Africanam quampiam subinnui notionem puto. Idem Cyprianus in de hab. Virg. 'Pejor adultera detineris.' Tertullian. Apolog. 'Nomen detinetur.' Marcian. Capella de nuptiis, &c. lib. IV. 'Nihil deesse cerneres nihil superfluum detineres.' *Pric.*

Ap. Lares potissimum] Oscitantiam Interpretum! Et quid facilius quam vel ex iis quæ supra proxime, 'Habuit Apuleius quæpiam linteolo involuta apud Lares Pontiani,' etiam hic loco reposuisse germanam lectionem? At ita fieri amat: plane qui (ut Criticissantium nonnulli) in scirpo nodum quærunt, ii ubi usus acuminis venit, minus æquo vident. *Idem.* Bene ex superioribus restituas *apud Lares Pontiani.* Florid. Mihi id non placet: licet pag. seq. rursus, 'in Bibliotheca Pontiani;' et paulo post, 'Laribus Pontiani.' Sed in τῷ *potissimum* vis suspicionis est: quod non alibi, sed in sacratissima ædium parte deposuit; quod eum locum præ ceteris (i. e. *potissimum*) elegit, in quo deponeret. *J. B.*

Tute argue quæ d.] L. *qui accusare*

C. *de edendo*, sacrorum plerique initia in Græcia participant. *Brant.*

In alicujus statuæ femore] 'Votum in alicujus statuæ femore adsignasti.' Vota sua Veteres et preces tabella conceptas conscriptasque et cera obsignatas Deorum genibus adfigebant: quod vocabant, Votum, seu preces, seu orationem signare, adsignare. Plinius ad Trajanum: 'Solemnia vota pro incolumitate tua, qua publica salus continetur, et suscepimus, domine, pariter, et solvimus: precati Deos, ut velint ea semper solvi, semperque signari.' Tertullianus de Oratione: 'Quod, adsignata oratione, adfigendi mos est quibusdam.' Ex hoc ritu intelligendus Juvenalis: Propter quæ fas est genua incerare Deorum.' Et Prudentius lib. I. contra Symmach. 'Saxa illita ceris Viderat, unguentoque Lares humescere nigros.' *Colv.* Totam votorum historiam tu explicasti docte, Rutgersi virorum optime, in politissimis tuis variis lectionibus l. v. c. 5. quibus verbum non amplius addo. *Elmenh.* Cf. Arntzen. ad Mamert. Genethl. c. 6. Ms. D'Orv. *statu f. signasti.* J. B. *Votum in alicujus statuæ femore adsignasti.* Fuse Rutgersius Var. v. 5. *Pric.*

Tacitas preces] Vide, quos citant Pric. ad h. l. et Berneggerus ad Plin. Paneg. c. 67. § 6. *J. B.* *Tacitas preces, &c.* Scalig. ad Tibull. Lips. ad Senec. Schott. Observ. human. II. 11. *Pric.*

Pag. 493 *Donum posueris*] Florid. I. 'Donum apponere.' Seneca Epist. 115. 'Omnia Deorum sunt, tamen Diis posuimus donum.' Inscriptio vetus:

SANCTO SILVANO NINIVS
PHILENVS IN PRÆDIO
DONVM POSVIT.

Alius Excellentissimi Arundeliæ Comitis, a Cl. Seldeno editus:

SILVANO SACRVM SODAL.
EIVS ET LARVM DONVM
POSVIT. TI. CLAVDIVS AVG.
LIB. FORTVNATVS, &c. *Idem.*

Verbenam sumseris] Ad ornandam aram et perspergendam. Ritus idem apud Plautum, Mercatore: 'Aliquid cedo Qui hanc vicini nostri aram augeam, Syra. Sy. Do sane hanc virgam lauri.' *Colv.* Vide Serv. et la Cerd. ad Virg. Ecl. VIII. vs. 65. Donat. ad Terent. Andr. IV. 5. 11. *J. B.*

Cella promptuaria] Gloss. 'Penaria cella, promptuarium, ταμιεῖον. Cellarium, et cellar, promarium: (ita docti legunt) ταμιεῖον.' Stephan. Byzant. *Ταμιεῖον, οἶκος ἐν ᾧ τὰ ἀναγκαῖα ἀπετίθησαν.* Firmic. de err. &c. 'Omne quo vescuntur homines Penus vocatur: hinc et cella penaria.' Sidon. lib. II. Epist. 1. 'Cui continuatur vicinante textrino cella penuaria.' Ammianus tralate, 'Promptuaria cella calumniarum:' nec male. *Φρόνιχος ἐν σοφιστικῇ παρασκευῇ καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν φησι τὸ ταμιεῖον.* Ib. Stephan. *Pric.*

Quantique sudores innocentibus hoc uno sudariolo afferantur] Elegans cum irrisione παρήχησις, sic supra. 'Satis, ut puto, crinium crimen, quod illi quasi capitale intenderunt, refutatum est.' Et infra: 'Quod ad sudarium pertinet, omnem criminis maculam detersisse.' Lepidulum Lucium meum! mellitulum meum! meum cor et suavium! agnosco festivas Ironias tuas, ingenium osculor. *Idem.*

Pag. 494 *Repertissimum*] Supra jam dixerat Auctor, se concedere velle, sudariolum in bibliotheca positum, ibique adeo repertum fuisse. Nunc dicere debebat, se concedere etiam velle, quædam in eo involuta fuisse. Evincunt id seqq. 'ut olim Ulixi socii,' &c. Hinc præclare Wyttenbach. V. Cel. suo exemplari adscripsit, *refertissimum*. Quam summi viri emendationem adoptavi, propter evidentiam. *J. B.* *Per me licet fuerit repertissimum.* Hoc est, quod supra ait, *deprehensum* et *detentum*: male quidam *detectum*; quod minus est,

quam deprehensum. At detentum est, quod manibus tenetur. Potest quis deprehendi, non tamen teneri, aut capi: ut deprehensus in furto, fur manifestus dicitur, licet procul visus, nec teneatur. *Scip. Gent.*

Manticularentur] Festus: 'Manticularum usus pauperibus in nummis recondendis etiam nostro sæculo fuit. Unde Manticulari dicebantur, qui furandi gratia manticulas attrectabant.' Subjecit deinde exempla ex Pacuvio, quibus docet, Manticulari pro dolose, captiose agere, furari, positum fuisse. Adsentior iis, quidquid contra sentiat Lambinus, qui legunt Plauti Captivis: 'Nam Hercle nisi manticulatus probe ero, fusti plectito.' Hinc Manticularius, proculdubio etiam is, qui aliena libentius contrectat, quam sua, apud Tertullianum Apologetico: 'Quis illic Sicarius, quis manticularius, quis sacrilegus, aut corruptor, aut lavantium prædo.' *Colv. Manticularentur.* V. heic Colvium. Scalig. ad Fest. H. Stephan. Animad. in Adag. *Pric.*

Sacrorum pleraque] Docte Casaubonus ad Athenæum lib. VI. c. 15. *Elmenh.*

Signa et monumenta] Σύνθημα vocat Clemens Alexandrinus. *Signum* Arnob. V. ad gen. quo sacrati et symmistæ inter se noscebant. Facit huc insignis locus Minucii Felicis, cui cum a gentibus esset objectum, 'occultis se notis et insignibus noscunt,' respondet, 'Sic nos denique non notaculo corporis, ut putatis, sed innocentiæ ac modestiæ signo facile dignoscimus.' *Brant.* Add. Bimard. ante Murator. p. 68. ubi inter alia: 'Muta symbola fuere quædam signa sive crepundia, quæ a sacerdotibus accepta mystæ sedulo adservabant, cavebantque ne quis ea profanus videret, quale fuisse laminam Pinellianam' (de qua ibi agit) 'existimo. De his Appuleius magiæ insimulatus, quod reconditum quid inter res suas occultaret.' *J. B.*

Nihil insolitum, nihil incognitum dico] Symmachus: 'Non novum, vel incognitum, sed compertum jam fide insinuo.' *Pric.*

Tacite veneremini] Ritu mystarum. Hesych. Μύστης, τελούμενος, σιωπηλός. Tertullian. (sive alius quis) Carm. de Judic. Dom. 'Et picturatas timuit sine voce figuras:' apud Ægyptios ubicunque locorum colebantur Isis et Serapis, collocabatur juxta Harpocrates statu os digito obsignantis. Augustin. de Civit. &c. lib. XVIII. at quid de silentio loquor isto? sonant omnia. *Idem.*

Nec ad hoc tempus compono] Hegesippus de excid. &c. I. 41. 'Id plerique ad tempus compositum rati.' Tacit. Annal. I. 'Sensit miles in tempus conficta.' *Idem.*

Primis diebus quibus Œam veneram, publice disserens] Infra: 'Interibi' (Œæ) 'revalesco, dissero aliquid postulantibus amicis publice.' *Idem.*

PAG. 495 *Religiosis Œensibus comm.*] Fuit Œæ Æsculapii nobile templum: isque deus quasi patronus ejus oppidi et tutela habitus: propterea oratio quæ magna ex parte esset de religione et cultu illius numinis, non potuit non esse Œensibus gratissima. Lego autem, *mentione Æsculapii religionis Œensibus commendata.* Casaub. *Mentione Æsculapii religiosis Œensibus commendata.* Quomodo accipiemus hæc? an quasi Œensium πολιοῦχος fuerit? minime, nam et Carthagine disserens ab ejusdem nomine exorsus est. Florid. IV. 'Principium mihi apud vestras aures auspicatissimum, ab Æsculapio Deo capiam.' Ego diffusum ejus cultum innui putarim, quo Dæmonas et Heroas omnes antestabat. In de Deo Socratis: 'Eos tantum Deos appellant, qui juste ac prudenter vitæ curriculo gubernato, pro Numine postea ab hominibus prædicati, fanis et cerimoniis vulgo admittuntur: ut in Bœotia Amphiaraus:

in Africa Mopsus; in Ægypto Osiris: alius alibi gentium: Æsculapius ubique.' *Pric.*

Dicite aliqui, si quis forte meminit hujus loci principium] Mirum hoc videatur, oratorem in ipsa actione rogare aliquem ex populo, qui initium suarum orationum recitet: magis mirum, fuisse qui recitarent. Sed composito et compacto hæc agi solita pacto, sicut et id, quod de libro allato sequitur. Illud verum est, oratorem interdum orationem ad adversarium vel patronos et advocatos ejus convertisse, dum aliqua in re hæsitant. Ut illud Ciceronis: 'Recte mones.' *Scip. Gent.*

Tot mysteriis conscium] Nove dictum pro, *tot mysteriorum*, nisi scribendum, *tot mysterium*. Casaub. Avienus tamen Perieg. 'Qua surgenti terræ pars conscia Phœbo est:' et Tibullus: 'Levis occultis conscia cista sacris.' Author carminis de Phœnice: 'Et sola arcanis conscia Phœbe tuis.' *Pric.* A Casauboni conjectura locum vindicat etiam Heins. ad Ovid. Met. VI. vs. 586. quem ibi vide, et Burman. *J. B.*

Quædam sacrorum crepundia] Quæ supra proxime 'initia sacrorum' vocat. Glossæ Isidori, 'Crepundia, initia.' Gloss. Philox. 'Crepundia, γνωρίσματα, ἀρχαί.' legit Vulcanius ἀρχαῖα. vellem rationem addidisset. *Pric.*

Lana segnissimi c. e.] Multa Plutarch. Isid. et Osir. *Idem.*

Segnissimi corporis] Ut supra *pectus* pro *corpore* posuit, ita heic *corpus* pro *animali* ponit: idem ante et post eum, etiam alii fecere. Virgil. 'Placidum carpebant fessa soporem Corpora.' Julius Firmic. 'Qui laborem terrenorum nocturnis opibus recreasti.' Ennodius Ticinens. 'Tubera, perdices, grus, turdus, turtur, echinus: Non implent ventrem corpora mille tuum:' hac facie Galli etiam *un pauvre corps:* Anglo-Saxones, *Some-body, No-body.* innuitur ab utrisque non tam σῶμα quam ζῶον. *Idem.*

Pag. 496 *Pythagoræ scitis*] Aut valde Noster errat, aut Diog. Laërtius, qui de hoc Philosopho principe l. VIII. Στολὴ δὲ αὐτῷ λευκή, καθαρά, καὶ στρώματα λευκὰ ἐξ ἐρίων. τὰ γὰρ λινᾶ οὔπω εἰς ἐκείνους ἀφῖκτο τοὺς τόπους. *Colv.* Diogenem Laërtium erroris arguit Olear. ad Philostrati Apollon. init. ubi v. *J. B.* *Pythagoræ scitis.* Contrarium plane scribit in Pythagora Laërtius, lanea veste eum usum, non linea: στολὴ δὲ αὐτῷ, &c. Sed ex alia forte lana, quam pecoris, vestitus Pythagoras fuit: aut dicendum est, nihil Appuleium hic adfirmare, quasi recte is fuerit usus; sed hoc tantum, quid de lana et lino senserit: quod nihil adversatur testimonio Laërtii. *Scip. Gent.*

Indutui] Flor. *inductui.* Elmenh. *Inductui* dedi pro vulgato *indutui*, auctoritate Mstorum Florent. *Indutus* et *amictus* non differunt: at vero differunt *inductus* et *amictus*. Licet enim Stat. Silv. v. 2. 67. 'inducere humeros amictu' dixerit: proprie tamen *inductus* magis de calceamentis dicitur. Noster Flor. N. IX. 'Indumenta, quibus indutus, et calceamenta, quibus erat inductus.' Intelligit igitur Auctor 'soleas palmæ victricis foliis intextas,' quas Isidis sacerdoti tribuit Noster Met. lib. XI. p. 768. Conferri quoque meretur locus Amm. Marc. XXIX. 1. in cerimoniæ magicæ descriptione: 'Linteis quidam indumentis amictus, calceatusque itidem linteis soccis.' *J. B.*

Atque] Non opus est cum Florido mutare in *atqui:* utriusque vocis eadem interdum vis. V. Oudend. ad Cæs. de B. G. IV. 25. Et sic *atque* explicandum quoque in Terent. And. I. 3. 20. *J. B.*

Facetiæ sibi habere] Gellius lib. XV. cap. 8. 'Pro facetiis procedit.' Sidon. lib. III. Epist. 13. 'Videntur sibi granditer facetiari.' *Pric.*

Adorandi gratia manum labris admovere] Adeundi Pytheus Advers. Subsic. I. 17. Lips. Elect. II. 6. Glossæ Vindocinens. Ms. in lib. Regum: 'Osculans manum. Solebant osculari manum propriam, ut per hoc quasi osculum idolo porrigerent.' *τιμᾷν τοῖς διὰ τῶν χειρῶν φιλήμασι* vocat Libanius Orat. *περὶ προστασιῶν·* quam cum aliis tribus, ante triennium edidit e Bibliotheca Augustana, Clariss. ac jureconsultissimus Jacobus Gothofredus, vir in his studiis etiam qua parte voluit, eminentissimus. Nec adorantium mos iste tantum, sed et amantium. Miles. VI. 'Jupiter perpressa Cupidinis buccula, manuque ad os suum relata, consuaviat.' *Idem.*

Nec Diis rurationis] Tibullus: 'Et quodcumque mihi pomum novus educat annus, Libatum Agricolæ ponitur ante Deo.' Nam Veterum ea superstitio, ut quorumlibet fructuum annis singulis diis suis rusticis primitias sacrarent. Censorinus de Die Natali: 'Itaque cum perciperent fruges, antequam vescerentur, Diis libare instituerunt.' A. Gannius, vetus poëta: 'Hic adoris dat primitias tibi: sanguine libat.' Leonidas: *'Αγρονόμῳ τάδε Πανὶ γὰρ εὐαστῆρι Λυαίῳ Πρέσβυς καὶ Νύμφαις δῶρα ἔθηκε Βίτων. Πανὶ μὲν, ἀρτίτοκον χίμαρον συμπαίστορα μητρὸς, Κισσοῦ δὲ Βρομίῳ κλῶνα πολυπλανέος. Νύμφαις δὲ, σκιερῆς εὐποίκιλον ἄνθος ὀπώρης, Φύλλα τε πεπταμένων αἱματόεντα ῥόδων, 'Ανθ' ὧν ἔνυδρον Νύμφαι τόδε δῶμα γέροντος Αὔξετε, Πὰν, γλαγερὸν, Βάκχε, πολυστάφυλον.* *Colv.* *Diis rurationis.* Quos 'Numina ruris' vocat Juvenalis Sat. XIV. Virgilius Georg. II. 'Deos agrestes.' Propertius: 'Deos quibus est tutela per agros.' Tibullus 'Cælites agricolas,' lib. II. Eleg. 1. et 'Agricolas Deos' lib. I. Eleg. 1. quod non adverterunt interpretes: verba ejus: 'Et quodcunque mihi pomum novus educat annus, Libatum agricolæ ponitur ante Deo:' legerim *agricolas ponitur ante Deos:* sic in Authore de Nuce etiam contra quam impressi, scribo: 'Agricolas fructu præveniente Deos.' Porro non alii sunt, quos *'Αγροίκων ἐφόρους Δαίμονας* Alciphron in Epistolis vocat: et Inscriptio vetus Græca ΘΕΟΥΣ ΝΟΜΙΟΥΣ. Genera eorum quatuor memorat Maximus Tyrius Dissert. XIV. *'Επικαρπίους, ἀλώους, ἐπιληναίους, προηροσίους·* quos Varro de R. R. l. I. duodecim numero complexus videtur, titulo 'Consentium Deorum, Agricolarum ducum.' Extat in Arundelianis monumentis lapis selectissimus iste, 'Inseratur heic Marmoris figura.' *Pric.* Neque tamen inserta est, in meo utique exemplari, quare totam Pricæi commentationem in marmor istud, hic ommittendam putavi. *J. B.*

Aut gregis primitias] Vide notas ad Gennadium p. 197. *Elmenh.* *Segetis ullas, aut vitis, aut gregis primitias impertit.* Tibullus I. 5. 'Pro vitibus uvam. Pro segete spicas, pro grege ferre dapes.' *Pric.*

Nullum in villa ejus delubrum] Ex eadem superstitione erat, ut fere unusquisque in agris, prædiis suis sacellum quoddam Deo cuidam aut Deæ sacrum haberet. Censorinus ibidem: 'Et quum agros atque urbes Deorum munere possiderent; partem quamdam templis sacellisque, ubi eos colerent, dicavere.' Bacchylides: *Εὔδημος τὸν νηὸν ἐπ' ἀγροῦ τόνδ' ἀνέθηκε Τῷ πάντων ἀνέμων πιοτάτῳ ζεφύρῳ. Εὐξαμένῳ γάρ οἱ ἦλθε βοηθόος, ὄφρα τάχιστα Λικμήσῃ πεπόνων καρπὸν ἀπ' ἀσταχύων.* Propertius lib. II. 'Atque ibi rara feres inculto thura sacello Hœdus ibi agrestes corruet ante focos.' Plinius lib. IX. Epistolar. ad Mustium: 'Aruspicum monitu reficienda est mihi ædes Cereris in prædiis in melius et in majus.' *Colv.* *Nullum in villa ejus delubrum situm, nullus locus aut lucus consecratus.* Etiam privatis hominibus hæc religio olim fuit, sacras ædiculas in suis agris habere,

pro cujusque opibus vel magnificentia. Plinius Cæcilius lib. IX. Epistol. XXXIX. 'Aruspicum monitu reficienda est mihi ædes Cereris in prædiis meis et in melius et in majus:' et statim: 'multa ibi vota suscipi, multa reddi.' Nota, 'Aruspicum monitu:' Neque enim privata auctoritate, ut existimo, id licebat. Dedicatio certe, ut hodie, sic olim tota erat juris Pontificii: ut adparet ex oratione Ciceronis de Aruspicum responsis. Neque aliter usi hac potestate Imperatores, quam quod iidem erant Pontifices Maximi: ut Trajanus apud eumdem Plinium lib. X. *Scip. Gent.*

PAG. 497 *Negant vidisse se, qui fuere, unum saltem in finibus ejus aut lapidem unctum, aut ramum coronatum*] Notandum est, quod Appuleius noster, *in finibus*, ait. Nam licet de tota villa vel fundo id intelligi possit, tamen videtur alludere ad veterem ritum terminorum defigendorum, quem describit Flaccus Siculus: 'Quum terminos,' inquit, 'disponerent, ipsos quidem lapides in solidam terram conlocabant proxime ea loca, quibus fossis factis defixuri eos erant, et unguento velaminibusque et coronis eos ornabant.' *Idem.* *Lapidem unctum.* Multa de hoc ritu Colvius ad I. Florid. et Casaub. ad Theophrast. cap. περὶ δεισιδαιμονίας. Qualis heic vero *lapis* intelligendus? *terminalis* an *sepulchralis*? nam et cippi in finibus ponebantur, et nonnunquam pro terminis errorem faciebant. Siculus Flaccus de condit. agror. ungi etiam solitos constat ex Anacreonte. *Pric.*

Ramum coronatum] Ovid. Metam. VIII. 'Pendentia vidi Serta super Ramos.' Arnob. lib. V. 'Quid lanarum vellera quibus arbores colligatis, et circumvolvitis stipitem?' Miles. VI. Noster: 'Videt dona speciosa, et lacinias auro literatas, ramis arborum, postibusque suffixas.' Plutarch. Timol. 'Ἐκ τῶν κρεμαμένων ἀναθημάτων ταινία τις ἀποῤῥυεῖσα, καὶ φερομένη, στεφάνους ἔχουσα καὶ νίκας ἐμπεποικιλμένας, περιέπεσε τῇ κεφαλῇ τοῦ Τιμολέοντος. V. Etymolog. in Εἰρεσιώνη. *Id.*

Et forsan ne ob hanc div. cont.] Scribo, *et fors fuat ut ob hanc divini contumaciam non inducat in animum verum esse quod dixi.* Similiter aliquanto post, 'Fors fuerit ut ne sic quidem credat Æmilianus.' In epistolis Symmachi *fors fuat an*, non raro memini legere, pro fortasse, vel fortasse an. Ut libro primo Epistolæ V. et XXXIII. et alibi. 'Divini contumacia' vox Appuleii ut, quæ præcessit, 'divini sciens,' ubi Magiam 'artem piam et divini scientem' vocavit: nisi tamen et hoc loco 'divum contumaciam,' et illo 'divum scientem' verius est scribi. Falluntur qui putant vocem *contumaciam* hic non convenire. Glossarium, 'contumacia, καταφρόνησις, ἀπείθεια.' *Casaub.* L. *Et fortassean ob hanc divum contumaciam.* *Fortasse an*, dictionem primus in locum revocavit primus JCtorum Cujacius, quem secuti dein alii, multis auctorum locis, eandem restituerunt, nec tamen nullis etiamnum in mendo reliquerunt. *Contumaciam* autem *divum* sic accipio ut dicimus 'metus deum' pro erga vel adversum Deos: τὸ *fortassean* in Seneca etiam Colvius tentat Pag. Not. 249. Sed frustra, nam Senecæ mentem non vidit. *Acidal.* Legerim, *fortassean.* Brant. In Rom. Ald. et Florent. est *forsan.* Elmenh. Prætuli Mstorum et vulgatam ante Vulcan. lectionem *forsan ne o. h. d. c. non inducat animum*, qua nihil verius puto, hoc sensu: forsan metus est ne sibi non persuadeat, &c. Mendum tamen h. l. subesse adeo sibi persuaserunt Editores, Casauboni exemplum secuti, ut inde a Vulcanio nemo veterem et scriptam lectionem revocare ausus sit, præter Scip. Gent. Et Scal. quidem in Vulc. Ed. sec. Wow. Elm. et Scriv. ediderunt *fors fuat ne*, quod sane, si locutionis vim spectes,

eodem redit. Pric. vero et Flor. conjecturam dedere Casauboni *fors fuat ut:* quæ locutio habetur et apud Auson. Epist. VI. sed h. l. nimis abit a Mss. *J. B.* *Divini contumaciam.* Emendo *ob hanc Divum contumeliam:* vel *contemnentiam.* Certe locus hic non caret maculis, quas necdum satis ex animi sententia eluere potui. *Colv.* Τοῦ θείου, non bene mutat Colv. in *divum.* Brant. *Divinum*, τὸ θεῖον, ut et aliquoties *humanum*, τὸ ἀνθρώπινον, substantive ponitur. Flor. N. XV. 'Omnis divini arcani antistitem.' Vide ad Met. VIII. p. 582. b. ubi miror Oudendorpium, aientem, se verba *divini contumaciam*, a Pricæo eo loco citata, in Apologia invenire nequivisse. Vulgata certe lectio in nulla Ed. quod sciam, mutationem passa est: et quidem recte. *Contumacia* enim, i. e. contemtus. Sic 'omnium contumax,' de omnium rerum contemtore Noster de Dogm. Plat. lib. II. p. 250. ubi vide. Videtur tamen *Deum* esse in Cod. Fux. *Divum* conjecit etiam Lat. Latin. *Animi* Groslot. Expungendam vocem censet alius V. D. in marg. *J. B.*

Manum non verterim] Phalaris Epist. 63. Πάντων ἂν εἴην ἀψυχότατος, εἰ καὶ τῶν σῶν ἐπιστραφείην δραμάτων. Et 66. Ἐγὼ δὲ οὐδὲ τῆς ἐπὶ Περιλάῳ τιμωρίας ἐπαινούμενος ἐπιστρέφομαι. Antholog. VII. Τῆς λευκῆς καλάμης οὐδὲν ἐπιστρέφομαι. *Pric.*

Signum dato] Ritus observandus, ex quo etiam intelligendus elegans Plauti locus, Milite: 'MI. Tum pol ego id quod celo, haud celo. PA. Immo ita, etiam si non Celas. MI. Quo argumento? PA. Infidos celas: ego sum tibi firma fide. MI. Cedo signum; si tu harum Baccharum es.' Symbolum, et, ut alibi vocat Appuleius, memoraculum quo se invicem agnoverunt Matris Deum symmystæ fuit hoc, ἐκ τυμπάνου ἔφαγον, ἐκ κυμβάλου ἔπιον, ἐκερνοφόρησα, ὑπὸ τὸν παστὸν ὑπέδυον. Quo synorgiastæ Liberi patris, ἀστράγαλος, σφαῖρα, στρόβιλος, μῆλα, ῥόμβος, ἔσοπτρον, πόκος. Quo participes sacrorum Eleusiniorum, Ἐνήστευσα, ἔπιον τὸν κυκεῶνα, ἔλαβον ἐκ κίστης· ἐργασάμενος ἀπεθέμην εἰς κάλαθον, καὶ ἐκ καλάθου εἰς κίστην. Adi, si lubet, par scriptorum doctissimum, Clementem Alexandrinum, et Arnobium. *Casaub.* *Signum dato, et audiat, &c.* Τὸ signum exponere potes σύνθημα, h. e. 'tesseram vocalem,' qualem Casaubonus affert ex Clemente Alexandrino, et Arnobio. Ego intelligi malim cuticulare quodpiam invisum signum, quo participes sacrorum eorundem invicem agnoscebant se. Minucius Fælix vocat 'corporis notaculum:' suavissimus scriptor Prudentius, σφραγίδα. Neque temere hinc colligas, tametsi rara eorum mentio occurrat, fuisse apud Græcos, sacerdotes quosdam σφραγιστῶν nomine insignitos. Apud Ægyptios certe, a quibus bonam partem τῆς τῶν Θεῶν θεραπείας hausere, fuisse ejusmodi munus disertissime Plutarchus de Isid. et Osir. docet. Sacri enim ab iis in Typhonis execrationem facti ritus, ac ceremoniarum debita describens, τὸν μέλλοντα θύεσθαι βοῦν (inquit) οἱ σφραγισταὶ λεγόμενοι τῶν ἱερέων κατεσημαίνοντο. imo sigillum enarrans ipsum ex antiquioris se Historici fide habuisse insculptum ait, ἄνθρωπον εἰς γόνυ καθεικότα, ταῖς χερσὶν ὀπίσω περιηγμέναις· prorsus ut in sigillo isto marmoreo cubitali, [Insertum est sigillum,] ex Illustrissimi Arundeliæ Comitis reconditioribus cimeliis deprompto, ipsisque Athenis ab amicissimo et eruditissimo Pettæo in Britanniam advecto, cujus humanitati edecumatissimæ imaginis istius non tantum copiam acceptam fero, sed et μήνυτρα doctrinæ debeo de Plutarchi loco. *Pric.*

PAG. 498 *Enunciare*] Vulgo *annunciare.* Elmenh. Legend. *enunciare.* Miles. X. 'Neque apud vos quæ ignoravi, possum enunciare.' Gellius

lib. I. cap. 23. 'Placuitque ut eam rem, super qua tractavissent, ne quis enunciaret priusquam decreta esset.' *Pric.* *Enunciare* jam est in Ed. Junt. post. et consentiunt Mss. Florent. et D'Orv. recte. Locis a Pricæo citt. add. Metam. lib. II. pag. 118. 'Divino præsagio et ipsum scire, et nobis enunciare.' Lib. XI. p. 804. 'Quod solum potest sine piaculo ad profanorum intelligentias enunciari.' De Dogm. Plat. I. p. 572. de Divina natura, 'in multos eam enunciari non posse.' *J. B.*

Animo explesse] Rom. Venet. *animum.* Colv. *Animum expl.* Et hoc ex Edit. Rom. Alii *animo.* Casaub. *Animum expl.* v. c. Et mox, *quamquam in eo tempore vel Alexandriæ fuerit:* ut supra, 'quam forte tum in eo tempore conscribebat.' *Sciopp. in Symb.* Edd. Junt. utr. Ald. Bas. Colv. Vulc. pr. *animo explesse*, contra Mss. et Latinitatem. Terent. Hec. V. 1. 29. 'Exple animum iis, teque hoc crimine expedi.' Cf. Burm. ad Ovid. Rem. Am. vs. 129. *J. B.*

Omnem criminis maculam detersisse] Claudianus II. Eutrop. 'Tunc ire recentes Detersum maculas.' Gregor. Turonens. 'Quo facilius detergeretur a crimine.' Optat. Milevit. 'Pulsa, atque extersa infamia.' Demosth. Olynth. I. 'Ἀδοξίαν ἀποτριψόμεθα· ubi Ulpianus, *οἱονεὶ ἐκκαθάρωμεν καὶ ἀποπλύνωμεν, ὡς μεταφορᾶς τῆς κηλῖδος, τῆς γενομένης ἀκαθαρσίας περὶ τὴν ἐσθῆτα.* V. Etymolog. in Κηλὶς, Festum in 'Labes.' *Pric.*

Gumiæ] Festus: 'Hinc et Ingluviosus, et Glutto, Gulo, Gumia.' Lucillius apud Cic. II. de Finib. 'Compellans gumias ex ordine nostros.' *Colv.* *Gumiæ*, gulosi. Ita enim apud Nonium legit Joseph. Scaliger, Conjectan. in Varron. Et *degumiare* apud Fest. id est, devorare, degustare. *Brant.* *Gumiæ cujusdam.* *Gumias* quasi *Gurgites* dictos Turnebus vult, deducitque ἀπὸ τῶν κυμάτων. audiamus Scalig. Advers. XXVII. 8. potius, Not. ad Varr. *Gumia* a γόμος, quod est πλήρωμα τῆς νεώς· Latinus *Saburra*, inde Plauto 'mulieres saburratæ.' *Pric.*

Testimonium ex libello legi audisti gumiæ cujusdam. Quod licet prohibitum non sit, tamen nulla fere vis est horum testimoniorum, præsertim in caussis capitalibus: infra iterat Apuleius: 'Cur autem testimonium ex libello legistis? Crassus ipse ubi gentium est?' Seneca lib. IV. Natur. Quæst. 'ex his me testibus numero secundæ notæ, qui vidisse quidem se negant, sed audisse.' Sed hic Apuleius non improbat Crassum quasi testem ex auditu, sed quod non ipse coram testimonium dicat, sed ex libello recitetur, eo absente. Cicero pro L. Flacco: 'Ergo is, cui si aram tenens juraret, crederet nemo, per epistolam, quod volet, injuratus probabit?' *Scip. Gent.*

Nocturna sacra] Paullus l. v. Sentent. 'Qui sacra impia nocturnave, ut quem obcantarent, interficerent, obligarent, fecerint, faciendave curaverint.' Eadem Mala sacrificia Modestinus l. XIII. ad L. Corn. de Sicar. *Colv.* *Me in ejus domo nocturna sacra factitasse.* Probus in vita Alcibiadis: 'Aspergebatur infamia, quod in domo sua facere mysteria dicebatur.' *Pric.*

Quamquam meo tempore] F. *in eo temp.* Brant. Stewech. ad Met. lib. II. p. 99. b. male geminatam litteram m putabat. Imo, legendum *in eo tempore* ex Mss. O. ut edidit jam Scriv. Sic aliquoties locutus est Auctor in hac Apol. Supra p. 464. 'Quam forte tum in eo tempore conscribebat.' p. 472. 'a me petitam eo in tempore, quo me non negabunt in Gætulia mentibus fuisse.' Infra pag. 506. 'quem abfuisse in eo tempore scitis,' ubi idem error commissus. p. 528. 'me in eo tempore non amabat.' p. 553. 'in extremo tempore vitæ.' Ita et Ms. Septim. de B. Troj. l. I. c. 6. 'atque in eo die:' ubi vulgo *atque ita*

ea die. J. B.

Symposia obiret] Quod statim, *de die in ganeas correpere.* Emendandus hic locus Auctoris nostri, Milesia x. 'Hortulanus detorsus in ipsam tabernam clam direpsit,' &c. *Detorsus*, antique. Cato II. Originum: 'Propterea Mamertini vocantur, a Marse detorsum nomen.' Significat enim Appuleius contorto et compresso corpore in cistulam correpsisse. Eamdem rem Horatius ita expressit Satyr. VII. 'an turpi clausus in arca Quo te detrusit peccati conscia herilis Contractum genibus, tangas caput.' *Scip. Gent.*

De die in ganeas] Quod tempestivum convivium dicitur, de quo Lipsius excursu ad Corn. Tacit. lib. XII. Annal. *Brant.* *De die.* H. e. non 'interdiu,' sed 'diluculo,' 'summo mane:' sic ap. Plautum Asinar. 'de die potare.' Sueton. Domit. 'de die lavare.' Tertullian. de Spectac. 'de die ad balneas condicere:' quod in Apolog. vocat 'diluculo lavari.' *Pric.*

In ganeas correpat. Proprie *correpat*, nam *correpimus* in occulta loca, cujusmodi *ganeæ* sunt, et id genus latibula. Sylloge rariorum vocum e Gloss. vett. 'Ganea,' (sic recte Vulcanius,) 'occulta loca et subterranea.' Isidorus Orig. lib. x. 'Ganeo, luxuriosus: tanquam in occultis locis et subterraneis.' Donat. in Adelph. 'Veteres ganeum meritoriam tabernam dixerunt ἀπὸ τῆς γᾶς, τοῦτ' ἔστι τῆς γῆς.' Balb. in Cathol. 'Ganeum dicitur locus in terra defossus, ad quem ad ludendum et scortandum populi confluebant:' allusit Noster etiam figurate in de Platonis dogmate: 'Cupidinem atque appetitum postremam mentis portionem, infernas abdominis sedes tenere, ut popinas quasdam et latrinarum latebras, diversoria nequitiæ atque luxuriæ.' *Idem.*

PAG. 499 *Aucupatum*] Sensus est: Quasi vero Crassus Alexandriæ, in caupona, inter compotores suos, plumas domo sua apportatas aucupatus fuerit, i. e. studiose inquisiverit; et suæ domus fumum agnoverit. In Edd. Elm. et Scriv. minor distinctio minus bene collocatur post *advectas*, ut, credo, *aucupatum* passive accipias, quemadmodum statim dixit Auctor 'fumum frustra captavit.' Ceterum recte iidem Elm. et Scriv. revocarunt veterem ante Casaubon. lectionem *aucupatum*, pro qua Casaub. cum seqq. *aucupantem*. Bene, quod ad sensum, sed contra Mss. *J. B.*

Ulixes fumum] Odyss. α. ... ὅπως Ἰθάκης ἐπιλήσεται· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς Ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι Ἧς γαίης θανέειν ἱμείρεται. *Colv.*

Terra sua emergentem] Scribebatur *mergentem*: hoc est δύντα vel δυόμενον. Scripsimus *emergentem* auctore Homero qui ἀποθρώσκοντα dixit. Imo ratione ipsa ita flagitante, et rerum natura. *Casaub.* *Ulysses fumum terra sua emergentem.* Lucianus: Ὁ τῆς πατρίδος αὐτῷ καπνὸς λαμπρότερος ὀφθήσεται τοῦ παρ' ἄλλοις πυρός. Eustathius Ἐρωτικῶν Scriptor libro III. Καπνὸν πατρίδος οὐ μόνον ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ θεάσεως αὐτῆς τιμιώτερον ἔκρινε. Philostrat. Ariad. Ὁ Θησεὺς δὲ ἐρᾷ, ἀλλὰ τοῦ τῶν Ἀθηνῶν καπνοῦ· Rutil. Numat. Itinerar. l. I. 'Signa levis fumi commendat Homerus, Dilecto quoties surgit in astra solo.' *Pric.*

Vincit sagacitate odorandi canes et vulturios] Τῶν πτηνῶν καὶ τῶν πεζῶν, οἱ γύπες καὶ οἱ κύνες πόῤῥωθεν τῶν ὀσμῶν ἀντιλαμβάνονται. Suidas in Κογχύλη. *Idem.*

Omnis fumi non imperitus] Non omnes animadvertent quare hoc dicat. Objicit autem Crasso isti vitam parasiticam: Parasitorum enim hæc solertia fuit, hæc palma. Ait quidam de eo grege apud Diphilum Comicum: Ἀτενὲς δὲ τηρῶ τοῦ μαγείρου τὸν καπνὸν Κἂν μὲν σφοδρὸς φερόμενος εἰς ὀρθὸν τρέχῃ, Γέγηθα, καὶ χαίρω τι καὶ πτερύσσομαι· Ἐὰν δὲ πλάγιος καὶ λεπ-

τὸς, εὐθέως νοῶ Ὅτι τοῦτό μοι τὸ δεῖπνον ἀλλ' οὐδ' αἷμ' ἔχει. Præterea fuit ea ætate frequens in ore hominum proverbium, quod in historia aliquot Augustorum apud Spartianum et Capitolinum sex septem locis notare memini, 'fumum vendere,' vel 'per fumum aliquid vendere:' de eo qui gratia, qua valebat apud principem, ad quæstum suum abutebatur. Eo etiam allusum esse ab Appuleio declarat quod infra non longe ait: ut se impunitum Crasso foret, quod Æmiliano homini rustico fumum vendidit. *Casaub.* Apposite 'helluonem, omnis fumi non imperitum' vocat. Est enim fumus lautitiarum indicium. Seneca Ep. LXIV. 'Intervenerant quidam amici propter quos major fumus fieret: non hic qui erumpere ex lautiorum culinis, et terrere vigiles solet; sed hic modicus, qui hospites venisse significaret.' Tertull. Apolog. 39. 'Ad fumum cœnæ Serapicæ.' Fumus etiam popinæ proprius. Cic. in Pison. c. 6. 'stetimus in illo ganearum tuarum nidore et fumo.' cf. Pric. *J. B.* *Omnis fumi non imperitus.* Vitam Parasiticam heic objici recte Casaubonus notat. Ea enim natio culinarum fumos captare solebat, vel (ut verbis Appuleianis loquar) nidores naribus hariolabatur. Ammian. Marcellin. l. XXVIII. 'Plerique distentioribus saginis addicti, præeunte nidoris indagine, &c. humum summis pedum unguibus contingentes, aulis adsistunt, digitos prærodentes dum patinæ defervescunt.' *Pric.*

Quo solo censetur] Frequens locutionis formula optimis passim auctoribus: in his Agellio, Plinio, Juvenali, Justino. Sed et Minutius Felix: 'Nos igitur,' inquit, 'qui moribus et pudore censemur.' Tertullian. de Velan. virgin. 'proprietatem ejus vocabuli' [mulieris] 'ad sexum ipsum, non ad gradum sexus pertinere, quo communiter etiam virgines censeantur.' Sidon. Apollin. lib. VIII. Epist. 7. 'qui superbissime opinantur solo se sensu esse censendos.' Occurrit et apud Jurisconsultos 'juris peritia censeri' Instit. de jure nat. gent. et civili. Et ult. de suis et legit. hæred. 'nulla juris auctoritate censeri:' et alibi. *Brant.*

Facilius ad eum vini aura quam fumi pervenerit] Plaut. Curcul. 'Vinosissima, Eaque extemplo ubi vino has conspersi fores, de odore adesse me scit.' *Pric.*

Jejunus adh. et abstem.] Ἄσιτος καὶ ἄοινος. Abstemius comica licentia non est ὁ μὴ μετέχων οἴνου ut vertitur in Glossaria: sed ὁ νήστης, qui pro hora Diei nihil dum vini bibit. Si bene memini, ita accipit et Tertullianus de Christianorum stationibus et jejuniis alicubi loquens. *Casaub.* *Jejunus et abstemius.* Tertullianus de Pall. de Chamæleonte, 'Jejunus et irrefectus:' quæ non laudo quasi eodem dicta modo quo Authoris verba, sed quia sub manum cadunt, nec fortassis infæliciter. Eruditissimus Interpres *indefectus* scribit: h. e. ἄλειπτος. (Noster Græcissans diceret, *fame melior.*) nam *irrefectus* (inquit) ipsum illud quod *jejunus* est, ita bis idem diceret, quod absurdum foret. Nil imminutum ibimus ab illius Genio profectum, cujus acumen, εὐστοχίαν, eruditionem inter paucos suspicimus: stari tamen putamus posse a recepta lectione, idque citra ullum sensus aut Latinitatis dispendium. Miles. VII. Noster, 'Cæcam et exoculatam Fortunam.' Nona, 'Sub dio, et intecto conclusus stabulo.' Ibid. 'Nudis, et intectis pedibus.' III. 'Intecti atque nudati bacchamur.' (ita in Mss. legi monent, vulg. *intecti b.*) X. 'Nudo et intecto corpore.' Mire frequentes Afri sunt in his loquutionibus, ubi Criticam limam ponere, foret polire in detrimentum, adhibere pumicem, detergere nativam gratiam. *Pric.*

Abstemius] Recte Casaub. *abstemius*, non ὁ μὴ μετέχων οἴνου, sed ὁ μήπω. Miles. VII. 'Sauciis illis, et crapula vinolentiaque madidis, ipse abstemius vinum non cessat impingere.' Miles. X. alibi 'invinium' vocat. Plautus et Horatius 'Siccum.' *Idem*. *Jejunus et abstemius, testimonium illud vendidisse*. Quare *jejunus*? an ut plus fidei quæreret? an quod ita leges jube-rent? ejusmodi quidem μαρτυρίας religionem in Pontificio jure servatam video, ut Decretal. lib. II. de Test. c. 1. Et Capp. Karoli M. l. III. Tit. 10. et 52. at in Pandectis nec volam illius reperio, nec vestigium. *Idem*.

PAG. 500 *Si quid ejus*] Videtur pro *Ejusmodi* positum, etsi, quod sciam, sine exemplo. *Idem*. Ut quidem in eo tempore videbatur mihi: longe nunc secius. Plautus in Casina: 'Verum altrovorsum, quum eam mecum rationem puto, Si quid ejus esset, esset mecum postulatio:' at non putem hoc solenter occurrere, ea re advertendum censeo. *Id. in Add.*

Quintianum istum qui mihi adsistit] Ut amicum decuit, amplius e consuetudine. Plin. in Epistolis, 'Adsistebam ei, &c. ut amicus.' Miles. III. Noster: 'Non contentus quod mihi nec adsistendi solatium perhibuit, insuper exitium meum cachinnat.' Cicero et Seneca vocant 'reo adesse.' Græci Oratores, τῷ ἀπολογουμένῳ παρίστασθαι. Suetonius (contra Gellii mentem) 'superesse.' *Idem*.

PAG. 501 *Non potest, nec in testimonio dando, discedere longius a culina*] Trahas huc, nec invita, ut puto, Varronis ea in Modio: 'Ganeones, quibus est modulus vitæ culina.' Et in Manio: 'Habens ante positam alimoniam, Sedens altus alieno sumptu: Neque post respiciens, neque ante prospiciens, Sed limus intra limites culinæ.' *Idem*.

Testimonium ex libello, &c.] Harpocration in Ἐκμαρτυρία. Donat. ad Andr. *Idem*.

Helluo attentatur] *Heluco* legendum, aliis ante nos animadversum. Eam vocem apud eundem Tertullianum invenias de corona militis: 'Quod hederæ natura sit caput ab heluco defensare,' id est, gravitatem capitis arcere, quæ nimia vini ingurgitatione creatur. Vide Turneb. lib. XXI. Advers. cap. 12. *Brant*. Legend. *Heluco*, vel *eluco*, quod eodem cadit. Tertullian. de corona milit. 'Quod hederæ natura sit caput ab heluco defensare.' Festus: 'Elucum significat languidum et semisomnem, &c. sine halonem: id est, hesterno vino languentem, quem ἔωλον Græci vocant.' Gellius *helucum* tarditatem animi, et stuporem interpretatur: Ego gravedinem capitis cum succussione, nempe ut Etymon *crapulæ* respiciat. κραιπάλη enim est quasi καραπάλη, ἀπὸ τοῦ κάρα, καὶ τοῦ πάλλειν τοῦ δηλοῦντος τὸ κινῶ· inde κραιπάλη, ὁ ἐκ μέθης παλμὸς, ὅ ἐστι δίνησις καὶ κίνησις τοῦ κάρα. Etymologus in κραιπαλῶ, et πηλός. Eustath. ad Iliad. α. et hoc verius quam quod Isidorus, 'crapula, quasi cruda epula.' *Pric*. Fidenter edidi *eluco* sive *heluco*, cum Wower. quam correctionem verbum *attentatur* flagitare videbatur. Salm. ad Solin. p. 903. restituit eam vocem quoque Gellio IV. 19. 'Pueros impubes compertum est, si plurimo cibo nimioque somno uterentur, hebetiores fieri, ad veterni usque aut eluci tarditatem:' ibi vero Salmasii conjecturam a Mss. comprobari postea cognovit Gronov. Sed nostro loco Msti auctoritas adhucdum desideratur. Fortasse ea non careremus si Ms. D'Orv. integram hanc Apologiam servaret: solet enim iste Ms. rariorum lectionum vestigia præ se ferre. cf. supra ad illud 'tædaceo fumo.' Solet etiam Tertullianus, qui eandem vocem, quæ vix alibi legitur, usurpavit, e nostro Auctore rariora vocabula imitari. De τῷ *Elucus* s. *helucus* vid. Gronov. ad Gell. locis a nobis et a Pricæo citt. et Voss. Etym.

in v. *J. B.* *Attentatur.* Barthius, *amentatur*, sed nil mutatione opus. 'Crapula attentari' dixit ut supra, 'attentari morbo:' et Miles. I. 'fatigatione pertentari.' *Pric.* Bene, si dixisset Auctor *crapula attentatur*, sed addita præpositio *ex*, facit, ut desideretur nomen, quod τῷ *attentatur* junxerit Auctor. Interpretatur quidem Florid. 'num gulosus ille ex temulentia decumbit.' Verum hoc non significat *attentari*, quod verbum usurpatur de morbis: sed non nisi addito vocabulo, quo morbus designatur, aut intellecto e præcedentibus. ex. gr. Sept. de B. Troj. II. 30. 'nullus, neque mortuus ex hoc malo, neque attentatus est:' id. ibid. XXXIII. 'paullatim vis mali leniri, neque amplius attentari corpora.' *J. B.*

Hæc fabra tecum] Lipsius emendat, *hæc fabricantem.* Colv. Placet admodum quod docti viri excogitarunt, *hæc fabricantem:* sic tamen ut nostræ conjecturæ nondum nos pœniteat, *hæc fabram tecnam*, id est, *technam.* Imo vero sic potius scribet qui me audiet, *Nam equidem hæc fabra tecum fabricantem hesterna die animadverti, &c.* nam quia inter *fabra tecum* et *fabricantem*, et literarum et soni est similitudo aliqua, ea re corruptus hic locus, ut alii μυρίοι ἐπὶ μυρίοις. *hæc fabra* valet, τὰ σοφὰ ταῦτα. supple μηχανήματα et commenta. *Casaub.* *Hic sabra tecum.* Ita v. c. Fulv. *equidem hac hora tecum.* Et mox *iste maxime præsens per libellum.* Sciopp. in Symb. Mira varietas lectionis et emendationum. In V. C. Fulvii legi aiunt, *hic fabra.* Unde viri docti sic legunt, *Hæc supra hesterna die.* Σαπρὰ, optime, inquiunt, ad sententiam, aptumque obructandi verbo, ita σαπρὸς λόγος. Iidem, *Hac hora tecum hesterna die.* Alii, *hæc fabra tecum fabricantem.* Alii, *hanc fabram technam.* Alii, *hæc fabricantem.* Dædalum esse oportet, qui novam lectionem fabricetur. Conatus tamen sum veram lectionem indagare: atque ita conjeci legendum. *Hæc supra te cum hesterna die, &c. obructantem.* *Supra te*, id est, supra aurem tibi capite adplicato, ut solet, quum quid secreto alii committimus et cum illo consusurramus, ut loquitur Terentius, in Heautontimorumeno. *Scip. Gent.* Hic locus est, qui insigniter exercuit ingenia virorum in his litteris maximorum: et pro *hæc fabra tecum* restituit Lipsius, *hæc fabricantem*, probat Casaubonus, ita tamen ut neque damnet suas conjecturas, *hanc fabram technam* vel *hæc fabra tecum fabricantem*, adjecta integra dictione. Fulvius Ursinus vellet, *hac hora tecum.* Ego legendum existimo, *nam equidem hunc fanaticum hesterna d.* arbitrabitur æquus lector. *Meurs.* V. C. Fulv. *hic fabra.* Viri docti emendarunt, *hæc fabricantem hesterna die.* Casaubonus, *hanc fabram technam.* Nec dum me expedio. Quid si legamus cum Fulvio, *Nam equidem hac hora tecum hesterna die?* Sed non temere in V. C. *Sabra.* Fortasse: *Nam eq. hæc supra hesterna die animadverti satis notabiliter in m. f. tibi Æ. obructantem.* Supra σαπρὰ, optime ad sententiam; aptumque obructandi verbo: ita σαπρὸς λόγος. *Wower.* Non est locus mendosior in toto Appuleio. Casaub. legit, *Nam equidem hæc fabra tecum fabricantem h. d.* Meurs. *Nam equidem hunc fanaticum h. d.* Memb. Florent. *Nam equidem hic sabrate cum externa die.* Fulvii liber, *Nam equidem hic sabra tecum h. d.* Roman. Aldus et Basil. *Nam equidem hæc fabra tecum h. d.* Wower. *n. e. hæc supra hesterna die animadverti satis notabiliter i. m. f. tibi Æ. obructantem.* Ego retinui Scaligeri conjecturam tantisper dum meliorem inveniam in libris aliis. *Elmenh.* Non extat locus aliquis in Authore nostro, cujus institutioni Interpretes plus et temporis et operæ dedere. Legit post omnes e Florent. eruditiss. Salmasius, *Nam equidem heic sabratæ cum hesterna die, &c.* Li-

bens acquiescerem, si habitam ibi orationem putarem, constat non alibi autem quam Carthagine pronuntiatam. *Pric.* *Nam equidem hanc fabram techuam hesterna die animadverti, &c.* *Æmil. obructantem.* Hæc est lectio a Scaligero primum recepta, quæ sequentes Edd. occupavit omnes (præterquam quod Scriv. locum corruptum reliquit ut in Mss. legitur); quum antea vulgaretur *nam equidem hæc fabra tecum, &c.* Adjectivum *faber, bra, brum* aliquoties usurpat Noster, et recte *fabra techna* dici potuit fraus illa, quam 'de fuligine et pinnis mentitus est' Crassus, et quam, quum ipse temulentus in judicium venire non posset, Æmiliano obructatus fuerit. Verum istiusmodi vocabula Græco-Latina in Mss. corrumpi solent; ita tamen, ut alius aliud præbeat: hic vero Mss. O. consentiunt in *hæc* vel *hic sabrate cum* vel *eum*. Verior igitur, imo palmaria, est emendatio Salmasii ad Solin. p. 227. *nam equidem hic Sabratæ eum hesterna die, &c.* Quam quidem correctionem, extra omnem dubitationem positam, fidenter amplexus sum. Parum vel nihil ea abit a Mss. quin et in Pith. majuscula litera scriptum videtur *Sabrate*. De Sabrata Africæ urbe, vide Cellar. Ge. Ant. IV. 3. 12. Heins. et Drakenb. ad Sil. It. III. vs. 256. Non me fugit, admissa hac lectione, falsum fieri, quod vulgo creditum est, orationem hanc ab Appuleio habitam fuisse Carthagine: sed hoc ipsum emendationem confirmat. Carthagine enim causam suam non dixisse Appuleium, colligas ex iis, quæ infra pag. 552. leguntur. Proximum est ut de Œa cogitemus: sed nec hoc verum, uti et ex aliis locis suspicari possis, et clarissime patet e proxime seqq. 'an hic Junium Crassum Œensem viderint:' et loco, qui infra habetur p. 507. 'Jussi curriculo iret aliquis, et ex hospitio meo Mercuriolum afferret, quem mihi Saturninus iste Œæ fabricatus est.' Pronunciavit itaque App. orationem hanc in urbe, ubi *hospitium*, non domum, habebat; quo profectus fuerat, ad causam suam dicendam. Vicina oppida sunt Œa et Sabrata: Sabratæ autem conventus Juridicus videtur fuisse. Ceterum Sabratæ loquenti satis fuisset dicere *hic in medio foro*, quo facile viderent omnes, forum Sabratæ intelligi: at, quum supra rogasset, 'An Alexandriam remeavit?' recte h. l. et cum emphasi additur *hic Sabratæ*. *Hic* jam editum, ni fallor, in nonnulla Edit. exstat certe in Mss. Florent. 'Obructare alicui' dictum ut apud Plaut. Pseud. V. 2. 6. 'quid tu, malum, ergo in os mihi ebrius irructas?' et vs. 9. 'pergin' ructare in os mihi?' Restat ut moneamus Heinsio in mentem venisse *hunc saburratum* vel *hæc suburrate eum* vel *saburrato ore*: vide ejus Advers. p. 480. *J. B.* *Quid sit diei vides? dico Crassum jamdudum ebrium stertere*] Ex Plautinis illis in Trinummo: 'Diei tempus non vides? quid illum putes Natura illa atque ingenio? jamdudum ebriu'st.' *Pric.*

Ad repotia cœnæ obeunda, vinolentum sudorem in balneo desudare] Plutarch. in de cura valetud. *Οἱ μὲν ὑπὸ λαιμαργίας καὶ φιληδονίας ἐμβάλλουσιν ἑαυτοὺς ἐπὶ τὰ βαλανεῖα, καὶ σπεύδουσιν ἐπὶ τὰς προσπόσεις.* Nonnunquam Sole apricabant etiam, ut se largius mero invitarent. Arnobius I. 'Numquid ideo dicenda sunt nubila inimica obductione pendere, quia libidini non permittitur otiose rutilare se flammis, et causas potionibus præparare?' Quandoque ad ignem. Sisenna IV. Historiarum: 'Dum pristinum vinum apud ignem per sudorem corpore exhauserunt.' *Idem.*

PAG. 502 *Iste cum maxime*] Mirum, præteritum hoc a Criticis *Is tecum m.* Statim sequitur 'ne cum sub tam severis oc. t. const. ne tu bell.' *Leg. ne cum eum s. t. s. o. t. c. tu belluam, &c.* Acidal. Ingeniose et vere Aci-

dalius: *Is tecum, Maxime, præsens, &c.* Indignitatem Crassi auget, et quod quum præsens esset, tamen cum Procons. per libellum loqueretur, et id non modestiæ vel timoris causa faceret, quasi vereretur etiam sub oculis Proconsulis sine ullo rubore mentiri: sed quia non tanti putavit ut vel ea hora saltem sobrius exspectaret, donec sibi testimonii dicendi copia daretur. Nedum in Crasso isto, sed etiam in summis viris superbum haberetur, non per se alloqui præsentes, sed per internuncium: superbius per libellum. Tacitus de Pallante Claudii Imperatoris liberto lib. XIII. Annal. 'Nec tam grata Pallantis innocentia, quam gravis superbia fuit, quippe nominatis libertis ejus, quos conscios haberet, respondit, nihil unquam se domi, nisi nutu aut manu significasse, vel si plura demonstranda essent, scripto usum, ne vocem consociaret.' Superbissimum autem et intolerabile, non venire quem in judicium et ad Proconsulem testimonii dicendi caussa, quantavis dignitate præditus sit, nedum qualis Junius iste Crassus erat; quod ab eodem Cornelio acriter reprehensum in Urgulania summæ apud Tiberium et matrem Liviam gratiæ, lib. II. Annal. 'Cæterum,' inquit, 'Urgulaniæ potentia adeo nimia civitati erat, ut testis in caussa quadam, quæ apud senatum tractabatur, venire dedignaretur: missus est Prætor, qui domi interrogaret; quum virgines vestales in foro et judicio audiri, quoties testimonium dicerent, vetus mos fuerit.' *Scip. Gent. in App.* Jungerman. loco sæpius cit. mallet quoque *Is tecum m.* eamque correctionem, a Putschio profectam, palmariam vocat. Equidem, lectis quæ de formula *cum maxime* accurate disputat Ernest. in Cl. Cicer. nil muto: nec cum Fulvio ejicio *cum*. J. B.

Madentes] Heins. Advers. p. 480. *marcentes*. Sed Mstorum et vulgata lectio *madentes* non improbanda, de oculis vino languidis. cf. Pric. not. 'Oculos udos ac tremulos et marcidos' conjunxit Noster Met. II. p. 52. Ed. Pric. sed ibi de libidinosis, ὑγροῖς, quos 'ebrios ocellos' vocat Catull. XLV. 11. cf. Pric. ad loc. Met. cit. *Idem.*

Madentes oculos] Rutil. Lupus de fig. &c. l. II. 'Oculi mero madidi.' Ibid. 'Oculi vinum lacrymantes.' *Pric.*

Rictum, &c. ructus] Non æquo animo fero, duo ista sine epithetis nuda hic posita, *rictum* et *ructus*. Et sane crediderim, scripsisse Appuleium *rictum, &c. restrictum.* 'Restringere' non semper est 'constringere,' sed et 'distringere,' ut in Epigr. superiore ad Calpurnianum: 'Restrictis forte si labellis riseris:' τῷ *ructus* autem quid apponam, nondum conjectura sum assecutus. Fuit omnino aliquid sono isti voci simile, ut ad *rictum*. Acidal. Quum omnibus partibus, quas nominat, sua Epitheta Lucius adjunxerit, mirum videtur doctis viris non et 'rictui' et 'ructui.' Suspicari aliquis posset, palantem alieno loco voculam, *Ructum*: et scripsisse Appuleium *Rictum reductum*, quomodo Silius lib. IV. locutus est: 'namque ora reducto Paulatim nutat rictu.' Nunc perpensis iis, quæ sequuntur ita legendum puto: *Cil. turg. apertum rictum; sal. lab. voc. abs. ructum de cupa. Nam patr. Ructum de cupa* interpretor viri de cupa empti: miseram enim paupertatem Crasso exprobrat et sordes, quomodo L. Pisoni Cicero: 'Pistor domi nullus, nulla cella: panis et vinum a propola, atque de cupa.' Firmat hanc conjecturam, quod supra Appuleius dixit: 'Cauponibus quam nomenclatoribus notior.' Et infra: 'Cujus oboluisse fæcem videbant,' aliaque similia. Cicero eodem loco: 'quum isto ore fœtido teterrimam nobis popinam inhalasses.' *Scip. Gent. in Append.* V. *Ructus spinam: nam patrimonium.* Non capio hæc depravata. Et tota qui-

dem periodus parum sana. Rectius haud dubie scribas: *cilia turgentia, rictum hiantem, salivosa labia, vocem absonam, manuum tremorem, ructus fetidos.* Istiusmodi enim voces, aut iis similes, desiderari, ostendunt reliqua periodi membra. *Wower.* Deest forte aliquid. *Brant.* Florid. *ructu spinam.* Fulvii liber, *ructus spinam.* Wowerius, *rictum hiantem, salivosa labia, v. a. m. t. ructus fœtidos.* Probarem, si libros haberet auctores. *Elmenh.* Sana in speciem omnia: ulcus in recessu latet. Codex Florentinus habet *ructu spinam patrimonium, &c.* Fulvii Ursini liber, *Ructus spinam p.* hæc quum non caperet Wowerius, *Ructus fœtidos* reposuit, et Scipio pari licentia *ructum de cupa.* At o Dii Boni! quid ad veterem scripturam hæc? cur non eadem opera suggessere *ructus amarulentos, de caupona,* et similia? imo quidquid sub calamum cecidit, etsi remotissimum? Rutgersius sane modestius *rictus spumam* legit. Ego post omnes scribo *ructus popinam.* Cicero in Divin. 'Quum isto ore fœtido teterrimam nobis popinam inhalasses.' Claudianus Mamercus de statu animæ II. 9. 'Inhalare cloacam ventris et sentinam oris.' Judicent eruditi. *Pric.* Ms. *ructus spinam. Nam, &c.* Lego: *ructus, suspiria. Nam, &c.* Ita optime quadrabit, quod sequitur 'Nam patrimonium omne jam pr. abl.' *Is. Voss. in Schedula.* Locum affectum esse quivis videt. Vulgo editum *rictum salivosaque labia, vocem absonam, manuum tremorem, ructus. Nam patr. &c.* Sed non video, quomodo conjunctione nam seqq. præcedentibus jungi possint, idoneo sensu. Quod vidit Is. Voss. in schedula, quam edidi. In Ed. Junt. post. non apparent *ructus nam:* pro quibus in Mss. est *ructu spinam,* aut *ructus spinam,* quod, addito præterea *nam,* aiunt esse in Ms. Fulv. Præter conjecturas a VV. DD. supra propositas Salm. marg. adlevit *os ructu hians,* sed τοῦ *os* nullum est in Mss. vestigium. Rutgers. conjecit *ructus spumam:* proxime sane ad Mss. Suetonius Claud. c. 30. 'spumantem rictum' Claudio irato tribuit. Lennepio V. Cl. suspecta est ipsa ructus mentio, non suo, ut videtur, loco posita, quum *manuum tremor* haud concinne inter *rictum* et *ructum* memoretur: alioqui divinaret V. Cl. *ructus pœnam,* ut apud Plin. H. N. XXIII. 2. 'Acetum scillinum prodest acescentibus cibis: gustatum enim discutit pœnam eam.' Tutius itaque visum, ipsam Codicum lectionem exhibere, et verba *ructu spinam,* quia in Ed. Junt. post. desunt, uncis includere. *J. B.* *Manuum tremorem*] Pers. 'Tremor inter vina subit.' Seneca Ep. XCIV. 'Pallor, et nervorum vino madentium tremor.' Plinius lib. XIV. cap. 22. eod. argum. 'Oculorum ulcera, tremulæ manus.' Glossæ: 'Μέθη, Trementura, ebrietas.' Ubi vide an recte Vulcanius, *Temulentia, e.* Pric.

Patrimonium omne jampridem abligurivit] Cœnis nempe, cupediis, et culinæ sumptibus. Cicero Catilin. II. 'Patrimonia sua profuderunt, fortunas suas abligurrierunt.' Terentius: 'Patria qui abligurrierat bona.' Sidonius lib. IX. Ep. 6. 'Quantum de bonusculis avitis paternisque sumptuositas domesticæ Charybdis abligurisset.' 'In patrimonio belluari' vocat Gellius II. 24. 'Familiam et pecuniam suam prandiorum gurgitibus proluere.' Noster infra: 'In ventrem condere.' Athen. lib. IV. τὴν πατρῴαν οὐσίαν σφαῖραν ποιεῖν, sive ut pillulam deglutire. Huc pertinet quod de Acteone Fulgentius Mytholog. ex Anaximene: 'Dum periculum venandi fugeret, affectum tamen canum non dimisit, quos inaniter, (lege *immaniter*) pascendo, pæne omnem substantiam perdidit: ideo a canibus suis dictus devoratus esse.' *Idem.*

Ad calumniam venditandam] In qua

me nocturna et magica sacra fecisse per calumniam affirmet. *Florid.* Non audiendus itaque Vulc. in marg. conjiciens *venditanda:* quod satis arguunt seqq. 'Nam temulentum istud mendacium ... vendidit.' De locutione 'venditare calumniam,' aut sim. cf. Burm. ad Lucan. VIII. vs. 675. Ernest. in Cl. Cic. *J. B.* *Nec quidquam ei de bonis paternis superest, nisi una domus ad calumniam venditandam*] Et hæc e Plauti Sticho: 'Nec aliud quidquam nisi hoc quod habeo pallium Præterque linguam unam venditariam:' vel ex his Trinummi: 'Est ager sub urbe heic nobis, eum dabo Dotem sorori, nam is de stultitia mea Solus superfit præter' (lego *propter*) 'vitam reliquus.' *Pric.*

Tribus millibus nummis] Si ad Latinitatis normam exigas, scribes, *nummum*, vel, *ter mille nummis:* sed illo potius modo Auctor scripserat: ut infra, 'sexaginta millibus nummum.' *Casaub.* *Nummum.* Flor. *nummis.* Elmenh. In Cicerone istiusmodi lectionem *tribus millibus nummis*, sine hæsitatione, iuvitis etiam Mss. mutarem. Quum vero, observante Perizon. ad Sanct. Min. IV. 4. n. 78. Orosio, et illius ætatis auctoribus in primis familiare fuerit, pro genitivo partitionis adhibere illum ipsum casum, quo numerus rei numeratæ deinde exprimitur, quin et Livius hanc constructionem non adspernatus sit, qui l. XXXVII. c. 59. 'Tulit,' inquit, 'in triumpho nummos aureos Philippeos centum quadraginta millia:' equidem contra Mstorum et Edd. veterum auctoritatem affirmare non ausim, Appuleium sibi hanc constructionem non permisisse, etiamsi numerus præcedat. Revocavi itaque cum Scip. Gent. et Pric. codicum lectionem mutatam a Casaub. et reliquis seqq. *J. B.*

Denunciatione impedire] Aliud est, denuntiatione testimonii terrere, apud Ciceronem in Orat. pro L. Flacco: 'Adjunxit illa, ut eos qui domo exire nolebant, testimonii denuntiatione terreret:' (id est, impediret, ne contra se quidquam agerent, minando, si facerent, sese eos ad testimonium dicendum Romam evocaturos, ut infra etiam exponit:) hoc loco Appuleii est, impedire, ne testimonium dicat. *Scip. Gent.* Id est, inquit Gentilis, 'impedire ne testimonium diceret:' esto: at non interim exponit *denuntiandi* verbum. Ego *denuntiationem* accipio heic pro delatione, indicio criminis istius Magistratui. Saltem legendum putem *denuntiationem impedire:* id est, injustam mei accusationem. Budæus in forensibus, 'deferre nomen alicujus ut malefici, est fere quod denunciatorem esse dicunt non justum accusatorem.' In quæ verba tamen quia exemplis non firmat, non jurari velim. *Pric.* Ad *impedire* intellige *mendacium.* Si denunciasset App. magistratui, de mercede pactum esse Crassum, ad ipsum falso accusandum, admissus non fuisset ad testimonium dicendum, et *denunciatione* illa mendacium impeditum fuisset. *Denunciatio*, quæ *impediendæ* venditionis caussa fit, e Digestis citatur a Brisson. de V. S. *J. B.*

Damno affici] Glossarium, 'Affici damno, Ζημιοῦσθαι.' *Pric.*

PAG. 503 *Haudquaquam occulta r. a. e.*] Malim *occulto*. Casaub. Lege cum Casaub. *occulto ;* nam non novam rem narrat quampiam, sed eam de qua supra proxime, Crassi Testimonium. Qui alia ruspantur heic, et ad subsequens quidpiam referendum putant, næ illi quasi cœcæ bestiæ incassum hiant. *Pric.* Non necessariam putavi correctionem Casauboni. In domo Rufini facta est illa res, quæ haudquaquam occulta est, quæ nemini Œæ ignoratur. *J. B.*

Deprecatoribus] Legerim *depreciatoribus.* Sidon. Apollinaris lib. I. Epist. 7. 'Et pretiosa quæque trapezitarum involucra rimari, pensare, depreciare, devolvere,' &c. Et lib. II. Epist. 10.

'Neque apud te literariam curam turba, depreciet imperitorum,' ad quem locum, vide quæ annotavit Joan. Savaro, cujus equidem scrinia non compilo. Tantum addo B. Ennodii locum l. III. Epist. 2. 'Apud amantes, et honore pollentes, beneficiorum effectus in promtu est, nec ullas preces [cui præstandi] mos est tarditate depreciat.' *Brant.* Sensus est, intercessione ac suasu istorum duumvirum, Æmilianum tribus millibus nummum emisse Crassum testem. Id quod studiosus (inquit Appuleius) Ruffinus contendit, quia præscivit in uxorem suam (cujus stupra sciens dissimulabat) pecuniæ illius maximam partem a Crasso erogatum iri. Hæc vera loci sententia est, quam si perspectam habuisset non indoctus vir quidam, proculdubio vulgatam scripturam non movisset, ut obtruderet *depreciatoribus*, ridicule simul exempla congessisset quæ suo ipsius sensui pugnant. *Depreciare* enim est conari ut quam minimo acquiras quid, vili æstimare. Gloss. Vindoc. Ms. 'Aspernatur, contemnit, depegit:' (lege *depreciat*) quo quid oppositum magis Ruffini artificio. *Pric.* *Deprecari*, Nostro in primis, est valde precari. V. ad Met. IX. p. 668. a. et Ind. *J. B.*

Ipso Rufino et Calpurniano] An ille Calpurnianus, cujus supra facta mentio, ad quem versiculos de dentifricio scripsit? Videtur ab eo oppugnatus in judicio Appuleius: nisi hoc nomen existimes improbitatis nobilitatæ hominis. D. Hieronymus mentionem facit non semel 'Sallustiani' cujusdam 'Calpurnii,' quem et 'Lanarium' alibi nominat, quo nomine fuit homo scelestissimus, proditor, et percussor Salinatoris, ut refert Plutarchus in vita Sertorii. Idem Hieronymus in Apol. III. cap. 18. 'discipulos Calpurnianos' vocat, his verbis adversarium suum Rufinum notans, quasi sceleratum et proditorem. Proverbiale igitur nomen hoc fuit, ut dixi. *Scip. Gent.*

Coitionem adversum me] Glossæ: 'Coëris,' (lege *cœtus*) 'Coitio, Συνέλευσις.' Lex Sempronia: 'Qui convenerit, consenserit, coierit,' &c. Lex Gabinia: 'Qui coitiones, &c. conflavisset.' *Pric.*

Solita audacia] Edd. vett. *soluta aud.* Colv. Arrisit mihi vetus lectio præ illa nova *solita aud.* Casaubonus. Bas. et Ven. habent *soluta aud.* quod rectum, ut dicimus 'projectam audaciam:' quamquam ante conjeceram *solida*, qui eandem dictionem et in Seneca restituebam c. 2. de Tranquill. l. II. *Acidal.* Al. *solita*, forte, *solida.* Brant. Hærent heic nonnulli. Brantius *solida*, alii *solita:* at purior lectio est vulgaris quam ut moveri debeat. Aurel. Victor. 'Quum pontificum lege hostiæ mactarentur, suis utero maris fæminarum genitalia apparuere: id aruspices solutionem posterorum portendere, vitiaque fere potiora interpretari.' Doctissimus Schottus *solutionem* exponit 'mores dissolutos.' Sumpta est, ut videtur, loquutio hæc a corporibus languidis et solutis. Casaubonus ad ea Persii, 'Laxumque caput compage soluta Oscitat hesternum,' ait, quos Græci ἐκλύτους vocant Latinis *dissolutos* esse: solereque scriptores virtuti τόνον ac robur tribuere, quia ut valentis hominis corpus est robustum, non valentis languidum et παραλελυμένον. Sic cujus animo inest virtus, eum omnia vitæ officia implere facile, contra qui depravatis sunt moribus, nec corpore nec animo valent ad præstanda quæ usui sunt officia, eos ἐκλύτους et *dissolutos* vocari. *Solutam audaciam* porro explicare poteris *effrænatam:* Cicero *præruptam* vocat, sumpta ab equis metaphora, quorum impetus sine ope fræni incohibilis est: atque hæc est expositio Turnebi Advers. 30. 34. *Pric.* Edd. Junt. post. Colv. Vulc. pr. Gent. cum Ms. Pith.

solita. Placet mihi lectio reliquarum Edd. et Mss. Florent. *soluta*, i. e. libera, nullo metu aut pudore coërcita. Amm. Marc. XVII. 5. 'Veritatis oratio soluta debet esse et libera.' *J. B.*

Cujus fæcem] Interpretatur Florid. 'cujus videbant vinolentiam suboluisse:' quasi, credo, 'fæx alicujus subolere' dici possit, quando manifestum sit, cum 'fæce tenus' (de proverbiali hac locutione cf. Lamb. ad Horat. III. 15. 16.) cados vini ebibere solere. Quæ sane contorta est explicatio, qua tamen meliorem non habeo; nisi illud *fæx*, quæ vox de quacunque re impura usurpatur, ad impuritatem, atque adeo falsitatem et fallaciam testimonii referas: et tum *cujus*, i. e. testimonii. Et sic arbitror. Sin τὸ *fæx* ad impuritatem, non testimonii, sed ipsius Crassi, referre quis malit, ei fortasse non displiceat ejusmodi emendatio: *tamen*, (testimonii e Mss.) *Crassi quia ejus abdomine fæcem videbant, nec ipsi, &c.* Idem.

Pinnarum formidine] Venet. non quæ. Alludit hic ad lineam illam variis plumis pennisque avium distinctam, quæ ad retia ponebatur, et sic genus omne ferarum in ea captiose inducebat ac induebat. Hæc dicta Formido. Seneca de Ira lib. I. 'nec mirum, cum maximos ferarum greges linea pennis distincta retineat, et in insidias agat, ab ipso effectu dicta Formido.' Hoc quomodo fieret, satis aperte Nemesianus: 'Linea quin etiam magnos circumdare saltus Quæ possit, volucresque metu concludere prædas, Digerat innexas non una ex alite plumas. Namque ursos, magnosque sues, cervosque fugaces Terrificant, linique vetant transcendere septum.' Seneca lib. I. de Clementia: 'sic feras lineis, et pinna conclusas contine, easdem a tergo eques telis incessat: tentabunt fugam per ipsa quæ fugerant, proculcabuntque formidinem.' B. Augustinus lib. I. de Nuptiis et Concupisc. 'Et cum vereantur infamiam falsam, verum crimen incurrunt; instar ferarum, quæ circumdantur pinnis, ut cogantur in retia.' Hinc Formidines captiosa argumenta apud Gellium Noct. Atticar. lib. VIII. cap. 9. 'Remotarum autem quæstionum nebulas et formidines capiendis imperitorum animis ostentante.' *Colv.* Virgil. XII. *Æneid.* 'Inclusum veluti si quando flumine nactus Cervum, aut puniceæ septum formidine pennæ Venator cursu canis et latrantibus obstat.' *Brant.* Vide Colvium hæc docte explicantem. *Elmenh.* Adde Pric. *J. B.* *Pinnarum formidines*] Alludit notas illas 'venatorias formidines.' V. heic Colvium. Meurs. ad Lycophron. Rittersh. ad Oppian. Cyneget. IV. Nicol. Lorns. Epiphyll. VII. 1. Turneb. Advers. V. 5. Lips. ad Senec. de Clement. I. 12. *Pric.*

Æmiliano, homini rustico] Supra: 'Æmilianus, vir ultra Virgilianos opiliones et bubsequas, rusticanus.' Infra de eodem: 'Rustico et barbaro.' *Idem.*

Fumum vendidit] Sed et hæc de 'fumi venditoribus' notissima. V. Quintilian. Mandos. de Prax. et Theor. Commiss. a. P. dat. Commiss. 26. verbo 'Remissoria.' *Idem.*

Nuncupare Βασιλέα] Tractum hoc ex ima pene vetustatis: passim in vet. Instrumento Idola hoc vocabulo insignita videas. V. Cl. Selden. de Diis Syris, Syntagm. I. cap. 2. et 6. *Pric.*

Unde etiam crimen] Non pendent hæc a superioribus, quod innuere videtur dictio *unde*, quamobrem *inde* etiam legerim, quo commode ad aliud accusationis caput fiet transitus. *Acidal.* Neque ego capio illud *unde* quo pertineat. Sed unice verum, quod e Ms. Fux. adscripsit Salm. *unum etiam crim.* i. e. Restat adhuc unum crimen diluendum, priusquam (p. 510.) ad

litteras Pudentillæ prævertar, et totius rei ordinem paulo altius petam. *Unum* et *unde* sic confusa quoque Met. l. VII. p. 466. *J. B.*

PAG. 504 *Celeri forma*] Rom. Ven. marg. Bas. 2. *celeti forma.* Forte, *hebeti forma.* Colv. Malo legere, *colore et forma*, ut 'color turpis' referatur ad buxum, *forma* vero ad 'evisceratam diri cadaveris formam' ut postea Appul. loquitur. *Vulc.* Non est nostri moris emendationes nostras venditare, inque illis περπερεύεσθαι: tamen hunc locum et quatuor alios qui non longo intervallo sequuntur, Musis faventibus, emendavimus. Legebatur in editionibus aliorum, *cum sit celeri forma.* Scripsimus *sceleti f.* nam quid est *celeri forma?* illa vero quorundam emendatio, *hebeti forma* plane hebes et ἀπροσδιόνυσος. nostra vero correctio tam certa ut de ea ne dubitandum quidem sit. Nam *sceleti forma* esse legendum patet liquido ex ipsa re primum: Istud enim, de quo agitur, sigillum ea facie fuisse dicebatur ab Appuleii accusatoribus. Arguunt illa mox, 'Tertium mendacium vestrum fuit, macilentam vel omnino evisceratam formam diri cadaveris fabricatam prorsus horribilem et larvalem.' Omnino sceleti formam his verbis describit. Contra Appuleius in refutatione hujus falsi, tribuit sigillo suo 'faciem decoram et succi plenam.' Quæ sunt plane ἐξ ἀντιφράσεως opposita formæ σκελετώδει. Patet etiam manifestissime ex vestigiis depravatæ lectionis cum hoc loco: nam editio illa Romana, quam toties laudamus, *celeti* non *celeri*; tum reliquorum qui sequuntur, in quibus *scelestus* legebatur. Quis adeo Academicus ut pronuntiare dubitet, et *celeti* literulæ adjectione in *sceleti*, et *scelestus*, quoties in hac disputatione occurrit, unius item literæ detractione in *sceletus* mutandum? sed omnem dubitationem vel Pyrrhoni alicui ademerit ipse Appuleius paullo post ita scribens: 'Hoccine est sceletus? hæccine est larva?' lege eo loco cum vulgatis *scelestus.* Quæram a te ubi ante dictum sit adversarios Appuleii larvam appellasse istud simulacrum: sed certo certius scripsisse illum *sceletus*, voce Græca: pro qua Latinam subjicit *larva* ceu interpretamentum prioris. Glossarium vetus, 'Σκελετὸς, larva, sceletus:' nihil opportunius ea auctoritate ad probandam nostram emendationem fingi potuit: ex qua duo discimus: alterum, vocem *larva* in superiore loco esse interpretationem dictionis *sceletus:* alterum, vocabulum *sceletus* etsi Græcum purum putum, pridem tamen civitate Latina fuisse donatum: ne quis forte miretur, oratorem in foro Romano vocem Græcam toties usurpasse. Det vero mihi aliquis Latinum vocabulum proprium (nam *larva* κυρίως aliud est) Græco ἰσοδύναμον, et concedam eo potius usurum illum fuisse. Norunt tamen eruditi Græcis literis, quam familiaris ea lingua huic scriptori fuerit: cujus Veneres et Charitas plurimis locis felicissime aut vertendo exprimit, aut Latine imitatur: quod sæpe interpretes quia non animadvertebant, ob Græci sermonis imperitiam, fœde et turpiter lapsi sunt. Sic mihi risum aliquando movisse memini Beroaldi subtilem horum verborum interpretationem Milesia septima, 'accipite virum ipsa morte, quam formidant alii, meliorem:' ubi cum ille non videret Græcanicam elegantiam elegantissimam, Deus bone quam inepte se gerit? atqui 'morte melior' non aliud quam mortis contemtor. Græce ad verbum dixeris, δέχεσθέ με τὸν καὶ θανάτου, ὃν φοβοῦνται πάντες, κρείττω. Tale illud quoque lib. XI. 'secretoque mandatis quibusdam, quæ voce meliora sunt:' sic enim Græci τὰ ἀπόῤῥητα vocant λόγου κρείττω. Legas ibidem et *invicinus*, quod Græci ἄοσος imitatione dictum: ut *illiberis* apud Tertullia-

num IV. contra Marcionem pro eo quod Græci dicunt *ἄπαις*. Noster vero libro De philosophia etiam *symbolas* Latine protulit: ubi tamen *symbolæ* vel *symbola* perperam scribi video. Mirum vero nondum esse emaculatum istum ejusdem libri locum, quo notissima Platonis sententia continetur: 'Illum quidem qui natura imbutus est ad sequendum bonum, non modo sibimet intimatum putat: sed omnibus etiam hominibus: nec pari aut simili modo: verum etiam unumquemque acceptum esse: de hinc proximis, et mox cæteris qui familiari usu vel notitia junguntur.' Quæso, quem sensum ista sic scripta habent? Legendum est absque omni dubio: *non modo sibimet ipsi natum putat*. Deinde, *verum patriæ unumquemque acceptum esse*, vel, *astrictum*. Adeone quisquam in literis peregrinus, ut ista unde sint desumpta non statim agnoscat? Ex eodem philosopho debuit et hic locus emendari, lib. De Deo Socratis, quem ita nobis edidit vir ille doctissimus, qui nuper, bono publico, cum suis manuscriptis eos libros contulit: 'Ita enim est apud Platonem: ne quisquam arbitretur omnia eum vulgo loquentium captasse: quippe etiam semotis arbitris uno cum Phædro extra pomerium sub quodam arboris opaco umbraculo signum illud ac nuntium sensit, ne prius transcenderet illius amnis modicum fluentum, quam increpitum inclinatum amor retinendum placasset.' Cedo quemvis arbitrum, neminem esse qui ista intelligat ita scripta: sed omnes mendas sustuleris, si primo *omina* legeris non *omnia*: deinde *sub quodam arboris opacæ umb.* non *opaco*: postea *ne prius transcenderet Ilissi amnis m. fl.* nam ad Ilissum habitus ille sermo, ut initio ejus dialogi narratur: postrema autem sic, *quam increpitu indignatum Amorem recinendo placasset*. Res sic habet: Socrates post habitam illam orationem quam ab eo expressit Phædrus, trajicere Ilissum, ad cujus ripas ambo sedebant, cogitabat, ne iterum talem aliquam necessitatem idem ille imponeret: Inter hæc, suum illi dæmonium insusurrat, graviter offensum esse ei Cupidinem ob superiorem orationem, qua amorem increpuerat: faciendum ei omnino esse, ut eum prius quam amnem transcendat placet. Placandi Dei unicam viam et rationem esse statuit Socrates τὸ παλινῳδεῖν. Hæc ita Plato: quæ eo protulimus ut superiorem emendationem nostram confirmaremus. *Increpitu* dixit Appuleius pro increpatione. Sic apud eundem *agnitus* pro agnitione. Ita enim legi debet initio III. Floridorum hic locus: 'Reperias apud ipsum multos sales, argumenta lepide inflexa, agnitus lucide explicatos.' Loquitur de Philemone comico, et ejus comœdiis. *Agnitus* sunt *αἱ ἀναγνωρίσεις*, quæ fuit vel operosissima pars plerarumque fabularum veteris comœdiæ: ut ex Aristotele, et Plauto ac Terentio scimus: nam Aristophanes non utitur. At vulgo scribitur in Appuleio *agnatos* perabsurde. 'Recinendo placare' in superiore loco est, *ἱλάσασθαι τῷ παλινῳδεῖν*. quod Horatius dixit 'recantare opprobria.' Venit et commodum alius loci mihi nunc in mentem ex eodem Platone emendandi: quem et ipsum non possum quin apponam. Legitur sub finem libri De Dogmate Platonis, in descriptione pererudita partium corporis humani: 'At enim illæ optimæ sunt partes, quas labor subigit: ut femina ipsaque sessitandi regio.' Apage tam stultam sententiam, quæ optimas corporis nostri partes vocat femina et clunes. Scribe, *opimas*, hoc est, ut loquitur Plato in Timæo, unde totus ille locus est expressus, *σαρξὶ ξυμπεπληρωμένας*. Sententia aperta et certa: quam habes fusius tractatam tum apud alios, tum Lactantium De opificio Dei cap. XIII.

Poteram plura adjicere vel ex singulis hujus elegantissimi auctoris libris: sed hæc satis fuerint, excitandæ quorundam supinitati nescio dicam an securitati: qui, nulla aut levissima Græcarum literarum cognitione imbuti, solos se aliquid scire putant. Atqui plurima eos peccare necesse est, quibus id præsidium deest. Equidem vix unquam in istorum *νῦν ἐπιπολαζόντων* criticorum scripta oculos conjicio, quin certissima indicia *τῆς οὐκ ἐμπειρίας τῶν Ἑλληνικῶν* animadvertam. At hæc querela alius erat loci et temporis. *Casaub.* Scriptum ad marginem *celeti f.* ex quo facio *sceleti.* Ita etiam perpetuo emendandum pag. 161. Ubi vulgo *scelestum* vel *scelestus* corrupte. Quid sit *σκελετὸς* nullus nescit. *Roald.* Mirum est tot Emendatores non potuisse offendi hisce inæqualibus verbis, eo magis cum in Ms. esset, *celeti:* nihil verius, quam restituendum, *et cum sit sceleti forma horribile.* Quod vel confirmant illa, quæ pagina proxima: 'Tertium mendacium vestrum fuit, macilentam, vel omnino evisceratam formam diri cadaveris fabricantem, prorsus horribilem et larvalem:' nihil perspicuum magis. *Gruter. Suspic.* Sic recte Memb. Floren. et Casaubonus. Vulgo, *celeri forma*, inepte: inf. 'Hiccine est sceletus, hæccine est larva, hoccine quod appellitabatis dæmonium?' Vid. Roaldus Columbus de re Anatomica lib. IV. fol. 110. *Elmenh.* Acidalii notam h. l. omisi, ne nimia notarum mole hic locus obrueretur: sed et ille veram lectionem, totiusque loci contextum optime perspexit. Edd. Vic. Ven. Junt. post. *celeti.* Reliquæ cum Ms. Pith. *celeri*, usque ad Vulc. sec. quam quæ secutæ sunt exhibent omnes *sceleti:* quæ correctio omni dubitatione major est. Vulcanii enim conjectura sequentibus satis refellitur, quibus omnem, ut ait Auctor, calumniæ textum retexit: 1°. quod sigillum occulta fabrica factum esse dixerant: 'Occulta fuisse, &c.... qui ad me ventitabant, scierunt.' 2°. quod ligno exquisitissimo: 'Lignum a me, &c.... qualicunque materia probatum.' 3°. quod sceleti forma turpe et horribile. 'Tertium mendacium,' &c. In quibus nulla coloris mentio, sed omnia ad sceleti formam pertinentia. *J. B.*

Affabre factas] Cicero Verr. 2. 'Affabre atque antiquo artificio factus.' Miles. XI. Noster: 'Navem faberrime factam.' Plautus: 'Hoc lepidum est, hoc factum est fabre.' Glossæ Vindoc. Ms. 'Fabrefactum, ornate compositum.' Excerpta e vett. Glossis, 'Affabre, *καλῶς*.' contra apud Nonnium Pacuvius 'Infabre:' apponam verba ejus hactenus corrupte edita: 'Barbaricam pestem navibus nostris obtulit, Nova figura factam, commissam infabre:' doctiss. Dionys. Gothofredus, quia *navium* mentio, *restim* legebat; at non exemit mendum, et ut exemisset, neque sic versum purgasset, nam et ipsa vox *navibus* vitiosa est; maculam utramque nos hoc modo abstersum imus: 'Barbaricam vestem manibus nostris obtulit:' vestem acu pictam nempe, a Phrygionibus elaboratam. Miles. XI. 'In modum Paridis Phrygii pastoris, Barbaricis amiculis, &c. indusitatus.' Virgil. Æn. XI. 'Pictus acu tunicas, et Barbara tegmina crurum.' *Idem.*

PAG. 505 *Elaborasset... supplicassem*] Non conveniunt ea verborum huic sermoni. Proinde nisi simpliciter *elaboraret... supplicarem* vis rescribere, illa antiqua poteris *elaborassim... supplicassim*, aut hac etiam paullo minus nota *elaborasseret... supplicasserem*, e qua flectendi forma passim infinitivi apud Comicos restant 'impetrassere,' 'reconciliassere,' 'expugnassere,' et sexcenta ad eampse faciem alia. De quibus judicium erit cuique suum. Ego, quid maxime probem, nondum apud me constitui (sci-

licet Petron. p. 106. 'Recte ego me facturum, si excusationem aliquam præparassem'). Quicquid autem videbitur, in eadem caussa erit, quod fere ad finem Apologiæ posterioris est: 'O præclara, &c. an uti, &c. condonasset.' Non enim et hic convenit condonaret. Etiam nunc labor, ut quam posui, posteriorem flexionem magis probare posse videar. *Acidal.* *Elaboravisset* ... *supplicavisset*, foret, *elaboraverim* ... *suppliciaverim*, v. Voss. de Anal. III. 17. quod non melius h. l. quadrat. Rariores istas formas *elaboraverint* ... *supplicaverem*, quarum exempla non novi, his h. l. usurpasse Auctorem, non magis mihi persuadeo. Interim Mss. et Edd. servant *elaboraverat* ... *supplicaverat*: pro quo Casaub. Gent. Pric. Scriv. Flor. dedere *elaboraret* ... *supplicaret*. Sine scripto codice non muto veterem lectionem. Imperfectum pro plusquamperf. sæpe usurpari, in primis apud posterioris ævi scriptores, supra monuimus: jam, contra, plusquamperf. pro imperf. ab Appuleio usurpari non potuisse, equidem non affirmem. *J. B.*

Quamcunque materiam, dummodo ligneam] Rationem infra ponit ex doctrina Platonis. *Pric.*

Qui mihi factum volebat] Imitatur Terentium. 'Dii tibi, Demea, Bene faxint, cum te video nostræ familiæ Tam ex animo factum velle.' Simile apud Plautum et hunc nostrum, 'alii proventum cupit:' quod usitatius 'velle alicui et cupere alicui.' Illo modo iterum locutum memini Appuleium De Philosophia, 'animus bonorum deamare et studere illis, factumque velle uti quam plurimum potiantur' (ita lege non potirentur) 'bonis artibus.' Nihil igitur mutandum infra epistolæ II. Symmachi libro primo, 'Gelasius, cui factum volo, imperialis domus curam recepit.' Quin potius emendandus alter ejusdem locus epistola LXXI. libri ejusdem, 'quæso, ut ei virtute, qua celsus es, fautum velis.' Lego *factum* v. Casaub.

Hebeni loculos] Flor. h. *loculos*: male. *Elmenh.* *Loculos* etiam Florent. Cod. Elmenh. *loculos* mavult. Utut sit, innuuntur heic quos Plinius l. II. c. 4. et Arrianus φάλαγγας vocant. Claudianus Carm. de Nilo 'Ramos ebeni.' Lucanus l. X. 'ebeni comas.' *Pric.* Salmas. ad Solin. p. 726. bene propugnat vulgarem omnium Mss. et Edd. lectionem *loculos*, quam in *loculos* mutarunt Scal. et Elm. *Loculi*, seu capsula illa confecta erat ex tabellis ebeni: jam, dissoluta capsula, ex hisce tabellis, minutatim invicem junctis, compacta est crassitudo, quæ sufficeret sigillo Mercurioli exsculpendo. *J. B.*

Pag. 506 *Immo quid omnino*] Facit hic locus ad confirmandam conjecturam Viri Docti in Flor. N. XVI. p. 74. 'Quid ergo superest ad honoris mei tribunal et columen? immo vero, quid non superest?' *Idem.*

Mendacii non revincat] Ulpian. lib. III. de suspect. tutor. 'Si datis pupillo advocatis in mendacio revincatur.' *Pric.*

Splendidissimus Eques] Valer. l. VII. cap. 8. 'Filius Carseolani Equitis splendidissimi.' Lapis:

A MVKIO A. F.
MINVTIO EVARISTO
SPL. EQ. ROM. PAT. COL.

Plinius IX. 5. 'Authores habeo in Equestri ordine splendentes.' Cicero Philipp. XIII. 'Trebonii Pater splendidus Eques:' X. Famil. 'Splendore Equiti Romano nemini cedit.' Pro Cæcinna: 'Splendor Equestris ordinis:' pro Roscio: 'Equestrem splendorem.' *Pric.*

In taberncula sua ædeus propalam sculpsit] 'Propalam' intellige, in foro, vel quo alio celebriori urbis loco. In Græcia quidem oppidis sculptores isti signorum versari solebant in celeberrimis locis, et prope

Basilicas, curiasve Judiciarias. Plutarchus de Socratis Genio: Πορευομένοις δὲ αὐτοῖς διὰ τῶν ἑρμογλυφιῶν παρὰ τὰ δικαστήρια. Bene autem et prudenter Appuleius hoc argumento utitur ad suam innocentiam tuendam, ut, in simili re, L. Flacci M. Tullius. Et L. ille Piso Frugi, Prætor in Hispania, quum sibi annulus esset fractus, aurificem (inquit Verrina vi. Cicero) jussit vocari in foro ad sellam Cordubæ, et ei palam adpendit aurum, hominem in foro jubet sellam ponere, et facere annulum omnibus præsentibus. *Scip. Gent.*

Lignum a me toto oppido, et quidem oppido quæsitum] Et hic alludit ad originem hujus adverbii, *oppido*. Quam sic exposuit Andreas Alciatus, ille eximius, in Titul. de verbor. significatione, quod quum agricolæ rogarentur de proventu messis, responderunt, si copiosa ea foret, *oppido*: id est, abundantem esse, et sibi et oppido suffecturam. Quod unice confirmat hic Appuleii locus. *Idem.*

Quem quidem abfuisse in eo tempore scitis] Supra: ' Eo in tempore, quo me non negabunt in Getuliæ mediterraneis montibus fuisse.' *Pric.*

Eviscerutam formam] Pacuvius apud Ciceron. ' Adspectu truci, eviscerata, inanima.' ' eviscerata forma ' quæ nullo viscere. h. e. carne contegitur: inde apud alios Scriptores *ossea* vocata. Ovidius: ' Insequar et vultus ossea forma tuos.' Seneca Epist. xxiv. ' Larvarum habitum nudis ossibus cohærentium.' Lucian. φιλοψευδ. Μόνα τὰ ὀστᾶ κατὰ σχῆμα συγκείμενον. *Idem.*

Larvalem] Miles. 1. ' Larvale simulachrum.' Sidonius: ' Facies veluti umbris mæstificata larvalibus.' *Idem.*

Inter libellos] Statuas inter *Libros* conditas vix putem. Dispice an *loculos* scripserit Appul. Juvenalis: ' Loculis quæ custoditur eburnis.' Ovidius in Fastis: ' Gramina continuo loculis depromit eburnis.' *Idem.* Non muto cum Pricæo: nam tum, puto, Auctor dixisset *in loculis*. Ceterum vide ad h. l. Salmas. ad Vopisci Aurel. cap. 18. et peculiarem libellum P. Fr. Arpii de Talismanibus et Amuletis. *J. B.*

Morem mihi habeo, quoquo eam, simulachrum alicujus Dei inter libellos conditum gestare] Eandem hanc consuetudinem alludunt Arriani in Epictet. ii. 8. ea: Θεὸν περιφέρεις τάλας, καὶ ἀγνοεῖς· δοκεῖς με λέγειν ἀργυροῦν τινα ἢ χρυσοῦν ἔξωθεν; ἐν σαυτῷ φέρεις αὐτόν. Ammian. Marcellin. de Philosopho Asclepiade: ' Cælestis Deæ argenteum breve figmentum, quocunque ibat, secum solitus afferre.' Neque aliter nonnulli a morte colebant sanguine aut amicitia junctos, quos quia sub figura hominum non audebant venerari, in speciem Numinum cælestium effigiandos curaverunt, ut vel sic divino cultu prosequerentur eos. Milesia viii. Noster in historia Charites: ' Dies totos, totasque noctes insumebat luctuoso desiderio, et imaginem defuncti,' (Tlepolemi mariti,) ' quam ad habitum Dei Liberi formaverat, affixo servitio, divinis percolens honoribus, ipso se solatio cruciabat.' Nullum vero in Antiquitate omni tam insani officii illustrius specimen exquiras, quam illud Ægypti Regis *Mycerini*; quod profecto libenter, et prope opera dedita, huc advocatum volui, quia non tantum ex Herodoto superest, sed et antiquo Marmore Venetiis, in ædibus Illustrissimi Mauroceni D. Marci Procuratoris. Indaginem delineationemque ejus (ut et aliorum quoque quæ indigne his nugis inseruimus) debemus nunquam laudato satis Pettæo nostro; applicationem ad Historici narrationem Patricio Junio, serenissimi Regis nostri Bibliothecario, homini ad literaturæ omnis, duntaxat Græcæ, beneficium nato. Lapis autem quia ut instructius accedatur, inspiciendus est Herodoti locus cap. 129. Enter-

pus. Pric. Quæ loca ejusdem numeris distinctis conspici possunt in Ed. Gruteriana. *J. B.*

Jam currens iret aliquis, et ex hospitio suo Mercurium afferret] Milon. x. 'Jam in meis aliquem curriculo tabernam promptam afferre.' Ibid. 'Mutuque protinus conserens.' Supra hic: 'Mittens qui cum curriculo adveniat.' Vocem hanc, ut omnia, latius significantiam extendit. *Liber* nomen lentus debet esse, et compositus, servi ex more propense et citatus. Plaut. Pœnul. 'Liberum hominem per Urbem modice magis par est gradi: Ita, servi esse duco festinantem' [illegible] 'currentem:' unde proverbium dictum est Severi apud Lampridium. Gellius lib. XVII. cap. 8. 'Verbera, nunc in curriculo.' Caligula vett. Scholiast. [illegible] hunc apud Æschylum in Prometh. [illegible] Scholiastes [illegible] exponitque [illegible] Pric.

Pag. 5?? *Addidisse rudimentorum* [illegible]] [illegible] semper præ indignatione circumstantium [illegible]. Frequentes in conventibus fuere hoc genus [illegible] quoties auribus ingererentur [illegible]. Cicero Philipp. VI. 'Quinque et triginta Tribus Patronus Pop. Roman. Igitur est Patronus L. Antonius: malum quidem illi pestem: clamori enim vestro adsentior.' Noster [illegible] : 'Vale quæso Maxime quem [illegible] succurrerint, quoniam ego paucos Magorum nominatum perceperim.' D. Chrysost. Homil. [illegible] in Epist. ad Tit. [illegible] *Idem.*

Et succi plena est] Cod. Florent. *Succi pede et succi est.* Legend. *Succi palæstra plena est*, ut recte habent nuperæ editiones quædam. De eodem Marciana Capella lib. I. 'Palæstra crebrisque discursibus exercitum corpus, lacertosis in juvenilis roboris excellentiam toris, virili quadam amplitudine renidebat:' (sic legendum ego censebat:) quem locum ita imitatus est Lactant. de opif. Dei, cap. 10. 'Valida, et substricta nervis ad fortitudinem brachia, toris insignibus extantibus lacertorum ingens robur.' Theophilact. Simocatta Histor. Mauric. lib. VII. cap. 16. [illegible] D. Hieronym. ad Paul. 'Corpus solidum, et succi plenum.' Florid. II. Noster: 'Cervix succi plena.' Hilarius in vita Honorati: 'Speciosa facies, et prius succi plena, fit plena gravitatis.' Martialis (Græcorum [illegible] alludens) *Succosam* vocat: sic apud Ambros. de Offic. 'Vox succi virilis plena: cui rythmum opponit scenicum et modulatum.' *Pric.*

Quam lateris] Virg. IV. Æn. 'Omnia Mercurio similis, vocemque coloremque, Et crines flavos, et membra decora juventæ.' *Elmenh.* De forma et habitu Mercurii conferri potest Ovid. Met. II. vs. 731. seqq. Ejusdem Dei imaginem habes etiam apud Athen. lib. XII. p. 537. et Marc. Capell. II. cit. a Tullio ad Amon. Ep. 22. ubi plura de petaso Mercurii. *J. B.*

Lanugo malis decerpit] Milon. VII. 'Commodum lanugo malis inserpebat.' Græci eadem venustate [illegible]. Philostrat. in Epist. [illegible] Callistratus in Imag. Occasionis: [illegible] &c. Theodoret. [illegible] Serm. VIII. [illegible] Tralatio ab hedera, unde apud Theodor. Prodrom. '[illegible] Amorum,' &c. lib. VI. *Pric.*

Crispatus capillus] Marc. Capella

lib. IV. 'Crines tortuosi, decentique inflexione crispati, et nexiles.' Miles. XI. Noster: 'Capillos in mutuos nexus obditos atque nodatos.' Vetus Glossarium, 'Crispicapillus, Οὐλόθριξ.' *Idem.*

Quam lepide super tempora pares pinnulæ emineant] Miles. X. 'Inter comas ejus aureæ pinnulæ cognatione simili sociatæ prominebant.' *Idem.*

Quam festive circa humeros vestis substricta sit] 'Vestis' hæc est quam alibi vocat 'Ephebicam chlamydam.' Velabat ea humeros tantum adusque articulos palmarum, ut in statua *Bathylli* II. Floridorum: sed de schemate cognoscamus. Quod ait Author 'circa humeros substringi' eam, id vero non ita accipio, quasi de sub dextro ad lævum recurreret, (qua tamen sæpius figura fingitur in lapidibus et nummis,) sed eam structuram imaginor quam in de Pallio Tertullianus ponit; 'regestam ab utroque laterum, cervicibus circumstrictam:' hoc est, (ut eruditissimus ibi Interpres) ἑκατέρωθεν ἀναβεβλημένην. Describit clare his verbis Oppianus Cyneget. I. Αὐχένος αὖθ' ἑκάτερθε παρῄορον ἐκ παλαμάων Εἷμα περιστέλλοιτ' ὄπιθεν σθεναρῶν ὑπὲρ ὤμων Ῥῆλον εἰς κάματον. Et Philostrat. in Meleagro: Χλαμύδα ὑπὲρ αὐχένος κολπώσας, τὸ θηρίον ἐφίσταται. Plautus Capt. et Epid. 'In collum pallii conjectionem' vocat. Neque est ut hinc putet quis delapsurum humeris amiculum: prohibebat id fibula submentalis, cujus morsu collo acquiescebat. Sidonius Carm II. 'Fibula mordaci refugas a pectore vestes Dente capit.' *Idem.*

Quam autem festive circa humeros vestis substricta sit] Respicit forte ad figuram, qua Mercurius effingi solebat, id est, τετράγωνος, quadratus, quod maxime in humeris cernitur, qualem describit Nestorem Homerus. Auctores ejus figuræ primi Athenienses, unde alii Græci acceptam in sigillis usurparunt, inquit Pausanias in Messenicis. Sex. Pompeius: 'Cyllenius Mercurius dictus est, quod omnem rem sermo sine manibus conficiat: quibus corporis partibus qui carent, κυλλοὶ, mutili vocantur. Ideoque quadratum eum fingunt.' Et nota, humerorum tenus, ab Appuleio describi, quia partes infra pectus vel humeros non solebant effingi aut expoliri: ut Pausanias de quodam simulachro Mercurii in Arcadicis narrat: 'Eo habitu,' inquit, 'ut pallium induere videatur, in quadrangulam figuram desinens, neque pedum tenus expolitum.' Ubi doctissimus Sylburgius, 'vestiti hominis specie,' vertit illa verba ἀμπεχομένῳ μὲν ἔοικεν ἱμάτιον, quod possis ex hoc loco Appuleii probare. *Scip. Gent.*

Duat] Det. Gloss. 'Duit, Δοίη.' 'Duint, Δοῖεν, δώσωσιν.' *Pric.*

Deus iste Superum et Inferum commeator] Miles. XI. 'Ille Superum commeator et Inferum.' Inde Aristot. et Luciano κοινὸν κτῆμα· Claudiano Rhet. II. in vet. 'Commune profundis Et superis Numen, qui fas per limen utrumque Solus habet, geminoque facit commercia mundo.' Innuitur Physice accessus et recessus Solis, qui apud Ægyptios idem cum Mercurio; itaque simulachra ejus quædam cærula fingebant, alia clariore specie: quorum illa quidem *infera*, hæc *supera* vocabant. Videsis Macrob. Sat. I. 19. et Albricum de pileo ejus, partim albo, partim nigricante. *Idem.*

Malam gratiam] Miles. VI. 'Bonæ præterea fœminæ malam gratiam subire nequeo.' Terent. Phorm. 'Potius cum bona ut componantur, quam cum mala gratia.' Metellus Numidicus apud Gellium XII. 9. 'Malum honorem.' *Idem.*

PAG. 508 *Lemurum*] Gloss. 'Lemures, Νυκτερινοὶ δαίμονες.' Nonnius Marcellus: 'Lemures, larvæ nocturnæ, et terrificationes imaginum,' &c. Noster in de Deo Socrat. 'Est et

secundo significatu species Dæmonum animus humanus, emeritus stipendiis vitæ, corpore suo abjurans:' (malim abjugatus) 'hunc vetere lingua Latina reperio Lemurem dictitatum.' Species horum duas subdit, Lariam et Larvarum: illi, posterorum suorum curam sortiti, placato et quieto Numine domos ac familias possidebant: hæ, ob adversa vitæ merita, incerta vagatione, seu quodam exilio, puniti, bonis hominibus inane terriculamentum, malis noxium discurrebant: tales Silius IX. 'dira Numina' vocat: quum vero incertum esset quæ cuique sortitio evenisset, nimirum utrum Lar esset, an Larva, solebant Deum Manem nuncupare, Dei vocabulo addito honoris ergo. Clare et strictim ex Authore posui horum Dæmonum differentias, nec, ut arbitror, loco importuno, ubi de quatuor tres occurrunt. *Idem.*

Noctuas occursacula] Horat. 'Nocturnus occurram furor.' Juvenalis Sat. v. 'Et cui per medium nolis occurrere noctem.' *Idem.*

Bustorum formidamina] Hæc ex antiquorum ducit opinione philosophorum, qui biothanatorum vel impuratorum hominum animas, credebant oberrare ad sepulchra, unde et illa tanquam ominosa et infausta studiose vitabant. Porphyrius de abstinent. ab animal. lib. II. fol. 83. Plato Phædone fol. 81. 'Αλλὰ τὴν ψυχὴν διειλημμένην γε οἶμαι ὑπὸ τοῦ σωματοειδοῦς ὃ αὐτῇ ἡ ὁμιλία τε καὶ ξυνουσία τοῦ σώματος, διὰ τὸ ἀεὶ ξυνεῖναι καὶ διὰ τὴν πολλὴν μελέτην, ἐνεποίησε ξύμφυτον. Πάνυ γε. Ἐμβριθὲς δέ γε, ὦ φίλε, τοῦτο οἴεσθαι χρὴ εἶναι, καὶ βαρὺ, καὶ γεῶδες, καὶ ὁρατόν· ὃ δὴ καὶ ἔχουσα ἡ τοιαύτη ψυχὴ βαρύνεταί τε καὶ ἕλκεται πάλιν εἰς τὸν ὁρατὸν τόπον, φόβῳ τοῦ ἀειδοῦς τε καὶ Ἅιδου, ὥσπερ λέγεται, περὶ τὰ μνήματά τε καὶ τοὺς τάφους κυλινδουμένη· περὶ ἃ δὴ καὶ ὤφθη ἄττα ψυχῶν σκιοειδῆ φαντάσματα, οἷα παρέχονται αἱ τοιαῦται ψυχαὶ εἴδωλα, αἱ μὴ καθαρῶς ἀπολυθεῖσαι, ἀλλὰ τοῦ ὁρατοῦ μετέχουσαι· διὸ καὶ ὁρῶνται. Æneas Gazeus in Theophrasto: Ἴσασιν μὲν ἴσως ταῦτα εἶναι, καὶ οὐδὲν ἐξῆς ἀντιλέγοντες, ἀλλ' [illegible] τὰ περὶ τὰ μνήματα σκιοειδῆ φαντάσματα ταυτά ἐστι τὰ ὀφθέντα τῶν ψυχῶν σώματα, ἃ δὴ εἴδωλα καλοῦσι. Ἀλλὰ οἶμαι [illegible] ὁ πάντα [illegible], ὅτι δαιμόνων [illegible], καὶ ὄντα, τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ὑποκρίνεται, καὶ οἱ γοητείαν σοφιζόμενοι, καὶ τὴν πάλαι τεθνηκότα αὐτῶν ἐπαγγελλόμενοι, οὐκ ἀνθρώπων ταῖς ψυχαῖς [illegible], ἀλλά τι δαιμόνων, ὃ τοῦ ἀνθρώπου τὴν εἰκόνα τὸ εἴδωλον σχηματίζεται. Zeno sermone primo de Avaritia: 'sepulchra defodiunt, timent omen, qui non timent mortem.' Livius lib. XXX. et Orosius de calamitatibus et miseriis antiquorum contra Paganos lib. IV. 'Hannibal in Africam redire jussus, ut fessis Carthaginiensibus subveniret, flens reliquit Italiam, omnibus Italici generis militibus, qui sequi nollent, interfectis: cui cum ad Africanum litus propinquanti jussus esset quidam de nauticis ascendere in arborem navis atque inde speculari quam regionem teneret, sepulchrum dirutum se prospexisse respondit; abominatus dictum Hannibal, deflexo cursu, ad Leptim oppidum, copias exposuit.' Unde et Marcellus de Medicamentis fol. 130. 'Illum prohibet bustum frequentare, qui Pharmaco usus.' *Elmenh.*

Ævo emerito] Flor. *ævo et merito.* Idem. *Ævo et merito.* Non me fugit vel tacentibus Expositoribus, ita posse hæc intelligi, quasi a morte Æmilianus in Larvam migraturus esset: (ita enim Platonici cum sceleratis peragi putabant:) ausim tamen *emerito* præferre longo intervallo. Noster ubi supra: 'Emeritus stipendiis vitæ.' Nemesian. Ecl. I. 'Emeritæ perpensus tempora vitæ.' Item Cyneg. 'Emerito viget est juvenilis in ævo.' Festus, 'mortuus, ab emerita vita dictus.' *Pric.* *Ævo et merito*

constans est Mss. et Edd. vett. lectio, quam propterea mutare non debuerant Vulc. in marg. et inde Scal. in Vulc. Edd. sec. et tert. Wow. Elm. Scriv. *J. B.*

Totius rerum Naturæ causa et ratio, et origo initialis] Sidon. lib. I. Epist. 2. 'Deus arbiter et ratio Naturæ.' Macrob. Somn. Scip. I. 'Prima causa, unus omnium quæ sunt, quæque videntur esse, fons et origo.' Lactant. I. 11. 'Fons et origo rerum.' Salvian. de Gub. IV. 'Fons et origo cunctorum.' Boëth. Consol. 'Rex et Dominus: fons et origo.' *Pric.*

Animantum] Sic vulgo. Sed edidi *animantium* e Ms. D'Orv. et Ed. Junt. post. quia sic solet App. cf. de Dogm. Plat. lib. I. p. 199. et 203. huj. Ed. de Mundo p. 290. et sic alia similia: 'hinnientium vel mugientium greges' de Deo Socr. p. 129. cf. supra p. 456. Ed. Flor. 'sacrificantium obsequia' de Deo Socr. p. 149. *J. B.*

PAG. 509 *Nec vice ulla compr.*] Exprimere, ut puto, voluit vocem Platonicam ἀκατονόμαστος. quare lego *voce*, non *vice*: magis κατὰ πόδας libro de Dogmate Socratis ἄῤῥητον ἀκατονόμαστον vertit 'indictum innominabilem:' est ibidem et alia vox Platonis ἀπερίμετρος quod esset, 'nullo loco comprehensus,' sed illud prius verum est. *Casaub.* Flor. *nec ulla vice.* Male. *Elmenh.* Casaubono e seqq. nemo oblocutus est, rescribentibus omnibus *voce*. 'Comprehensus voce nulla' tunc notet, qui nulla appellatione comprehendi potest. Sed inepte satis dictum foret ab Auctore, qui nulla appellatione comprehendi, et propterea a nemine enunciari potest. Equidem antiquam et Mstorum lectionem sollicitandam non puto. Hoc sensu: quum reliqui mortales vices suas sustinent, explent, præstant, iisque stare debent, βασιλεὺς ille nulla *vice* comprehensus est. Frequenter usurpantur *vicem*, *vice*, *vices* de sorte, conditione, munere. Plin. Paneg. c. 80. 'ipse mundi parens ... te dedit qui erga omne hominum genus vice sua fungereris:' et sæpe. Egregie autem hanc lectionem firmat similis Nostri locus de eodem totius naturæ parente, in l. de Deo Socr. p. 124. 'qui omnium rerum dominator atque auctor est, solutum ab omnibus nexibus patiendi aliquid gerendive, nulla vice ad alicujus rei munia obstrictum, cur ego nunc dicere exordiar?' Si quis autem *vice* capere malit de mutatione, is quoque bonum sensum habebit. Ceterum neminem offendere debet τὸ *comprehensus*: nam, ex more, unum verbum pluribus nominibus jungitur, et generalis hoc verbo continetur notio divinæ potentiæ, quæ nullis *comprehenditur* finibus, neque loci, neque temporis, neque conditionis, aut munerum obeundorum. Dein Mss. D'Orv. Pith. cum Casaub. Pric. *nec vice ulla.* Al. *nec ulla v.* J. B.

Paucis cogitabilis, nemini effabilis] Plato: Θεὸν εὑρεῖν τε ἔργον, εὑρόντα δὲ εἰς πολλοὺς ἐκφέρειν ἀδύνατον. Ex eo Noster: 'Cujus naturam invenire difficile sit, si inventa sit, eam in multos enunciari non posse.' Et Minuc. Octav. 'Quem et invenire difficile præ nimia et incredibili potestate, et quum inveneris, in publicum dicere impossibile.' *Pric.*

Quod superest, nec ipse sum nescius quosdam circumstantium cupere audire, &c.] Imper. Manuel Palæolog. Orat. V. Οἶμαι δέ τινας τῶν παρόντων σαφέστερον ἐθέλειν ἀκοῦσαι, &c. *Idem.*

Ἑστία τε οἰκήσεως] Videtur Cicero, cum hæc verteret, legisse ἑστία γε οἰκήσεων: videlicet οὖσα. et ἱερὰ πάντων θεῶν absque πᾶσι: quæ tamen dictio retineri potest pro 'apud omnes,' vel 'consensu omnium gentium.' Ciceronis interpretatio hæc est: 'Terra igitur, ut focus domiciliorum, sacra deorum omnium est: quocirca ne quis iterum idem consecrato.' *Casaub.*

PAG. 510 Χρυσὸς δὲ καὶ ἄργυρος, &c.] Lampridius de Severo: 'In templis

nunquam præter quatuor aut quinque argenti libras, auri ne guttulam quidem aut bracteolam posuit, susurrans versum Persii: In sacris quid facit aurum?' Georg. Cedrenus de Imper. Nicephoro: Τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀνατεθέντας τῷ Θεῷ χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ σκεύη [illegible] [illegible]. Locus Platonis, laudatus Nostro, est in de Legg. XII. cui et alii affines extant in Alcibiade et Euthyphrone. *Pric.*

[illegible] &c.] Hæc Plato, non quod parum censeret hoc, aut ad Deorum cultum accommodatius, sed ut ne in tunc imaginum usum videretur tollere, [illegible] ut notat [illegible] III. Theodoretus. *Idem.*

Ut tuus Magister, sic omnes Patroni] De Aristotele Themistius Orat. I. [illegible] De eodem Cicero, III. de Orat. 'A quo ille (Alexander) 'et agendi acciperet præcepta, et eloquendi.' Ibid. de Platone: 'Ille non linguæ solum, verum etiam animi, ac virtutis Magister.' Iterum: 'Iidem erant vivendi Præceptores, et dicendi Magistri.' Florid. I. Noster, de Philosophia: 'Disciplina regalis, tam ad bene dicendum, quam ad bene vivendum reperta.' *Idem.*

Ordinem] Ms. D'Orv. *ordine*. Supra p. 504. 'Omnem ordinem rei gestæ percensuit.' Infra p. 513. 'dum ordinem rei breviter persequor.' p. 520. 'Ordinem repetivit eundem.' Sept. de B. Tr. II. 50. 'Ordinem rerum exponere.' *J. B.*

Minime prosperum matr.] Ut apud Plin. lib. X. Ep. 95. 'parum felix matrimonium expertus est.' *Brant.* add. Pric. *J. B.* *Prosperum matrimonium*] Loquitur signate. Tertullian. Apolog. 'Felicitas matrimoniorum de moribus prosperata.' Sidon. lib. II. Epist. 4. 'Optantii Cl. Viri, &c. filiam (quod Deo prosperante succedat) licet in conjugium petierit,' &c. Idem Carm. XIV. 'Prosper connubio dies coruscat.' *Pric.*

Ceterum, cur Æmil.] Jacentem sententiam ereximus adjectis interrogationis notis. *Casaub.*

PAG. 511 *Ut videretur se m. altum ire*] Corn. Tacit. XV. Annal. 'Spretum Arsacidarum fastigium ire altum volens.' *Brant.* Scriv. omisit *se*. J. B.

Ut M. Antonius Cn. Carb.] Accusationis hujus fortasse meminit M. Tullius epistola ad Pætum: ubi de Cn. Carbone loquens, 'Jam pater ejus,' inquit, 'accusatus a M. Antonio, sutorio atramento absolutus putatur:' tamen quia de adcusatione suscepta in Juvenili ætate sermo est, nescio an non Auctori hic memoria imposuerit, ut M. Antonio tribuerit, quod debuerat L. Crasso: quem certum est, cum esset adolescentulus undeviginti annorum, Cnæum sive Caium (mira enim vel librorum vel auctorum in hoc prænomine varietas) Carbonem perculisse. Meminit Cicer. variis locis, nec non auctor libri De Causis Corruptæ eloquentiæ. *Casaub.*

C. *Mutius A. Albutium*] Cicero *Titum* vocat. Bruto: 'Mutius augur quod opus erat per se ipse dicebat: ut de pecuniis repetundis contra T. Albutium.' Notæ inimicitiæ inter Mutium Scævolam et Albutium, etiam ex Lucilii versibus quos refert Cicero primo de finibus. *Idem.* De Tito Albutio, quem hic, sive memoriæ, sive scribarum vitio, *Aulum* vocat Appul. v. Ernest. in Cl. Cic. Histor. *J. B.*

P. Sulpicius Cn. Norbanum] Tullius Caium Norbanum vocat De Oratore lib. II. Celeberrima fuit ista accusatio, et propter reum et propter ejus patronum M. Antonium. *Casaub.* Caius quoque vocatur in Fastis, et a Vell. Pat. II. 25. *J. B.*

C. Furius M'. Aquil.] Existimo scribendum *M'. Aquilium*: nam hunc constat gravissimorum criminum fuisse

postulatum, e M. Antonii patrocinio servatum. *Casaub.* Ut sæpe omissa virgula post *M'.* illud nomen corrupit: modo in reliquis prænomina constarent. Quem enim *C. Furium* vocat Noster, eundem *L. Fufium* appellat Cic. in Brut. c. 49. et 62. et de Off. II. 14. Sed fortasse in Cicerone legendum *Furium* ex h. l. scriptum autem fuerat *Fusium.* Furii enim iidem erant, qui olim Fusii: sed diversi ab his Fufii. Vide Ernest. in Cl. Cic. Histor. v. *L. Fusius.* Fuisse aliquem *C. Furium* patet ex Orat. pro Balbo c. 8. *J. B.*

C. Curio Q. Metellum] Videntur hi esse C. Curio, tribunus plebis, et Q. Metellus Celer, quorum conjunctim meminit Cic. in Bruto c. 89. De accusatione vero, an aliunde quid constet, ignoro. *Idem.*

Laudis gratia] Cicero pro M. Cælio: 'Voluit vetere instituto eorum adolescentium exemplo qui post in civitate summi viri et clarissimi cives exstiterant industriam suam a populo Rom. ex aliqua illustri accusatione cognosci.' Auctor libri de Caussis corruptæ eloquentiæ, 'Nonodecimo ætatis anno L. Crassus C. Carbonem, uno et vigesimo, Cæsar Dolabellam, altero et xx. Asinius Pollio C. Catonem, non multo ætate antecedens Calvus Vatinium, iis orationibus insecuti sunt, quas hodieque cum admiratione legimus.' Hieronymus Augustino, 'puerilis est jactantiæ, quod olim adolescentuli facere consueverunt, accusando illustres viros suo nomini famam quærere.' *Casaub.* *Juvenes laudis gratia*] Fabius: 'Principes in Republica viri non detrectaverunt hanc officii partem, creditique sunt etiam clari juvenes obsidem Reipublicæ dare malorum civium accusationem; quia nec odisse improbos, nec simultates provocare, nisi ex fiducia bonæ mentis videbantur.' *Pric.*

Ut aliqua insigni judicio] Sic in de Dogm. Plat. 'Simili judicio cognosci:' heic autem cum Meursio malim, *indicio.* Idem. Meurs. Crit. Arnob. II. 6. *indicio.* Non probo. In eandem sententiam Cic. pro Cœlio xv. 'ex aliqua illustri accusatione.' *J. B.*

Qui mos, &c. diu exolevit] Rationem pete e Cicero. Orat. v. in Verr. unde totum hunc locum deprompsisse Appuleium puto. *Pric.*

Rustico et barbaro] Supra de eodem: 'Agrestis et barbarus.' De puero Thallo: 'Barbarum et rusticanum.' *Idem.*

Capulari seni] Ms. D'Orv. *copulari s.* De τῷ *capularis*, i. e. capulo proximus, morti contiguus, cf. Non. Marc. c. 1. n. 13. Isid. xx. 11. et in primis Fulgent. de Prisco Serm. § 23. *J. B.* *Inceptio patrociniorum capulari seni.* V. Quintilian. XII. 6. *Pric.*

Pro morum integritate] Eadem periodo supra dixit, 'pro sua severitate.' Integritatem autem morum intelligit non suorum, id est, Æmiliani, sed civitatis, quasi dicat pro conservatione honestæ et publicæ disciplinæ. *Scip. Gent.*

PAG. 512 *Frutici*] In hominem rusticum, ineptum. Plautus Mostell. 'Nec verisimile loquere, nec verum frutex.' *Colv.* Notabis quod *fruticem* vocat Æmilianum, convicium fuisse in stupidos et insulsæ mentis homines, (id quod jam pridem Plautinis suis J. Gulielmius noster docuit,) in rusticiores præsertim et inurbanos, quibus et 'Candicum' et 'stipitum' et 'truncorum' appellatione contumeliam dicimus. Igitur et rusticum hic et barbarum vocat Æmilianum, cujus vitam et operas rusticanas varie superiori Apologia exagitavit. v. pag. [Ed. Flor. 429. 430]. Clarissime ex Plauto videre est, cujus locum e Mostell. appingam. 'TR. nec verisimile loquere, nec verum, frutex. GR. Tu urbanus scurra, &c. rus mihi tu objectas.' *Acidal.*

Aliam rem invidiam a. esse] Raram

phrasim minus perceptam sententiæ depravandæ fuisse intelligas. Rescribo, *aliam rem invidia nullam esse:* ut Æmilianus et impulsor ejus Rufinus Apuleium reum facerent, non aliud præter invidiam in caussa fuisse ait. Ea phrasi Horatius: 'Edicto vetuit, ne quis se, præter Apellem, Pingeret, aut alius Lysippo duceret ære.' Itidem Varronem locutum demonstravi in Particulis. Addo nunc, mendam tollendam ex epistola M. Bruti apud Ciceronem lib. xi. Famil. Epist. ii. 'Nec quidquam aliud libertate commune quæsisse:' vulgatis in libris adhibetur præpositio: *aliud a libertate*, sed eam Codices Mss. respuunt. *Stewech.* *Invidia* Rom. et Bas. 2. In aliis *invidiam*. Noto supra ad l. iii. Metam. *Colv.* Edd. paucæ ut Bas. pr. Ald. *invidiam:* male. V. ad Met. l. iii. p. 217. b. seq. Ms. D'Orv. *nullum*. J. B.

Ad nectendas, &c. calumnias] Supra: 'Omnem calumniæ textum retexo.' *Pric.*

Quod in villa, non in oppido, Tabulæ nuptiales sint consignatæ] Solennis in hac re objectatio. Seneca lib. viii. Contr. 6. 'Matrimonii celebritatem remoti angulo ruris abscondit.' Miles. vi. Noster: 'Impares nuptiæ, et præterea in villa factæ, legitimæ non possunt videri.' *Idem.*

Ibi omne virus totis viribus adnixi effudere] Ennod. Apolog. 'Heic tota ingenii vela suspenditis: heic resupinæ cervicis, et secessu pectoris, quidquid habuit fluminis ructus evomuit.' Misere corruptus locus: ego sic legebam: *Heic tota ingenii vela intenditis: heic resupina cervice ex secessu pectoris, quidquid habuit fluminis, ructus evomuit:* nec vel ita satisfacio mihi, nec plus operæ tamen restitutioni impendam: non est is Scriptor tanti ut sudorem mereatur. *Idem.*

Grandem ducem mox in principio conjunctionis nostræ] Cato apud Gellium xvii. 6. 'Principio mulier nobis magnam dotem attulit.' *Idem.*

Pag. 513 *Demissum et subornatum*] Fortean in antiquis fuerit *ne ei missum*. Stewech. Mallit Lipsius, *immissum et sub.* vel *subm. et sub.* Colv. Satis nove, nescio an satis Latine, 'demittere accusatorem' pro submittere. Fortasse *emissum* scribendum, quo dicitur modo emissarius: aut Græcissat Appuleius: nam Græcis *καθιέναι* et dimittere significat et submittere. *Casaub.* Sic Scaliger legit. Lips. *immissum*. Flor. *demissum*. Fulv. *submissum*. Vide Casauboni notas. *Elmenh.* Fulvii Ms. *submissum*. Scalig. *emissum*. Lipsius *immissum*: et certe *immissum* verius, saltem vero similius putem. Gellius lib. iv. cap. 18. 'Petilius quidam Tribunus Pl. a M. (ut aiunt) Catone, inimico Scipionis, comparatus in eum sitque immissus,' &c. *Pric.* Pro *demissum*, quod est in Mss. et Edd. reliquis, Scal. Elm. et Flor. dedere *emissum*. Wow. *submissum*, probante Markland. in Conject. ad Lys. Orat. vii. ut 'submittere accusatorem' dixit etiam Seneca in sap. non. cad. inj. Si quid mutandum, malim *immissum*, ut 'immittere accusatorem' apud Capitol. in Maximin. cap. 13. Sed sanum puto *demissum*, quod idem notat ac *submissum*, et exprimit Gr. *καθιέναι*. Est autem 'demittere accusatorem,' in occulto loco eum abscondere, ut ex eo impetum faciat: sic de insidiis proprium est Gr. *καθιέναι ἄνδρας, λόχον*, et sim. cf. Schweigh. ad Polyb. iii. 48. Operarum vitium est *dimissum* in Ed. Casaub. *J. B.* *Subornatum*] Glossæ: 'Ὑπόβλητος μάρτυς, Subornatus testis.' *Pric.*

Longe a vero aberrasse] Minuc. Octav. 'Longe de vicinia veritatis erratis.' *Idem.*

Uti adhuc feceritis] Supra monuimus legendum *fecistis*. *Idem.* Bene: et addicit Ms. D'Orv. In Pith. *adhoc*. J. B.

Ipsum fontem, &c. mendacii hujusce]

Idem Minuc. 'Aggrediar fontem ipsum erroris et pravitatis.' *Pric.*

Æmilia] Narratio brevis et dilucida, qua Rhetores præcipiunt: cui simillima est M. Tullii in Oratione pro Cluentio, quam sæpe imitatum Appuleium multis vestigiis odorati sumus. *Scip. Gent.*

Non tamen libenter in ipso ætatis suæ flore tam diu vidua] Nec mirum, cum vel intra luctus anniculum tot ad secundas nuptias transirent, imo 'tepido mariti busto,' ut apud Lucanum Cornelia. 'Una de multis face nuptiali Digna,' Livia Ruffina nempe, de qua egregiam memoriam vide in Inscriptionum Corpore 305. 5. *Pric.*

Alteri filio suo] Ergo hoc legitimum? *Oudend. in marg.* Certe non Justinianeo jure: talesque nuptias prorsus abolevit Imp. Zeno l. penult. Cod. de Incest. nupt. monente Scip. Gentile, qui citat fratrem suum Albericum Gentilem l. v. de Nuptiis cap. 10. *J. B.*

Pag. 514 *Nihil se filiis ejus ex paternis eorum bonis testamento relicturum*] An de hereditate paterna intelligit? Nequaquam. Pater enim eorum filiusfamilias decesserat, et in potestate avi: ideoque heredem habere non potuit, nec bona propria, nisi forte castrensia. Diu enim post Appuleii tempora nata illa jura sunt de bonis adventitiis, in quibus pater decedens, quamvis filiusfamilias, tamen non patrem suum, sed filios habet heredes legitimos. L. xi. Cod. de suis et legit. Novell. cxviii. Testari enim nec de iis possunt. Lib. ult. Cod. de bon. quæ liber. Qua de re pluribus exposui nuper in Commentario nostro, 'De bonis maternis.' Quid igitur ad Appuleium nostrum dicendum? Existimo, patrem hunc defunctum habuisse bona materna, puto hereditatem matris suæ, in qua paulo ante Appuleii tempora jus istud novum ab Antonio constitutum fuit, ut Alciato videtur ex l. pen. D. ad S. C. Tertull. quæ tamen jus succedendi matri intestatæ liberis tantum dat, non jus ea bona per filios adquirendi parentibus adimit. Igitur de bonis paternis exponamus, de parte illa bonorum, quæ patri horum liberorum ab avo debebatur, et civili et naturæ jure. L. Quum ratio ff. de bon. damnat. Nam filii etiam vivo patre quodam modo domini esse dicuntur, ut ait Paulus in l. in suis ff. de lib. et postum. a Terentio 'Participes,' quod cum iis parentes bona partiantur, ut Cicero ait. Ergo et bona parentum bona filiorum quodammodo dici possunt. *Scip. Gent.*

Nuptias vanis frustrationibus eludit] Non enim 'Tabulæ' nuptias consummabant. Juvenalis: 'Si tibi legitimis pactam junctamque Tabellis Non es amaturus, ducendi nulla videtur Caussa.' Fabius lib. v. cap. 11. 'Nil proderit signasse Tabulas, si mentem matrimonii non fuisse constabit.' V. l. xxxi. D. de Donation. Nonnihil rem illustrat hoc Adriani rescriptum: Λεγούσης τινὸς γυναικὸς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ἰδίου υἱοῦ ἀφηρῆσθαι ὑπό τινος, αὐτόν τε υἱὸν ἴδιον εἶναι, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀνήκειν τὴν ἐπίδοσιν, ἠρνήσατο ἄλλος. ἀπεκρίθη γυνὴ Ῥωμαϊκὴν αὐτὴν γεγενῆσθαι, καὶ δέλτους μὲν γεγράφθαι, γάμους δὲ μὴ γεγονέναι· μὴ δυνηθέντος οὖν αὐτὸν ἀποδεῖξαι υἱὸν ἴδιον εἶναι περὶ οὗ ἐπράττετο, ὁπότε μὴ εἴη σὸς υἱὸς, τὴν ἐπίδοσιν ἀπόδος. *Pric.*

Eo ad, dum] Ita verba interpungenda, nec ordo eorum mutandus, quod Veteribus non displicuerit istiusmodi vocum anastrophe, 'eo ad,' 'ad quo,' 'ea propter,' &c. *Steweck.* V. D. in marg. Ed. Junt. post. putabat scriptum fuisse *coad*, pro *quoad*. Non puto. *Eo ad* prorsus formatur ut *quoad*, et idem valet *eo ad dum*, per anastrophen, quod 'adeo dum' apud Plaut. Merc. prol. vs. 77. 'adeo dum peperisset:' pro quo frequentius 'adeo usque dum' vel 'usque adeo dum.' Terent. Eun. iv. 6. 8. 'Usque

[illegible]

[illegible] Venerea [illegible] Nam, ut Hippocrates [illegible] mulieres [illegible] vero [illegible], melius valent: [illegible] Venere abstinent, minus bene. Vid. lib. de genitura p. 6. in iv. ubi

[illegible] addit. *Lindenbrog.* [illegible] hunc Lindenbrogii verba [illegible] Platonis locum in [illegible] lib. [illegible] Alium quendam Platonis [illegible] de Legg. [illegible]

[illegible] Qui tum [illegible] *Romæ* [illegible] Ut etiam [illegible] Herod. iii. 'Ab ineunte ævo [illegible] cuiusque [illegible] studiorum, [illegible] in Provincia [illegible], tum etiam Romæ [illegible] impensissime [illegible] Qui [illegible] in Provinciis commorabant. [illegible] vit. S. Germani: 'Ut in [illegible] perfectio [illegible] plena [illegible], post [illegible] Galliarum, [illegible] Romani juris scientiam [illegible] perfectionis adjecit.' [illegible] lib. i. 'Fe- [illegible] Gallorum [illegible] ab [illegible] Romani [illegible] jus [illegible]

[illegible] ubi [illegible] urbis [illegible] Julius: "Quis [illegible] fecit, [illegible] verbis [illegible]?" [illegible]: "[illegible] testimonio [illegible] verbis et [illegible], quae quis profiteri, vincire, et [illegible] Gallum [illegible] gladio jugulare.' [illegible] ad Regem lib. [illegible] Sidonius: 'Verecundis [illegible] in [illegible] implagari.' Lib. [illegible] Ep. [illegible]

[illegible] erubescere [illegible] Juvenalis: 'Sanguinis in facie non [illegible] gutta, [illegible] Pane [illegible] cf. [illegible] ex urbe pudorem:' [illegible] tamen ubi et ruborem reperias in [illegible]. Seneca Epist. 11. 'Quidam numquam magis, quam quum erubuerint, timendi sunt, quasi omnem verecundiam effuderint.' Plinius de Domitiano Panegyr. 'Femineus pallor in corpore, in ore impudentia multo rubore suffusa.' (ubi frustra corrigit vir doctus, nullo rubore.) De eodem Tacitus:

'Sævus ille vultus et rubor, quo se contra pudorem muniebat.' *Idem.*

PAG. 516 *Falsa spe inductus*] Terent. Andr. 'Nisi me lactasses, et falsa spe produceres.' *Idem.*

Cum despectu salutis suæ] Supra: 'Cum despectu et dispendio bonæ valetudinis.' *Idem.*

Supremo judicio] Infra: 'Quod utinam supremum ejus judicium non impedisses.' Ammian. Marcell. lib. XXVIII. 'Supremis judiciis ordinatis.' lib. V. D. Quemadmodum test. aper. 'Suprema hominum judicia.' 'Suprema arbitria' vocat Sextus Rufus. V. Brisson. ad lib. XVII. de V. S. *Idem.* *De pietate sua et supremo judicio*] Id est, Testamento: sic passim in libris nostris. Dicitur et *supremum.* Sex. Rufus, 'Lybiam supremo Appionis regis arbitrio adsecuti sumus:' et eleganter Imperator Constantinus, 'Licitum sit, quod non redit, arbitrium.' L. I. Cod. de SS. Eccles. Cicero mire dixit, Verrina II. 'Eripias tu voluntatem mortuis, bona vivis, jus omnibus.' Nam voluntas morte extinguitur, et ambulatoria dicitur usque ad supremum vitæ spiritum. L. IV. ff. de adim. leg. lib. Quum his status ff. de donat. inter vir. et uxor. Sed voluntatem intellige testamentum. Seneca 'imperia mortuorum' vocat. *Scip. Gent.*

PAG. 517 *Compulsam*] Dubitat Gruter. Suspic. Ined. l. XXIII. c. 2. an *compelli ab aliqua re* Latine dicatur, quare, ingeniosa sane conjectura, suspicatur *convulsam.* Apposite autem *convelli*, quia *obstinata* erat. Sic sane Cic. ad Att. VIII. 15. 'quæ me convellerant de pristino statu, jam tamen ... labantem.' Interim non adeo usque mihi suspecta est vulgaris lectio, ut eam absque omni auctoritate mutem. *Compellere aliquem* est, eum vi depellere, cogere, βιάζεσθαι· 'compellere mulierem a viduitate,' eam cogere ut a viduitate se conferat ad nuptias. Sic infra quoque p. 519. 'conversum ab re uxoria,' varie tentarunt VV. DD. ubi vide. *J. B.*

Quod quidem illa ut faceret] *Judicium* nempe, sive *electionem*, de qua supra proxime monui ne remotior Syntaxis faceret locum de hiatu suspectum. *Pric.*

Romam advolavit] Hic somnus forte obrepsit operis in opere non longo, et, quod magis mirere, propagatus error per omnes editiones, quem tollo, *confestim Roma advolavit;* mater enim filium ad Tripolitanæ provinciæ civitatem, Œam, Roma suis literis evocaverat, ex Italia in Africam. *Stewech.* Erat in omnibus libris *Romam*, prorsus contra rationem: præcessit enim paullo ante, 'ipsa de ea re Pontiano filio suo Romam scripsit.' Ibi erat Pontianus: inde acceptis matris literis Œam evestigio venit: ac suspicio est scripsisse Apuleium, *Roma Œam advolavit.* Casaub. *Confestim Roma advolavit.* Fulvius idem mox: *ex fatigatione itineris adfectus.* Sciopp. in Symbola. Flor. et Rom. *Romam advolavit*, male. *Elmenh.* Bene *Roma* est in Ms. D'Orv. In reliquis et Edd. ante Casaub. *Romam:* manifesto errore. *J. B.*

Spes in facultatibus matris sitæ erant] Genus loquendi tractum a Sallustio. Catil. 'Mihi spes omnes in memet sitæ sunt.' Ibid. 'Spes atque opes civitatis in illo sitæ.' Alibi: 'Spes omnis in fuga sita erat.' *Pric.*

Modicum reliquerat] Potest hæc lectio ferri, nempe ut fortunarum avi mediocritatem opponat nurus opulentiæ. Legebam nihilominus *modum*, agri vel fundi nimirum. Plaut. Aul. 'Agri reliquit ei non magnum modum.' Horatius, 'modus agri non ita magnus.' Cicero pro Flacco, 'Voluistis magnam agri modum censeri.' Gellium corrigend. putem lib. VII. cap. 3. 'De numero pecoris et de Domino agri præfinito.' leg. *de modo agri p.* Idem lib. XX. cap. 1. 'Quid salubrius usum est rogatione

illa Stolonis de jugerum numero præfinito?' *Pric.* Persuasit Pric. Scriverio edenti *modum:* non mihi, qui, cum Gronovio ad Gell. VII. 3. sciam, quid sit *modus agri*, sed rogatos velim viros doctos, quid sit *modum relinquere?* aut unde noscant? *J. B.*

Mulier HS. quadragies possidebat] Seneca de Catone: 'Possidebat ipse quadragies sestertium.' De vit. beata cap. 21. *Pric.*

Nullis tabulis, sed ut æquum erat, mera fide acceptum filiis debebat] Mera fide, id est, sine chirographo, ut ait, sine pignore, sine fidejussore. Quo sensu elegantissime scriptum est in lib. XXVII. ff. de probation. 'Titio centum do lego, quæ mihi pertulit, quæ ideo ei non cavi, quod omnem fortunam et substantiam, si quam a matre susceperat, in sinu meo habui sine ulla cautione.' Sic et Pudentilla liberorum avitas facultates, ut supra dictum. *Mera fides*, est sola fides. Festus, 'Merum Antiqui dicebant, Solum, at nunc merum adpellamus purum.' Dixi de mero imperio in libris nostris de Jurisdictione. *Scip. Gent.* V. Voss. Etym. in v. *J. B.*

PAG. 518 *Timorem mussitabat*] Sic III. Miles. 'Demussare contumeliam:' quod nona vocat 'Injuriam devorare:' et ibid. 'Tacitos secum mugitus iterare.' Claudian. I. in Ruffin. 'Tacitique sepultos Suspirant gemitus, indignarique verentur.' Glossæ Vindoc. Ms. 'Mussitat, præ timore murmurat.' Grammatici vett. 'Mussare, est occulte et pressa voce loqui quod celatum velis.' *Pric.*

Inter procationem] Suspicor legendum *Procationem matris:* hoc est, dum illius nuptias proci multi ambiunt, postquam semel ejus animus ad nubendum est conversus. Pudentillæ nuptias a pluribus procis fuisse expetitas, non uno loco dicit Apul. Casaubonus *procationem* scribendum putat. Sed ferri vulgata scriptura potest: intelligit enim Lucius preces matris, quas filiis adhibuit, ut sibi liceret eorum bona cum venia ad secundas nuptias ire. 'Tandem se quoque paterentur solitudini suæ et ægritudini subvenire,' in epistola supra allegata. *Scip. Gent.* Rectius edit. Gentilis *procationem:* ni forsan totum *μώρημα* irreptitium putes. Gloss. Puteani Ms. 'procare, poscere.' V. Nonium in *procitum*. Glossæ Isidor. 'Procivimus, probavimus:' legit doctiss. castigator *provocavimus:* non videtur advertisse discrimen inter 'procire' et 'procitare:' 'procire' est 'procare:' legend. itaque *procivimus:* apud Festum Livius Andronicus: 'matrem procitum plurimi venerunt.' 'Procitare' est 'provocare,' 'prolicere.' V. Festum eund. aut legendum itaque (quod ego malim) *procivimus*, *procavimus* aut certe *procitavimus*, *provocavimus*, nam *procivimus*, *provocavimus*, ut is legit, non potest ferri. *Pric.* Imo, damnat Gentilis conjecturam Casauboni, quam marg. adscripsit etiam Vulc. et taciti exhibuere Scal. Wow. Elm. Veterem lectionem revocarunt Scriv. et Flor. Quoniam tamen *procat.* videtur confirmari a Membranis Florent. id præfero, utpote sensum reddens planiorem, et Appuleianum quid sonans. Neminem autem offendere debet, quod App. Pudentillæ suæ *procationem*, mulieri sanequam indecoram, tribuit: nam in tota hac orationis parte *nupturientem* facit uxorem suam, ut a se magis suspicionem amoveat; et satis eam a libidinis calumnia defendit Auctor, affirmans, eam valetudinis causa maritum quæsivisse. Pro *inter procationem* Ms. D'Orv. *intemplationem*. J. B.

Quod utinam nunquam] Est quod Græci dicunt ὃ *μήποτ' ὤφελον*. *Casaub.* De *quod utinam* diximus supra. *J. B.*

Hiems anni] Hujus locutionis plura exempla vide apud Caper. Observ. II. 10. *Idem.* *Hyems anni erat*] Sce-

ton. Julio: 'Neque loco, neque tempore æquo, sed hyeme anni.' Noster Hermagoræ I. apud Priscianum: 'Aspera hyems erat, omnia ningue canebant.' *Pric.* Addit, *anni:* quod Hyems solet interdum accipi pro turbida tempestate, qualis hyberno tempore solet esse. 'Tempus anni' vocat in quadam epistola Plancus. Hyems anni quo tempore olim inciperet ante annum Julianum, ostendit in Opere incomparabili Scaliger l. II. de emendat. temp. et in lib. III. cap. 1. *Scip. Gent.*

Advectus] Bono meo periculo emendabis, *adfectus.* Wowerius. Wower. *affectus*, quod probo. *Scip. Gent.* Flor. *adcectus:* male. *Elmenh.* Pontanus in Analectis legit *abvectus*, quia deflexerat nempe ab itinere suo, pergens Alexandriam. Ego Wowerii conjecturam *affectus* probo. Seneca Epist. 12. et Sidonius l. IV. Ep. 6. 'Itinere confectus.' Gloss. 'Καταπεπονημένος, Defatigatus, defectus:' firmant sequentia etiam 'a. d. decumbo.' *Pric.* Probabiliter emendarunt Vulc. in marg. Wow. et Gruter. Suspic. Ined. XXIII. 2. et ediderunt seqq. *Adfectum* apud optimos scriptores dicitur quidquid debilitatum aut male mulcatum est: hinc 'ægra et adfecta' junguntur Livio XXII. 8. item Gell. XIII. 5. 'Aristoteles corpore ægro adfectoque:' et *adfectus* opponitur *robusto* a Cicer. Catil. II. 11. add. Ern. in Cl. Metaphorice Seneca de ira I. 11. 'Fabius adfectas imperii vires recreavit.' cf. Pric. ad Nostri Met. l. I. p. suæ Ed. 6. Hinc *adfectus* et *adflictus* crebro permutantur in Mss. vid. Oudend. ad Cæs. de B. G. VIII. 21. et ad Sueton. Ner. 16. Hic tamen cuncti Mss. et Edd. ante Vulc. sec. servant *advectus:* bene quidem de homine qui curru advenit, sed h. l. minus convenit, quia 'apud Appios,' &c. videtur jungendum τῷ 'decumbo.' Infra *infirmitatem* suam memorat App. *J. B.*

Aliquammultis diebus] Florid. III. 'Post aliquammultos dies.' Miles. IX. 'Post multum equidem temporis:' fors: *Post aliquammultum e. t.* Pric.

Circa amorem callide] Speciosa est emendatio V. D. in marg. et Schickeradi *calide*, ut *calere* in agendo, et *calide* agere dicuntur, qui studiose et cum mentis agitatæ calore agunt. cf. Ern. in Cl. Cic. Quod quia sæpe inconsiderate fit, hinc 'calidum consilium' dicitur intempestivum. v. ad Met. l. I. p. 79. a. ubi videbis quoque confusa *calidum* et *call.* H. l. tamen retinenda vulgaris lectio. Callide omnia faciebat Pontianus, quibus amorem Appuleii in Pudentillam accenderet: quippe etenim videbatur, &c. Pro *amorem* Ms. D'Orv. *minorem.* J. B.

Domus fortunam] Livius XXXVI. 'Etiam fortunam domus horrebant.' *Pric.*

Inversis verbis] Lucretius l. V. 'Inversis quæ sub verbis latitantia cernis.' Gellius lib. III. cap. 15. 'Involucra sensuum' vocat, et 'Verborum volumina.' Phædrus, 'Verbosas strophas.' Plautus Cistellar. 'Orationem intortam.' Gloss. 'Συνεστραμμένη ὁμιλία, tortiloquium.' *Idem.*

Pag. 519 *Conversum ab uxoria re*] Imo *aversum*, si satis ego sanus et meæ spontis. *Casaub. Aversum* Fulvius, et infra *non formosa pupula*, aut *puella.* Sciopp. in Symb. *Aversum* cum Casaubono lego. Terent. And. 'abhorrentem ab re uxoria' dixit. Et Hecy. 'cui abhorret animus a nuptiis:' quo significatu apud probos auctores sæpenumero legi *aversum*, nemo tam a musis aversus qui negare possit. Lipsius tamen vulgatam lectionem sequitur, nam, inquit, qui se avertit, se convertit. *Brant.* Flor. *conversum a. u. r.* minus bene. *Elmenh.* Elmenhorst. cum aliis Casaubonum secutis, *aversum* legunt; ego nil muto. Glossæ Bourdelotii. Ms. *aversa, conversa.* Pric. *Convertere se* ab aliqua re dicuntur, qui ei terga dant, eam fugiunt. Hoc

sensu credo dixisse Auctorem *conversum*, quod propterea, invitis libris, non muto cum Edd. Vulc. sec. tert. Wow. Elm. *J. B.* *Conversum ab re uxoria*] Terent. Andr. 'Abhorrentem ab re uxoria.' Libanius Sophist. Ἐχθρῶς ἔχοντα πρὸς τὸν γάμον. *Pric.*

Orat saltem paulisper manerem, &c. hyemem alteram, &c. opperiendam] Similis et argumenti et artificii ea apud Poëtam præcipuum, Æn. IV. 'Indulge hospitio, caussasque innecte morandi, Dum pelago desævit hyems, et aquosus Orion, Quassatæque rates, et non tractabile cœlum.' Verba Annæ sunt ad Didonem Æneam adveniam deperenntem. *Idem.*

Syrtis æstus et bestias] Scal. e conjectura Vulcanii marginali edidit *Syrtis æstus infestas*, eumque secuti sunt Wow. Elm. Scriv. qui mihi non persuadent. De Syrtibus, bestiarum proventu feracissimis, vide Mitscherlich. ad Horat. I. Od. 22. vs. 5. seqq. Quum autem hyeme minus sæviant bestiæ, quam æstate, quando calor et sitis earum rabiem accendunt, (cf. Virgil. III. Ge. vs. 432. seq. et de leonibus Amm. Marc. XVIII. c. 7.), altera ipsi opperienda erat hyems, quod illam (male Edd. Scriv. Altenb. Bip. *illa*) ipsi infirmitas exemisset. Bene itaque Mstorum lectionem revocavit Florid. *J. B.* *Propter Syrtis æstus*] Recte; nam qui ex Libya terrestri itinere Ægyptum contendebant, omnino necesse habebant hanc Syrtin pertransire. Lucian. Διψάδ. Οἱ ἐκ Λιβύης ἀπιόντες εἰς Αἴγυπτον, κατὰ τὴν αἰγιαλὸν Σύρτιν τοιοῦτο τὴν ὁδοιπορίαν, οἱ γὰρ ἄλλως. *Pric.* *Syrtis æstus*] Horat. 'Sive per Syrtes iter æstuosas.' *Idem.* *Hyemem alteram propter Syrtis æstus, et bestias opperiendam*] De terrestri in Africa Syrti cape, quæ maxime æstate metuenda, cum propter arenarum et sabuli tempestatem, quem æstum Appuleius vocat, tum propter bestias, ut ait. Vide hujus terrestris Syrtis descriptionem apud Solinum. Similia de Arabiæ et Syriæ quibusdam locis legimus. *Scip. Gent.*

Prospectu maris, qui mihi gratissimus est] Menander: Ὡς ἡδὺ τὴν θάλατταν ἀπὸ γῆς ὁρᾶν! V. quæ de ἀπόψει Salmas. ad Spartian. *Pric.*

Interibi] Facta vox est e duobus adverbiis *Interim* et *ibi*: non memini alibi legere. *Scip. Gent.* Male: vid. Pric. not. et Voss. de Anal. IV. 28. *J. B.* *Interibi.* Ἐν τούτῳ· Gentilis nullibi quam heic legisse meminit: utitur tamen Plautus Asin. Capt. bis minimum, etiam Cato apud Gellium lib. III. c. 7. Falsus est et de vocis compositione idem Scipio; terminatio enim localis non est, merus ἀρχαϊσμὸς est: sic apud Plaut. 'postibi,' h. e. postea. *Pric.*

Dissero aliquid postulantibus amicis publice] Supra: 'Abhinc triennium est quum primis diebus quibus Œam veneram publice disserens,' &c. 'Postulantibus amicis' quod ait, habet id coloris speciem. Voluit (puto) excusatum se quod Philosophus disserere sustinuit. Florid. IV. 'Tanta multitudo ad audiendum confluxistis, ut potius gratulari Carthagini debeam quod tam multos eruditionis amicos habeat, quam excusare quod Philosophus non recusaverim dissertare:' hoc scilicet Sophistarum erat, qui non (ut Philosophi) μάθησιν, sed ἐπίδειξιν spectabant. Glossæ: 'Σοφιστὴς, disertor, sophista:' ego legendum puto, *Dissertor.* Idem.

Ingenti celebritate Basilicam complentes] Paulinus Epist. 33. 'Tantis influere penitus agminibus in amplissimam gloriosi Petri Basilicam.' Sidonius lib. V. Epist. 17. 'Populus ingens sexu ex utroque, quem capacissima Basilica non caperet, quamlibet cincta diffusis cryptoporticibus.' *Id.*

Congruentissima voce, &c. acclamant] Miles. III. 'Cuncti consona voce flagitant.' Virgil. Æn. XI. 'Unoque omnes eodem ore fremebant.' 'Conva-

sare acclamationes' vocat Sidonius lib. I. Epist. 9. Cassiodor. I. 43. 'Dicere uno sono.' Plato de Leg. I. Μιᾷ φωνῇ, καὶ ἐξ ἑνὸς στόματος συμφωνεῖν. Lucianus Zeux. Ἓν, καὶ τὸ αὐτὸ σημαίνεσθαι. Dio in Pertinace: Εὐρύθμως ἀνεβόων. At næ ego ineptus qui vel pauxilla hæc in eo Argumento, quod libris septem 'de Veterum acclamationibus' inscriptis, adeo accurate persequutus est doctissimus idemque amicissimus Bernardinus Ferrarius, cujus instructissimam Dactyliothecam etiam expectamus jam quotidie, nec non alia cum ab eruditione elegantia, tum ab Argumentis. *Idem.*

PAG. 520 *A principio*] H. e. publica illa acclamatione: ne longius hoc principium petas. *Idem.*

Consensum publicæ vocis pro divino auspicio] Herric. Altisiodor. de vit. S. Germ. lib. II. 'Populos in consona vota ruentes Adspiceres, spirante Deo.' Nazarius Panægyr. 'Sed negliguntur præconia hominum ubi quæruntur judicia divina:' quot verba, tot menda: lege, et interpunge, *Si n. p. h. n. quærentur indicia divina?* Apud Symmach. Presbyteri ad Imperr. Honor. et Theodos. 'Venerabilem virum Bonifacium acclamatione totius populi, ac consensu meliorum civitatis asseruimus,' &c. quam *electionem* statim 'divinam sententiam' vocat: et continenter, 'Divinum est quidquid tantorum firmat electio.' Iterum intervallo minimo: 'Presbyteri omnes aderant, qui voluntatem suam h. e. Dei judicium proloquantur.' Anastasius Bibliothecarius in vita Valentini: 'Collectis in unum venerabilibus Episcopis, et gloriosis Romanorum proceribus, omnique amplo' (mallim *amplæ*) 'Urbis populo in Palatio Lateranensi, ut quod jam cordi cælitus revelatum æquiter omnes tenebant, in uno multorum sonitu resonaret,' &c. Latro in Catilin. 'Is rumor sparsus est de moribus Catilinæ, eaque ubique opinio pervagata, quatenus existimem voces istas publicas non hominum esse sed Oraculi potius nuncupandas.' *Pric.*

Si ego non nolim] Cicero ad Attic. lib. XIII. 'Proximis tuis literis te id non nolle agnovi.' Ulpianus l. I. § 1. et 2. de Tribut. act. 'Non enim velle debet Dominus, sed non nolle.' Catullus: 'Quæ tu volebas, nec puella nolebat.' 'Non nolle' valet pati, non contradicere; atque inter *velle* et *nolle* quiddam medium est. Quidam *non velle* putarunt medium, perperam: nam inter affirmativum et negativum qui constituere medium volet, oportet ex negativo sumat, nequiquam ex affirmativo. *Idem.*

Quoniam mihi soli ait] Locus corruptissimus, et quem frustra fortasse speremus sine libris posse sanare: mihi certe οὐκ ἐφικτόν. tamen quod in nobis est, vulnus ita obligamus, ut aliqua sit sententia, *quoniam mihi soli, ait, rerum omnium curam crederet: confidere sese fore, ut id onus recipiam.* Vox *crederet* cum depravata, tum loco mota fuisse videtur. Multa in omnibus scriptoribus ita corrupta transpositione verborum: atque adeo venit in mentem loci e Plautina Truculento, quem ita perturbatum in omnibus libris vidimus: 'pro Di immortales Calliclem video senem, Alteram tonstricem, alteram ancillam suam meus Qui affinis fuit, ancillas duas constrictas ducere:' ita enim restitui debet: *pro Di immortales Calliclem video senem, Meus qui affinis fuit, ancillas duas constrictas ducere. Alteram tonstricem hujus, alteram ancillam suam.* Casaubonus. Flor. et Aldus, *rerum omnium confidere sese et credere ut onus recipiam.* Elmenh. Exhibuimus mutilatissimi hujus loci eam lectionem, quam in omnibus fere cusis deprehendimus, ut nostræ cum aliorum conjecturis facta collatione, facilius dispici possit, quis melius divinaverit. Casaub. *Quoniam mihi soli ait rerum omnium curam crederet, confidere sese*

[illegible] Sequu[illegible] [illegible] Ap-[illegible] [illegible] Ita Parenthesem [illegible] paulo altius [illegible] [illegible] et [illegible] Casaub. [illegible] Ed. Vulc. [illegible] cum Elm. et Scriv. [illegible] de con-jectura [illegible] eodem modo [illegible] Floridus. [illegible] sed Appuleii Editori-bus [illegible] vid. [illegible] Lect. Plaut. ad Bacch. III. [illegible] et ad [illegible] et Era. [illegible] Heraldus Obs. IV. 11. J. B.

[illegible] Floridus intel-ligit [illegible] Alii aliter (v. [illegible]), nec multo melius. Verum Ed. Junt. post. cum Ms. Pith. et Salm. in marg. e Cod. Fux. ut videtur, non ut sed ni legunt. Hanc, ni fallor, ge-nuinam hujus loci lectionem restitui. Sin ex emendatione Casaub. primus edidit Scal. et dein Elm. Pric. Scriv. Flor. adstipulantibus Mss. Florent. In reliquis si. Sine causa Pricæo suspecta fuerunt vv. *Hanc reputans*, i. e. si adeo non hoc onus recipiam, ut potius mecum reputem, qualis condi-tio mihi offeratur, non formosa pu-pilla, sed mediocri facie mater libero-rum; hanc igitur si mecum reputans id onus non recipiam, sed ad aliam conditionem me reservarem, neque pro amico neque pro philosopho me facturum. *Idem.*

Formosa pupilla] Nihil agit, qui po-tius legendum putat, *pupula*: nam dixerunt Veteres Pupa, Pupula, et pupilla. Ausonius: 'Latias vincis alumna pupas.' Persius: 'Nempe hoc quod Veneri donatæ a virgine pupæ.' Glossarium vetus: 'Puppa, Πλαγγὼν, ai τῶν νυμφῶν κόραι.' Nos adhuc idem nomen retinemus, et ἀθύρ-ματα illa puerilia *Puppen* vocamus, seu *Poppen*. Repperio in eodem Glos-sario: 'Pupus, Βρέφος, νήπιος.' *Pupula* est apud Nostrum etiam Milesiarum lib. VI. *Pupilla* in Glossis. 'pupilla, κόρη.' Colv. Subtili commento Appu-leius honori suo velificatur, cum iis argumentis facit Pontianum se ad nuptias hortari quæ alium avertis-sent: nam quis non potius ducat vir-ginem pupillam, hoc est, ἀνύπανδρον, eamque formosam, quam viduam me-diocri facie mulierem, et liberorum matrem? verum id quia censet Pon-tianus alienum a Philosophicis Ap-puleii moribus, ideo hoc argumento duci se ait, ut illam conditione usu-rum confidat. Ita interpretor hunc locum: neque iis assentior qui *pupu-lam* legendum censent: neque autem iis qui *pupillam* accipiunt de pappis virginum, quas Græci πλαγγόνας et δαγῦδας vocant. Lego deinde, *sin hoc reputans*: hoc est, incommoda quæ modo diximus. Casaub. *Formosa pupilla.* Id est, virgo: neque enim ad divitias respicit. Inde ad oculos translatum. Chrysostomus Homilia Antiochen. XXII. 'Pupilla (κόρη) ad-

pellatur oculus: ut sicut ille duabus palpebris velut in quadam conclavi clausus est, ita et virgo præmaneat.' Glossæ veteres, 'Pupilla, κόρη.' Homero Iliad. Θ. γλήνη dicitur, et ibi Eustachio κόρη, παρθένος, κοράσιον dicitur. Nihil igitur mutandum. *Scip. Gent.*

Mediocri facie] 'Speciem temperatam' vocat Fulgent. III. Mythol. Noster, Miles. IV. 'Temperatam formositatem.' Euripides Μετρίαν χάριν. Ennius 'formam statam.' Phavorinus apud Gellium v. 11. 'uxoriam.' *Pric.*

Ad aliam conditionem] Infra: 'Longa dote, et molli conditione:' propria connubiis vox. V. Colvii Not. *Idem.*

Neque pro amico, neque pro Philosopho facturum] Sallust. Jugurth. 'Neque pro recto, neque pro bono facturum.' Cæsar. Bell. Gall. v. 'Nihil hunc sese absente pro sano facturum.' *Idem.*

Verbigeratum] Onomast. vet. 'Verbigero, λογοποιῶ.' Glossæ Ms. Cl. Bourdelotii: 'Altercatur, ligat, verbosatur.' leg. *A. litigat, verbigeratur.* Idem.

Persuaderat idem Pontianus matri suæ ut me omnibus aliis mallet] Infra ex literis ipsis Pudentillæ: Βουλομένην γάρ με δι' ἃς εἶπον αἰτίας γαμηθῆναι, αὐτὸς τοῦτον ἔπεισας ἀντὶ πάντων αἱρεῖσθαι, &c. *Idem.*

PAG. 521 *A conspectu fide*] Forsitan *a compecta fide*, id est, compacta, promissa. Sic Depectus et Depecisci infra. *Colv.* Colv. 'Forsitan, *a compecta*:' bene. *Brant.* Rom. *conspecta f.* Florent. *conspecti fide.* Elmenh. Libri nonnulli, *a concepta fide.* Colvius tentabat *a compecta fide:* at ea lectio quam posuimus vera est. *Fides conspecta* est comperta, explorata. Scriptores voce solemniore *spectatam* vocant: talis huc usque fides Pontiani fuerat: contra apud Gellium 'inconspectum' pro incerto, non probe cognito, lib. XVII. cap. 21. 'Ne in sermonibus forte inconspectum aliquid, &c. temere diceremus.' Casi plerique omnes, *in conspectum:* levi errore sane, at qui induxit nonnullos, quorum nomina in his literis haud incelebria sunt. Si nos obscuri titubamus, dabit veniam lector, nonnumquam ipsi nobiles vel in scupillos impingunt. *Pric.* Ab omni contumelia abstinere debuerat Floridus, qui ubique ad hanc Apologiam Pricæi notas compilavit. *Conspecta* est in Mss. cunctis (nisi quod in Florent. et D'Orv. *conspecti*) et Edd. Wow. et vett. omnibus ante Vulc. sec. in qua Scal. e Vulcanii conjectura dedit *concepta*, cum Elm. et Scriv. Possis etiam divinare *confessa*, de qua voce vid. Arntzen. ad Lat. Pac. Paneg. c. 39. et 41. *Conspecta* pro spectata, vel conspicua, manifesta, non prorsus damno: quia tamen in Mss. hæc vox distingui vix potest a *compecta*, i. e. de qua inter illos convenerat, quod h. l. multo melius quadrat, hanc correctionem admisi cum Florido. *J. B.*

Quidvis pati, quidvis facere] Miles. IX. 'Quidvis facere, quidvis pati paratus,' et in Phædone apud Priscianum, 'Sic agere aut pati.' Horatius: 'Jubet quidvis et facere et pati.' Pollux Onomast. lib. VI. c. 32. Οὔτε παθεῖν δέδοιεν, οὔτε ποιεῖν ὀκνεῖ. Imp. Manuel Palæolog. IV. Orat. Παθεῖν πᾶν ὁτιοῦν, καὶ πάνθ' ὁμοῦ διαπράξασθαι πρόθυμοι. Julian. Orat. ad Athen. Ὅ,τι ἂν ᾖ τοῖς θεοῖς φίλον πάσχειν ἢ πράττειν. *Pric.*

Qui neminem unum in terris viliorem se, &c.] Senec. lib. III. Contr. 17. 'Deduxi ad vos reum, omnium quos terra sustinet nocentissimum.' Sallust. 'Jugurtha, homo omnium quos terra sustinet sceleratissimus.' Plaut. Pseud. 'Quantum terra tegit hominum perjurissime.' *Idem.*

PAG. 522 *Calumniæ fornacula*] Ut apud Ciceron. pro Rosc. 'Officina nequitiæ.' Zosimum, Ἐργαστήρια συκοφαντιῶν, et Boëth. de Consol. 'Sceleratorum officinæ.' Sidonius

hac facie etiam 'calumniam sufflammare.' lib. iv. epist. 6. *Idem.*

Fax et flagellum] Rescribendum, *fax et flabellum*: ut ubique conformis sibi translatio. Quamquam hæc sine causa sollicitamus. Alludit enim ad morem theatralem, quo receptum, face et flagello pugnantes incitare. Tertull. adversus Gnosticos: 'Cæstus dilaniant, flagella dilacerant. Nemo tamen agonis præsidem sugillaverit, quod homines violentiæ objectet.' Suid. λύγμα. *Wower.* Legas concinnius multo *flabellum*. Cicero pro Flacco: 'Cujus lingua quasi flabello seditionis illa est concio ventilata.' *Pric.* *Flabellum* si esset in Mss. non sollicitarem, sed nec *flagellum*, quod revera exstat in illis, sed cui Wowerii conjecturam anteposuit Scriv. *Fax* et *flagellum* instrumenta sunt, quibus homines agitantur, instigantur, quare et Furiæ iis armatæ sunt (vid. Ovid. Ib. vs. 185. et quos citat Arntzen. ad Pacati Paneg. c. 42.) ut sontes percutiant, et in Tartarum rapiant: add. Scip. Gent. *J. B.* *Hic Æmiliani hujus fax, et flagellum*] Milesia ix. 'Quod oleum igni, quod flagellum Furiæ:' id est, virga ad incitandum. Plinius lib. viii. c. 16. de cauda Leonis: 'In principio terra verberatur: incremento terga ceu quodam incitamento flagellantur.' Hesiodus in Scuto Herculis: πλοκμός τε καὶ ἄμους ... αἱμοῦ πασπάλην. Wower. putat allusum ad morem theatralem, quo receptum face et flagello pugnantes incitare. Tertullianus adversus Gnosticos: 'Cæstus dilaniant, flagella dilacerant. Nemo tamen agonis præsidem sugillaverit, quod homines violentiæ objectat.' *Scip. Gent.*

Est enim omnium litium depector] *Depectus*, id est, 'turpiter pactus,' inquit Ulpianus in lege iii. ff. de calumniat. Quod improbat Hotomannus, et alii, quod et honeste quis dicatur depacisci; Ulpianum autem accommodate ad Edictum de Calumniatoribus ita scripsisse, aut valere ad ejus excusationem, quod Syrus esset, non Romanus. Sed hoc loco Appuleii *depector* est redemptor litium: quod vetant leges nostræ. *Idem.* *Litium depector*] H. e. *redemptor*, sive qui alienas lites pro suis suscepit, pactione dimidiæ aut tertiæ partis, aut de quota convenire potuit. 'Litium mercatores' vocat, Cicero in Verr. Divin. *Pric.*

Simulationum architectus] Idem pro Rosc. Amer. 'Omnium Architectum et machinatorem:' pro Cluent. 'Sceleris principem ipsum, atque architectum.' Demosth. πρὸς Λεπτ. Τῷ ἀρχιτέκτονι τῆς ἐπιβουλῆς. Themist. Euphrad. ix. Orat. Τὰ μηχανήματα ἐν αὐτοῖς ἦν τέχνην καὶ μηχανορῥάφος. *Id.* *Simulationum*] Ἀμφιβολιῶν, non ὑποκρίσεων. *Idem.*

Malorum seminarium] Sic apud Homer. Ὀδυσσ. ξ. φυτεύειν κακά. Miles. xi. Noster: 'Malorum disseminationes:' ubi pessime quidam codices, dissensiones. Idem.

Ganearumque locus] Scripserim *lucus*. Ganeæ et ejusmodi loca adilem metuentia seorsim esse solent ab hominum conspectu: ideo *lucum* appellat, respiciens ad tenebras lucorum. *Casaub.* Malim *lacus*, ut, pro 'inguinum loco,' *lacu* quoque conjectabamus ad lib. de dogmate Platonis, uti et ad navim et ad flumen sæpe allusum in re obscena. Sic et natandi verbum in hoc usurpatum apud Sueton. Domitiano cap. 22. *Brant.* Sic Msti et editi omnes. Casaubonus *ganearumque lucus* legit. *Elmenh.* Ne sequere viros doctos reponentes *Lucus* et *Lacus*: apta cum primis vox *Locus* et quæ summa injuria exularet. Seneca lib. v. contr. 2. 'Meretrix vocata es, in communi loco stetisti,' Ibid. 'Deducta es in lupanar, accepisti locum.' *Pric.* In abditis plerumque locis ganeas fuisse constat: v. Voss. Etym. v. 'ganeum.' *Locum* quoque

non male forsan quis dixerit locum abditum et tenebricosum. Sed lustris et ganeis junxisse Auctorem, religionibus mire deditum, *luci* mentionem, equidem non credam. Expressere tamen Casauboni conjecturam Scal. et Elm. cum Edd. Altenb. et Bip. Minus etiam se commendat Brantii commentum. Melius Vulc. in marg. *loculus*. Sed bene se habet vulgaris lectio. *Loca* enim sunt idonea in hospitiis conclavia. Hinc solemnis formula, 'loca et lautia alicui præbere.' v. Oud. ad Met. III. pag. 223. *J. B.*

Cunctis probris palam notus] Cato: 'Stupris intercutibus flagitatus.' Quod autem Appuleius non contentus dicere, *notus*, addit *palam*; intelligi voluit eum palam et quasi in fornice prostitisse. Vetus interpres Juvenalis in Satyram. II. in verbo Peribonius: 'nomen,' inquit, 'Archi-Galli cinædi, quem Magulum conspicatum dicimus, qui publice inpudicitiam perpessus est:' forte, *professus est*, scribendum. Seneca de Provid. cap. IV. 'Interim in urbe servos esse præcisos et professos.' De quo more dixi supra. *Scip. Gent.*

Calvitie deformaretur] Lactant. de Opif. Dei cap. 7. 'Quanta in eo deformitas futura esset, ex calvitio appareret.' Sueton. de Domitiano, 'Calvitio quoque deformis.' *Pric.*

Ad omnia infanda morigerus] Donat. ad Terent. 'Morem gerere lenonium et meretricium notat.' Afranius: 'Ætas, et corpus tenerum, et morigeratio.' *Idem.*

Saltandis fabulis exossis et enervis] Miles. I. 'Exossem et enervem saltationem.' Minuc. Octav. 'Enervis histrio.' Gaudent. Brixiens. 'Gestus colubrini:' de Lect. Evang. Tract. 2. *Idem.*

In hac etiam ætate qua nunc est] Jul. Firmic. de Sylla I. 8. 'Senex exoletus, aliena ætate, flagitia corporis detinebat.' Seneca Epist. 122. 'Cum illum contumeliæ sexus eripuisse debuerat, ne ætas quidem eripiet.' Gregor. Nazianz. Orat. 40. Αἰσχρὸν μὲν τὴν ἡλικίαν παρακμάσαι, μὴ παρακμάσαι δὲ τὴν ἀσέλγειαν. Salvian. de Gubern. lib. VII. 'Ab usitata impuritate nec miseriarum egestate, nec vitæ extremitate revocantur.' *Idem.*

Uxor lupa] *Lupa* ut plurimum signat meretricem, at ne cui hac parte imponatur minus cauto, sciat non ubique occurrere eo sensu. Specimen e Prudentio damus (quem eadem opera emendatum imus). Loquitur de Priapo priore contra Symmach. libro: 'Scortator nimius, multaque libidine suetus Rusticulas vexare lupas.' Legebat Gasp. Barthius, *Lustricolas*: bona conjectura quidem, si heic *Lupæ* meretrices essent, at non cæpisse videtur Poëtæ mentem. Prudentius *Lupas* vocat agrestes et montanas puellas, assuetas pecorum pastui, et id genus animalium. Fasti Siculi, seu mavis, Chronicon Alexandrinum: Εἰς ἐκείνην τὴν χώραν (Ἰταλίαν) λυκαίνας καλοῦσιν ἕως ἄρτι τὰς βοσκούσας τὰ πρόβατα, ὡς αἰεὶ τὸν βίον καὶ τὴν διαγωγὴν ἐχούσας μετὰ τῶν ἀλόγων, καὶ τῶν λύκων. Cedrenus: Εἴθιστο δὲ τοῖς ἐγχωρίοις λυκαίνας τὰς τοιαύτας καλεῖν γυναῖκας, διὰ τὸ ἐπίπαν ἐν τοῖς ὄρεσι μετὰ λύκων διατρίβειν. Itaque aut mutandum nil, aut legendum *Ruricolas*. Pric.

Deperduint] Ald. *deperdunt*: Bas. 1. *deperduint*. Lego, *depereunt*. Non solum olim juvenis, verum etiam nunc decrepitus senex Ruffinus iste stupratoribus suis amatur. *Colv.* Equidem neque istam lectionem satis concoquo, neque eorum emendationem probo, qui legunt *depereant*: id enim plane contra Auctoris mentem. Fortasse scribend. *qui istum di perduint multa sunt*: *qui*, non ut apud Comicos in hac locutione, pro utinam: sed pro quare. *Casaub.* Decem et amplius anni sunt, quum in margine mei

libri mutavi veram lectionem, *Perdepsuit*: quo verbo usus Catullus in hac ipsa re: 'patrui perdepsuit ipsam Uxorem.' Nihil certius. Aliorum, et magni amici nostri emendationes non dignæ referri sunt. *Scip. Gent.* Melior hæc lectio, quam quæ hactenus ab aliis vulgata: nisi tamen excidisse dicamus antiquam vocem *perdepsuint*. Atqui ita scribendum erat, *qui istum perdepsuint multi sunt*. *Wower.* *Qui istum deperduint, &c.* Colvius *deperdunt*, non probat Casaub. mavultque, *qui istum di perduint, multi sunt*. *qui*, non pro *utinam*, quod aliis Comicis familiare, sed pro, *quare*. Priore tamen sensu And. Schottus noster illis eruditissimis suis Nodis Ciceronianis tentabat, *qui istum di perduint: multus honos auribus præfandus*: si ab hoc triumviratu dissentire fas sit, nescio an rectius ad Auctoris sensum, et hujusce loci sententiam, quod non nemini in mentem venit, *qui istum depsuerint, multi sunt*. Præsertim quando in proferendo turpissimo genere libidinis honorem Lucius noster verecunde præfatur, uti faciendum quoque monet Marc. Tul. lib. IX. Epist. 22. ad famil. ubi hanc ipsam vocem adhibet. Quam et restitutam a J. Scaligero memini Catulliano carmini in Gellium, cum applausu Adr. Turneb. lib. XXI. Adv. cap. 17. Intelligi et hoc verbum puto, quod non expresse Tibullus lib. IV. fin. ad Priapum: 'Improbus ut si quis nostrum violaret agellum, Hunc tu, sed taceo, scis puto quod sequitur.' *Brant.* *Deperduint*. Sic Flor. alii *deperdunt* et *deperdant*. Colv. *deperdunt*. Elmenh. Eorum, qui eruditissimam istam Apologiam notis illustrarunt, vix unum et alterum reperias qui non heic pro modulo suo se exercuerit. Colv. *deperdunt* legit, uti et Brissonius. Casaub. *Qui istum di perduint multa sunt*. Schot. *qui istum Dii perduint. Multus honos, &c.* Brant. *depsuerint*. Pontanus, Wower. Gentilis, *perdepsuint*. Singuli quid senserint apponi strictim, non ut addam quid, aut arguam, sed ut ex hac veluti satura lance quisque optet quod ad palatum faciat. *Pric.* *In hac etiam ætate, quæ nunc est, qui istum deperduint, multi sunt.* Hæc est vulgaris lectio, minime sana. Unus Wower. textum ita mutavit, ut, pro *qui* ... *multi*, dederit *quæ* ... *multa*: non melius. Sed τὸ *multi sunt* ab Editoribus profecta sunt, non ab Appuleio: nam pro iis in Mss. et Ed. Junt. post. legitur *multus*, quæ vox jungenda jam sequenti *honos*. Et sic quidem cadat necesse est et vulgaris lectio *qui istum deperduint*, et doctorum commentum *depsuint*, *depsuerint*, vel *perdepsuerint*: quod præterea falsitatis arguitur τῷ *præ* in *præfandus*, nam in iis quæ sequuntur nihil tam obscœnum, quam ipsum illud *depsere*. Non video quoque, qui in tali oratione locum habeat vetus illa terminatio *uint*, quæ usurpari solet in votis, imprecationibus, aut formulis solennibus. Mss. tamen servant *deperduint*: quare levissima mutatione locus ita constituendus: *in hac etiam ætate, quæ nunc est ... qui istum Di perduint! ... multus honos auribus præfandus est ... domus ejus tota, &c.* Partim vidit id Schottus Nod. Ciceron. IV. 12. qui tamen paulo aliter distinguit: τοῖς *domus ejus, &c.* continuatur oratio, odii et contemtus plena, quæ abrupta fuerat per indignationem. *Dii perduint* legi volebat etiam Scal. probante V. D. in marg. Formulæ istius *Dii perduint* plura exempla vide apud Schott. l. c. et τοὺς *qui* ibid. cit. Ennii Teleph. 'Qui illum Dii Deæque magno mactassint malo:' pro quo perperam Cod. Almeloven. *ut*. Inprimis comicis frequentatum *qui* in imprecationibus. v. Gronov. ad Plauti Menæchm. III. 1. 6. In marg. ed. Junt. post. legitur *quæstum ne perduint*. J. B.

Honos aur. præfandus est] Vid. an-

notamenta ad Minutium Felicem, c. 9. *Elmenh.* Add. Cic. ad Div. IX. 22. 'Si dicimus, ille patrem strangulavit, honorem non præfamur: sin de Aurelia, aliquid, aut Lollia, honos præfandus est. Et quidem jam etiam non obscena verba pro obscenis sunt. Batuit, inquit, impudenter; depsit, multo impudentius:' qui locus explicandus e Plinio, Hist. Nat. XXVIII. 7. 'Vulvæ morbo strangulatas respirare,' et XXII. 13. 'semen urticæ vulvas strangulantes aperit:' et tum *aliquid* quod vitiosum aut delendum putabat Ern. fortasse bene se habet, hoc sensu: si dicimus, *aliquid* strangulavit Aureliam aut Lolliam, honos præfandus est, quia, *aliquid* dicentes, rem obscenam intelligimus. *J. B.*

Janua calc. prop.] De more amantium amicarum januam pulsantium, vel frangentium, vide Plautum Persa, scena *Satin Athenæ, &c.* Passeratium ad Propertii librum I. Elegia 16. lib. II. Elegia 5. *Elmenh.* D'Orv. *a jan. calc. pr.* J. B.

Canticis circumstr.] Persius Satyra V. 'dum Chrysidis udas Ebrius ante fores exstincta cum face canto.' Aristænetus libr. II. Epist. 19. *ἔφη γὰρ, ἢ φαντασίαν εἶδον, ὦ παιδίσκη καθ' ὕπνον οἷα φιλεῖ, ἢ πρὸ θυρῶν ἀκήκοα νέων, καὶ μαστῶν, ὑπὲρ ἐμοῦ μόνων [κωμαστῶν ὑπερυμνουμένων] ἀωρὶ νύκτωρ, οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ. ἐλεύθεροι γὰρ οἱ στενωποὶ παίζειν καὶ γελᾶν, καὶ ᾄδειν τῷ θέλοντι ἔξεστιν· νὴ τὰς Μούσας εὐστόμως ᾖδον, ἴσα καὶ σειρῆνος γλυκεῖαν ἀφιέντες φωνήν. ἀληθῆ φησὶν ἡ παῖς ἀκήκοας ὦ κεκτημένη. σὲ γάρ τις νέος καταβόστρυχος ἔτι ἐν ἁπαλῇ τῇ ὑπήνῃ πάλαι ποθεῖ. Elmenh.*

Vectigalis] Pric. ad Met. l. VIII. p. suæ Ed. 168. legebat *vectigal:* sine causa. *Vectigale* non tantum id dicitur quod tributum solvere debet, sed et illud, ex quo reditus capiuntur: quo sensu 'equus vectigalis' est apud Cic. Phil. II. 25. fortasse et 'vectigalis libertas' apud Tertull. Apol. 13. extr. *J. B.* *Ita ei lecti sui contumelia vectigalis est*] Seneca lib. II. Controvers. 7. 'Contumelia penetralium meorum.' Alludit ad vectigal meretricium, quod Athenis vendi solitum. Æschines in Timarchum: *καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἡ βουλὴ πωλεῖ τὸ πορνικὸν τέλος· καὶ τοὺς πριαμένους τὸ τέλος τοῦτο οὐκ εἰκάζειν, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδέναι τοὺς ταύτῃ χρωμένους τῇ ἐργασίᾳ.* Et ab his puto didicere Romani quidam principes. Suetonius in Caligula: 'ex capturis prostitutarum vectigal instituit, quantum quæque uno concubitu mereret.' Intendit Caligula, et exoletorum etiam, ut de Atheniensibus memoravi, vectigal exegit. Manetque ad hæc usque tempora (o Probum!) fædissimum hoc, ut audio, vectigal Romæ. *Scip. Gent.*

Olim solers suo] Usus, ut opinor, Plautino verbo, *solere,* quod obscœnum, et in re Venerea usitatum, diversi jam monuerunt. Scribo igitur, *olim solens suo.* Stewech. Lipsius, *solens.* Colvius. Flor. *olim solers suo.* Elmenh. Mss. et Edd. *solers,* quasi solertiam Herennii Rufini significare voluerit Auctor, in excogitanda quæstus faciendi ratione: (cf. Ind.) non tamen placet hoc, tum propter ipsam *solertiæ* mentionem, tum propter seq. *meret* præsenti tempore. Lipsii conjecturam amplexi sunt Cas. et seqq. ut sit *solere,* stupri consuetudinem habere; quod quidem ut video aliquoties hoc sensu usurpari, ita, quomodo h. l. quadret, non video. Dicitur enim *solere cum:* sed *solere* absolute hoc sensu dici posse, vehementer dubito. Sane h. l. durius dictum pro, quum olim sua turpitudinis patientia quæstum fecerit, nunc etiam conjugis corpore meret. Quare sequor quidem Lipsii correctionem: ceterum accipio *solens* vulgari notione, hoc sensu: quum dudum jam soleat suo corpore merere, nunc etiam conjugis corpore meret. *J. B.* *Olim solens suo*] *Solens,* et hoc obscœnum ver-

bam est. Plautus Cistellaria: 'Quæ tum suis viris prædicant nos solere.' Alius vetus Poëta: 'Cænacula Pomponia [illegible] duo. Cæna, solebant [illegible].' [illegible] Gent.

In cœna [illegible] pacisceretur] Milet. 1. 'Depacta est noctis unius concubitum.' Idem.

Cubitum] Gloss.: 'Cumbolit, cubitus. Culmus et compactum, cubi[illegible].' Nonnum Glossar. 'cu[illegible] [illegible].' Idem.

Quo pretium stupri mulieri debuerunt] Tibullus: 'Sed pretium si grande feras, custodia victa est, Nec prohibent claves, et canis ipse tacet.' Propert. 'Janitor ad dantes vigilet, si pulsat inanis, Surdus in obductam somniet usque seram.' Idem.

Nec sine chartis] Janitores enim [illegible] vigilabant, admodum duri illis qui nihil adferebant. Antipater [illegible] Anthol. lib. VII. epig. 161. [illegible] Elmenh.

Sic cœnacula ascendunt] Rem. [illegible] ascendunt. Ascendunt in [illegible] superius: nam in cœnaculis [illegible] habitabant [illegible]. Lysias Apologia: [illegible] Juppiter Plautus: 'In superiore qui habito cœnaculo.' Martialis: 'Nam tribus habito scalis, sed altis.' Seneca Epist. LXXX. 'Diurnum accipit, in cœnaculo dormit.' Colv.

Et quasi ad disc. venerint] Pro et, D'Orv. etiam. Opportune hunc locum contulit J. Fr. Gronov. Syll. Epist. Burm. t. III. p. 388. cum illo Ovid. Art. Am. I. vs. 428. de meretrice amatorem invitante ad emendum: 'Si non esse domi, quos des, causabere nummos; Littera poscetur; nec didicisse juvat:' sic enim ibi legendum puto; eamque lectionem ita explicat Gronov. Et inutile vel noxium est, quod didicisti scribere; si enim nescires, non poterat cautio vel obligatio a te posci. Verum ex Nostri imitatione locus ita explicandus: Nec prodest tibi, quod jam didicisti literas, neque adeo opus est eas amplius discere, tamen scribere debes, quasi *ad discendum veneris*: et explicat sic fere Burm. retinens tamen *ne didicisse juvat*. J. B.

Scripserint] Vide legem ultimam Digest. de dolo excepto. *Elmenh.* *Et quasi ad discendum venerint, non prius abeunt quam aliquid scripserint*] Id est, chirographis et syngraphis caverint, pecuniam se aliquam debere, incertis nominibus tamen, non expresso vero titulo, ob stuprum. Plautus Pœnulo de lenonis domo: 'Ibi tu videas litteratas, fictiles epistolas, pice signatas, nomina insunt cubitum, longis litteris: Ita vinariorum habemus nostræ delectum domi.' Et hoc est, quod supra Appuleius dixit: 'domus ejus tota lenonia.' De hujusmodi syngraphis scortorum videnda eadem oratio Æschinis in Timarchum, ubi recte nullius momenti esse dicuntur, si ex iis agatur, sive a conductore, sive a conducto. Ideoque incertis nominibus hæc perscribi et caveri solita, supra dixi. Quo pertinet veteris proverbii ex versu Sophoclis vel Philoclis, ὅρκους ἐγὼ γυναικὸς εἰς ὕδωρ γράφω, parodia etiam vetus Philonidæ, ὅρκους δὲ μοιχῶν εἰς τέφραν ἐγὼ γράφω, ut refert in Bibliotheca sua Photius. Quod ita vertas, 'In cinere scribo, adulter quod juraverit.' Jure nostro ita cautum est, ut deprehensus in adulterio si dedit, vel promisit pe-

euniam, metu, ne occideretur, aut vinceretur, aut proderetur, habeat Quod metus caussa actionem, Lege VII. ff. illo titulo: condictionem ob turpem caussam dati non habet: quia dantis etiam vel maxime hic turpitudo versatur Lege IV. ff. de cond. ob turp. causs. In illo edicto metus consideratur, in hac, caussa. Sed de his alibi adcuratius. *Scip. Gent.* *Quasi ad discendum venerint.* Similis est jocus Ciceronis de quadam impudica: Eam, dum viveret, ludum habuisse; post mortem cœpisse habere magistrum. Sensus est, viva capturas fecit et discipulos habuit, quasi aperto ludo meretricio, ea mortua, creditores ejus bona ex Edicto possederunt, magistroque, ut moris fuit, ex ipsorum numero creato, ea publice proscripserunt ac vendiderunt. Non ignoto Quintilianum aliter interpretari, feminas scilicet infames ad eam convenire solitas, lib. VII. cap. 3. *Idem.*

Defæneratus] Id est, pecuniis immani fœnore acceptis obligatus. *Scip. Gent.* Defœneratus (Gentilem audis) est 'obligatus pecuniis immani fœnere acceptis.' Ego *defæneratis* scribo: hoc est, 'fœnore suo defraudatis.' Supra proxime, 'ampliuscula fortuna devolutus, quam tamen fraude Patris inopinato invenerat.' *Pric.* Sanam puto vulgarem lectionem. *De* in compositis vim verbi auget. V. Ind. *J. B.*

Maluit retinere pecuniam quam pudorem] Lucius Pomponius: 'Ego rumorem parvi faciam dum sit rumen qui impleam.' Sophocles: Δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν. Juvenalis: 'Quid enim salvis infamia nummis?' Horatius: 'Quidam memoratur Athenis Sordidus ac dives, populi contemnere voces Sic solitus: populus me sibilat, at mihi plaudo Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.' Sarisburiens. Polycrat. VII. 16. 'Avaro nihil vile videtur aut sordidum: sibilante populo seipsum consolatur.' *Pric.*

Tabulis flagitaretur] Quibus pecunia debita ostendebatur. Supra: 'Ex quo sane aliquantam pecuniam nullis tabulis, sed, ut æquum erat, mera fide acceptam filiis debebat.' Huc pertinet Juliani l. CIV. § 1. de Legat. lib. I. *Colv.* *Flagitaretur.* Apte, nam hoc proprium obæratis. Gellius lib. XVII. cap. 6. 'Flagitare pecuniam jubebatur.' Plaut. Casin. 'Ducite ex animo curam atque æs alienum, Nec quis formidet flagitatorem suum.' Idem Pseud. 'Si non dabis, Clamore magno et multum flagitabere:' recte *clamore.* Lactant. de Opif. D. cap. 3. 'Magnisque clamoribus conditionem pristinam flagitant.' Glossæ: 'Flagitaverit, μετὰ βοῆς ἀπαιτήσῃ.' Gloss. Vindoc. Ms. 'Flagitat, commovet, (an *commonet?*) cum clamore exposcit.' *Pric.*

Et quasi insanus ab omnibus obviis teneretur] Achil. Tat. Amor. lib. VII. Οἱ δὲ φυλάσσοντες ἐδίωκον, νομίζοντες ἀποδιδράσκειν· καὶ ἐβόων τοῖς ἐντυγχάνουσι λαβέσθαι. *Idem.*

Lex inquit] Rom. et Bas. 1. *Flax, inquit.* Unde bene Lipsius *Pax, inquit.* Pax, Plauti vox, silentii nota, Milite: 'PA. Dicam jam. PL. Nempe eandem, quæ dudum constituta est. PA. Pax, abi.' 'Græcum est, quando significat tantummodo,' inquit Priscianus lib. XV. Diphilus: Δειπνεῖ τε καταδὺς, πῶς δοκεῖς; λακωνικῶς. Ὄξους τε δὲ κοτύλην πάξ. τί πάξ; Etiam nos, cum aliquem tacere volumus, dicimus *Pays.* Colv. Scribebam, *res inquit, n. p. d.* Sed quia vett. omnes Codd. habent *Flax, inquit n.* puto scribendum, *flagitantibus, negat posse dies.* Casaub. *Flax. inquit.* Ita v. c. Fulv. *Pax*, ex Plauto. Hesychius: πὰξ ἐπὶ τῷ τὸ τέλος ἔχειν. *Sciopp. in Symb.* Corruptus habetur hic locus a doctissimis viris, varieque corrigitur. Sed puto scripturam hanc

sensu credo dixisse Auctorem *conversum*, quod propterea, invitis libris, non muto cum Edd. Vulc. sec. tert. Wow. Elm. *J. B.* *Conversum ab re uxoria*] Terent. Andr. 'Abhorrentem ab re uxoria.' Libanius Sophist. Ἐχθρῶς ἔχοντα πρὸς τὸν γάμον. *Pric.*

Orat saltem paulisper manerem, &c. hyemem alteram, &c. opperiendam] Similis et argumenti et artificii ea apud Poëtam præcipuum, Æn. IV. 'Indulge hospitio, caussasque innecte morandi, Dum pelago desævit hyems, et aquosus Orion, Quassatæque rates, et non tractabile cælum.' Verba Annæ sunt ad Didonem Æneam advenam depereuntem. *Idem.*

Syrtis æstus et bestias] Scal. e conjectura Vulcanii marginali edidit *Syrtis æstus infestos*, eumque secuti sunt Wow. Elm. Scriv. qui mihi non persuadent. De Syrtibus, bestiarum proventu feracissimis, vide Mitscherlich. ad Horat. I. Od. 22. vs. 5. seqq. Quum autem hyeme minus sæviant bestiæ, quam æstate, quando calor et sitis earum rabiem accendunt, (cf. Virgil. III. Ge. vs. 432. seq. et de leonibus Amm. Marc. XVIII. c. 7.), altera ipsi opperienda erat hyems, quod *illam* (male Edd. Scriv. Altenb. Bip. *illa*) ipsi infirmitas exemisset. Bene itaque Mstorum lectionem revocavit Florid. *J. B.* *Propter Syrtis æstus*] Recte; nam qui ex Libya terrestri itinere Ægyptum contendebant, omnino necesse habebant hanc Syrtin pertransire. Lucian. Διψάδ. Οἱ ἐκ Λιβύης ἀπιόντες εἰς Αἴγυπτον, παρὰ τὴν μεγάλην Σύρτιν ποιοῦντο τὴν πορείαν, οὐ γάρ ἐστιν ἄλλως. *Pric.* *Syrtis æstus*] Horat. 'Sive per Syrtes iter æstuosas.' *Idem.* *Hyemem alteram propter Syrtis æstus, et bestias opperiendam*] De terrestri in Africa Syrti cape, quæ maxime æstate metuenda, cum propter arenarum et sabuli tempestatem, quem æstum Appuleius vocat, tum propter bestias, ut ait. Vide hujus terrestris Syrtis descriptionem apud Solinum. Similia de Arabiæ et Syriæ quibusdam locis legimus. *Scip. Gent.*

Prospectu maris, qui mihi gratissimus est] Menander: Ὡς ἡδὺ τὴν θάλατταν ἀπὸ γῆς ὁρᾶν! V. quæ de ἀπόψεσι Salmas. ad Spartian. *Pric.*

Interibi] Facta vox est e duobus adverbiis *Interim* et *ibi*: non memini alibi legere. *Scip. Gent.* Male: vid. Pric. not. et Voss. de Anal. IV. 28. *J. B.* *Interibi.* Ἐν τούτῳ· Gentilis nullibi quam heic legisse meminit: utitur tamen Plautus Asin. Capt. bis minimum, etiam Cato apud Gellium lib. III. c. 7. Falsus est et de vocis compositione idem Scipio; terminatio enim localis non est, merus ἀρχαϊσμὸς est: sic apud Plaut. 'postibi,' h. e. postea. *Pric.*

Dissero aliquid postulantibus amicis publice] Supra: 'Abhinc triennium est quum primis diebus quibus Œam veneram publice disserens,' &c. 'Postulantibus amicis' quod ait, habet id coloris speciem. Voluit (puto) excusatum se quod Philosophus disserere sustinuit. Florid. IV. 'Tanta multitudo ad audiendum confluxistis, ut potius gratulari Carthagini debeam quod tam multos eruditionis amicos habeat, quam excusare quod Philosophus non recusaverim dissertare:' hoc scilicet Sophistarum erat, qui non (ut Philosophi) μάθησιν, sed ἐπίδειξιν spectabant. Glossæ: 'Σοφιστὴς, disertor, sophista:' ego legendum puto, *Dissertor.* Idem.

Ingenti celebritate Basilicam complentes] Paulinus Epist. 32. 'Tantis influere penitus agminibus in amplissimam gloriosi Petri Basilicam.' Sidonius lib. V. Epist. 17. 'Populus ingens sexu ex utroque, quem capacissima Basilica non caperet, quamlibet cincta diffusis crypteporticibus.' *Id.*

Congruentissima voce, &c. acclamant] Miles. III. 'Cuncti consona voce flagitant.' Virgil. Æn. XI. 'Unoque omnes eadem ore fremebant.' 'Conva-

sare acclamationes' vocat Sidonius lib. I. Epist. 9. Cassiodor. I. 28. 'Dicere uno sono.' Plato de Leg. I. Μιᾷ φωνῇ, καὶ ἐξ ἑνὸς στόματος συμφωνεῖν. Lucianus Zeux. Ἓν, καὶ τὸ αὐτὸ σημαίνεσθαι. Dio in Pertinace: Εὐρύθμως ἐκβοῶν. At næ ego ineptus qui vel pauxilla hæc in eo Argumento, quod libris septem 'de Veterum acclamationibus' inscriptis, adeo accurate persequutus est doctissimus idemque amicissimus Bernardinus Ferrarius, cujus instructissimam Dactyliothecam etiam expectamus jam quotidie, nec non alia cum ab eruditione elegantia, tum ab Argumentis. *Idem.*

PAG. 520 *A principio*] H. e. publica illa acclamatione: ne longius hoc principium petas. *Idem.*

Consensum publicæ vocis pro divino auspicio] Herric. Altisiodor. de vit. S. Germ. lib. II. 'Populos in consona vota ruentes Adspiceres, spirante Deo.' Nazarius Panægyr. 'Sed negliguntur præconia hominum ubi quæruntur judicia divina:' quot verba, tot menda: lege, et interpunge, *Si n. p. h. n. quærentur judicia divina?* Apud Symmach. Presbyteri ad Imperr. Honor. et Theodos. 'Venerabilem virum Bonifacium acclamatione totius populi, ac consensu meliorum civitatis asseruimus,' &c. quam *electionem* statim 'divinam sententiam' vocat: et continenter, 'Divinum est quidquid tantorum firmat electio.' Iterum intervallo minimo: 'Presbyteri omnes aderant, qui voluntatem suam h. e. Dei judicium proloquantur.' Anastasius Bibliothecarius in vita Valentini: 'Collectis in unum venerabilibus Episcopis, et gloriosis Romanorum proceribus, omnique amplo' (malim *ampla*) 'Urbis populo in Palatio Lateranensi, ut quod jam cordi cælitus revelatum æquiter omnes tenebant, in uno multorum sonitu resonaret,' &c. Latro in Catilin. 'Is rumor sparsus est de moribus Catilinæ, eaque ubique opinio pervagata, quatenus existimem voces istas publicas non hominum esse sed Oraculi potius nuncupandas.' *Pric.*

Si ego non nolim] Cicero ad Attic. lib. XIII. 'Proximis tuis literis te id non nolle agnovi.' Ulpianus l. I. § 1. et 2. de Tribut. act. 'Non enim velle debet Dominus, sed non nolle.' Catullus: 'Quæ tu volebas, nec puella nolebat.' 'Non nolle' valet pati, non contradicere; atque inter *velle* et *nolle* quiddam medium est. Quidam *non velle* putarunt medium, perperam: nam inter affirmativum et negativum qui constituere medium volet, oportet ex negativo sumat, nequiquam ex affirmativo. *Idem.*

Quoniam mihi soli ait] Locus corruptissimus, et quem frustra fortasse speremus sine libris posse sanare: mihi certe οὐκ ἐφικτόν, tamen quod in nobis est, vulnus ita obligamus, ut aliqua sit sententia, *quoniam mihi soli, ait, rerum omnium curam crederet: confidere sese fore, ut id onus recipiam.* Vox *crederet* cum depravata, tum loco mota fuisse videtur. Multa in omnibus scriptoribus ita corrupta transpositione verborum: atque adeo venit in mentem loci e Plautina Truculento, quem ita perturbatum in omnibus libris vidimus: 'pro Di immortales Calliclem video senem, Alteram tonstricem, alteram ancillam suam meus Qui affinis fuit, ancillas duas constrictas ducere:' ita enim restitui debet: *pro Di immortales Calliclem video senem, Meus qui affinis fuit, ancillas duas constrictas ducere. Alteram tonstricem hujus, alteram ancillam suam.* Casaubonus. Flor. et Aldus, *rerum omnium confidere sese et credere ut onus recipiam.* Elmenh. Exhibuimus mutilatissimi hujus loci eam lectionem, quam in omnibus fere cusis deprehendimus, ut nostræ cum aliorum conjecturis facta collatione, facilius dispici possit, quis melius divinaverit. Casaub. *Quoniam mihi soli ait rerum omnium curam crederet, confidere sese*

[illegible] Priceus. [illegible] Verum Ed. Junt. post. cum Ms. Pith. et Salm. in marg. e Cod. Fux. ut videtur, non ut sed ut legunt. Hanc, ni fallor, germanam hujus loci lectionem restitui. Sic ex emendatione Casaub. primus edidit Scal. et dein Elm. Pric. Scriv. Flor. adstipulantibus Mss. Florent. In reliquis si. Sine causa Priceo suspecta fuerunt τὰ *Hæc reputans*, i. e. si adeo non hoc onus recipiam, et potius mecum reputem, qualis conditio mihi offeratur, non formosa pupilla, sed mediocri facie mater liberorum; hæc igitur si mecum reputans id onus non recipiam, sed ad aliam conditionem me reservarem, neque pro amico neque pro philosopho me facturum. *Idem*.

Formosa pupilla] Nihil agit, qui potius legendum putat, pupula: non dixerunt Veteres Pupa, Pupula, et pupilla. Ausonius: 'Latias vincis alumna pupa.' Persius: 'Nempe hoc quod Veneri donatæ a virgine pupæ.' Glossarium vetus: 'Puppa, Παιγνίον, οἱ τῶν παίδων νύμφαι.' Nos adhuc idem nomen retinemus, et δεῖγμα illa puerilia *Puppas* vocamus, seu *Poppen*. Reperio in eodem Glossario: 'Pupus, βρέφος, νήπιον.' *Pupula* est apud Nostrum etiam Milesiarum lib. vi. *Pupilla* in Glossis. 'pupilla, κόρη.' Cuj. Subtili commento Appuleius honori suo velificatur, cum iis argumentis facit Pontianum se ad nuptias hortari quæ alium avertissent: nam quis non potius ducat virginem pupillam, hoc est, ἀνέκδοτον, eamque formosam, quam viduam mediocri facie mulierem, et liberorum matrem? verum id quia censet Pontianus alienum a Philosophicis Apuleii moribus, ideo hoc argumento duci se ait, ut illum conditione meliorem confidat. Ita interpretor hunc locum: neque iis assentior qui pupulam legendum censent: neque autem iis qui pupillam accipiunt de puppis virginum, quas Græci πλαγγόνας et δαγύδας vocant. Lego deinde, sin hoc reputans: hoc est, incommoda quæ modo diximus. Casaub. *Formosa pupilla*. Id est, virgo: neque enim ad divitias respicit. Inde ad oculos translatum. Chrysostomus Homilia Antiochen. xxii. 'Pupilla (κόρη) ad-

pellatur oculus: ut sicut ille duabus palpebris velut in quadam conclavi clausus est, ita et virgo præmaneat.' Glossæ veteres, 'Pupilla, κόρη.' Homero Iliad. Θ. γλήνη dicitur, et ibi Eustachio κόρη, παρθένος, κοράσιον dicitur. Nihil igitur mutandum. *Scip. Gent.*

Mediocri facie] 'Speciem temperatam' vocat Fulgent. III. Mythol. Noster, Miles. IV. 'Temperatam formositatem.' Euripides Μετρίαν χάριν. Ennius 'formam statam.' Phavorinus apud Gellium v. 11. 'uxoriam.' *Pric.*

Ad aliam conditionem] Infra: 'Longa dote, et molli conditione:' propria connubiis vox. V. Colvii Not. *Idem.*

Neque pro amico, neque pro Philosopho facturum] Sallust. Jugurth. 'Neque pro recto, neque pro bono facturum.' Cæsar. Bell. Gall. v. 'Nihil hunc sese absente pro sano facturum.' *Idem.*

Verbigeratum] Onomast. vet. 'Verbigero, λογοποιῶ.' Glossæ Ms. Cl. Bourdelotii: 'Altercatur, ligat, verbosatur.' leg. *A. litigat, verbigeratur.* Idem.

Persuaderat idem Pontianus matri suæ ut me omnibus aliis mallet] Infra ex literis ipsis Pudentillæ: Βουλομένην γάρ με δι' ἃς εἶπον αἰτίας γαμηθῆναι, αὐτὸς τοῦτον ἔπεισας ἀντὶ πάντων αἱρεῖσθαι, &c. *Idem.*

PAG. 521 *A conspecta fide*] Forsitan *a compecta fide*, id est, compacta, promissa. Sic Depectus et Depecisci infra. *Colv.* Colv. 'Forsitan, *a compecta*:' bene. *Brant.* Rom. *conspecta f.* Florent. *conspecti fide.* Elmenh. Libri nonnulli, *a concepta fide.* Colvius tentabat *a compecta fide:* at ea lectio quam posuimus vera est. *Fides conspecta* est comperta, explorata. Scriptores voce solemniore *spectatam* vocant: talis huc usque fides Pontiani fuerat: contra apud Gellium 'inconspectum' pro incerto, non probe cognito, lib. XVII. cap. 21. 'Ne in sermonibus forte inconspectum aliquid, &c. temere diceremus.' Cusi plerique omnes, *in conspectum:* levi errore sane, at qui induxit nonnullos, quorum nomina in his literis haud incelebria sunt. Si nos obscuri titubamus, dabit veniam lector, nonnumquam ipsi nobiles vel in scupillos impingunt. *Pric.* Ab omni contumelia abstinere debuerat Floridus, qui ubique ad hanc Apologiam Pricæi notas compilavit. *Conspecta* est in Mss. cunctis (nisi quod in Florent. et D'Orv. *conspecti*) et Edd. Wow. et vett. omnibus ante Vulc. sec. in qua Scal. e Vulcanii conjectura dedit *concepta*, cum Elm. et Scriv. Possis etiam divinare *confessa*, de qua voce vid. Arntzen. ad Lat. Pac. Paneg. c. 39. et 41. *Conspecta* pro spectata, vel conspicua, manifesta, non prorsus damno: quia tamen in Mss. hæc vox distingui vix potest a *compecta*, i. e. de qua inter illos convenerat, quod h. l. multo melius quadrat, hanc correctionem admisi cum Florido. *J. B.*

Quidvis pati, quidvis facere] Miles. IX. 'Quidvis facere, quidvis pati paratus,' et in Phædone apud Priscianum, 'Sic agere aut pati.' Horatius: 'Jubet quidvis et facere et pati.' Pollux Onomast. lib. VI. c. 32. Οὔτε παθεῖν δέδοιεν, οὔτε ποιεῖν ὀκνεῖ. Imp. Manuel Palæolog. IV. Orat. Παθεῖν πᾶν ὁτιοῦν, καὶ πάνθ' ὁμοῦ διαπράξασθαι πρόθυμοι. Julian. Orat. ad Athen. Ὅ-τι ἂν ᾖ τοῖς θεοῖς φίλον πάσχειν ἢ πράττειν. *Pric.*

Qui neminem unum in terris viliorem se, &c.] Senec. lib. III. Contr. 17. 'Deduxi ad vos reum, omnium quos terra sustinet nocentissimum.' Sallust. 'Jugurtha, homo omnium quos terra sustinet sceleratissimus.' Plaut. Pseud. 'Quantum terra tegit hominum perjurissime.' *Idem.*

PAG. 522 *Calumniæ fornacula*] Ut apud Ciceron. pro Rosc. 'Officina nequitiæ.' Zosimum, Ἐργαστήρια συκοφαντιῶν, et Boëth. de Consol. 'Sceleratorum officinæ.' Sidonius

[illegible]

[illegible] ad Edictum de Calumniatoribus [illegible], aut valere [illegible] quod Syrus [illegible]. Sed hoc loco [illegible] est redemptor litium: quod [illegible] leges nostræ. [illegible] [illegible]] H. e. redemptor [illegible] qui [illegible] lites pro suis [illegible] partione dimidiæ aut tertiæ partis, aut de quota convenire potuit. "[illegible]" vocat, Cicero in [illegible] Pric.

[illegible]] Idem pro [illegible] 'Omnium Architectum [illegible]' pro Cluent. 'Scelerum principem [illegible], atque architectum.' [illegible] Τῷ [illegible]. Themist. [illegible] *[illegible]* *Id.* [illegible], non [illegible]

[illegible]] Sic apud [illegible] Miles. [illegible] codices, [illegible]

[illegible]] Scripserim [illegible] Cum [illegible] et ejusmodi loca ædium [illegible] esse solent ab [illegible]: ideo [illegible] appel[illegible] ad tenebras locorum. [illegible], ut, pro 'inguinum [illegible]' [illegible] quoque conjectabamus [illegible] Platonis, uti et ad [illegible] in [illegible] Sic et [illegible] verbum [illegible] apud Suetun. Domitiano cap. 22. [illegible] Sic [illegible] et [illegible] Se sequere [illegible] *[illegible]* et *Lu*[illegible] cum primis vox *Locus* et [illegible] exuleret. Seneca lib. [illegible] contr. 2. 'Meretrix vocata es, in communi loco stetisti,' Ibid. '[illegible] es in lupanar, accepisti locum.' Pric. In [illegible] plerumque [illegible] constat: v. Voss. [illegible] v. '[illegible].' *[illegible]* quoque

non male forsan quis dixerit locum abditum et tenebricosum. Sed lustris et ganeis junxisse Auctorem, religionibus mire deditum, *luci* mentionem, equidem non credam. Expressere tamen Casauboni conjecturam Scal. et Elm. cum Edd. Altenb. et Bip. Minus etiam se commendat Brantii commentum. Melius Vulc. in marg. *loculus*. Sed bene se habet vulgaris lectio. *Loca* enim sunt idonea in hospitiis conclavia. Hinc solemnis formula, 'loca et lautia alicui præbere.' v. Oud. ad Met. III. pag. 223. *J. B.*

Cunctis probris palam notus] Cato: 'Stupris intercutibus flagitatus.' Quod autem Appuleius non contentus dicere, *notus*, addit *palam*; intelligi voluit eum palam et quasi in fornice prostitisse. Vetus interpres Juvenalis in Satyram. II. in verbo Peribonius: 'nomen,' inquit, 'Archi-Galli cinædi, quem Magulum conspicatum dicimus, qui publice inpudicitiam perpessus est:' forte, *professus est*, scribendum. Seneca de Provid. cap. IV. 'Interim in urbe servos esse præcisos et professos.' De quo more dixi supra. *Scip. Gent.*

Calvitio deformaretur] Lactant. de Opif. Dei cap. 7. 'Quanta in eo deformitas futura esset, ex calvitio apparet.' Sueton. de Domitiano, 'Calvitio quoque deformis.' *Pric.*

Ad omnia infanda morigerus] Donat. ad Terent. 'Morem gerere lenonium et meretricium notat.' Afranius: 'Ætas, et corpus tenerum, et morigeratio.' *Idem.*

Saltandis fabulis exossis et enervis] Miles. I. 'Exossem et enervem saltationem.' Minuc. Octav. 'Enervis histrio.' Gaudent. Brixiens. 'Gestus colubrini:' de Lect. Evang. Tract. 2. *Idem.*

In hac etiam ætate qua nunc est] Jul. Firmic. de Sylla I. 3. 'Senex exoletus, aliena ætate, flagitia corporis detinebat.' Seneca Epist. 122. 'Cum illum contumeliæ sexus eripuisse debuerat, ne ætas quidem eripiet.' Gregor. Nazianz. Orat. 40. Αἰσχρὸν μὲν τὴν ἡλικίαν παρακμάσαι, μὴ παρακμάσαι δὲ τὴν ἀσέλγειαν. Salvian. de Gubern. lib. VII. 'Ab usitata impuritate nec miseriarum egestate, nec vitæ extremitate revocantur.' *Idem.*

Uxor lupa] *Lupa* ut plurimum signat meretricem, at ne cui hac parte imponatur minus cauto, sciat non ubique occurrere eo sensu. Specimen e Prudentio damus (quem eadem opera emendatum imus). Loquitur de Priapo priore contra Symmach. libro: 'Scortator nimius, multaque libidine suetus Rusticulas vexare lupas.' Legebat Gasp. Barthius, *Lustricolas*: bona conjectura quidem, si heic *Lupæ* meretrices essent, at non cæpisse videtur Poëtæ mentem. Prudentius *Lupas* vocat agrestes et montanas puellas, assuetas pecorum pastui, et id genus animalium. Fasti Siculi, seu mavis, Chronicon Alexandrinum: Εἰς ἐκείνην τὴν χώραν (Ἰταλίαν) λυκαίνας καλοῦσιν ἕως ἄρτι τὰς βοσκούσας τὰ πρόβατα, ὡς αἰεὶ τὸν βίον καὶ τὴν διαγωγὴν ἐχούσας μετὰ τῶν ἀλόγων, καὶ τῶν λύκων. Cedrenus: Εἴθιστο δὲ τοῖς ἐγχωρίοις λυκαίνας τὰς τοιαύτας καλεῖν γυναῖκας, διὰ τὸ ἀπίπαν ἐν τοῖς ὄρεσι μετὰ λύκων διατρίβειν. Itaque aut mutandum nil, aut legendum *Ruricolas*. Pric.

Deperduint] Ald. *deperdunt*: Bas. 1. *deperduint*. Lego, *depereunt*. Non solum olim juvenis, verum etiam nunc decrepitus senex Ruffinus iste stupratoribus suis amatur. *Colv.* Equidem neque istam lectionem satis concoquo, neque eorum emendationem probo, qui legunt *depereant*: id enim plane contra Auctoris mentem. Fortasse scribend. *qui istum di perduint multa sunt*: *qui*, non ut apud Comicos in hac locutione, pro utinam: sed pro quare. *Casaub.* Decem et amplius anni sunt, quum in margine mei

sion mutavit verum invitamento. Perdepsuerint : quo voce usus Catullus in hac [illegible] patrua perdepsuerit ipsum Caesarem. Nihil certum. Aliorum, et magis nunc nostri emendationes non dignæ referri sunt. Scip. Gent. Melior hæc lectio, quam quæ hactenus in aliis vulgata : sin tamen excudisse dicamus antiquam vocem perdepsuerint. Atqui ita scribendum erat, qui istum perdepsuerint multi sunt. Wower. Qui istum depsuerint, &c. Colvius depsuerint, non probat Casaub. mavultque, qui istum di perduint, multi sunt. [illegible], [illegible] pro istum, quod aliis [illegible] familiare, sed pro, quare. Perire tamen sensu And. Schottus noster aliis eruditionis suis Nodis Ciceronianis tentabat, qui istum di perduint : multis [illegible] auribus propiundus : si ab hoc triumviratu dissentire fas sit. nescio an rectius ad Auctoris sensum, et hujusce loci sententiam, quod non nemini in mentem venit, qui istum depsuerint, multi sunt. Præsertim quando in proferendo turpissimo genere Studiis honorem Latinus auctor verecunde præfatur, uti faciendum quoque monet Marc. Tul. lib. IX. Epist. 22. ad famil. ubi hanc ipsam vocem adhibet. Quam et restitutam a J. Scaligero memini Catulliano carmini in Gellium, cum applausu Adr. Turneb. lib. XXI. Adv. cap. 17. Intelligi et hoc verbum puto, quod non expresse Tibullus lib. IV. fin. ad Priapum : 'Improbus ut si quis nostrum violaret agellum, Hunc tu, sed taceo, scis puto quod sequitur.' *Brant. Deperduint.* Sic Flor. alii *deperdunt* et *deperdant*. Colv. *deperreunt*. Elmenh. Eorum, qui eruditissimam istam Apologiam notis illustrarunt, vix unum et alterum reperias qui non heic pro modulo suo se exercuerit. Colv. *deperreunt* legit, uti et Brissonius. Casaub. *Qui istum di perduint multa sunt*. Schot. *qui istum Dii perduint. Multus honos*, &c. Brant. *depsuerint*. Pontanus, Wower. Gentilis, *perdepsuerint*. Singuli quid senserint apponi strictim, non ut addam quid, aut arguam, sed ut ex hoc veluti satura lance quisque optet quod ad palatum faciat. *Pric. In hac etiam ætate, qua nunc est, qui istum deperduint, multi sunt.* Hæc est vulgaris lectio, minime sana. Unus Wower. textum ita mutavit, ut, pro *qui* ... multi, *dederit quæ* ... *multa* : non melius. Sed τὰ multi sunt ab Editoribus profecta sunt, non ab Appuleio : nam pro iis in Mss. et Ed. Junt. post. legitur *multus*, quæ vox jungenda jam sequenti *honos*. Et sic quidem cadat necesse est et vulgaris lectio *qui istum deperduint*, et doctorum commentum *depsuint, depsuerint*, vel *perdepsuerint* : quod præterea falsitatis arguitur τῷ *pro* in *profundus*, nam in iis quæ sequuntur nihil tam obscœnum, quam ipsum illud *depsere*. Non video quoque, qui in tali oratione locum habeat vetus illa terminatio *uint*, quæ usurpari solet in votis, imprecationibus, aut formulis solennibus. Mss. tamen servant *deperduint* : quare levissima mutatione locus ita constituendus : *in hac etiam ætate, qua nunc est* ... *qui istum Di perduint !* ... *multus honos auribus profundus est* ... *domus ejus tota*, &c. Partim vidit id Schottus Nod. Ciceron. IV. 12. qui tamen paulo aliter distinguit : τοῖς *domus ejus*, &c. continuatur oratio, odii et contemtus plena, quæ abrupta fuerat per indignationem. *Dii perduint* legi volebat etiam Scal. probante V. D. in marg. Formulæ istam *Dii perduint* plura exempla vide apud Schott. l. c. et τοῦ *qui* ibid. cit. Ennii Teleph. 'Qui illum Dii Deæque magno mactassint malo :' pro quo perperam Cod. Almeloven. ut. Inprimis comicis frequentatum *qui* in imprecationibus. v. Gronov. ad Plauti Menæchm. III. 1. 6. In marg. ed. Junt. post. legitur *quæstum ne perduint*. J. B.

Honos aur. profundus est] Vid. an-

notamenta ad Minutium Felicem, c. 9. *Elmenh.* Add. Cic. ad Div. IX. 22. 'Si dicimus, ille patrem strangulavit, honorem non præfamur: sin de Aurelia, aliquid, aut Lollia, honos præfandus est. Et quidem jam etiam non obscena verba pro obscenis sunt. Batuit, inquit, impudenter; depsit, multo impudentius:' qui locus explicandus e Plinio, Hist. Nat. XXVIII. 7. 'Vulvæ morbo strangulatas respirare,' et XXII. 13. 'semen urticæ vulvas strangulantes aperit:' et tum *aliquid* quod vitiosum aut delendum putabat Ern. fortasse bene se habet, hoc sensu: si dicimus, *aliquid* strangulavit Aureliam aut Lolliam, honos præfandus est, quia, *aliquid* dicentes, rem obscenam intelligimus. *J. B.*

Janua calc. prop.] De more amantium amicarum januam pulsantium, vel frangentium, vide Plautum Persa, scena *Satin Athenæ, &c.* Passeratium ad Propertii librum I. Elegia 16. lib. II. Elegia 5. *Elmenh.* D'Orv. *a jan. calc. pr.* J. B.

Canticis circumstr.] Persius Satyra v. 'dum Chrysidis udas Ebrius ante fores extincta cum face canto.' Aristænetus libr. II. Epist. 19. *ἔφη γὰρ, ἢ φαντασίαν εἶδον, ὦ παιδίσκη καθ' ὕπνον οἷα φιλεῖ, ἢ πρὸ θυρῶν ἀκήκοα νέων, καὶ μαστῶν, ὑπὲρ ἐμοῦ μένων [κωμαστῶν ὑπερυμνουμένων] ἀωρὶ νύκτωρ, οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ. ἐλεύθεροι γὰρ οἱ στενωποὶ παίζειν καὶ γελᾷν, καὶ ᾄδειν τῷ θέλοντι ἔξεστιν· νὴ τὰς Μούσας εὐστόμως ᾖδον, ἴσα καὶ σειρῆνος γλυκεῖαν ἀφιέντες φωνήν. ἀληθῆ φησὶν ἡ παῖς ἀκήκοας ὦ κεκτημένη. σὲ γάρ τις νέος καταβόστρυχος ἔτι ἐν ἁπαλῇ τῇ ὑπήνῃ πάλαι ποθεῖ. Elmenh.*

Vectigalis] Pric. ad Met. l. VIII. p. suæ Ed. 168. legebat *vectigal:* sine causa. *Vectigale* non tantum id dicitur quod tributum solvere debet, sed et illud, ex quo reditus capiuntur: quo sensu 'equus vectigalis' est apud Cic. Phil. II. 25. fortasse et 'vectigalis libertas' apud Tertull. Apol. 13. extr. *J. B.* *Ita ei lecti sui contumelia vectigalis est*] Seneca lib. II. Controvers. 7. 'Contumelia penetralium meorum.' Alludit ad vectigal meretricium, quod Athenis vendi solitum. Æschines in Timarchum: *καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἡ βουλὴ πωλεῖ τὸ πορνικὸν τέλος· καὶ τοὺς πριαμένους τὸ τέλος τοῦτο οὐκ εἰκάζειν, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδέναι τοὺς ταύτῃ χρωμένους τῇ ἐργασίᾳ.* Et ab his puto didicere Romani quidam principes. Suetonius in Caligula: 'ex capturis prostitutarum vectigal instituit, quantum quæque uno concubitu mereret.' Intendit Caligula, et exoletorum etiam, ut de Atheniensibus memoravi, vectigal exegit. Manetque ad hæc usque tempora (o Probum!) fædissimum hoc, ut audio, vectigal Romæ. *Scip. Gent.*

Olim solers suo] Usus, ut opinor, Plautino verbo, *solere,* quod obscœnum, et in re Venerea usitatum, diversi jam monuerunt. Scribo igitur, *olim solens suo.* Stewech. Lipsius, *solens.* Colvius. Flor. *olim solers suo.* Elmenh. Mss. et Edd. *solers,* quasi solertiam Herennii Rufini significare voluerit Auctor, in excogitanda quæstus faciendi ratione: (cf. Ind.) non tamen placet hoc, tum propter ipsam *solertiæ* mentionem, tum propter seq. *meret* præsenti tempore. Lipsii conjecturam amplexi sunt Cas. et seqq. ut sit *solere,* stupri consuetudinem habere; quod quidem ut video aliquoties hoc sensu usurpari, ita, quomodo h. l. quadret, non video. Dicitur enim *solere cum:* sed *solere* absolute hoc sensu dici posse, vehementer dubito. Sane h. l. durius dictum pro, quum olim sua turpitudinis patientia quæstum fecerit, nunc etiam conjugis corpore meret. Quare sequor quidem Lipsii correctionem: ceterum accipio *solens* vulgari notione, hoc sensu: quum dudum jam soleat suo corpore merere, nunc etiam conjugis corpore meret. *J. B.* *Olim solens suo*] *Solens,* et hoc obscœnum ver-

bam est. Plautus Cistellaria: 'Quæ cum suis viris prædicant nos solere.' Alius vetus Poëta: 'Consule Pompeio primum duo, Cinna, solebant Mœchi.' [illegible]

De [illegible]] Miles. II. 'Deperit est noctis unius concubitum.' [illegible]

Calumsis] Glossæ: 'Cumbalis, [illegible].' Calinose et compactum, [illegible].' Nonnium Glossar. '[illegible].' Idem.

Qui omnium stupro mulieri debebant. Id.] Tibullus: 'Sed pretium si grande feras, custodia victa est, Nec prohibent claves, et canis ipse tacet.' Propert. 'Janitor ad dantes vigilet, si pulsat inanis, Surdus in obductam somniet usque seram.' Idem.

Nam ... [illegible]] Janitores enim ad januas vigilabant, admodum duri illis qui nihil afferebant. Antipater docte Anthol. lib. VII. epig. 161. [illegible Greek] Elmenh.

Sus [illegible] ascendunt] Rom. [illegible] ascendunt. Ascendunt in cœnaculum superius: nam in cœnaculis plerumque dormiebant et habitabant Antiqui. Lysias Apologia: [illegible Greek]. Juppiter Plautinus: 'In superiore qui habito cœnaculo.' Martialis: 'Nam tribus habito scalis, sed altis.' Seneca Epist. LXXX. 'Diurnum accipit, in cœnaculo dormit.' Colv.

Et quasi ad disc. venerint] Pro *et*, D'Orv. *etiam*. Opportune hunc locum contulit J. Fr. Gronov. Syll. Epist. Burm. t. III. p. 388. cum illo Ovid. Art. Am. I. vs. 428. de meretrice amatorem invitante ad emendum: 'Si non esse domi, quos des, causabere nummos; Littera poscetur; nec didicisse juvat:' sic enim ibi legendum puto; eamque lectionem ita explicat Gronov. Et inutile vel noxium est, quod didicisti scribere; si enim nescires, non poterat cautio vel obligatio a te posci. Verum ex Nostri imitatione locus ita explicandus: Nec prodest tibi, quod jam didicisti literas, neque adeo opus est eas amplius discere, tamen scribere debes, *quasi ad discendum veneris*: et explicat sic fere Burm. retinens tamen *ne didicisse juvet*. J. B.

Scripserint] Vide legem ultimam Digest. de dolo excepta. *Elmenh.* *Et quasi ad discendum venerint, non prius abeunt quam aliquid scripserint*] Id est, chirographis et syngraphis caverint, pecuniam se aliquam debere, incertis nominibus tamen, non expresso vero titulo, ob stuprum. Plautus Pœnulo de lenonis domo: 'Ibi tu videas litteratas, fictiles epistolas, pice signatas, nomina insunt cubitum, longis litteris: Ita vinariorum habemus nostræ delectum domi.' Et hoc est, quod supra Appuleius dixit: 'domus ejus tota lenonia.' De hujusmodi syngraphis scortorum videnda eadem oratio Æschinis in Timarchum, ubi recte nullius momenti esse dicuntur, si ex iis agatur, sive a conductore, sive a conducto. Ideoque incertis nominibus hæc perscribi et caveri solita, supra dixi. Quo pertinet veteris proverbii ex versu Sophoclis vel Philoclis, ὅρκους ἐγὼ γυναικὸς εἰς ὕδωρ γράφω, parodia etiam vetus Philonidæ, ὅρκους δὲ μοιχῶν εἰς τέφραν ἐγὼ γράφω, ut refert in Bibliotheca sua Photius. Quod ita vertas, 'In cinere scribo, adulter quod juraverit.' Jure nostro ita cautum est, ut deprehensus in adulterio si dedit, vel promisit pe-

cuniam, metu, ne occideretur, aut vinciretur, aut proderetur, habeat Quod metus caussa actionem, Lege VII. ff. illo titulo: condictionem ob turpem caussam dati non habet: quia dantis etiam vel maxime hic turpitudo versatur Lege IV. ff. de cond. ob turp. causs. In illo edicto metus consideratur, in hac, caussa. Sed de his alibi adcuratius. *Scip. Gent.* *Quasi ad discendum venerint.* Similis est jocus Ciceronis de quadam impudica: Eam, dum viveret, ludum habuisse; post mortem cœpisse habere magistrum. Sensus est, viva capturas fecit et discipulos habuit, quasi aperto ludo meretricio, ea mortua, creditores ejus bona ex Edicto possederunt, magistroque, ut moris fuit, ex ipsorum numero creato, ea publice proscripserunt ac vendiderunt. Non ignoto Quintilianum aliter interpretari, feminas scilicet infames ad eam convenire solitas, lib. VII. cap. 3. *Idem.*

Defœneratus] Id est, pecuniis immani fœnore acceptis obligatus. *Scip. Gent.* Defœneratus (Gentilem audis) est 'obligatus pecuniis immani fœnore acceptis.' Ego *defœneratis* scribo: hoc est, 'fœnore suo defraudatis.' Supra proxime, 'ampliuscula fortuna devolutus, quam tamen fraude Patris inopinato invenerat.' *Pric.* Sanam puto vulgarem lectionem. *De* in compositis vim verbi auget. V. Ind. *J. B.*

Maluit retinere pecuniam quam pudorem] Lucius Pomponius: 'Ego rumorem parvi faciam dum sit rumen qui impleam.' Sophocles: Δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν. Juvenalis: 'Quid enim salvis infamia nummis?' Horatius: 'Quidam memoratur Athenis Sordidus ac dives, populi contemnere voces Sic solitus: populus me sibilat, at mihi plaudo Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.' Sarisburiens. Polycrat. VII. 16. 'Avaro nihil vile videtur aut sordidum: sibilante populo seipsum consolatur.' *Pric.*

Tabulis flagitaretur] Quibus pecunia debita ostendebatur. Supra: 'Ex quo sane aliquantam pecuniam nullis tabulis, sed, ut æquum erat, mera fide acceptam filiis debebat.' Huc pertinet Juliani l. CIV. § 1. de Legat. lib. I. *Colv.* *Flagitaretur.* Apte, nam hoc proprium obæratis. Gellius lib. XVII. cap. 6. 'Flagitare pecuniam jubebatur.' Plaut. Casin. 'Ducite ex animo curam atque æs alienum, Nec quis formidet flagitatorem suum.' Idem Pseud. 'Si non dabis, Clamore magno et multum flagitabere:' recte *clamore.* Lactant. de Opif. D. cap. 3. 'Magnisque clamoribus conditionem pristinam flagitant.' Glossæ: 'Flagitaverit, μετὰ βοῆς ἀπαιτήσῃ.' Gloss. Vindoc. Ms. 'Flagitat, commovet; (an *commonet?*) cum clamore exposcit.' *Pric.*

Et quasi insanus ab omnibus obviis teneretur] Achil. Tat. Amor. lib. VII. Οἱ δὲ φυλάσσοντες ἐδίωκον, νομίζοντες ἀποδιδράσκειν· καὶ ἐβόων τοῖς ἐντυγχάνουσι λαβέσθαι. *Idem.*

Lex inquit] Rom. et Bas. 1. *Flax, inquit.* Unde bene Lipsius *Pax, inquit.* Pax, Plauti vox, silentii nota, Milite: 'PA. Dicam jam. PL. Nempe eandem, quæ dudum constituta est. PA. Pax, abi.' 'Græcum est, quando significat tantummodo,' inquit Priscianus lib. XV. Diphilus: Δειπνεῖ τε καταδὺς, πῶς δοκεῖς; λακωνικῶς. Ὄξους τε δὲ κοτύλην πάξ. τί πάξ; Etiam nos, cum aliquem tacere volumus, dicimus *Pays.* Colv. Scribebam, *res inquit, n. p. d.* Sed quia vett. omnes Codd. habent *Flax, inquit n.* puto scribendum, *flagitantibus, negat posse diss.* Casaub. *Flax. inquit.* Ita v. c. Fulv. *Pax,* ex Plauto. Hesychius: πὰξ ἐπὶ τῷ τὸ τέλος ἔχειν. *Sciopp.* in *Symb.* Corruptus habetur hic locus a doctissimis viris, varieque corrigitur. Sed puto scripturam hanc

receptam defendi posse, ut sit hic sensus: Lex Julia, de cessione bonorum scilicet, negat et vetat in carcerem trudi, qui non potest solvere. Simillima figura est, qua Paulus Juriscons. usus est, 'Lex. XII. Tabularum vindicari tignum ædibus junctum posse scit. L. qui res in fine ff. de solution.' vel ita; *Lex!* ut imploratio legis Juliæ; et hæc vox sit ipsius Rufini, dum traheretur per vim. Isque rationem addit, 'Negat (Rufinus scilicet) 'posse dissolvere,' ut hodieque cogitur decoctor dicere, 'Cedo bonis,' vel, 'solvendo non sum,' aut simile quippiam. Sed quoniam in omnibus veteribus codicibus legi aiunt, *Flax*, existimavi, *Pax*, restituendum esse, quæ vox mire quadrat: ut quum a creditoribus flagitaretur, et quasi insanus ab omnibus obviis teneretur, ita solitus sit despondere, et deprecari vim, ne obtorto collo in jus raperetur. Ita postea vidi et alios doctos viros conjecisse, in primis Fulvium Ursinum, ex Plauto. Hesychius: Πὰξ ἐπὶ τῷ τὸ τέλος ἔχειν. significat Latinis silentium. 'Græcum est autem,' inquit Priscianus, 'quum significat tantummodo,' et ita usus Terentius in Heautontimorum. 'Dum argentum capio; pax nihil amplius.' *Scip. Gent.* Omnes libri antiqui: *Flax, inquit.* Hoc me induxit, ut alios sequerer, qui legunt: *Pax inquit.* Quam vocem interpretatur Hesychius. *Wower.* *Pax inquit.* Ita vere Lipsius epist. Quæst. libr. II. Epist. 22. In Aldo et Rom. est *lex inquit.* In Fl. *Fax.* i. Hesych. Πὰξ, ἐπὶ τῷ τὸ τέλος ἔχειν. *Elmenh.* *Lex, inquit.* Variant heic libri: partim *Lex*, alii *Flax* habent: si τὸ *lex* placuerit, puta ἐκφώνησιν quiritantis esse, implorantisque opem Juliæ legis, quæ cedentes bonis liberos permittebat. *Flax* manifestum mendi est. Lips. *Pax* legebat, de qua voce Scalig. vide in Lection. Ausonianis. *Pric.* In Ed. Junt. post. primum comparet *lex*, vel ex conjectura Philomathis Pisani vel e Mss. quod dein editum in Ald. Bas. sec. Colv. Vulc. Pric. ex qua lectione quomodo elici possit sensus, quem voluit Gentilis, non satis mihi liquet. Quod si per interjectionem velis explicare, ejusmodi implorationis exemplum aliquod desidero. Neque etiam eam vocem in Mss. tam constanter corrupturos fuisse librarios credo, nam in Mss. Fulv. Pith. Fux. et Edd. ante Junt. post. vox nihili *flax* legitur, pro qua quia in Mss. Florent. legitur *Fax*, equidem verissimam puto Lipsii correctionem Epist. Quæst. II. 22. quam et Groslot. in marg. proposuit et expressere Gent. Wow. Elm. Scriv. Flor. *Pax* interjectio est silentium imponentis, de qua vide Voss. de Anal. IV. cap. 28. Sic Petron. cap. 66. 'Pax! Palamedes.' *J. B.*

PAG. 523 *Annulos aureos, et omnis insignia dignitatis abjicit*] Horat. lib. II. Sat. 7. 'Projectis insignibus, annulo equestri, Romanoque habitu.' Martialis II. 52. 'Oppigneravit ad modo Claudii mensam Vix octo nummis annulum unde cœnaret:' ultimæ egestatis signum: nam et aliis exuti omnibus, solebant annulos saltem custodire. Juvenal. Sat. 11. 'Post cuncta novissimus exit Annulus.' Sueton. Jul. 'Affirmavit se ad satisfaciendum omnibus per quos dignitatem suam defensurus esset, annulum quoque æquo animo detracturum sibi.' *Pric.*

In nomen uxoris] Fraudem istam Rufini norunt quoque nostri temporis mercatores, quos videmus uxores domum ducere dote lautiore interdum, quam vel maritus accipere dignus sit, vel socer potens persolvere. Cæterum dos illa, ne quid erres, non in alio, quam in una tabula fere consistit. Venit uxor cum mille: at tabu-

lis decem millia continentur, ut nimirum, si foro cedendum sit, creditores frustrentur, uxor pecuniam dotis nomine conservet, ipsa cum marito pudorem amittat: facit huc, l. quamvis 75. ff. de jure dotium. *Stewech. Pleraque in uxoris nomen, &c.* Etymolog. in Ἐγγύης. *Pric.*

Nudus et ignominia sua tectus] Apud Ciceronem puto me legisse talem sententiam: quod nos in Psalmo quadam ita expressimus: 'Sola ignominia contectos, cætera nudos.' Simillimum est illud Æschinis in Timarchum, qua ex oratione alia quoque videtur Apuleius noster hausisse, ut supra monuimus: ὥστε μηδὲν ἄλλ' ἢ τὰς αἰσχύνας αὐτῷ περιεῖναι. *Scip. Gent.* Add. Pric. Verum *nudus* et *tectus* sibi opponuntur; quare requiritur disjunctiva particula, non copulativa. Hinc, e conj. Vulcanii, Scal. et seqq. dedere *n. at i. s. t.* Ego prætuli *sed* quia præcedens vocabulum desinit in *s*, et tum *et* et *sed*, seu *set*, in Mss. haud raro confunduntur. Ceterum pro *tectus* in Mss. Florent. Fux. et Ed. Junt. post. est *tutus*, probante Salm. In Ms. Pith. *totus:* vel sic tamen disjunctiva particula melius convenit. Interim præplacet mihi *tectus*, quoniam lusus ille in *nudus sed tectus* prorsus est ex ingenio Auctoris nostri, qui alibi contra haud semel *nudus et intectus* junxit: vid. Pric. ad Met. IV. *J. B. Ignominia sua tectus.* Æschines (Scipioni notatus): "Ὥστε μηδὲν ἄλλ' ἢ τὰς αἰσχύνας αὐτῷ περιεῖναι. Sallust. Catil. 'Flagitiis et facinoribus coopertus.' Tacitus Annal. III. 'Probrosus, et infamia coopertus.' *Pric.*

HS. Triginta] Parum hoc. Rescribendum forte HS. *tricies.* Colvius. Romanus codex XXX. alii eandem summam perscriptam. Ex ipsis Apuleii verbis liquet, intelligere eum de aliqua summa insanum magna; itaque vel *tricies* verum fuerit: vel etiam major aliqua fortasse summa. *Casaub.* Manifeste vitiosum est HS. *triginta*, nam tum dicendum fuerat *devoranda*, non *devorandum*. Restitui itaque HS. *tricies.* Librarii quod in libro suo inveniebant HS. XXX. per inperitiam explicuere *triginta*. Triginta sestertia ad nostram monetam non excedunt summam 2250. Florenorum, contra *sestertium tricies*, summam constituunt 225,000. Fl. *J. B.*

Liberum venit] Estne quod *laxum* Martiali III. 22.? *Pric.*

Præter quod ei uxor sua quotidianis dotibus quæsivit] Herodot. I. de Lydorum filiabus: Πορνεύονται πᾶσαι, συλλέγουσαι σφίσι φερνάς. Fere eadem de *Punicis* Valerius II. 6. de *Phœnicibus* D. Augustin. de Civit. IV. 10. de *Cypriis* Justinus XVIII. 5. de *Tuscis* Plautus Cistell. II. 3. *Idem. Quotidianis dotibus.* Ut apud alios 'Nuptiæ quotidianæ.' Ibid. Plautus: 'Habemus nuptias quotidianas, Hæc quidem ecastor viro quotidie nubit.' Auctor ad Herennium: 'Cujus mater quotidianis nuptiis delectatur:' quod expressum ex Demosthenis κατὰ στεφ. videtur: Ὡς ἡ μήτηρ σου τοῖς μεθημερινοῖς γάμοις χρωμένη. *Idem.*

Degulator] Isidorus Orig. X. 'Degulator, quod gulæ sit deditus.' Usus et degulandi verbo Afranius Brundusinis: 'Degulasse oportuit:' apud Sosipat. lib. I. *Colv.*

In ventrem condidit] Juvenalis Sat. XI. 'Ære paterno, Ac rebus mersis in ventrem.' *Pric.*

Collurcinationibus] Rom. Ven. Ald. Bas. 1. *cohircinationib.* scripsi aliquando, *tuburcinationibus.* Num etiam rectum sit *collurcationibus* vel *collustrationib.?* Notum quid in Plauto Lustrari, Casina et Pseudulo: Lurcandi verbum, et Lurconis etiam, jam satis tritum: item Tuburcinandi. Qui ignorat, consulat Festum et Nonium: apud hunc legerem in Turpilio Boëthuntibus: 'Melexia intus cessat: credo hercle belluo Tuburcinatur.' Sed *cohircitationibus* etiam non contem-

nendum : utpote a libidine hircorum, sive hædorum compositione vocabuli novi facta. Sic certe Hircos sive Hædos impudicos homines scortatoresque vocabant Veteres : in quo emendavi eundem jamdudum Turpilium apud Marcellum, Lindia.... 'Quibus Te in rebus despoliasti, hædus in lustris latens.' Sic Plautus : 'illic hircus alius.' *Colv.* Claudianus Mamercus studiosus Apuleii imitator lib. II. cap. 9. de statu animæ : 'qui stipem suam variis conlurcinationibus delapidavit,' ubi tamen pro conlurcinationibus, et apud Apul. collurcinationibus. Joannes Savaro doctissimo commentario suo in Sidon. Apollinar. lib. IV. Epist. 3. Collurchinationibus reposuit, et quæ apud eundem Claud. Mamercum sequuntur 'parasito more laudari' emendo, *Parasiticoore.* Brantius. Aldus et Roman. *Cohercinationibus*, male. *Elmenh.* Edd. vett. *cohircinationibus.* Mss. Pith. Fux. Ed. Bas. sec. *colurchinat.* Sed bene Edd. Junt. post. Colv. seqq. cum Mss. Florent. *collurcinationibus*, quod non tantum accipe de comessationibus et compotationibus, sed et de omni libidinis genere. cf. et Met. VIII. p. 574. a. De etymo vocis cf. Voss. in Etym. v. 'lurcare.' *J. B.*

Dilapidavit] Onomast. vet. 'Dilapido, λαφύσσω.' Firmic. IV. 8. 'Patrimonium misera laceratione dilapidat.' C. Paulin. 'Incassum reditus dilapidare suos :' extulit meliore sensu D. Hieron. 'Censum omnem' (inquit) 'quem habere potuit, dilapidavit et vendidit, et in pecuniam congregatum usibus pauperum præparavit.' Epist. lib. III. *Pric.*

Homo justus et morum] Quod locum istum Beroaldus stigmatiam fecerit, factum non injuria : vide si bene reposuerim, *homo justus ex more dedit operam.* Infra hac eadem apologia simili formula dicitur, 'literas matris Pontianus ex more adservavit.' Frequentatæ bonis auctoribus formulæ multæ non absimiles, qualis : 'more majorum,' 'sine more,' 'malo more,' 'nullo more :' de quibus ego alibi; 'more Romano' Cicer. lib. VII. famil. epist. 5. et epist. 18. Itidem supra apud scriptorem hunc, 'more perpetuo' 'Contra bonos mores :' apud alios alia. *Stewech.* Deest quid, forte ita supplendum : *et morum integer*, vel simili alio. *Colv.* Nihil deerit si legas *justus et verus* : sic accipi *verus* pro δίκαιος notum omnibus. *Casaub.* Stigmatias locus factus, non magno tamen merito suo : neque enim voces integræ aliquot, sed binæ tantum syllabæ perierunt, quas revoco ad hunc modum scribens *homo justus scilicet morum dedit*, *&c.* *scilicet* quam apte hic legatur nihil attinet dicere. *Justus* autem *morum* eleganter, ut 'integer vitæ,' 'animi,' vulgatissima Græcismi specie. *Acidal.* Lacunulam illam ita expleo : *morum haud spernendus.* Quæ phrasis Taciti est, vel *morum integer*, quæ Horatii ; sic supra Noster 'morum integritatem' dixit. *Scip. Gent.* Non pœnitet me divinationis meæ, qui in Latina asterisco notata adposui, *haud spernendus*, ex Tacito. Acidalium video aliter sensisse, et nullam vocem deesse, sed duas tantum syllabas, atque ita legendum, *homo justus scilicet morum.* Id. in App. Florent. *homo justus et morum.* Colvius, *homo j. et mox integer.* Stewech. *homo j. ex more.* Acidalius *homo justus scilicet morum integer*, recte. *Elmenh.* Visitur in libris fere omnibus Asteriscus ille : utinam abesset sane, prompta emendatio foret ; legerem nempe ; non (ut Casaub.) *Homo justus et verus*, sed (minore mutatione) *homo justus ex more dedit operam.* Infra, 'epistolas ex more adservavit,' Miles. IV. 'Ex more calida lavacro præparata :' turbat autem lacuna ea, quæ indubie quid deesse arguit, supplet hic *morum integer* : ille *morum haud spernendus.* Ego eos, si nil dixissent, putassem

ingeniosiores: cui bono commenta talia ubi sexcenta adferas ex æquo probabilia? *Pric.* Pro *morum* Edd. Scal. et Elm. *verus.* Scriv. dedit *morum veterum.* V. D. in marg. Junt. post. divinavit *morum antiquorum*, vel, *m. majorum*, quod posterius in mentem quoque venit Grutero Suspic. Ined. XXIII. c. 6. Alii aliud excogitarunt: quo magis apparet, quam lubricæ sint ejusmodi conjecturæ. Nihil omnino deesse arguunt Mss. et affirmare non dubito, cum Gronovio Obs. I. 24. Quare videamus de sensu. Et Gronov. quidem ita hunc locum vindicat, ut *mores* κατ' ἐξοχὴν dici velit pro bonis moribus, quam sententiam pluribus exemplis adstruit. cf. id. ibid. c. 16. et add. Burm. ad Ovid. Trist. v. 5. 45. Arntzen. ad Pacat. Paneg. c. 33. Atqui *mores* per se non magis sunt boni quam mali: sed alterutram significationem habet ea vox, prout e contextu apparet. Nam si de Cicerone ex. gr. dicas, 'exitum habuit indignum vita et moribus suis,' ponuntur quidem *mores* pro bonis moribus, sed ita, ut satis e contextu appareat: nam contra si de Catilina, aut Lentulo dicas, 'exitum habuit dignum vita et moribus suis,' *mores* intelliguntur pessimi mores. Quando apud Valer. Max. IX. 1. extr. legimus: 'urbs opulenta erat moribus et legibus ornata,' nemo est qui non mores de bonis moribus intelligat, propter adjectum *ornata.* Equidem sane nondum incidi in locum, ubi *mores* absolute de bonis moribus usurpantur; nisi forte hic Trebellii Pollionis in Valerian. c. 1. 'emendatus vita, doctrina clarus, moribus singularis:' neque tamen hic locus tam apertus est, ut *hominem morum* de homine bene morato dicere potuisse Auctorem, affirmare ausim. Verum *mores*, alicujus ἦθος, ingenium, et, Græco nomine, usu nunc vulgato, *characterem* vocamus, (cf. Cel. Wyttenb. Bibl. Crit. vol. III. p. 16.): mihi itaque *homo morum* est, qui plane suo more vivit, opinatur, sine ullo rerum externarum aut alieni judicii respectu (quo sensu nostrates dicunt *een man ven karakter*); quod quia haud raro ad nimiam sui opinionem, et pertinaciam circa aliorum judicium ducit, hinc *mores* dici cœperunt de superbia, fastu, morositate (cf. Burm. ad Prop. I. 17. 15.): quoties vero in bonam partem vox accipitur, *mores* tribuuntur homini non levi, sed summæ constantiæ. Non inepte itaque Appuleius Rufinum κατ' ἀντίφρασιν vocaverit *hominem justum et morum*, ut qui bona sua dilapidaverit et perdere maluerit, quam moribus suis, justitiæ idea penitus informatis, vim inferre, possidendo, quod ex fraude acquisiverit. Tandem *homo morum* dicitur ut 'homo temporum' Curt. v. 3. ubi cf. Pitisc. 'homo legis' Tertull. adv. Marcion. IV. 'homo gloriæ,' de philosopho gloriæ captatore id. in Fragm. Apologet. et sim. alia cit. a Gronov. l. cit. cf. supra p. 452. a. *J. B.*

PAG. 524 *Male partum*] Fors quod in Milesiis lib. v. vocat, 'Æs de malo habitum.' *Pric.*

Profundam gulam] Vulgus hodiernum Venetum, *Gola sfondradona.* Miles. IV. 'Ventri profundo serviens.' VIII. 'Insatiabilem, profundumque ventrem.' Pluscula ad hunc locum notaveram quæ missa facio, video enim a Casaub. congesta ad Sueton. Vitell. *Idem.*

Totam domum contumeliis abnuit] Fortasse an potius sit, *contumeliis obvolvit.* Arnobius lib. v. 'Sed quid terrenis obvolvisse vos sordibus Deum loquimur matrem.' *Colv.* Si putarem eam esse sententiam quam ii probant qui legi volunt *obvolvit*, dicerem scribendum minore mutatione *obnubit:* et esset autem dictum ut apud Ciceronem et Sallustium 'cooperire facinoribus:' id enim est 'obnubere:' unde apud Solinum 'oculos nictatione obnubere.' Nunc puto senten-

tam esse longe aliam. Scribo autem, vetula et effeta uxor domum contumeliis obruit. Vult hominis non paupertatem sed egestatem indicare: qui et patrimonium suum totum abligurrierit: et cui uxor jam effeta desierit esse vectigalis. Sic enim ante dictum lecti sui contumeliam fuisse isti vectigalem. 'Abnuere contumeliis' elegantissime dictum pro eo quod Plautus dicit 'exaruisse ex amœnis rebus.' *Contumelia*, ut apud Græcos ὕβρις, accipitur Latine non rarenter isto modo: et est ἀρχαϊκῶς dictum, ut ante, 'curare rebus alienis.' Talem sententiam desiderari arguit vox *cæterum*: imo argumenta supra et infra scripta, si quis attente legat. Fuit cum placeret *alit* aut *alluit*: quod esset πλύνειν Græcorum pro λοιδορεῖν aut πολὺν λοιδορεῖσθαι, significatione Hiphil Hebræorum: non placet id nunc mihi. Vocis *totam* prior pars originem habuit a fine vocis præcedentis, male geminata syllaba, ut sæpe. *Casaub.* Leg. *obruit*, id est, *obtegit*. Petron. 'Cœpi somnum obruto tunicula capite mentiri.' Ubi Douza *obrupto*: sic dicitur 'obrui malis,' 'fluctibus.' Eandem vocem in Arnobio sic alicubi correxi. Sic et 'irruere se' active ponitur. Infra pro *exercens* legend. *afferens*. Acidalius. Colvius legit divinando, *obvolvit*, f. *absolvit*. Brantius. Flor. *totam domum*, male. *Elmenh.* *Totam domum contumeliis abnuit* constans est Mstorum lectio et Editionum ante Scalig. quam revocavit Scriv. quum reliqui dederint *nunc domum*. Sane quod alii, etiam Jac. de Rhoer Fer. Daventr. lib. II. cap. 23. *totam domum contumeliis obruit*, vel simile quid legi voluere, id neutiquam placet, licet 'contumelia aliquem obruere' dixerit etiam Petron. c. 11. *Contumeliis* enim, i. e. stupris (vid. Gronov. Obs. I. 24.) dudum domum impleverat illa, neque id magis faciebat, quum jam propemodum vetula esset. *Contumeliis abnuit*, i. e. recusat contumelias sive stupra pati, et hoc sensus unice requirit. Totus enim locus versatur in summa Rufini miseria declaranda, cui jam, neque in uxoris adulteriis, neque in filiæ stupris, ullum rei familiaris adjumentum esset. Sed quid jam fiet de istis *totam domum*. Pro *domum* legendum esse *donum* facile credam; sed vix est ut e *nunc* librarius fecerit *totam*, nisi dicas ei *domum* legenti in mentem venisse superiora 'Domus ejus tota lenonia.' Prope ad scripturam τοῦ *totam* accedit Floridi conjectura *jam domum*: propius fortasse hæc: *effeta tota, jam domum c. abn.* J. B. Casauboni conjectura *abluit* Toupio Cur. Noviss. p. 70. *Idem in Addend.* *Uxor propemodum vetula et effeta, totam domum contumeliis abnuit; filia autem per adolescentulos ditiores invitamento Matris suæ nequicquam circumlata, &c.* Synesius Epist. III. Καὶ αὐτὴ πάλαι μὲν ἀπηλλάττετο [illegible] δευτέρῳ ἔπειτα μὲν τῷ Ῥήτορι, καὶ τούτῳ δευτέρῳ· τρίτῳ μετ' ἐκείνους ἀμφοτέρους, καὶ λάθρα τῇ πόλει, καὶ προδότις τῆς τέχνης, ἧς ἐπειδὴ τὴν ἐργασίαν ὑπὸ χαλαρᾷ ῥυτίδι κατέλυσε, τὰς ἐν ἡλικίᾳ παιδοτριβεῖ, καὶ τοῖς ξένοις ἀντικαθίστησιν. Similem disciplinam Petronius in Philomene expressit: 'Multas hereditates officio ætatis extorserat, tum anus et floris extincti, filium filiamque ingerebat orbis senibus, et per hanc successionem artem suam perseverabat extendere.' *Pric.* *Circumlata.* 'Circumferri' eodem venditandi sensu apud Senecam de benef. I. 9. habes, libro 'de remed. fortuitorum:' alibi 'in sella prostare' vocat: 'admissis inspectoribus undique perspicuam vehi.' *Idem.*

Facilitatem Pontiani] Infra: 'Quo facilius Pontiani facilitatem, &c. circumveniret.' *Idem.*

Domi sedisset] Terent. 'An sedere oportuit Domi virginem tam grandem?' Sic καθῆσθαι apud Græcos

ἐπὶ πάσῃ ἀπραξίᾳ. *Casaub.* *Sedere* aliquoties de muliere conditionem exspectante, aut meretrice, adhibetur. Petron. c. 126. 'etiamsi ancilla sum, nunquam tamen nisi in Equestribus sedeo.' Ἵζεσθαι quoque usurpat Herod. I. 199. de mulieribus Assyriis, in Veneris fano sedentibus, nec prius abeuntibus, quam peregrinorum quispiam cum iis concubuerit. Festus: 'Prosedas meretrices Plautus' (Pœn. I. 2. 54.) 'appellat, quod ante stabula sedeant, eadem et prostibula.' Hinc *sella* meretricia memoratur Juven. III. 136. et *Sellariorum* nomen apud Tacit. Ann. VI. 1. *J. B.* *Vidua antequam nupta, domi sedisset.* Scaliger ad Arist. de Animal. v. 6. inepte dici ait: 'Virginem marito viduam.' Vidua enim (inquit) est quæ separata est a marito quicum juncta erat. Imo *vidua* est, etiam quæ necdum nupsit, ἡ μήπω γεγαμημένη. mitto qui præ manibus est Authoris locum, cape alium IV. Milesia: 'Psyche virgo vidua domi residens:' aut si Noster novator nimis, audi Senecam in Agamemnone: 'Ante te morantur Virgines viduæ domi.' Ibid. 'Vidua ante thalamos.' D. Hieronym. ad Eustoch. 'Videas plerasque viduas antequam nuptas.' Cyprian. 'Furtivo dedecore corruptæ, viduæ antequam nuptæ.' Sic apud Græcos Χηρία et *viduitatem* et *celibatum* notat. Constant. Harmenop. lib. VI. Tit. De V. S. Χήρα ἐστὶ οὐ μόνον ἡ διαζευχθεῖσα, ἀλλὰ καὶ ἡ μὴ οὕτως ἄνδρα ἐσχηκυῖα. Glossæ: 'Χήρωσις, Viduitas, cælibatus. Χηρία ἀνδρὸς, cælibatus.' *Pric.* *Domi sedisset.* Idque cum dedecore. Phalaris Epist. XIV. Ἡ μὲν ἐπ' ἀνδρὶ χηρία χρόνους προσλαμβάνουσα πλείω ἀρετὴν, ἡ δὲ ἐπὶ πασῶ παρ' ὥραν μηκυνομένη παρθενία διαβολὴν κτᾶται· πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις αἴσχιστον δέδοκται, καὶ νὴ Δία ἐστὶ, παρὰ τοὺς τῆς φύσεως χρόνους θυγάτηρ οἰκουροῦσα. *Idem.* *Domi sedisset.* Proprie dictum, *sedere* de virginibus, quæ conditionem non reperiunt. Terentius: 'An sedere oportuit Domi virginem tam grandem?' Germani elegantius sine ullo adjuncto hoc exprimunt sedendi verbo: quo diuturnitas præterea, et cupiditas, et mora significatur. Chrysostomus Homilia I. in Symbolo Apostolico: 'Sedere dicitur, Permanere. Nam dicimus Ille sedit tres annos in civitate, id est, mansit.' *Scip. Gent.*

Nuptiarum titulum] 'Nuptiarum nomen' Petronius, ubi Bourdelotium vide. *Pric.*

Honestissimo] Ditissimo, ut lib. LII. § 15. D. de furt. et apud Ascon. ni fallor, in Verrinas. *Idem.*

Secura et intrepida] Haud infidum præflorationis signum, cum sit virginum trepidare. D. Ambros. in Evang. Luc. cap. 2. Miles. v. Noster: 'Virginitati suæ metuens, pavet et horrescit.' Theocrit. ubi supra: Θάρσει, κώρα φίλα, τί μοι ἔτρεμες; ὡς μάλα δειλά! Claudian. 'Jam nuptæ trepidat sollicitus pudor.' Lucan. 'Non timidum nuptæ leviter tectura pudorem.' Titinnius apud Festum: 'Accede ad sponsum audaciter, virgo nulla es.' *Idem.*

Flore exoleto] Heliodor. lib. III. Τὴν παρειὰν ἤδη καὶ ἄνθος ἔφευγε. Philo Judæus: Ἀπομαρανθείσης ὥσπερ τινῶν ἀνθῶν τῆς ἀκμῆς. *Idem.*

PAG. 525 *Vectabatur*] More νεονυμφῶν, et (ut videtur) peculiari Provinciæ Africanæ, illius enim potissimum apud Scriptores memoratum reperio. Optat. Milevit. lib. VI. 'Hoc nec mulieres patiuntur quæ carnaliter nubunt, ex quibus si alicui mutare maritum contigerit, non repetitur illa temporalis festivitas, non in altum tollitur,' &c. Marcian. Capella de Nupt. lib. II. 'Cum sonitu introfertur lectica interstincta sideribus, cui ritu mystico crepitus præcinebant, qua mos fuerat nubentes Deas in cælestis thalami pervenire consortia.' Tertullian. ad Uxor. cap. 4. 'Non monilium pondera, non ves-

nam tædia, aut Gallicos vultus, aut Germanicos hispidos, quæ superiorum plenum ascendunt.' Puto hodieque in Africa vigere eum ritum, deferturque nuptæ novæ nuptam sanguinolentum indusium, utpote interfectæ signum virginitatis: monuit me ex Leone et aliis Cl. Bourdelotius. *Idem.*

Octaphoro] Epigramma ex Mss. ejusdem Bourdelotii: 'Portius octaphoro fertur resupinus ad ædem Junonis Tarpeiæ, perque templa Deum. Et circum Phidiæ: merito stupet mecia turba. Atque ait, an horum victima Portius erit?' plura de Octaphoro Pyrrhus Advers. Subsic. Cornel. Marcell. Jur. lib. III. cap. 20. Lips. Elect. lib. I. cap. 19. Neque autem servetur compilator Juris Lexici *Octaphorum* pro vehiculo capiens octo rotas habente. *Idem.*

Improbis juvenum circumspectatrix] Lucian. Περιβλέπειν τοῖς νέοις τοῖς ἀσελγέσιν. Senec. Declam. VI. 'Puellari lenocinio oculos circumdare.' D. Hieron. 'Vultus meretricis circumferre.' D. Ambros. de Virg. lib. III. 'Ludere oculis, rotare cervicem.' Prudent. 'Vagari oculis.' Phædr. 'Oculis venaturam facere.' *Idem.*

Quis non disciplinam matris agnovit? &c.] Juvenalis Sat. XIV. 'Expectas ut non sit adultera Largæ Filia?' Idem VI. 'Scilicet expectas ut tradat mater honestos, Aut alios mores quam quos habet?' Ambros. ubi supra de Herodiade: 'Quid potuit filia de adultera matre discere nisi damnum pudoris?' *Idem.* *Disciplinam.* Cicero Verr. V. 'Meretriciam disciplinam.' Catullus: 'Uno in lectulo erudituli ambo.' *Idem.*

Immedicatum os] Est qui legat *medicatum os.* Medicari os, facies, dicitur, cum unguine, pane macerato, et id genus offuciis in medicamenti cujusdam modum compositis oblinitur, interpolatur: cum, ut cum Propertio dicam, formæ artificem admittit. Ea mens Senecæ Epistola CXXIII. 'Turpe est neminem esse in comitatu procerum, cujus sana facies medicamentum desideret.' Juvenalis: 'Sed quæ mutatis inducitur atque fovetur Tot medicaminibus, coctæque siliginis offas Accipit, et madidæ, facies dicetur, an ulcus?' Tertullianus de virginibus velandis: 'Et faciem morosiorem lavacro macerant, forsitan et aliquo eam medicamine interpolant.' Ælianus lib. XII. Var. Histor. Ἀνακεκαλλυμμένον τε ἔχειν τὴν κόμην καὶ ἀνακεκαλλωπισμένον τὸ πρόσωπον ἐν τρίψει καὶ φαρμάκοις. *Colv.* Male prorsus qui hæc mutant: non sequor: immedicatum est ἀκαταφαρμάκευτον, non, ut putant ἀφαρμάκευτον. *Casaub.* Flor. medicatum, alii immedicatum. Vide Casauboni notas. *Elmenh.* Conjectura Lipsii firmatur Mss. Florent. Malim tamen credere, quod Lipsium et alios offendit, idem descriptori istarum membranarum scrupulum injecisse: cum Edd. Vett. cum ceteris Mss. constanter servant immed. et solet omnino Noster per epenthesin verbis addere in. Adi Ind. Nam muto igitur vulgarem lectionem, quod factum in Edd. Altenb. et Bip. item in Elmenh. sed invito ipso Editore, qui correxit in Erratis. Ceterum Ed. Junt. post. et Mss. Pith. D'Orv. immeditatum. 'Infectam medicamine faciem' dixit Petron. c. 102. *J. B.* *Immedicatum os.* Tacit. de Tiberio: 'Ulcerosa facies, et plerumque medicaminibus interstincta.' Petron. 'Facies medicamine attrita.' Commodianus: 'Inducis malis medicamina ficta.' *Pric.* *Quam in puella videret immedicatum os, &c.* Idem doctissimus Patrum epistola ad Demetriadem virginem VIII. c. 10. 'Fuge lasciviam puellarum, quæ ornant capita, crines a fronte demittunt, cutem poliunt, utuntur pigmentis, adstrictas habent manicas, vestimenta sine ruga, soccosque crispantes, ut sub nomine virginali vendibilius pereant.' Juvenalis optime, quid sit im-

medicatum os, describit: 'Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur Tot medicaminibus, coctæque siliginis offas Accipit, et madidæ, facies dicetur, an ulcus?' *Immedicatum os;* id est, valde medicatum, ut 'incana menta,' apud Virgilium; alia similia. *Scip. Gent.*

Purpurissatas] Meretricium, purpurisso genas inficere. Plautus Truculento: 'Quiaque adeo istas buccas tam belle purpurissatas habes.' Mostellaria: 'Phi. Tum tu igitur cedo purpurissum. Sca. Non do. Scita es tu quidem. Nova pictura interpolare vis opus lepidissimum.' Tertullianus de cultu feminarum: 'quæ cutem medicaminibus ungunt, genas rubore maculant.' Item: 'an cum cerussa, purpurisso et croco, et in illo ambitu capitis resurgatis?' *Colv.* Ms. D'Orv. *purpurisfatios.* J. B.

Illices] Gellius lib. III. cap. 5. 'oculos ludibundos, et illecebræ plenos:' lego in Nostro autem *illitos* h. e. unctos, ὑπογραφομένους. Miles. VIII. 'Prodeunt oculis graphice obunctis.' Arnob. 'oculos fuligine inumbrare' vocat. Hieronym. 'orbes stibio fuliginare.' Ovid. 'Tenui signare favilla:' opponit Varro 'palpebras calliblepharo naturali tinctas.' Favet lectioni nostræ quod præcessit, 'genas purpurissatas:' passim enim conjuncta videas hæc formæ adulteria. Tertullian. de hab. mulieb. 'medicamenta ex fuco quibus malæ colorantur, et ipsum nigrum pulverem quo oculorum exordia producuntur.' Idem in de cult. fæmin. 'Genas rubore maculant, oculos fuligine collinunt.' D. Cyprian. de discipl. virg. 'Oculos circumducto nigrore fucare: genas mendacio ruboris inficere.' Paulinus Carm. 14. 'Non fucis male ficta cutem, neque lumina nigra Pulvere.' Lucian. Δὶς κατηγορ. Φυκίον ἐντριβομένην, καὶ τὸ ὀφθαλμὼ ὑπογραφομένην. Inventores lenocinii hujusce a Xenophonte Medos colligo; obtinet etiam nunc apud mulieres Turcicas, Græcasque. *Pric.* Non male *illiti* oculi jungantur immedicato ori et purpurissatis genis: sed et *illices* oculi recte tribuuntur puellæ, juvenes circumspectanti et oculorum nutu illicienti. *J. B.*

Ad teruncium pridie sumpta] Romani denariis, Græci drachmis computabant. Unde ad denarium solvere, vel ratio ad denarium. Hic *ad teruncium* puto significari usque ad unum numulum, id est, totam omnino dotem a Creditore sumptam esse. *Scip. Gent.*

Præsumptione cassa devorarat] Cicero Verr. III. 'Spe atque opinione prædam illam devorasset.' Salvian. IV. de Gubern. 'Prædam spe atque cupiditate devoraverat.' Boëth. I. de consol. 'Cujus opes Palatini canes jam spe atque opinione devorassent.' Prudent. περὶ στεφ. 'Spe devorat aurum.' *Pric.*

Injicit scrupulum] Miles. I. 'Mihi non parvam incussisti sollicitudinem, &c. injecto non scrupulo, sed lancea.' Nil moveo, moneo tantum posse *spiculo* legi: 'tragulam injicere' certe passim apud Plautum legas: fulcrum validius autem ab hoc loco Tertulliani accedit: 'Non lucernæ spiculo lumine, sed totius Solis lancea.' Extat in Libro ejus de Pudicitia. *Idem.*

Minatur se filiam abducturum] Jure paterno nempe, cujus specimen hoc ex Ennio cape: 'Injuria abs te afficior indigna, Pater; Nam si improbum Cresphontem existimaveras, Cur me huic locabas nuptui? sin est probus, Cur talem invitum invitam cogis linquere?' Junge Afranium: 'Indignum facinus, adolescentes optumos, Bene convenientes, concordes cum viro, Repente viduas facit spurcities Patris.' *Idem.*

Illecebris offrænatum] Miles. VI. 'Unius offulæ præda offrænatum.' Plautus Capteiv. 'Usque offrænatum suis me ductarent dolis.' *Idem.*

De via deflectit] Glossæ Ms. Cl. Puteani: 'Deflectit, deviat:' heic autem *deflectere*, est *seducere*, ὡς τὸ κατ' ἰδίαν ἀποστρέφειν, καὶ ἐξάγειν. ut in Philox. Gloss. *Idem.*

Ultro] Lege *ultra*, h. e. amplius. V. Livineii Not. ad vett. Panegyricos. *Idem.* Ad Plin. Paneg. VI. extr. sed. v. ibi Arntzen. *J. B.*

PAG. 526 *Iram quoque accessisse, non mediocre pertinaciæ adjumentum*] Cicero ad Attic. l. I. Epist. 9. 'Incredibile est quanto mihi videatur illius voluntas obstinatior, et in hac iracundia obfirmatior.' *Pric.*

Exacerbatus] Gloss. 'Ἐκπεχόλωμαι, Exacervatus sum.' 'Ἐκχολοῦμαι, Exacervor.' Eædem, 'Παραπικραίνω, Exacerbo, ad iram provoco.' Gloss. Vindocin. Ms. 'Exasperare, exacerbare.' *Idem.*

Aquariolus] Leno ipse, et conciliator, famulus. Festus: 'Aquarioli dicebantur mulierum impudicarum sordidi adseclæ.' Tertullianus Apologet. cap. 43. 'Primi erunt lenones, perductores, aquarioli.' Hujus nominis quæ origo, intelligi optime potest ex eruditissimi Lipsii Antiqu. Lect. lib. I. cap. 12. *Colv.* Vid. intpp. ad Tertull. l. c. Elmenh. in Ind. et Casaub. ad Lampridii Commod. c. 2. 'aquam gessit ut lenonum minister.' *J. B.* *Aquariolus.* Gloss. Ms. Joan. Bourdelotii, 'Ovariolus,' (leg. *aquariolus*) 'puer lenonis.' Gloss. Philox. 'Bacario, πορνοδιάκονος.' Lamprid. Commodo: 'Gessit aquam ut lenonum minister.' Ubi v. Casaub. et Salmas. ad Vopisc. *Pric.*

Digna cubiculo suo diceret] Vitiata delitescit hæc loquendi forma Libro de Philosophia: 'Dum vitam colit, digna Diis discere:' scribe *dicere.* quod indubie verum esse, patet ex discrimine τοῦ *agere* quod sequitur statim, tum quod *dicta* hæc *Diis digna* non alia videntur quam καλοὶ λόγοι, de quibus supra heic Plato e Zamolxi. *Idem.*

Mortem allaturum] 'Mortem afferre' male Latinum esse crediderunt cum Casaubono seqq. præter Gent. et propterea edidere *illaturum*: contra Mss. et sine causa. 'Afferre mortem' vel Cic. dixit Verr. v. 45. et similia alibi, 'afferre vim,' 'manus,' &c. pro, *inferre.* cf. Bosii Ind. Nepot. et Oud. ad Met. IV. p. 286. b. *J. B.* *Se mihi sua manu mortem illaturum.* Livius Andron. apud Macrob. Sat. VI. 'Nunquam hodie effugies quin mea manu moriare.' Cicero Catil. I. 'Q. Servilius Hala Spur. Melium novis rebus studentem, sua manu occidit.' Idem pro Cælio: 'Qui Consulem incipientem furere atque conantem, sua se manu interfecturum, &c. dixerit.' Milon. X. 'Mortem mihi mea volens manu consciscere.' *Pric.*

Consultas] Scribe *cum saltas*: et sic etiam Lipsius. Indicat Rufinum, pro mollitia sua, fabulas etiam histrionis in morem saltare solitum. *Colv.* Ingeniose Lipsius ita emendavit priorem lectionem *consultas.* Tu, inquit Appuleius, tam ignavus es, ut cum Philomelam, aut Medeam, aut Clytemnæstram saltas, gladium non habeas, quem histriones cum argumentum postulat solent gestare. Hunc gladium non recte idem ille vir eruditissimus cum baculo tragœdorum confundit. Baculum illi semper habuerunt præ manibus, quamcumque fabulam saltarent: gladium non nisi cum cædes erat in argumento. Ac videntur fuisse hi gladii histrionici parvi ad latus vel clunes dependentes, ne gestus agentibus essent impedimento. Propterea legi mox fortasse debet, *tanta formido ferri est, sine clunaclo saltas, non cludine.* *Clunaclum* A. Gellius inter species gladiorum refert: et Festus docet gladium ad clunes appendi esse solitum: quales fere laniorum sunt et coquorum. Propius accedere ad vulgatam lectionem in ea emendanda non quivi.

Qui *sine ludione* corrigunt, et Halicarnassensis Dionysii locum afferunt, ii mihi videntur, ut ingenue loquar, levissime in cognitione antiquitatis fuisse versati. *Casaub.* Vulgati inepte, *consultas.* Elmenh. Ms. Pith. cum Edd. ante Casaub. *consultas.* J. B.

Sine cludine] Hanc vocem, incorrupta modo sit, Lipsius significare vult baculum e ferro, qui histrionibus, et præsertim saltatoribus, olim in manu gestatus: de quo ex aliis etiam scriptoribus notati illi loci Elect. lib. I. Divinavi legendum, *sine ludione.* Tu, inquit, adeo ferrum formidas, ut quamvis Philomelam, Medeam, Clytemnæstram saltes; tamen ludionem nullum adhibeas, quia ei gladiolus e ferro in manu. Nam tales ludiones. Quos Dionysius Halicarnasseus ita describit: *Μάλιστα δὲ ἐκ τῶν περὶ τὰς πομπὰς, τάς τε ἐν ἱπποδρόμῳ, καὶ τὰς ἐν τοῖς θεάτροις γενομένων. ἐν ἁπάσαις γὰρ αὐταῖς προσῆβοι κοῦροι χιτωνίσκους ἐνδεδυκότες ἐκπρεπεῖς, κράνη τε καὶ ξίφη καὶ πάρμας ἔχοντες, στοιχηδὸν πορεύοντες, καί εἰσιν οὗτοι τῆς πομπῆς ἡγεμόνες. καλούμενοι πρὸς αὐτῶν ἐπὶ τῆς παιδιᾶς τῆς ὑπὸ Λυδῶν ἐξευρῆσθαι δοκούσης, λυδιῶνες εἰκόνες, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, σαλίων.* Hanc sententiam nostram de hoc loco suspensa admodum manu proferimus. *Colv.* Ita vulgati. Nec desunt viri docti qui hanc lectionem speciose defendunt. Alii vero scribendum censent '*clunaclo.*' In antiquis exemplaribus, *sine cladio*, hoc est, gladio. Non discedo a vulgatis. Gladio autem accinctos saltasse fabulas, in quibus cædes, præter alios docet Tatianus adversus Græcos. *Wower.* Ita Flor. Rom. Aldus et Baptista Pius in Annot. poster. c. 197. alii, *sine clunaculo saltas* legunt. Vide Lipsii Electa, et Notas Casauboni. *Elmenh.* Multa, sed vana et aliena, Bapt. Pius Annot. poster. cap. 197. Casaub. *clunaculo* legebat, Colvius *ludione:* fere nemo ex interpretibus non heic aliquid commentus est: *τὸ cludine* (quæ ut vulgaria, sic vera lectio) retinendum Lipsius monuit, Libro Elect. I. cap. 28. explanavit autem Marcil. ad Pers. Sat. v. p. 122. *Pric.* *Clunaclo* editum in Edd. Vulc. sec. tert. Sed Mss. *cludine*, in quo acquiescendum. *J. B.*

PAG. 527 *Famosiss. litt.*] Mss. Florent. *formos.* 'Famosæ litteræ' h. l. sunt, de quibus tam multa locuti sunt accusatores, quas tantopere urgent. Alio sensu 'famosissimas litteras' dixit Spart. in Hadr. c. 15. i. e. contumeliæ et odii plenas; et 'famosum libellum' eodem sensu Amm. Marc. XX. 4. cum aliis. *Idem.*

Dementire] Ven. Rom. *dementare:* supra ad Apol. I. *Colv.* V. Colv. supra ad p. 480. *Dementare* cum Edd. Rom. Vic. dederunt Casaub. et Scriv. et est in Ms. Pith. In reliquis *dementire.* cf. Havercamp. ad Tertull. Apol. c. 23. *J. B.*

E tabulario publico] Absurde vulgo: *tabulario Pontiani præsente, et contra scribente Æm.* lectio, quam edimus, apertissima est. *Contrascribere* dixit ut Græci *ἀντιγράφειν.* notum quid sit *ἀντιγραφεὺς* apud oratores Atticos. *Casaub.* Flor. et Aldus *T. Pontiani*, male. *Elmenh.* Antiquam lectionem, quæ Mstorum auctoritate firmatur, solus Scipio Gentilis retinuit. Non nemo in marg. conjecit *tabellario Pontiani*, minori sane mutatione, nec omnino male. Domestici servi erant 'tabellarii.' Cic. ad Div. II. 7. 'paucis diebus eram missurus domesticos tabellarios:' et Trimalcionis tabellarius memoratur Petron. c. 19. Talis igitur 'tabellarius Pontiani' testis fortasse adfuerat, qui manum Pudentillæ, cujus complures epistolas viderat et vel ipse pertulerat, testimonio suo agnosceret, et simul cum Æmiliano et aliis testibus ('testato descripsimus' ait App.) invigilaret, ne quid falsi in describendis litteris

admitteretur. Sed multo melius congruit emendatio Casauboni, in qua adquiescendum videtur. *J. B.*

Contra scribente] Non habeat locum *conscribente*, quod Ursino placuit. *Contrascribere* est quod Græcis ἀντιγράφειν, h. e. γράφειν τὸ ἴσον. Sic *contralegere* dicebantur qui Manuscriptos Codices corrigentibus adstabant, eademque ex aliis Exemplaribus prælegebant. Nota vetus in Cod. Parmensi Marciani Capellæ: 'Fœlix Rhetor emendabam, contralegente Deuterio scolastico meo,' &c. integram in Februis adfert Grotius præstantissimus. *Pric.* Infra: 'At tu, Æmiliane, recognosce, an et hæc mecum testata descripseris.' *J. B.*

Excusabunda se] Pith. *excusabundus se.* Ceterum *se*, fortasse et τὸ *filio*, jungendum τῷ *excusabunda*, non seqq. *causari maluisse.* Vid. Oud. ad Met. II. p. 95. b. et ad l. IV. p. 275. b. *Idem.*

Quod si animo] Leg. *omnino*. *Animo* locum non habet. Neque semel in hac voce peccatum simili modo: quod et monstrarunt jam ante nos alii pluribus exemplis. *Acidal.* Acidalius legit, *quod si omnino etiam.* Non probo: est enim *animo*, id est, non simulate, aut ficte verbis, sed animi judicio. *Scip. Gent. in Append.* Locutio iis inconspecta, qui *omnino* legebant. Ennius: 'Quid ego hæc animo lamentor?' *Pric.* Diserte Acidalii conjecturam ostendit Ms. D'Orv. sed inverso ordine *etiam omnino*. Exquisitior ceterorum Mss. et Edd. O. lectio: quam adhuc servo. *Animo* et *omnino* confusa quoque sunt L. de Deo Socr. p. 679. Ed. Flor. et alibi sæpe, propter scribentium compendia, cf. Jaeger. ad Mamert. grat. act. cap. 26. *Animo*, i. e. sincere, pro quo usitatius, *ex animo*. J. Bos.

PAG. 528 *Quod in judicio subscrib.*] Sensus est: Si revera magus sum, cur alienis verbis, non meismet factis me hic in judicio revincis? Accusatio enim, publice in judicio facta, per *subscriptionem*, majoris est ponderis, quam quæ fit per litteras, privatim datas. *Idem.*

Sed inquieti animi fuit] 'Αντίστροφος, quam subsequitur ἀνάκρισις, 'concedo interim.' *Pric.*

Id foris scripsit] Scribendum forte, *id fors scripsit.* Fors, id est, forsitan. *Colv.* Nisi aliud latet, censeam scribendum *foras*. Casaub. *Foras scr.* V. C. *Sciopp. in Symb.* Non habet cui opponatur seq. *palam*: ne tum quidem, si pro *foris*, *fors* legatur; quomodo alii loco se egregie consulere arbitrati sunt. Legendum arbitror *s. id forte suis scr. quod palam mihi erat obf.* Si *forte* id scripsit, inquit. Nam id volebant adversarii, quod tamen ex ipsis litteris non efficiebatur. Partem enim earum quamdam excerptam, qua causæ suæ serviebant, recitaverant. Partem supra et infra scriptam occultaverant; ut multis verbis ea de re paulo post agitur. *Acidal.* *Foris*, i. e. aliis, ut in Antithesi Terentiana: 'Flagitium est te aliis consilium dare, Foris sapere, tibi non posse auxiliarier.' At ego *fors* fero, quod in quibusd. est. *Pric.* Præfero *foras* cum Edd. Junt. post. Wow. Flor. et Mss. *Scribere foras* dictum ut 'efferri foras' apud Terent. Phorm. v. 7. 65. 'Vides peccatum tuum esse elatum foras:' ibique cit. Cic. Phil. x. 3. Non prorsus damnandum tamen *foris*, exhibitum in Edd. vett. Colv. Cas. Gent. Pric. nam *foris* et *foras* aliquoties promiscue usurpantur. Sic, quod Met. lib. I. p. 67. dicitur 'foris prospicere,' id de Dogm. Plat. II. p. 602. Ed. Flor. est 'foras spectare.' Sed sequendi Mss. Ceterum in *foras* et *palam*, i. e. quum in publicum elatum fuerit, nulla quærenda antithesis. Edd. Vulc. sec. tert. cum Elm. Scriv. *fors* e conject. Lipsii in marg. exhibent: non male quod ad sensum, ut paulo ante 'si hoc forte qui amat scripserit.' Aci-

dalii emendatio nimis abit a Mss. *J. B.*

PAG. 529 *Quod ibidem*] Explicat Florid. ‘ quia eodem tempore.’ Recte : licet exemplum frustra quæsiverim. Sed *ibi* interdum notat *tum*, et adverbia loci aliquoties pro adverbiis temporis usurpantur. Itaque non bene, opinor, ex conj. Vulcanii, Scal. dedit *quod idem*, et inde Wow. Elm. Scriv. *Idem.*

Diverticulum rei] Vel est ille locus epistolæ, ubi se in duas partes dividit, metaphora sumta a via. Prima pars epistolæ lecta fuerat : supererat altera, ‘ quæ similiter,’ &c. Obscurum est, an hoc voluerit Florid. interpretans ‘ discrimen rei.’ Vel est locus, ubi latet fraus, metaphora ducta a semita, quæ devertit nos seorsum a via, unde et *deverticulum* pro latebris ponitur. v. Drakenb. ad Liv. I. 51. Si verior prior explicatio, legendum cum Edd. *diverticulum ;* sin, ut ego credo, altera verior, cum Mss. Pith. et D'Orv. rescribendum *deverticulum :* siquidem vera est differentia verborum *divertere* et *devertere*, quam constituit Drakenb. ad Liv. XLIV. 42. vid. et Burman. Anthol. Lat. lib. V. Ep. 14. Barthius ad Rutil. II. 61. et cf. ad h. l. Scip. Gent. *Idem. Nam ad diverticulum rei ventum est.* Terentius in Eunucho : ‘ ubi ad ipsum veni diverticulum, constiti.’ Id est, ad ipsam quasi semitam fraudum Rufini, ut mox exponit. Cicero pro Roscio Com. ‘ Aliud fraudis, et insidiarum in eodem vestigio diverticulum est.’ *Scip. Gent.*

In memet ipsum vertit corn.] Plautus Pseudolo : ‘ Nimisque ego illum hominem metuo et formido male, Ne malus item erga me sit, ut erga illum fuit. Ne in re secunda nunc mihi obvertat cornua ; Si occasionem capsit, qui siet malus.’ *Colv.* Hæc male induxit Vulcanius. Plautus Pseudolo actu IV. scena 2. ‘ metuo Ne in re secunda nunc mihi obvertat cornua.’ *Elmenh.* Non Vulc. sed Scal. in ejus Ed. sec. seu potius Typotheta omisit hæc. Ms. Pith. *me ipsum.* Wow. Elm. Scriv. cum Edd. Altenb. Bip. hæc verba collocant post *τὰ crimen magiæ :* minus bene. Opponuntur sibi *pro me scripta*, et, *in memet ipsum vertit cornua*, tum dein *ad expellendum crimen mag. dimissa*, et, *vicem mutavit ad ult. contrar. &c.* J. B. *Superest ea pars epistolæ, quæ similiter pro me scripta, in memetipsum vertit cornua.* Id est, me oppugnat. Plautus Pseudolo : ‘ Ne in re secunda nunc mihi obvertat cornua, si occasionem capsit, qui fiet malus.’ Horatius : ‘ namque in malos asperrimus Parata collo cornua.’ Translatio, ut adparet, a tauris iratis et petulantibus : unde et proverbium, ‘ Fænum in cornu gerit :’ de quo elegantissima est narratiuncula Plutarchi in Quæstionibus Romanis : Διὸ καὶ Μάρκου Κράσσου οἱ Ῥωμαῖοι χόρτον ἔχειν ἔφασαν. ἐφυλάττοντο γὰρ αὐτὸν οἱ τοὺς ἄλλους ἐν τῇ πολιτείᾳ σπαράττοντες, ὡς ἀμυντικὸν καὶ δυσεπιχείρητον. οὐ μὴν ἀλλ' ὕστερον ἐλέγχθη πάλιν ὅτι Κράσσον Καῖσαρ ἀφῃρήκει τὸν χόρτον. ἀντέστη γὰρ αὐτὸς ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ κατεφρόνησε. Quæ eo libentius recitavi, quod lucem aliquam maximo historico adferant, qui statim initio Annalium ita scribit : ‘ Et Pompeii Crassique potentia cito in Cæsarem :’ ut in notis ad eum dicebamus. *Scip. Gent. Quæ similiter pro me scripta in memet ipsum vertit cornua.* Infra : ‘ Quæ defensio fuerat, eadem manentibus iisdem literis in accusationem transverteretur.’ Iterum : ‘ Quæ purgandi mei gratia scripta erant, eadem mihi immanem invidiam apud imperitos concivere.’ *Pric. Vertit cornua.* Ita Plaut. Pseud. Græci ἐν αἰτίᾳ ποιεῖσθαι. *Idem.*

Vicem mutavit] Sic primus edidit Scal. in Vulc. Ed. sec. ex emendat. Lipsii in marg. quem sequor auctoritate Mss. Florent. si qua fides excerptis. Ms. Pith. cum Edd. ante

Vulc. sec. *vice mut.* D'Orv. *vile* et pro *mutavit* simpliciter *mu.* In τῷ *vicem* litera finalis absorpta fuit initiali seq. verbi. *Vicem mutavit* bene explicat Florid. 'sortita est diversum munus;' nempe diversum ab eo quod voluerat Pudentilla, quæ *sine dolo* (hoc enim, credo, valet *sedulo* ut Plaut. Capt. IV. 2. 106. 'mihi nil credis quod ego dico sedulo') eam dimiserat. Casaub. et Pric. dedere *vocem mutavit*: quasi epistolam loquentem faciat Auctor. *J. B.*

PAG. 530 *Multa fando, &c.*] Ex illis Cicer. IV. Philipp. 'Multa memini, multa audivi, multa legi: nihil ex omnium sæculorum memoria tale cognovi.' *Pric.*

Plura legendo didicisti, et non pauca experiundo comperisti] Florid. IV. 'Quam equidem non didici modo, verum etiam experiundo comprobavi.' *Idem.*

Palamedes] Quem ego nullo jure inter impostores recensitum puto, cum ex Philostrato Heroic. aliisque constet injuste eum morti datum. Noster Miles. X. ipse, 'inter inclytos Achivorum Duces falsis simulationibus, eruditione doctrinaque præpollens Palamedes damnatur.' Inde inter κακούργους positus ab imperita multitudine, ex cujus sensu certissime heic Appuleius loquitur. *Idem.*

Sisyphus] V. Schol. Aristoph. Acharn. *Idem.*

Eurybates aut Phrynondas] Ita scribendum fuit, non ut vulgo, *Phirinondas.* Sed etiam lege *Eurybatus.* Plato Protagora: ἢ σφόδρα ἂν τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις γενόμενος, ὥσπερ οἱ ἐν ἐκείνῳ τῷ χόρῳ μισάνθρωποι ἀγαπήσαις ἂν εἰ ἐντύχοις Εὐρυβάτῳ καὶ Φρυνώνδᾳ, καὶ ἀνολοφύραι' ἂν ποθῶν τὴν τῶν ἐνθάδε ἀνθρώπων πονηρίαν. Hi duo, humani generis pestes, proverbio veteribus fuerunt, cum improbissimum mortalium quemque, scelestissimum, dolosissimumque designare vellent. Et sic accipiendus Platonis locus. Eudemus: Ἀλλ' οἶμαι οὔτε Φρυνώνδας οὔτε ἄλλος πώποτε τῶν πάλαι πονηρῶν τοιοῦτος μάγος καὶ γόης. Aristophanes Amphiareo: Ὦ μιαρὲ καὶ φρύνωνδα καὶ πονηρὲ σύ. Adi Suidæ Collectanea. *Colv.* *Eurybates* non mutandum in *Eurybatus*: nam utroque modo hoc nomen efferri, monet Eustath. ad Hom. Il. A. vs. 320. ubi est Εὐρυβάτης. *Eurybates* scribitur apud Ovid. Her. Ep. 3. vs. 9. et Hygin. fab. 97. Contra idem hic, famosissimus fraudibus suis, Εὐρύβατος dicitur Luciano, Æschini et Aristænet. lib. I. Ep. 20. vid. Pius in Thes. Crit. t. I. p. 573. *J. B.* *Eurybates.* Harpocration. Aristænet. I. 20. Eustath. ad Odyss. T. *Pric.* *Phrynondas.* Ἀθηναίοις περιβόητος ἐπὶ πονηρίᾳ οὐδὲν ἧττον Εὐρυβάτου. ita Harpocrat. Hesychius: φρυνώνδας, πονηρός. Diogenianus Cent. VIII. Num. 29. Τοῦ Φρυνίχου πάλαισμα scribend. puto Φρυνώνδου. *Idem.*

Macci prorsus et buccones] Scribo, *macci et buccones.* Convicia sat nota, vel ex solis fabulis, quas plures utroque illo nomine inscripsit vetus poëta Pomponius, Afranius, Nonius; etiam Plautum memini uti: sed quia is ad manum non est, versus nequeo adscribere. Iteratum ab Appuleio convicium repono infra hac eadem oratione: 'quid illi existiment nacti non putabo,' possit legi, *macci non putabo*: mihi tamen plus arrisit, *quid illi existiment macci, non putabo.* Stewech. Sic ante nos bene Lipsius Epistolic. Quæst. lib. II. cap. 22. Diomedes Grammat. lib. III. 'Latina Atellana a Græca Satyrica differt; quod in Satyrica fere Satyrorum personæ inducuntur, aut si quæ sunt ridiculis similes Satyris, Autolycus, Barris. In Atellana obscœnæ personæ: ut Maccus.' Quæ studiosorum causa adscripsi, conferenda cum iis quæ ad hunc etiam locum notat maximus ille litteratorum. Μακκοᾷν Græci dicunt, τὰ ἀνόητα ποιεῖν. de quo Suidas: eoque usus Lucianus Lexiphane. *Colv.*

Sic Lips. Epist. Quæst. lib. II. ep. 22. Rom. Flor. et Ald. *Machi*, male. *Elmenh.* Legebat Cælius Rhodiginus *Masthlæ*. Lection. antiqu. l. XI. c. 7. Doctissimus Cressolius *Mattici* scribendum censuit. 'Matticos' (qui et *orici* dicti) vocat 'rictu grandi et patenti ore homines.' Esto, quid interim hoc ad mentem Appuleii? memorat is dolo nobiles, veteratores famosos: poscit sententia itaque ut his *fatuos* opponat; quod etiam fecit sane, voce non inconcinna usus, et quam qui probe intellexerit intactam mittet. Helladius apud Photium Cod. 279. Τὸ μακκοᾷν ἀρχαϊκῶς ἐστι τὸ μὴ κοεῖν, ὅ ἐστι νοεῖν. V. Hesych. verbo Μακκοᾷν. Schol. Aristoph. Equit. Jul. Pollucem XXII. *Pric.* *Macci* leg. et *Buccones*. Maccus et Bucco personæ sordidæ, fatuæ, stultæ, poëtis Athellaneis. Sic Pomponius Bucconem adoptatum et auctoratum, Novius Maccum exsulem, Pomponius Maccum et Maccos geminos inscripsit. *Vir Doct. in Marg. Ed. Basil.* Mss. et Edd. ante Colv. *machi* vel *macchi*: nisi quod D'Orv. *marchi*, addito *mihi*; unde possit in mentem venire *margi* a Gr. μάργος. Sed unice verum *macci*: de qua voce vid. etiam Voss. Etym. in v. et cf. Scip. Gent. in comm. Eandem vocem in nummo contorniato invenisse sibi visus est V. D. in Obs. Misc. vol. VII. p. 135. *Maccus* in ludis videtur convenire ei personæ, quam alias *Sannionem*, Itali *Pullicinellam* vocant. Vid. Obs. Misc. l. c. et Gorii Inscr. Etrusc. t. II. p. 177. *J. B.*

Buccones] Glossarium: 'Buccones, Παράσιτοι, Βουκκίονες.' Isidorus Orig. X. 'Bucco, garrulus: quod ceteros oris loquacitate, non sensu exuperet.' Plautus: 'stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.' *Colv.* *Buccones.* Gloss. Isid. 'Bucco, rusticus, stultus.' Idem Hesych. Βίκος, ἀνόητος. *Pric.* *Macci prorsus, et buccones.* Id est, fatui, stulti. Fuit autem titulus veteris cujusdam comœdiæ *Macci*. Buccones autem, a buccis fluentibus puto dictos, quod signum stultitiæ. Itali, *Buffoni*, scurras adpellant. Mar. Anton. Sabellicus, Maccones dici putat ab anu Macco delira: unde μακκοᾷ, pro 'desipit,' 'delirat,' Aristophanes et Lucianus dixere. Diomedes etiam Grammaticus Maccum pro fatuo poni docet lib. III. ubi ait, in Atellanis fabulis Maccos inseri: et Photius in Bibliotheca ex Helladii Bisantini Chrestomathia, refert, ὅτι τὸ μακκοᾷν, ἀρχαϊκῶς ἐστι τὸ μὴ ἀκούειν, ἢ τὸ μὴ ἀκούειν, ὅπερ τὸ νοεῖν ἐδήλου. Ubi vides et significationem verbi, et originationem vetustissimam. *Scip. Gent.*

Robore] Emendandus Festus: 'Robur quoque in carcere dicitur is locus, quo præcipitatur maleficorum genus, quod ante arcis robustis includebatur.' Val. Max. lib. VI. 'Quin etiam familiares eorum, ne quis Rom. populi inimicis amicus esse vellet, de robore præcipitati sunt.' Is 'Robustus Codex' Plauto, Pœnulo: 'Lachanam vos, quos ego jam detrudam ad molas, Inde porro ad puteum, atque ad robustum Codicem.' Et 'Robustus carcer.' Curculione: 'Delicatum te, hodie faciam, cum catello ut accubes. Ferreo ego dico. CA. At ego vos ambo in robusto carcere Ut pereatis.' *Colv.*

PAG. 531 Καὶ ἐρῶ; καὶ ἐλθέτω νῦν πρὸς ἐμὲ ἕως ἔτι σωφρονῶ] Vulgati codices, καὶ ἔρως ἐλθέτω νῦν πρὸς ἐμὲ, ἔτι σωφρονῶ. scripsimus, καὶ ἐρῶ. Ubi enim amoris erit aperta confessio in his verbis, ni ita legas? ἕως ante ἔτι ex sequentibus locis restituimus. Sensus est, Vos Magum dicitis Apuleium, et me ab eo Magicis cantaminibus in amorem illectam: ita est: amo illum; et conjungi cum eo volo, dum adhuc sum meæ spontis. Elegantius scripseris Ναὶ ἐρῶ. fortasse etiam ἔλθετε, non ἐλθέτω, legendum. Suadere videntur ista aliquanto post: 'Pudentillam quæ scripserat dissimulamenti et

deridiculi causa, ἐλθέτω ἕως ἔτι σωφρονῶ, post hasce literas evocasse ad se filios et nurum.' Nam si ego illum locum recte capio, legendum ibi ἔλθετε· quod si eo loco, etiam in aliis omnibus ubicunque ista periodus extat. Scribemus ergo: Καὶ ἐρῶ. καὶ ἔλθετε πρὸς ἐμὲ, ἕως ἔτι σωφρονῶ. multo commodiore sensu. *Casaub.* Schickeradus καὶ ἔρως ἦλθε τοίνυν πρὸς ἐμέ. Vide Casaubonum. *Elmenh.* ναὶ ἐρῶ. Ἔλθετε νῦν πρὸς ἐμὲ, ἕως ἔτι σωφρονῶ. Sic Græca hæc edenda putavi ex correctione Casauboni, cum Florido. In Mss. quorum varias lectiones consulere potui, exstare non videntur, uti nec in Edd. multis vett. In ceteris ante Casaub. legebatur καὶ ἔρως ἐλθέτω νῦν, &c. Alteram Casauboni correctionem καὶ ἐρῶ, καὶ ἐλθέτω, &c. et ipse admisit, et Gent. Wow. Elm. Pric. Scriv. καὶ certe locum hic habere non videtur. Nam Ἀπουλήϊος μάγος, καὶ ἐγὼ ὑπ' αὐτοῦ μεμάγευμαι, dicuntur ex persona Pontiani et Rufini: sed ἐρῶ ex persona ipsius Pudentillæ, nam ea respexit in fine Epist. p. 532. ὅτι δὲ ἐρῶ, αἰτία ἡ εἱμαρμένη ἔφυ. Minus bene itaque copulativa particula καὶ, quam affirmativa ναί. Non legendum quoque esse ἐλθέτω, scil. Appul. bene ostendit Florid. ad p. 538. 'Pudentillam, quæ scripserat dissimulamenti causa et deridiculi ἔλθετε ἕως ἔτι σωφρονῶ, post hasce literas evocasse ad se filios et nurum.' Recte itaque ἔλθετε, filii ambo, et nurus: alioqui mallem ἐλθὲ τοίνυν. Ceterum ἕως hic, non infra, male delet Bas. sec. et inde Colv. et Elm. Typothetæ error τὴν pro νῦν e Vulc. Ed. sec. in tert. et Wowerii propagatus est. *J. B.*

Quæ Græce interposuit] Rufini ergo aliquæ partes fuerant, in caussa dicenda? Non puto: itaque lego, *quæ Græce interposui.* Casaub. Hæc verba temere e Glossa interposita judico. Superioribus seculis cum Græce parum aut nihil vel intelligere vel etiam legere possent, fuit forte, qui ad oram sui libri notavit, de illis verbis Apuleium loqui, quæ Græce interposuisset. Fuit deinde mox alius, qui notatiunculam illam in ipsum Auctoris textum transtulit, unde nunc demum me indice vicissim ejiciatur. Alias eam solam Epistolæ partem Græcam fuisse efficeretur; quod secus. Nam et alia multa indidem legimus postea, imo Græce totam scriptam certum est, et paret infra aliquot paginis. *Acidal.* Hæc verba omnia e glossa irrepsisse Acidalius putat, me adprobante: quid enim de illis verbis admonere fuit, quum tota epistola Pudentillæ Græce perscripta esset? *Sc. Gent. in Append.* Lectio corrupta. Tu hoc modo inverte *H. i. v. quæ Græce interposui, Rufinus sola excerpta:* sed nec sic locum penitus restitutum puto. Credo Apuleium scripsisse *Hæc ipsa verba Rufinus sola excerpta, &c.* et quæ in medio vides Glossematium esse. *Pric.* Edd. post Casaub. *q. Gr. interposui:* quam lectionem suspectam mihi facit et veterum librorum auctoritas, et ipsa istorum verborum collocatio post τὸ *Rufinus:* quare accedo ad Acidalii sententiam. *J. B.*

Turbabat] Οὐδετέρως, sic sæpe Tacitus: et ita Græci ponunt ταράσσειν suum. *Pric.*

In medio foro bacchabundus] Lucian. Ἐκώμαζε διὰ τῆς ἀγορᾶς μέσης. Julianus: Παραφρονήσας, ὥσπερ οἱ θεόληπτοι, δημοσίᾳ βοῶν ἤρξατο κατὰ τὴν ἀγοράν. Nicet. in Andron. Comneno: Διὰ τῆς Λεωφόρου μέσης, καὶ τῆς ἀγορᾶς διιὼν, καὶ πᾶσι διαπρυσίως φθεγγόμενος. Minuc. Octav. 'Hi sunt et furentes quos in publicum videtis excurrere, &c. sic insaniunt, sic bacchantur, sic rotantur,' &c. Miles. VIII. Noster: 'Amens et vecordia percita, cursuque bacchata furibundo, per plateas populosas, &c. fertur.' Infra heic: 'Totum forum tumultu compleasent.' *Idem.*

Proquiritabat] Facile crediderim scripsisse Apuleium *porro quirit.* 'Quiritare' juxta Varronem l. v. de L. L. dicitur is, qui Quiritium fidem clamans implorat. Exclamabant autem plerumque hac voce. Laber. mim. 'Porro Quirites, libertatem perdimus:' ut citatum a Macrobio. Priapei auctor incertus: 'Porro (nam quis erit modus?) Quirites, Aut præcidite,' &c. Etiam Noster supra aliquoties: cujus loca parcemus adducere, quoniam ea aliis notata quædam, quæ non lubet vel leviter delibare. Omnibus autem ferme locis in *pro* depravatum fuit. Nec apud hunc modo, sed Plautum quoque et alios. Quod pene autem oblitus eram, paulo aliter quoque eundem locum distingues: *Turbabat impurus hic; in medio foro bacchabundus Ep. sæpe aperiens, Porro quiritabat: Apuleius magus.* Statim *qui pro me ferret* leg. *q. p. m. foret,* aut si quid melius potest inveniri. Alii legunt *faceret,* alii *staret.* Acidal. Ipsam illam formulam *porro quirites* (de qua in primis vid. Brisson. de Form. VIII. 21.) suspectam esse viris doctis, videre est e Gentilis nota ad h. l. et Voss. Lex. Etym. in v. 'Quiritare:' sed vide Burman. ad Anthol. Lat. l. v. Ep. 26. Utut est, *proquiritare* loco non movendum. Factum est verbum ad similitudinem τοῦ *provocare,* et legitur non solum h. l. sed et apud Sidon. Apollin. VIII. 6. ubi vide et Savaronis notas ad p. 502. Ms. D'Orv. *perquiritare.* J. B. *Proquiritabat.* Elegantissime dictum: præcessit enim, eum 'in foro bachabundum' hæc jactavisse. Verbum factum a *Pro* et *Quirites.* Sic enim inclamare solebant, qui opprimebantur, 'Pro, Pro, Quirites.' Perperam in Laberii mimo legitur, 'Porro, Quirites, libertatem amisimus.' Rescribe, *Pro, Pro, Quirites.* Similis illa Græcorum inclamatio, γοῦ, γοῦ. Sed hæc natura ipsa homines docuit, et expressit: illam Juris Romani usus. Inde, 'ejulare' et 'jubilare,' quod Antiquis significabat, lamentatione voceque rustica inclamare, ut 'quiritare' urbana, Varrone et Festo testibus. *Scip. Gent.* *Proquiritabat.* Sic in Milesiis lib. x. expressit: 'Magnoque fidem ejus protestata clamore, et populi concitato tumultu.' Iterum lib. II. 'Vos in hanc rem, boni Quirites, testimonium perhibetote.' *Proquiritare* ergo est βοᾷν, διαμαρτύρεσθαι. Demosthenes: Διεμαρτύρου βοῶν, καὶ κεκραγώς. Glossæ Isidori: 'Quiritare, Populare.' *Pric.*

Qui pro me ferret] Scripserat uxor Apuleii ad Pontianum filium, imo acriter objurgarat, quod eundem, quem paulo ante omni modo commendasset, nunc Rufini impulsu, ut magnum diffamaret, has literas nactus Rufinus, eam partem, quæ de maleficio agebat, cuilibet ostendit: quæ supra infra adscripta erant, occultavit: quare magnam sibi apud imperitos invidiam concitatam Apul. queritur: neque vicissim fuisse, qui ejus partes tuerentur: hinc ego ex mente illius putabam scribi posse, *nemo erat qui pro me staret.* Verbo altercationibus percommodo. *Steweck.* Scripserim *pro me faceret:* vel, *pro me esset.* Colvius. *Ferret* eleganter pro referret. Simplex pro composito: quod apud optimos scriptores creberrimum. Non ergo audiendi qui *faceret* aut *esset* volunt scribi, aut *staret.* Sic in libro De Deo Socratis, *cerni* pro *discerni.* 'Natura neque uno neque gemino modo, sed pluribus cernitur.' *Casaub.* *Nemo erat, qui pro me foret.* Sic forsan legendum. Mox Fulv. *Hæc et id genus alia.* Sciopp. in Symb. Magna de voce ultima controversia est. Legit hic *foret,* ille *faceret,* alii *esset* et *staret.* Doctior his omnibus et in Apuleio tritior, Casaubonus, *ferret* pro *referret.* In de Dogm. Plat. 'Nec omnia ad Fati sortem arbitratur esse ferenda.' *Pric.* Contra Edd. et Mss. sollicitandam

non puto locutionem *ferre pro aliquo*, i. e. dicere pro aliquo, alicujus causam suscipere. Ceterum loco Auctoris de Dogm. Plat. cit. a Pric. qui est p. 584. Ed. Flor. edidi *referenda* ex Mss. jubente Oudend. *J. B.*

Multa sunt quæ sola prolata, calumniæ possint videri obnoxia] Geta Terentianus Phorm. IV. 4. 'Nihil est, Antipho, Quin male narrando possit depravarier: Tu id quod boni est excerpis, dicis quod mali est.' Supra heic: 'Nihil in rebus omnibus tam innoxium dices, quin id possit aliquid aliqua obesse: nec tam lætum quin possit ad tristitudinem intelligi.' Video in Glossis Isidori, 'Subsicivus, malus interpres:' si major menda non subest, scripserim *subsecivus:* nempe 'qui excerpendo et quasi subsecando bene dicta depravat:' puto vix commodius exponi eam vocem posse. *Pric.*

Pag. 532 *Cujatis oratio*] Id est, quævis. Alibi hoc verbum legere me non memini. Non dubitandum tamen quin proba et antiqua vox sit, ut *cujas* inde facta. Cicero pro L. Cornelio Balbo post illum versum Ennii de Hannibale: 'Hostem qui feriet, mihi erit Carthaginiensis.' ita subjicit: 'Quisquis erit, cujati fiet, id habent omnes leve, et semper habuerunt.' Puto subintelligi, patria, vel gente: ut sit, ex quacumque gente, vel civitate fiet. *Scip. Gent.*

Si ea quæ ex prioribus nexa sunt, principio sui defraudentur] Demosthenes: *Νόμους τοὺς μὲν μεταποιεῖν, τῶν δ' ἀφαιρεῖν μέρη, οὓς ὅλους δίκαιον ἦν ἀναγινώσκεσθαι.* V. heic Gentilis Notas. *Pric.*

Recognosce an] Legebam, *recognosce mecum an, &c.* Supra: 'Quæ tu mecum Maxime recognoscis:' et in Floridis III. 'Vos ea mecum recognoscite:' aliud jam velle Apuleium video. 'Mecum descripseris' dixit, quia etiam Æmilianus adfuit. Supra: 'quas literas e tabulario publico, præsente et contra scribente Æmiliano, testato descripsimus.' *Idem.*

Ὡς μοχθηροὶ ὑμᾶς] Vulgo *ἡμῶν*. *Casaub.* *ὑμᾶς* dedi cum Casaub. et seqq. quia *ἡμῶν* sensum habere non videtur. An leg. *ὡς μοχθηροὶ ἡμῖν?* quod an notare possit homines qui nobis, i. e. nostræ familiæ, molestiam creare cupiunt, non affirmo tamen. Sane, quod tum abest casus post *ἀναπείθουσιν*, id non adeo ægre ferendum puto in epistola: aut possis pro *τε* legere *σε*, ut *μοχθηροὶ* substantive ponatur. Melius sane ad unum Pontianum tum oratio vertetur, quam in lectione *ὑμᾶς*, ad plures. Erat enim objurgatio matris ad filium, quod de Rufini sententia Appuleium magum dictitaret. Præcedit quoque *αὐτὸς ἔπεισε*. *J. B.*

Ita ut partim vocales] Jocus apertior quam qui interpretationis egeat. *Pric.*

Pinnis apta] Exquisite pro *cui pinnæ aptæ sunt.* Eadem locutio apud Cic. III. de Off. 29. V. Ern. in Cl. Cic. v. 'aptus.' cf. Noster de Deo Socr. p. 678. Ed. Flor. Ennius cit. a Gent. 'O fides alma, apta pinnis, jusjurandum Jovis.' *J. B.*

Sibi potius aud.] *Sibi audirent ἀρχαϊσμὸς*, imitatione, ut videtur, Pacuvii: Illius sunt hi versus. 'Nam istis qui linguas avium intelligunt, Plusque ex alieno jecore sapiunt quam ex suo, Magis audiendum, quam auscultandum censeo.' *Casaub.*

Pag. 533 *Veritas interversa*] Xixtus PP. in epist. ad Cyrilli Alexan. tom. I. Concil. Rom. fol. 694. 'Novimus frequenter calumniis patere veritatem, nec tamen unquam posse falsitate superari.' Docte Polybius lib. XIII. fol. 673. *Elmenh.* *Detectum mendacium est, veritas olim interversa, nunc se effert.* Cicero pro Cluent. 'Improbitate depressa veritas emergit, et innocentiæ defensio interclusa respirat.' Phœbadius contr. Arrian. 'Ut malum, quod sub opinione verborum simplicium latet, deprehendatur: et mendacio detecto, veritas interclusa respiret.' Optat. Milevit. contr. Do-

nat. lib. I. 'Jamdudum, &c. inter caligines quas Livor et invidia exhalaverat, latere veritas videbatur, sed jam, &c. revelata est.' Suaviter autem an apposite magis Polybius Eclog. lib. XIV. Scriptor gravissimus? Καί μοι δοκεῖ μεγίστην θεὸν τοῖς ἀνθρώποις ἡ φύσις ἀποδεῖξαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ μεγίστην αὐτῇ προσθῆναι δύναμιν. πάντων γὰρ αὐτὴν καταγωνιζομένων, ἐνίοτε καὶ πασῶν τῶν πιθανοτήτων μετὰ τοῦ ψεύδους ταττομένων, οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτὴ δι' αὐτῆς εἰς τὰς ψυχὰς εἰσδύεται τῶν ἀνθρώπων, καὶ ποτὲ δὲ πολὺν χρόνον ἐπισκοτισθεῖσα, τέλος αὐτὴ δι' αὐτῆς ἐπικρατεῖ, καὶ καταγωνίζεται τὸ ψεῦδος. *Pric.*

Velut alto Barathro, &c. emergit] Virgil. 'Imo se emergere hiatu.' *Idem.* Non est Virg. sed Severi Ætnæ vs. 118. *J. B.*

Nubendi seu rationem, seu necessitatem, Fato ascribit] Cui omnes plerosque etiam malæ mentis impetus Majorum cæca scripsit ignorantia. Panægyrist. ad Constantin. 'Usurpabo illa communia omnium factorum patrocinia, quæ tamen plerumque etiam a sapientibus adseruntur, neminem hominem peccare nisi Fato, et ipsa scelera mortalium actus esse Fortunæ.' Specimen e veteri lapide non importunum cape.

D. M.
L. ÆMILII VICTORIS. QVI PRIDIE.
NATALEM SVVM. VICESIMVM. ET.
SECVNDVM. PRVNA. IN PENSILI.
POSITA. VRGVENTE. FATO.
SANVM. IPSE. NECAVIT. SE. &c.

cum autem in aliis plurimis quæsitum hoc patrocinii videamus, tum præcipue in Amoribus, et inconcessis cupidinibus. Libanius *Progymnas. contr. homicid.* Κάλλους τις ἡττηθεὶς ἀδικεῖ μὲν, ἀλλ' ἔχει παραίτησιν, ἐβιάσθη γὰρ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ πρὸς τὸν Ἔρωτα δυναστείαν ἀνταίρειν οὐκ εὔπορον. Plautus Aulul. 'Deus mihi impulsor fuit, is me ad eam illexit.' Pater filium præ amore decumbentem excusabundus apud Lucianum de Dea Syria: οὐκ ἐθέλων ταύτῃ τῇ συμφορῇ ἔσχετο, ἀλλά οἱ ἡ νοῦσος ἀεκουσίη. Miles. X. Noster: 'Mulier seu naturaliter impudica, seu fato ad extremum flagitium impulsa.' Plura non congero, occupavit omnem heic diligentiam Cl. Desid. Heraldus ad Tertulliani Apologiam. *Pric.*

Ex otio] Id est, ne falsi aliquid in iis machinari possetis, majori spatio temporis concesso. *Scip. Gent.*

PAG. 534 *Præcipitasti*] Vim hujus verbi Gentilis non assequutus videtur. 'Præcipitare,' est 'prævenire,' 'præcipere,' 'præoccupare.' Miles. IX. 'Præcipitante consilium periculi præsentia.' *Pric.*

Subnervasti] Putabam scribendum *suppernasti.* Sed nihil mutandum. *Subnervare* vetus et proba vox est, idem significans ac *suppernare,* similique analogia facta. Ea dictione memini veterem Bibliorum interpretem exprimere aliquot locis Hebræum עקר quod est succidere suffragines: ut II. Samuelis cap. VIII. ubi LXX. verbo παραλύειν utuntur: et Josuæ capite XI. bis: ubi LXX. νευροκοπεῖν pro eo dixerunt. Glossarium, 'νευροκοπῶ, subnervo.' *Casaub.* Philox. νευροκοπῶ. Vet. Bibl. Interp. II. Sam. VIII. Jos. XI. *V. D. in marg.* Addit Scip. Gent. Chrysostomi interpretem, quem opinatur esse Theodorum Gazam 'Subnervavit Diaboli potestatem,' et, 'ne succidamus nervos nostros istis cohabitationibus.' Citat id. Gent. Ennium: 'Succidere pernas.' cf. Fest. in 'suppernatus,' unde 'Suppernasti' adscitum a Scal. in Ed. Vulc. sec. Sed Mss. Florent. Pith. *subnerviasti;* quod non pro nihilo habendum. Nonius: 'Nervi masculini sunt, sicuti plerumque: Nervia femininum apud doctos lectum et sæpe.' Docta autem et exquisita sectatur App. *J. B.* *Subnervasti.* Vet. Onomast. 'Subnervo, ὑπονευρίζω.' Gloss. 'Νευροκοπῶ, Subnervo.' Demosth. ὑποτέμνειν τὰ νεῦρα. Festus 'suppernare.' Noster in Mi-

[illegible] Pr[illegible]

[illegible]

Sed non ego amens] [illegible]: [illegible] Graeci [illegible] et parum prudentis. Casaub. Leg. [illegible] Facie et [illegible]. Plaut. Pers. Sc. [illegible]. 'Sed summe ego stultus.' Ascon. [illegible] quod ineptus vel stultus aut impudens. Quomodo et [illegible] dicitur Plauto in Poenul. 'Sed nimis sum stultus, nimium fui indoctus, ne illi audeant id facere.' Scip. Gent. Lego, summe. Plautus Persa Act. I. Sc. 2. 'Sed summe.' &c. Correctio comica. Brunt. Differunt nacius et nactus, quemadmodum 'nactus est' et 'nacitus.' cf. Ind. Reponitur autem h. l. nacitus, i. e. stolidus, quod a Scalig. e Vulcanii conj. et deinde a seqq. exhibitum, videtur confirmari Mss. Florent. quare et ego edidi. Ceterum cum Ed. Junt. post. sustuli interrogationis notam, quae in reliquis Edd. conspicitur post perdunt. Sunt haec simpliciter affirmantis et corrigentis cum irrisu ea, quae prius dicta erant. Declarat id conjunctio sed, quam ignorat Ms. D'Orv. J. B.

Matri suae] Vulgo, matris suae. Illud ante has Imperatoris Pii statuas quam vim habeat intelligunt, qui meminerunt, sub Imperatoribus capital fuisse ante principis imaginem vel nudasse se, vel obscœni aut dixisse aut fecisse quidquam. Id crimen impietatis historici nominant. Casaub. Matre suae cum Mss. et Edd. vett. servarunt Elm. et Scriv. et cepisse [illegible] aliquid, sine dativo personae, recte dictum. cf. Plaut. Most. I. 3. 142. seq. Most. II. 2. 57. Sed tum dicere deberet Auctor in matre sua, non cepisse atque matris, est, stupra, quae revera committit mater, ei objicere: quare, et ob seq. objectat, amplector Casauboni correctionem. J. B.

Ante has Imperatoris Pii statuas] Fuit semper quum animadverteretur severe in quævis facta dictave turpia, si vel mere Imperatorum statuæ in conspectu essent. Primum tam immani cultus delictum video Augusti simulachris exhibitum. Suetonius Tiber. 'Statuæ quidam Augusti caput demserat ut alterius imponeret; acta res in Senatu, et quia ambigebatur, per tormenta quæsita est. Damnato reo, paullatim hoc genus calumniæ eo processit, ut hæc quoque capitalia essent, circa Augusti simulacrum servum cecidisse: vestimenta mutasse: nummo vel annulo effigiem impressam latrinæ aut lupanari intulisse,' &c. Ridiculas ineptias! non quæ ad Epictetum Arrianus Dissert. II. 8. Ἀγάλματος τοῦ θεοῦ παρόντος οὐκ ἂν τολμήσαις τι τούτων ποιεῖν ὧν ποιεῖς, utcumque pro temporum cæcitate tolerabilia erant. Pric.

Suspiritus] Melesia vi. 'suspiratus' dixit: et ita forte hoc loco legendum. Ovidius XIV. Metamorph. 'Respicit hic vates: et suspiratibus altis Nec Dea sum, dixit.' Appuleius: 'Vetisque crebros intermiscet suspiratus.' Scip. Gent. Fallit Gentilis hoic et alibi suspiratus legens. V. quæ Colvius notat ad Miles. I. Pric. Ed. Junt. post. suspiriis: ut semper variatur in hac voce apud Nostrum. v. Comm. ad Met. lib. I. p. 32. b. cf. Ind. Mss. et Edd. suspiritus. J. B.

Amorem reveris] Tu (inquit) filius matris amorem arguis: alibi e converso, Miles. v. 'Mater autem Tu, et præterea cordata mulier, filii tui la-

sus explorabis curiose? et in eo luxuriem culpabis? amores revinces?' *Pric.*

PAG. 535 *Tune quod in cubiculo agat p.*] Magnam tenebricosæ sententiæ lucem attulerit qui eam ita concipiet: *Tune quod in cubiculo agat perquiris, ne mater tua amatrix, sed omnino fœmina? estne ut in ea cogites nisi unam parentis religionem?* Ne mater tua, ἀρχαϊκῶς, pro nedum, vel, non dicam mater tua. Sic ante bis locutus hoc lib. quare merito illa nobis suspecta vulgi scriptura, *ne mater tua non dicam amatrix.* Scalpellum (nisi habes ipse aliquid melius) adhibe, et illa mihi reseca, *non dico:* quæ verba isto quidem loco non emam vitiosa nuce οὐδ' ἰσχάδος μιᾶς. *Casaub.* Obscura et involuta recte emendabis hoc modo: *Tune q. i. c. agat perquiris, non dico mater tua amatrix, sed omnino femina? Estne ut in ea cogites nisi unam parentis religionem?* Wower. *Tune quid in cubiculo agat perquiris, ne mater tua non dico amatrix, sed omnino fœmina.* Ita hunc locum constitui ex Msto Florentino, quem male pervertit Vulcanius in postrema sua editione. *Elmenh.* Ita hæc cudi voluimus, præeunte Casaubono. Libri anteriorum editionum: *Ne mater tua non dico amatrix, &c.* Pric. *Tune quod in cubicula agat, perquiris? ne mater tua non dico amatrix, sed ne omnino femina est? ne tu in ea cogitas, nisi unam parentis religionem?* Hæc est lectio Edd. ante Vulc. sec. neque Mss. in his quidquam mutant, nisi quod in Florent. pro *quod* sit *quid*, receptum ab Elm. Scriv. Flor. et in Ms. Pith. *perquiras*, cum Salm. in marg. In Ed. Vulc. sec. operarum, credo, culpa, omissa sunt *perquiris, ne mater tua non dico amatrix*, item *ne* post *sed*, quod non exsulat a Florent. ut credas forte ex Elmenh. nota. Ejicienda esse *non dico*, interpretamentum τοῦ *ne*, pro *nedum*, i. e. *non dico*, manifestum est: quare ejeci illa cum Pric. et Flor. Sequentia præter Gentil. Editiones post Casaub. ad hujus mentem ita exhibent *estne ut in ea cogites nisi unam parentis religionem?* Insuper Scriv. prius *ne* mutavit in *næ*, hoc modo: *næ mater tua non dico am. sed o. femina; estne ut in ea cog. n. u. p. rel.* quod comparet etiam in Edd. Altenb. et Bip. Tum *mater tua, &c.* nominativus absolutus fuerit, quales in Auctore nostro haud raro inveniuntur. Hoc tamen loco id mihi non placet: et adhucdum sequor Casaub. Pric. Flor. *Tune quid in cubiculo agat perquiris, ne* (i. e. non dico) *mater tua amatrix, sed omnino femina:* nam si in universum putidæ hoc curiositatis, quærere quid in cubiculo agat femina amatrix, quanto magis hoc inverecundum in matre. Quoniam tamen in Mss. O. et Edd. vett. post *sed* conspicitur *ne*, inde legendum putem *sed enim*, quæ particulæ sæpe apud Nostrum conjunguntur. v. Ind. *Enim* in Mss. scribitur *en̄:* unde prius omissa lineola factum *ne*. J. B.

Uterum tuum] Plaut. Aul. A. IV. Sc. 7. 'Uterum dolet.' *Brant.* Add. Nonius cap. 3. n. 258. *J. B.* *O infælix uterum tuum!* Tacit. Annal. II. 'Infælix fæcunditas.' Sidonius II. 8. 'Fæcunditas infortunata.' Cicero Philipp. II. 'Fæcunditatem calamitosam?' *Pric.*

O Infausti decem menses] Quibus te in utero gestavit. In Veterum scriptis, ipsisque adeo legibus semper decem menses nominantur ad legitimum pariendi tempus. Sed nimirum lunares intelligendi sunt, vel annus Romuli, ut Ovidius in Fastis, et alii testantur. Idem observasse Æolas ex Homero constat: Χαῖρε, γύναι, φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ Τέξεις ἀγλαὰ τέκνα. *Scip. Gent.*

Vipera, ut audio, exeso matris utero in lucem proserpit] Considerate adjecit, *ut audio:* nam dubia ea res, et multis non credita. Eodem temperamento usus elegantissimus Poëta Aurelius Prudentius in Hamartigenia: 'Sic vipera (ut aiunt) Dentibus emoritur fusæ per viscera prolis.'

Ex Plutarchus libro de Garrulitate: [illegible] Photius ex Philostrato lib. de Apollonio: [illegible] Photius in Bibliotheca pag. 541. *Idem.*

Vivens et videns] 'Vivus vidensque pereo' apud Terent. Eun. Lucret. lib. III. 'Mortua cui vita est prope jam vivo atque videnti.' Marc. Tull. pro Quintio: 'Vivo videntique funus ducitur.' [illegible] *Brant.* Vid. Casaub. ad Theophr. Charact. 14. Lambin. ad Lucret. III. vs. 1059. *J. B.* *Vivens et videns*] Homer. [illegible] vertit Priscianus. 'Vivo, et in terra videnda.' *Pric.*

Viscera intima protrahuntur] Miles. VI. 'Canes et vultures intima protrahent viscera.' Eustath. [illegible] Scriptor. lib. VI. [illegible] Ovidius: 'Viscera nostra, tuæ dilacerantur opes.' *Idem.*

Ob quatuordecim annorum longas alimonias] Nam et liberi parentibus educationis velut præmia quædam pendebant, lege (si memini) Solonis apud Laërtium. Hesiod. Ἔργ. α. [illegible] ubi Tzetzes: [illegible] Etiam apud Hebræos video moris fuisse. V. Theophilact. ad Evang. Matth. cap. 15. comm. 5. *Idem.*

Pag. 536 *Virenti parentia*] Savar. ad Sidon. lib. VII. Epist. 6. *Idem.*

Nondum pener] Quia nondum in vires gelatus. hinc de Triumviris Dio proscriptione grassante: [illegible] Similis religio circa virgines capitis damnatas, quas priusquam morti traderen-

tur, corruptas le
nal. v. Sueton. T

Impetibili] Co
pibili: sed recep
Glossæ veteres:
[illegible]
vox hac notione,
gunt plures quan
prie impetibile id
ohnoxium, quod
Solinus de Cham
bilis est coraci:
tus est, victorem
teremptus.' Nisi
non est alius S
eam vocem usurp
hac vocabulum a
reprehensioni ob
Appuleii. Symm
libri noni: 'Nam
impetibile est,
fronte mœsta late
In alia omnia it
Glossarium scrip
[illegible]
terpretatur quasi
vim haberet; no
ita usurpatum no
memini. Ab ead
dem, 'Impeteius,
tius. *Casaub.* A
an Voss. in Etym
deducas a *patiendo*
nequit; quo sens
ciatus' Plin. dixit
gendi Solin. et Sy
tibili. Turpi, ut e
Casaubonus. Id
'Grave hoc et im
vett. Jureto ad e
'Impetibile, imp
Ego tamen aliqu
Impetuoso positu
obvia, quæ sceleri
buit. Nemo te
vam ut turbante
talia apud alios
thorem nostrum.

Athenienses quid
[illegible] Ol
Not. Delph.] Ea

rat apud Photium: nec aliena de Cæsare Plinius VII. 25. *Idem.*

PAG. 537 *Profecto non abnueres pudore tamen al.*] Fulvius. et mox; *Cur ego blandirer.* Sciopp. in Symb. Quæ sententia ex his elici possit non disputo. Veram lectionem antiqui Cod. asserere non verebor. Ea est: *profecto non abnueres, pudore tamen al. imp.* Si omnino non auderet, nullo jam opus pudore, quo impediretur. Ut autem notet impudentiam Pudentis: Tu, inquit, si juberereis in hoc cœtu poëtam lasciviorem legere, non abnueres quidem: ita te nullus ejus respectus, quæ tua est impudentia, inhiberet, aliquis tamen pudor impediret. *Wower.* Ex vet. Cod. Wower. *non abnueres:* quod etsi γνήσιον non duxerim, melius vulgato putem. Sed et periodus hæc corruptior quam quæ facile emendari queat. *Pric.* Fulvii lectionem, quam in ejus Cod. Ms. inveniri ait Wow. in Var. Lect. de quo tamen dubito, expressit Scriv. Ut voluerit Auctor summam Pudentis impudentiam notare, et simul insignem concionis, coram qua loquebatur, prædicare gravitatem; ut quæ impudentissimum etiam non posset non movere. Non displicet mihi hæc lectio, neque tamen omnino placet. Desidero sane scripti codicis expressam auctoritatem. Interim pro seq. *tamen*, ut hucusque editum legitur, e Ms. D'Orv. dedi *cum*, quod sensum reddit perspicuum. *J. B.*

Si ullas attigisses] Non me fugit sententia, quæ ex verbis istis elici possit: perplacet nihilominus conjectura, etsi diobolaris, *attigisses: at quam ausus es.* Quasi audaciam et impudentiam istius facti reprehendat: D pro T immigrasse suspicor et loco sequenti, verbo extremo: 'hic qui epistolam Pudentillæ Græcatiorem legere non poterat, hanc ut suam facilius legit et aptius commendavit:' nam ut ego scriptoris mentem perspicio, harum literarum (quod ipsemet illas concinnasset) non lectorem modo, verum et interpretem, et quasi commentatorem probum fuisse. *Stewech.*

Scilicet ne semel peccasses] Supra: 'Peccatum semel ut bonus quisque postea sollicitius cavet, ita qui ingenio malo est, confidentius integrat.' *Pric.*

Obtuto capesseret] Recte fortassis *actutum capesseret.* Colv. In vulgatis, *obtuto:* scripsimus *oblivio*, ex conjectura, qua nullæ γραμμικαὶ δείξεις certiores. *Casaub.* Leg. *obtuto facesseret.* *Obtuto* pro *obtutu* ἀρχαϊκῶς sec. declinationis, quam vocant, flexu, loco quartæ. Gell. l. XIV. cap. 2. 'Indicato illo solutus sum,' pro, *indicatu.* Verba hæc *capess.* et *facess.* infinitis locis vices mutarunt. *Obtutu* autem *facessere* est ex oculis, e conspectu abire, non conspici, sive etiam latere. Sic apud Plaut. Epid. 'oculis concedere.' At *capess.* etiam l. I. p. 13. 'Et cum dicto rursus foribus oppessulatis intro capessit.' Et Plaut. Asin. scen. *unumquodque:* 'Quam magis te in altum capessis, tam æstus te in portum refert.' *Acidal.* Florent. *obtuto capesseret*, male. *Elmenh.* Scribebatur *obtuto:* inde Colvius *actutum.* Lectio, quam posuimus sagacis Casauboni est. *Pric.* In Mss. est *obtuto capesseret*, quod tenent etiam Edd. ante Casaub. qui, cum Lips. in marg. pro eo reposuit cum seqq. *oblivio*, bono sensu. Probabilius mihi visum, terminationem *ur*, quod sæpe factum, excidisse post *capesseret*, legendumque esse *obtutu capesseretur.* E præcedenti *ne*, facile intelligitur hic *ut:* quemadmodum in Nepot. Att. c. 10. 'ne timeret, statimque ad se veniret.' De *obtutu* vid. ad Met. p. 87. a. 'Capessere obtutu' dicitur, ut 'spectaculum capessere oculis' Livio XXXVII. 24. Vulc. adscripsit *obtutu careret*, eodem sensu. *J. B.* *Ac tam bonum factum*

tuum oblivio capesseret. Sallust. in Catil. 'Parum est quod impune fecisti, verum etiam commemorando exprobras, neque licet oblivisci.' *Pric.*

Vulpionem] De *vulpe* et *vulpicula* inter convitia, v. Leg. Salicæ Lib. Tit. 32. et ibid. Glossatorem: at 'vulpio' μονήρης λέξις est, neque alibi lectitata. *Idem.* *Jam tum vulpionem et impium fuisse.* Erasmus hunc locum intelligit in Adagio, 'Vulpina lingua,' quum scribit: 'Appuleius quoque vulpinarium amasionem nuncupat amatorem subdolum, et fraudulenter agentem.' Idem lib. de Magia, vulpionem vocavit veteratorem. Pindarus: ὀργαῖς ἀτενὴς ἀλωπέκων ἴκελοι. *Scip. Gent.*

In animum inducere] Gellius de Æsopo lib. II. cap. 29. 'Res salubriter ac prospicienter animadversas, in mentes animosque hominum cum audiendi quadam illecebra induit:' legebam, *induxit.* Pric.

Pag. 538 *Per aliquem fidelem missa*] Apte, et ex solenni ritu loquendi. Cicero Famil. lib. IV. 'Si quem tuorum fidelium voles, ad me mittes.' Sallust. Jugurth. 'Literas ad eum per homines fideles mittit.' Lucanus: 'Atque hæc dicta monet famulos perferre fideles.' Lampridius in Severo: 'De omnibus hominibus per homines fideles suos semper quæsivit.' Miles. x. Noster: 'Mittit quendam servulum sibi quidem fidelem.' Glossæ: 'Fidelis, πιστὸς δοῦλος.' *Id.*

Tabernariis blanditiis subagitarem] Prorsus ut apud Comicum Græc. in Equit. Ὑπογλυκαίνειν ῥηματίοις μαγειρικοῖς. *Idem.* *Subagitarem.* Plaut. Capteiv. 'Ad mores pudicos facta hæc fabella est, Neque in hac subagitationes sunt, neque ulla amatio.' Idem Cistell. 'Subagito blandis et benedicis dictis:' sic Græci ὑπάγειν. Etymologus: Ὑπάγει, ἐξαπατᾷ· καὶ ὑπαγωγαί, αἱ ἀπάται. sermonum illicia nempe, vel delinimenta. *Idem.*

Ἐλθέτω ἕως ἔτι σωφρονῶ] De his verbis ante diximus. Omnino placet ἔλθετε. Illa, inquit, prius deridiculi caussa scripserat ἔλθετε ἕως ἔτι σωφ. cum tamen non vocaret illos ad se tum serio: postea vero eadem Pudentilla iterum scripsit ἔλθετε, et serio ad se liberos suos evocavit. Non video, qui commodus elici sensus possit ex ἐλθέτω. litera ε in ω degeneravit, ut apud Agathiam litera τ. Ita enim scribi debuit hic ejus locus libro primo, καὶ ὁποῖα ἄττα παράλογα ἐν αὐτῷ ξυνηνέχθη. non ὁποῖα ἄττα. Quod ferri non potest. Eo ipso loco ι in locum υ successisse doctissimum virum, qui elegantissimi ejus scriptoris editione immortali beneficio nos sibi devinxit, nescio quomodo fugerit: scribendum enim ἐκείνω τὼ φύλω ἐς τόδε δυσμενείας ἠλθέτην. non τὼ φίλω. Ibidem scribe, εἰσῄῤῥησε, non εἰσήρησε. vox est Aristophanis: cujus item hæc est libro tertio, in qua ισ in κ perperam coaluerunt, ibi, οἱ μὲν γὰρ ταῖς σκύραις τὼ πόδε περιελιττόμενοι, εἴργοντο τῆς πορείας. Legendum ταῖς σισύραις τὼ πόδε περιελ. ut apud eundem comicum ἐν πέντε σισύραις ἐγκεκορδυλημένος. Loquitur Agathias de Soterieho et ejus sociis, quos hostis in lecto jacentes oppressit: iis fugere tentantibus, pedes veste stragula involuti, fuerunt inutiles: σκύραις esse dictionem Græcam non facile aliquis mihi persuaserit: dubito etiam de voce κλινοστρόφιον. Quæ initio libri IV. inter κολαστήρια ὄργανα recensetur: τοῦτο δὲ ποῦ κεῖται; ut ille ait apud Athenæum. Fortasse legendum, χειλοστρόφια. Synesius epistola LVIII. καὶ πιεστήριον, καὶ ῥινολαβίδα, καὶ ὠτάγραν, καὶ χειλοστρόφιον. Hæc et hujus generis non pauca nuper in eo scriptore observabamus, cum eum, simul in manus venit, avidissime percurreremus. *Casaub.*

Sequius agentem] Vulgati *secius* et *secus ag.* Elmenh. *Secus agentem.* Hæc est recepta librorum lectio, quæ nullatenus constabit tamen, ni subau-

dias, *quam par erat* sive quid simile: at cur ambages sectandæ compendio prompto? dico scripsisse Apuleium *sequius:* Miles. VIII. 'Nec aliquid sequius suspicatus:' X. 'Nihil tunc etiam sequius suspicatus.' Et XI. 'de fide eorum opinari cœptabam sequius.' Varro Fanaq. 'Non modo, &c. quidquam de te sequius cogitabit, sed etiam ruminabitur humanitatem.' Livius II. 'Invitus quod sequius sit, de meis civibus loquor.' Sueton. Tiber. 'Multa etiam sequius admissa in Rempublicam extant.' Gloss. Philox. 'sequius, χεῖρον.' *Pric.* Mss. Florent. et Pith. *sequius:* quod prætuli. vid. Ind. Τὰ *vel loquentem* ignorat Ms. D'Orv. *J. B.*

Villicorum et opilionum] Nam ita moris olim, ut dominus, cui reddebantur rationes a servo, iisdem expunctis et putatis subscriberet: unde redditas eas esse constabat. Hujusce rei in jure nostro exempla aliquot. L. XLI. § libertatem D. de fideicommiss. lib. L. XL. § Servus D. de statulib. et aliis locis, qui jam non succurrunt. *Colv.* *Rationibus villicorum.* Symmach. l. VI. Epist. 81. 'Exasperat animum male gesta ratio villicorum.' *Pric.*

PAG. 529 *Ad sportulas*] Ritum hunc ex uno Symmacho intelligere est: qui eum tangit lib. IV. Epist. XXIV. lib. IV. Epistol. IV. et LV. lib. IX. Epistol. XCVI. Locum unum hic legas: 'non eadem tamen facilitate purgabis, quod filii nostri Minervii nuptias aliorum potius relatu, quam litteris tuis comperi? an veritus es, ne a te nomisma cusum desiderarem? potui jacturam sportulæ facere.' *Colvius.* Ita fuit tum moris in omni solemnitate: sive aliquis tyrocinii diem celebraret, sive nuptias faceret, sive honore insigni aliquo auctus eum auspicaretur. *Casaub.* *Sportulas.* Δῶρα γαμήλια, Theophilacto Simocattæ Histor. Mauric. lib. I. cap. 10. Ammian. Marcellin. lib. XIV. 'Quidam vigore artuum imminuto, rogati ad nuptias, ubi aurum dextris manibus cavatis offertur, impigre vel usque Spoletium pergunt.' V. quæ e Symmacho affert P. Colvius. *Pric.*

Expunxisset] Petita vox a Libris rationum. V. Casaub. ad Pers. Sat. II. *Idem.*

Et hic puerulus toga involveretur] Plinius (Scipioni notatus) l. X. Epist. 117. 'Qui virilem togam sumunt, &c. solent totam βουλὴν, atque etiam e plebe non exiguum numerum vocare, binosque denarios vel singulos dare.' Paria Cornelius Annalium lib. III. Suetonius in vit. Calig. et Neronis. Similes Athenis impensæ factæ, sumpto pallio Sophistico. Olympiodorus apud Photium Tmem. LXXX. ἐνδυσάμενος ἐδέχετο τὴν τοῦ τρίβωνος ἐξουσίαν, καὶ αὐτόθεν μετὰ τοῦ τρίβωνος ἐκ τοῦ βαλανείου ἐντίμῳ καὶ περιδόξῳ δορυφορούμενος πομπῇ ἀπῄει, δαπάνας ἐπιγνοὺς φανερὰς εἰς τοὺς τῶν διατριβῶν προστάτας, τοὺς λεγομένους Ἀκρωμίτας. Locus integer legendus, quia lepidum ob oculos morem ponit, vix alibi occurrentem. *Idem.*

Conviviis multis] Avarus apud Libanium Sophist. Declam. XXXVII. Ἐμοὶ οὐκ ἦν, ὦ δικασταὶ, γνώμη τὸ ἐξ ἀρχῆς γαμεῖν, λογιζομένῳ τὸ δαπανηρὸν τοῦ πράγματος, καὶ ὅτι πρίν τινα λαβεῖν, ἀναλῶσαι δεῖ, παῖδας ὠνούμενον, ζεῦγος μισθούμενον, ἑστιῶντα τοὺς οἰκείους τοῖς φράτορσι τὴν γαμηλίαν εἰσάγοντα. *Id.*

Nec tecum aut apud te cœnandum] Id enim moris fuit ut post consummatas nuptias propinqui ex utraque domo vicissim convivarentur. Plato passim I. de Legg. Plutarch. Sympos. IV. 3. Pindarus *convivia* ista ἀμοιβαῖα δεῖπνα vocat. Virgil. 'mutua,' I. Georg. (forsan et Noster heic, et mendosa vulgaris lectio.) hinc apud Gellium 'mutitare,' (vel ut Turnebus, *mutuitare*,) l. II. 24. (quo quæ sequuntur loco glossæ manifesta sunt.) Dion. Chrysost. Orat. XLI. Συνεστιᾶσθαι, καὶ ἀλλήλους ὑποδέχεσθαι. *Idem.*

Lex Julia de maritandis ordinibus] Mentio ejus lib. I. D. unde vir et uxor. Et l. VI. Cod. de oper. libert. Eadem et 'marita lex.' Scholiast. Horat. ad Carm. sæcul. V. Lips. ad Tacit. Annal. lib. III. Charond. in Catal. Legg. antiquarum. *Idem.*

Pag. 540 *In solo uberi*] Quidam ubere, ἐυφορωτάτῳ, ut apud Virgil. 'Uber glebæ.' Ammian. 'uber agri.' Homer. οὖθαρ ἀρούρης. Ego nil muto, manifesta heic antithesis est. *Pric.* Libri omnes uberi: ut debet. *J. B.*

Mater futura in ipso mat. sinu] Non erat alius in isto libro locus magis corruptus: quam tamen nullo negotio (quod impune dixisse liceat) in integrum restituimus. Ita autem scribebatur, *mater futura in ipso materno, si nubat in segete, adulta super fœcundam glebam: vel enim sub ulmo marita cubet in ipso gremio terræ, matres inter s.* Casaub. Turpiter corruptus locus, quem in parte sic sano: *M. f. in i. mat. sinu nubat, in segete adulta, super fœcundam glebam, vel enim sub ulmo marita cubet, in ipso gr. t. matris, inter soboles herb. &c.* 'Vel enim' elegans. Abundat *enim*, ut 'quod enim,' 'sed enim,' 'immo enim.' *Acidal.* Error natus a veteri more scribendi litteras, quæ geminarentur, ut passim in Pandectis Florentinis videre licet: ita enim scriptum fuit, *in ipso materno* SINU*bat.* Scip. Gent. in Append. Forte legendum: *mater futura in ipso materno sinu, si aut in segete adulta super fœc. gl. vel enim, &c.* Brant. *M. f. in ipso mat. sinu, si nubat in seg. ad.* Sic ex Florent. et Rom. hunc locum lego. *Elmenh.* *In ipso materno si nubat in seg. &c.* Hæc est Edd. vett. lectio, a qua Mss. non recedunt; nam ne in Florent. quidem est *sinu*, ut putasse videtur Elmenh. Primus Casaub. cum Vulc. Edd. sec. tert. et Pric. hæc mutavit ita, *in materno sinu ac in seg.* quæ emendatio graviter offendat necesse est eos, qui constanter negant, *ac* seq. vocali a Latinis scriptoribus adhibitum fuisse: me tamen non adsentiente. V. Ind. Interim illud *nubat* non de nihilo est: nam, si ejiciatur, bis idem dicit Auctor, *mater futura in ipso materno sinu . . . cubet, in ipso gremio terræ.* Melius itaque Schickerad. et Salm. in marg. emendarunt *m. f. in ipso mat. sinu, si nubat, &c.* quemadmodum edidere Scriv. et Flor. Sed verissima est emendatio Acidalii, quam adoptavi. Sensus planus est: Quæ vult mater fieri, nubat in materno sinu, vel cubet in ipso gremio terræ. Pro matris ante Casaub. male editum matres. J. B.

Fœcundam glebam] Glossæ Puteani Ms. 'Fœcundi cespites, fertiles glebæ.' Miles. I. Noster, 'Glebæ felices.' *Pric.*

Ulmo marita] Catullus: 'Ulmo conjuncta marita: vitibus nempe.' Pentadius, vet. Poëta: 'Vitea musta tument vicinos juncta per ulmos.' Alius Epigrammatarius: 'Fœcunda vitis conjuges ulmos gravat.' Virgil. 'Ulmisque adjungere vites.' Horat. 'Amicta vitibus ulmo.' Plin. lib. XIV. cap. 1. 'In agro Campano populis nubunt vites, maritasque complexæ, atque per ramos earum procacibus brachiis, geniculato cursu scandentes, cacumina æquant:' opponuntur 'viduæ arbores,' ut jam aliis notatum. *Idem.*

In ipso gremio terræ Matris] Lucretius lib. I. 'In gremio matris terrai præcipitavit.' Plin. lib. II. cap. 63. 'Sequitur Terra, cui omnium Naturæ partium eximia propter merita cognomen indidimus maternæ venerationis: sic hominum illa, ut cœlum Dei, quæ nos nascentes excipit, natos alit, semelque editos sustinet semper: novissime complexa gremio jam a reliqua Natura abdicatos, tum maxime ut mater operiens,' &c. Inscript. vetus:

V. F.
T. VETTIVS. T. L.
HERMES.

SEPLASIARIVS.
MATER GENVIT.
MATER RECEPIT. *Idem.*

Soboles herbarum] Ennod. vit. Epiphan. 'Agricolarum laboriosæ stirpes, et duris exercitatæ ligonibus soboles.' Idem in Epigr. 'Sylvæ sobolem.' *Idem.*

In comœdiis versus] Græcum versum deesse ex eo licet conjicere, quia deest. Non est autem dubium, pertinuisse eum versum ad laudationem ruris, aut vitæ rusticæ. Tale illud ex Menandro, Ἔστιν ἀρετῆς καὶ βίου διδάσκαλος Ἐλευθέρου, τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγρός. nec non istud Plauti 'Urbani fiunt rustici. Do. pudicius Faciunt illi, quam qui non fiunt rustici.' *Casaub.* In Florent. ita hæc leguntur: Παιαν NCπα PO ΓΟΗΙ HICIONe HICNOPeI. Insulse. *Elmenh.* Quem ex loci sententia liquet ad laudationem ruris pertinuisse: talem hunc suggerit e Menandro Casaubonus: Ἔστιν ἀρετῆς καὶ βίου διδάσκαλος Ἐλευθέρου, τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγρός. Scipio versiculum ipsum ab Apuleio positum repperisse putat, hunc nempe ex (Menandri æmulo,) Philemone. Δικαιότατον κτῆμ' ἐστὶν ἀνθρώποις ἀγρός. Fidenter; nam et me quid prohibet similes adferre? duntaxat cum in hanc mentem tot ubique γνῶμαι occurrant. Est tamen quod ignoscatur iis, quibus heic omnia interciderant prorsus; nobis non eadem excogitandi venia, nam et vestigia veteris scripturæ superesse scimus, eaque etsi lacera et deformata, qualiacumque tandem ob oculos habemus. Ea Elmenhorstius exhibuit e Ms. Codice Florentino; Ego, quia nihil emendatum succurrit, in medium relinquo. *Pric.* In Excerptis Lindenbrogii tali modo leguntur: πωλωΝεπωΡΟΓΟΝΙΝΙSΙΟΝ eNISNOPΘΙ. Quum autem in vett. Edd. locus vacuus relictus esset, Scal. in Ed. Vulc. sec. tert. et Elm. adoptarunt Menandri versus a Casaubono allatos, qui tamen non omni ex parte huic loco quadrant; uti nec ille Philemonis, quem reponi malebat Gent. Non enim probare studet Auctor, adducto hoc comici testimonio, agrum justissimam et innocentissimam esse possessionem; verum, ad placidum amorem invitare, et ad παιδοποιΐαν efficacissima esse amœna rura. Sensit hoc Trillerus, qui Observ. lib. IV. cap. 5. ita versum restituendum putabat, ποιῶν ἐπ' ἀγρῷ ἡ ἡδονὴ σκηνοποιεῖ, vel σκῆνος ποιεῖ: i. e. 'In agro herbarum, seu herboso, voluptas tabernaculum facit.' Adfert autem Trillerus Cic. III. de Orat. c. 20. 'qui in una philosophia quasi tabernaculum vitæ suæ collocarunt:' et Gregor. Nazianz. Orat. XXXVIII. pag. 614. Tom. II. σκηνοποιοῦντες τῇ γαστρὶ τὰ τῆς θρύψεως. Sed non multo melius iste versus huic loco convenit. Non enim de voluptate, sed de liberorum procreandorum opportunitate, sermo est. Neque etiam, si Trilleri emendationem compares cum Lindenbrogii Excerptis, ductus litterarum admodum convenit. Accedit, quod in mutilato versu est, quod offendat. Melius autem ad sensum, et propius ad vestigia membranarum Florent. Vir ille Doctus (Mercerum fuisse suspicor) in marg. Ed. Elmenh. a Florido inspectæ, versum restituit, quem amplius ita emendo: παιδῶν (Ms. πωλωΝ) ἐπ' ἀγρῶν (Ms. επωΡΟΓΟΝ. Videntur litteræ esse transpositæ pro επωΓΡΟΟΝ) γνησίων (Ms. INISION. Apud recentiores Græcos H pronunciatur ut I) εἰσὶ σπόροι. (Ms. eNISNOPΘΙ. An leg. ἐνίσποροι?) Allusio in voce σπόροι ad agri et liberorum φυτείαν elegantiam habet, qualem in celeberrimi comici versu exspectes. Hunc itaque versum excudendum curavi, donec alius Ms. certius quid afferat. *J. B.* *Celeberrimus in Comœdiis versus.* Ego videor mihi versum reperisse, illum scilicet Philemonis Comici vetustissimi, quem habuisse æmulum Menander dicitur:

Ἀνθρώποις κτῆσιν ἐστὶν δικαιοτάτην ἀγρόν. Justissimam esse, ait, possessionem mortalibus agrum. Quod plane huic loco Appuleii congruit. Sequitur enim illico de Quintiis et Serranis, agricultoribus, iisdemque hominibus justissimis. *Scip. Gent.*

PAG. 541 *Natum sibi filium antevorum more professus est*] Inde L. statum Cod. De fide instrum. 'Natalis professio.' Hunc morem facile credat qui ab Antonino Philosopho inductum. Capitolinus in vita ejus: 'Inter hæc liberales causas ita munivit, ut primus juberet apud Præfectos ærarii Saturni unumquemque civium natos liberos profiteri,' &c. Ego multo antiquiorem puto, institutumque a Servio Tullio; ita didicisse videor ex Halicarnassei libro IV. Eadem hodieque consuetudo fere ubique viget: nec absimilem fuisse putem apud Hebræos τὴν τῶν βρεφῶν εἰς τὸ ἱερὸν ἀναγωγὴν, cujus meminit D. Lucas, cap. 2. comm. 27. *Pric.*

Tabulario publico] Male eruditissimus Pytheus 'Ærario p.' 'Publica tabularia' vocat et vetus Inscriptio. Cicero pro Balb. et Cornel. Annal. XIII. 'Tabulas publicas.' Virgil. Georg. 'Populi tabellaria.' Sueton. Calig. 'Publicum instrumentum.' Et Vespas. 'instrumentum Imperii.' Noster in Floridis, 'Provinciæ instrumentum.' L. constitutionibus. D. de injur. 'Publica monumenta.' *Pric.*

Partim domi adservantur] Patresfamilias has *Tabulas* e publicis describere solebant, eo, ut videtur, consilio, ut si publica vi aut igne intercciderent, haberent domi unde Natales asserere possent. *Pric.*

Porrige Æmiliano] Vide Ulpian. L. III. Dig. de bonorum possessione contra tab. *Elmenh.*

Lignum consideret] In tabulis ligneis olim cera oblitis Veteres scribebant. Gellius lib. XVII. 'Pugillaria nova nondum etiam cera illita accepisse, litteras in lignum incidisse.' Hinc possessio contra lignum in L. XIX. in pr. D. de Bonor. poss. con. tab. Cerati Codicilli. L. LII. D. de Legat. III. Lignea salus, apud Plautum Pseudolo, de quo latius dicet Raevardus noster Conjectaneis suis, propediem edendis. Hæc quamvis ita sint; tamen malim hoc loco cum Lipsio scribere, *linum consideret*: nam sequitur, 'signa quæ impressa sunt recognoscat.' Imprimebantur autem signa ceræ lino impositæ, quo tabulæ perforatæ constringebantur. Paulus l. v. tit. XXV. sententiar. Suetonius Nerone. Plautus Bacchidibus: 'cedo tu ceram ac linum actutum, age obliga, obsigna cito.' Ad tabulas ligneas pertinere, oblitus etiam monere alium ejusdem comici locum. Persa: 'So. Toxile has fero tabellas tuo hero. P. Abi, eccillum domi. At ego hanc ad Lemniselenem tuam heram obsignatam abietem. So. Quid istuc scriptum? P. Juxta tecum, si tu nescis, nescio:' nam per Abietem obsignatam, tabulas ex abiete confictas intelligere debemus. *Colv.* Ut 'ligna Chirographi' apud Juvenalem; bonorum 'possessio contra lignum,' apud Papinianum, quæ vulgo contra tabulas: ex veteri more in tabulis scribendi, non quia in ligno hæc, vel tales professiones scriptæ, et veræ tabulæ essent, codicesque. Colv. ex Lipsio mavult hac loco *Linum*, propter verba proxime sequentia, et jam dixerat, 'Tabulas istas.' Signa lino, quo tabulæ vinctæ erant, imprimi solebant: et quidem in testamentis senatus consulto id cautum fuit. Plautus Bacchidibus: 'Cede tu ceram, ac linum actutum, age obliga, obsigna cito.' *Scip. Gent.* Scribo cum Lipsio *linum*. Cicero Catil. III. 'Tabellas proferri jussimus, ostendimus Cethego: signum cognovimus, linum incidimus.' Paulus I. 23. D. Qui testam. fac. poss. 'signatas Tabulas accipi oportet, et si linteo quæ involutæ sunt, signa impressa fuerint,' &c.

Nec involvebant tantum, sed et perforabant. Idem Recept. Sentent. l. v. Tit. 25. ad leg. Cornel. Testam. 'Amplissimus ordo decrevit eas tabulas quæ publici vel privati contractus scripturam continent, adhibitis testibus ita signari, ut in summa marginis ad mediam partem perforatæ, triplici lino constringantur, atque impositum supra imprimantur, ut exteriores scripturæ fidem interiori servent; aliter tabulæ prolatæ nil momenti habent.' Originem moris hujus in Neronis tempora retulerim. Sueton. 'Adversus falsarios tum primum repertum, ne tabulæ nisi pertusæ, ac ter lino per foramina trajecto, obsignarentur.' *Pric.* Lipsii correctionem amplexi sunt Wow. Elm. et seqq. At *lignum* cum Edd. vett. tuetur Gruter. Suspic. Ined. l. XXIII. cap. 12. non intelligens, cur obsignarentur tabulæ, cum nihil in iis secreti. At obsignatas tamen fuisse declarant *signa impressa*, quæ mox memorantur. Linum inspiciendum erat, ut appareret integrum esse, neque incisum aut quovis alio modo violatum. *Signa quæ impressa sunt* suadent etiam, ut de lino cogitemus potius quam de ligno. cf. Colv. *J. B.*

Signa quæ impressa sunt] Tertullianus l. v. adversus Marcionem: 'Plane profiteri potest semetipsum quivis; verum professio ejus alterius auctoritate conficitur: alius scribit, alius subscribit, alius obsignat, alius actis refert.' *Colv.* *Signa quæ impressa sunt, recognoscat.* Scilicet ut ne ruptis tabulis ficta quiritaret: ita autem præfari soliti qui Epistolas, et id genus obsignata tradebant. Miles. x. 'Videat, et suum sigillum recognoscat.' Cicero Catilin. II. 'Ostendi Tabellas Lentulo, et quæsivi cognosceretne signum.' Idem ad Attic. 'Statilius agnovit manum, et signum suum.' Plautus Pseud. 'Cedo mihi epistolam: accipe, cognosce signum.' Idem Bacchid. 'Orabat ut quod isthic scriptum est, fieret. Cedo: Sed nosce signum. Novi:' frequens olim et multiformis hac parte impostura fuit, ideo Solon neutiquam permittendum censuit, δακτυλιογλύφους σφραγίδα φυλάττειν τοῦ πραθέντος δακτυλίου. Author in ejus vita Laërtius. *Pric.*

PAG. 542 *Mezentius*] Æmilianus qui ita dictus. *Brant.* Vid. supra p. 497. et Gentil. comm. *J. B.* *Decem annos Mezentius cum Ulysse erravit.* Varro Sesqui Ulysse: 'Navibus duodecim domo profectum, decem annos solidos errasse:' apud Plautum *Viginti* lego: ita enim in fragmentis ejus: 'Ulyssem audivi fuisse ærumnosissimum, Qui annis viginti errans a patria abfuit.' *Pric.* [At vid. Cuper. in Hom. p. 53. *Oud.*] *Decem annos Mezentius cum Ulixe erravit.* Id est, Æmilianus, qui vulgo Mezentius adpellatus, tot annos in computanda ætate Pudentillæ erravit, quot Ulixes in illa sua in Patriam reversione: quum decem antea consumpsisset in obsidione Trojæ. Vicesimo igitur anno domum rediit; ut vates Halitherses ei prædixerat, Homeri Odyss. β. *Scip. Gent.*

Dimidio tanta] Salm. et Lips. malebant *dim. tanto*, quod prætuli. Sic 'bis tanto valeo, quam valui prius' Plaut. Merc. II. 2. 26. cf. Amph. III. 2. 62. 'Ter tanto' id. Pers. I. 3. 73. 'quater tanto' Hirt. de B. Afr. 19. ubi cf. Oud. Belg. *twee-drie-vier-maal zoo veel.* *Dimidio tanto, de helft zoo veel*, i. e. dimidium quadraginta annorum, quos habebat Pudentilla, sunt viginti, quos ipsos mentitus erat Æmilianus. Possit tamen etiam defendi 'dimidio tanta,' ut 'sexcenta tanta' Plaut. Pseud. II. 2. 37. *J. B.*

Sesquialtera] Glossæ: 'Sesquialtera, Ἡμιόλια.' Fit proportio ea, ὅταν ὁ μείζων ἀριθμὸς ἔχῃ ὅλον τὸν ἐλάττονα, καὶ τὸ τοῦ ἐλάττονος ἥμισυ. Verba sunt Nicephoræ ad Synes. περὶ ἐνυπν. V. Scalig. ad Aristot. de animal. lib. IX. cap. 408. *Pric.*

Pro computationis gestu] Olim Arithmetici digitis computasse, e multis locis Veterum observare est, non, quemadmodum nos, cifris, ut vocamus. Seneca Epist. LXXXVII. ‘Numerare docet me Arithmetica et avaritiæ commodare digitos.’ Tertul. Apolog. ‘Sed interim longum multis instrumentis cum digitorum supputatoriis gesticulis assidendum.’ Quintilianus lib. I. Institut. ‘Si actor, non dico si circa summas trepidat, sed si digitorum incerto solum aut indecoro gestu a computatione dissentit, judicatur indoctus.’ Numerorum alii constrictis, complicatis, alii apertis et porrectis digitis aliis atque aliis denotabantur. Apuleius hic id ostendit. Sidonius Apol. Epist. IX. lib. IX. ‘Chrysippus digitis, propter numerorum indicia, constrictis.’ Martianus Capella lib. VII. de Arithmetica: ‘digiti vero virginis recursantes, et quadam incomprehensæ mobilitatis scaturigine vermiculati: quæ mox ingressa septingentos decem et septem numeros, complicatis in eos digitis, Jovem salutabunda subrexit.’ B. Augustinus de civitate Dei lib. XVIII. cap. LIII. ‘Omnium vero de hac re calculantium digitos resolvit, et quiescere jubet.’ De hac omni supputandi olim ratione accurate Beda et ex professo scripsit. Ait Noster, ‘si triginta annos pro decem,’ &c. nam scribit idem Beda, decem indice digito Pollicis articulum leviter attingente effingi: triginta summo indicis Pollicis summum tamquam exosculante. Quo pertinet locus D. Hieron. ad Jovinianum: ‘Triginta referuntur ad nuptias: nam et ipsa digitorum conjunctio, quasi molli osculo se complexans et fœderans, maritum pingit et conjugem: Sexaginta vero ad viduas; eo quod in angustia et tribulatione sunt positæ: unde et superiori digito deprimuntur. Quantoque major est difficultas expertæ quondam voluptatis illecebris abstinere, tanto majus est præmium. Porro centesimus numerus de sinistra transfertur ad dextram, et iisdem quidem digitis, sed non eadem manu, quibus in læva nuptæ et viduæ, circulum faciens virginitatis exprimit coronam.’ Quem uberius adscripsi, ut simul illustrarem Epigramma Græcum e lib. II. cujus auctor Nicarchus: Ἡ πολλὴ κροτάφοισι κροτυττερὶς, ἡ πολλάμυθος Γραῖα, δι' ἣν Νέστωρ οὐκ ἔτι πρεσβύτατος, Ἡ φάος ἀθρήσασ' ἐλάφου πλέον, ἡ χερὶ λαιῇ Γῆρας ἀριθμεῖσθαι δεύτερον ἀρξαμένη. Jocatur in anum jam centesimum annum excedentem. Nam læva manu ab uno usque centum computabant, centenarium deinde numerum in dextram transferebant et eodem modo quo unum denotatur, conformabant: postea, ad alterum centum numerandum, ad sinistram redibant. Ea mens etiam Juvenalis Sat. X. ‘Felix nimirum qui per tot sæcula mortem Distulit, atque suos jam dextera computat annos.’ Ad quem respexit Sidonius Epistol. IX. lib. IX. sub finem. Hæc de numerandi hac ratione dicta volebam, ad melius intelligendos non solum eos, quos jam laudavi, verum etiam alios, e quibus quosdam jam volens omisi, veterum auctorum locos. *Colr.* Florent. τὸ *pro* inducit. De ritu autem computationis docte Colvius in notis, et Josephus Castalio in Criticos decade V. cap. 7. *Elmenh.* Vide plura de computandi per digitos ratione apud Gronov. Lect. Plaut. ad Mil. Glor. II. 2. 49. Bergler. ad Alciphr. I. Ep. 26. Toll. ad Auson. Epist. VII. vs. 5. Ceterum non hic videtur deesse *pro* in Ms. Florent. sed paulo ante, ubi uncis inclusere Elm. et Scriv. *J. B.*

PAG. 543 *Quos circulare debueris digitos aperuisse*] Circulare est, quum digitus index digitum Pollicem leviter attingit, unde effingitur et efficitur Decem, ut ait Beda: at Triginta summo Indicis summum pollicis

velut Osculante. D. Hieronymus ad Jovenianum: 'Triginta referuntur,' &c. Ausonius epistola VII. 'Quot ter luctatus cum pollice computat index.' Ubi observa, *Luctari* in eadem re, eodemque numero exprimendo dici, quod Hieronymus 'quasi molli osculo se complexare et fœderare,' apte ad id, quod agebat, id est, nuptias. Quamvis et in osculis lucta quædam est, et certe in nuptiis. Adtexam reliquum illius loci Hieronymiani: 'Porro centesimus numerus de sinistra transfertur ad dexteram, et iisdem quidem digitis, sed non eadem manu, quibus in læva nuptæ et viduæ, circulum faciens, virginitatis exprimit coronam.' Ubi vides, *circulum facere esse*, quod Auctor noster hic ait, *circulare*. Scip. Gent.

Cum vero quadraginta] Credo huc pertinere Juvenalis illud [x. 245.]: 'Atque suos dextra jam computat annos.' *Goes. in marg.*

Ipsum stirpem] Ex Ed. Bas. sec. fluxit, quod inde editum vulgo *ipsam st.* Virgilium nulla necessitate coactum maluisse masc. genere usurpare τὸ *stirps* (cf. ex. gr. Æn. XII. vs. 208.) observat Quinctil. I. 6. 1. Noster autem poëtas, Virgilium in primis, imitatur. Ceterum quæ Servius, Charisius, alii, de discrimine vocis, masc. an fem. genere usurpatæ, docent, ea ad Grammaticorum argutias referenda. V. Non. Marc. c. 3. n. 337. Voss. de Anal. II. c. 33. extr. Heyne in Var. Lect. ad Virg. l. c. Oudend. ad Nostri Met. VIII. p. 566. a. *J. B.*

Non omnia quæ fieri potuerint pro factis habenda] Miles. II. 'Facti verisimilitudine ad criminis credulitatem impelli.' Ennodius: 'Et fecisse scelus creditur, qui potuisse facere perhibetur.' *Pric.*

PAG. 544 *Ego ille sim Carinondas*] Nota tot celebria nomina Magorum, aut qui falso pro Magis habiti, ut Moses. Tertullianus de Anima cap. LVII. 'Hostanes et Typhon, et Dardanus, et Damigeron, et Nectabis, et Berenice.' Species et sectas Magorum Plinius exponit lib. XXX. cap. 1. Miror autem externos tantum nominari Appuleio, nullum Italum. Nam Picus et Faunus in Italia (inquit Plutarchus in Numa) Dactyli Idæi veneficiorum, et magicæ artis peritiam tractarunt. Sed ignobiliores ii fuerunt. Theodorus apud Photium in Bibliotheca scripserat lib. I. de Magia Persarum: ἐκτίθεται τὸ μιαρὸν τῶν Περσῶν δόγμα, ὃ Ζασράδης εἰσηγήσατο, ἤτοι περὶ Ζαρουάμ; ὃν ἀρχηγὸν πάντων εἰσάγει, ὃν καὶ Τύχην καλεῖ, καὶ ὅτι σπένδων, ἵνα τέκῃ τὸν Ὁρμίσδαν, ἔτεκεν ἐκεῖνον καὶ Σατανᾶν. καὶ περὶ τῆς (αὐτῆς) αὐτῶν αἱμομιξίας. De aliis qui hic nominantur Appuleio Magi, a multis scriptum est. Legendum autem, *Moses, aut Jannes*, non *Johannes*; primus docuit Parrhasius in epistolis ex Eusebio. Eum Plinius Judæum fuisse tradit, libro XXX. cap. 1. Est et alia Magices factio a Moyse, et Joanne, et Jotape Judæis pendens. Sed Casanbonus, magis se credere ait Numenio Pythagorico, qui Ægyptios ἱερογραμματεῖς fuisse scribit, qui se Moysi opposuerunt, ut et Jambres. D. Paulus: Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσεῖ. *Scip. Gent.*

Vel Damigeron] Idem nescio quem, *Demogorgonem* nobis substituit. Tertullianus de anima cap. LVII. 'Hosthanes et Typhon et Dardanus et Damigeron, et Nectabis et Berenice:' meminit etiam hujus Magi Arnobius lib. I. et auctor Collectaneorum rei rusticæ, quæ nomine Constantini Cæsaris circumferuntur. *Colv.* Baptista Pius in annot. posterior. cap. 191. *Damigorgon* ineptissime. Vide notata ad Arnobium lib. I. f. 31. *Elmenh.* Et Parrhas. Ep. XI. Thes. Crit. tom. I. p. 740. *J. B.*

Hismoses] Hic adsentior eidem Pio legenti, *Moses:* nam is prophetarum princeps Magiæ insimulatus olim. Auctores Tacitus, Plinius, Diodorus.

[illegible] Moses. [illegible] [illegible] Magorum [illegible] [illegible] Jannes. [illegible] [illegible] [illegible] Ægyptiorum [illegible] [illegible] cap. [illegible] [illegible] Moses [illegible] Jannes. [illegible] Legendum [illegible] Jannes. [illegible] Pithœus. [illegible] Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς [illegible] Ægyptios [illegible] Numenium Pythagoricum. Palmerius. [illegible] Pro. Veterum [illegible] Ms. Pith. [illegible] Hic [illegible] Gesn. in marg. et [illegible] ad Tacit. Ann. ii. p. 254. [illegible] Cas. [illegible] Flor. [illegible] ad Plinium p. 33. [illegible] Lips. in marg. [illegible] De [illegible] certe illud [illegible] et fortasse corruptum ex [illegible] quod excidit. Hinc Moses [illegible] Arnob. iii. 16. pro vel is [illegible] sive, Enim, cujus meminit etiam Arnob. lib. i. p. 31. sed [illegible] vel Hinc, vel Moses. Ego aliquando suspicatus sum Christi nomen excidisse, legendumque esse vel *Hiesus*, vel Moses. Nam ita extinxisse Servatoris nomen nonnunquam Veteres, pro *Hesus*, ex Prudentii locis aliquot observat Heins. ad Cathem. vi. 92. Christum autem, ejusque sectatores, ab impiis magos fuisse habitos, res est nota. cf. Tertull. Apol. cap. 21. et 23. Prudent. περὶ στεφ. vi. 98. Infra tamen etiam p. 550. Ed. Flor. *Is* corruptum in *his*: quare acquiesco in emendatione *Is Moses*; ut alii Commentatores. J. B.

Jannes] Joannem Apostolum magum habitum, id quod vult etiam Pius, nusquam legas. Vere hic reponas, Jannes. Cujus meminit Numenius Pythagoricus, apud Eusebium de praepar. Evangel. Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς Αἰγύπτιοι ἱερογραμματεῖς, ἄνδρες οὐδενὸς ἥττους μαγεῦσαι κριθέντες εἶναι, ἐπὶ Ἰουδαίων ἐξελαυνομένων ἐξ Αἰγύπτου. Μουσαίῳ γοῦν τῷ Ἰουδαίων ἐξηγησαμένῳ, ἀνδρὶ γενομένῳ θεῷ εὔξασθαι δυνατωτάτῳ, οἱ παραστῆναι ἀξιωθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους τοῦ τῶν Αἰγυπτίων, οὗτοι ἦσαν. Cels. Vel is Moses aut Jannes. Ita scribi debet, non, ut vulgo, Joannes. Plin. lib. xxx. capite primo: 'Est et alia Magices factio a Moyse, et Janne, et Jotape Judaeis pendens.' De Moyse quam falsum sit, et unde ea opinio manarit, scimus nos Christiani. Jannes hic est de quo Paulus, Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσεῖ. Judaeum fuisse Jannem, nescio an Plinio debeam accredere: mihi enim verior Numenii Pythagorici sententia videtur, qui Ægyptios ἱερογραμματεῖς fuisse scribit: eosque tanta Magiæ fama apud suos, ut omnium judicio soli digni habiti sint, qui Moysi veris miraculis Ægyptum eo tempore percellenti, se opponerent. *Casaub.* Flor. *Joannes.* Baptista Pius *Johannes*, putatque Johannem Evangelistam notari, in quo insanum errat, notante Parrhasio i. epistola ad Petræum Acaleum pag. 23. Qui recte hunc Joannem cum Numenio Pythagorico inter Magos primi nominis refert. *Elmenh.* *Joannes* Mss. sed monachis librariis debetur. Bene cor-

rexere Colv. et seqq. *J. B.*

Ipse Dardanus] Unde 'Dardaniæ artes' pro magicis. Turneb. advers. l. IX. c. 17. *Elmenh.* Hinc *ipse Dardanus.* J. B. *Dardanus*] Turneb. Advers. II. 4. et IX. 17. *Pric.*

PAG. 545 *Bibliothecis publicis*] Pollux Onomast. x. 5. Ἐν δὲ τῶν κοινῶν βιβλιοθήκαις. Videntur ex Authoris hisce in integrum restitutæ, capta enim Carthagine, eas a Romanis Africanis Regulis donatas, constat e Plinii Histor. XVIII. 3. *Idem.*

Eruditionis memoriam] Ut apud Symmach. lib. x. Ep. 25. 'Memoria literarum;' Gellium lib. II. cap. 21. 'Literas et memorias;' Arnob. VI. 'Scripta memoralia:' adeo externa omnia quæ refovendæ *memoriæ* erant, hac voce designabant: hinc et sepulchra, 'memoriæ,' uti et Græcis μνημεῖα. Varr. de L. L. v. et ex eo D. Augustin. de cura mortuorum c. 4. *Idem.*

Nil verbis opus est, cum multo disertius ipsæ Tabulæ loquantur] Cicero in Sallust. 'Ubi rerum testimonia adsunt, nil verbis opus.' Idem Verr. IV. 'Nil dicimus, Tabulæ sunt in medio, quæ se corruptas atque interlitas esse clamant.' *Idem.*

Ex sua rapacitate de me quoque conjectaverunt] Terent. Heautont. 'Illos tuo ex ingenio judicas.' Plaut. Pers. 'Tuo ex ingenio mores alienos probas.' Basil. Seleuciens. de Vita S. Teclæ l. I. Καθ' ἑαυτῶν ἀεὶ κακῶν, καὶ τὰ ἡμέτερα κρίνοντες. *Idem.*

Factam conjunctionem] Ineptam lectionem suas res sibi habere jussimus *conjectionem:* supra, 'me grandem dotem in principio conjunctionis nostræ mulieri amanti extorsisse,' et aliquoties *conjungi* hoc sensu positum prius. *Casaub.* *Factam conventionem*] Fulvius. Infra: v. c. *mediocri forma, ac non ætate mediocri.* Sciopp. in Symb. Quid vocis h. l. *conjectionem?* Poteram *conjunctionem* emendare, et bene: *conjunctio* enim proprie in conjugio. Et sic supra, 'in principio conjunctionis nostræ,' &c. sed quia *conditionis* vocabulum hic itidem appositum est, malim *conventionem;* quæ vox aptissima, non tam quia in pactis quasi domi est, quam quod etiam in matrimoniis celebratum, cum in manum viri uxor convenit. Arnob. l. II. p. 107. 'Cum in matrimonia convenitis.' Festus Pompeius: 'Conventio conditio dicebatur, cum primus sermo de nuptiis et earum conditione habebatur.' *Acidal.* *Conjunctionem* ut supra et probat definitio nuptiarum apud Justinianum. *Roald.* Rævard. Conjectan. I. 15. legit *conjectionem:* exponitque 'instrumenti dotalis in villa descriptionem,' factam sine testibus, aut alio solemni ritu. Certius meo sensu Casaub. *conjunctionem.* Supra: 'Me grandem dotem mox in principio conjunctionis nostræ,' &c. Porro pro *factam* fors scribendum *pactam.* Plaut. 'Sine dote posco tuam sororem filio, Quæ res bene vortat: habeon' pactam?' Juvenal. 'Legitimis pactam junctamque Tabellis.' Virgil. 'Gremiisque abducere pactas.' *Pric.* Alii *conjectionem:* vide Turn. advers. lib. XXVIII. c. 15. *Elmenh.* Ms. Pith. cum Edd. ante Casaub. *conjectionem;* credo, quod compendiose scriptum fuerat *conjunctionem,* ut lego cum Casaub. Gent. Pric. Noster de Dogm. Plat. p. 625. Ed. Flor. 'connubiorum quæritur tempestiva conjunctio.' Add. Brisson. de V. S. *Conventionem* exhibent Wow. Elm. Flor. quod videtur habere auctoritatem Codd. Florent. Conjecit Lips. *connexionem.* Est etiam, qui legat *compactionem.* J. B.

PAG. 546 *Dividua pars*] Quidam, *dimidia pars.* Sed Dividua, id est, dimidia. Plautus Rudente: 'DÆ. Dividuum talentum faciam. LA. Bene facis. DÆ. Pro illa altera, Libera ut sit, dimidium tibi sume, dimidium huic cedo.' Terentius Adelphis: 'Potius quam venias in periculum

Somnia, Severene, ne perdas totam: dividuum face.' Ubi etiam videatur Donatus. Cas.

Sese trecenta millia nummum scripta, eorumque repetitionem filiis Pudentillæ pactis datam] Intellige dotem Appuleio promissam. Sed cur dicit repetitionem, quum data non fuerit? unde paullo ante, 'ut dos,' inquit, 'omnis apud filios ejus maneret.' Sed utrumque in pactis comprehensum fuisse existimandum est: neque promissa aliter fuit, quam ut Appuleio mox daretur. Nec infrequens est, ut composita verba pro simplicibus accipiantur. Reddere pro Dare, et similia. Et Seneca irridet alicubi differentiam inter hæc verba. Postremo possidere et administrare mariti uxorum res omnes solent dotales, paraphernales, quas uxores sibi receperunt, et *Receptitiæ* dicuntur. Scip. Gent.

Tumidi animi] 'Tumidus animus' et 'ambitiosa mendicitas' bene junguntur. Contraria praeterea sunt τὰ *tumidus* et *timidus*, ut apparet e Nostri loco de Deo Socr. lib. I. p. 122. huj. Ed. 'Pars in superstitione, pars in contemtu, timida vel tumida.' ubi cf. Merc. *J. B.*

Ambitiosæ mend.] Juven. Sat. III. vs. 182. 'Hic vivimus ambitiosa paupertate omnes.' *Elmenh.* *Ambitiosæ mendicitatis*] Juvenal. 'Hic vivimus ambitiosa Paupertate omnes.' Salvian. VII. de Gubern. 'Quis rogo ferre possit in homine egestuoso lasciviam? criminosior est luxuriosa paupertas, et majoris invidiæ miser augator.' *Pric.*

Ipse egens, nudus, &c.] Supra: 'Ipse egens, nudus, at ignominia sua tectus.' Quintilian. Declam. 336. 'Ego nudus, ego egenus.' Porphyrius Epigrammatarius: 'Nudus, egens, Veneris naufragus in pelago.' *Idem.*

CCCC. millibus nummum a Creditore acceptis, fuisse detortus] Supra: 'Dos erat a Creditore omnis ad teruncium sumpta.' *Idem.* *CCC. millibus dotis fuit contentus*] Locuples fœmina, vel potius, ut ante dixit, locupletissima. Sed cur sit contentus cum fuerit tam modica dote: immo potius id de se dicere Appuleius debuit: quod et statim dicit. Sed profecto etiam ea in re moderatio Pudentillæ apparet, quod noluerit videri, et dici Dotata, ut plerarum mulierum ingenium est, etiam superstitum. Juvenalis de Cornelia matre Gracchorum: 'et numeras in dote triumphos.' *Scip. Gent.*

Multis aspr., et ingentibus dotibus spretis] Calpurn. Eclog. III. 'Callirhoën sprevi quamvis cum dote rogaret.' Florid. II. 'Spretis junioribus ac ditioribus procis.' *Pric.*

Et multo amore] Agnoscit hanc lectionem diserte Ms. Pith. De reliquis mihi non liquet. Neque aliter Edd. vett. Sed primus Colv. e marg. Ed. Bas. sec. et conject. Lipsii marginali dedit *mutuo*, quod fideliter servarunt seqq. Hic quoque revocavi antiquam lectionem. Ait Auctor, se computare solere, non quam multas divitias, sed quam multum amorem conjux marito afferat; et sermo est de eo tantum, quo uxor commendabiliorem se reddit, non vicissim. *J. B.*

At non ætate mediocri] Nimirum plusquam mediæ ætatis: ita frequenter loqui Scriptores solent. Plaut. Aulul. 'Post mediam ætatem qui media ducit uxorem domum.' Gellius l. III. cap. 4. 'Non admodum senem, sed in medio ætatis.' Milon. v. Noster, 'Virum mediæ ætatis.' Ibid. 'Medium ætatis cursum.' Glossæ 'Μεσῆλιξ. Mediæ ætatis.' *Pric.*

Longe dote] Dubito verumne sit, *longa* vel *lenta dote*. Illud mihi pro certo est, recte me emaculasse quod subsequitur, 'sive illa morte amisit maritum ut servi hominis mulier et infausti conjugii minime appetenda:' recte inquam emaculasse, scorti omnis mulier: de quo ego supra, et Festus in scorto: vel hoc modo, levi omnis mulier: omen le-

vum, numina læva dixisse Veteres, inter alios, testis locuples Arnobius. *Steweck.* Scripserim, *uncta dote.* Vetus modus scribendi, *oncta:* hinc illud quod passim male legitur. Infra etiam paulo post aliter corruptus eadem in dictione locus: 'ob hæc et alia viduæ dote aucta procos sollicitant.' Ubi etiam reposuerim, *dote uncta.* Uncta dos, i.e. magna, larga, ampla. Sic uncta patrimonia, apud Catullum: 'Et uncta devorare patrimonia.' *Colv.* *Uncta* Colv. non muto ego. *Brant.* Interpretes turbant heic immane quantum. Colv. legit *uncta dote,* ut et infra, ubi vulgo *aucta.* Stewech. *lauta* scribit, alius *larga,* alius *magna:* dico sexcentas istiusmodi interpolationes me non unius pendere teruncioli. Refingunt, nulli corrigunt, qui tam remota aggerunt. Quid quod et sana heic omnia, nulla moles inter tot magnos nisus, tot molimina. Author *longam* dixit, sequutus Græcos, qui μακρὸν, ἀντὶ τοῦ μέγα, vel πολὺ ponunt. Suidas μακρὰν οὐσίαν οὕτω λέγουσι τὴν πολλὴν, &c. Hermocrates ipso quod præ manibus argumento est, οὐκ ἄν ποτε δουλεύσω προικὶ μακρᾷ. apud Philostrat. de vit. Sophist. II. Ita *breve* pro *parvo* frequenter haud obscuri authores, etiam *parvum* pro *brevi* Phædrus lib. I. fab. 15. sæculo et scriptione censendus. *Pric.* *Larga dote* malebat quoque de Rhoer Fer. Daventr. p. 228. Vulgatam lectionem cum Pricæo defendendam puto: cf. et Scip. Gent. Ceterum conferri possit similis locutio nostri Auctoris Flor. N. XV. ubi 'latas pecunias' explicat Oudend. amplas: sed ibi ego 'latas pecunias' dictas puto a *ferendo,* ut 'ferre argentum ad aliquem,' Plaut. Asin. III. 3. 142. Pessimo sane exemplo Wow. edidit *magna dote.* J. B. *Longa dote et molli conditione*] *Largam dotem* sæpe legi, numquam longam. Sed hæc vocabula mutuatitias operas sibi præstare solent. Sic Ulpianus, 'longam differentiam' dixit pro latam vel largam. L. XXXI. ff. de solut. Quum Genus in longum dividat, Differentia in latum, ut Scholastici dicunt. *Scip. Gent.*

PAG. 547 *Virgo formosa*] Videtur respexisse ad illud Afranii: 'Formosa virgo est: dotis dimidium vocant Isti, qui dotes negligunt uxorias.' Cujus loci nobis index vir eruditissimus J. Dousa a Noordwyck. *Colv.* *Virgo formosa, etsi sit oppido pauper, abunde dotata est*] Ovidius: 'Dos est sua forma puellis.' Mercator Tyrius socero inopi apud Heliodorum lib. V. Πέπαυσο τούτων ὦ πάτερ. τὴν μὲν γὰρ προῖκα ἀπέχειν ἡγήσομαι, καὶ πολλὰ τάλαντα, καὶ πλοῦτον ὅλον τὴν κόρην. Terent. Adelph. 'Pejore loco esse non potest quam in hoc quo nunc sita est. Primum indotata est, tum præterea quæ ei secunda dos erat periit; Pro virgine nuptum dari non potest.' *Pric.*

Ad maritum novam animi indolem] Ita ex Schickeradi emendatione dederunt Wow. Pric. Flor. probante Salm. in marg. Revocavi reliquarum Edd. et Mstorum lectionem *ad maritum novum, animi indolem, &c.* Paribus membris rursus incedit oratio: 'animi indolem, pulchritudinis gratiam, floris rudimentum.' 'Indolem animi' intellige, nativam illam animi simplicitatem, nullisdum artibus corrupti, sed qualem finxit natura, et ad quæ velit maritus docilem. Opponitur in seqq. vidua 'certe tibi, ad quæ velis, minime docilis.' cf. Ind. *J. B.*

Renumerare] Ro. edit. In aliis, *remunerare.* Apte ad hunc locum Terentius Hecyra: 'Si est, ut velit reducere uxorem, licet. Sin alio est animo, renumeret dotem huc, eat.' Donatus: 'renumeret. Proprie, quia dos pecunia est.' Renumerandi verbum bis etiam in Plauti Bacchidibus. *Colv.* Edd. Bas. Ald. Junt. utr. *remunerare.* Male. *Exsolvere* dotem, de dote renumerata dixit Aur. Vict. de

Sannio, Servesne, an perdas totum, dividuum face.' Ubi etiam videatur Donatus. *Colv.*

Sola trecenta millia nummum scripta, eorumque repetitionem filiis Pudentillæ pacto datam] Intellige dotem Appuleio promissam. Sed cur dicit repetitionem, quum data non fuerit? unde paullo ante, 'ut dos,' inquit, 'omnis apud filios ejus maneret.' Sed utrumque in pactis comprehensum fuisse existimandum est; neque promissa aliter fuit, quam ut Appuleio mox daretur. Nec infrequens est, ut composita verba pro simplicibus accipiantur, Reddere pro Dare, et similia. Et Seneca irridet alicubi differentiam inter hæc verba. Postremo possidere et administrare mariti uxorum res omnes solent dotales, parapher-nales, quas uxores sibi receperunt, et *Receptitiæ* dicuntur. *Scip. Gent.*

Tumidi animi] 'Tumidus animus' et 'ambitiosa mendicitas' bene junguntur. Contraria prorsus sunt τὰ *tumidus* et *timidus*, ut apparet e Nostri loco de Deo Socr. lib. I. p. 122. huj. Ed. 'Pars in superstitione, pars in contemtu, timida vel tumida:' ubi cf. Merc. *J. B.*

Ambitiosa mend.] Juven. Sat. III. vs. 182. 'Hic vivimus ambitiosa paupertate omnes.' *Elmenh.* *Ambitiosæ mendicitatis*] Juvenal. 'Heic vivimus ambitiosa Paupertate omnes.' Salvian. VII. de Gubern. 'Quis rogo ferre possit in homine egestuoso lasciviam? criminosior est luxuriosa paupertas, et majoris invidiæ miser nugator.' *Pric.*

Ipse egens, nudus, &c.] Supra: 'Ipse egens, nudus, at ignominia sua tectus.' Quintilian. Declam. 336. 'Ego nudus, ego egenus.' Porphyrius Epigrammatarius: 'Nudus, egens, Veneris naufragus in pelago.' *Idem.*

CCCC. millibus nummum a Creditore acceptis, filiam dotavit] Supra: 'Dos erat a Creditore omnis ad teruncium sumpta.' *Idem.* *CCC. millibus dotis fuit contenta*] Locuples fœmina, vel potius, ut ante dixit, locupletissima. Sed cur ait, contentam eam fuisse tam modica dote? immo potius id de se dicere Appuleius debuit: quod et statim dicit. Sed profecto etiam ea in re moderatio Pudentillæ apparuit, quod noluerit videri, et dici Dotata, ut plerarum mulierum ingenium est, etiam sapientium. Juvenalis de Cornelia matre Gracchorum: 'et numeras in dote triumphos.' *Scip. Gent.*

Multis sæpe, et ingentibus dotibus spretis] Calpurn. Eclog. III. 'Callirhoëa sprevi quamvis cum dote rogaret.' Florid. II. 'Spretis junioribus ac ditioribus procis.' *Pric.*

Et multo amore] Agnoscit hanc lectionem diserte Ms. Pith. De reliquis mihi non liquet. Neque aliter Edd. vett. Sed primus Colv. e marg. Ed. Bas. sec. et conject. Lipsii marginali dedit mutuo, quod fidenter servarunt seqq. Hic quoque revocavi antiquam lectionem. Ait Auctor, se computare solere, non quam multas divitias, sed quam multum amorem conjux marito afferat; et sermo est de eo tantum, quo uxor commendabilem se reddit, non vicissim. *J. B.*

At non ætate mediocri] Nimirum plusquam media ætate: ita frequenter loqui Scriptores solent. Plaut. Aulul. 'Post mediam ætatem qui mediam ducit uxorem domum.' Gellius l. III. cap. 4. 'Non admodum senum, sed in medio ætatis.' Miles. v. Noster, 'Virum mediæ ætatis.' Ibid. 'Medium ætatis cursum.' Glossæ 'Μεσῆλιξ, Mediæ ætatis.' *Pric.*

Longa dote] Dubito veriusne sit, *larga* vel *lauta dote.* Illud mihi pro certo est, recte me emaculasse quod subsequitur, 'sive illa morte amisit maritum ut sævi hominis mulier et infausti conjugii minime appetenda:' recte inquam emaculasse, *scævi ominis mulier*: de quo ego supra, et Festus in *scæva*: vel hoc modo, *lævi ominis mulier*: omen la-

vum, numina læva dixisse Veteres, inter alios, testis locuples Arnobius. *Steweck.* Scripserim, *uncta dote.* Vetus modus scribendi, *oncta:* hinc illud quod passim male legitur. Infra etiam paulo post aliter corruptus eadem in dictione locus: 'ob hæc et alia viduæ dote aucta procos sollicitant.' Ubi etiam reposuerim, *dote uncta.* Uncta dos, i. e. magna, larga, ampla. Sic uncta patrimonia, apud Catullum: 'Et uncta devorare patrimonia.' *Colv.* *Uncta* Colv. non muto ego. *Brant.* Interpretes turbant heic immane quantum. Colv. legit *uncta dote,* ut et infra, ubi vulgo *aucta.* Stewech. *lauta* scribit, alius *larga,* alius *magna:* dico sexcentas istiusmodi interpolationes me non unius pendere teruncioli. Refingunt, nulli corrigunt, qui tam remota aggerunt. Quid quod et sana heic omnia, nulla moles inter tot magnos nisus, tot molimina. Author *longam* dixit, sequutus Græcos, qui μακρὸν, ἀντὶ τοῦ μέγα, vel πολὺ ponunt. Suidas μακρὰν οὐσίαν οὕτω λέγουσι τὴν πολλὴν, &c. Hermocrates ipso quod præ manibus argumento est, οὐκ ἄν ποτε δουλεύσω προικὶ μακρᾷ. apud Philostrat. de vit. Sophist. II. Ita *breve* pro *parvo* frequenter haud obscuri authores, etiam *parvum* pro *brevi* Phædrus lib. I. fab. 15. sæculo et scriptione censendus. *Pric.* *Larga dote* malebat quoque de Rhœr Fer. Daventr. p. 228. Vulgatam lectionem cum Pricæo defendendam puto: cf. et Scip. Gent. Ceterum conferri possit similis locutio nostri Auctoris Flor. N. XV. ubi 'latas pecunias' explicat Oudend. amplas: sed ibi ego 'latas pecunias' dictas puto a *ferendo,* ut 'ferre argentum ad aliquem,' Plaut. Asin. III. 3. 142. Pessimo sane exemplo Wow. edidit *magna dote.* J. B. *Longa dote et molli conditione*] *Largam dotem* sæpe legi, numquam longam. Sed hæc vocabula mutuatitias operas sibi præstare solent. Sic Ulpianus, 'longam differentiam' dixit pro latam vel largam. L. XXXI. ff. de solut. Quum Genus in longum dividat, Differentia in latum, ut Scholastici dicunt. *Scip. Gent.*

PAG. 547 *Virgo formosa*] Videtur respexisse ad illud Afranii: 'Formosa virgo est: dotis dimidium vocant Isti, qui dotes negligunt uxorias.' Cujus loci nobis index vir eruditissimus J. Douza a Noordwyck. *Colv.* *Virgo formosa, etsi sit oppido pauper, abunde dotata est*] Ovidius: 'Dos est sua forma puellis.' Mercator Tyrius socero inopi apud Heliodorum lib. V. Πέπαυσο τούτων ὦ πάτερ. τὴν μὲν γὰρ προῖκα ἀπέχειν ἡγήσομαι, καὶ πολλὰ τάλαντα, καὶ πλοῦτον ὅλον τὴν κόρην. Terent. Adelph. 'Pejore loco esse non potest quam in hoc quo nunc sita est. Primum indotata est, tum præterea quæ ei secunda dos erat periit; Pro virgine nuptum dari non potest.' *Pric.*

Ad maritum novam animi indolem] Ita ex Schickeradi emendatione dederunt Wow. Pric. Flor. probante Salm. in marg. Revocavi reliquarum Edd. et Mstorum lectionem *ad maritum novum, animi indolem, &c.* Paribus membris rursus incedit oratio: 'animi indolem, pulchritudinis gratiam, floris rudimentum.' 'Indolem animi' intellige, nativam illam animi simplicitatem, nullisdum artibus corrupti, sed qualem finxit natura, et ad quæ velit maritus docilem. Opponitur in seqq. vidua 'certe tibi, ad quæ velis, minime docilis.' cf. Ind. *J. B.*

Renumerare] Ro. edit. In aliis, *remunerare.* Apte ad hunc locum Terentius Hecyra: 'Si est, ut velit reducere uxorem, licet. Sin alio est animo, renumeret dotem huc, eat.' Donatus: 'renumeret. Proprie, quia dos pecunia est.' Renumerandi verbum bis etiam in Plauti Bacchidibus. *Colv.* Edd. Bas. Ald. Junt. utr. *remunerare.* Male. *Exsolvere* dotem, de dote renumerata dixit Aur. Vict. de

[illegible]

[illegible] Quod Pudentilla nunquam in alio marito fecerat [illegible] nec reperitur. [illegible]

[illegible] Fautor,] Lipsius, fautor, [illegible]. Tamen Charisius l. 1. 'Fautor Antiqui dixerunt; at Favitor nec auctoritate neque ratione dicitur.' Sed Grammaticorum leges migrare nec Nostro nec Veterum alii ulli unquam religio fuit. Cate. Quod [illegible] fautor amator: non videntur duæ voces in unam male confusæ. Casaub. Fautor emendat, teste [illegible] Lipsius. Quæ vox Plautina: Charisius autem lib. 1. 'Fautor,' inquit, 'Antiqui dixerunt; at Favitor nec auctoritate, neque ratione dicitur.' Beroaldus in epistola quadam ad Angelum Politianum, Fautores dixit, imitatione, ut opinor, Appuleii nostri. Non probo amici nostri conjecturam, qui hoc in loco legendum putat, conciliator, fautor, amator. Scip.

Gentilis. *Favitor* Lips. Quid ni, *fautor?* Valer. Max. lib. II. c. 1. 'Ut si quæ inter necessarios querela esset orta, apud sacra mensæ et inter hilaritatem animorum fautoribus concordiæ adhibitis, tolleretur.' Apud Petron. Arb. 'præsentis concordiæ auctor.' *Brant.* *Favitor.* Ita Florent. et Lips. Aldus *Favissor.* Vulgati *fautor.* Plautus in prologo Amphitruon. 'Sat habet favitorum recte qui facit.' Charisius lib. I. institut. Grammatic. pag. 66. Grammaticum agit, id est, nugatorem, dum *favitor*, nec auctoritate, nec ratione dici affirmat. *Elmenh.* Non parum sudant in hac voce Expositores nostri. Ego, etsi non constet mihi de Analogia, τὸ *favissor* retineo. Gl. Puteani Ms. *Fautor, fa ....* (supple *favitor*) *favisor.* Gloss. Vindoc. Ms. *favisor, fautor, aut favens.* Pricæus. Casauboni emendationem merito inprobat quoque Jungerm. Ep. Gud. p. 368. Terna enim opponuntur ternis: 'quietis auctor, concordiæ conciliator, pietatis favitor.' Perperam itaque Wow. Elm. Flor. addidere τὸ *suasor.* *Favissor* tueri videtur Voss. in Etym. v. *Favissa:* quemadmodum a *caveo, cavissa*, unde *caussa.* Sed *issa* terminatio feminina est, neque *issor* ullum habet exemplum. *Favitor* autem firmatur loco Plauti cit. Lucilii apud Non. Marc. c. 2. n. 326. et Gloss. Isidori, nec non Exc. Pithœan. *Favitor* a *faveo*, ut *cavitio* a *caveo*, apud Plautum. Accedit auctoritas Mss. Florent. in quibus diserte *favitor*, quum in Pith. sit *favisor.* Illud itaque prætuli cum Wow. Elmenh. *J. B.*

Serui] Elm. et Flor. tacite dederunt *sevi:* ut maneat Auctor in metaphora, quo alludit τὸ *exstirpare.* Sine libris auctoribus non muto *serui.* 'Serere lites,' 'odia,' ut 'serere verba,' &c. v. ad Met. l. I. p. 6. a. Sic *conserere* Plaut. Bacch. IV. 9. 43. 'pugnam conserui seni.' Arnob. l. v. p. 156. 'altercabilem conseruisse sermonem.' *Idem.*

Transvoraram] Africanismus: sic 'Transglutire' pro 'deglutire,' Optatus libro I. et 'transnominare' pro 'denominare,' Tertullianus contra Marcion. *Pric.*

Suasi, ac denique persuasi] Miles. IV. 'Nulli nostrum spontale parricidium suadens, persuadere posset.' Septima: 'Ei suasisse, ac denique persuasisse.' Et Nona: 'Suasi, ac denique persuasi.' Donat. ad Terent. 'Suademus facilia, persuademus difficilia: suadere facientis est, persuadere proficientis:' lego *perficientis.* Idem.

Grandem domum] Ex qua *domo*, quum ad eum non ita multo post, Pontiani fratris morte, devolveretur, Tannonius, advocata manu perditissimorum juvenum, matrem quæ ea donaverat ipsum, excludere aggressus est: infra disertissimis verbis objectat hoc ei vitricus. *Idem.*

Et olivi] Sic dedi ex Mss. Florent. et Ed. Junt. post. pro vulgato *et olei.* Noster Met. l. IX. p. 656. 'promittit ei de prædiis sese daturum et frumenti et olivi aliquid, et amplius duos vini cados.' 2. Mss. quoque *olei.* Plaut. Pseud. I. 276. 'Olivi dynamin domi habent maximam:' et sæpe alibi. *Oleum* s. *olivum* inter præcipuas possessiones olim fuit. cf. præter alia Veterum loca Severi Ep. ad senatum apud Spartian. in Clod. Alb. c. 12. Olei Tripolitani, quale hoc Pudentillæ, in primis meminerunt vett. scriptores. cf. Casaub. ad Spart. Sev. c. 18. *J. B.*

Servos quoque haud minus quadringentos] Ergastularios, mancipia ruralia. Seneca Epist CXIV. 'Aspice quot locis vertatur terra, quot millia colonorum arent, fodiant.' Petronius: 'Familiam tam magnam per agros Numidiæ esse sparsam, ut possit vel Carthaginem capere.' *Pric.*

PAG. 549 *Ut eos ex ea quam tribuisset parte, securos haberet*] In Lapide: QVOD VNVS OMNIVM PRINCIPVM ET

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Noster [illegible] [illegible] Sic [illegible]

[illegible] Plin. [illegible]

[illegible]

[illegible] In E-
pistola [illegible]. 'Adventus vestra [illegible] Iam.

[illegible] Herodianus lib. v. [illegible]

Idem [illegible]

ἁμαρτηθέντων. Nota est Atheniensium lex in hanc mentem lata, e Ciceron. Philipp. II. Æschin. περὶ παραπρ. Probo in Thrasyb. Valer. IV. 1. Vopisc. in Aureliano. Ψήφισμα ἀμνηστίας memorat Plutarchus etiam Παραγγ. πολ. *Idem.*

Cui haud pridem tyrocinio professionis suæ fuerat a me commendatus] Moris fuit in sagata militia ut honestioris notæ tyrones darentur ducibus viris in disciplinam, ad quorum facta et virtutes componerent se. Evander ad Æneam apud Virgil. lib. VIII. 'Hunc tibi præterea spes et solatia nostri Pallanta adjungam: sub te tolerare Magistro Militiam, et grave Martis opus, tua cernere facta Assuescat, teneris et te miretur ab annis.' Ad hanc faciem etiam in togata militia receptum, juvenes recens toga involutos, commendatos Oratoribus velle in foro primi nominis. Auctor Dialogi de Orat. Tacit. seu Quintilianus: 'Apud Majores nostros juvenis ille, qui foro et eloquentiæ parabatur, imbutus jam domestica disciplina, refertus honestis studiis, deducebatur a Patre vel propinquis ad eum Oratorem qui principem locum in civitate tenebat: hunc sectari, hunc prosequi, hujus omnibus dictionibus interesse, sive in judiciis, sive in concionibus assuescebat, &c. magnus ex hoc usus, multum constantiæ, plurimum judicii juvenibus contingebat.' Cicero in Lælio: 'Ego autem a Patre ita eram deductus ad Scævolam sumpta virili toga, ut quoad posset et liceret, a senis latere nunquam discederem.' Symmachus (cujus et Epistolam 75. l. v. vide) l. II. Ep. 42. 'Commendaveram tibi dudum Macedonii Viri clarissimi filium, quum foro tuo nomen dedisset.' Eadem heic Pontiani institutio, Lolliano Avito commendati: imo vero Appuleii in urbe Domina apud Orfiti amicos. Videsis lib. III. Floridorum. *Idem.*

Prope exacto consulatu] Scio apud optimos scriptores Proconsul et Proprætor sæpe invicem confundi: at Consulem appellari, qui proconsulari imperio provinciam aliquam regat, non memini alibi legere: sed quia provinciæ dividi olim solitæ in prætorias et consulares, posterior ætas eum qui obtineret provinciam consularem appellavit Consulem, et id munus consulatum, ut hoc loco. Sic ὕπατος Ἀσίης præses Asiæ provinciæ dicitur a poëta veteri qui epigramma fecit in Laodicen, Σῆμα δ' ἀμαλδύναντος ἀνυάστοιο χρόνοιο, Μάξιμος ἔκδηλον θῆκ' Ἀσίης ὕπατος. Enim vero evilluit tandem superbum Consulis nomen: adeo ut etiam magistratus municipalis Consules appellari non erubuerint. Sic ait Ausonius se Burdigalæ fuisse Consulem, et ita apud Philostratum accipio aliquot locis in Sophistarum vitis, ut in Polemone, ἡ μὲν δὴ Πολέμωνος οἰκία, πολλοὶ ὕπατοι. Mox ibidem, Ἦρα μὲν γὰρ τοῦ αὐτοσχεδιάζειν μᾶλλον ὁ Ἡρώδης ἢ τοῦ ὕπατός τε καὶ ἐξ ὑπάτων δοκεῖν. Idem libri secundi initio, Ἡρώδης ἐτέλει μὲν ἐκ πατέρων ἐς τοὺς δισυπάτους. utitur eadem voce et in Niceta, in Aristocle, in Antiocho, et in Antipatro Hierapolitano: quibus omnibus locis cave accipias de Romano Consule: sed pro magistratibus, ut dixi, municipalibus, vel alio quo genere dignitatis. Ita accipit Agathias libro secundo, ubi de Trallibus terræ motu eversis loquens ait Augustum ὑπάτους ἑπτὰ τῶν ἐν τοῖς μάλιστα εὐπατρίδων τε καὶ εὐδαιμόνων ἀνδρῶν ἐκ τῆς Ῥώμης ἀπολεξάμενον, ἅμα τῷ σφετέρῳ πλήθει στεῖλαι ἐς τὴν ἀποικίαν. Appellat ὑπάτους, non eos qui tempore Augusti sic nominabantur: sed illos qui coloniæ Tralleis deducendæ sunt præfecti. Sed puto scripsisse Agathiam ὑπατικοὺς ἑπτά. *Casaub.* Ad notam Casauboni de h. l. citatus a Viro Docto ad calcem Edit. Casaub. quæ est in Bibliotheca Cl. V. M. Tydeman, Rei-

nes. Rupert. p. 130. Fabrett. Inscript. p. 723. *J. B.*

Pag. 550 *Vir bonus dic. per.*] Ita oratorem Cato definivit. Atqui 'Herennius Senecio mirifice Catonis illud de oratore in Regulum e contrario vertit, Orator est vir malus dicendi imperitus. Non me Hercule Cato ipse tam bene verum oratorem, quam hic Regulum expressit,' ut est apud Plinium lib. IV. Epistola 7. *Brant.* *Vir bonus dicendi peritus*] Id est, 'perfectus Orator.' Quintilian. lib. XII. cap. 1. 'Habemus ante omnia virum bonum, posthæc adjecit dicendi peritum.' Gellius lib. XVIII. cap. 5. 'Antonius Julianus Rhetor, vir bonus, et facundiæ florentis.' Victor in Dioclet. 'Adolescens bonus facundusque.' Sidonius Apoll. lib. IV. Epist. 1. 'Ideoque non minus te bonum quam peritum pronunciari.' Cicero pro Cæcinna: 'Ita bonus et justus vir est, ut natura, non disciplina consultus esse videatur: ita peritus ac prudens, ut ex jure civili non scientia solum quædam, verum etiam bonitas nata videatur.' Rutilius Numatian. Itiner. lib. I. 'Hic docuit qualem poscat facundia sedem, Ut bonus esse velit quisque disertus erit.' *Pric.*

Et quidem si perlegam, mea voce pronunc.] Non prorsus hæc capio. Pricæus ita interpunxit *Scio te, Maxime, libenter ejus literas auditurum: et quidem si perlegam: mea voce pronunciabo:* quasi hoc velit, tum in primis literas placituras Maximo, si ipse eas legat. Nimis arroganter hoc dictum: et tum addidisset Auctor *ipse* vel *ego*. Sensus est, vel, 'si tu Maxime permittas, ut literæ legantur, mea voce eas pronunciabo,' vel, 'Adeo mihi persuasum est, te, Maxime, libenter auditurum ejus literas, ut ipse mea auctoritate decernere audeam, an eas perlegam, nec ne.' Sic *si* notet *an*, de quo vide quos citant VV. DD. ad Plin. Paneg. cap. 2. *Pronunciare* dicitur judex, atque adeo is qui sententiam fert. v. Ind. Non absimile illud Nostri de Deo Socr. p. 673. Ed. Flor. 'Respondebit Plato, pro sententia sua, mea voce.' Sic h. l. respondet Maximus, pro sua sententia, voce Appuleii. *J. B.* *Mea voce pronuntiabo*] Honori Maximi vel Aviti id Appuleius tribuit, quum alioqui moris esset, per nomenclatores, ut sæpe in hac oratione, recitare epistolas, aliaque testimonia, vel scripta. Magistratui autem recitare vel codicem tenere non impune fuisset, immo inter crimina majestatis imminutæ habitum olim fuit, ut in Cornelio Tribuno plebis, quem luculenta oratione Cicero defendit. Oratores Græci interdum etiam poëtarum testimonia vel sententias per scribas recitabant. Ut Æschines in Timarchum: 'Αναγνώσεται ὑμῖν ὁ γραμματεὺς τὰ ἔπη τὰ περὶ τούτων, ἃ Ὅμηρος πεποίηκε. λέγε πρῶτον τὰ περὶ τῆς Ἕκτορος τιμωρίας. De tribus lectoribus contra Brutum excitatis a L. Crasso, nota res ex Cicerone de Oratore, et alibi. *Scip. Gent.*

Laudatorem locupletiorem] Alludit veterem forensem consuetudinem, qua obtinuit ut *Rei* non *Patronos* tantum, sed et *Laudatores* haberent, summæ quantum potuit notæ authoritatisque viros. Passim de his Cicero in Orationibus: 'Vitæ laudatores' vocat in pro Balbo lib. III. Noster in Floridis de Æmiliano Strabone: 'Cui notum esse tantummodo summus honor est, is etiam Laudator mihi apud principes Africæ viros quodammodo extitit.' Hunc morem inhibuit Consulatu tertio suo Pompeius. Plutarchus Dio lib. XL. *Pric.*

Struxerit] V. Burm. ad Petron. c. 5. *J. B.*

Pag. 551 *Lælius lenitatem*] Vocat Sidonius in Adelphio *Teneritudinem*. Pric.

Gracchus impetum] Author Dial. de Orat. 'Malim C. Gracchi impe-

tum, aut L. Crassi maturitatem.' Quis vero, et cujusmodi hic *impetus* fuit, ex his Plutarchi disce: 'Ὁ λόγος τοῦ μὲν Γαΐου (Γράκχου) φοβερὸς, καὶ περιπαθὴς εἰς δείνωσιν. et statim: Τραχὺς καὶ θυμοειδὴς, ὥστε καὶ παρὰ γνώμην ἐν τῷ λέγειν ἐκφερόμενον πολλάκις ὑπ' ὀργῆς τήν τε φωνὴν ἀποξύνειν, καὶ βλασφημεῖν, καὶ συνταράττειν τὸν λόγον. Subdit de fistula ejus, quæ sat (arbitror) nota est, e Cicerone, Valerio, Quintiliano, Gellio. *Idem.*

Cæsar calorem] Fabius de eodem loquens, 'Excitationem' vocat. Plinius, 'Vigorem igneum.' Suetonius, 'Ardentem motum gestumque.' Sidonius in Cethego, 'Æstum:' Valerius in Hybrea 'concitationem.' Talis ea Plinii Nepotis, Epistol. lib. II. ab Imperatore admoniti ut lateribus parceret. *Idem.*

Hortensius distributionem] Cicero in Pro Quinctio: 'Faciam quod te sæpe animadverti facere Hortensi; totam caussæ meæ dictionem certas in partes dividam.' Monuit ex ejusd. Divin. in Verr. Scipio, in digitis caussas solitum eum constituere. *Id.*

Calvus argutias] Fabius ei *sanctitatem* tribuit, quæ vox suspecta mihi. *Idem.*

Salustius parsimoniam] Συντομίαν vocasse videtur Hermogenes in Idæis. 'Cohibile dicendi genus,' Noster et Agellius. *Idem.*

Opulentiam Cicero] Ausonius: 'Enthymemata Demosthenis, opulentiam Tullianam.' Sidonius: 'Varicosi Arpinatis opulentiam.' Idem: 'Arpinas dat Consul opem.' Claudian. 'Victrix opulentia linguæ.' *Idem.*

Ne omnia persequar] Sic in de Deo Socratis lege, ubi vulgo, *Ne omnes prosequar:* [p. 698. Ed. Flor.] alibi eod. lib. 'Ne cæteros longius persequar.' *Idem.*

Commutatum] Ad oram Ed. Casaub. hæc lego: *In V. C. f. nec autoritatem Valsus, nec efficaciam Antonius, nec simplicitatem Menenius, nec acrimoniam Appius, nec leporem ac facetam Augustus.* Quæ, nisi supra exciderint, a studioso lectore sunt adscripta. *J. B.* *Neque additum quidquam velis, neque detractum, neque autem aliquid commutatum*] In Floridis lib. IV. 'Neque augeri litera una, neque autem minui potest.' Et statim: 'Nec revocare illud, nec ante' (lege *autem*) 'mutare, nec emendare mihi inde quidquam licet.' Tertullianus in Apologia: 'Detrahens, adjiciens, demutans de veritate.' *Pric.*

Non usque adeo indulgebo humanitati tuæ] Admodum (ut videtur mihi) rara loquutio ista, nec tamen absone Minucius in Octavio: 'Indulgentes inepto atque insano labori, ultra humilitatis nostræ terminos evagamur.' *Indulgere* utrobique puto esse τολμᾷν, θαρσύνειν. Seneca eo sensu 'Imperare:' de Tranquil. cap. 15. 'Fertilibus agris non est imperandum.' *Id.*

Jam propemodum fesso] Et hinc collige unam esse hanc orationem, non duas. *Scip. Gent.*

Magiæ, maleficii, criminis insect.] Alterutrum vacat. *Brant.* Scriv. uncis inclusit *maleficii*, quam vocem ego quam minime abesse velim: opponitur enim τοῖς *bonum virum*, qualem se ab Avito nominatum prædicat. Latinitatis quoque damnandum *Magiæ criminis insectari*, quod scio defendi posse per ellipsin τοῦ ἕνεκα, sed h. l. non placet. Languet enim *criminis* post *Magiæ*, *maleficii* mentionem. Neque etiam in hac orationis suæ parte de Magiæ accusatione agit Auctor, sed de eo, quod invasisse Pudentillæ domum et compilasse bona ejus argueretur. Quare probabile mihi est, τὸ *Magiæ* explicationis causa adscriptum fuisse ab eo, qui observasset τὰ *Maleficus* et *Maleficium* sæpe, et in hac Apologia, usurpari de Mago et Magia; scripsisse autem Appuleium, *cum tu maleficii criminibus insectabere.* 'Insectari criminibus,' ut supra p. 481. de eodem Æmiliano,

Colvius. *Moses*, quin et si barbare pronuntiavit Apuleius, prorsus exaudiendum de Mose, quem Magorum maximum propter scriptorum suorum excellentiam et obscuritatem putabant Ethnici. *Roald.* Florentin. *Hismesas*, Aldus: *his moses:* male. Mosen etiam pro Mago traducunt Plinius libro trigesimo, capite primo, Pharao Ægyptiorum rex apud Josephum antiquit. Judaic. lib. II. cap. 13. et 14. *Elmenh.* *Vel is Moses, vel Jannus.* Primus hanc lectionem asseruit Janus Parrhasius. Legebatur inepte, *Hismoses vel Joannes.* Mosen Ethnicis pro Mago habitum docent Strabo, Plinius, Tacitus. *Jannes* hic non alius est quam quem D. Saulus memorat ad Timoth. Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσεῖ. Ægyptios Ἱερογραμματεῖς vocat Numenius Pythagoricus. Palladius, Ἀδελφοὺς δὲ ὑπερβολῆς τῆς Μαγικῆς τέχνης τὰ πρῶτα ἔχοντας: neque dubitem inter alios consimiles hos in veteri instrumento subindicatos, Exod. VII. vs. 11. *Pric.* Veterum Editionum lectionem *vel Hismoses* tenet etiam Ms. Pith. quum Exc. Lindenbr. dent *vel His meses.* Inde autem rescribendum esse *vel is Moses*, censuerunt etiam Goes. in marg. et d'Orleans ad Tacit. Ann. II. p. 220. quemadmodum edidere Cas. Gent. Pric. Scriv. Flor. *Vel hic Moses* conjectura est Olearii in præf. ad Philostr. p. 33. Τὸ *his* prorsus ejecerunt Scal. Wow. Elm. cum Lips. in marg. Equidem nondum inveni, quod mihi satisfaciat. De nihilo certe illud *his* non est, et fortasse corruptum ex alio nomine quod excidit. Hinc Meurs. Crit. Arnob. III. 16. pro *vel is* conjecit *Velus*, sive, *Belus*, cujus meminit etiam Arnob. lib. I. p. 31. sed tum saltem repetendum *vel*, sic: *vel Belus, vel Moses.* Ego aliquando suspicatus sum Christi nomen excidisse, legendumque esse *vel Hisus, vel Moses.* Nam ita extulisse Servatoris nomen nonnunquam Veteres, pro *Hiesus*, ex Prudentii locis aliquot observat Heins. ad Cathem. vs. 82. Christum autem, ejusque sectatores, ab impiis magos fuisse habitos, res est nota. cf. Tertull. Apol. cap. 21. et 23. Prudent. περὶ στεφ. vs. 866. Infra tamen etiam p. 550. Ed. Flor. *Is* corruptum in *his:* quare acquiesco in emendatione *Is Moses;* ut *ille Carinondas.* J. B.

Joannes] Joannem Apostolum magum habitum, id quod vult etiam Pius, nusquam legas. Vere hic reponas, *Jannes.* Cujus meminit Numenius Pythagoricus, apud Eusebium de præpar. Evangel. Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς Αἰγύπτιοι ἱερογραμματεῖς, ἄνδρες οὐδενὸς ἥττους μαγεῦσαι κριθέντες εἶναι ἐπὶ Ἰουδαίων ἐξελαυνομένων ἐξ Αἰγύπτου. Μουσαίῳ γοῦν τῷ Ἰουδαίων ἐξηγησαμένῳ, ἀνδρὶ γενομένῳ εὔξασθαι δυνατωτάτῳ οἱ παραστῆναι ἀξιωθέντι ὑπὸ τοῦ πλήθους τοῦ τῶν Αἰγυπτίων, οὗτοι ἦσαν. *Colv.* *Vel is Moses aut Jannes.* Ita scribi debet, non, ut vulgo, *Joannes.* Plin. lib. XXX. capite primo: 'Est et alia Magices factio a Moyse, et Janne, et Jotape Judæis pendens.' De Moyse quam falsum sit, et unde ea opinio manarit, scimus nos Christiani. Jannes hic est de quo Paulus, Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσεῖ. Judæum fuisse Jannem, nescio an Plinio debeam accredere: mihi enim verior Numenii Pythagorici sententia videtur, qui Ægyptios ἱερογραμματεῖς fuisse scribit: eosque tanta Magiæ fama apud suos, ut omnium judicio soli digni habiti sint, qui Moysi veris miraculis Ægyptum eo tempore percellenti, se opponerent. *Casaub.* Flor. *Joannes.* Baptista Pius *Johannes*, putatque Johannem Evangelistam notari, in quo insanem errat, notante Parrhasio I. epistola ad Petræum Aculeum pag. 23. Qui recte hunc Joannem cum Numenio Pythagorico inter Magos primi nominis refert. *Elmenh.* *Joannes* Mss. sed monachis librariis debetur. Bene cor-

rexere Colv. et seqq. *J. B.*

Ipse Dardanus] Unde 'Dardaniæ artes' pro magicis. Turneb. advers. l. IX. c. 17. *Elmenh.* Hinc *ipse Dardanus.* J. B. *Dardanus*] Turneb. Advers. II. 4. et IX. 17. *Pric.*

PAG. 545 *Bibliothecis publicis*] Pollux Onomast. X. 5. Ἐν δὲ τῶν κοινῶν βιβλιοθήκαις. Videntur ex Authoris hisce in integrum restitutæ, capta enim Carthagine, eas a Romanis Africanis Regulis donatas, constat e Plinii Histor. XVIII. 3. *Idem.*

Eruditionis memoriam] Ut apud Symmach. lib. X. Ep. 25. 'Memoria literarum;' Gellium lib. II. cap. 21. 'Literas et memorias;' Arnob. VI. 'Scripta memoralia:' adeo externa omnia quæ refovendæ *memoriæ* erant, hac voce designabant: hinc et sepulchra, 'memoriæ,' uti et Græcis μνημεῖα. Varr. de L. L. V. et ex eo D. Augustin. de cura mortuorum c. 4. *Idem.*

Nil verbis opus est, cum multo disertius ipsæ Tabulæ loquantur] Cicero in Sallust. 'Ubi rerum testimonia adsunt, nil verbis opus.' Idem Verr. IV. 'Nil dicimus, Tabulæ sunt in medio, quæ se corruptas atque interlitas esse clamant.' *Idem.*

Ex sua rapacitate de me quoque conjectaverunt] Terent. Heautont. 'Illos tuo ex ingenio judicas.' Plaut. Pers. 'Tuo ex ingenio mores alienos probas.' Basil. Seleuciens. de Vita S. Teclæ l. I. Καθ' ἑαυτῶν ἀεὶ κακῶν, καὶ τὰ ἡμέτερα κρίνοντες. *Idem.*

Factam conjunctionem] Ineptam lectionem suas res sibi habere jussimus *conjectionem:* supra, 'me grandem dotem in principio conjunctionis nostræ mulieri amanti extorsisse,' et aliquoties *conjungi* hoc sensu positum prius. *Casaub.* *Factam conventionem*] Fulvius. Infra: v. c. *mediocri forma, ac non ætate mediocri.* Sciopp. in Symb. Quid vocis h. l. *conjectionem?* Poteram *conjunctionem* emendare, et bene: *conjunctio* enim proprie in conjugio. Et sic supra, 'in principio conjunctionis nostræ,' &c. sed quia *conditionis* vocabulum hic itidem appositum est, malim *conventionem;* quæ vox aptissima, non tam quia in pactis quasi domi est, quam quod etiam in matrimoniis celebratum, cum in manum viri uxor convenit. Arnob. l. II. p. 107. 'Cum in matrimonia convenitis.' Festus Pompeius: 'Conventio conditio dicebatur, cum primus sermo de nuptiis et earum conditione habebatur.' *Acidal.* *Conjunctionem* ut supra et probat definitio nuptiarum apud Justinianum. *Reald.* Rævard. Conjectan. I. 15. legit *conjectionem:* exponitque 'instrumenti dotalis in villa descriptionem,' factam sine testibus, aut alio solemni ritu. Certius meo sensu Casaub. *conjunctionem.* Supra: 'Me grandem dotem mox in principio conjunctionis nostræ,' &c. Porro pro *factam* fors scribendum *pactam.* Plaut. 'Sine dote posco tuam sororem filio, Quæ res bene vortat: habeon' pactam?' Juvenal. 'Legitimis pactam junctamque Tabellis.' Virgil. 'Gremiisque abducere pactas.' *Pric.* Alii *conjectionem:* vide Turn. advers. lib. XXVIII. c. 15. *Elmenh.* Ms. Pith. cum Edd. ante Casaub. *conjectionem;* credo, quod compendiose scriptum fuerat *conjunctionem,* ut lego cum Casaub. Gent. Pric. Noster de Dogm. Plat. p. 625. Ed. Flor. 'connubiorum quæritur tempestiva conjunctio.' Add. Brisson. de V. S. *Conventionem* exhibent Wow. Elm. Flor. quod videtur habere auctoritatem Codd. Florent. Conjecit Lips. *connexionem.* Est etiam, qui legat *compactionem.* J. B.

PAG. 546 *Dividua pars*] Quidam, *dimidia pars.* Sed Dividua, id est, dimidia. Plautus Rudente: 'DÆ. Dividuum talentum faciam. LA. Bene facis. DÆ. Pro illa altera, Libera ut sit, dimidium tibi sume, dimidium huic cedo.' Terentius Adelphis: 'Potius quam venias in periculum

Sannio, Servesne, an perdas totum, dividuum face.' Ubi etiam videatur Donatus. *Colv.*

Sola trecenta millia numum scripta, eorumque repetitionem filiis Pudentillæ pacto datam] Intellige dotem Appuleio promissam. Sed cur dicit repetitionem, quum data non fuerit? unde paullo ante, 'ut dos,' inquit, 'omnis apud filios ejus maneret.' Sed utrumque in pactis comprehensum fuisse existimandum est; neque promissa aliter fuit, quam ut Appuleio mox daretur. Nec infrequens est, ut composita verba pro simplicibus accipiantur, Reddere pro Dare, et similia. Et Seneca irridet alicubi differentiam inter hæc verba. Postremo possidere et administrare mariti uxorum res omnes solent dotales, paraphernales, quas uxores sibi receperunt, et *Receptitiæ* dicuntur. *Scip. Gent.*

Tumidi animi] 'Tumidus animus' et 'ambitiosa mendicitas' bene junguntur. Contraria prorsus sunt τὰ *tumidus* et *timidus*, ut apparet e Nostri loco de Deo Socr. lib. I. p. 122. huj. Ed. 'Pars in superstitione, pars in contemtu, timida vel tumida:' ubi cf. Merc. *J. B.*

Ambitiosa mend.] Juven. Sat. III. vs. 182. 'Hic vivimus ambitiosa paupertate omnes.' *Elmenh.* *Ambitiosæ mendicitatis*] Juvenal. 'Heic vivimus ambitiosa Paupertate omnes.' Salvian. VII. de Gubern. 'Quis rogo ferre possit in homine egestuoso lasciviam? criminosior est luxuriosa paupertas, et majoris invidiæ miser nugator.' *Pric.*

Ipse egens, nudus, &c.] Supra: 'Ipse egens, nudus, at ignominia sua tectus.' Quintilian. Declam. 336. 'Ego nudus, ego egenus.' Porphyrius Epigrammatarius: 'Nudus, egens, Veneris naufragus in pelago.' *Idem.*

CCCC. millibus nummum a Creditore acceptis, filiam dotarit] Supra: 'Dos erat a Creditore omnis ad teruncium sumpta.' *Idem.* *CCC. millibus dotis fuit contenta*] Locuples fœmina, vel potius, ut ante dixit, locupletissima. Sed cur ait, contentam eam fuisse tam modica dote? immo potius id de se dicere Appuleius debuit: quod et statim dicit. Sed profecto etiam ea in re moderatio Pudentillæ apparuit, quod noluerit videri, et dici Dotata, ut plerarum mulierum ingenium est, etiam sapientium. Juvenalis de Cornelia matre Gracchorum: 'et numeras in dote triumphos.' *Scip. Gent.*

Multis sæpe, et ingentibus dotibus spretis] Calpurn. Eclog. III. 'Callirrhoën sprevi quamvis cum dote rogaret.' Florid. II. 'Spretis junioribus ac ditioribus procis.' *Pric.*

Et multo amore] Agnoscit hanc lectionem diserte Ms. Pith. De reliquis mihi non liquet. Neque aliter Edd. vett. Sed primus Colv. e marg. Ed. Bas. sec. et conject. Lipsii marginali dedit *mutuo*, quod fidenter servarunt seqq. Hic quoque revocavi antiquam lectionem. Ait Auctor, se computare solere, non quam multas divitias, sed quam multum amorem conjux marito afferat; et sermo est de eo tantum, quo uxor commendabilem se reddit, non vicissim. *J. B.*

At non ætate mediocri] Nimirum plusquam *media ætate:* ita frequenter loqui Scriptores solent. Plaut. Aulul. 'Post mediam ætatem qui mediam ducit uxorem domum.' Gellius l. III. cap. 4. 'Non admodum senum, sed in medio ætatis.' Miles. v. Noster, 'Virum mediæ ætatis.' Ibid. 'Medium ætatis cursum.' Glossæ 'Μεσῆλιξ, Mediæ ætatis.' *Pric.*

Longa dote] Dubito veriusne sit, *larga* vel *lauta dote.* Illud mihi pro certo est, recte me emaculasse quod subsequitur, 'sive illa morte amisit maritum ut sævi hominis mulier et infausti conjugii minime appetenda:' recte inquam emaculasse, *scævi ominis mulier:* de quo ego supra, et Festus in *scæva:* vel hoc modo, *lævi ominis mulier:* omen læ-

vum, numina læva dixisse Veteres, inter alios, testis locuples Arnobius. *Stewech.* Scripserim, *uncta dote.* Vetus modus scribendi, *oncta:* hinc illud quod passim male legitur. Infra etiam paulo post aliter corruptus eadem in dictione locus: 'ob hæc et alia viduæ dote aucta procos sollicitant.' Ubi etiam reposuerim, *dote uncta.* Uncta dos, i. e. magna, larga, ampla. Sic uncta patrimonia, apud Catullum: 'Et uncta devorare patrimonia.' *Colv.* *Uncta* Colv. non muto ego. *Brant.* Interpretes turbant heic immane quantum. Colv. legit *uncta dote,* ut et infra, ubi vulgo *aucta.* Stewech. *lauta* scribit, alius *larga,* alius *magna:* dico sexcentas istiusmodi interpolationes me non unius pendere teruncioli. Refingunt, nulli corrigunt, qui tam remota aggerunt. Quid quod et sana heic omnia, nulla moles inter tot magnos nisus, tot molimina. Author *longam* dixit, sequutus Græcos, qui *μακρὸν, ἀντὶ τοῦ μέγα,* vel *πολὺ* ponunt. Suidas *μακρὰν οὐσίαν οὕτω λέγουσι τὴν πολλήν,* &c. Hermocrates ipso quod præ manibus argumento est, *οὐκ ἂν ποτε δουλεύσω προικὶ μακρᾷ.* apud Philostrat. de vit. Sophist. II. Ita *breve* pro *parvo* frequenter haud obscuri authores, etiam *parvum* pro *brevi* Phædrus lib. I. fab. 15. sæculo et scriptione censendus. *Pric.* *Larga dote* malebat quoque de Rhœr Fer. Daventr. p. 228. Vulgatam lectionem cum Pricæo defendendam puto: cf. et Scip. Gent. Ceterum conferri possit similis locutio nostri Auctoris Flor. N. XV. ubi 'latas pecunias' explicat Oudend. amplas: sed ibi ego 'latas pecunias' dictas puto a *ferendo,* ut 'ferre argentum ad aliquem,' Plaut. Asin. III. 3. 142. Pessimo sane exemplo Wow. edidit *magna dote.* J. B. *Longa dote et molli conditione*] *Largam dotem* sæpe legi, numquam longam. Sed hæc vocabula mutuatitias operas sibi præstare solent. Sic Ulpianus, 'longam differentiam' dixit pro latam vel largam. L. XXXI. ff. de solut. Quum Genus in longum dividat, Differentia in latum, ut Scholastici dicunt. *Scip. Gent.*

PAG. 547 *Virgo formosa*] Videtur respexisse ad illud Afranii: 'Formosa virgo est: dotis dimidium vocant Isti, qui dotes negligunt uxorias.' Cujus loci nobis index vir eruditissimus J. Douza a Noordwyck. *Colv.* *Virgo formosa, etsi sit oppido pauper, abunde dotata est*] Ovidius: 'Dos est sua forma puellis.' Mercator Tyrius socero inopi apud Heliodorum lib. V. Πέπαυσο τούτων ὦ πάτερ. τὴν μὲν γὰρ προῖκα ἀπέχειν ἡγήσομαι, καὶ πολλὰ τάλαντα, καὶ πλοῦτον ὅλον τὴν κόρην. Terent. Adelph. 'Pejore loco esse non potest quam in hoc quo nunc sita est. Primum indotata est, tum præterea quæ ei secunda dos erat periit; Pro virgine nuptum dari non potest.' *Pric.*

Ad maritum novam animi indolem] Ita ex Schickeradi emendatione dederunt Wow. Pric. Flor. probante Salm. in marg. Revocavi reliquarum Edd. et Mstorum lectionem *ad maritum novum, animi indolem, &c.* Paribus membris rursus incedit oratio: 'animi indolem, pulchritudinis gratiam, floris rudimentum.' 'Indolem animi' intellige, nativam illam animi simplicitatem, nullisdum artibus corrupti, sed qualem finxit natura, et ad quæ velit maritus docilem. Opponitur in seqq. vidua 'certe tibi, ad quæ velis, minime docilis.' cf. Ind. *J. B.*

Renumerare] Ro. edit. In aliis, *remunerare.* Apte ad hunc locum Terentius Hecyra: 'Si est, ut velit reducere uxorem, licet. Sin alio est animo, renumeret dotem huc, eat.' Donatus: 'renumeret. Proprie, quia dos pecunia est.' Renumerandi verbum bis etiam in Plauti Bacchidibus. *Colv.* Edd. Bas. Ald. Junt. utr. *remunerare.* Male. *Exsolvere* dotem, de dote renumerata dixit Aur. Vict. de

Vir. Ill. cap. 65. *J. B.*

Virginitas quum semel accepta est, reddi nequitur] 'Virginitas corrupta restitui non potest.' l. unic. C. de rapt. virg. D. Hieron. ad Eustach. 'Audacter dico, cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam.' *Pric.*

Irreposcibile] Ex Margine Bas. 2. hoc in ipsum contextum meum transtuli. Male passim, *inpossibile*. Mens Appuleii illud alterum postulat. Sidonius lib. VIII. Epist. 15. 'Ut quod mihi insolubile videtur tibi quoque videatur irreposcibile.' *Colv.* Quodnam flagitii in hac voce ut deturbetur, equidem non video. Sane video Sidonium non agnovisse tantum sed et usurpasse eam. Videsis Epistolam ejus 15. lib. VIII. Meursius *inposcibile* legisse videtur, quod et perinde est: certum interim alterutrum scriptum ab Authore nostro; nam quod Barthius Advers. VII. 9. *irreposcibile* oggerit, nempe, 'quod non potest reponi,' aut ego cæcutio prorsus, aut heic ille sagaciter parum. *Pric.* *Inrepossibile* editum jam in Junt. post. unde recte margo Bas. sec. *irreposcibile*, quod tuentur Mss. Florent. et adsciverunt reliqui post Colv. Quod si quis cum Scriverio et Gœsio in marg. maluerit *inpossibile*, eum Msti Pith. lectio *inpossibile* juvabit. Gulielm. divinavit *inpassibile*, quod sit, credo, nihil affert intactum, nihil quod non passa est. Ego malim *irreposcibile*. Virgo nupta potest reposcere pecuniam, mancipia, domum, prædia; virginitatem reposcere non potest. At vidua nihil affert quod non reposcere possit. 'Irrevocabilem donationem ex Digestis citat Brisson. de V. S. *J. B.*

Præflorata] Onomast. vet. 'Præfloro, ἀπανθίζω,' fors προαπανθίζω. Gellius lib. XIV. cap. 2. 'Futurum gaudii fructum spes tibi jam præfloraverit:' nec sequendas editiones putem legentes *defloraverit*: melius *refloraverit* scribas. Puteani Gloss. Ms. 'Delibatio, refloratio, illibatio.' (puto *libatio*). Eædem: 'Refloratio, defloratio.' *Pric.*

Tibi ad quæ velis, minime docilis] Ideo (quod subdit) non sine uncta dote capienda. Eadem apud Macrobium mens Musici Timothei, qui a discipulis alios apud Magistros exercitatis mercedem duplicem solebat imperare. *Idem.*

Viduæ dote aucta] *Uncta* Colv. Ego nec hic muto. *Brant.* V. Colv. supra. Heins. autem ad Ovid. Fast. I. vs. 677. legi oportere putat, *viduæ dote aucta*, ut passim 'augeri opibus' apud optimos auctores: imo paulo infra Noster: 'grandi pecunia aucti.' Emendationem Viri Celeb. probare non possum. Viduæ ipsæ augent dotem, ut procos sollicitent. Hinc supra, abstinentiam in Pudentilla laudavit Auctor, quod locuples femina dotem non auxerat, sed 'trecentis millibus dotis fuit contenta.' Manifesto id apparet e seqq. 'Quod Pudentilla quoque in alio marito fecisset,' i. e. dotem auxisset, 'si philosophum spernentem dotis non reperisset.' *J. B.*

PAG. 548 *Favisor*] Lipsius, *faviter*, ut apud Plautum. Tamen Charisius l. I. 'Fautor Antiqui dixerunt; at Favitor nec auctoritate neque ratione dicitur.' Sed Grammaticorum leges migrare nec Nostro nec Veterum alii ulli umquam religio fuit. *Colv.* Quid si, *conciliator fautor suasor*: nam videntur duæ voces in unam male confusæ. *Casaub.* *Faviter* emendat, teste Colvio, Lipsius. Quæ vox Plautina: Charisius autem lib. I. 'Fautor,' inquit, 'Antiqui dixerunt; at Faviter nec auctoritate, neque ratione dicitur.' Beroaldus in epistola quadam ad Angelum Politianum, *Favisores* dixit, imitatione, ut opinor, Appuleii nostri. Non probo amici nostri conjecturam, qui hoc in loco legendum putat, *conciliator*, *fautor*, *suasor*. Scip.

Gentilis. *Favitor* Lips. Quid ni, *fautor?* Valer. Max. lib. II. c. 1. 'Ut si quæ inter necessarios querela esset orta, apud sacra mensæ et inter hilaritatem animorum fautoribus concordiæ adhibitis, tolleretur.' Apud Petron. Arb. 'præsentis concordiæ auctor.' *Brant.* *Favitor.* Ita Florent. et Lips. Aldus *Favissor.* Vulgati *fautor.* Plautus in prologo Amphitruon. 'Sat habet favitorum recte qui facit.' Charisius lib. I. institut. Grammatic. pag. 66. Grammaticum agit, id est, nugatorem, dum *favitor*, nec auctoritate, nec ratione dici affirmat. *Elmenh.* Non parum sudant in hac voce Expositores nostri. Ego, etsi non constet mihi de Analogia, τὸ *favissor* retineo. Gl. Puteani Ms. *Fautor, fa* .... (supple *favitor*) *favissor.* Gloss. Vindoc. Ms. *favisor, fautor, aut favens.* Pricæus. Casauboni emendationem merito inprobat quoque Jungerm. Ep. Gud. p. 368. Terna enim opponuntur ternis: 'quietis auctor, concordiæ conciliator, pietatis favitor.' Perperam itaque Wow. Elm. Flor. addidere τὸ *suasor.* *Favissor* tueri videtur Voss. in Etym. v. *Favissa:* quemadmodum a *caveo, cavissa*, unde *caussa.* Sed *issa* terminatio feminina est, neque *issor* ullum habet exemplum. *Favitor* autem firmatur loco Plauti cit. Lucilii apud Non. Marc. c. 2. n. 326. et Gloss. Isidori, nec non Exc. Pithœan. *Favitor* a *faveo*, ut *cavitio* a *caveo*, apud Plautum. Accedit auctoritas Mss. Florent. in quibus diserte *favitor*, quum in Pith. sit *favisor.* Illud itaque prætuli cum Wow. Elmenh. *J. B.*

Serui] Elm. et Flor. tacite dederunt *sevi;* ut maneat Auctor in metaphora, quo alludit τὸ *exstirpare.* Sine libris auctoribus non muto *serui.* 'Serere lites,' 'odia,' ut 'serere verba,' &c. v. ad Met. l. I. p. 6. a. Sic *conserere* Plaut. Bacch. IV. 9. 48. 'pugnam conserui seni.' Arnob. l. V. p. 156. 'altercabilem conseruisse sermonem.' *Idem.*

Transvoraram] Africanismus: sic 'Transglutire' pro 'deglutire,' Optatus libro I. et 'transnominare' pro 'denominare,' Tertullianus contra Marcion. *Pric.*

Suasi, ac denique persuasi] Miles. IV. 'Nulli nostrum spontale parricidium suadens, persuadere posset.' Septima: 'Ei suasisse, ac denique persuasisse.' Et Nona: 'Suasi, ac denique persuasi.' Donat. ad Terent. 'Suademus facilia, persuademus difficilia: suadere facientis est, persuadere proficientis:' lego *perficientis.* Idem.

Grandem domum] Ex qua *domo*, quum ad eum non ita multo post, Pontiani fratris morte, devolveretur, Tannonius, advocata manu perditissimorum juvenum, matrem quæ ea donaverat ipsum, excludere aggressus est: infra disertissimis verbis objectat hoc ei vitricus. *Idem.*

Et olivi] Sic dedi ex Mss. Florent. et Ed. Junt. post. pro vulgato *et olei.* Noster Met. l. IX. p. 656. 'promittit ei de prædiis sese daturum et frumenti et olivi aliquid, et amplius duos vini cados.' 2. Mss. quoque *olei.* Plaut. Pseud. I. 276. 'Olivi dynamin domi habent maximam:' et sæpe alibi. *Oleum* s. *olivum* inter præcipuas possessiones olim fuit. cf. præter alia Veterum loca Severi Ep. ad senatum apud Spartian. in Clod. Alb. c. 12. Olei Tripolitani, quale hoc Pudentillæ, in primis meminerunt vett. scriptores. cf. Casaub. ad Spart. Sev. c. 18. *J. B.*

Servos quoque haud minus quadringentos] Ergastularios, mancipia ruralia. Seneca Epist CXIV. 'Aspice quot locis vertatur terra, quot millia colonorum arent, fodiant.' Petronius: 'Familiam tam magnam per agros Numidiæ esse sparsam, ut possit vel Carthaginem capere.' *Pric.*

PAG. 549 *Ut eos ex ea quam tribuisset parte, securos haberet*] In Lapide: QVOD VNVS OMNIVM PRINCIPVM ET

SOLVS REMITTENDO HS NOVIES MILLIES DEBITVM FISCI NON PRAESENTES MODO SED ET POSTEROS PRAESTITIT HAC LIBERALITATE SECVROS. *Idem.*

Ab invita Pudentilla, et statim, *invitæ et iratæ extorsi*] Promptum est agnoscere heic verborum redundantiam : nolo tamen ferri Critici resectionem. Infra : 'An ut testamento, quod irata filio scribebat, filium potius, cui offensa erat, quam me, cui devincta, hæredem relinqueret?' *Id.*

Ægre exauditus invitæ et iratæ extorsi] Fallorne, an dixit Apuleius *invite, et ingrate extorsi*, idque ea significatione, qua Plautus, Terentius, et ipsemet Apuleius secundo de asino posuit, *ingratIs?* Simili locutione et *ingratus* pro *invito*, Apuleius usurpavit VI. de asino : 'Tunc ingratus ad promptum recurri exitium.' Donatus, 'ultronea,' inquit, 'grata sunt, ingrata, quæ ab ingratis fiunt recusantibus.' Apuleius lib. III. de asino : 'Evictus tandem necessitate subcumbo et, ingratus licet, arrepto pallio retexi corpora.' *Stewech.* Legit non nemo, *invite et ingrate extorsi.* Vide (per Deos) primum quam non sine exemplo tantum, sed et sine sensu dicitur, *invite extorquere;* tum quam sententiam loci adobruat ea lectio. Nititur omnimodis Apuleius, ut ostendat hoc se longis precibus impetrasse : imperitus commentator, quoad potest, mentem ejus in contrarium corrumpit. At ego posthac nil mirer, cum hujusmodi conjecturas cadere videam in homines nomina sua in Musarum albo scribentes. *Pric.* *Extorsi.* Flor. *extudi.* Elmenh. Errat Elm. aiens in Florent. pro *extorsi* esse *extudi*, nam in iis pro *exauditus* est *extudi*, quod exstat etiam in Ed. Junt. post. adstipulante quodammodo Ms. Pith. qui præbet *exaudi*. Verissimum est illud *extudi*. Ab *invita* Pudentilla exaudiri non potuit, sed ab ea id extundere et extorquere debuit. Plaut. Most. I. 3. 64. 'Eundem animum oportet nunc mihi esse gratum, ut impetravi, Atque olim priusquam id extudi, quum illi subblandiebar.' Sueton. Vesp. II. 'Latum clavum diu aversatus est : nec ut tandem appeteret compelli, nisi a matre, potuit. Ea demum extudit.' Hæc loca debeo V. D. in Misc. Obs. vol. II. pag. 191. qui eundem errorem errans ac Elm. *extorsi* tamen in *extudi* non mutandum putat. Ad locum Suetonii citat Burm. Wass. ad Sall. Fragm. p. 249. cf. Bentl. ad Horat. Serm. II. 2. vs. 14. Addantur Seneca de Benef. I. 'qui instat et onerat priora sequentibus, etiam ex duro et immemori pectore gratiam extundit.' Symmach. Ep. 33. 'Extundam quandoque ut hac obstinatione decedas :' quod ibi non mutandum cum Jureto in *excludam :* imo potius ibid. Ep. 117. legendum quoque : 'Magnopere laboravit, ut aliquid, si fieri posset, extunderet :' non *excuderet*, nec *excluderet*. Ut hic *extundere* et *extorquere*, sic 'cælum tundere' et 'misericordiam extorquere' jungit Tertull. Apol. c. 40. extr. Rescripsi itaque *extudi* pro eo quod antea legebatur *exauditus*. J. B.

Cum dissimili isto fratre suo Pontiano] Hesiodus 'Ασπ. 'Ηρακλ. *Διδυμάονε παῖδε, Οὐκ ἔθ' ὁμὰ φρονέοντε (κασιγνήτω γε μὲν ἤστην,) Τὸν μὲν χειρότερον, τὸν δ' αὖ μέγ' ἀμείνονα φῶτα.* Noster autem modesta, nec eleganti minus *εὐφημίᾳ* utitur. Sic supra : 'Patruo Æmiliano potius quam fratri Pontiano similem futurum.' Plin. l. I. Epist. 5. 'Addit preces suas, ut decebat optimum virum, pro dissimillimo.' *Pric.*

Ante pedes nostros advolutus] In Epistolis Salviani : 'Advolvor vestris o parentes, &c. pedibus.' *Idem.*

Veniam et oblivionem præteritorum omnium] Herodianus lib. V. '*Ἀμνηστίαν, ἄφεσίν τε πάντων ἁμαρτημάτων.*' Idem : '*Ἀμνηστίαν, συγγνώμην τε τῶν*

ἁμαρτηθέντων. Nota est Atheniensium lex in hanc mentem lata, e Ciceron. Philipp. II. Æschin. περὶ παραπρ. Probo in Thrasyb. Valer. IV. 1. Vopisc. in Aureliano. Ψήφισμα ἀμνηστίας memorat Plutarchus etiam Παραγγ. πολ. *Idem.*

Cui haud pridem tyrocinio professionis suæ fuerat a me commendatus] Moris fuit in sagata militia ut honestioris notæ tyrones darentur ducibus viris in disciplinam, ad quorum facta et virtutes componerent se. Evander ad Æneam apud Virgil. lib. VIII. 'Hunc tibi præterea spes et solatia nostri Pallanta adjungam: sub te tolerare Magistro Militiam, et grave Martis opus, tua cernere facta Assuescat, teneris et te miretur ab annis.' Ad hanc faciem etiam in togata militia receptum, juvenes recens toga involutos, commendatos Oratoribus velle in foro primi nominis. Auctor Dialogi de Orat. Tacit. seu Quintilianus: 'Apud Majores nostros juvenis ille, qui foro et eloquentiæ parabatur, imbutus jam domestica disciplina, refertus honestis studiis, deducebatur a Patre vel propinquis ad eum Oratorem qui principem locum in civitate tenebat: hunc sectari, hunc prosequi, hujus omnibus dictionibus interesse, sive in judiciis, sive in concionibus assuescebat, &c. magnus ex hoc usus, multum constantiæ, plurimum judicii juvenibus contingebat.' Cicero in Lælio: 'Ego autem a Patre ita eram deductus ad Scævolam sumpta virili toga, ut quoad posset et liceret, a senis latere nunquam discederem.' Symmachus (cujus et Epistolam 75. *l.* v. vide) l. II. Ep. 42. 'Commendaveram tibi dudum Macedonii Viri clarissimi filium, quum foro tuo nomen dedisset.' Eadem heic Pontiani institutio, Lolliano Avito commendati: Imo vero Appuleii in urbe Domina apud Orfiti amicos. Videsis lib. III. Floridorum. *Idem.*

Prope exacto consulatu] Scio apud optimos scriptores Proconsul et Proprætor sæpe invicem confundi: at Consulem appellari, qui proconsulari imperio provinciam aliquam regat, non memini alibi legere: sed quia provinciæ dividi olim solitæ in prætorias et consulares, posterior ætas eum qui obtineret provinciam consularem appellavit Consulem, et id munus consulatum, ut hoc loco. Sic ὕπατος Ἀσίης præses Asiæ provinciæ dicitur a poëta veteri qui epigramma fecit in Laodicen, Σῆμα δ' ἀμαλδύναντος ἀπείστοιο χρόνοιο, Μάξιμος ἔκδηλον θῆκ' Ἀσίης ὕπατος. Enim vero eviluit tandem superbum Consulis nomen: adeo ut etiam magistratus municipalis Consules appellari non erubuerint. Sic ait Ausonius se Burdigalæ fuisse Consulem, et ita apud Philostratum accipio aliquot locis in Sophistarum vitis, ut in Polemone, ἡ μὲν δὴ Πολέμωνος οἰκία, πολλοὶ ὕπατοι. Mox ibidem, Ἥρα μὲν γὰρ τοῦ αὐτοσχεδιάζειν μᾶλλον ὁ Ἡρώδης ἢ τοῦ ὕπατός τε καὶ ἐξ ὑπάτων δοκεῖν. Idem libri secundi initio, Ἡρώδης ἐτέλει μὲν ἐκ πατέρων ἐς τοὺς διςυπάτους. utitur eadem voce et in Niceta, in Aristocle, in Antiocho, et in Antipatro Hierapolitano: quibus omnibus locis cave accipias de Romano Consule: sed pro magistratibus, ut dixi, municipalibus, vel alio quo genere dignitatis. Ita accipit Agathias libro secundo, ubi de Trallibus terræ motu eversis loquens ait Augustum ὑπάτους ἑπτὰ τῶν ἐν τοῖς μάλιστα εὐπατρίδων τε καὶ εὐδαιμόνων ἀνδρῶν ἐκ τῆς Ῥώμης ἀπολεξάμενον, ἅμα τῷ σφετέρῳ πλήθει στεῖλαι ἐς τὴν ἀποικίαν. Appellat ὑπάτους, non eos qui tempore Augusti sic nominabantur: sed illos qui coloniæ Tralleis deducendæ sunt præfecti. Sed puto scripsisse Agathiam ὑπατικοὺς ἑπτά. *Casaub.* Ad notam Casauboni de h. l. citatus a Viro Docto ad calcem Edit. Casaub. quæ est in Bibliotheca Cl. V. M. Tydeman, Rei-

nes. Rupert. p. 139. Fabrett. Inscript. p. 723. *J. B.*

PAG. 550 *Vir bonus dic. per.*] Ita oratorem Cato definivit. Atqui 'Herennius Senecio mirifice Catonis illud de oratore in Regulum e contrario vertit, Orator est vir malus dicendi imperitus. Non me Hercule Cato ipse tam bene verum oratorem, quam hic Regulum expressit,' ut est apud Plinium lib. IV. Epistola 7. *Brant.* *Vir bonus dicendi peritus*] Id est, 'perfectus Orator.' Quintilian. lib. XII. cap. 1. 'Habemus ante omnia virum bonum, posthæc adjecit dicendi peritum.' Gellius lib. XVIII. cap. 6. 'Antonius Julianus Rhetor, vir bonus, et facundiæ florentis.' Victor in Dioclet. 'Adolescens bonus facundusque.' Sidonius Apoll. lib. IV. Epist. 1. 'Ideoque non minus te bonum quam peritum pronunciari.' Cicero pro Cæcinna: 'Ita bonus et justus vir est, ut natura, non disciplina consultus esse videatur: ita peritus ac prudens, ut ex jure civili non scientia solum quædam, verum etiam bonitas nata videatur.' Rutilius Numatian. Itiner. lib. I. 'Hic docuit qualem poscat facundia sedem, Ut bonus esse velit quisque disertus erit.' *Pric.*

Et quidem si perlegam, mea voce pronunc.] Non prorsus hæc capio. Pricæus ita interpunxit *Scio te, Maxime, libenter ejus literas auditurum: et quidem si perlegam: mea voce pronunciabo:* quasi hoc velit, tum in primis literas placituras Maximo, si ipse eas legat. Nimis arroganter hoc dictum: et tum addidisset Auctor *ipse* vel *ego*. Sensus est, vel, 'si tu Maxime permittas, ut literæ legantur, mea voce eas pronunciabo,' vel, 'Adeo mihi persuasum est, te, Maxime, libenter auditurum ejus literas, ut ipse mea auctoritate decernere audeam, an eas perlegam, nec ne.' Sic *si* notet *an*, de quo vide quos citant VV. DD. ad Plin. Paneg. cap. 2. *Pronunciare* dicitur judex, atque adeo is qui sententiam fert. v. Ind. Non absimile illud Nostri de Deo Socr. p. 673. Ed. Flor. 'Respondebit Plato, pro sententia sua, mea voce.' Sic h. l. respondet Maximus, pro sua sententia, voce Appuleii. *J. B.* *Mea voce pronuntiabo*] Honori Maximi vel Aviti id Appuleius tribuit, quum alioqui moris esset, per nomenclatores, ut sæpe in hac oratione, recitare epistolas, aliaque testimonia, vel scripta. Magistratui autem recitare vel codicem tenere non impune fuisset, immo inter crimina majestatis imminutæ habitum olim fuit, ut in Cornelio Tribuno plebis, quem luculenta oratione Cicero defendit. Oratores Græci interdum etiam poëtarum testimonia vel sententias per scribas recitabant. Ut Æschines in Timarchum: Ἀναγνώσεται ὑμῖν ὁ γραμματεὺς τὰ ἔπη τὰ περὶ τούτων, ἃ Ὅμηρος πεποίηκε. λέγε πρῶτον τὰ περὶ τῆς Ἕκτορος τιμωρίας. De tribus lectoribus contra Brutum excitatis a L. Crasso, nota res ex Cicerone de Oratore, et alibi. *Scip. Gent.*

Laudatorem locupletiorem] Alludit veterem forensem consuetudinem, qua obtinuit ut *Rei* non *Patronos* tantum, sed et *Laudatores* haberent, summæ quantum potuit notæ authoritatisque viros. Passim de his Cicero in Orationibus: 'Vitæ laudatores' vocat in pro Balbo lib. III. Noster in Floridis de Æmiliano Strabone: 'Cui notum esse tantummodo summus honor est, is etiam Laudator mihi apud principes Africæ viros quodammodo extitit.' Hunc morem inhibuit Consulatu tertio suo Pompeius. Plutarchus Dio lib. XL. *Pric.*

Struxerit] V. Burm. ad Petron. c. 5. *J. B.*

PAG. 551 *Lælius lenitatem*] Vocat Sidonius in Adelphio *Teneritudinem*. Pric.

Gracchus impetum] Author Dial. de Orat. 'Malim C. Gracchi impe-

tum, aut L. Crassi maturitatem.' Quis vero, et cujusmodi hic *impetus* fuit, ex his Plutarchi disce: 'Ὁ λόγος τοῦ μὲν Γαΐου (Γράκχου) φοβερὸς, καὶ περιπαθὴς εἰς δείνωσιν. et statim: Τραχὺς καὶ θυμοειδὴς, ὥστε καὶ παρὰ γνώμην ἐν τῷ λέγειν ἐκφερόμενον πολλάκις ὑπ᾽ ὀργῆς τήν τε φωνὴν ἀποξύνειν, καὶ βλασφημεῖν, καὶ συνταράττειν τὸν λόγον. Subdit de fistula ejus, quæ sat (arbitror) nota est, e Cicerone, Valerio, Quintiliano, Gellio. *Idem.*

Cæsar calorem] Fabius de eodem loquens, 'Excitationem' vocat. Plinius, 'Vigorem igneum.' Suetonius, 'Ardentem motum gestumque.' Sidonius in Cethego, 'Æstum:' Valerius in Hybrea 'concitationem.' Talis ea Plinii Nepotis, Epistol. lib. II. ab Imperatore admoniti ut lateribus parceret. *Idem.*

Hortensius distributionem] Cicero in Pro Quinctio: 'Faciam quod te sæpe animadverti facere Hortensi; totam caussæ meæ dictionem certas in partes dividam.' Monuit ex ejusd. Divin. in Verr. Scipio, in digitis caussas solitum eum constituere. *Id.*

Calvus argutias] Fabius ei *sanctitatem* tribuit, quæ vox suspecta mihi. *Idem.*

Salustius parsimoniam] Συντομίαν vocasse videtur Hermogenes in Idæis. 'Cohibile dicendi genus,' Noster et Agellius. *Idem.*

Opulentiam Cicero] Ausonius: 'Enthymemata Demosthenis, opulentiam Tullianam.' Sidonius: 'Varicosi Arpinatis opulentiam.' Idem: 'Arpinas dat Consul opem.' Claudian. 'Victrix opulentia linguæ.' *Idem.*

Ne omnia persequar] Sic in de Deo Socratis lege, ubi vulgo, *Ne omnes prosequar:* [p. 698. Ed. Flor.] alibi eod. lib. 'Ne cæteros longius persequar.' *Idem.*

Commutatum] Ad oram Ed. Casaub. hæc lego: *In V. C. f. nec authoritatem Valens, nec efficaciam Antonius, nec simplicitatem Menenius, nec acrimoniam Appius, nec leporem ac facesam Augustus.* Quæ, nisi supra exciderint, a studioso lectore sunt adscripta. *J. B.* *Neque additum quidquam velis, neque detractum, neque autem aliquid commutatum*] In Floridis lib. IV. 'Neque augeri litera una, neque autem minui potest.' Et statim: 'Nec revocare illud, nec ante' (lege *autem*) 'mutare, nec emendare mihi inde quidquam licet.' Tertullianus in Apologia: 'Detrahens, adjiciens, demutans de veritate.' *Pric.*

Non usque adeo indulgebo humanitati tuæ] Admodum (ut videtur mihi) rara loquutio ista, nec tamen absone Minucius in Octavio: 'Indulgentes inepto atque insano labori, ultra humilitatis nostræ terminos evagamur.' *Indulgere* utrobique puto esse τολμᾷν, θαρσύνειν. Seneca eo sensu 'Imperare:' de Tranquil. cap. 15. 'Fertilibus agris non est imperandum.' *Id.*

Jam propemodum fesso] Et hinc collige unam esse hanc orationem, non duas. *Scip. Gent.*

Magiæ, maleficii, criminis insect.] Alterutrum vacat. *Brant.* Scriv. uncis inclusit *maleficii*, quam vocem ego quam minime abesse velim: opponitur enim τοῖς *bonum virum*, qualem se ab Avito nominatum prædicat. Latinitatis quoque damnandum *Magiæ criminis insectari*, quod scio defendi posse per ellipsin τοῦ ἕνεκα, sed h. l. non placet. Languet enim *criminis* post *Magiæ*, *maleficii* mentionem. Neque etiam in hac orationis suæ parte de Magiæ accusatione agit Auctor, sed de eo, quod invasisse Pudentillæ domum et compilasse bona ejus argueretur. Quare probabile mihi est, τὸ *Magiæ* explicationis causa adscriptum fuisse ab eo, qui observasset τὰ *Maleficus* et *Maleficium* sæpe, et in hac Apologia, usurpari de Mago et Magia; scripsisse autem Appuleium, *cum tu maleficii criminibus insectabere.* 'Insectari criminibus,' ut supra p. 481. de eodem Æmiliano,

[illegible]

[illegible] Hegesias apud Ra[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] agendis personis occupatus, summas divitias summam [illegible] [illegible] existimabat.'

[illegible] [illegible] [illegible] Cruter. a Seqq. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] p. 5[illegible]. [illegible] p. 7[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quod si in [illegible] [illegible] a fratre [illegible] [illegible] [illegible] Pudens, ut certe hic in se non, quod [illegible] et ille [illegible] scripserat, in quibus [illegible] [illegible] Appuleium patronum suum et [illegible] et magistrum appellant. Admisso autem vulgata lectione hic velle concendus est Appuleius, ex lecta hac epistola patere apparere, quod ad literarum studia, maxime differre Pudentem et fratrem ejus Pontianum, quorum hic ab Appuleio propter probabilem dicendi facultatem Lolliano Avito fuerat commendatus, quem ille, 'frater Pontiani, diserti juvenis, vix singulas syllabas fringultire poterit:' et paulo ante ipse audiverat Maximus. vid. infra p. 556. extr. Per ironiam itaque accipienda hæc, quum in omnibus (i. e. quam prorsus) Minervæ curriculum cum fratre currat, quum pari studio et diligentia literas tractet. Non diffiteor, contortam quodammodo esse hanc explicationem, et lectionem illam mihi non placere. Contra expressam tamen Mstorum et Edd. vett. auctoritatem eam non ausim mutare, licet magis arrideat acuta Cl. Lennepii conjectura: quum in omnibus minor, vitæ curriculum cum fratre, &c. currat. Frater illum superabat non tantum ætate, sed etiam disciplina ac moribus. Supra p. 457. 'Pontianus et natu major et moribus melior.' Sicinius Pudens, in vitæ curriculo quasi certans cum fratre, in omnibus minor reperiebatur. 'Minor in certamine' dicitur etiam Horatio I. Ep. 10. vs. 35. quem vide et II. Sat. 3. vs. 302. 'Vitæ curricu-

lum' habet Cic. pro Rabir. c. ult. et pro Arch. c. 11. Lips. adlevit *impar curric.* vel *innorme c.* Alius V. D. adscripsit marg. *quam iniquum Minervæ curr.* i. e. inæquale. Mss. nihil variant, præter Pith. in quo pro *minervæ* est *minuere*. J. B. *Curriculum*] Eadem figura in de Deo Socrat. 'Prudenter vitæ curriculo gubernato.' Cicero pro Rabyr. 'In hoc tam exiguo vitæ curriculo.' Corrige Authorem Carminis de Judic. Dom. quod vulgo nomen præfert Tertulliani: 'Quod pretium superest, caræ invigilate saluti, Et faciles certique bonum decurrite cursum:' lege, *Quod spatium superest*, *&c.* Seneca de Tranquill. 'Non in cursu Circique certamine, sed in his spatiis vitæ interius flectendum est.' Noster in Milesiis l. ix. 'Ad senectutis meæ spatia validi lætique veniatis.' *Pric.*

Pag. 558 *Nescio quos Chaldæos consuluerat*] *Studii*, non *gentis*, est vocabulum, *Chaldæi*. Ex his præcipue celebres Africani nostri. Spartianus in Geta: 'Severus gnarus genituræ illius, cujus (ut plerique Afrorum) peritissimus erat.' Sidonius lib. viii. Epist. 11. 'Mathematicos quondam (malim *quosdam*) de vitæ suæ fine consuluit, urbium cives Africanarum: quibus ut est Regio, sic animus ardentior.' *Idem.*

Quo lucro filiam collocaret] Porphyr. περὶ ἀποχῆς, &c. Οὔτε γὰρ εἰς γάμον καθίησιν, ἵνα περὶ γάμου τῷ μάντει ἐνοχλήσῃ. Tacit. Annal. xii. 'Chaldæos, Magos, interrogatumque Apollinis Clarii simulachrum super nuptiis Imperatoris.' Miles. ii. Noster: 'Chaldæus quidam hospes miris totam Civitatem responsis turbulentat, &c. qui dies copulam nuptialem affirmet,' &c. *Idem.*

Ad consulentis votum confinxere] Cæsar Bell. Gall. lib. iii. 'Ad voluntatem eorum fictæ respondeant.' *Id.*

Ut Dii voluere] Hinc probemus, Plauti Mil. 'Ubi sumus provecti in altum, id quod Dii volunt, cupiunt prædones navem illam, ubi vectus fui:' recte emendatum eidem Lipsio nostro. *Colv.*

Quasi cæca bestia incassum hiavit] Suidas: Λύκος ἔχανεν, Παροιμία ἐπὶ τῶν ἐλπιζόντων τι ἕξειν, διαμαρτόντων δὲ τῆς ἐλπίδος. λέγουσι δὲ τὸν λύκον, ἐπειδὰν ἁρπάσαι τι βούληται, κεχηνότα παραγίνεσθαι ἐπ' αὐτό. ὅταν οὖν μὴ λάβῃ ὃ προαιρεῖται, κατὰ κενὸν αὐτὸν χανεῖν φασίν. (quæ repetit iisdem fere verbis Apostolius.) Theophilact. Simocatta Hist. Maur. lib. ii. cap. 17. Ἀπῄει ἀσχάλλων καὶ τὸ τῇ λεγόμενον τὸ τοῦ λύκου παθών· κεναῖς γὰρ ἐκεχήνει ἐλπίσι. An vero hanc *bestiam* Appuleius innuat, nec sat scio: si *Lupum* voluit intelligi, cur *cæcam* dixit? *Pric.*

Male compertam] Scribendum censeo, *mali compertam*. ut loquuntur optimi auctores. *Casaub.* Forte *maleficii compertam*. Wower. *Male* Florent. Alii, *mali*. Elmenh. Ne dubites verius scribi *mali comp.* et Miles. i. 'Veri comperta,' ubi vulgo *vera*. Livius lib. vii. 'Probri compertus.' Tacit. Annal. i. et iv. 'Flagitii compertum.' Justinus xi. 'Stupri compertam.' Miles. x. Noster: 'Noxæ compertum.' *Pric.* Lib. i. Met. pag. 23. nunc legitur *vera compertu.* Florid. *male compertam* interpretatur, 'quum cognovisset filiam Rufini male se gerere:' quod lectio illa significare non potest. Casauboni emendationem amplexi sunt Scal. et Wow. invitis Mss. *Male compertam* dici puto filiam Rufini, quæ suo se damno reddiderat compertam, i. e. penitus cognitam marito: quia hic eam cognitam exheredavit. Sic 'male emtum' dicitur, quod in damnum emtoris emtum est. *J. B.*

Honesto legato] Proprie *Honesto.* Infra: 'Mihi tenue nescio quid, honoris gratia legatum.' Supra: 'In quo' (Testamento) 'mei officiosissime et honestissime meminit.' *Pric.*

Quippe qui ei ad ignom.] Quasi mendico, qui lectulo careret, et vili

supellectile. Ita Homerus Odyss. γ. Ἔστι τοῦ ἢ [illegible] ἐν [illegible]. Ὡς οὔτε χλαῖναν [illegible] πολλ' ἐν [illegible]. Οὔτ' αὐτῷ μαλακῶς, οὔτε ξείνοισιν, ἐνεύδειν. Aiias linteas amiciri, ornare digitos annulis, pro luxuriæ nota Hieronymus ponit epistola XLVII. Et mox: 'inter sericum et linteamina videris fulgidus et formosus.' Ibidem: 'Inter lascivas puellas, linteatosque juvenes.' *Scip. Gent.* Edormatior locus hic est quam ut prætercurri debeat: nil tamen toti interpretes, Gentile misso: cujus etiam expositio ejusmodi est, ut et facile eam abesse patiamur. Putat Pontiani uxorem ita egenam fuisse, ut vel lecto destitueretur, adeoque in hunc usum *lintea* legata ei. At hoc fuisset pietatis, non contumeliæ; adde, si in sensus sit, fore otiosa ea, *mali compertam*, ex quibus loci sententia procuddubio pendet. Latet heic aliquid reconditius, cujus umbram fortasse deprehendemus, si *lintea* non ad lectum, sed ad amictum retulerimus; hoc est, ad pallium lineum, quo impudicæ matronæ tegebantur. Isidor. Origin. lib. XIX. c. 25. 'Amiculum est meretricum pallium lineum: hoc apud Veteres Matronæ in adulterio deprehensæ induebantur.' Albiximus, quantum potuit, facem ex scriptore, cujus etsi non magnopere existimamus testimonio innitendam, penuria illorum tamen quorum pondus et authoritatem agnoscimus, putamus rejici eum non posse citra imperitum fastidium. *Pric.* Unice vera explicatio Floridi. *J. B.*

Pag. 554 *Externasse*] Reponendum putamus, *exterminasse*, id est, exheredasse, e testamento ejecisse. *Colv.* Proba et sincera lectio, non *exterminanda*, ut reponunt quidam. *Externare* valet, pro externo habere. Sic dictum ut apud Paulum Apostolum ξένοι τῶν διαθηκῶν, et ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας. Ita loquitur et Appianus quarto De Bellis Civilibus, Ἡμεῖς δὲ ξένοι καὶ ἀλλότριοι τῶν συγγενῶν ἐσμεν, πολεμοῦμεν. *Casaub.* *Extraneasse.* Ita Florent. et Basil. 1. alii, *externasse*. Elmenhorstius. *Externasse* tenent Edd. usque ad Elmenh. cum Ms. Pith. De quo verbo, et de confusione cum *exterminare*, vide ad Met. l. III. p. 214. b. Add. Pacat. Paneg. c. 19. 'animos nostros proinde luctus ac dolor externant.' Sed in Ms. Florent. legitur *extraneasse*, quod doctius est, quam ut librario tribui posse videatur. Est enim 'extraneus heres' propria in Jure locutio, de qua vide Heum. ad Brisson. de V. S. in v. 'extraneus.' Quapropter, auctoritate Florent. Ms. cum Elm. Scriv. Flor. rescribo *extraneasse*. *J. B.* *Externasse eum*] Gloss. ejusd. 'Externavit, extraneum fecit.' *Pric.*

Preteriisse] Glossæ Nomicæ: 'Παρέωσεν, ἀπεκλήρωσε τοῖς [illegible]' (fors οὐ [illegible]) 'ἐν τῇ διαθήκῃ.' Excerpt. ex aliis Gloss. 'Præteritus, Ὁ ἀμνήμων.' *Idem.*

Objicit et obsternit] Lego, *objicit et substernit*. Modius. Placeret magis, id quod etiam doctissimum Modium nostrum velle video, *substernit*. Tertull. de Spectac. 'Quibus viles animas feminæ aut illi etiam corpora sua substernunt.' *Colv.* *Obsternere* est ob oculos sternere. Cur malint quidam *substernit*, nulla ratio legitima afferri potest. Scribo deinde, *At ille puellæ meretriciis blandimentis, et lenoniis patris illect.* Casaub. Elegantius mihi dici videtur *obsternit*, et ἐμφατικώτερον, præcedente verbo, *Objicit*. Sonum enim illum captavit. *Scip. Gent.* *Objicit.* An *oggerit*? Supra, 'Quicquid Manium, &c. oculis tuis oggerat,' et in Floridis lib. III. 'oggerere se præsidibus.' Pro *obsternit* Modius et Colvius inepte, *substernit*. Pric. Defendit vulgatam lectionem Heins. ad Ovid. Met. lib. III. vs. 575. etsi ad τὸ *substernere* invitare ait Sueton. Aug. c. 68. 'pudicitiam suam alteri substernere.' Verbum

obsternere agnoscant quidam apud Amm. Marc. XIX. c. 2. sed alio quodam sensu: 'humum corporibus obsternebant,' ubi tamen in novissima Ed. Wagneri *obstruebant*, licet *obsternebant* non improbet Burm. ad Ovid. l. c. An alibi legatur verbum *obsternere* me latet. Sed analogice id fingere potuit App. ad normam τοῦ *objicit:* quare sequor Mss. et Edd. *J. B.* *Meretriciis blandimentis*] Sidonius lib. IX. Epist. 6. 'Meretricii blandimenta naufragii.' Theodoret. περὶ προνοίας in Histor. Josephi: λόγους ἑταιρικοὺς, καὶ ἡδονῇ κεχρωσμένους. *Pric.*

Et proventum cupit] Elegans is sermo, nec mirum, quia Plautinus: apud quem eundem reperias bis terve in una Truculento: atqui bene profecisse, recte provenisse dicuntur, qui re, vel liberis aucti: in malam quoque partem sumi Nonius ostendit. Apuleius lib. X. de Asino: 'at ille nequam ut posset de me suave provenire, lucro suo tantum contentus annuit.' *Steweck.* De voce *Proventus* vid. ad Met. lib. IV. p. 275. b. et ad l. X. p. 728. b. Pro *chem* Ms. Pith. *Hem.* Pro *in isto* Edd. Vulc. sec. tert. et Wow. *in illo.* J. B.

PAG. 556 *Intestati pueri legitimum magis quam justum hæredem*] 'Hæres legitimus' est quem κατ' ἀγχιστείαν vel κατὰ γένος κληρονόμον Aristoteles vocat, II. Polit. nempe qui intestati hæres est proximitatis jure. Quintilian. Declam. 308. 'Proximum a testamentis locum habent propinqui, at ita si intestatus quis, ac sine liberis decesserit; non quoniam utique justum sit ad hos pervenire bona defunctorum, sed quoniam relicta, et velut in medio posita, nulli propius videntur contingere.' 'Hæres justus' est, cui ex Testamento et voluntate defuncti hæreditas obvenit. Aristoteli ibid. lib. IX. Ep. 62. κληρονόμος κατὰ δόσιν. Symmacho 'successor scriptus,' et a *legitimo* distinctus. Multa de utrisque congessere ex Prudentium placitis Alciat. Paradox. lib. IV. et Fornerius ad l. CXXX. de V. S. *Pric.*

Tacitas omnium] Fulvius, *hominum suspic.* recte. *Abrumpere* autem h. l. positum videtur, pro aperire, et in apertum propellere occultas suspiciones de Æmiliano. *Scip. Gent.* Efficacius est *omnium*, quod non mutandum. *J. B.*

Male vos qui suggessistis] Nutu vel admurmuratione, vel risu ad illa verba Appuleii secuto: 'Favet enim Rufino Æmilianus et proventum cupit. Hem!' Significat enim sibi soli consulere Æmilianum, nec ad Rufinum quicquam ex hæreditate pueri, præter plorare, pervenire velle. *Scip. Gent.*

Si verum velis] Supra: 'Imo enimvero si verum audire velis.' In Milesiis: 'Vis verum scire materfamilias?' Florus lib. III. cap. 7. 'Si vera volumus noscere.' *Pric.*

Investem a nobis acc.] *Investis*, proprie, cui nondum vestitur pudor, ut loquitur Tertullianus; tamen aliter Glossarum auctor: 'Investis, ἄφθορος.' recte: nam quod in femina virgo, id in mare investis. Tertull. de virginibus velandis, 'Materfamiliæ vocatur, licet virgo, et paterfamiliæ, licet investis:' Ibidem, 'si virgo mulier non est, nec vir investis est.' Est igitur investis qui Græce ἤϊθεος: quo sensu veteres Latini etiam pueros virgines vocarunt, ut notat Nonius: et in patrum scriptis frequenter. Sic et παρθένος accipitur interdum pro ἤϊθεος: ut Apocalypseos cap. 14. Contrarium est *vesticeps*, ὁ ἐφθαρμένος καὶ τῶν ἀφροδισίων πεῖραν ἔχων. *Casaub.* Videatur Scip. Gentilis Commentarius. *J. B.* *Investem a nobis accepisti; vesticipem illico reddidisti*] Investis est idem quod impubes, ut veteres Grammatici docent. Palladius lib. II. cap. 14. 'Investis puer hoc, aut aliquis satis purus, effi-

ciat.' Ita dicitur non a Vesta, id est, pudicitia, ut nugatur suo more Nonius, sed a lanugine, qua carent, quæ vestis adpellatur. Gellius lib. v. cap. 19. 'Sed arrogari non potest, nisi jam vesticeps, id est, pubes, et major xxv. annis.' Eruditissimus Casaubonus probat, quod in veteribus glossis scriptum est, 'investis ἄφθορος:' nam quod, inquit, in femina virgo, id in mare investis. Tertullianus de virginibus velandis: 'Materfamiliæ vocatur, licet virgo, et paterfamiliæ, licet investis.' Ibidem: 'Si virgo mulier non est, nec vir investis est:' esse igitur investem, qui Græcis ἤϊθεος, quo sensu et pueros virgines vocarunt Latini veteres; et in patrum scriptis frequens est. Vesticeps ergo ὁ ἐφθαρμένος καὶ τῶν ἀφροδισίων πεῖραν ἔχων. Cui significationi plane congruit hic locus Appuleii. Significat enim scortis eum deditum, et Veneris cognitionem habere, ut Cæsar loquitur. *Scip. Gent.*

PAG. 556 *Inter scorta et pocula, puer hoc ævi in convivio agitat*] Cicero Catil. II. 'Accubantes in conviviis, complexi mulieres impudicas.' Miles. VIII. Noster: 'Juvenis luxuriæ popinalis, scortisque et diurnis potationibus exercitatus.' P. Africanus apud Gellium VII. 12. 'Qui in conviviis adolescentulus cum Amatore, cum chiridota tunica inferior accubuerit:' quæ verba (aliquantillum emendans ea, et glossemate expurgans) fere ad hanc faciem puto componenda: 'Qui in conviviis adolescentulus cum Amatore in chiridota accurit.' Operam neque se suam, neque nos nostram heic lusisse, speramus deprehensurum eum quisquis locum inspexerit. *Pric.*

Magister in convicio] Ita vulgatæ Edd. Sed Ms. Pith. et Ed. Junt. post. carent præpositione. Bene. Paribus membris constat oratio, et sic statim seq. *in* non ingratum est auribus. Intrusum est *in* ab iis qui elegantiam non capiebant locutionis *magister convivio*, cujus tamen similes apud optimum quemque auctorem invenias. Cic. Catil. II. 5. extr. 'huic bello ducem.' Familiaris hic modus loquendi Septim. de B. Troj. ex. gr. II. 32. 'dux Trojanis:' cf. et 42. ibid. c. 46. 'custos castris:' III. 10. 'Imperator Echinadibus.' Spart. Hadr. c. 4. 'quem Parthis regem fecerat.' *J. B.* *Magister in convivio*] Varro Antiquit. Human. lib. XX. 'In conviviis qui sunt instituti potandi Modimperatores, Magistri.' Idem de Ling. Lat. lib. IV. 'In publico convivio etiam nunc Antiquitatis retinendæ caussa, quum Magistri fiunt, potio circumfertur.' Sidonius, 'Regem convivii' vocat. 'Regem mensæ' Macrobius. Horatius 'Patrem cœnæ,' et 'Bibendi arbitrum.' *Pric.*

In ludo quoque glad.] In hac periodo non pauca fuerant depravata, in hunc modum, *in ludo q. g. frequens visitor, nomina g. et p. et v. plane quidem, ut puer honeste ab ipso l. d.* Porro ex hoc loco apparet, in ludo gladiatorio lanistam nonnisi honestiores docuisse per se: reliquos autem per alios, quorum opera ipse vice ὑποδιδασκάλων utebatur: sic fieri amat in aliis quoque ludis. *Casaub.*

Nomina gladiatorum, et pugnas, &c.] Eorum nempe qui tum temporis in Provincia noti maxime. Tales *famosos* vocat Milesiis IV. et X. Firmicus *celebres*. M. Cicero *nobiles*: et quo melius innotescerent, eorum imagines in publico exponi solebant: nunc tabulis, nunc parietibus pictæ, aut aliter, pro Munerarii libitu: videatur Plinius lib. XXXV. c. 7. Morem hunc illustrat pavimenti veteris ex tessellato opere fragmentum, in quo paria sex septem videre est, nominibus adscriptis: edidit Clariss. Velserus in Monumentis Augustanis. *Pric.*

Ut puer, honeste] Neque Colvium audiendum puto, neque Casaubonum, quo præeunte, seqq. O. dederunt *ho-*

nestus. Nam repugnant Mss. et Edd. vett. neque est necessarium. Pueri literis et disciplinis *honeste* imbuuntur. Noster Flor. n. XVI. prope fin. 'Jura amicitiæ a commilitio studiorum eisdem magistris inchoata honeste.' Jam vero Pudens nomina gladiatorum, ut rem honestam, *honeste* docetur. *Plane quidem ut puer*, i. e. quum inter pocula minime se puerum præstet, in hoc *quidem plane ut puer* tractatur, quod docetur. At vero quid docetur? nomina gladiatorum, et pugnas, et vulnera. Mordax est ironia in τῷ *honeste*. Est qui legat *honeste ut ab ipso l.* J. B.

Ab ipso lanista docetur] Spectant huc 'lanistarum dictata' apud Suetonium Jul. et 'Lanistæ regia verba' apud Juvenalem Sat. XI. quod ait, 'ab ipso lanista,' subest Emphasis: et vera est viri summi conjectura, docuisse *lanistas* ipsos nonnisi honestioris notæ tyrones, alios per *subdoctores* suos; quod et in cæteris tabernariis artibus consuetudinis fuisse, docent ea Satyrici ejusdem, Sat. VI. 'A Tonsore magistro Pecteris:' etiam e Petronio locus, et Martiali VIII. 52. *Pric.* *Plane quidem ut puer honestus a lanista docetur*] P. Scipionis ad locum respexisse Appuleium, dixi. Ironice autem dictum est, *plane ut puer honestus*, id est, ingenuus et nobilis, quum in ludo gladiatorio servi tantum et damnati docerentur. Casauboni interpretatio et sententia nondum mihi probari poterit. *Scip. Gent.*

Loquitur numquam nisi Punice] Lingua Punica ei patria erat. Sed Romana lingua tamen in summo et pretio et usu fuit in Provinciis, maximeque in Africa, tandem etiam, ut populus ea promiscue loqueretur, quod ex D. Augustino et aliis docuimus in libris de Antiquis Italiæ linguis. *Id.*

Latine enim neque vult] Titinnius apud Festum: 'Osce et Volsce fabulantur, nam Latine nesciunt.' *Pric.*

PAG. 557 *Fringultientem*] Claud. Mamercus loco superius adhibito: 'interque ructandum quasdam sugillatim voculas fringultientem,' male vulgo *unculas*, fuitque eum *quasdam sugillatiunculas*, inde facerem. Sidon. Apollin. l. VIII. ep. 9. 'Presbyterorum sane paucis angulatim fringultientibus, porro autem palam ne mussantibus quidem.' *Brant.* *Fringultientem*] Ita et supra: 'Fringultiat, vel omnino obmutescat.' Ubi Colvius hanc vocem restituit Sidonio Apollin. Epistol. 10. l. VII. 'Presbyterorum paucis angulatim fringultientibus.' Ubi vulgo, *singultientibus*, et recte meo judicio. Ita enim Horatius l. I. Sat. 6. 'Ut veni coram, singultim pauca locutus; Infans namque pudor prohibebat plura profari.' *Scip. Gent.* *Vix singulas syllabas fringultientem*] Quod περιφραστικῶς Miles. I. 'Incerta verborum salebra balbutire' vocat. V. 'Singultu sermonem incertare:' et ibid. 'Tertiata verba semihianti ore substrepere.' VIII. 'Incerto sermone balbutire:' et XI. 'Devorare verba, singultu crebro sermonem interficere.' D. Hieronym. 'Balbutientem linguam in dimidiata verba moderari.' Quintilian. 'Intersistere, offensare, et singultantium more verba ejicere.' Calpurn. Eclog. VI. 'Qui vix stillantes arida voces Rumpis, et expellis male singultantia verba.' Juliano IV. Orat. λόγον κόπτειν πνεύματι. Plutarcho in Cicer. Ἐνίσχεσθαι τὴν φωνήν. *Pric.*

Damna morum] Symmachus lib. V. Epist. 48. 'Morum ejus damna non sinunt,' &c. Estne a Græcis sumptum hoc, qui ἐλαττώματα non absimiliter enunciant? *Idem.*

Candidato illo socero] Sentit Herennium Ruffinum, de quo alibi sæpe. Scipio *candidatum* hunc vocari putat, quia hæreditatem pueri cum Æmiliano petebat: nihil ab Authoris mente longinquius est. 'Socerum candidatum' appellavit, quia Tannonio filiam obtrudebat. Supra: 'Scripsit hæredes' (Pontianus) 'tam hoc Testamento,

quam priore, quod lectum est, matrem cum fratre: cui, ut vides, admodum puero, eandem illam filiæ suæ machinam Ruffinus admovet, ac mulierem alioqui multo natu majorem, &c. misero puero objicit, et obsternit.' *Id.*

Et candidato illi socero] Cur candidatum adpellat? opinor, quia hereditatem pueri cum Æmiliano petebat, quasi competitor quidam. Candidati enim iidem qui competitores. Unde jocus in quemdam negligentius ludentem, 'Eum pilam petere tamquam candidatum Cæsaris:' id est, negligenter et securo animo, ut qui repulsam non timeret. *Scip. Gent.*

Exhæredaret] Gloss. 'Exhæredare, ἀποκληρονόμον ποιεῖν.' Plauto 'Exheredem facere,' Bacchid. et Mostell. *Pric.*

Elogium gravissimum] Loquitur signantissime. Cicero pro Cluent. pari argumento: 'Elogium recitasti Cn. Egnatii Patris, idcirco se exhæredasse filium,' &c. Glossæ: 'Τελευταία βούλησις, Elogium.' Aliæ: 'Elogium, ἀπόκρισις ἢ διὰ λόγων.' *Idem.*

Veniam tribueret] Venia, non est γνώμη, sed χάρις. Sic apud Ciceronem sæpissime. *Casaub.* *Mihi hanc veniam tribueret*] Miles. III. 'Cubitum tributa venia concedo.' IV. 'Numinis sui passim tributa venia.' V. 'Novæ nuptæ precibus veniam tribuit.' Recte Castigator summus, 'Venia, χάρις,' non συγγνώμη. Virgil. IV. 'Extremam hanc oro veniam.' Idem X. 'Sin altior istis Sub precibus venia ulla latet, miserere sororis.' Florid. I. Noster: 'Veniam postulare.' i. e. a Diis gratiam, vel beneficium petere. *Pric.*

PAG. 558 *Si quid ei hum. attigisset*] Formulam hanc vide in notis ad Velleium Schechii p. 201. Nec forte mutandum hic *obtig.* Mutare enim inter se præposit. *ad* et *ob* ex multis auctorum locis clarum. Sic de Deo Socr. *Obtestari* pro *attestari*, ut et Tacit. III. Hist. 'aut suis moriturum obtestans,' et IV. Hist. 'obtestante vocula.' Vellei. 'obniti' pro 'adniti.' p. 9. 'Acclamare' pro 'occlam.' p. 22. Item Seneca Ep. 47. 'Adjiciet' pro 'objiciet.' Auson. p. 256. in Grat. Act. Petronius 'adumbratæ' pro 'obumb.' p. 56. 'Alligare' pro 'oblig.' Val. Max. l. VI. c. 2. 'Fascia crus alligatum' (vet. *colligatum*) 'habenti,' ubi leges *obligatum*. Sic 'ad libidinem' pro 'ob lib.' Noster, 'ad honorem' pro 'ob h.' Flor. II. item p. 126. Colv. 'ob iter' p. 163. Sic Terentius Adelph. Sc. 'Obsecro populares:' 'Ob malefacta hæc,' i. e. ad hæc s. præter illa, quæ ante enumeravit. *Acidal.* *S. q. ei hum. accidisset.* Fulvius. Idemque mox: *Cape istud, ut matris tuæ testamentum.* Statim malim: *Sed Rufini nuptias, sed temulentum illud collegium parasitorum.* Sciopp. in Symbola. Flor. et Rom. *attigisset.* Elmenh. Quidam pro *obtigisset* positum putavit, ut *obtestari* pro *attestari.* Casaubonus alterutrum scribi vult, *attigisset* vel *contigisset.* Ego nil muto. Glossæ: 'Attingit' (fors *attigit*) 'συνεκύρησεν.' neque turbet Syntaxis 'attingere alicui;' Archaismus est, ut 'attingere ab aliquo,' quod memini Plautum bis ponere in Bacchid. *Pric.* *Accidisset* edidit Scal. Si quid mutandum, malim, vel, *obtigisset*, quod adlevit quoque Burm. vel, *cum attigisset*, cum Edd. Elm. Scriv. Flor. Est sane rarissima loquendi forma *si quid ei attigisset*: quam tamen sine ulla auctoritate nondum mutandam puto. Rarissima est quoque loquendi forma 'Sors Tyrrhenum contigit' apud Vellei. I. 1. ubi cf. Ruhnken. quæ non minus facile in usitatiorem formam *sors Tyrrheno contigit* posset mutari. Ms. Pith. *ne quis ei h. att.* J. B.

Rumpi tabulas istas jube Maxime] Id est, aperiri, quod non poterat fieri, nisi lino prius rupto vel inciso, quo tabulas trajici mos fuit ex Senatusconsulto Neroniano. Et Proconsu-

lem rogat. Licuit enim magistratui, non privato; ut dixi ad l. II. Cod. de testam. *Scip. Gent. Si quid ei humanitatus attigisset.* Cicero Philipp. I. 'Si quid mihi humanitus accidisset:' et in vet. Lapide: ΕΙ ΜΗ ΤΙ ΑΥΤΟΣ Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΘΟΙ ΤΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΝ. *Pric.*

Nomen maritus in Tabulis uxoris non haberem] Valerius: 'Cum interim nec nomen quidem ejus Tabulis Testamenti adjecerit.' Magno hoc dedecori habitum, amicorum 'supremis judiciis' præteriri. Inde Suetonii illud de Augusto: 'Voluntates ultimas morose eum pensitare solitum,' et Ciceronis in Antonium, ejusmodi eum hominem fuisse, 'ut nec nomen ejus in Tabulis ullius repperiri posset.' *Idem.*

PAG. 559 *Obsequentissimum*] Sic in veteri lapide: D. M. ÆMILIO. VALERIO. CHORINTO. HOMINI. BONO. QVI. VIXIT. ANN. XL. DEFVNCTO. HONORIBVS. ÆDILICIIS. ANTONIA. TORTONIA. MARITO. OBSEQVENTISSIMO. B. M. F. *Casaub.* Sic sæpe in antiquis inscriptionibus Gruteri fol. 359. 778. 790. 821. Aldus de Orthographia pag. 86. IVLIVS APOLLONIVS SIBI ET ATTIÆ VALERIÆ OBSEQVENTISSIMÆ C. *Elmenh. Obsequentissimum maritum.* Inscriptio vetus:

... ALBANA SABINA
MARITO OBSEQVENTISSIMO ...

Alia:

... IVLIA AGAPE POS.
OBSEQV. MARITO ...

Tertia, Casaubono notata:

... ANTONIA TORTONA
MARITO OBSEQVENTISSIMO ... *Pric.*

Temulentum illud collegium, Parasitos tuos] Ausonius Ep. IX. 4. 6. ubi v. 'Et Parasitorum collegia Plautinorum:' ubi Turnebum *collecta* magis curiose quam fæliciter legisse, vel ex isto Authoris nostri loco comprobatum puto. *Collegia* ista, quæ et *Sodalitates* dicta, et *Sodalitia*, erant corpora, conventusve hominum, ut plurimum artes humiles colentium. Et quia in *corporibus* his quotidie compotationes fiebant, fabulæ item, commessationesque, et similia deliramenta: inde factum, ut gradatim vox ea in nequiorem sensum traheretur, cætusque ebriosorum, helluonumque non alio tandem nomine signarentur. Horatius Serm. I. 'Ambubaiarum collegia, pharmacopolæ.' Philo Judæus de Civitate Alexandrina: Θίασοι κατὰ πόλιν εἰσὶ πολυάνθρωποι, ὧν κατάρχει τῆς κοινωνίας οὐδὲν ὑγιὲς, ἀλλ' ἄκρατος, καὶ μέθη καὶ παροινίαι. Tertullian. ad Uxor. lib. II. cap. 6. 'Discumbit, &c. in sodalitiis, sæpe in popinis.' Aristotel. Polit. II. 'Εταιριῶν τὰ συσσίτια. *Idem.*

Et quidem mox a principio] Proprie, et ex consuetudine. Horat. Serm. II. 'Quid prima secundo Cera velit versu: solus, multisne cohæres, Veloci percurre oculo.' Juvenalis Sat. IV. 'Si munere tanto, Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.' Scholiastes: 'Præcipuam, id est, primam, in qua hæredes scribuntur.' *Idem.*

Manu] Glossæ: 'Πολυπληθία, Multitudo, caterva manusio.' Lege Πολυπληθεία, *m. c. manus.* Idem.

De sinu tuo] Supra: 'Quum adhuc in ejus sinu alerere.' Symmach. lib. II. Epist. 17. 'Filii nostri in sinu aviæ morantur.' Author Dial. de clar. Orator. 'In gremio, ac sinu matris educabatur.' *Idem.*

Contumelias dixit, et fecit] Cicero Philip. III. hanc ipsam locutionem in Antonio vellicat: 'Porro' (ait) 'quid est contumeliam facere? quis sic loquitur?' boni Scriptores, inquam ego, Seneca Epist. 71. Quintilianus Decl. V. et XIX. Sic et Petronius, 'Fastum facere:' Phædrus 'convitia:' neque aliter Latini nominis principes, Plautus Asin. et Terentius Phor. *Idem.*

Nomen tuum pro Tribunalibus ventilavit] Optat. Milevit. 'Quorum nomina flabello invidiæ ventilasti.' D. Hieronymus in Epistolis: 'Ventilare

Collegæ famam ore maledico.' Gregor. Nazianz. Τοῦ καιροῦ ῥιπισθέντος ἤδη ταῖς αὔραις τοῦ πονηροῦ, at nemo spissior hac φράσει D. Cypriano. *Id.*

Pag. 560 *Pro pedibus tuis adjicio*] Sententia, ni fallor, postulat, *abjicio*. Casaub. Id est, ante pedes tuos *abjicio*, quod rectius Casaubonus putat; sed *adjicio*, lenius verbum est, et mollius. Neque enim ad pedes proconsulis testamentum abjecit Appuleius, quod contumeliosum testatrici uxori fuisset. Sed ad mensam infra positam vel subsellium tribunalis, in quo proconsul sedebat. *Scip. Gent.* Malim, *abjicio*, h. e. *projicio*. In Milesiis: 'pronum se abjicere,' et 'abjicere se in lectulo.' Macrobius ad Virgilii ea: 'Projectaque saxa Pachyni.' 'Projecta, si secundum consuetudinem dicatur, intelligitur abjecta.' *Pric.* *Abjicio* cum Casaub. et Salm. dant Scal. cum seqq. exceptis Gent. et Pric. quum antea et in Mss. legatur *adjicio*: quod auctoribus libris revocavi. Plura sunt loca, in quibus *adjicere* legitur, ubi pari jure id in *abjicere* possis mutare. Hoc autem loco *abjicio* habet nescio quid contumeliosi, ut recte observasse mihi videtur Gent. *J. B.*

Mihi ut ultra pro eo deprecer, locum non reliquit] Lysias apud Rutil. Lupum de Figur. &c. lib. ii. 'Quem sciam tantum facinus in se admisisse, ut in reliquum tempus, neque beneficii locum, neque benevolentiæ spem relinqueret.' *Pric.*

Ipse jam ut sui potens, ac qui acerb.] Vulg. *ipse jam ut sui potens ac vir, acerbiss.* Casaub. Quoniam Mss. et Edd. vett. habent *sui potens ac vir*, quod vim habet huic loco convenientem, id retinendum est. Quasnam autem acerbissimas literas intelligat Auctor, non satis clarum. Credo tamen, acerbissimas literas intelligendas esse contra Appuleium et ad eum accusandum scribendas: quoniam sequitur, 'qui poterit perorare,' nempe causam adversus me, 'poterit exorare,' i. e. iram ejus delinire. Sed locus obscurior est. Fortasse legendum, *acceptissimas*. J. B.

Qui potuit perorare, poterit exorare] Sidonius lib. ix. Epist. 3. 'Collegarum sacrosanctorum oratu exorareris, ut perorares.' Ennod. Ticinens. 'Erat orandi fastidium, dum perorandi tenebar cupiditate.' *Perorare* his locis non est ἐπιλέγειν sed simpliciter 'habere Orationem,' certe 'persequi,' 'adlegare.' Glossæ: 'Perorat, δικαιολογεῖται.' *Pric.*

Pag. 561 *Exiguum Herediolum*] Ut apud Julianum μικρὸν συγκτησείδιον. fuit quum *prædiolum* legerem. Gellius xix. 7. 'Possidebat tenue prædiolum:' nunc nil mutatum eo: in Floridis, 'sterile herediolum:' infra heic: 'Num ipsum herediolì pretium invidiosum est?' Festus: 'Heredium: prædium parvulum.' Vet. Onomast. 'Herediolum, κτημάτιον.' *Id.*

Non me sed Pudent. suo] Acidalius pro *non me* adjecta literula legendum putat, *non meo*, sed nihil refert, utro modo legas. Nec solum hic negat Appuleius suo nomine emtum prædium, sed et se emisse, quorum utrumque supra posuerunt, me et meo nomine, &c. ut adversarii objiciebant. *Scip. Gent. in App.* *Id quoque non me, sed Pudentillam suo nomine emisse, &c.* Cicero de Menone Xeneno quodam, in Verrinis: 'Dicebat ille, non modo non arasse se id quod in satis erat, sed nec Dominum ejus esse fundi, nec locatorem; uxorem esse, eam ipsam suum negotium gerere, ipsam locavisse.' *Pric.*

Tributum dependi] Tributa pro prædiis et fundis pendebantur. L. xlii. D. de pactis. L. xxx. D. de Usufr. leg. Sidonius Apollinaris lib. vi. Epistolar. 'Ut debitum glebæ Canonem non petatis; tantum lucelli præstitum sibi computat, peregrini hominis ut census sic animus angustus, ac si in patrio solo rusticaretur.' *Colv.*

Quæstor publicus, cui depensum est] Sidon. Carm. v. 'Erat ille quod olim Quæstor Consulibus: tractabat publica jure Æra suo.' Asconius III. Verr. 'Prima Senatoris administratio est Quæstorem fieri: et in Provincia curam gerere pecuniæ publicæ.' Glossæ Vindocinens. Ms. 'Quæstores, pecuniæ publicæ Procuratores.' Eædem: 'Quæstor, qui pecuniæ publicæ condendæ præest.' *Pric.*

Corvinus Celer] Paulo post: 'et Corvini Clementis.' Utrum rectius? *Colv.*

Vir ornatus] Mirum, quód non ornatissimus, dixerit, præsertim quum de Quæstore publico loquatur. Sed parciores olim in his titulis et encomiis fuere: meminique hoc loco T. Livium ab eruditissimo Victorio malevolentiæ crimine liberari; qui Polybium laudans, haudquaquam aspernandum Auctorem dixerit. Forte ornatum dixit Quæstorem Appuleius; non tam laudis caussa, quam ordinis et dignitatis, ut qui ornamentis senatoriis uteretur: primus enim gradus in Senatum veniendi quæstura fuit. *Scip. Gent.*

Tutor, auctor mulieris] Tiraquell. ad l. I. Connub. Num. 72. Brisson. de ritu nupt. Hotoman. ad Cicer. Orat. pro Cæcinna. Nicol. Loens. Epiphyll. VII. 9. Ræyard. Var. I. et II. cap. 10. *Pric.*

Testimon. Cass. Long. Tutoris, et Corvini Clementis, quod recit. est] Adulterina tota sunt, nihil ad loci sententiam facientia. Scias a studioso quodam esse, qui e loco testimonia Longini et Corvini recitata esse ad oram libri sui adnotaverat. Quo ergo jure in contextum recepta, eodem ad auctorem suum ablegentur; et in vacuum porro asterisci veniant, quorum proprius ei rei significandæ usus. *Acidal.* Supra, Celerem non Clementem nominavit. Sed tria nomina eum more Romano habuisse existimandum est, Corvinus Celer Clemens. *Quod recitatum est:* Puto hæc verba ex ora libri et nota irrepsisse in contextum, quum sufficiat et mos sit, indicem solum poni testimonii vel alterius scripti. *Scip. Gent.* A. Schottus observat. libr. v. cap. 15. legit, *Corvini Celeris quæstoris.* Recte. *Elmenh.* Ita hæc vulgo eduntur. Sed Scriv. addidit *deest*, et, pro *quod recitatum est*, rescripsit *Quæstoris* cum Salm. in marg. et Schotto Observ. v. 15. rectissime: nam in Ed. Junt. post. legitur *Q. R.* quasi sit compendiosa scriptura τοῦ *Quæstoris*, quod totidem literis enotatum e Vet. Cod. quem puto Fux. esse. In Pith. compendiose quoque scriptum est, fere ut in Junt. post. Schottus leviter suspicatur, an legendum sit *quid responsum*, V. D. in marg. Junt. post. *Quæstoris Publici.* Major est difficultas in nomine *Corvini*, qui supra *Celer*, hic *Clemens* vocatur, quem vero Schottus, Gentil. et Florid. *Corvinum Celerem*, Lips. in marg. *Corvinum Clementem*, Gentil. et Florid. etiam *Corvinum Celerem Clementem* dictum fuisse putant. Tria hæc nomina eum habuisse non credo. Videntur enim iis temporibus duobus tantum nominibus fere appellati fuisse Romani. In serie nobilium utique, a Severo occisorum, apud Spartianum in ejus vita c. 13. ne unus quidem tribus insignitur nominibus: et cur potius supra *Celeris*, hic *Clementis* nomine nominaretur? Utrum vero *Corvinus Celer* an vero *Corvinus Clemens* dictus sit, non affirmo. *Caninius Celer* orator memoratur Capitol. in M. Anton. cap. 2. idemque *Celer Caninius* dicitur eidem in Vero c. 2. *Clemens* poëta, amicus Appuleii, memoratur Florid. l. I. Hunc eundem esse qui hic Corvinus dicitur, censere videtur Cuspinianus Comm. in Cassiodori Coss. ad ann. U. MCCCXLV. 'Fuit et olim Corvinus Clemens eruditissimus et poëta suavissimus, Alexandri Macedonis gesta complexus, et Appuleio familiaris:' sed auctorem suum non nominat. cf. Voss. de Hist. Lat. III. 1. Pro *tuto-*

ris Salm. et alius V. D. adlevit *auctoris*. V. Gentil. comm. *J. B.* *Tutoris*. Pudentilla ergo Appuleii jam uxor alium tutorem habuit. Id quod moribus Græciæ, ex qua natione fuit Pudentilla, conveniens erat. Cicero pro L. Flacco: 'Emptiones falsas cum mulierculis fecisti. Tutor his moribus Græcorum adscribendus fuit.' Jure Romano nuptæ in tutela maritorum erant: ut patet ex Oratione M. Catonis de L. Oppia, Livii lib. XXXIX. Utique eæ quæ in maritorum manum convenissent; alias enim solutas tutela fuisse Cicero in Topicis et Boëtius demonstrant. Sed hæc ita olim. Postea nec curator quidem vir esse mulieri potuit, ut alibi supra docui; id est, initio hujus Orationis. Alium esse tutorem mulieris etiam nuptæ, jure non interdictum, et hic Appuleii locus demonstrat: tametsi non proprie et plene, Tutorem fuisse eum existimandum sit. Nam nec iis quidem temporibus quum in tutela maritorum erant, ea tutela eadem quæ pupillorum fuit, ut ostendit idem Boëtius. Consultor potius quidam et παραστάτης fuit, quam tutor. Virgines Vestales Plutarchus scribit in lege Numæ et testari vivo patre potuisse, et alia facere ἄνευ προστάτου, eodem modo, et jure, inquit, quo matribus trium liberorum id permissum est. Duos habuit tantum Pudentilla liberos, ut ex hoc colligas non immerito tutore ei opus fuisse in emptione prædii, aliisque negotiis. Obiter emendem hoc loco Dionem lib. LV. ubi scribit, Ταῖς ἀειπαρθένοις πάνθ' ὅσαπερ καὶ τεκούσαις εἶχον ἐχαρίσατο, Augustus scilicet. Puto enim legendum, τρὶς τεκούσαις, *quæ ter pepererunt*, ex dicto Plutarchi loco, et ratione ipsa. Nam cur alioquin non dixisset Dio, *Matres?* et nota privilegia sunt, quæ tributa mulieribus ter enixis. Dotem etiam dicere mulier non poterat, nisi tutore auctore, ut est in ea pro Flacco. *Scip. Gent.*

PAG. 562 *An ut eam dotem filiis suis restipularetur*] Supra: 'Præter hæc, ea conditione factam conjunctionem, si nullis ex me susceptis liberis, vita demigrasset, ut dos omnis apud filios ejus Pontianum et Pudentem maneret.' En restipulationem de qua hoc loco agit. *Pric.*

An uti rem f. . . . condonasset . . . mihi quidquam impartiret] Lego *condonaret*, et statim, *mihi nihil quidquam impartiret*. Idem. Malim, *mihi nihil quicquam*. Brant. *Nec* aut *nihil* in contextu addere debuerat Florid. aut non interpretari: 'mihi vero nihil prorsus largiretur.' Edd. nihil variant. Sana tamen hæc non sunt. Jungerm. Epp. Gud. p. 365. pro *an uti* legit *et ubi*. Sed præcedens *uti . . . an ut*, et sequens rursus *an ut*, suadent retinere *an uti*. Lips. cum Pricæo malit *condonaret*. Sed ne sic quidem locus sanatus est, nisi cum Pricæo addas *nihil*, quod e vet. Cod. enotatum video, et margini adlevit Salm. unde suspicor, Codicem eum esse Fux. Quemadmodum *mihi* et *nihil* in Mss. solent confundi, ita h. l. alterum excludi ab altero facile potuit. Rescribo itaque e vet. illo Cod. *mihi nihil quidquam impartiret*. Ceterum *condonasset*, invitis libris omnibus, non muto in *condonaret*. Nam plusq. perf. pro imperfecto poni sæpe, supra jam monitum, et h. l. habet quo se commendet, sequente Imperfecto, de ipso Appuleio. Si tamen minus placet, possit minori mutatione legi *cum donasset*. Sed *condonare* non nullam vim habet, præ simplici *donare*. J. B.

Cui offensa erat] Probum loquendi genus, et cum optimis Latinum. Sueton. Jul. XIX. 'In Pontificatu Pontificibus offensio:' et in Galba XVI. 'Universis ordinibus offensus.' Propertius lib. III. 'Offensa illa mihi non sibi amica dedit.' Glossæ: 'Offensio animi, ἀνία ψυχῆς.' *Pric.*

Cantaminibus] V. c. et paulo infra: *Comminiscimini quod respondeatis*. In-

fra legit Fulv. *dentes splendidas:* ut splendidare, sit velut nitidare. Et proxime, *prior natu ea est*. Sed forte Plauti imitatione, *Is*, pro *ea* dixit. *Sciopp. in Symb. Carminibus*. Alii, *Cantaminibus*. Theophilus de publicis judiciis, *μαγικοῖς ψιθυρισμοῖς*. Vide Annotamenta ad Arnobii lib. I. f. 25. *Elmenh. Cantaminibus* Mss. Pith. Fulv. Ed. Junt. post. et margo Bas. sec. ut supra p. 477. et 533. et Met. l. II. p. 145. In reliquis *carminibus*. Utraque vox in eadem periodo legitur p. 470. Hoc autem loco *cantamina* sunt preces, ab Appuleio adhibitæ, allusione facta ad cantamina magica, quæ ad eam rem adhibuisse illum dixerant adversarii. *J. B.*

Pag. 563 *Quæpiam causa*] Vid. l. III. ff. de accusat. Vultei. de Judic. l. II. 6. 4. § 42. *Anon. in marg.*

Dentes splendidos] Scribo cum Lipsio, *dentes splendidas*. Colv. *Splendidas* ex Edit. Rom. Vulgo *splendidos*. Casaub. *Splendidas* legendum esse certatim ad oras exemplarium suorum notarunt VV. DD. Mss. et Edd. vett. excepta Rom. tenent *splendidos*, quod sine sensu revocavit Ed. Bip. Ut a *candeo* est *candico*, neutrum, et *candido*, activum, unde *candidatus:* sic a *splendeo*, *splendico* (vid. ad Met. v. p. 337. b.) et *splendido*. Eadem ratione a *madeo* est *madido*, et alia similia. *J. B.*

Solet fieri] Seneca de Ira lib. III. cap. 19. 'Ipse effecit, ut dici posset: Solet fieri.' Epictet. cap. 33. Πρόχειρόν ἐστιν εὐθὺς λέγειν, ὅτι τῶν γινομένων ἐστί. *Pric.*

Pag. 564 *Dotale accipe*] Glossæ: 'Dotalia, προικιμαῖα. Dotale strumentum, προικῷον.' *Idem. Dotale accipe*. Subaudi instrumentum, quo modo Harmenopulus, et alii Græci Jurisconsulti τὸ προικῷον dicere solent. Glossæ veterum: 'dotale strumentum, προικῷον.' Recte, ut tum loquebantur, *Strumentum*, pro instrumentum; quod retinuit lingua Italica, temporibus Dantis, et illorum scriptorum, apud quos sæpe legas, *Strumento*, vel *Stormento*. Similiter *tabulæ* abscise, pro *dotalibus* ponuntur. Ut in Adriani sententiis, 'Ῥωμαϊκὴν αὐτὴν γεγεννῆσθαι, καὶ δέλτους μόνον συγγεγράφθαι, γάμους δὲ μὴ γεγονέναι. Ubi notes tabulas non efficere, sed nec probare nuptias factas, ut Adrianus respondit. Quod et antea in Pudentilla sua dixit Appuleius, quæ fecit tabulas nuptiales cum Sicinnio Claro, sed nuptias variis frustrationibus elusit. *Scip. Gent.*

Non modo criminibus, verum etiam maledictis, &c.] Cicero pro Flacco: 'Maledictum omne, non modo crimen effugit.' Idem in pro Cœlio: 'Accusatorum non modo criminibus, sed vocibus maledictisque celebratum.' *Pric.*

Procul a culpa philosophiam tuitus sum] Male hic quoque locus a scribis imperitis fuerat acceptus: ita nempe, *procul a culpa philosophiæ tutus sum:* inepta sententia. Principio dixit esse sibi purgandam apud imperitos philosophiam: nunc in epilogo ait se id fecisse, et quod initio susceperat præstitisse. Ita ergo legendum ut est a nobis emendatum. *Casaub. Procul a culpa philosophi tutus sum*. Fulvius. *Sciopp. in Symb.* Lego *pr. a. c. magiæ*. Perperam vox *philosophiæ* geminata. *Magiæ* autem rescribendum, ex eo liquet, quod non Philosophum sed Magum insimularunt. Nec verosimile est, in hac criminum quasi ἀνακεφαλαιώσει non tetigisse accusationis præcipuum caput. *Acidal.* Fulvius, *si procul a culpa philosophi tutus sum*. Schegkius *si a culpa magicæ tutus sum:* in præmissis epist. VII. *Elmenh.* Leg. *a culpa magiæ tutus sum*. Quid magis crimini datum, quam magiæ crimen? *Anon. f. Toll.* Casauboni correctionem amplexi sunt sequentes. In Edd. vett. et Mss. O. est *philosophiæ*, et in plerisque *tutus sum*. Sed in Ms. D'Orv. *si me in omnibus pr.*

a. c. ph. tutus sum: unde apparet ejus Codicis librarium scribere voluisse *tuitus sum.* Ex eo autem libro arripui illud *me*, dein molestum illud *philosophiæ* foras ejeci, et locum sanum præstitisse mihi videor. Totam hanc orationem suam eo valere initio dixerat Appuleius, ut se et philosophiam ab omni culpa et reprehensione defenderet: 'Sustineo enim non modo meam, verum etiam philosophiæ defensionem.' Hoc jam in fine orationis se fecisse sperat: *Si me procul a culpa tuitus sum, et philosophiæ honorem conseptum penitus tenui.* Magiæ mentio, quam desiderant hic nonnulli, non requiritur. Quam enim Philosophiam vocat App. eam falso Magiam vocarant adversarii; et quæ ad eam insimulandam objecerant illi, supra binis verbis refutavit Auctor: 'Versus facis: licet fieri; Pisces exploras: Aristoteles docet; lignum consecras: Plato docet.' *J. B.*

Si cum septem pœnis] Desperatus locus. Legendum videbatur, *si conseptus*, vel, *circumseptus pinnis.* Sed aliud quid aptius quærat alius. Feci nec reperire potui. *Colv.* Nullus locus æque me exercuit atque hic: quid profecerim, docti judicabunt. Scribo, *immo contra ubique, si circumseptum pennis eum tenui:* sermo est allegoricus: quem accipio de Æmiliano præcipuo accusatore: illius accusationi et calumniis ita respondisse gloriatur, ut non solum insontem se probarit: sed hoc amplius, illum ubique sontem: idque rationibus adeo claris, ut refelli nequeant. Hoc illa verba significant, *circumseptum pennis tenui.* Allusio est ad venationem ferarum, quæ fit per lineam pennis rubentibus distinctam. Lucanus, 'dum pavidos formidine cervos Claudat odoratæ metuentes aëra pennæ.' Ovid. 'Nec formidatis cervos includite pennis:' meminerunt et alii poëtæ, ac Seneca non semel. Ea linea *formido* Latine dicitur, Oppiano δειμαλέῃ μήρινθος, cui simile apud Lycophrontem, in alio genere venationis ἰξευτοῦ πτερόν. Hæc lectio proxime abest a veteri Romana. In recentioribus *pœnis* non *pennis* scriptum est. *Casaub.* Monstrosissima lectio, e qua exsculpserunt etiam monstrosiorem alii. Proxime literarum ductum a nobis restitnetur ipsissima spero Apuleii scriptio, *secundum sectam Platonis eum tenui.* Jam nemo est, qui nesciat, Platonicum esse philosophum. Tum non attinet recensere, quoties hac ipsa Apologia Platonem se sectari ipse profiteatur, Platonis moribus et institutis se defendat. Vel unum hic vide in fine Apol. prioris: 'ut omnium adsensus declaravit, maximeque qui in consilio estis; competentissime videor usus Platone, ut vitæ magistro ita causæ patrono, cujus legibus obedientem me videtis.' *Acidal.* Hunc locum, qui difficillimus et prope depositus est a doctissimis viris habitus, jam ante multos annos non infeliciter videmur constituisse, hoc modo, *si conceptum eum pene tenui:* id est, honorem philosophiæ; de eo enim manifestissimo loquitur, non de adversario, quem irretitum a sè quasi pinnis et indagine ferarum aut avium more, dicat. Minori autem mutatione et verissima, ni fallor, conjectura sic legerimus, *si eum septum penissime tenui.* Quo verbo et alibi, et supra in hac oratione, Appuleius utitur: *Nam quod penissime oblitus sum.* Eum vero honorem septum tennisse elegantissime dixit et imitatione M. Tullii in gemina prope re. Sic enim Cicero in Bruto loquitur de se ipso, et de eloquentia post Hortensii mortem: 'Orbæ eloquentiæ quasi tutores relicti sumus; domi teneamus eam septam liberali custodia;' et quæ sequuntur. Quo modo Tacitus Germanorum uxores 'septa custodia agere,' dixit, et Appuleius noster, 'Contubernalis mei fullonis uxor, alioquin servati pudoris, ut videbatur, femina.' Potest

et *plenissime* hoc loco legi. Sic supra: 'si non modo crimina objecta plenissime dilui.' *Scip. Gent.* Non est in toto hoc Auctore vexatior temeritate Criticorum locus, quorum conjecturas hic non apponam, quas in eorum libris facile cuivis haurire est. Sed omnes, quod venia eorum dictum sit, frustra sunt. Nimirum Appuleius scripsit, *si cum septem pinnis eum tenui.* Cujus emendationis nostræ paucis rationem reddam. Mirmillones, quoties in arenam prodibant, galeas pinnis pavonum, ut auctor est vetustus Juvenalis Scholiastes, ornatas habebant. Retiarius, mirmillone victo atque cæso, eas pinnas ei eripiebat, easque ut ab hoste spolium elevatas populo ostendebat, ut id spolium cæsi ac prostrati hostis signum esset, quo populo se vicisse testaretur. Unde Juvenalis retiarium vocat *Pinnirapum*, quia cæso, ut diximus, mirmillone velut spolium pinnas ei rapiebat: auctor idem Scholiastes. Hoc ergo dicit Appuleius, se Philosophiæ honorem non tantum non imminutum ivisse, verum ita defendisse, ut adversarium ejus, accusatorem suum, velut retiarius mirmillonem cum omnibus pinnis captum teneat, quas septem dicit, Lucillium secutus, cujus hic versus apud Donatum ac vetustum Juvenalis Scholiasten exstat: 'Cum septem incolumis pinnis redit, ac recipit se.' Æmilianus, qui contra Philosophiam, ut Mirmillo, pugnabat, ab Appuleio, ut retiario, ita pressus fuit, ut non incolumis cum septem pinnis, ut Lucillianus ille, se recipere potuerit; sed contra cum septem pinnis in hostis potestatem venerit, philosophia, quam oppugnarat, omnino salva. *Rutgers.* Locus vere desperatus: unde et aliorum ingenia mirum in modum exercuit. Alii enim emendarunt, *si conseptum pennis*, vel *conseptum pinnis:* alii, *si conseptum pene.* Parum quidem apte ad sententiam Appuleii, si tantum ex parte nec integre honorem Philosophiæ defendisset. Clariss. vir Isac. Casaubonus Castigationibus ad hunc librum, legendum existimat, *si circumseptum pennis eum tenui*, et capit de Æmiliano, præcipuo Appuleii accusatore, tamquam si ejus calumniis ita respondisset, ut non solum innocentem se, sed illum amplius ubique sontem probasset. Ductus autem sermo a venatione ferarum, quæ fit formidine. Commentario in Athenæum lib. XII. cap. 12. scribendum affirmat, *si captum suismet pennis eum tenui.* Proverbium Græcorum: τοῖς αὐτοῦ πτεροῖς ἁλίσκεσθαι, de iis, qui propriis artificiis delusi tenentur. Cæterum, si recte capio mentem Appuleii, non de Æmiliano aliisque accusatoribus loquitur; sed honorem Philosophiæ se usquequaque munitum adversus illorum calumnias præstitisse ait. Quare apertior longe sententia, atque ex mente Appuleii, si legamus: *imo contra ubique si conseptum penitus eum tenui.* Wower. Hic locus vim negotii exhibuit viris eruditis. Casaubonus legit, *si circumseptum pennis eum tenui*, vel, *si captum suismet pennis eum tenui.* Wower. *imo contra ubique si conseptum penitus eum tenui.* Schegkius: *si in incæpto te vanissimum tenui.* Acidalius: *si philosophiæ honorem qui mihi salute mea antiquior est, nusquam minui, imo contra ubique secundum sectam Platonis eum tenui.* Scipio Gent. *si eum septum ubique tenui.* Vulcanius: *Si ubique sartum tectum eum pænus t.* Aldus et Basiliensis: *Si cum septem pinnis e. t.* Verissima tua divinatio Rutgersi, decus nostrum: *Imo contra ubique si cum septem pinnis eum tenui.* Genus dicendi tractum e ludo Gladiatorio, in quo lanista confecto retiario pinnam rapiebat, cujus ostensione populo se declarabat victorem. Juvenal. Satyr. III. vs. 158. 'Pinnirapi cultos juvenes, juvenesque lanistæ.' Scholiastes vetus: 'Pinnis pavonum ornari solent gladiatores si quando ad pom-

pam descendunt. Pinnirapes autem dicit lanistas ex habitu gladiatorum, quia post mortem retiarii pinnam, id est, manicam, rapit ut ostendat populo se vicisse.' Ut Lucilius 'Cum septem incolumis pinnis redit ac recipit se.' Quem locum in mente habebat Appuleius, cum hæc scribebat. Dicit igitur: 'se vicisse et honorem Philosophiæ, quem adversarii vanis calumniis contaminare ope omni adnisi fuerant, illibatum præstitisse.' *Elmenh.* Pene studio Librarios hunc locum corrupisse dixerim, ut in exitu Orationis Lectorem non sine scrupulo dimitterent. Non heic in medium feram expositorum sententias, (plures, magisque varias eas quam ubivis,) cum vel petere est fasciculum earum ab Elmenhorstii notis. Imo nec aliquam meam conjecturam addam, quamvis exemplo fretus tot præeuntium. Legit Wowerius, *si conseptum penitus e. t.* h. e. honorem Philosophiæ, de quo supra proxime. Probo impense. Cicero de Eloquentia loquens, 'domi teneamus eam, septam liberali custodia.' Sunt qui τὸ *eum* referunt ad Adversarium; non est hoc absonum, fateor. Latro in Catil. 'Te, quocumque veneris, quocumque abieris, diligentia nostra circumsæptum teneri.' Cicero etiam ubi supra, 'Includere adversarium.' Certe concinnum minus est, ut ne violentum dicam; probant præcedentium series, et totius loci Syntaxis. *Pric.* Cum Casaubono de accusatore intelligo, et lego, *si conseptum suis sibi pennis eum tenui*: ut allusum sit ad illud Æschyli αὐτοῦ πτεροῖς ἁλισκόμεθα. *Soping.* Habes, Lector, varias virorum doctorum de hoc loco sententias, quibus adde Salmas. ad Solin. pag. 813. legentis *conseptum pinnis*. V. D. ad marg. Ed. Casaub. *si suispte pennis*, et Eryc. Putean. Prom. Ep. 29. Videamus jam Editionum lectionem. *Si cum septem pennis* habent Edd. vett. pleræque, certe Junt. pr. Ald. Bas. cum Colv. Vulc. pr. *Si cum septem pennis* Wower. *Si cum septem pennis* Junt. post. (credo etiam Rom.) Cas. Gent. Pric. Scriv. *Si conseptum penitus* Elm. et Flor. e conject. Wowerii. *Sartum tectum Pennus* Edd. Vulc. sec. tert. e conject. Vulcan. Msti nihil fluctuant, sed consentiunt omnes in *si cum septem pennis*: a quibus si paululum liceat recedere, mihi in mentem venit *conseptum pennis*, eleganti metaphora sumta ab avibus, quæ (verba sunt Ciceron. de Nat. De. II. 52.) 'pullos pennis fovent.' Quoniam tamen *conseptum penitus* Editiones jam occupavit, id sequor: nam 'sepire custodia' propria quodammodo locutio est, et septa atque consepta tenentur quævis sacra. Adi Ind. *J. B.*

Quam potest. ver.] Acute, ut alia multa Florid. I. 'Neminem proconsulum, quod sciam, provincia Africa magis reverita est, minus verita.' *Casaub.* Desunt hæc Ms. Pith. *J. B.*

Tam emendato viro] V. Gronov. ad Senec. de Ira I. c. 5. *Idem.*

Dixi] Solemne verbum, quo orationes suas concludebant, ut adpareret, quando desiissent, possetque Prætor illud suum (nam et ipsi legitima quædam Carmina Jurisconsulti composuerunt, quos Cicero in Muræniana irridet) pronuntiare, DIXERUNT. *Scip. Gent.*

FRAGMENTA.

PAG. 1567 huj. ed. *Hermagoras*] Ex Fragmentis istis et reliquis, cujus argumenti fuerit *Hermagoras*, non satis constat. Dialogi speciem præ se ferre videtur. Inscriptio a persona, cui partes loquentis dederat. Tributus autem in plures Hermagoras, imitatione Platonis, ut ex locis citatis conjicere licet. *Scriver.*

PAG. 1568 *In Epitoma*] Quam Epitomen hic laudet Priscianus, prorsus ignoro. Sunt qui ad Historiarum Epitomen referunt. Quod ego in medium relinquo. *Idem.*

In libro DE REPUB. *Qui celocem regere neq.*] Hujus proverbii sententiam pluribus exemplis illustrat Toll. ad Auson. Sapient. in Chil. vs. 11. *J. B.*

PAG. 1570 *Manes, h. e. miles ac modestos*] Ubi hoc? certe in libello De Deo Socratis, aut nusquam, nam ibi de Dæmonibus, inter quos Lemures, Larvæ, Lares, Manius deus. Sed de manibus hoc, quod Isidorus vult, non invenias. Nec mirum. Scriptum enim hoc integrum ad nos non pervenit. Sed et D. Augustinus probet, Apuleium etiam scripsisse quid Manes essent, De Civitate Dei lib. IV. cap. 11. *Colv.*

Credens] Barthius, minorem distinctionem ponens post *nesciens*, in seqq. pro *fructus* legi volebat *strictus*: dein tollens majorem distinctionem post *insaniæ*, *credere* pro *credens*. J. B.

Apuleii 'ANEXOMENOΣ *ex Menandro*] Poëmatium hoc primus in publicum dedit una cum aliis ejusdem fere argumenti Epigrammatis Claudius Binetus: aut forte prior V. C. Petrus Pithœus inter Errones Venereos. Postea nobilissimus Dousa noster Præcidaneis suis inseruit, et Notis suis elegantissimis emendavit, illustravit. Quæ ille, et Colvius (qui etiam Apuleio suo adjecit, ut et Wowerius) non animadverterunt, ego suis locis monebo. *Scriver.* Valde corruptum edidit Binetus inter Epigr. vet. pag. 9. adpositis in margine nonnullis emendationibus, quarum plerasque recepit editio Patissoniana Catalectorum Petron. pag. 158. et 159. et Frelloniana pag. 221. Legitur etiam post Priapeia Scioppii, et inter Amores Baudii edidit Scriverius pag. 174. additis notulis, quas hic inserendas duxi. Non habetur in Epigrammatibus vetustis a Pithœo editis: sed quam Pithœi editionem inter Errores Venereos memorat Scriverius, est Patissoniana: eam enim Pithœo deberi dicit Dousa lib. II. Præcid. cap. 6. Apuleii esse hoc carmen judicabat idem Dousa lib. III. Præcidan. cap. 7. ubi totum recenset ac corrigit: cujus notas hic etiam non prætereundas existimavi. Apuleio tamen abjudicat, licet vetus esse censeat, Barthius lib. XXVIII. Advers. cap. 5. et ad Stat. I. Silv. II. 158. sibi aliquando hæc suspecta esse pronuntiat. Ego, ut verum fatear, veteris ævi non puto, sed cum Elmenborstio aliisque ab Italo quodam sub initium renascentium literarum confictum arbitror: et sic censebat Brouкh. ad Sannaz. lib. I. Epigr. 48. supposititium vel infimæ saltem vetustatis esse adfirmat Scriverius infra ad v. 7. Parodiam huic carmini contrariam dedit Durantius Casellius lib. II. Variar. c. 20. *Burm. in Anth. Lat.* Editum est in Edd. Appuleii

Basil. a. 1620. Colv. Vulc. Wow. Elm. Scriv. Flor. Elegantissimis versibus in Belgicum sermonem bis est versum a primario nostro poëta Bilderdykio, in Carminum fasciculo, cui titulus *Mijn verlustiging* p. 48. et 49. *J. B.*

1 *Amare liceat, si potiri non licet*] Simile illud Sapphus apud Ovid. Epist. xv. 96. 'Huc ades: inque sinus, formose, relabere nostros, Non ut ames oro, verum ut amare sinas.' *Burm.*

8 *Ingenuas genas*] Non fucatas, nulla arte paratas, recte exponit Scioppius: ita 'ingenui crines' Statio lib. ii. Sylv. i. 44. quos 'ingenio suo flexos' dicit Petron. cap. 126. et ita passim 'ingenua facies,' 'vultus,' &c. Maximian. Eleg. i. 94. 'Vultibus ingenuis visa decere magis:' ubi *ingeniis* corrupte in cod. Voss. sed *decere* pro varia lectione, quod præferendum vulgatæ *sedere*, ut edidit Pithœus, et in fragmento P. Danielis legitur. *Burm.*

11 *Cum pectora * adhærent Veneris glutino*] Lacunam in medio vides, sed vero modicam eam, et cui explendæ sesquipedali verbo neutiquam sit opus. Itaque statim auxilium a Bineto invenit, *una* interponere auso, huc ipsa illum manu quasi ducente sententia. Mihi vero idem juris istuc ab Hypercriticis nostris si tribuatur, quid vetat, quo minus *arte*, sive *arcte*, ἀντὶ τοῦ *una* in vacuum porro Veneris glutino agglutinatum jubeam? *Dousa.* Binetus *cum pectora una adhærent.* Malim Dousianam conjecturam *cum pectora arte adhærent.* Colvius. Schickeradus: *Compectorata adhærent Veneris glutino: Libido cum lascivo instinctu suscitet Sinuare ad Veneris arcum fœmina, fœminæ Inter gannitus.* Elmenh. *Compectorata* libuit rescribere, cum Colvius aliique ediderit, *Cum pectora * adhærent.* Pithœus, *Cum pectora ipsa adhærent.* Binetus, *Cum pectora una adhærent.* Colvius amplectitur Dousicam conjecturam *Cum pectora arte adhærent.* Quis non meam? *Scriver.* *Compectorata* probat etiam Barth. ad Stat. lib. i. Sylv. 2. 153. quod verbum sesquipedale merito rejecit Dousa, licet adeo sibi ob hanc conjecturam adplaudat Scriverius. Cum hiatu, *Cum pectora * adhærent* edidit Binetus, qui in margine monuit interponendum *una*: ego edidi, ut in Patiss. et Frellon. ac Scioppii editione legitur. *Burm.* Gruter. in marg. *molli* vel *dulci Veneris glutino.* Reliqui versum claudicantem, quia, quomodo scribendum, non liquet. *J. B.*

12 *Libido quum lascivo instinctu suscitet Sinuare ad Veneris cursum femina, feminæ*] Ita restitui ac distinxi, nisi me animi mens fallit, εὐστόχως. Neque vero est, quod quemquam novitas ejus locutionis offendat 'Suscitet sinuare femina ad Veneris cursum,' qui modo in tractatione poëtarum ingenii aciem ac nervos subactos habeat probe: pro *incitet*, seu *solicitet sinuare*, hoc est, ad lunanda implexu sinuoso, et quasi pectinatim conserenda, atque *flexipedum hederarum in morem* contortiplicanda inter se femora, sive adeo *femina*, amantes ut solent, quod *congenuare*, vel etiam *congenulare* casca dicitabat Latinitas. Quod si quis Bineto subscribere sese maluerit potius, emendanti præmisso commate, *Sinuent ad Veneris cursum, &c.* ecce hic etiam secundas agere paratum Dousam: hoc enim satius consultiusque esse deputo, quam in ambiguam litem descendere, aut in dividiam porro venire cum homine ignoto. *Dousa.* Pithœanam editionem expressimus: et sic legit Binetus, quem Dousa sequitur. Colvio placet, *Libido cum lasciva instricta suscitat Sinuare ad Veneris artem femina.* Cum pectora glutino Veneris arte adhærent, et cum lasciva libido instricta femina, id est, colligata, compedita, ad Veneris artem suscitat sinuare: de verbo *instringendi*

consule notas ejus ad libros Milesiarum. *Scriver.* Vitiose edidit Binetus, ac distinxit, *Libido cum * lascivia instincto suscitet. Sinuare at Veneri cursum femina, fœminæ Inter gannitus, &c.* sed in margine *lascivo instinctu* et *Sinuent ad Veneris* emendavit. Durantius Casellius conjiciebat, *Libido cum lascivo ignem intus excitat:* quibus vestigiis insistens Scioppius legit, *Libido cum lasciviam ignem intus suscitat:* sed neutrum videtur admittendum. *Burm.* *Lib. cum lascivia instincto suscitat Sinuare at Veneri cursum f.* Edd. Bas. Colv. Vulc. *L. cum lascivo instinctu suscitat Sinuare ad Veneris cursum f.* Wow. Elm. Scriv. Flor. *L. cum lasciva classicum excitat Sinuantque Veneri cursum f.* conjectura est Gruteri in marg. Pro *cursum* Lipsio in mentem venit *cossim.* J. B.

14 *Subantis voculas*] Vide hic Scioppium, et quæ supra notavi ad Ep. 187. 14. quibus adde Tertull. Apol. cap. 46. 'novi et Phrynen meretricem Diogenis supra recubantis ardorem subantem:' vide Turneb. lib. XXIV. Advers. cap. 7. in fin. *Burm.*

15 *Atque amplexus intiment*] Noviter dictum, at rationabiliter tamen, estque 'oscula' (uti apud Ovidium meum est) 'linguis luctantia Valgiter obtortis alte insinuare labellis:' et (quod Plautus perhibet) 'proserpentem bestiam facere, duplicem ut habeas linguam.' *Dousa.*

17 *Thyrsumque pangant hortulo in Cupidinis*] Latine, ac signate oppido, si modo eorum hominum acumini credendum, qui a *Thyrso* isto non Bacchico, sed Ithyphallico vernaculum illum nostrum, quod hodie feminis præcipue ad quemvis subitum casum, puta si pedem offenderint, aut testum forte manibus prolapsum confregerint, temere ac muliebriter proclamantibus, vulgo in ore esse consuevit; haud quidem iis Togatis dico, aut vili de plebe modo; sed vero his Stolatis etiam, 'Queisque tegit medios instita longa pedes:' hoc est, de summo Matronis loco, ac ordinis primarii, multo in speciem honestissimis. Neque id adeo mirandum, quum *thyrsus* nihil aliud, quam *scapum* sive *caulem* in morem columnæ supinatum ac subrectum Latinis hominibus designat. Sed neque minor proprietas in verbo *pangant*, pro *figant* posito, qua ratione et plantæ, et taleolæ *pangi*, vel *depangi* dicuntur, quum inhumantur, hoc est, deseruntur, aut defiguntur in terram: unde et strategus ille Poëtarum Mantuanus noster, 'pange ordine vites:' vide Festum: de *hortulo* vero *Cupidinis*, metaphorice ad rem voluptatum translato, quod eodem loco addit Apuleius, posteaquam Venerei arvi arationi 'vim illam Lucillianam,' id est, satum genitalem rite atque ordine subjecisset, consulendus flos ille Belgarum unicus Lipsius noster, Antiq. Lectionum libro III. *Dousa.* Recte emendant *hortulo.* Colvius. Male *horto* al. *Scriver.* *Horto in Cupidinis* ed. Binet. sed *hortulo* in marg. De *thyrso* vide notas Interpretum ad illud Petronii cap. 132. 'Ter languidior coliculi tepente thyrso.' Dousæ explicatio, licet velo quodam obducto involuta, videtur tamen, ut nimis Latina ac libera, verecundas et castas Scioppii aures offendisse, circuitionem nullam in his sacris admittere soliti. Quis tulerit intempestivum ejusmodi Catonis supercilium! præsertim ubi Jano Dousæ, quia Batavus fuit, aliisque viris magnis, passim insultat nequissimus mortalium in spurcidulis ad Carmina Ithyphallica notis, ubi virum illustrem et insignibus in rem publicam ac literariam meritis inclytum, nunc 'Batavum nequitiæ magistrum,' et 'Hellespontiaco parem Priapo,' nunc 'Grammaticum mediocrem ac poëtam fatuum,' similibusque de plebis Suburanæ sentina petitis conviciis

incessat Comes iste Claravallensis: vide ad Procem. v. 5. Carm. 39. et in fine Præf. et alibi. Sed licet rabidi instar canis toties Batavis impudenter oblatraverit hic pyrgopolinices Francus, verissime sane de eo judicat Bronkh. ad Propert. lib. IV. El. 1. 124. nondum tamen inventum esse Batavum ullum, qui sibi persuaderi sit passus, Scioppium fuisse virum bonum et honestum. *Burm.* *Hortulo* suadet metri ratio. *Horto* editum in Edd. Bas. Colv. Vulc. Wow. Elm. *J. B.*

18 *Dum crebros ictus combibente lumine, &c.*] Ita emendare potius visum nobis, quam retinere id, quod in contextu est modo, *conhibente lumine*, aut quod ad oram a Bineto adtextum legitur, *connivente*. *Combibere* porro ictus lumine, tralatio omnium elegantissima: a quo etiam Lucretianum illud alienum videri non debet: 'Sic igitur Veneris qui telis accipit ictum, Sive puer membris muliebribus hunc jaculatur, Seu mulier toto jaciens e corpore amorem, Unde feritur, eo tendit,' &c. sic 'amorem bibere,' Virgilius 'ignem totis ossibus,' imo 'medullis bibere,' aut 'vorare,' Ovidius, Papinius, et cæteri omnes, quicquid est poëtarum. Apuleius hic igitur, *putres in Venerem, fractosque* ac vere *patrantes oculos* denotare volens, eorum exprimit habitum, 'qui validis Veneris compagibus hærentes' (uti apud eumpse Carum nostrum legimus) 'sollicitant spatium decurrere amoris,' hoc est, quum res ad effectum jam spectat, poëtæ Sulmonensi haud ignarum: sic enim ille lib. II. de Arte: 'Aspicies oculos tremulo fulgore micantes, Ut Sol in liquida sæpe refulget aqua:' sed et Juvenalis, 'oculosque in fine trementes.' *Dousa.*

19 *Trepida in decursu Venere, et anima fessula, Ejaculent tepidum rorem niveis laticibus*] Ad superiorem Lucretii decursum hæc etiam opportune possis accommodare, *Trepida in decursu Venere, et anima fessula:* quæ quidem restitutio feliciter, ut spero, nata nobis sub manu; quum in Bineti editione, *Trepidante cursu, Venere et anima fessula, &c.* illepida hercule, ac coacta nimium constructione legatur: etiam *laticibus* scripsimus, contextum potius, quam succidaneam, quæ margini adhæret, lectionem sequuti; ea vero *lactibus* refert, quod, uti barbarum ac invenustum, hoc utique significatu, nec ipsa quidem Amorum mater, aut nobis, aut Apuleio umquam, opinor, persuaserit. *Dousa.* Binetus, *trepidante cursu.* Sed Dousa *trepida in decursu Venere, et anima fessula.* Forte non male, *Trepidante fluctu Venere.* Notum unde Venus nata: quid per Fluctum item intelligi hic possit, non etiam explicatione eget ulla. Sed nos manum de hac tabula. *Colv.* *Repedante cursu* de conjectura scripsimus: cum vulgo esset *Crepidante cursu.* Binetus emendabat *Trepidante cursu:* et sic Pithœus edidit. Dousæ placuit, *Trepida in decursu.* Colvius divinabat *Trepidante fluctu Venere.* Quid per *fluctum* intelligi hic possit, castis auribus explicandum non est; et unde Venus nata, notior fabula est, quam ut hic referri pluribus verbis debeat. *Scriver.* Edd. Bas. Colv. Vulc. *crepidante.* Reliquæ *trepidante*, quas sequor. *Trepidare* dicuntur, qui ferventissime in aliqua re sunt occupati. Jam h. l. Venus, i. e. ardor amantium trepidat, effervescit crebris et continuis ictibus. *Cursus* dicitur de quavis re continua, ut 'cursus orationis,' et sim. Posui itaque minimam distinctionem post *Venere*, non post *cursu*. J. B.

FINIS NOTARUM VARIORUM.

NOTITIA LITERARIA
DE APULEIO.

AUCTORE

J. BOSSCHA.

In vita Apuleii, quæ supra a nobis edita est, ea tantum collegimus, quæ variis Editionibus præmissa leguntur; in quibus quoniam alia minus vere dicta sunt, alia clarius explicari merentur: breviter enarrabimus quæ de Apuleio ad notitiam nostram venerunt. Itaque dicemus primo de vita ejus; deinde de operibus, tam deperditis, quam iis, quæ supersunt, quæque Apuleio sint tribuenda aut abjudicanda; tum de Mss. quibus ea continentur; postremo de Editionibus.

Editorum vero omnium accuratissime de Apuleii vita et scriptis exposuit Wowerius in præfat. suæ Edit. e qua, quæ ad vitam auctoris pertinent, supra dedimus, quæ ad scripta ejus spectant, infra suis locis commemorabimus. Quæ in Bibliotheca Latina Fabricio-Ernestina de auctore nostro dicta sunt, ea commentariolo nostro, laudato tamen auctore, inseremus.

Apuleiorum nomen non ignobile est in historia Romana, et tam consulatus dignitate, quam seditiosis tribunitiæ potestatis furoribus, inclaruit. Catalogum Apuleiorum, a Salmasio contextum, vide in Bibl. Lat. Fabricio-Ernestina, et apud Glandorp. p. 110. Onomastici, ibi cit. cf. et Ind. Inscript. Gruter. et Ald. de Orthographia cit. ab Elmenh. Non constat autem, a quonam eorum Madaurensis noster philosophus originem duxerit, quoniam de ejus genere omnia prorsus incerta sunt. Quod enim vulgo ferunt,

Apuleium patre Theseo quodam genitum, materno genere a Sexto Philosopho et Plutarcho ortum fuisse, id falsum esse, et e male intellectis Metamorphoseon locis l. i. p. 45. 101. fluxisse, ibid. in notis docuit Oudend. Putarunt enim Viri Docti, auctorem toto illo Metamorphoseon opere suam ipsius transformationem in asinum narrare, cum contra ea Lucium Græcum sese fingat, a Plutarcho, non Chæronensi, sed Thessalo, oriundum. Neque mirum tamen est, viros doctos in errorem fuisse inductos, cum auctor ipse Met. l. xi. p. 809. sui oblitus, Madaurensem se dicat, quem toto opere Lucium Græcum finxisset. An vero eodem modo sui oblitus sit auctor l. ii. p. 114. ubi matris suæ 'Salviæ' meminit, minus apparet, et in medio relinquit Oud. Illud constat, patrem fuisse Apuleio, virum nobilem, summis honoribus perfunctum, qui et duumviratum Madauræ gessit, summum in coloniis et municipiis magistratum.[1] Prænomen 'Lucii' Apuleio vulgo tribuitur, quod ei revera fuisse idoneis argumentis probari non potest: sed in eundem errorem, de quo supra diximus, rursus lapsos fuisse viros doctos, apparet ex disputatis ad init. Metamorph. Ceterum 'L. Saturantii Apuleii' nomen Madaurensi nostro tribuit Sabbathier, *Dictionnaire pour l'Intelligence des Auteurs Classiques*, &c. credo, ex male intellecto Fulgentii loco Mythol. iii. 6. ubi legitur: 'Quia hæc saturantius Apuleius pæne duorum continentia librorum, tantam falsitatum congeriem, enarraverit:' sed ibi 'saturantius' est, uberius, plenius. Videtur Apuleius, uti in omnibus Platonem suum reliquosque Græcos imitatus est, ita et horum more prænominis usu abstinuisse.

Apuleius igitur natus est Madauræ, urbe Africæ in confinio Numidiæ et Gætuliæ,[2] genere honesto, patre satis diti, qui duobus, quos habebat, filiis vicies sestertium reliquit,[3] et liberaliter eos educandos curavit.[4] Hoc patrimonio auctus Apuleius noster, cum facultatem datam sibi videret obsequendi studiis suis, primo Carthagine literarum studia inchoavit, quæ urbs, sedes Proconsulis Africæ, eo tempore ceteras urbes ejus provinciæ humanitate præstabat, et hominibus eruditis literarumque studiosis affluebat.[5] Postea Romam, quo ex provinciis commeare solebant, qui in jurisprudentiæ studia incumbebant, et Athenas, studiorum causa, pe-

1 Testatur id ipse Ap. in Apol. p. huj. ed. 1375.
2 Cf. Apol. p. 1372.
3 Apol. p. 1370.
4 Augustin. ad Marcellin. Ep. 5.
5 Cf. Florid. l. iv. N. 20.

tivit; Asiam quoque minorem adiit;[1] atque in ea peregrinatione, ut religionibus mire tenebatur, ita plurimos sacrorum ritus et varias cærimonias, 'studio veri,' ut ipse profitetur[2] 'et officio erga Deos,' didicit. Inde in patriam redux, Madauræ honoribus operam dedit, et magistratus gessit;[3] neque tamen doctrinæ studia et literas excolere destitit, quibus unice ab ineunte ævo deditus fuit.[4] Etsi enim peregrinatio, in Italiam et Græciam suscepta, rei familiari ingens detrimentum attulerat, tanta tamen ei supererat patrimonii pars, ut non solum in vicinas regiones nonnunquam excurreret, ad uberiorem cognitionem Historiæ Naturalis et Medicinæ sibi comparandam, quarum disciplinarum erat cupidissimus;[5] sed etiam ut Alexandriam commeare constitueret, quo celeberrimum illud Museum Alexandrinum, ut opinor, inviseret, et instructissimam ejus urbis Bibliothecam perlustraret. Itaque Alexandriam proficiscens, cum iter faceret per Œam, urbem Africæ minoris, in agro Tripolitano, ex fatigatione et itinere paululum affectus, in ea urbe aliquamdiu moratur; publice orationem habet de majestate Æsculapii; compluribus Œensibus fit gratiosus, et inprimis adolescentis venustate et humanitate capitur Æmilia Pudentilla, mulier nobilis, quæ prius Sicinio Amico cuidam fuerat nupta, ex quo duos habebat filios, Sicinium Pontianum et Sicinium Pudentem. Hanc, mulierem quadragenariam, sed locupletem, sibi despondet Apuleius, conciliante in primis has nuptias Pontiano, Pudentillæ filio, juvene docto et diserto, quem dudum Athenis cognoverat Apuleius. Sed ægerrime hoc ferebat Herennius Rufinus, cujus filia Pontiano erat desponsa, quique, quoniam patrimonium omne abligurriverat, quam lautissimam conditionem filiæ sibi quærendam ratus, Apuleium amoliri necessarium judicabat. Itaque Pontianus, nequissimæ puellæ meretriciis illecebris irretitus, Rufino obtemperat, et nuptias matris cum Apuleio, quas prius ipse conciliaverat, cum tabulæ nuptiales jam essent factæ, turbare conatur. Neque tamen prohibere potuit, quominus in villa suburbana contraherentur. Immo, bonus juvenis mox cum matre et vitrico in gratiam redit, veniam et oblivionem præteritorum postulat; at, paulo post diem obit supremum. Neque tamen a conatu suo destitit Rufinus, cujus filia, tali patre digna, marito vixdum amisso, alterum Pudentillæ filium, Sicinium Pudentem, adolescentulum,

1 De Mundo p. 1243.
2 Apol. p. 1454.
3 Apol. p. 1375.
4 Apol. p. 1315.
5 Apol. p. 1420.

fratri Pontiano longe dissimilem, et a patruo Sicinio Æmiliano turpissimis imbutum cupiditatibus, iisdem, quibus antea Pontianum, illecebris suis delinivit. Idem ille Æmilianus et Rufinus dein consilium ineunt, nuptias Apuleii cum Pudentilla, si fieri posset, dissolvendi. Itaque Æmilianus, per subscriptionem, nomine Sicinii Pudentis, Apuleio litem intendit, quod lucri cupiditate inductus Pudentillæ animum Magicis artibus subverterit et grandem dotem mulieri contra fas extorserit. Tali modo in crimen vocatus Apuleius, Sabratæ, quæ urbs non longe ab Œa abest, magna auditorum frequentia, triennio postquam Œam primo advenerat, causam dixit, absolutumque eum fuisse, nemo, credo, erit, qui, lecta disertissima illa Apologia, facile dubitet. Verosimile quidem videtur, juvenem, forma et humanitate præstantem, nuptias cum muliere quadragenaria, nullis formæ dotibus prædita, aspernaturum fuisse, nisi divitiarum spe allectum. Sed omni tamen avaritiæ labe caruisse censendus est; quoniam paterna bona non tantum longinquæ peregrinationes absumserant, sed etiam, si qua fides ipsius testimonio[1] amicorum plurimorum inopiam opibus suis sublevaverat, et quorundam filias dote auxerat. Quamdiu dein Œæ habitaverit, non constat, sed eloquentiæ laude crevit, ita ut etiam statua ei ab Œensibus fuerit decreta. Postea videtur Apuleius Carthaginem demigrasse, ubi sacerdotio functus est,[2] munera edidit,[3] et sæpe publice disseruit, sicuti etiam Œam adveniens, in magna celebritate orationem habuerat. Nam principatum eloquentiæ illis temporibus in Africa obtinebat, tantaque inter æquales eloquentiæ fama florebat, ut quæ publice dissereret non solum statim excerperent,[4] sed etiam Strabo Æmilianus, Vir Consularis, a Senatu Carthaginiensi statuam ei postularet, quæ publice ei decreta est.[5]

Fuit autem Apuleius singulari morum comitate et facilitate; elegantiarum et munditiarum studiosissimus fuit, ut qui 'viliter semetipsum colere, sui contemtum' putaret,[6] et Philosophum non decere arbitraretur quicquam in se sordidum sinere.[7] Nullum disciplinæ genus non attigisse videtur. Poëticen, Geometriam, Musicen, Dialecticam, excoluit.[8] Jurisprudentiæ studium Romæ arripuerat, et in foro causas egit.[9]

1 Apol. p. 1370.
2 Vid. Flor. l. III. N. 16. coll. Jureto ad Symm. IV. 62.
3 Augustin. Epist. 5.
4 Florid. l. I. N. 9.
5 Florid. l. III. N. 16.
6 Florid. l. I. N. 7.
7 Apol. p. 1318.
8 Florid. l. IV. N. 21.
9 Cf. Apol. init.

Verum, etsi omnium doctrinarum studiosissimus erat, philosophiæ tamen studio præ ceteris delectabatur; et, cum Athenis veterum philosophorum placita percepisset, Platonicam philosophiam maxime probabat, quæ tum temporis universum fere orbem Romanum impleverat.[1] Platonem ubique in cœlum effert laudibus, Platonem in omnibus imitari se, eoque ut animi et virtutis magistro, ita et disciplinæ præceptore, uti profitetur.[2] In primis autem ea philosophiæ parte, quæ ad naturæ cognitionem et rerum physicarum contemplationem pertinet, mirifice delectabatur; cumque rerum cognitionem cum orationis exercitatione semper conjungeret, et nihil magis consequi cuperet, quam ut dicendo valeret, ita ut subito quoque nonnunquam dissereret,[3] etiam in illis libris, quos de Historia Naturali scripsit, illud præcipue elaborasse videtur, ut quæ a Græcis philosophis essent disputata, amplificaret, et Latinis vocabulis enuntiaret: quocirca idem gloriatur quodammodo, quod Cicero,[4] qui, cum complures ea quæ a Græcis accepissent Latine dici posse diffiderent, eo in genere tantum profecisse sibi videbatur, ut a Græcis ne verborum quidem copia vinceretur.[5] Quo magis dolendum est, physica Apuleii scripta ætatem nostram non tulisse. Neque tamen a fœdæ superstitionis labe animum ejus purum præstare potuit naturæ contemplatio, et investigatio veri, ac disciplina Platonis. Nimirum Platonica philosophia, quam postea corruperunt illi, qui eam Christianorum rationibus attemperare studebant, Apuleii ævo jam, ut videtur, adulterari cœpta erat, ab iis, qui ingenii sui commentis libere indulgerent, dummodo haberent, quod Christianæ religioni opponerent. His autem acerrimis sinceræ religionis adversariis Apuleius accensetur, ejusque odium erga Christianos confirmatum et auctum esse nonnulli putant, lite, quam ei intenderat Æmilianus, quem hominem Christianum fuisse pronuntiat Warburtonus:[6] cui opinioni disertam aliquam auctoritatem, quam opponam, non habeo. Immo, homo fanaticus et magicis superstitionibus addictus divinæ religionis cultorem aliter vix describere poterat, atque Apuleius Æmilianum, accusatorem suum, pingit.[7] Quia tamen ex eo loco, quod sciam, solo argumentum Warburtoni ductum videtur, ejus

1 Nam male omnino Madaurensem Apuleium a Platonico distinguit KönNigius, in Bibl. vet. et nov. Altdorf. 1678.
2 Cf. notata ad Apol. p. 1421.
3 Florid. L. iv. N. 23.
4 De Nat. De. i. 4.
5 Apol. p. 1411.
6 De Div. Legat. Mosis.
7 Apol. p. 1456. sq.

conjecturam, ut probabilem, haudquaquam aspernor, ceterum ut omni dubio carentem nondum amplector.

Illud certum est, judices, apud quos causam dixit, Christianos non fuisse, quod quidam putarunt. Tota oratio pluribus locis id demonstrat. Ceterum de religione Apuleii, qui philosophum non decere arbitrabatur, de Diis Immortalibus matri et patri credere,[1] melius cum non habeam quod dicam, verbis utar Moshemii ad Cudworth. Syst. Intell. cap. IV. § 32. 'Quatenus ex ejus cognoscitur Metamorphosibus, erat is ex eorum genere, qui religionem populorum, invita licet ac reluctante veritate, ad philosophiæ, quam probabant, præcepta studebant accommodare. Ipse, id quod etiam ex aliis librorum ejus locis apparet, toti rerum universitati bina præponebat principia, masculum alterum, si loqui ita fas est, alterum fœmineum, Deum quendam præpotentem et summum, et naturam quandam administrationi hujus orbis et generationi rerum omnium præfectam, seu mundi animam, efficientem omnia et moderantem. Ad has binas naturas universam Deorum, quibus populi supplicabant, turbam revocabat. Summum illum Deum in Osiride primum, deinde in reliquis Diis omnibus virilis sexus coli, aut Deos omnes unius tantum illius Dei varia esse nomina, statuebat. Dearum autem quicquid esset, Isidem, Minervam, Junonem, et reliquas, id omne unam illam mundi animam seu naturam genetricem referre, arbitrabatur. Utrumque vero hoc principium vinculo quodam autumabat connexum esse, ut, qui unum coleret ac veneraretur, alterum quoque simul non posset non revereri. 'Quamquam enim connexa, immo vero unica ratio Numinis religionisque esset, tamen teletæ discrimen esse maximum, aiunt.' Ita loquitur Metamorph. Lib. XI.' A crimine Magiæ Apuleium defendunt Naudéus, *Apologie des Grands Hommes, faussement accusés de Magie*, la Haye 1679. et Arnaldus Forcalqueriensis in 'Apologia Apuleii, Bacchi, Epicuri, et Phalaridis,' cit. in Bibl. Lat.

Fuit autem Apuleius vultu liberali et facie decora, ut non minus formæ venustate quam morum elegantia Pudentillam in amorem sui traxisse videatur. In ipsa accusatione scriptum fuerat: 'Accusamus apud te Philosophum formosum.'[2] Ipse tamen Apuleius

1 Apol. p. 1413.

2 Apol. p. 1310. Confirmant id effigies Apuleii, si qua illis fides habenda, quas vide in Thes. Antiq. Græc. Gronoviani T. III. num. et in veteri gemma duplici apud Licetum p. 258. 265. An-

formæ mediocritatem sibi tribuit, et 'continuationem literati laboris omnem gratiam corpore detersisse' fatetur.[1]

Restat ut de ætate, qua vixit Apuleius, pauca dicamus. Alii enim eam ad Trajani tempora retulerunt, alii ad Theodosii, alii ad Commodi, Severi, et Caracallæ imperium. Sed sub Antonino Pio ac fratribus M. Antonino philosopho et Vero floruit Apuleius.[2] Evidenter id apparet e loco Florid. N. 9. extr. ubi 'Cæsarum' meminit. Præterea Apologiam dixit apud Maximum Claudium, qui sub Antonino Pio floruit.[3] In eadem oratione Lollii Urbici meminit, qui ejusdem Imperatoris legatus fuit,[4] et Lolliani Aviti, quem sub Divis fratribus vixisse aliunde constat.[5] Severianum, Proconsulem Africæ, ejusque filium Honorinum laudat Florid. N. 9. de quibus an aliunde quid constet, non inveni. Putarunt quidem nonnulli esse hunc Aufidium Severianum, cujus apud Ulpianum in l. 4. ff. de Off. Procons. et Leg. mentio facta, unde et Apuleii ætatem ad imperium Severi retulerunt: sed pari jure asserere quis posit, eundem esse, qui 'Severianus Julianus' vocatur apud Murator. p. 543. aut alium quempiam e Severianis, quorum nomen non infrequens in Inscriptionibus.[6] Sed Severianus, cujus meminit Apuleius, floruit sub Divis fratribus, ut patet e 'Cæsarum' mentione. Ceterum de ætate Apuleii qui egerunt, præter editores, citantur a Fabricio P. Pithœus II. 10. Advers. Subsiciv. Jac. Rævard. Varior. I. 20. Joan. Jonsius III. 2. de Scriptoribus Hist. Philosophicæ, et Baylius, in Lexico.

De Scriptis Apuleii.

Pro se apud Claudium Maximum Apologia, sive de Magia Liber.—Copiosissima hac oratione, Sabratæ, oppido Africæ, habita, contra adversariorum accusationem, non solum a Magicarum Artium crimine se defendit Apuleius, sed etiam ad reliquas crimi-

tiquor. Schematum Gemmarum Anularium, apud Morell. Specim. Rei Num. Ant. T. II. p. 45. et Sigebertum Havercamp. Diss. de Numis Contorniatis p. 152. citt. in Bibl. Lat. Fabricio-Ernestina. Vid. et Fabrett. ad Col. Traj. c. 7. p. 211.

1 Apol. p. 1313.

2 Vid. Noris. ad Cenot. Pis. p. 33. cf. Salm. ad Solin. p. 714. Barth. ad Stat. IV. Theb. 835.

3 Vid. ad Apol. p. 1329.

4 Vid. ibid. p. 1305.

5 Vid. ibid. p. 1370. De Orfito, Proconsule Africæ, quem Florid. L. iii. N. 17. memorat, vide Tillemontium in Hist. Imperatorum Gallice edita T. II. p. 570. citatum a Fabricio. Ejus mentio etiam apud Spon. Misc. p. 269. et alibi.

6 Cf. Ind. Corporis Gruteriani.

Apuleio, qui, etsi a superstitionis labe haudquaquam purus est existimandus, tamen ab adolescentia veterum philosophorum præceptis imbutus, in naturæ investigatione perpetuo versabatur, et cum Platone suo et in philosophia quasi habitabat. Verum sub Imperatoribus Romanis, invectis præsertim Priapeiis sacris, turpissimarum libidinum latebris, tanta morum corruptela universum pæne orbem Romanum invaserat, ut incesti amores, stupra, et adulteria singulas fere familias inquinassent, et matrimonii sanctissimam religionem polluissent. Testantur id, præter historiæ monumenta, istorum temporum scriptores, qui sæculi sui corruptelam in rebus venereis, passim, aut vivis coloribus depingunt, aut censoria animadversione perstringunt. Antiquis autem illis mysteriis, quibus nil melius Athenas peperisse, et quibus ex agresti immanique vita excoli ad humanitatem et mitigari hominem prædicat Cicero,[1] cum non solum verior Dei et naturæ cognitio contineretur, sed et purioribus morum præceptis, ultra sæculi sui indolem, eorum participes imbuerentur, cumque iisdem mysteriis initiatus esset Apuleius ; hoc sibi condendo Metamorphoseon opere proposuisse videtur, ut æquales suos doceret, in tanta morum corruptela, ad humaniorem vitæ rationem, unicum et efficacissimum esse remedium, mysteriorum initiationem. Itaque inducitur Lucius, juvenis voluptatibus deditus,[2] cognoscendarum artium magicarum studio Thessaliam petens; sed adeo penitus voluptatibus se immergens, ut ad bruti naturam prorsus delabatur, et nimia Magiæ curiositate, ejus artis experimentum facere cupiens, in asinum transformetur: quo figmento se et mysteria a Magiæ suspicione defendere voluisse auctorem, haud absurda videatur opinio. Postquam autem Lucius, in miserrimam asini conditionem redactus, omnes belluinæ suæ sortis miserias exantlasset, et spurcissimis se libidinibus polluere esset coactus, tandem humanitatis suæ memor, nactus opacæ noctis silentia, aspectu lunæ candentis commotus, Isidem Deam deprecatur, ut illa tandem miseriis suis finem imponat, et quadrupedis diram faciem a se depellat. Illa tandem miseretur miseri juvenis, qui in solenni Deæ Isidis pompa, devorata corona rosea, ad humanam formam redit; castimoniæ religiosa observatione, ad sinceræ religionis communionem præparatur; Osiridis sacris initiatur; et in Pastophororum collegium

1 De Legg. II. 14.

2 Unde Lucii nomen quodammodo in proverbium abiisse videtur. Cf. Tertull. Apologet. c. 8.

ascitur.[1] Ex hoc Metamorphoseon conspectu, clare, ni fallor, apparet, nihil aliud sibi proposuisse auctorem, nisi ut adversus seculi sui mores corruptos, mysteriorum religionem commendaret, pure sancteque servandam; quæ ipsa, superstitionibus infecta, et a Deorum cultus sanctitate ad morum corruptelam cum descivisset, ad quantam fœditatis immanitatem homines proripiat, ipse auctor indicare voluisse videtur, narratione spurcissimarum turpitudinum, quibus Deæ Cybeles sacerdotes se contaminasse leguntur Libb. Metam. VIII. et IX.

Restat, ut de fabula *Psyches et Cupidinis* dicamus, magis artis operibus, quam scriptorum literis celebrata. Narratur illa Metam. Libb. IV. V. et VI. ab anu quadam, ut puellam recens nuptam soletur, quam ex conjugis amplexu prædones rapuerant, et est cum dicto auctoris proposito quam maxime conjuncta. Hac enim fabula illicitis Veneris commerciis, quibus ad omnem nequitiam rapi æquales suos videbat Apuleius, opponere voluit fidem conjugalem, quæ, quamvis multa sæpe inveniat impedimenta, tamen aliquando felicem experitur eventum, Deorum favore compensatur, et homines ad Immortalium Deorum beatitudinem evehit. Quomodo et hæc fabula cum mysteriorum commendatione sit conjuncta, exponere, supra a nobis disputata postulare videantur. Sed totam fabulam de Psyche et Cupidine, mythis moralibus accensendam, et cum mysteriorum religione conjunctam, uberius et erudite ex artis operibus illustravit Birgerus Thorlacius in 'Fabulæ de Psyche et Cupidine disquisitione mythologica,' Havniæ et Lipsiæ 1802. ad quem libellum etiam Apuleii studiosos delegamus.*

Floridorum Libri IV. ut vulgo distinguuntur. Putat Wower. esse ἀνθολογίας seu χρηστομαθίας, quemadmodum Plin. III. Epl. 5. testatar avunculum suum reliquisse electorum commentarios:

1 Ziegleri Disputationem 'de L. Apuleio Ægyptiorum mysteriis ter initiato,' Argentor. 1786. inspicere mihi non licuit.

[* Postquam hæc de Fabula Psyches et Cupidinis scripsimus, comperimus, extare librum quendam, Anglice scriptum (*The History of all Religions, &c. by John Bellamy,* Lond. 1813.) cujus auctor probare conatus est, quemadmodum totam Græcorum Romanorumque Mythologiam, ita et fabulam Psyches et Cupidinis, ex sacris literis et originem habuisse et explicandam esse. Ita quidem, si auctori credas, Psyche habenda fuerit communis generis humani mater, Eva; et omnia, quæ de illa narrantur, referenda ad historiam de hominum lapsu, quemadmodum ea in sacris literis traditur; ipsum quoque Cupidinis nomen ex lingua Hebræa deducendum. Qui velit, credat, et auctoris lumen suspiciat. Voluntariæ cæcitatis ab eo incusari nos moleste non feremus. *J. Bosscha, in Addend.*]

unde et 'eclogarii' apud Cicer. ad Att. L. XVI. et 'analectæ' ap. Senec. Epl. 27. Sic etiam ἐκλογῶν libros VI. reliquisse Melitonem Asianum refert D. Hieronymus: et 'Flores,' et 'Deflorare,' &c. hoc sensu sæpe usurpari Cassiod. aliisque ejus ævi scriptoribus, idem monet Wow.

De Deo Socratis Liber.—Orationem esse extemporalem vulgo putarunt, quia duo Floridorum fragmenta vulgo huic libello male juncta fuerant, quorum alterum incipit: 'Qui me voluistis dicere ex tempore.' Quædam huic libello deesse videbantur Wowerio, Scriverio, et Oudendorpio.

De Dogmate Platonis Libri III.—Tribus his Libris Platonis doctrinam exposuit Apuleius; et pro triplici Philosophandi ratione a Platone adhibita, una de natura, altera de vita et moribus, tertia de disserendo, Apuleius quoque primo Libro agit 'de Philosophia Naturali,' altero, 'de Philosophia Morali,' tertio, 'de Philosophia Rationali,' sive περὶ Ἑρμηνείας. Inscripsit autem totum opus 'de Dogmate Platonis,' ut Alcinous similis argumenti librum: εἰσαγωγὴν τῶν δογμάτων Πλάτωνος, monente Wowerio, qui bene vidit, quomodo tres totius operis libri cohæreant.

De Mundo Liber.—De hoc libro et Aristotelico περὶ κόσμου, quid sentiant Viri Docti, vide in nota ad init. Libri. Auctorem Latini libri esse Apuleium falso dubitat Menagius ad Diog. Laërt. VII. 154. monente Fabricio, qui testatur etiam ex hoc libello Theologiam Apuleii cum notis exhibuisse Christianum Falsterum in Cogitationibus Philologicis, Cogit. VI. p. 37. sqq.

Itaque trium celeberrimorum philosophorum placita explicare voluisse videtur Apuleius: Socratis, in Libro de ejus Deo; Platonis, in tribus Libris de Dogmate ejus; Aristotelis, in Libro de Mundo.

Phædo.—Platonis Phædonem Latine vertisse Apuleium testatur Sidon. Apollin. II. 9. 'Quanquam sic esset ad verbum sententiamque translatus, ut nec Apuleius Phædonem sic Platonis, neque Tullius Ctesiphontem sic Demosthenis in usum regulamque Romani sermonis excripserint.' Ipsum opus periit, sed duo ejus fragmenta servavit Priscianus Lib. X. quæ vide inter Fragm. Apuleii.

Hermagoras.—Cujus argumenti fuerit Hermagoras Apuleii nobis non constat, nam periit, et non nisi pauca fragmenta servarunt Grammatici. In plures Hermagoras, imitatione Platonis,

opus fuisse divisum, observat Wower. et conjicere licet ex locis a Prisciano citatis.

De Proverbiis.—Hujus operis, quod duobus ad minimum Libris constitisse videtur, unum fragmentum servavit Charisius.

Epitome.—Historiarum Epitomen fuisse suspicatur Colvius, quod in medio reliquit Scriv. Ex unico fragmento quod servavit Priscianus L. VI. nihil certi colligas. Fortasse ad Arithmeticam pertinuit, de qua primum Apuleium Latine scripsisse testantur Cassiodorus et Isidorus. Historias varias rerum tamen scripsisse se profitetur ipse Apuleius.[1]

De Republica Liber.—Ejus fragmentum servavit Fulgentius.

Medicinalia.—Medicinæ studiosissimus cum fuerit Apuleius, mirum non est, eum de hac arte quoque scripsisse. Testatur id etiam Marcellus, de Medicamentis, in præfatione ad filios: 'Veteres Medicinæ artis auctores Latino sermone perscripti, Apuleius, et Celsus, et Apollinaris.' Apuleium in Medicinalibus citat Priscian. L. VI.

De Arboribus Libri.[2]—Suspicatur Salmasius,[3] hoc opus verbis Plinii compositum esse, pariter ut Herbarium, de quo infra dicetur; et ex illis Libris sumtum, qui arborum naturam exponunt, quales sunt XIV. et sqq. usque ad XVII. qui τὰ γεωργικὰ continet.

De Arithmetica.—Aurel. Cassiod. de Arithmetica: 'Arithmeticam disciplinam apud Græcos Nicomachus diligenter exposuit. Hunc primum Madaurensis Apuleius, deinde magnificus vir Boëthius, Latino sermone translatum, Romanis contulit lectitandum.' Ibidem: 'Hujus disciplinæ tota vis in exemplis, additionibus et detractionibus partium est sita. Quam partem qui volet plenissime pernosse, Apuleium legat, qui primus Latinis hæc argumenta illustravit.' Isidor. Orig. L. III. 'Numeri disciplinam apud Græcos primum Pythagoram autumant scripsisse, ac deinde a Nicomacho diffusius esse compositam; quam apud Latinos primus Apuleius, deinde Boëthius, transtulerunt.' De ipsis operibus Apuleii Arithmeticis nihil constat. Suspicatur Colvius Librum de Numeris inscriptum ab eo fuisse, quem inter Deperdita Apuleii enumerat etiam Fabricius. Nicomachi Arithmeticam transtulisse Apuleium, e Cassiodoro colligas cum Wowerio.

1 Florid. L. I. N. 9. et L. IV. N. 20. II. 126.
2 Citantur a Servio ad Virg. Ge. 3 Ad Solin. p. 12.

De Musica.—Cassiodorus de Musica: 'Fertur etiam Latino sermone et Apuleium Madaurensem instituta hujus operis effecisse.' Musicen attigisse se ipse profitetur Apuleius Florid. L. IV. N. 21.

Ludicra et Convivales Quæstiones.—Macrob. Saturn. VIII. 3. 'Cum videas anceps esse omne scommatum genus; suadeo in conviviis, in quibus lætitiæ insidiabitur ira, ab ejusmodi facessas: et magis *Convivales Quæstiones* vel proponas, vel ipse dissolvas. Quod genus veteres ita ludicrum non putarunt, ut et Aristoteles de ipsis aliqua conscripserit, et Plutarchus, et vester Apuleius:' quæ ad verbum fere transcripsit Joannes Sarisberiensis Policratici sive de Nugis Curialium VIII. 10. Sidon. Apollin. IX. Ep. 13. 'Quoties epulo mensæ lautioris hilarabere, religiosis narrationibus vaca. Iis proferendis confabulatio frequens, iis redicendis solicitus auditus inserviat. Certe si saluberrimis avocamentis, ut qui adhuc juvenis, tepidius inflecteris; a Platonico Madaurensi saltem formulas mutuare Convivalium Quæstionum. Quoque reddaris instructior, has solve propositas, has propone solvendas, iisque te studiis et dum otiaris exerce.' Imp. Severus, Epistola ad Senatum de Clodio Albino, apud Jul. Capitolin. 'Major fuit dolor, quod illum pro literato laudandum plerique duxistis, cum ille, næniis quibusdam anilibus occupatus, inter Milesias Punicas et Ludicra Literaria Apuleii sui consenesceret.' Ipse Apul. in Apol. p. 1315. 'Primo igitur legerunt e *Ludicris* meis Epistolium de dentifricio, versibus scriptum ad quendam Calpurnianum,' &c. Non apparet igitur quale fuerit opus, ad quod respexerunt Macrobius, et Apollinaris, aut Severus et ipse Apuleius. Lubet tamen ascribere Scriverii notam ejus Edit. Apul. p. 376. 'Libri Ludicrorum, opinor, quorum obscure veteres meminerunt, cum Quæstionibus Convivalibus, quæ plurium auctoritate claræ, cognati argumenti fuerint. Suadere videtur Macrobius, qui totum hoc scribendi genus ludicrum vocat, ex quo etiam, cujus argumenti fuerint, colligere licet; nam Plutarchum ejusdem argumenti libros reliquisse tradit. Quo pertinet, quod in Floridis legimus, Apuleium inter alia scripsisse Griphos. Moris enim fuit γρίφους, seu quæstiones ambagibus involutas in conviviis ad solvendum proponere. De quibus præter Hesychium, Suidam, Scholiasten Aristophanis, Athenæus Lib. x. ex Clearcho et aliis. Pollux κυλίκεια ζητήματα vocat. Sed Convivales Quæstiones Apuleii non ab urbanitate dicteriorum et salibus tantum quibus in conviviis ludebant, verum etiam a præceptis

salubribusque monitis commendantur, et quidem voce Apollinaris.' Pleraque hæc desumsit Scriv. e Wowerio, qui putat in Libris Ludicrorum tractasse Apuleium illud dicteriorum et cavillationum genus, quo inter pocula delectabantur veteres, sed quod cum contumelia alterius conjunctum; unde dissidia et rixæ sæpe obortæ: in Convivalibus Quæstionibus vero magis ingenuam et seriam jocandi rationem.

Oratio de Majestate Æsculapii.—Habuit Apuleius hanc Orationem primis diebus quibus Œam venerat, eamque Orationem celebratissimam esse testatur Apol. p. 517. Ad nos tamen non pervenit.

Dialogus et hymnus in honorem Æsculapii.—Meminit horum Apuleius Florid. Lib. IV. N. 18. In Dialogo loquentes fecit Sabidium Severum et Julium Persium, ita ut Severus Latine loqueretur, Persio vero Romanæ linguæ partes essent datæ. Hymnus quoque utraque lingua compositus fuit: sed ambo perierunt.

Libri Physici.—Librum scripsisse Apuleium, cui titulus fuerit, *Naturales Quæstiones*, vulgo creditum, ex Apol. p. 1408. sed eum locum nos aliter constituimus et exposuimus. Apparet tamen ex eo, Apuleium utraque lingua scripsisse opus de piscibus et reliquis animalibus. Ibid. p. 1418. dicit, se de particulis omnium animalium, de situ earum, deque numero, deque causa conscribere: ex quo opere defloratos esse, qui extant sub nomine Sexti Placiti, sive Platonici Iatrosophistæ Afri, Libellos duo de remediis animalium et avium, editos a Francisco Emerico Oppuriano, Gabriele Hummelbergio et Andrea Rivino, non sine magna veri specie suspicatur Fabricius.

De Re Rustica.—Citatur aliquoties Apuleius in Geoponicis, et I. 16. dicitur Ῥωμαϊκὸς, h. e. Latinus scriptor. Palladius quoque De re rust. L. I. tit. 35. 'Apuleius asserit semina bubulo felle maceranda, antequam spargas.' Fortasse tamen scriptum id fuerat in opere de Arboribus.

Oratio pro statua Œæ sibi locanda.—Meminit hujus Orationis Augustin. ad Marcell. Ep. 5. aiens, Apuleium 'pro statua sibi apud Œenses locanda adversus contradictionem quorumdam civium litigasse,' et 'posteros ne lateret ejusdem litis orationem scriptam memoriæ commendasse.'

Satiræ et Griphi.—Ipse Apul. Florid. L. I. N. 9. 'Pro his præoptare me fateor, uno chartario calamo conficere poëmata omne

genus, apta virgæ, lyræ, socco, cothurno: item satiras, ac griphos.' Hinc inter poëtas Satiricos Apuleius quoque recensetur a Casaub. de Sat. Poësi L. II. c. 3. p. m. 301.

Menandri 'ΑΝΕΧΟΜΕΝΟΣ.—Elegantissimum hoc, sed obscœnum poëmation Apuleio, a nonnullis esse abjudicatum, videre est e Burmanni nota. Tanquam genuinum Apuleii citat Hugo Grotius ad Jacobi IV. 2.

Hermetis Trismegisti Asclepius, de Natura Deorum dialogus, sive, *de Natura Deorum ad Asclepium allocuta.*—Versionem Latinam Hermetici Dialogi de Deo, homine, et mundo, cum Asclepio habiti, præsentibus Ammone et Tatio, Apuleio nostro tribuunt alii,[1] abjudicant alii.[2] Atque adeo, si suffragiorum numero causa unice sit judicanda, Hermetici Dialogi versio Latina ab Apuleio non est profecta. Sed audiamus argumenta. Qui eam Apuleio revera tribuunt, nituntur auctoritate Mstorum omnium, in quibus inter alia Apuleii opera Asclepius quoque Apuleio tribuitur. Excipio tamen Ms. in Bibl. D. Marci, quem infra inter Mss. enumerabo. Præterea infirmum hoc est argumentum, ubi idoneæ afferri possunt rationes, quæ auctori abjudicandum opus illud suadeant. Et Colvius quidem in fine vitæ Apuleii, suæ editioni præmissæ, 'Non bene,' inquit, 'illi etiam de stylo filoque orationis Apuleianæ judicare videntur, qui ab eo Asclepium Hermetis Trismegisti e Græco in Latinum conversum volunt, interque ejus scripta numerare et excudere non dubitant; cum eo dialogo, quantum ad verba et ad phrases, vix quicquam in tota lingua Latina extet ineptius.' Wowerii autem judicium ejusmodi est: 'Sunt qui Asclepium Hermetis Trismegisti dialogum, tanquam ab Apuleio versum, inter ejus opera vulgare solent. Impellere illum poterat auctoris dignitas et argumenti præstantia: sed oratio plane sicca et exsanguis, nihilque simile habens cum Apuleiana ubertate et lætitia.' Idem de stylo hujus versionis, Apuleio non tribuendæ, judicant Elmenh. et Scriv. Lubet denique ascribere judicium Harlesii Bibl. Gr. Vol. I. p. 63. 'Primum non omnes codices præfixum habent, uti vidimus,' (Harles. quoque Ms. D.

1 Albertus ad Eyb. Margar. Poët. I. 4. Betuleius ad Lactant. VII. 13. Cudworth. Syst. Intell. p. 383. Ed. Jenens. et, ut videtur, Pricæus ad Met. L. I. p. 158. Append. Apul.

2 Colvius, Wowerius, Elmenhorstius, Scriverius, Floridus, Lambecius in Prodrom. Hist. Liter. p. 141. Fabricius Bibl. Gr. I. 8. et ibi Harlesius. In medio relinquere videtur Cannegieterus ad Caton. Distich. Ed. Arntzen. p. 398.

Marci laudaverat,) 'nomen Apuleii, interpretis: dein Apuleius de libris Hermeticis, eorumque cum philosophia Platonica consensione nunquam disserit; quod cur non fecerit, ne divinando quidem intelligi poterit: denique, cur veteres scriptores, atque ipse Augustinus,' (et Lactantius, quorum uterque alibi Apuleii scripta laudat,) 'nomen Apuleii, si fuisset interpres, reticuissent, perspectu erit difficile.' Post diligentem Apuleii lectionem, nulla, ut mihi videbar, præjudicata opinione occupatus, ad Hermetis dialogum legendum me converti: et inveni quidem in eo rariora quædam vocabula, quibus Apuleius quoque usus est, 'impossibilis,' 'medietas,' alia; aut ejusmodi, quæ ab ejus sermone non abhorrent, ut 'humanitas,' de genere humano, 'adunatus,' 'sustollere,' 'mutescere,' 'vivificare:' sed totus dialogi stylus ab Apuleiano adeo prorsus diversus est, ut, ab auctore nostro eum non esse profectum, audacter ausim affirmare. Non Græcorum frequentes illæ imitationes; non periodi paribus membris procedentes, quibus intemperantius delectabatur Apuleius; non adverbiorum creber usus; non reliquæ Apuleiani styli proprietates in Asclepio comparent: sed contra, voces inauditæ, 'inaltatus' pro, in altum evectus, 'transiet' pro, transibit, 'ambitudo,' 'inaversabilis,' 'salvatus,' et quædam aliæ. Delectatur interpres Latinus inchoativis, ad fastidium usque, quod in Apuleio non deprehenditur. Sic p. 320. Ed. Bip. legitur: 'Cœlum humescens, vel arescens, vel frigescens, vel ignescens, vel clarescens, vel sordescens in una cœli specie, hæ sunt quæ sæpe alternantur species.' Dein vox 'benedictiones,' et locutio 'passio pœnarum,' et similes, ab Apuleio proficisci potuisse mihi non videntur. 'Angelos,' diversos a Dæmonibus, qui memorantur p. 321. et 'angelos nocentes,' p. 309. (quos ἀγγέλους πονηροὺς vocaverat Hermes,[1] si ex hoc dialogo et sua ipsius versione novisset Apuleius, eorum haud dubie in Libro de Deo Socratis meminisset, aut in sua versione de illis verbo monuisset. Sed qui penitus sibi persuadere volunt, Asclepii versionem ab Apuleio confectam non esse, ii legant Aristotelicum Librum περὶ κόσμου ab auctore nostro Latine versum: et ut appareat aliquomodo hujus comparationis ratio, apponam hic istius versionis specimen, prout sese mihi offert:

1 Cf. Lactant II. 15.

Aristoteles.

Ὅταν οὖν ὁ πάντων ἡγεμὼν τε καὶ γενέτωρ, ἀόρατος ὢν ἄλλως πλὴν λογισμῷ, σημήνῃ πάσῃ φύσει μεταξὺ οὐρανοῦ τε καὶ γῆς φερομένῃ, κινεῖται πᾶσα ἐνδελεχῶς ἐν κύκλοις καὶ πέρασιν ἰδίοις, ποτὲ μὲν ἀφανιζομένη, ποτὲ δὲ φαινομένη, μυρίας ἰδέας ἀναφαίνουσά τε καὶ πάλιν ἀποκρύπτουσα ἐκ μιᾶς ἀρχῆς. Ἔοικε δὲ κομιδῇ τὸ δρώμενον τοῖς ἐν πολέμου καιροῖς μάλιστα γινομένοις, ἐπειδὰν ἡ σάλπιγξ σημήνῃ τῷ στρατοπέδῳ. Τότε γὰρ τῆς φωνῆς ἕκαστος ἀκούσας, ὁ μὲν ἀσπίδα ἀναιρεῖται, ὁ δὲ θώρακα ἐνδύεται, ὁ δὲ κνημῖδας, ἢ κράνος, ἢ ζωστῆρα περιτίθεται. καὶ ὁ μὲν ἵππον χαλινοῖ, ὁ δὲ συνωρίδα ἀναβαίνει, ὁ δὲ σύνθημα παρεγγυᾷ. καθίσταται δὲ εὐθέως, ὁ μὲν λοχαγὸς εἰς λόχον, ὁ δὲ ταξίαρχος εἰς τάξιν, ὁ δὲ ἱππεὺς ἐπὶ κέρας, ὁ δὲ ψιλὸς εἰς τὴν ἰδίαν ἐκτρέχει χώραν. πάντα δὲ ὑφ' ἕνα σημάντορα κινεῖται κατὰ πρόσταξιν τοῦ τὸ κράτος ἔχοντος ἡγεμόνος· οὕτω χρὴ καὶ περὶ τοῦ σύμπαντος φρονεῖν.

Apuleius de Mundo p. huj.
Ed. 1275.

'Cum igitur rex omnium et pater, quem tantummodo animæ oculis nostræ cogitationes vident, machinam omnem jugiter per circuitum suis legibus terminatam, claram et sideribus relucentem, speciesque innumeras modo propalam, sæpe contectas, ab uno, ut supra dixi, principio agitari jubet; simile istuc esse bellicis rebus, hinc liceat arbitrari. Nam cum tuba bellicum cecinit, milites clangore incensi, alius accingitur gladio, alius clypeum capit; ille lorica se induit, hic galea caput, vel crura ocreis involvit; ille equum temperat frænis, et loris jugales ad concordiam copulat; et protinus unusquisque competens capessit officium. Velites excursionem adornant, ordinibus principes curant, equites cornibus præsunt, ceteri negotia, quæ nacti sunt, agitant: cum interea unius ducis imperio tantus exercitus paret, quem præfecerit, penes quem est summa rerum. Non aliter divinarum et humanarum rerum status regitur,' &c.

Græca Dialogi Hermetici interciderunt, præter pauca fragmenta, quorum insigniora, collata versione Latina, apponam.

Hermes apud Lactant. IV. 6.

Ὁ κύριος καὶ τῶν πάντων ποιητής, ὃν θεὸν καλεῖν νενομίκαμεν,

Interpres Latinus.

'Dominus et omnium conformator, quem recte Deum di-

[illegible]

[illegible] ... Tua enim ... O nomen ... [illegible] ... qui solus Deus est bene- ... paternam pietatem, ... et quaecumque est dulcior efficacia, ... Condamus nos sensu, ratione, intelligentia

Sensu, ut te cognoscamus. Ratione, ut te suspicionibus indagemus. Cognitione, ut te cognoscentes gaudeamus. Ac numine salvati tuo gaudemus, quod te nobis ostenderis totum. Gaudemus, quod nos in corporibus sitos æternitati fueris consecrare dignatus. Hæc est enim sola humana gratulatio, cognitio majestatis tuæ. Cognovimus te, [et] lumen maximum, solo intellectu sensibili. Intelleximus te, o vitæ vera vita, o naturarum omnium fœcunda prægnatio. Cognovimus te, totius naturæ tuo conceptu plenissime: cognovimus te, æterna perseveratio. In omni enim ista oratione adorantes bonum bonitatis tuæ, hoc tantum deprecamur, ut nos velis conservare perseverantes in amore cognitionis tuæ, et nunquam ab hoc genere vitæ separari. Hoc optantes convertimus nos ad puram et sine animalibus cœnam.'

Stylus versionis Asclepii, nostro quidem judicio, Tertulliani orationi quam Apuleii videtur similior. Quædam sane locutiones auctorem indicare videntur, qui si minus ipse Christianus fuerit, certe Christianorum scripta lectitaverit. Huc refero locutiones, 'mundanus homo,' de corpore humano, 'benedicere Deum,' 'salvatus.' Notandum etiam quod ab interprete Asclepii 'dominari' genitivo jungitur p. 323. 'Cœlestes Dii Catholicorum dominantur;' quod legere me non memini nisi apud unum Tertullian. Apologet. cap. 26. extr. 'nunquam dominaturi ejus, si non ultimo deliquisset in Christum.' Sed quisnam fuerit auctor versionis Asclepii, non affirmo, modo ne Apuleio tribuatur. Vixit certe ante tempora Augustini, a quo versionem lectam esse constat e L. VIII. de Civ. Dei c. 23. 24. et 26. et Orat. de 5. hæresibus c. 3. Ceterum de ipso Hermete ejusque Asclepio vide Fabric. Bibl. Gr. I. 8. Viris Doctis ibi citatis add. Beausobre *Histoire Critique de Manichée et du Manicheisme*, tom. II. p. 36. et 101. 202. ubi de Basilide: *Cette Théologie est tout-à-fait la même, que celle de cet ancien Gnostique, qui, si je ne me trompe, florissoit à Alexandrie, dans le même temps que Basilide (c'est-à-dire, dans le tems de Trajan et d'Adrien) et qui a pris le nom de Mercure Trismegiste.* Quem locum scriptum inveni in fronte Edit. Mercurii Trismegisti cum comm. Rosselii, quæ olim fuit Wyttenbachii V. Cel.

Tractatus de Diphthongis, sub Apuleii nomine, cum aliis tractatibus ejusdem argumenti Joannis Tortellii, Guarini Veronensis,

Gasparini Pergamensis, aliorumque scriptis ad rem Grammaticam pertinentibus, invenitur in Cod. Chartac. Colbertino, nunc in Bibl. Reg. Paris. N. 7553. item olim in Bibliotheca Marq. Gudii, *Libellus de notis adspirationis et de diphthongis* in Cod. Ms. Incipit libellus: 'Omnis adspirationis nota aut principalis est syllabarum, aut terminalis, aut media.' Suspicatur Fabricius, hujus libelli auctorem esse Cæcilium Apuleium Minutianum, Grammaticum Gyraldo laudatum, cujus libri duo de Orthographia dicuntur manu exarati extare in Bibl. Vaticana et aliis quibusdam. Inter alia laudat 'Hieronymum, linguæ Hebrææ,' ut ille quidem loquitur, 'indubitanter peritum.'

De Ponderibus et mensuris ac signis cujusque ponderis liber.— Sub Apuleii Madaurensis nomine circumfertur libellus e Græco Latinus factus per Jo. Baptistam Nicolaum, cum libello de notis sive signis vel characteribus ponderum et mensurarum incerti auctoris. Fabricius delegat lectorem ad Supplem. operum Joannis Mesuæ Damasceni, Venet. apud Juntas 1558. fol. p. 304. et 309. apud Valgrisium a. 1575. fol. et ibidem apud Juntas 1589. et 1623. fol. Gaspar Wolfius, eodem Fabricio teste, Apulienum sive Apulium quendam auctorem vocat, ut notavit Labbeus in Parte secunda Bibliothecæ nummariæ.

Liber de Herbis, sive de Nominibus ac virtutibus Herbarum, Al. *De medicaminibus Herbarum*, Al. *De Herbis*, Al. *Herbarium*, Salmasio, *De Remediis Salutaribus.*—De hoc opere an Madaurensem nostrum habuerit auctorem non minus in diversa abeunt Viri Docti. Apuleio Celso medico, qui Augusti temporibus vixit, et quo Scribonius Largus usus est præceptore, tribuit illud Barth. Advers. XXXVII. 23. dubitanter tamen, cum Woverio, aliis. Sed notarunt alii, Herbarii hujus auctorem Dioscoridem Pliniumque legisse, atque adeo serioris fuisse ætatis. Immo totum ex Plinianis rebus verbisque concinnatum esse, notat, præter Bodæum a Stapel. p. 321. ad Theophrastum, Salmasius ad Solinum p. 254. 261. et aliis in locis, qui ibid. p. 12. 'a nono decimo,' ait, 'libro Plinii verus Apuleius exorsus erat Libros suos *de Remediis salutaribus* inscriptos, quos totos Plinii verbis contexuerat in Epitomen redactis. Grande fragmentum hujus Apuleiani tractatus penes me est in antiquissimis membranis, descripti literis majusculis, sive ut vocant capitalibus, quod nobis magno usui fuit ad eruendam veram lectionem in aliquot Plinianis fere

desperatis, et quæ nec ipse sanasset Æsculapius sine hujus fragmenti ope: ita sinceriorem ubique scripturam conservavit Codex ille, quam Pliniana exemplaria, qui vetustior est omnibus Plinianis exemplaribus.' Pugnat etiam quodammodo contra eos qui Apuleio Celso, medico, Herbarium tribuunt, ipsius prologus, quo cives suos ita alloquitur auctor: 'Ex pluribus paucas herbarum vires et curationes corporis ad fidem veritatis monumentis publicis tradidi, et succinctius constrinxi, ob stupiditatem verbosam professionis. Et dicemus, medicorum omnes ferme res venditationes potius esse quam curas. Hos etiam homines inertia plerumque et imperitia enixos; certe lucripetas veros nuncupari, qui etiam a mortuis mercedes expetunt per occasionem, et faciunt reditus dum tempus curationum extrahunt, puto quia sæviores ipsis morbis existunt. Proponamus ergo remediorum titulos, quos vel nunc maxime tempus conducit, ut civibus meis, sociis quidem et peregrinis, quibus vexatio acciderit aliqua corporalis, nostra literata scientia, invitis etiam Medicis, profuisse videatur.' Apparet ex hisce, Libelli auctorem Medicinam ipsum non factitasse, sed ejusdem artis fuisse peritissimum, qualis fuit Madaurensis noster Apuleius, a cujus moribus etiam non abhorret illa gloriatio de literata sua scientia; uti nec vox 'Lucripeta,' efficta ad similitudinem Plautinæ 'Lucrifuga,' aliena est ab Apuleiano stylo. Et sane, ut mihi quidem videtur, totum herbarium Apuleiani sermonis proprietatem multo magis redolet, quam Asclepii versio, de qua supra dictum. Leguntur quidem in eo vocabula, quæ nec in Apuleio, neque alibi, quod sciam, legas, sed quæ tamen eleganter satis ficta sunt ad rem propositam indicandam; et supra vidimus, Apuleium in Libris, quos de Historia Naturali scripserit, illud præsertim egisse, ut novis vocabulis Latinis enuntiaret, quæ a Græcis essent disputata. Huc referri possunt, 'agnatio' c. LIX. et LXII. de tuberculis, quæ ligno aut ramulis agnascuntur; 'folliculosum' c. LIII. de papavere, a folliculis; 'rotundula' c. XIII. 'floscellus' c. XLIX. 'humerosus' c. LI. 'vomificus' c. CVIII. Gr. ἐμετικός. 'Fulvaster' c. CIX. Gr. ὑπόξανθος, quod et 'subfulvus' verti posset. 'Mictualis' c. CXVII. Gr. οὐρητικός. 'Amorificus' c. CXXIII. Gr. ἐρωτικός. 'Insufflare' c. CXXVIII. Gr. ἐμφυσᾷν. 'Memorant etiam appellari viperalem, eo quod interfectibilis earum comprobetur.' c. LXXXIX. Gr. φονικὸς vel θανάσιμος τῶν ἐχιδνῶν. Notanda quoque locutio 'antequam thus sciretur,' pro, cognitum esset, c.

LXXV. et 'simulans folia,' pro, foliorum similitudinem referens. c. CXIII. cf. CXXIII. Adverbia inaudita, sed ab Apuleii usu non abhorrentia, sunt 'deintus' c. LXXIII. 'summotenus' c. LXXV. 'abinvicem discernuntur' c. CXI. Inveni etiam c. XXXI. & 'luxus,' quartæ decl. pro luxatione, quod legitur quoque apud Apul. Florid. L. III. N. 16. ubi Oudend. affirmat, id nusquam alibi legi. 'Viror' c. CXXIV. et Apul. Flor. L. II. N. 10. 'Prosternere terræ c. CIX. et Apul. Met. L. IX. p. 638. vid. Oud. ad L. de Mundo p. 1224. a. Nihilominus Apuleio Madaurensi Herbarium non esse tribuendum, plurimorum doctorum est sententia. Fabricius quidem suspicatur, ex Apuleii nostri Medicinalibus, quorum apud Priscian. L. VI. mentio, et aliis auctoribus, collectum contractumque esse, quæ est etiam opinio Arpii, de Talisman. et Amuletis c. 5. Bandinii in Ind. Catal. Mss. Latin. Medic. Contra, nec illos de Medicina libros a nostro auctore esse profectos, opinatur Scipio Gentilis ad Apol. supra p. 1417. me minime assentiente, qui Fabricii opinioni libenter accedo, cum quia Herbarii stylus quædam habet ab Apuleiano non abhorrentia, tum quia philosopho nostro Platonico nugas tribuendas esse, quibus scatet Herbarium, mihi persuadere non possum: cujusmodi nugæ sunt ex. gr. c. XXIII. 'Herbam chamæmelon si quis ante Solis ortum carpserit, et dicat: Ad albuginem oculorum te carpo ut subvenias; et eam alligatam secum gestat, juvat.' Similia deliramenta alibi passim legas. Ex variorum auctorum operibus esse conflatum, inde etiam colligere licet, quod leguntur in Herbario vocabula, quæ non nisi apud Rei Medicæ aut Agrariæ scriptores hodie extant, ut 'remediare,' 'commanducari,' 'verticillus,' 'panicula,' 'suffumigare.' Auctores in Herbario citantur, præter antiquiores Osthanem, Zoroastrem, Pythagoram, Dardanum, Dioscorides, c. CIX. Andreas, c. LXVII. et sq. medicus, cujus et Plinius meminit, et Soranus, c. LXXIX. et CIX. sic enim legendum, non, ut editum, *Foranus*. De Soranis Medicis vid. Fabric. Bibl. Gr. VI. 7. Multa huic libro deesse, colligas ex Indice ei præmisso in Cod. Ms. Colbertino. Cf. Catal. Bibl. Reg. T. IV. p. 286. Plura de hoc libro legi possunt apud le Clerc *Histoire de la Médécine* Part III. L. III. c. 9. et in centuria Plagiariorum num. 58. notante Fabric. in Bibl. Lat. ex qua sequentia hausta sunt. Editum est Herbarium inter Apuleii opera in Editionibus Basileensibus, et sub Apuleii Platonici nomine cum Antonii

Musæ libello de Betonica (quem Barth. Adv. xxxviii. c. 1. habet pro parte Herbarii Apuleiani) ad Marcum Agrippam, Basil. 1528. fol. ad calcem Plinii Valeriani, ex recens. Albani Torini, et anno 1537. 4. Tiguri, cum commentario Gabr. Hummelbergii, qui ab Apuleio ipso ita scriptum esse non ambigit, nisi quod fatetur, multa, nunc quidem circa nomenclaturas, nunc circa herbarum descriptiones et historiam illi deesse, codicesque maxime depravatos ac pluribus locis mire varios ad nos pervenisse. Jo. Rhodius ad Scribonium laudat editionem Apuleii *de Herbis* Parisiensem, Aldina locupletiorem, anni 1529. quam Jo. Philipp. de Lignamine dederit. Habet illa Ed. quædam additamenta in Aldino cod. recte prætermissa. In Pandectis Brandeburgicis ita hujus Libri fit mentio: 'Apuleii, seu hujus, seu Apuliensis, liber de medicamentis vel viribus herbarum, quem a Chirone Centauro præceptore Achillis et Æsculapio accepit auctor.' Thomas Johnsonus, Londinensis, præfatione ad Joannis Gerardi historiam emaculatam, conjicit, parum credibili conjectura, Apuleium de herbarum virtutibus Græce scripsisse, et vixisse ante annos circiter 700. Idem refert, in 2. Codd. Mss. vocari Apuleium *Apoliensem*. Constantinopolin autem dictam *Apoley*, ex Philippo Ferrario notat Joannes Raius. Nomina barbara plantarum, quæ apud Apuleium occurrunt, ex Arabica et Coptica lingua illustrare conatur Kircherus T. iii. Œdipi Ægyptiaci p. 69. sqq. Vide et T. ii. part. 2. p. 177. sq. atque Salmasium de homonymis hyles iatricæ.

Ratio Sphæræ Pythagoricæ, quam ex Ms. Cod. vulgavit Barth. L. xxx. Advers. c. 7. sub Apuleii nomine invenitur etiam in aliis Mss. ut in Bibl. Reg. Paris. N. 7418. v. Catal. T. iv. 355. et in Ms. Voss. N. 31. in Bibl. Lugd. Bat. Cat. p. 370. et in 2. Bodleian. Catal. Mss. Angl. et Hibern. N. 1871. et 2072. De rota Pythagorica consuli posse Ge. Paschium in Inventis Novantiquis p. 600. et Kircherum T. ii. Œdipi part. 2. p. 491. notat Fabric. qui addit: 'Merito quidem Jos. Scaliger Ep. 181. hæc nugis ascribit canoris, quas negat assis se facere.'

Epistolas inter deperdita Apuleii opera recensent etiam Wower. et Fabricius, quas editas ab auctore fuisse, nusquam inveni: nisi quod e Ludicrorum Libris Epistolium, versibus scriptum, laudatur Apol. p. 1315. Sed epistolas ad Cærelliam, ab Ausonio memoratas in Cent. Nupt. Apuleio a viris doctis falso tributas fuisse patet e notatis a Gronovio et Tollio ad locum illum Ausonii.

salubribusque monitis commendantur, et quidem voce Apollinaris.' Pleraque hæc desumsit Scriv. e Wowerio, qui putat in Libris Ludicrorum tractasse Apuleium illud dicteriorum et cavillationum genus, quo inter pocula delectabantur veteres, sed quod cum contumelia alterius conjunctum; unde dissidia et rixæ sæpe obortæ: in Convivalibus Quæstionibus vero magis ingenuam et seriam jocandi rationem.

Oratio de Majestate Æsculapii.—Habuit Apuleius hanc Orationem primis diebus quibus Œam venerat, eamque Orationem celebratissimam esse testatur Apol. p. 517. Ad nos tamen non pervenit.

Dialogus et hymnus in honorem Æsculapii.—Meminit horum Apuleius Florid. Lib. IV. N. 18. In Dialogo loquentes fecit Sabidium Severum et Julium Persium, ita ut Severus Latine loqueretur, Persio vero Romanæ linguæ partes essent datæ. Hymnus quoque utraque lingua compositus fuit: sed ambo perierunt.

Libri Physici.—Librum scripsisse Apuleium, cui titulus fuerit, *Naturales Quæstiones*, vulgo creditum, ex Apol. p. 1408. sed eum locum nos aliter constituimus et exposuimus. Apparet tamen ex eo, Apuleium utraque lingua scripsisse opus de piscibus et reliquis animalibus. Ibid. p. 1418. dicit, se de particulis omnium animalium, de situ earum, deque numero, deque causa conscribere: ex quo opere defloratos esse, qui extant sub nomine Sexti Placiti, sive Platonici Iatrosophistæ Afri, Libellos duo de remediis animalium et avium, editos a Francisco Emerico Oppuriano, Gabriele Hummelbergio et Andrea Rivino, non sine magna veri specie suspicatur Fabricius.

De Re Rustica.—Citatur aliquoties Apuleius in Geoponicis, et I. 16. dicitur Ῥωμαϊκὸς, h. e. Latinus scriptor. Palladius quoque De re rust. L. I. tit. 35. 'Apuleius asserit semina bubulo felle maceranda, antequam spargas.' Fortasse tamen scriptum id fuerat in opere de Arboribus.

Oratio pro statua Œæ sibi locanda.—Meminit hujus Orationis Augustin. ad Marcell. Ep. 5. aiens, Apuleium 'pro statua sibi apud Œenses locanda adversus contradictionem quorumdam civium litigasse,' et 'posteros ne lateret ejusdem litis orationem scriptam memoriæ commendasse.'

Satiræ et Griphi.—Ipse Apul. Florid. L. I. N. 9. 'Pro his præoptare me fateor, uno chartario calamo conficere poëmata omne

genus, apta virgæ, lyræ, socco, cothurno: item satiras, ac griphos.' Hinc inter poëtas Satiricos Apuleius quoque recensetur a Casaub. de Sat. Poësi L. II. c. 3. p. m. 301.

Menandri 'ΑΝΕΧΟΜΕΝΟΣ.—Elegantissimum hoc, sed obscœnum poëmation Apuleio, a nonnullis esse abjudicatum, videre est e Burmanni nota. Tanquam genuinum Apuleii citat Hugo Grotius ad Jacobi IV. 2.

Hermetis Trismegisti Asclepius, de Natura Deorum dialogus, sive, *de Natura Deorum ad Asclepium allocuta*.—Versionem Latinam Hermetici Dialogi de Deo, homine, et mundo, cum Asclepio, habiti, præsentibus Ammone et Tatio, Apuleio nostro tribuunt alii,[1] abjudicant alii.[2] Atque adeo, si suffragiorum numero causa unice sit judicanda, Hermetici Dialogi versio Latina ab Apuleio non est profecta. Sed audiamus argumenta. Qui eam Apuleio revera tribuunt, nituntur auctoritate Mstorum omnium, in quibus inter alia Apuleii opera Asclepius quoque Apuleio tribuitur. Excipio tamen Ms. in Bibl. D. Marci, quem infra inter Mss. enumerabo. Præterea infirmum hoc est argumentum, ubi idoneæ afferri possunt rationes, quæ auctori abjudicandum opus illud suadeant. Et Colvius quidem in fine vitæ Apuleii, suæ editioni præmissæ, 'Non bene,' inquit, 'illi etiam de stylo filoque orationis Apuleianæ judicare videntur, qui ab eo Asclepium Hermetis Trismegisti e Græco in Latinum conversum volunt, interque ejus scripta numerare et excudere non dubitant; cum eo dialogo, quantum ad verba et ad phrases, vix quicquam in tota lingua Latina extet ineptius.' Wowerii autem judicium ejusmodi est: 'Sunt qui Asclepium Hermetis Trismegisti dialogum, tanquam ab Apuleio versum, inter ejus opera vulgare solent. Impellere illum poterat auctoris dignitas et argumenti præstantia: sed oratio plane sicca et exsanguis, nihilque simile habens cum Apuleiana ubertate et lætitia.' Idem de stylo hujus versionis, Apuleio non tribuendæ, judicant Elmenh. et Scriv. Lubet denique ascribere judicium Harlesii Bibl. Gr. Vol. I. p. 63. 'Primum non omnes codices præfixum habent, uti vidimus,' (Harles. quoque Ms. D.

1 Albertus ad Eyb. Margar. Poët. I. 4. Betuleius ad Lactant. VII. 13. Cudworth. Syst. Intell. p. 383. Ed. Jenens. et, ut videtur, Priceus ad Met. L. I. p. 158. Append. Apul.

2 Colvius, Wowerius, Elmenhorstius, Scriverius, Floridus, Lambecius in Prodrom. Hist. Liter. p. 141. Fabricius Bibl. Gr. I. 8. et ibi Harlesius. In medio relinquere videtur Cannegieterus ad Caton. Distich. Ed. Arntzen. p. 398.

Marci laudaverat,) 'nomen Apuleii, interpretis: dein Apuleius de libris Hermeticis, eorumque cum philosophia Platonica consensione nunquam disserit; quod cur non fecerit, ne divinando quidem intelligi poterit: denique, cur veteres scriptores, atque ipse Augustinus,' (et Lactantius, quorum uterque alibi Apuleii scripta laudat,) 'nomen Apuleii, si fuisset interpres, reticuissent, perspectu erit difficile.' Post diligentem Apuleii lectionem, nulla, ut mihi videbar, præjudicata opinione occupatus, ad Hermetis dialogum legendum me converti: et inveni quidem in eo rariora quædam vocabula, quibus Apuleius quoque usus est, 'impossibilis,' 'medietas,' alia; aut ejusmodi, quæ ab ejus sermone non abhorrent, ut 'humanitas,' de genere humano, 'adunatus,' 'sustollere,' 'mutescere,' 'vivificare:' sed totus dialogi stylus ab Apuleiano adeo prorsus diversus est, ut, ab auctore nostro eum non esse profectum, audacter ausim affirmare. Non Græcorum frequentes illæ imitationes; non periodi paribus membris procedentes, quibus intemperantius delectabatur Apuleius; non adverbiorum creber usus; non reliquæ Apuleiani styli proprietates in Asclepio comparent: sed contra, voces inauditæ, 'inaltatus' pro, in altum evectus, 'transiet' pro, transibit, 'ambitudo,' 'inaversabilis,' 'salvatus,' et quædam aliæ. Delectatur interpres Latinus inchoativis, ad fastidium usque, quod in Apuleio non deprehenditur. Sic p. 320. Ed. Bip. legitur: 'Cœlum humescens, vel arescens, vel frigescens, vel ignescens, vel clarescens, vel sordescens in una cœli specie, hæ sunt quæ sæpe alternantur species.' Dein vox 'benedictiones,' et locutio 'passio pœnarum,' et similes, ab Apuleio proficisci potuisse mihi non videntur. 'Angelos,' diversos a Dæmonibus, qui memorantur p. 321. et 'angelos nocentes,' p. 309. (quos ἀγγέλους πονηροὺς vocaverat Hermes,[1] si ex hoc dialogo et sua ipsius versione novisset Apuleius, eorum haud dubie in Libro de Deo Socratis meminisset, aut in sua versione de illis verbo monuisset. Sed qui penitus sibi persuadere volunt, Asclepii versionem ab Apuleio confectam non esse, ii legant Aristotelicum Librum περὶ κόσμου ab auctore nostro Latine versum: et ut appareat aliquomodo hujus comparationis ratio, apponam hic istius versionis specimen, prout sese mihi offert:

1 Cf. Lactant II. 15.

Aristoteles.	Apuleius de Mundo p. huj. Ed. 1275.
Ὅταν οὖν ὁ πάντων ἡγεμών τε καὶ γενέτωρ, ἀόρατος ὢν ἄλλως πλὴν λογισμῷ, σημήνῃ πάσῃ φύσει μεταξὺ οὐρανοῦ τε καὶ γῆς φερομένῃ, κινεῖται πᾶσα ἐνδελεχῶς ἐν κύκλοις καὶ πέρασιν ἰδίοις, ποτὲ μὲν ἀφανιζομένη, ποτὲ δὲ φαινομένη, μυρίας ἰδέας ἀναφαίνουσά τε καὶ πάλιν ἀποκρύπτουσα ἐκ μιᾶς ἀρχῆς. Ἔοικε δὲ κομιδῇ τὸ δρώμενον τοῖς ἐν πολέμου καιροῖς μάλιστα γινομένοις, ἐπειδὰν ἡ σάλπιγξ σημήνῃ τῷ στρατοπέδῳ. Τότε γὰρ τῆς φωνῆς ἕκαστος ἀκούσας, ὁ μὲν ἀσπίδα ἀναιρεῖται, ὁ δὲ θώρακα ἐνδύεται, ὁ δὲ κνημῖδας, ἢ κράνος, ἢ ζωστῆρα περιτίθεται. καὶ ὁ μὲν ἵππον χαλινοῖ, ὁ δὲ συνωρίδα ἀναβαίνει, ὁ δὲ σύνθημα παρεγγυᾷ. καθίσταται δὲ εὐθέως, ὁ μὲν λοχαγὸς εἰς λόχον, ὁ δὲ ταξίαρχος εἰς τάξιν, ὁ δὲ ἱππεὺς ἐπὶ κέρας, ὁ δὲ ψιλὸς εἰς τὴν ἰδίαν ἐκτρέχει χώραν. πάντα δὲ ὑφ' ἕνα σημάντορα κινεῖται κατὰ πρόσταξιν τοῦ τὸ κράτος ἔχοντος ἡγεμόνος· οὕτω χρὴ καὶ περὶ τοῦ σύμπαντος φρονεῖν.	'Cum igitur rex omnium et pater, quem tantummodo animæ oculis nostræ cogitationes vident, machinam omnem jugiter per circuitum suis legibus terminatam, claram et sideribus relucentem, speciesque innumeras modo propalam, sæpe contectas, ab uno, ut supra dixi, principio agitari jubet; simile istuc esse bellicis rebus, hinc liceat arbitrari. Nam cum tuba bellicum cecinit, milites clangore incensi, alius accingitur gladio, alius clypeum capit; ille lorica se induit, hic galea caput, vel crura ocreis involvit; ille equum temperat frænis, et loris jugales ad concordiam copulat; et protinus unusquisque competens capessit officium. Velites excursionem adornant, ordinibus principes curant, equites cornibus præsunt, ceteri negotia, quæ nacti sunt, agitant: cum interea unius ducis imperio tantus exercitus paret, quem præfecerit, penes quem est summa rerum. Non aliter divinarum et humanarum rerum status regitur,' &c.

Græca Dialogi Hermetici interciderunt, præter pauca fragmenta, quorum insigniora, collata versione Latina, apponam.

Hermes apud Lactant. IV. 6.	Interpres Latinus.
Ὁ κύριος καὶ τῶν πάντων ποιητής, ὃν θεὸν καλεῖν νενομίκαμεν,	'Dominus et omnium conformator, quem recte Deum di-

ἐπεὶ τὸν δεύτερον ἐποίησε θεὸν ὁρατὸν καὶ αἰσθητὸν, (αἰσθητὸν δέ φημι οὐ διὰ τὸ αἰσθέσθαι αὐτὸν, περὶ γὰρ τούτου οὐκ ἔστι πότερον αὐτὸς αἴσθοιτο, ἀλλ' ὅτι εἰς αἴσθησιν ὑποπέμπει καὶ εἰς νοῦν,) ἐπεὶ τοῦτον ἐποίησε πρῶτον καὶ μόνον καὶ ἕνα, καλὸς δὲ αὐτῷ ἐφάνη καὶ πληρέστατος πάντων τῶν ἀγαθῶν, ἡγίασέ τε καὶ πάνυ ἐφίλησεν ὡς ἴδιον τόκον.

cimus, quem a se secundum fecerit, qui videri et sentiri possit, eundem secundum sensibilem ita dixerim, non ideo quod ipse sentiat, (de hoc enim, an ipse sentiat, an non, alio dicemus tempore,) sed eo, quod videntium sensus incurrit. Quoniam ergo hunc fecit ex se primum et a se secundum, visusque est ei pulcher, utpote qui sit omnium bonitate plenissimus, amavit eum ut divinitatis suæ partem.'

Hermes apud Lactant. vii. 18.

Ἐπὰν δὴ ταῦτα ὧδε γένηται, ὦ Ἀσκληπιὲ, τότε ὁ κύριος καὶ πατὴρ καὶ θεὸς καὶ τοῦ πρώτου καὶ ἑνὸς θεοῦ δημιουργὸς ἐπιβλέψας τοῖς γενομένοις καὶ τῇ ἑαυτοῦ βουλήσει τοῖς τοιούτοις, τὸ ἀγαθὸν ἀντερείσας τῇ ἀταξίᾳ, καὶ ἀνακαλεσάμενος τὴν πλάνην, καὶ τὴν κακίαν ἐκκαθήρας, πῇ μὲν ὕδατι πολλῷ καταλύσας, πῇ δὲ πυρὶ ὀξυτάτῳ διακαύσας, ἐνίοτε δὲ πολέμοις καὶ λοιμοῖς ἐκπιέσας, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ ἀρχαῖον καὶ ἀπεκατέστησε τὸν ἑαυτοῦ κόσμον.

Sed Græca hæc pluribus in locis corrupta sunt.

Interpres Latinus.

'Cum hæc cuncta contigerint, o Asclepi, tunc ille Dominus et pater et Deus primipotens, et unus gubernator mundi, intuens in mores factaque voluntaria voluntate sua, quæ est Dei benignitas, vitiis resistens, et corruptelæ omnium, errorem revocans, malignitatem omnem vel alluvione diluens, vel igne consumens, vel morbis pestilentibus ubique per diversa loca dispersis finiens, ad antiquam faciem mundum revocabit.'

Tandem speciminis loco apponam Gratiarum actionem, qua Dialogus clauditur:

'Gratias tibi agimus, summe et exsuperantissime. Tua enim gratia tantum sumus cognitionis tuæ lumen consecuti. O nomen sanctum et honorandum, nomen unum, quo solus Deus est benedicendus religione paterna, quoniam omnibus paternam pietatem, et religionem, et amorem, et quæcumque est dulcior efficacia, præbere dignaris! Condonas nos sensu, ratione, intelligentia.

Sensu, ut te cognoscamus. Ratione, ut te suspicionibus indagemus. Cognitione, ut te cognoscentes gaudeamus. Ac numine salvati tuo gaudemus, quod te nobis ostenderis totum. Gaudemus, quod nos in corporibus sitos æternitati fueris consecrare dignatus. Hæc est enim sola humana gratulatio, cognitio majestatis tuæ. Cognovimus te, [et] lumen maximum, solo intellectu sensibili. Intelleximus te, o vitæ vera vita, o naturarum omnium fœcunda prægnatio. Cognovimus te, totius naturæ tuo conceptu plenissime: cognovimus te, æterna perseveratio. In omni enim ista oratione adorantes bonum bonitatis tuæ, hoc tantum deprecamur, ut nos velis conservare perseverantes in amore cognitionis tuæ, et nunquam ab hoc genere vitæ separari. Hoc optantes convertimus nos ad puram et sine animalibus cœnam.'

Stylus versionis Asclepii, nostro quidem judicio, Tertulliani orationi quam Apuleii videtur similior. Quædam sane locutiones auctorem indicare videntur, qui si minus ipse Christianus fuerit, certe Christianorum scripta lectitaverit. Huc refero locutiones, 'mundanus homo,' de corpore humano, 'benedicere Deum,' 'salvatus.' Notandum etiam quod ab interprete Asclepii 'dominari' genitivo jungitur p. 323. 'Cœlestes Dii Catholicorum dominantur;' quod legere me non memini nisi apud unum Tertullian. Apologet. cap. 26. extr. 'nunquam dominaturi ejus, si non ultimo deliquisset in Christum.' Sed quisnam fuerit auctor versionis Asclepii, non affirmo, modo ne Apuleio tribuatur. Vixit certe ante tempora Augustini, a quo versionem lectam esse constat e L. VIII. de Civ. Dei c. 23. 24. et 26. et Orat. de 5. hæresibus c. 3. Ceterum de ipso Hermete ejusque Asclepio vide Fabric. Bibl. Gr. I. 8. Viris Doctis ibi citatis add. Beausobre *Histoire Critique de Manichée et du Manicheisme*, tom. II. p. 36. et 101. 202. ubi de Basilide: *Cette Théologie est tout-à-fait la même, que celle de cet ancien Gnostique, qui, si je ne me trompe, florissoit à Alexandrie, dans le même temps que Basilide (c'est-à-dire, dans le tems de Trajan et d'Adrien) et qui a pris le nom de Mercure Trismegiste.* Quem locum scriptum inveni in fronte Edit. Mercurii Trismegisti cum comm. Rosselii, quæ olim fuit Wyttenbachii V. Cel.

Tractatus de Diphthongis, sub Apuleii nomine, cum aliis tractatibus ejusdem argumenti Joannis Tortellii, Guarini Veronensis,

Gasparini Pergamensis, aliorumque scriptis ad rem Grammaticam pertinentibus, invenitur in Cod. Chartac. Colbertino, nunc in Bibl. Reg. Paris. N. 7553. item olim in Bibliotheca Marq. Gudii, *Libellus de notis adspirationis et de diphthongis* in Cod. Ms. Incipit libellus: 'Omnis adspirationis nota aut principalis est syllabarum, aut terminalis, aut media.' Suspicatur Fabricius, hujus libelli auctorem esse Cæcilium Apuleium Minutianum, Grammaticum Gyraldo laudatum, cujus libri duo de Orthographia dicuntur manu exarati extare in Bibl. Vaticana et aliis quibusdam. Inter alia laudat 'Hieronymum, linguæ Hebrææ,' ut ille quidem loquitur, 'indubitanter peritum.'

De Ponderibus et mensuris ac signis cujusque ponderis liber.—Sub Apuleii Madaurensis nomine circumfertur libellus e Græco Latinus factus per Jo. Baptistam Nicolaum, cum libello de notis sive signis vel characteribus ponderum et mensurarum incerti auctoris. Fabricius delegat lectorem ad Supplem. operum Joannis Mesuæ Damasceni, Venet. apud Juntas 1558. fol. p. 304. et 309. apud Valgrisium a. 1575. fol. et ibidem apud Juntas 1589. et 1623. fol. Gaspar Wolfius, eodem Fabricio teste, Apulienum sive Apulium quendam auctorem vocat, ut notavit Labbeus in Parte secunda Bibliothecæ nummariæ.

Liber de Herbis, sive de Nominibus ac virtutibus Herbarum, Al. *De medicaminibus Herbarum*, Al. *De Herbis*, Al. *Herbarium*, Salmasio, *De Remediis Salutaribus.*—De hoc opere an Madaurensem nostrum habuerit auctorem non minus in diversa abeunt Viri Docti. Apuleio Celso medico, qui Augusti temporibus vixit, et quo Scribonius Largus usus est præceptore, tribuit illud Barth. Advers. XXXVII. 23. dubitanter tamen, cum Woverio, aliis. Sed notarunt alii, Herbarii hujus auctorem Dioscoridem Pliniumque legisse, atque adeo serioris fuisse ætatis. Immo totum ex Plinianis rebus verbisque concinnatum esse, notat, præter Bodæum a Stapel. p. 321. ad Theophrastum, Salmasius ad Solinum p. 234. 261. et aliis in locis, qui ibid. p. 12. 'a nono decimo,' ait, 'libro Plinii verus Apuleius exorsus erat Libros suos *de Remediis salutaribus* inscriptos, quos totos Plinii verbis contexuerat in Epitomen redactos. Grande fragmentum hujus Apuleiani tractatus penes me est in antiquissimis membranis, descripti literis majusculis, sive ut vocant capitalibus, quod nobis magno usui fuit ad eruendam veram lectionem in aliquot Plinianis fere

desperatis, et quæ nec ipse sanasset Æsculapius sine hujus fragmenti ope: ita sinceriorem ubique scripturam conservavit Codex ille, quam Pliniana exemplaria, qui vetustior est omnibus Plinianis exemplaribus.' Pugnat etiam quodammodo contra eos qui Apuleio Celso, medico, Herbarium tribuunt, ipsius prologus, quo cives suos ita alloquitur auctor: 'Ex pluribus paucas herbarum vires et curationes corporis ad fidem veritatis monumentis publicis tradidi, et succinctius constrinxi, ob stupiditatem verbosam professionis. Et dicemus, medicorum omnes ferme res venditationes potius esse quam curas. Hos etiam homines inertia plerumque et imperitia enixos; certe lucripetas veros nuncupari, qui etiam a mortuis mercedes expetunt per occasionem, et faciunt reditus dum tempus curationum extrahunt, puto quia sæviores ipsis morbis existunt. Proponamus ergo remediorum titulos, quos vel nunc maxime tempus conducit, ut civibus meis, sociis quidem et peregrinis, quibus vexatio acciderit aliqua corporalis, nostra literata scientia, invitis etiam Medicis, profuisse videatur.' Apparet ex hisce, Libelli auctorem Medicinam ipsum non factitasse, sed ejusdem artis fuisse peritissimum, qualis fuit Madaurensis noster Apuleius, a cujus moribus etiam non abhorret illa gloriatio de literata sua scientia; uti nec vox 'Lucripeta,' efficta ad similitudinem Plautinæ 'Lucrifuga,' aliena est ab Apuleiano stylo. Et sane, ut mihi quidem videtur, totum herbarium Apuleiani sermonis proprietatem multo magis redolet, quam Asclepii versio, de qua supra dictum. Leguntur quidem in eo vocabula, quæ nec in Apuleio, neque alibi, quod sciam, legas, sed quæ tamen eleganter satis ficta sunt ad rem propositam indicandam; et supra vidimus, Apuleium in Libris, quos de Historia Naturali scripserit, illud præsertim egisse, ut novis vocabulis Latinis enuntiaret, quæ a Græcis essent disputata. Huc referri possunt, 'agnatio' c. LIX. et LXII. de tuberculis, quæ ligno aut ramulis agnascuntur; 'folliculosum' c. LIII. de papavere, a folliculis; 'rotundula' c. XIII. 'floscellus' c. XLIX. 'humerosus' c. LI. 'vomificus' c. CVIII. Gr. ἐμετικός. 'Fulvaster' c. CIX. Gr. ὑπόξανθος, quod et 'subfulvus' verti posset. 'Mictualis' c. CXVII. Gr. οὐρητικός. 'Amorificus' c. CXXIII. Gr. ἐρωτικός. 'Insufflare' c. CXXVIII. Gr. ἐμφυσᾷν. 'Memorant etiam appellari viperalem, eo quod interfectibilis earum comprobetur.' c. LXXXIX. Gr. φονικὸς vel θανάσιμος τῶν ἐχιδνῶν. Notanda quoque locutio 'antequam thus sciretur,' pro, cognitum esset, c.

Gasparini Pergamensis, aliorumque scriptis ad rem Grammaticam pertinentibus, invenitur in Cod. Chartac. Colbertino, nunc in Bibl. Reg. Paris. N. 7553. item olim in Bibliotheca Marq. Gudii, *Libellus de notis adspirationis et de diphthongis* in Cod. Ms. Incipit libellus: 'Omnis adspirationis nota aut principalis est syllabarum, aut terminalis, aut media.' Suspicatur Fabricius, hujus libelli auctorem esse Cæcilium Apuleium Minutianum, Grammaticum Gyraldo laudatum, cujus libri duo de Orthographia dicuntur manu exarati extare in Bibl. Vaticana et aliis quibusdam. Inter alia laudat 'Hieronymum, linguæ Hebrææ,' ut ille quidem loquitur, 'indubitanter peritum.'

De Ponderibus et mensuris ac signis cujusque ponderis liber.—Sub Apuleii Madaurensis nomine circumfertur libellus e Græco Latinus factus per Jo. Baptistam Nicolaum, cum libello de notis sive signis vel characteribus ponderum et mensurarum incerti auctoris. Fabricius delegat lectorem ad Supplem. operum Joannis Mesuæ Damasceni, Venet. apud Juntas 1558. fol. p. 304. et 309. apud Valgrisium a. 1575. fol. et ibidem apud Juntas 1589. et 1623. fol. Gaspar Wolfius, eodem Fabricio teste, Apulienum sive Apulium quendam auctorem vocat, ut notavit Labbeus in Parte secunda Bibliothecæ nummariæ.

Liber de Herbis, sive de Nominibus ac virtutibus Herbarum, Al. *De medicaminibus Herbarum*, Al. *De Herbis*, Al. *Herbarium*, Salmasio, *De Remediis Salutaribus*.—De hoc opere an Madaurensem nostrum habuerit auctorem non minus in diversa abeunt Viri Docti. Apuleio Celso medico, qui Augusti temporibus vixit, et quo Scribonius Largus usus est præceptore, tribuit illud Barth. Advers. XXXVII. 23. dubitanter tamen, cum Wowerio, aliis. Sed notarunt alii, Herbarii hujus auctorem Dioscoridem Pliniumque legisse, atque adeo serioris fuisse ætatis. Immo totum ex Plinianis rebus verbisque concinnatum esse, notat, præter Bodæum a Stapel. p. 321. ad Theophrastum, Salmasius ad Solinum p. 254. 261. et aliis in locis, qui ibid. p. 12. 'a nono decimo,' ait, 'libro Plinii verus Apuleius exorsus erat Libros suos *de Remediis salutaribus* inscriptos, quos totos Plinii verbis contexuerat in Epitomen redactis. Grande fragmentum hujus Apuleiani tractatus penes me est in antiquissimis membranis, descripti literis majusculis, sive ut vocant capitalibus, quod nobis magno usui fuit ad eruendam veram lectionem in aliquot Plinianis fere

desperatis, et quæ nec ipse sanasset Æsculapius sine hujus fragmenti ope: ita sinceriorem ubique scripturam conservavit Codex ille, quam Pliniana exemplaria, qui vetustior est omnibus Plinianis exemplaribus.' Pugnat etiam quodammodo contra eos qui Apuleio Celso, medico, Herbarium tribuunt, ipsius prologus, quo cives suos ita alloquitur auctor: 'Ex pluribus paucas herbarum vires et curationes corporis ad fidem veritatis monumentis publicis tradidi, et succinctius constrinxi, ob stupiditatem verbosam professionis. Et dicemus, medicorum omnes ferme res venditationes potius esse quam curas. Hos etiam homines inertia plerumque et imperitia enixos; certe lucripetas veros nuncupari, qui etiam a mortuis mercedes expetunt per occasionem, et faciunt reditus dum tempus curationum extrahunt, puto quia sæviores ipsis morbis existunt. Proponamus ergo remediorum titulos, quos vel nunc maxime tempus conducit, ut civibus meis, sociis quidem et peregrinis, quibus vexatio acciderit aliqua corporalis, nostra literata scientia, invitis etiam Medicis, profuisse videatur.' Apparet ex hisce, Libelli auctorem Medicinam ipsum non factitasse, sed ejusdem artis fuisse peritissimum, qualis fuit Madaurensis noster Apuleius, a cujus moribus etiam non abhorret illa gloriatio de literata sua scientia; uti nec vox 'Lucripeta,' efficta ad similitudinem Plautinæ 'Lucrifuga,' aliena est ab Apuleiano stylo. Et sane, ut mihi quidem videtur, totum herbarium Apuleiani sermonis proprietatem multo magis redolet, quam Asclepii versio, de qua supra dictum. Leguntur quidem in eo vocabula, quæ nec in Apuleio, neque alibi, quod sciam, legas, sed quæ tamen eleganter satis ficta sunt ad rem propositam indicandam; et supra vidimus, Apuleium in Libris, quos de Historia Naturali scripserit, illud præsertim egisse, ut novis vocabulis Latinis enuntiaret, quæ a Græcis essent disputata. Huc referri possunt, 'agnatio' c. LIX. et LXII. de tuberculis, quæ ligno aut ramulis agnascuntur; 'folliculosum' c. LIII. de papavere, a folliculis; 'rotundula' c. XIII. 'floscellus' c. XLIX. 'humerosus' c. LI. 'vomificus' c. CVIII. Gr. *ἐμετικός*. 'Fulvaster' c. CIX. Gr. *ὑπόξανθος*, quod et 'subfulvus' verti posset. 'Mictualis' c. CXVII. Gr. *οὐρητικός*. 'Amorificus' c. CXXIII. Gr. *ἐρωτικός*. 'Insufflare' c. CXXVIII. Gr. *ἐμφυσᾷν*. 'Memorant etiam appellari viperalem, eo quod interfectibilis earum comprobetur.' c. LXXXIX. Gr. *φονικὸς* vel *θανάσιμος τῶν ἐχιδνῶν*. Notanda quoque locutio 'antequam thus sciretur,' pro, cognitum esset, c.

LXXV. et 'simulans folia,' pro, foliorum similitudinem referens, c. CXIII. cf. CXXIII. Adverbia inaudita, sed ab Apuleii usu non abhorrentia, sunt 'deintus' c. LXXIII. 'summotenus' c. LXXV. 'abinvicem discernuntur' c. CXI. Inveni etiam c. XXXI. τὸ 'luxus,' quartæ decl. pro luxatione, quod legitur quoque apud Apul. Florid. L. III. N. 16. ubi Oudend. affirmat, id nusquam alibi legi. 'Viror' c. CXXIV. et Apul. Flor. L. II. N. 10. 'Prosternere terræ' c. CIX. et Apul. Met. L. IX. p. 638. vid. Oud. ad L. de Mundo p. 1224. a. Nihilominus Apuleio Madaurensi Herbarium non esse tribuendum, plurimorum doctorum est sententia. Fabricius quidem suspicatur, ex Apuleii nostri Medicinalibus, quorum apud Priscian. L. VI. mentio, et aliis auctoribus, collectum contractumque esse, quæ est etiam opinio Arpii, de Talisman. et Amuletis c. 5. Bandinii in Ind. Catal. Mss. Latin. Medic. Contra, nec illos de Medicina libros a nostro auctore esse profectos, opinatur Scipio Gentilis ad Apol. supra p. 1417. me minime assentiente, qui Fabricii opinioni libenter accedo, cum quia Herbarii stylus quædam habet ab Apuleiano non abhorrentia, tum quia philosopho nostro Platonico nugas tribuendas esse, quibus scatet Herbarium, mihi persuadere non possum: cujusmodi nugæ sunt ex. gr. c. XXIII. 'Herbam chamæmelon siquis ante Solis ortum carpserit, et dicat: Ad albuginem oculorum te carpo ut subvenias; et eam alligatam secum gestat, juvat.' Similia deliramenta alibi passim legas. Ex variorum auctorum operibus esse conflatum, inde etiam colligere licet, quod leguntur in Herbario vocabula, quæ non nisi apud Rei Medicæ aut Agrariæ scriptores hodie extant, ut 'remediare,' 'commanducari,' 'verticillus,' 'panicula,' 'suffumigare.' Auctores in Herbario citantur, præter antiquiores Osthanem, Zoroastrem, Pythagoram, Dardanum, Dioscorides, c. CIX. Andreas, c. LXVII. et sq. medicus, cujus et Plinius meminit, et Soranus, c. LXXIX. et CIX. sic enim legendum, non, ut editum, *Foranus*. De Soranis Medicis vid. Fabric. Bibl. Gr. VI. 7. Multa huic libro deesse, colligas ex Indice ei præmisso in Cod. Ms. Colbertino. Cf. Catal. Bibl. Reg. T. IV. p. 286. Plura de hoc libro legi possunt apud le Cl *Histoire de la Médécine* Part III. L. III. c. 9. et in centu l giariorum num. 58. notante Fabric. in Bibl. Lat. ex qua hausta sunt. Editum est Herbarium inter Apuleii oper tionibus Basileensibus, et sub Apuleii Platonici nomi

Carmen de Virtutibus Scipionis Orfiti se composuisse testatur Apul. Flor. L. III. N. 17. et Librum, quo Carthaginiensibus gratias ageret, et Æmiliani Strabonis laudes efferret, confecturum se pollicetur Flor. L. III. N. 16.

Postremo in Catal. Bibl. Lugd. Bat. p. 373. Apuleio tribuitur *libellus in Aristotelis Perihermenias*, ex Ms. Voss. n. 70. sed falso. Nam in Ms. eo, post Ciceronis Topica et Boëthii in ea commentarium, est Periermeniarum liber, ut vocatur, Aristotelis, a Boëthio translatus, in cujus fine hæc ascripta sunt: 'Explicit liber Periermeniarum Aristotelis, cujus obscuritati maximam lucem infudit non solum duplex commentum Boëtii sed etiam futilis libellus Apuleii Madaur.' Tunc continenter, sed a nova linea, sequitur de IIII. speciebus argumentorum, qui tractatus non nisi unam columnam istius Ms. complet, neque dici potest maximam lucem Aristoteli infundere. Verum libellus iste Apuleii (*utilis* legendum videtur, non *futilis*; nam 'futilis' et 'maximam lucem infundere' contraria sunt) libellus iste intelligitur L. III. de Dogm. Plat. sive περὶ ἑρμηνείας, qui et alibi in Mss. cum Aristotelis dicto libro et Boëthii in eum commentario sæpius conjunctus legitur. Cf. infra de Mss. Videntur autem pauca illa de quatuor speciebus argumentorum, aut e Boëthii commentariis esse desumta, aut nescio unde excerpta.

ELENCHUS CODICUM MSS.

QUIBUS APULEII OPERA CONTINENTUR.

Brevem indicem Codicum Mss. qui in castigando Apuleio Editoribus usui fuere, singulis libris præmisimus, ut haberet Lector, quo compendia referret, quibus Mstorum Variæ Lectiones passim laudantur; de iis autem Mss. e quibus ad veram Apuleii scripturam constituendam nullum adhuc adjumentum accesserit, breviter quoque nos dicturos esse, promisimus initio animadversionum ad Apologiam. Quoniam vero postea deprehendimus, Viros Doctos, qui Codd. Apuleii, per varias Europæ bibliothecas dispersos, oculis usurparunt, eorumque recensum dederunt, de eorum bonitate judicium omnino nullum, de ætate vero, non satis subtile, plerumque tulisse; parum expectationi lectorum satisfacere licet. Ne tamen prorsus promissioni nostræ deesse videamur, omnes Apuleii Mstos, quorum subsidium in conficienda Oudendorpiana editione adhibitum est, aliquanto accuratius recensebimus, ut uno in conspectu videre possit studiosus Lector, quænam copiæ ad Apuleium expoliendum e Mss. sint petitæ, aut adhuc petendæ.

I. Agmen itaque ducant illi, quibus maxima Apuleio lux oborta est.

Mss. Florentini duo, quorum varias lectiones Lindenbrogius cum Elmenhorstio communicarat, sed quorum collationem, ipsius Lindenbrogii manu scriptam, Oudendorpio miserat Jo. Alb. Fabricius. In Excerptis, tam Lindenbrogii quam Elmenhorstii, duo hi Mss. promiscue citantur, licet, si minus bonitate, at certe ætate, discrepent. Raro in Exc. Lindenbr. Ms. Longobardicus ab altero distinguitur.

Alter horum est Codex membranaceus Ms. in folio, sæc. XII. binis columnis, characteribus Longobardicis. Græca vocabula,

quæ in Archetypo, unde descriptus est hic Ms. majusculis erant literis expressa, picta potius quam descripta sunt, atque ita, ut scriptor Græcæ Linguæ prorsus ignarus fuisse videatur. Vid. in primis Apol. p. 1412. huj. Ed. cf. et de Mundo p. 1251. et 1290. ubi tamen animadvertendum, formas literarum, prout scriptæ erant in Excerptis, typis exprimi non potuisse. Fieri tamen potuit, ut jam in Archetypo corrupta fuerint Græca. Alibi certe, etiam in hoc Cod. Græca prorsus desunt. Cf. Apol. p. 1396. Continet autem hic Ms. *Madaurensis Apuleii Platonici de Magia Lib. II.* Post illa, 'cujus legibus obedientem me videtis,' ubi vulgo Apologiæ alteram partem incipere aiunt, hæc leguntur: *Ego Crispus Salustius emendavi Romæ felix.* ac deinde APULEII PLATONICI MADAURENSIS PRO SE DE ARTE MAGIA LIBER PRIMUS EXPLICIT. INCIPIT LIBER SECUNDUS. In fine quoque legitur, ut supra, *Apuleii Plat. Mad. pro se de Magia Liber II. explicit. Ego Salustius emendavi Romæ felix.* Porro hoc Codice continentur 'Metamorphoseon seu de Asino Aureo Libri XI.' In fine singulorum librorum, ultimo excepto, eadem Salustii subscriptio legitur; in calce vero Libri XI. aliquanto longior, hoc pacto: EGO SALUSTIUS LEGI ET EMENDAVI ROMÆ FELIX, OLIBRIO ET PROBINO V. C. CONSS. [A. U. C. 1148. p. C. N. 395.] IN FORO MARTIS CONTROVERSIAS DECLAMANS ORATORI ENDELECHIO, RURSUSQUE CONSTANTINOPOLI RECOGNOVI CÆSAREO [leg. *Cæsario*] ET ATTICO CONSS. [A. U. C. 1150. p. C. N. 397.]

Subscriptio illa, *Ego Sallustius legi et emendavi Romæ felix*, legitur etiam post L. III. Metam. in Ms. Lipsii, item post L. IX. qui ibi est VIII. et ante verba 'post dies plusculos' init. L. X. in Cod. qui fuit olim Franc. Petrarchæ, ut notavit V. D. ad marg. Ed. Vicent. item in Ms. Pith. passim, et in Ms. D'Orvill. post Apologiæ partem primam, item in aliis Mss. Florentinis, vid. Montfauc. Bibl. Biblioth. p. 344. et 374. et in Ms. Vaticano, vid. Sirm. ad Sidon. Apollin. L. IV. Ep. 8. ubi agit de Endelechio oratore, quem eundem esse putant, cujus extat de Mortibus Boum carmen. Cf. Burman. ad Vales. L. I. de Crit. p. 181. Aliorum istiusmodi subscriptionum exempla vide apud Lindenbrog. ad Terent. Andr. extr.

Sed ut ad Cod. Ms. revertamur. Continet is, præter Apologiam et Metamorphoses, etiam Floridorum Libros. In calce legitur nomen Francisci Aretini, cujus esse notas quasdam marginales

et interlineares, quæ passim in hoc Cod. inveniuntur, arbitratur Bandinius in Catal. Codd. Latinorum Mediceorum T. II. p. 4. e quo plurima ad hunc Cod. describendum hausi. Bandinium autem hunc Ms. descripsisse didici ex Ruhnkenii V. Cel. præfat. p. viii. [sup. p. 7.]

Alterum Codicem Florent. a Lindenbrogio collatum, eum esse, quem describit Bandinius l. c. p. 654. idem monet Ruhnken. Describitur autem ita, ut sit Cod. Membranaceus in fol. sæc. xv. nitidissimus, cum correctionibus quibusdam in margine, et initialibus librorum literis, auro variisque coloribus eleganter depictis. In fine hæc ascripta sunt literis partim rubris, partim nigris: *Antonius Marius Florentinus transcripsit Florentiæ XII. Kal. Julii MCCCCXXV. Liber Petri de Medicis Cos. fil.* Spatia ad Græca exscribenda passim vacua relicta sunt. Continentur hoc Cod. Liber de Deo Socratis, cum duobus ultimis Floridorum fragmentis, quæ vulgo huic libro addi solent; 'Hermetis Trismegisti Ægyptii de . . . . . [lacuna est] ad Asclepium Liber;' Libri de Dogmate Platonis, ut in hac Oudend. Editione dividuntur, Primus et Secundus, sed ita ut unum efficiant Librum, et postrema Libri I. verba cum primis Secundi ita conjungantur: 'veluti singillatim exæquatum cunctis partibus dividitur. Verum enimvero tunc exitium: copo: moralis philosophiæ caput est,' &c.; de Mundo Liber; Metamorphoseon Libri XI. cum epigraphe: *Ego Sallustius legi et emendavi Romæ felix.* (Majoribus literis partim rubris, partim nigris ascriptum est: *Apuleii Platonici Madaurensis Metamorphoseon Liber ultimus explicit, quem transcripsi cum duobus incorruptissimis exemplaribus me inscio, neque cognito. Correctus deinde et emendatus per me ipsum scriptorem cum optimo atque vetustissimo exemplari MCCCCXXV. Valeas feliciter;*) Apuleii 'pro se apud Claudium Maximum Procos. Africæ Orationes duæ de magia;' (in fine orationis primæ additur: *Ego Crispus Sallustius emendavi Romæ felix,* et secunda inscribitur, *Pro uxore Pudentilla apud Claudium Maximum Procos. Africæ.*) denique Floridorum Libri IV. Non omni ex parte hæc descriptio convenit cum variis lectionibus, quæ a Lindenbrogio sunt enotatæ. In fine Lib. I. de Dogm. Plat. certe de illa lectione *copo,* quæ totidem literis extat in Ms. Voss. nihil monuit Lindenbrogius. In fronte vero Var. Lect. Libri I. de Dogm. Plat. Lindenbrogius Ms. quem contulit, vocat 'Florentinum D. Marci.' Quare primo suspicatus

sum, alterum Florent. ab illo collatum, eum esse, quem describit Bandin. T. II. p. 834. ubi est Cod. N. II. Plut. LXVIII. qui extat sub N. XXVIII. apud Montf. Continentur hoc Cod. primo loco Taciti Libri XI. Tum 'Apuleii Platonici Madaurensis de Magia Libri duo.' In calce libri primi, characteribus quadratis Romanis scriptum: *Ego Sallustius emendavi Romæ felix. Apuleii Platonici Madaurensis prose aput Cl. Maximum Procos. de Magia Liber primus explicit. Incipit Liber secundus. Lege feliciter.* Itemque in calce Libri II. legitur: *Apuleii Platonici Madaurensis Prosæ de Magia Liber secundus explicit. Ego Sallustius, &c.* Prior subscriptio plane convenit cum Excerpt. Lindenbrog. quæ tamen non habent τὰ *Lege feliciter*, quæ enotare operæ pretium non duxisse potuit Lindenbrog. uti nec posteriorem subscriptionem, quam non enotavit quoque. Loca Græca quæ in Apologia leguntur sunt in hoc Cod. Græcis quidem characteribus, sed valde corruptis expressa. Recentior tamen ac docta manus eadem in margine emendate diligenterque conscripsit. Fortasse hinc petita est emendatio Græcorum verborum, quam Excerptis suis adscripsit Lindenbrog. sibique arripuit Elmenh. Præterea reperiuntur in hoc Cod. Metamorphoseon seu de asino aureo Libri XI. cum eadem subscriptione, atque in Florent. priore, in calce singulorum librorum, exceptis Libro I. et ultimo. In calce vero L. IX. ita: *Ego Sallustius legi et emendavi Romæ felix Olibio et Probino V. C. Cons. in foro Martis causas declamans Oratori Endelechio. Rursus Constantinopoli recognovi Cæsario et Attico Conss.* Tandem continet etiam Floridorum Libros. In principio Codicis hæc legitur notula: 'De XII. banco ex parte occidentis. Cornelius Tacitus et Opera Apuleii,' &c. 'Conventus S. Marci de Florentia Ordinis Prædicatorum de hereditate Nicolai Nicoli Florentini viri doctissimi.' Est hic Cod. Membr. in fol. sæc. XI. charactere Longobardico, eumque admirabilem Codicem dici ab Holstenio in schedis Mss. testatur ibid. Bandin. Videtur esse idem, quem vidit Burnet. Itinerar. p. 138. Ed. Belg. qui notat, in hoc Cod. aliquoties diphthongorum duas vocales in unam literam esse contractas, quem scribendi morem non adeo antiquum esse putabat. Neque tamen hic esse potest Cod. D. Marci quem laudat Lindenbrog. quia non habet Libr. de Dogm. Plat. Sed videntur variæ lectiones a Lindenbrogio e diversis Codd. Florent. esse notatæ. Apparuit autem mihi e Lindenbrogii excerptis, eum Metamor-

phoseon et Floridorum libros, itemque Apologiam, cum 2. Mss. Florentinis, reliqua vero opera cum uno Florentino contulisse.

Itaque non clare apparet, quinam sint Codd. Florentini, quorum variæ lectiones ab Elmenhorstio et Lindenbrogio citantur: nam complures extant Florentiæ auctoris nostri Codices. Præter jam memoratos, in Pluteo LXXXIV. a Bandinio Catal. T. III. p. 254. laudatur Cod. XXIV. miræ pulchritudinis in fol. sæc. XV. quo continentur de Deo Socratis, Trismegistus, 'de habitudine doctrinaque et nativitate Platonis philosophi Liber secundus,' 'de habitudine doctrinaque Platonis Liber III.' Metamorphoseon Libri XI. Alius optime servatus, sæc. XV. in cujus primæ paginæ infimo margine legitur: *Dalla Communita di S. Gimignano,* continet Metamorph. Libb. XI. Floridorum Libb. IV. cum scholiis marginalibus et interlinearibus. In fine rubrica notatum: *Explicit Liber quartus Floridorum Apuleii Platonici completus die XXVI. Jan. MCCCCXXII. hora XVI.* Tum additur index capitum, quæ pertractantur in 2. Oratt. de Magia. V. Bandin. ib. p. 681. Alium Florentinum Apuleii Ms. supra quam dici possit elegantissimum et ornatissimum vocat Bandin. T. II. p. 5. Cod. est membr. in fol. sæc. XV. complectens Asclepium, de Dogm. Plat. de Mundo, Metamorph. Apolog. et Florid. Alios vide apud Bandin. ibid. et p. 529. et T. III. p. 107. et T. IV. p. 177.

II. *Ms. Lipsianus,* ita dictus ab eo, qui præcipue hunc Codicem ad Apuleium castigandum adhibuit, Justo Lipsio. Acceperat is eum a Victore Giselino, a quo jam antea eum suo usui impetraverat Groslotius Lislæus, ut didici ex Gruteri Suspicionibus editis supra p. 426. ubi, operarum vitio, *Giselium* legitur pro *Giselini.* Est itaque *vet. cod. Giselini,* qui vocatur ad Met. L. X. p. 698. b. idem ac Cod. Lipsianus. Collatio Groslotii, enotata in marg. exemplaris Aldini 1521. quod in Bibl. Reg. Galliæ asservatur, inde descripta est in marg. alius exemplaris Aldini, quod habuit Oudend. et nunc est in Bibl. Lugd. Bat. Non igitur hic est alius Cod. ut putasse videtur Ruhnk. præf. p. IX. [sup. p. 8.] Ante Giselinum possedit eum Lucas Fruterius. Continet Metamorphoses, exceptis iis quæ de Psyche L. IV. V. et VI. narrantur, Florida et Apologiam. Lipsius hunc Cod. commodavit Colvio, qui nimis temere nonnunquam ejus lectiones in contextum recepisse arguitur a Pricæo ad Met. supra p. 362. Lipsius ipse varias lectiones margini Ed. Bas. ascripsit, et ejusdem Codicis ea est collatio, quæ ad oram Ed. Vulcan. post.

facta est a Gerardo Vossio, cujus patrem Msti Lipsiani fuisse possessorem, didici ex Oudendorpii schedula. Quare non incerti Codicis est illa collatio, ut monuit Ruhnken. in praef. p. ix. [sup. p. [illegible]]

III. Ms. *Fuxensis sive Tolosani*, adhibitus a Salmasio, (v. ad Salm. p. [illegible]) et Roaldo, qui eum hoc modo describit in Libro Variarum Lectionum in Apuleii Metamorphosin ex C. Ms. perantiquo Collegii Fuxensis conscrib. F. R. F. F.: 'Omnino vetus ille liber (quanquam elegantissimis literis exaratus) quod est in notis optimorum librorum, non adeo vetustus et probus, sed ex pervetusto et longe optimo exemplari, ut videtur, descriptus est. Nam in eo variantes duae lectiones saepissime ipsi textui simul apponuntur. Porro librorum ordo, ut numerus, alius est a vulgaria partitione, nempe XI. librorum cum Ms. X. circumscribitur: et mutatio incipit ab narratione fabulae Psyches, quae in vulgatis Lib. IV. annumeratur, in Ms. Lib. V. eam incipit. Libri autem in quosdam veluti capitula tributi sunt, sine numero tamen et ratione: eorum ergo nullam rationem habuimus, cum nimis prope diligentiae fuisset, ea suo quoque loco indicare.' Continet hic Codex, praeter Metamorphoseon libros, etiam Apologiam, in cujus fronte ejus mentionem facere neglexinus; quia non nisi perpaucas ejus Ms. lectiones potuimus adhibere, quas invenimus in marg. Ed. Vulc. licet saepe non potuerit distingui, fueritne ascripta lectio e Codice Fuxensi petita, an vero Salmasii conjectura. Ceterum suspicatur Oudend. hunc eundem Codicem esse cum Parisiensi ex Bibl. Episc. Tolosani, apud Montfauc. Bibl. p. 909. n. 318. unde *Fuxensem seu Tolosani* Ms. passim vocat; quia et ibi Metamorphoseon opus in X. Libros distinguitur. Sed idem dicendum de Msto Regio, de quo infra, qui ubique fere cum Fuxensi conspirat.

IV. Ms. *D'Orvillianus*, ita dictus ab ejus possessore Jac. Phil. D'Orvillio, a quo eum acceperat Oudend. Membrana est eleganter scripta, seculi XIII. in parvo 4to. Servatur in Bibl. Lugd. Bat. in Legato Oudendorp. n. 113. Caret autem primo folio, incipit Met. p. 106. huj. Ed. et continet Libros 'Metamorphoseos qui et de asino aureo dicuntur,' et Apologiam, in duas partes, ut vulgo, divisam, quarum prima inscribitur: *Incipit primus liber Apuleii Platonici philosophi de Magia*; et in fine legitur haec subscriptio: *Ego Crispus Salustius emendavi rome felix, Apuleii Platonici madaurensis pro se apud claudium maximum proconsulem de magia liber primus*

explicit. Alia deerant, sed deleta sunt. In fine totius Apologiæ nulla subscriptio legitur, præter verba: *Explicit Deo Gratias.* Accurata hujus optimi Codicis collatione, ab ipso Oudendorpio instituta, (cf. Ruhnken. in præf. p. x. [sup. p. 8.]) multum adjumenti ad Apuleium expoliendum accessit, et plus etiam accessisset, nisi multis locis Codex esset lacunosus, qui ceteroquin cum Ed. Junt. post. sæpissime convenit.

v. *Mss. Guelpherbytani* duo, a G. Cortio cum Colviano exemplari collati in Bibliotheca Gudii, qui eos in Italia emisse videtur, ut apparet ex Epist. Heinsii in Syllog. Epp. T. III. p. 484. Cf. Cort. ad Plinii Epist. Hos Codd. quomodo describat Ernestus, videndum in præf. Ruhnken. p. x. [sup. p. 8.]

VI. *Ms. Palatinus*, collatus a J. Grutero, ad oram Edit. Colvianæ, in Bibl. Lugd. Bat. v. Catal. p. 153. Habuisse se hanc collationem testatur Wow. in præf. aiens Gruterum librum illum cum plurimis Mss. Bibliothecæ Palatinæ contulisse. Sed in fine istius exemplaris Colvianæ Edit. hæc ascripta sunt manu Gruteri: 'Explicit liber undecimus et ultimus Lucii Apuleii Platonici Mandorensis de asino aureo metamorphoseon. Ms. Palatinus: quo unico tantum usus fui in istis Metamorph. libris, non pluribus, uti voluit Wowerius in præf. Apuleiana.' Ejusdem collatio forsan est, quam Freherus instituit et possedit Fabricius: v. Bibl. Lat. T. III. p. 39. Contineri hoc codice videntur Metamorphoseon Libri, de Deo Socr. et de Dogm. Plat. Libri I. et II. licet Wow. l. c. dicat se ex Palatino Cod. solos Metamorphoseon libros emendasse. Sunt sane variæ lectiones in Libb. de Dogm. Plat. a Grutero ascriptæ, admodum paucæ, sed in de Deo Socr. plures. Eundem quoque esse Ms. quem adhibuit Vulcanius, (vid. ejus præfat.) affirmat Oudend. Quod si verum est, continet etiam de Mundo Librum, et Hermetis Trismegisti dialogum.

VII. *Ms. Regius*, in Bibl. Reg. Paris. n. 5301[a]. secundum collationem, et Montf. Bibl. p. 756. sed Catal. Mss. eum n. 8668. assignat. Vid. Ruhnken. præf. p. ix. [sup. p. 8.] ubi corrigendum n. 8667. in 8668. cf. Catal. Mss. Bibl. Reg. T. IV. p. 481. Codex membranaceus, olim Tellerianus, XV. sæculi, quo solæ continentur Metamorphoses, in libros tantum X. divisæ. Nam Lib. IV. p. hujus Edit. 303. hæc leguntur: *Lucii Apuleii Platonici Madaurensis Metamorphoseon Liber quartus explicit, incipit ejusdem liber quintus continens fabulam phsice formosissime puelle.* Dein

L. vi. p. huj. Ed. 417. *L. A. Pl. M. Met. Liber quintus explicit, incipit sextus liber ejusdem.* Tum in fine Libri viii. *L. A. Pl. M. Met. Liber sextus explicit, incipit septimus ejusdem*; et sic porro.

Collatus est hic Ms. sumtu Oudendorpii, Parisiis, a nescio quo, qui scribit, esse præterea in eadem Bibliotheca Codd. 2. alios membranaceos, in quorum antiquissimo extat Latina interpretatio Isagoges Porphyrianæ, Apuleio tributa; in altero, versio Libri περὶ ἑρμηνείας.

viii. *Ms. Oxoniensis*, sive *Laudianus*, dictus a veteri possessore Gulielmo Laudo, Archiepiscopo Cantuariensi, olim Pricæi, qui emerat Venetiis, an. 1629. collatus a Jac. Gronovio, et citatus [illegible] a Priceo. Variæ lectiones ad Metamorphoseon libros [illegible] notatæ sunt. An et alia opera contineat, nescio.

[illegible] *Ms. Cantabrigiensis*, ab eodem Gronovio collatus Cantabrigiæ. Continet de Deo Socratis Librum. Videtur esse Cod. ille, [illegible] Catal. Mss. Angliæ et Hiberniæ est n. 2375. post Gregorium Nazianzenum, Trogum Pompeium, Solinum, aliaque scripta. [illegible] Cantabrigiensis ibid. est n. 1009. Ms. nitidissimæ scripturæ [illegible] continens de Deo Socr. Librum, Hermetis Dialogum, De [illegible] Plat. L. i. et ii.

[illegible] *Ms. Benedictinus*, itidem a Gronovio collatus Cantabrigiæ, [illegible] Libros de Deo Socr. de Dogm. Platonis i. et ii. et [illegible] esse minimæ auctoritatis affirmat Oudend. [illegible] huj. Ed. In Catal. Ms. Angliæ et Hi- [illegible] Benedictinus n. 1566. sed qui tantum Librum [illegible] continet.

[illegible] nam duos esse, colligas ex Scioppii [illegible] huj. Ed. 226. licet Wower. in præf. [illegible] Ursini codicem, qui, cum aliquot [illegible] lectiones et emendationes as- [illegible] a Scioppio sibi suppeditatum [illegible] membranis opera, quæ Apuleio sine [illegible] omnia, excepto libello περὶ ἑρμηνείας. [illegible] Woverius et Scioppius in 'Sym- [illegible]' edita Aug. Vindel. an. [illegible] Amst. 1664. Hunc Cod. [illegible] esse Ms. Vaticanum, ab [illegible] ad Sidon. Apollin. Vid.

Heins. in Ep. ad Reginam Christinam inter Gudian. p. 9. et in Sylloge Burmann. T. v. p. 783. Quod si verum est, veterrimum est exemplar, si credas Sirmondo. Sed Burnetus in Itiner. Helvet. p. 138. Ed. Belg. affirmat, in Bibliotheca Vaticana Latinos Mss. vetustos admodum se non vidisse, exceptis Virgilianis.

XII. *Ms. Bertinianus*, collatus a Fr. Modio. De hoc Cod. Colviano exemplari, quod possedit J. Chr. Wolfius, hæc ascripta sunt, omnia eadem manu: 'Libros hos omnes XI. de Asino aureo contuli cum Ms. Sti Bertini, optimo illo quidem, sed in charta, satis recenti characteris genere; ex eo igitur sunt omnes variantes, quibus aut nihil, aut M. litera adjuncta est. Arcæ Postr. Kal. Octob. a. CIƆIƆLXXXIX. F. Modius. Communicavit mecum hunc cod. Illustris vir Marcus Velserus, Reip. Augustanæ duumvir A. CIƆIƆCIII.' Eidem exemplari Putschius ascripserat, se Palatini Codicis lectiones a Grutero accepisse, quarum pleræque ibi etiam ascriptæ erant. Hic Codex ad solos Metamorphoseon libros adhibitus est.

XIII. *Mss. Bembinus* et *Manganus*, quorum varias lectiones ab Erycio Puteano, sed parce, enotatas, exhibet Edit. Elmenh. In Epist. ad Elmenh. queritur Puteanus, se Bembini Codicis lectiones amico cuidam dedisse, qui eas perdidit.

XIV. *Ms. Anglicanus* s. *Paræi* s. *Etonensis*, cujus varias lectiones in Metamorph. a Wassio accepit Oudend.

XV. *Ms. Zabarellæ*, nunc Patavii in Bibliotheca Publica, v. Montf. p. 482. collatus a Ferrario in Electis. Hujus collationem forte possedit Joh. Christoph. Wagenselius: nam testatur, se habere varias lectiones ex optimo Cod. ab Octavio Ferrario collectas, in dissertat. de fragmento Petronii Traguriano p. 141.

XVI. *Ms. Vossianus*, Cod. membranaceus, sine columnis, distincta manu scriptus, continens: *Platonis Timæum de generatione mundi Chalcidio interprete*, majori characteris genere, quam reliqua, excepta ultima pag. *Ciceronis disputat. super Timæo Platonis; Mercurii Trismegisti ad Asclepium dialogum, interprete L. Apuleio; L. Apuleii Madaurensis de Dogmate Platonis; Ejusdem de Philosophia Morali; Ejusdem de Mundo; Ejusdem de Deo Socratis*, cui libro, ut solent, præmissa sunt, duo ultima Floridorum fragmenta. Additur Theologicum aliquid alia manu.

XVII. *Ms. Vossianus* alter, quem G. J. Vossius accepit a C. Barlæo, nunc Romæ servatur in Bibl. Ottoboni. Vid. Montf.

p. 185. Continet Metamorphoseon et Florida. Collatus hic Cod. nondum videtur, nisi quod duobus locis ejus varias lectiones citat Voss. de Anal. II. c. 20.

XVIII. *Ms. Pithoeanus*, cujus varias lectiones Aldino exemplari adscripsit P. Pithoeus. Ad Apolog. hujus Cod. variantes in margine Bibl. Cantab. descripsit Oudend. ex exemplari Colvii Ed. e Bibl. Reg. Gall. Plura de hoc Codice indagare non potui. Citatur de eo ab Oudendorpio, Salmas. Ep. 87. cujus libri inspiciendi facultatem frustra quaesivi.

XIX. *Ms. Barthianus.* In pervetusto Cod. Grammaticorum nonnullorum opuscula continente, Venetiis a se emto, Floridorum Apuleianorum excerpta invenit Barth. Adv. XVI. 8. qui ex hoc Cod. conatur probare, primum Floridorum excerptorem fuisse Planciadem Fulgentium: sed vid. Oudend. ad init. Florid. An hic idem sit Ms. cum eo, e quo Metamorphoseon Lib. III. locum citat Advers. XXXIX. 6. non liquet. Certe et eum Venetiis emtum (unde Ms. *Venetus* vocatur ab Oudend. ad Met. L. III.) longeque esse optimum ait. Alium Cod. Metamorphoseon libros complectentem, mirae vetustatis librum, qui nihil vituperandum habeat, nisi 'quod dubiumissime scriptus et consarcinatus sit,' praedicat id. Barth. Advers. XXIV. 1.

XX. *Ms. Petavianus*, cujus varias lectiones ad Metamorph. oræ Ed. Vicentinae adscripsit Vir-Doctus.

XXI. *Ms. Puteaneus.* Lindenbrogius contulit hunc Cod. Lutetiae Paris. anno 1604. eamque collationem Oudendorpio misit J. A. Fabricius. Continet haec collatio varias lectiones ad Libb. de Dogm. Plat. I. II. et de Deo Socr. Est itaque procul dubio Ms. 6286. in Bibl. Reg. Paris. Cod. membranaceus, olim Puteani, qui XIV. saec. exaratus videtur. Vid. Catal. Bibl. Reg. T. IV. p. 224. Continet etiam *Hermetis Trismegisti Librum ad Asclepium*, aliaque ab Apuleio non profecta.

XXII. *Ms. Thuaneus*, continens Librum de Deo Socr. cum 2. ultimis Floridorum fragmentis, et parte Libri I. de Dogm. Plat. De hoc Ms. vide Notitiam Mss. in fronte L. de Deo Socr.

XXIII. *Ms. Harleianus*, membranaceus, in Bibl. Harleiana n. 8. Catal. p. 141. uno columnis, literis initialibus eleganter decoratus, quo tamen ante Hermetis Trismegisti Dialogum et Lib. de Dogm. Platonis exscripti sunt, ita ut ante Lib. de Deo Socr. tantum integra sit relicta. Continentur hoc Cod. *Lucii Apuleii*

Philosophi Platonici Asclepius seu Liber Hermetis Trismegisti de Natura Deorum; foliis XIII. primo folio mutilato propter exsectam literam initialem. Fol. XIII. legitur *Apulei Madaurensis Platonis discipuli de Deo Socratis Liber incipit*, et tum fol. seq. *Liber Apuleii de Deo Socratis*, foliis IX. *Apuleii Madaurensis Platonis discipuli de Platone et ejus Dogmate Liber*, foliis V. primo folio mutilato, ut in principio; sequuntur *Hermetis Trismegisti Pœmander*, et alia opuscula octo. Sed Pœmander et octo reliqui libelli alia manu scripti sunt, ac tres Apuleiani. In calce codicis ascripta hæc leguntur: *Hunc librum comparavit Raphaël divina miseratione Episcopus Rosensis, Abbas S^ti^ Bavonis, et quoad potuit correxit anno D^ni^* 1485. *die* 14. *Martii*. Membrana, licet non pervetusta videatur scriptura, tamen ex optimo exemplari descripta est, et bonas lectiones plerumque tuetur. Ejus descriptio debetur Humanitati Doctissimi Viri Ab. de Vries.

XXIV. *Mss. Cujaciani* tres, a Mercero adhibiti ad Lib. de Deo Socr. Eorum unum esse optimæ notæ, alium paulo recentiorem priori, sed ex optimo exemplari descriptum, tertium multo recentiorem et minus emendatum, testatur Mercerus.

XXV. *Ms. Fabri*, item a Mercero adhibitus ad Lib. de Deo Socr. sed, ut ait Mercerus, multo deterior Cujacianis.

XXVI. *Mss. Becichemi*. Mar. Becichemi Opuscula varia, a. 1504. eadem auctiora a. 1506. eadem ipsius Becichemi manu emendata et adaucta Paris. 1519. memorantur in Catal. Librorum N. Heinsii. Hic igitur Becichemus complures Apuleii Mss. habuisse videtur. Cf. Colv. ad Metam. p. huj. Ed. 44. Citantur enim ab eo *Mss. Maripetri, Flaminii, Baduarii Beatiani, Moreti, Cientoni*, aliusque, quem suum vocat. Vid. Becichem. Epp. 58. 65. 71. et 72.

XXVII. *Ms. Bremensis*, cujus varias lectiones ad Lib. de Deo Socr. citat Elmenh. qui idem liber videtur cum Ms. Boumanni, quem contulit Lindenbrog. Alia de hoc Cod. comperire non potui.

XXVIII. *Ms. Leidensis*. Sic vocatur Ms. Lib. de Deo Socratis, quem contulit Lindenbrogius an. 1595. Ex hoc Cod. varias lectiones citat etiam Elmenh. sub titulo *Excerpt. Batav.* Neque de hoc Cod. quicquam aliud didici, neque ubi servetur, invenire potui. Ceterum probe ab eo distinguendus.

XXIX. *Ms. Leidensis* alter, qui hodieque in Bibliotheca Lei-

[illegible] [illegible], I. [illegible] et in quo solus Liber περὶ ἑρμηνείας extat; [illegible] [illegible] in Mss. [illegible] cum a reliquis Apuleii opusculis. Codex est [illegible], optime notae, in folio quadrato, [illegible] [illegible] *Expositionis in Periermenias Aristotelis* commentarios *Boëthii*, et *Apuleii* librum περὶ ἑρμηνείας.

XXX. Ms. [illegible], a Colvio citatus ad Lib. περὶ ἑρμηνείας, qui [illegible] [illegible] [illegible], et non ex omni parte [illegible] [illegible].

XXXI. Mss. *Cantabrigienses* duo, [illegible] περὶ ἑρμηνείας librum [illegible], a Floridis [illegible], qui [illegible] [illegible] ad sec. XI. [illegible] ad sec. X. [illegible]. Floridorum hi Mss. [illegible], ad [illegible] illud Apuleii [illegible] [illegible].

XXXII. Ms. *Palatinum* [illegible] Libri περὶ ἑρμ. ex Bibl. Bo-[illegible], [illegible] [illegible] Oudendorpii, in 4to. post Boëthii scripta [illegible]. Codex optimus est, qui saepe cum Cantabrigiensibus congruit.

XXXIII. Ms. *[illegible]*, e quo [illegible] lectionem in Met. L. [illegible]. [illegible] Ed. p. [illegible] citat R. Fons in Thes. Crit. T. I. p. 368.

XXXIV. *Scheda Cuningiana.* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sch. Cuning. cujus [illegible] lectiones [illegible] citantur ab Oudend. ad Florid. L. I. X. 8. et 9. [illegible] [illegible] schedam [illegible], quatuor paginarum Mss. Apuleiani, quae olim [illegible] libro eidem [illegible]. In ea distincta manu scripta [illegible] [illegible] illa Floridorum pars, ad quam [illegible] lectiones e Sch. Cuning. ab Oudend. sunt enotatae, inde a pag. huj. Ed. 847. [illegible] '[illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] (sic) [illegible],' usque ad pag. 858. '[illegible] [illegible] [illegible]: [illegible].' Floridorum Lib. II. incipit 'Et [illegible].' &c. litera [illegible] auro et coloribus depicta. Suspicor igitur hanc schedam a Cuningiano accepisse Oudend. qui propterea eam vocaverit *Schedam Cuningiani.* Eadem scheda, cujus duas posteriores paginas dictam Floridorum partem continent, duabus prioribus habet Metamorph. partem L. XI. pag. huj. Ed. [illegible]. '[illegible] [illegible] [illegible],' ad pag. 773. 'felicius auspicarer [illegible].' Videtur Oudend. cum Metamorphoseon libros recenseret, schedam illam nondum possedisse; certe non contulisse. Itaque ego contuli: neque tamen variantes a reliquis Mss. admodum diversas in ea inveni, nisi quod pag. 761. habeat quoque [illegible] [illegible], et pag. 765. addita sit propositio, in medio sui pectore (sic), ubi Oudend. ait in Mss. omnibus deesse proposi-

tionem. Codex, cujus pars fuit hæc scheda, videtur minime contemnendus.

Codices autem qui cum vulgata scriptura nondum, quod sciam, collati sunt, in Bibliothecis passim latent. In his :

XXXV. In Bibliotheca Regia Ms. n. 6634. membranaceus, primum Cœnobii Sancti Victoris Parisiensis, postea Henrici Memmii, quo continentur Lib. de Deo Socr. Herm. Trismeg. Asclepius, Libb. de Dogm. Plat. I. et II. et de Mundo. Exaratus videtur sæc. XII. vid. Catal. Mss. Bibl. Reg. T. IV. p. 264.

XXXVI. In eadem Bibl. duo *Mss. Colbertini* extant, quorum alter n. 8624. Libros de Deo Socr. et de Dogm. Platonis, alter n. 6288. Librum περὶ ἑρμ. continet. Catalogus hunc ad sæc. X. illum ad XIII. refert. Vid. T. IV. p. 425. et 477. Alii Codd. Apuleii in eadem Bibliotheca sunt n. 6366. 6369. 6398. 6638. qui olim Petavianus fuit et continet Lib. I. de Dogm. Plat. probe distinguendus a Petaviano supra memorato. Porro n. 7730.

XXXVII. *Ms. Neapolitanus*, membran. in Bibl. D. Valettæ, continens Metamorph. Florida, Apologiam, De Deo Socratis et De Dogm. Plat. Libros, Cosmographiam (i. e. Librum de Mundo) et Trismegisti Dial. v. Montfauc. in Diar. Ital. p. 304. et Bibl. Mss. p. 230.

XXXVIII. *Ms. Trivisini*, ex Museo Nicolai Trivisini, in Bibl. Patavina, continens Apuleii *Cosmographiam*. V. Montfauc. Bibl. p. 488.

XXXIX. *Ms. Vaticanus*, continens Florida. Vid. ibid. p. 54. Cod. 1834. De alio Vaticano Cod. v. supra, ubi de Fulvianis.

XL. *Ms. Monasterii B. M. de Becco*, complectens *De Deo Socratis, de Habitudine, Doctrina, et nativitate Philosophi Platonis*, et *Hermetem Trismegistum*. Vid. ibid. p. 1251.

XLI. *Mss. D. Marci* Bibl. Venet. duo, quorum altero, qui est Cod. membr. sæc. XIV. n. 468. Catal. p. 185. continentur soli Metamorphoseon Libri; altero vero ibid. n. 467. Cod. membr. in 4to. sæc. XV. *de Deo Socratis; de Magia sive pro se ipso Apologia; de Habitudine doctrinarum, &c. Hermetis Trismegisti de divinitate ad Asclepium.* Notabilis est hic Codex, quia Hermetici Dialogi versio in eo non tribuitur Apuleio.

RECENSUS EDITIONUM

APULEII.

ÆTAS I. ROMANA 1469—1521.

ab ed. principe, auctoritate Bessarionis, cura Jo. Andreæ Episc. Aleriensis, opera Conr. Sweynhemii et Arn. Pannarz, Romæ 1469. facta, 1472. et 1499. repetita, quam æmulati sunt Veneti 1488. et 1493. Vicentini an. 1480. 1485. 1488. et 1498. Mediolanenses Leon. Pachel 1497. Parmensem memorat Guil. Dan. Mollerus, in Diss. de Apuleio. Anno 1472. Albertus de Eyb, Papæ Pii II. Cubicularius, Margaritam Poëticam, et in ea Apuleii quædam edidit. Accessit commentator in Apuleii Asinum Phil. Beroaldus, qui primus eum ratione critica tractavit in ed. Bononiensi 1500. repetita statim Venetiis 1501. iterumque 1504. tertium 1510. et quartum 1516. Parisiisque bis, 1510. et 1512. Apuleium cum pluribus Mss. contulit Mar. Becichemus, et aliquot emendationes proposuit in Epistolis, editis inter ejus Opuscula Varia an. 1504. quæ deinde auctiora prodierunt 1506. et emendata atque adaucta Paris. 1519. Emendationes Becichemi in Omissis suæ Edit. adjecit Colvius. Florida Apuleii, librosque I. et II. de Dogmate Platonis rectius edidit, Græcaque restituit, Nic. Gerbelius J. C. Argent. 1516. Florida sigillatim castigavit Jo. Pyrrhus Englebermæus Paris. 1518. Præcessit hos Juntina Apuleii prima 1512. quam superatura erat altera Juntina, novæ ætatis princeps.

1469. Romana I. fol. Editio Princeps. L. Apuleii Madaurensis Philosophi Platonici Metamorphoseos Liber, ac nonnulla alia opuscula ejusdem, nec non epitoma Alcinoi in Platonem, Romæ, in domo Petri de Maximo, anno 1469. in fol. Hunc titulum habet hæc Ed. in Dict. Bibl. Hist. et Crit. des Livres Rares; sed in Catal. de Crevenna n. 5365. paulo aliter: L. Apuleii Madaurensis Philosophi Opera omnia, nec non Epitoma Alcinoi

disciplinarum Platonis, ex recognitione et cum præf. Jo. Andreæ Episcopi Alerientis Romæ (per Conr. Sweynheim et Arn. Pannartz) in domo Petri de Maximò, 1469. die ultima mensis Februarii.—Add. Bandin. Catal. Codd. Mediceor. Lat. II. p. 657. Stolles Nachricht von den Büchern in seiner Bibliothec Vol. I. p. 453. de Bure Bibliogr. n. 3583. Renouard Catal. T. III. p. 157. Hæc ed. facta est auctoritate Bessarionis S. R. E. ecclesiæ Cardinalis, eique præfuit Jo. Andreas Episcopus Aleriensis, cujus et præfatio inest, repetita in sequentibus. De præstantia ejus, ut correctorum manu minime interpolatæ sive corruptæ, vid. Casaubon. in præf. suæ Edit. Apolog. Additam habet Alcinoi Epitomen philosophiæ Platonicæ ex versione Nic. Cusani Cardinalis, quæ et in sequentibus legitur. Alii primam editionem memorant Romanam anni 1472. quæ est repetitio illius. Fabricii, Maittariique errorem, qui ejus editorem faciunt Bessarionem, refutavit Hambergerus, in Zuverlæssigen Nachrichten T. II. p. 342. sqq.

1472. Hoc anno priorem Edit. Romæ repetitam esse vulgo creditum est, quod negat Brunet, Manuel du Libraire, in v. Apul.

1473. Apuleium hoc anno Venetiis primum editum fuisse, quæ quorundam est opinio, negat idem Brunet ibid. Cf. infra ad an. 1493.

1480. Vid. infra ad an. 1488.

1485. Hoc anno edita legitur Vicentina editio, quæ cum notis marginalibus Mss. in Bibliotheca Romana reperta est a Montf. Bibl. Biblioth. p. 178. licet vulgo Vicentina I. dicatur, quæ prodiit an. 1488.

1488. Veneta I. fol.—Hanc ed. ad an. 1483. Fabricius et Bipontinus editor referunt, falso ut videtur ex Colvii præf. ad ed. suam 1588. 'Veneta Lipsii' usus est, 'ante annos,' ut ipse ait, 'cusa centum.'

1488. Vicentina I. fol. Apuleii, &c. cum Alcinoi Opusculo, ex recognitione et cum Præfat. Jo. Andreæ Episcopi Hylariensis (sic, pro *Aleriensis*) Vicentiæ per Henr. de Sancto Urso. 1488. Die nona Augusti.—Cf. Catal. de Crevenna n. 5366. Maitt. Annal. Typogr. T. I. p. 14. Ea usus est Jo. Pricæus, qui eam cum Romana II. principes vocat, et perperam Vicentinam Romanæ subjungit. Nisi ille Vicentinam anni 1480. viderit, quam, cum alia Vicent. an. 1486. memorat Maitt.

1493. Veneta ii. fol. L. Apuleii Opera. Impressa Venetiis per Philipp. Pincium, Mantuanum. Anno Domini MCCCCLXXXXIII. —Extabat quondam in Bibl. C. G. Schwarzii Prof. Altorfini, et in Bibl. Jo. Mori Episc. Eliensis Cantabrigiæ; pariterque extat in Bibliotheca Paullina Lipsiensi. Cf. Clement. Biblioth. Curieuse p. 438. Falso ea in Catalogo Bibl. Gudianæ ad an. 1473. relata, unde Jo. de la Caille de Orig. Typogr. p. 22. et ex eo Maitt. p. 103. Annal. Typogr. et p. 174. in errorem inducti sunt.

1494. Memmingæ, fol. L. Apuleii Epitoma de mundo, seu Cosmographia, ductu Conr. Celtis. Memmingen, per Alb. Kanne, de Paderstadt.—Vid. Cat. Bibl. Bun. T. I. Vol. I. p. 384. et Hamberger. l. supra cit. p. 347.

1497. Ad hunc annum refert simillimam præcedenti Edit. Clement. p. 459. quam, et omnium rarissimam, hoc titulo recenset: L. Apuleii Platonici et Aristotelici philosophi Epitoma Divinum de Mundo, seu Cosmographia ductu Conradi Celtis impressum Viennæ:—et in fine: Impressum per Joannem de hiberna urce haud procul ripis Rhenanis et urbe inventrice et parente impressoriæ artis Moguntiaco feliciter.

1497. Mediolani, fol. per Leon. Pachel. Omissa Fabricio et Maittairio memoratur Hambergero l. l. p. 347.

1498. Vicentina ii. fol. teste Bibliotheca Fabriciana.

1499. Romana iii. fol. quam post Venetam 1493. et Vicentinam memorat Th. Crenius in Animadv. Philol. et Crit. P. XI. p. 13.

1500. Bononiæ, fol. Commentarii a Phil. Beroaldo conditi in Asinum aureum Lucii Apuleii.—Vid. Hamberger. l. l. p. 347. Singulari industria in Apuleio versatum esse Beroaldum judicat Bauler. Bibliogr. Crit. p. 460. Contra audacter ab eo tractatum esse auctorem, censet Daumius in Coll. Græv. p. 493. In prolixo Beroaldi commentario licet alia sint multa, quæ ad Apuleium nihil faciunt, alia, ad fastidium usque repetita; immo, non pauca loca ab eo perperam sint intellecta et explicata; nihilo minus tamen haud exiguam operam Apuleii studiosis præstitisse censendus est. Specimen commentarii supra in hac Ed. edita sunt, unde intelligi possit, quæ commentarii istius sit ratio

1501. Veneta III. fol. Eadem repetita per Simonem Papiensem dictum Bivilaquam. A. D. J. Ch. 1501. d. 29. Aprilis.

1504. Veneta IV. fol. Apuleius cum commentariis Philipp. Beroaldi, Impressum Venetiis per Bartholomæum de Zanis de Portesio. Anno Domini MCCCCCIV. die XI. mensis Novembris. Cf. inter incunab. artis typogr. n. CCXXVI. in Bibl. Uffenbach. T. II. App. p. 79.

1510. Veneta V. fol. eadem cum figuris noviter additis extabat in Bibl. Schwarzii Prof. Altorf. P. I. p. 107. n. 1778.

1510. Parisina I. 4. ejusdem repetitio.

1512. Parisina II. fol. nitidissima: Metamorphoses cum Philippi Beroaldi commentariis, &c. ap. Jo. Philippum Magistrum.

s. a. Paris. 4. cum Beroaldi argumentis.

1512. Juntina I. 12. vel parvo 8. L. Apuleii de Asino aureo Libelli XI. Floridorum L. IV. De Dogmate Platonis Liber unicus. De philosophia item Liber unicus. Asclepii Mercurii Trismegisti Dialogus de voluntate divina, interprete L. Apuleio. Ejusdem Trismegisti Dialogus de potestate et sapientia Dei, interprete Marsilio Ficino. Apuleii Orationes duæ pro se ipso. L. Apuleii Cosmographia sive de mundo Liber. Florentiæ, apud Phil. Juntam, (Phil. de Giunta,) 1512.—Ita titulus scribitur apud Clement. p. 438. Cf. Catal. de Crevenna n. 5367.

1516. Argentorati, 4. L. Apuleii Floridorum Libri IV. de Dogmate Platonis liber unus, de Philosophia liber unus, in quibus restituta Græcanica quædam, quæ in reliquis fere omnibus exemplaribus desiderantur (editore Nic. Gerbelio) Argentor. in æd. Schurer.—Vid. Cat. Bibl. Bun. T. I. Vol. III. p. 2134. et Hamberger. l. l. p. 348.

1516. Veneta VI. fol. cum Beroaldi Comm. et fig. Venalis erat in Bibl. Harscheriana Basil. an. 1769. p. 218.

1518. Parisiis, 4. Florida, ex castigatione Jo. Pyrrhi Englebermæi, ex officina Ascensii.

ÆTAS II. ALDINO-JUNTINA 1521—1533. HENRICO-PETRINA S. BASILEENSIS 1533—1585.

Scilicet an. 1521. Aldus Apuleium accuratiorem dedit, addito Alcinoi libro Græce. Sed Bernardus Philomathes, Juntinæ II.

curator, eam ad vetustissimi Codicis fidem denuo se exegisse profitetur. Secutus inde typographus celebris Basileensis Henricus Petrus dedit primam 1533. quæ cura Marci Hopperi melior et Beroaldi Comm. aucta an. 1560. prodiit. Parisiis quoque post illam Sim. Colinæi 1536. prodiit præstantior Henr. Stephani 1585. Ex quo autem Stewechius an. 1586. publicaverat suas in Apuleium Quæstiones et Conjecturas, atque adhibere etiam alii lumen Apuleio cum cœpissent, suborta est nova ætas, eaque tertia.

1521. Venetiis, 8. L. Apuleii Metamorphoseos, sive lusus Asini libri XI. Floridorum libri IV. De Deo Socratis I. De Philosophia I. Asclepius Trismegisti dialogus eodem Apuleio interprete. Ejusdem Apuleii liber de Dogmatis Platonicis. Ejusdem liber de Mundo, ad fidem antiquissimi Codicis restitutus. Apologiæ II. Isagogicus liber Platonicæ philosophiæ per Alcinoum philosophum, Græce impressus. Venetiis, in ædibus Aldi et Andreæ Soceri, mense Maio.—Editio rara. Vid. Clement. p. 438.

1522. Juntina II. 8. L. Apuleii Madaurensis, Metamorphoseon sive de Asino aureo Libri XI. Floridorum Libri IIII. De Deo Socratis Libellus. Apologiæ Libri II. Trismegisti dialogus. De Mundo sive de Cosmographia Liber I. Omnes ante nostram impressionem mutilati, nunc autem ad fidem vetustissimi Codicis, diligentissime recogniti ac castigati.—Et in fine : Florentiæ per hæredes Philippi Juntæ Anno domini M.D. XXII. Kalen. Octobris. Hanc præclaram Editionem, cujus textum, acri judicio et bonis libris usus, constituit Bernardus Philomathes Pisanus, omnibus aliis longe multumque præferebat Oudendorpius, eaque quantum Apuleio profuerit, singulæ paginæ ostendunt. V. Ruhnken. in præf. Non magnifice tamen de ea judicat Casaub. in præf. ad Apolog. quoniam, credo, aliquoties corruptæ Mstorum lectiones in ea sunt expressæ. Sed id ipsum facit, ut Editio hæc Juntina posterior etiam scripti Codicis auctoritatem habeat.

1524. h. a. editionem Rob. Stephani memorat Mollerus, in Diss. de Apuleio § 37. sed commentitiam esse, notat Maittarius T. II. pag. 649. Errori occasionem dedisse videtur editio, 1625. ap. Rob. Stephanum nepotem, Libelli de Deo Socratis.

1533. Basileensis I. Henrico-Petrina. L. Apuleii Madaurensis Philosophi Platonici quæ quidem extare novimus monimenta,

quorum catalogum sequens exhibet pagella. Basileæ excudebat Henricus Petrus.—In pagina aversa: L. Apuleii Madaurensis Platonici hoc encheridiolo continentur lucubrationes, nempe: Metamorphoses, sive de Asino aureo Libri XI. Floridorum Libri IV. De Dogmate Platonis Liber I. De Philosophia Liber I. De Deo Socratis Liber I. Apologiæ sive defensionis Magiæ pro se ipso orationes II. Postremo de Mundo Liber I. Adjecta sunt insuper vita auctoris, quantum ex scriptis ejus colligere licet: singulorum librorum Metamorphoseon argumenta.—In fine: Basileæ excudebat Henricus Petrus mense Martis, anno XXXIII.—Hanc Editionem, quæ semper primis Edd. adhæret, curavit Albanus Torinus, ut apparet ex epistola Nuncupatoria, 'Dignissimis atque præstantissimis viris D. Mauritio Huterio, et Danieli Stibaro, equitibus auratis, et Herbipolensis ecclesiæ canonicis,' inscripta.

1536. Parisiis, 8. L. Apuleii Madaurensis Philosophi Platonici Metamorphoseos, sive de asino aureo libri undecim, cum præfatione et argumentis Philippi Beroaldi, et Authoris vita; et in calce difficilium quorunque verborum interpretatio. Parisiis, ex officina Simonis Colinæi, 1536.

1560. Basileensis, sive, Henrico-Petrina II. 8. L. Apuleii Opera omnia et inprimis de Asino aureo cum Comm. Phil. Beroaldi, adjecto indice copioso. 8. Basil. H. Pet. 1560. 3. voll.—Hunc titulum habet Catal. Bibl. Thuanæ rec. Hamburgi 1704. sed Bibl. Harscheriana an. 1769. in titulo hujus Edit. memorat etiam Stewechii notas, quæ an. 1586. demum editæ sunt apud Plantinum. Hujus Edit. non nisi partem ultimam vidi, in qua tamen Stewechii notæ ad Florida et Apologiam comparere debebant, si omnino in ea Ed. editæ essent, neque tamen comparent. Sed confusa videtur Basileensis sec. cum Basil. tertia: quod facile fieri potuit, quoniam et in ea legitur Epistola Nuncupatoria 'Marci Hopperi, Nobilibus,' &c. 'adolescentibus Stanislao et Joanni Pieniaszek' an. 1560. scripta, et in quibusdam edit. tertiæ exemplaribus in fine deest notula: Basileæ Per Sebastianum Henric. Petri: Anno Salutis humanæ CIƆIƆXCVII. Elmenhorstius quoque citat nonnunquam Basil. sec. intelligens tertiam anni 1597. Sed hæc secunda anni 1560. in margine habet hic illic varias lectiones Juntinæ post. unde, et quia ea usus est Colvius, olim Apuleio haud parum profuit.

ÆTAS III. STEWECHIO-COLVIANA SEU VULCANII 1586—1620.

Primum quidem Godesch. Stewechius Belga in Apuleium quæstiones et conjecturas edidit in off. Plantini 1586. quæ dein Basileensibus s. Henrico-Petrinis III. IV. et V. adjectæ leguntur. Secutus Petr. Colvius, itidem Belga, juvenis apprime doctus, qui 1588. Apuleii opera notis suis illustrata apud eundem Plantinum edidit. Tertius curator Bonav. Vulcanius lectionem Apuleii recensuit ap. Raphelengium 1594. quæ adeo dici possit 'Colvio-Vulcaniana.' Repetita est 1600. 1601. 1610. et 1623. Idem Vulcanius versum ab Apuleio Aristotelem de Mundo, apud Raphelengium, jam ante curaverat; et Is. Casaubonus in castiganda Apologia Apuleii ap. H. Commelinum Heidelb. 1594. similem operam [illegible] quem æmulati sunt Jo. Meursius et Scipio Gentilis. Colvio et Vulcanio sese junxit Jo. Wowerius in ed. Hamburg. [illegible] adversarium vero invenit Casp. illum Scioppium, cujus Symbola [illegible] in Apuleium Aug. Vindel. edita an. 1605. postea recusa est Lugd. B. 1644. et Amst. 1664. Tandem, quæ Beroaldus, Stewechius, Casaubonus, Jo. Pyrrhus, Fr. Roaldus, Gruterus et Scioppius contulere bona in Apuleium, conjuncta habes ed. Lugdunensi 1614. Præter eos, qui Editiones Apuleii curarunt, sub finem hujus ætatis etiam alii Viri Docti Auctori emendando et illustrando operam dederunt: ut M. Schickeradus in [illegible] Contarenus in Variis Lectionibus, [illegible] Erycius Puteanus Apuleii edendi [illegible] Cent. III. 44. Spicilegium animadversionum [illegible] Edit. Elmenh. Valens Acidalius notas [illegible] Pat. I. 9. et ad Curt. p. 345. Ed. [illegible] animadversiones ad Apolog. in hac Edit. [illegible] Casp. Barthius Indicem operosum in Apul. [illegible] Vid. Advers. III. 10. ad Claud. II. in Rufin. [illegible] ad Stat. L. I. Sylv. in fine.

1586. [illegible] ex offic. Plantin. Godeschalci Stewechii in [illegible] Quæstiones et Conjecturæ.

1587. [illegible] Apuleium Lugduni Batav. in 8. ita [illegible] cum Junt. post. præsertim in Philosophicis, [illegible] in Schedula ab Oudendorpio. Sed [illegible] Edit. mentionem inveni.

1588. Lugduni Bat. 8. L. Apuleii opera omnia quæ exstant, emendata et aucta cura Petri Colvii, cum ejusdem ad omnia uberioribus notis. Accessit nunc primum inter alia liber περὶ ἑρμηνείας, ex bibl. Franc. Nansii. Lugd. B. ex offic. Plantiniana. —De Colvio hæc in suo Codice annotavit Marquardus Freherus: 'Hic doctus juvenis, qui etiam militiam experiri volens cum Principe Anhaltino Bernhardino ut interpres castra Gallica a. 1591. secutus est, cum incaute aliis adequitavit, crus ipsi a calcitrante equo vicino fractum est. Ipse delatus in oppidum Normandiæ Granville, ibidem extinctus, et 26. Dec. sepultus est.' Cf. de Colvii morte Barth. ad Stat. Sylv. v. 2. 30. Janus Dousa in Epigramm. 'Auctor mula necis juvenem quæ calce peremit, Heu scelus, heu dira bestia cæde nocens. I nunc, Luci asino nativum redde nitorem, Nata asino rumpat quo tibi mula caput.' Colvius, cui Lipsius pro Aristarcho fuit, in Apuleium multa bona contulit, et eruditis notis suis plurimam lucem ei affudit. Contextus tamen adhuc valde corruptus est, et amor Msti sui, quem a Lipsio acceperat, Colvium, ut fieri solet, sæpius fefellit: quocirca acriter eum perstringit Pricæus ad Met.

1591. Lugduni Bat. 8. Aristotelis de Mundo Lib. Græce: cum duplici interpretatione Latina; priore quidem L. Apuleii: altera vero Gulielmi Budæi. Cum scholiis et castigationibus Bonaventuræ Vulcanii, tam in Aristotelem, quam in utrumque ejus interpretem, &c. Lugd. Bat. ex off. Plantin. ap. Franc. Raphelengium.—Dedicavit Vulcanius hanc Editionem Illustrissimo Mauritio Principi Auriaco.

1594. Lugd. Bat. 16. L. Apulei Madaurensis opera omnia quæ exstant. E quibus, post ultimam P. Colvii editionem, Philosophici Libri ope vetustiss. Cod. Ms. innumeris mendis expurgati, quam plurimis locis aucti, per Bon. Vulcanium Brugensem. Lugd. Bat. ex off. Plantiniana ap. Franciscum Raphelengium CIƆIƆXCIV. In hac Editione paucæ quædam Animadversiones Vulcanii in libros Philosophicos habentur, quæ omissæ sunt in Edd. an. 1600. et 1601. Nihil boni a Vulcanio esse præstitum, nimis dure censet Scriverius, quemadmodum etiam non multum ab eo præstitum iri, antequam ipsa ed. prodiret, præjudicavit Groslot. Lislæus. Vid. Syllog. Epp. Burm. T. I. p. 360.

1594. Heidelbergæ, 4. L. Apuleii Apologia, Isaacus Casaubonus

recensuit, Græca supplevit, et castigationum libellum adjecit. Ex typogr. H. Commelin.—Usus est Casaub. Edit. Rom. principe, cujus ope plurimas mendas se sustulisse fatetur, et revera sustulit. Cf. Casaub. ad init. Apol.

1597. Basileensis sive Henrico-Petrina III. 8. 3. voll. L. Apuleii Madaurensis philosophi Platonici Opera, quæ quidem extant, omnia. In primis vero de Asino aureo Libri XI. cum eruditissimis Philippi Beroaldi Commentariis. Et Godescalci Stewechii Heusdani in L. Apuleii Opera omnia Quæstionibus et Conjecturis: nec non aliorum doctiss. virorum in eundem Emendationibus. Demum totus Apuleius ab innumeris, quibus scatebat, mendis, non solum vindicatus, verum etiam cum vetustiss. Codicibus collatus, notis marginalibus lucidior est redditus. Adjecto quoque ad calcem Operis rerum et verborum in iisdem memorabilium Indice copioso. Reliquorum Operum catalogum Partis II. Titulus indicabit. Basileæ per Sebastianum Henricpetri.—In fine: Basileæ per Sebastianum Henricpetri. Anno salutis humanæ CIƆIƆXCVII.—Cf. supra dicta de Basil. II. Passim sequitur hæc Ed. Vulcanianam, et habet, præter Herbarium, etiam Asclepii dialogum, qui abest Basil. II.

1600. Hoc anno repetita est Vulcanii editio a Christophoro Raphelengio, cura Scaligeri, qui nimis pronus fuit ad novas lectiones, in primis conjecturas Vulcanii marginales, admittendas. Cf. Ruhnken. in præf. p. vii. [sup. p. 7.] Editionem ipsam non vidi, sed ejus varias lectiones enotaverat Oudend. qui eam sæpius citat, et vocat Ed. Vulc. sec. Cf. ad Met. p. 6. a. et Burmanni not. in Syllog. Epp. T. I. p. 360.

1601. Paris. L. Apuleii opera omnia quæ exstant. E quibus, post ultimam P. Colvii editionem, Philosophici Libri ope vetustiss. Cod. Ms. innumeris mendis expurgati; quam plurimis locis aucti, per Bon. Vulcanium Brugensem. Lutetiæ Parisiorum ex off. Christophori Beys, via Jacobæa. MDCI.—Itaque titulus, præterquam in loco et tempore impressionis, ad verbum respondet Edit. Vulc. anni 1594. Nescio quo errore inductus, Oudendorpius fere ubique hanc Edit. vocat Vulcan. primam, cum videatur esse tertia, quomodo nos eam vocavimus. Duobus locis Metam. p. 579. et 814. b. citat Oudend. Merceri Edit. Paris. 1601. quam mihi clare apparuit eamdem esse, quam Vulcanii primam dixerat alibi, nos Vulcanii tertiam dicendam

putavimus. Habet quoque hæc Ed. dedicationem Theod. Cantero inscriptam, quam ab editore Parisiensi rejectam esse, monet Burm. l. c. Sed alia quoque Ed. Paris. hoc anno prodiit: quæ in Bibl. Röveriana, Part. II. p. 308. hoc titulo recensetur: L. Apuleii opera omnia quæ exstant, e quibus Philosophici Libri mendis expurgati et aucti per B. Vulcanium. Lutetiæ Paris. Michael Sonnius, 1601. Mirum sane videatur bis eodem anno Parisiis editum fuisse Apuleium, qui etiam proximo anno in eadem urbe fuerat editus: si qua fides Oudendorpio, Burmanno, Ruhnkenio. Vid. supra.

1606. L. Apuleii Madaurensis Platonici opera Joan. a Wouuer ad veterum librorum fidem recensuit, infinitis locis emendavit, nonnullis auxit. Ex Bibliopolio Frobeniano. CIↃIↃCVI. 12.— Ad Apuleii contextum emendandum non multum contulit Wowerius, et aliorum emendationes non raro sibi vindicavit: sed omnium accuratissime de auctoris vita et scriptis egit in præfatione.

1606. Francofurti, 12. Ἀνεχόμενος cum Priapeiis Gasp. Scioppii, et c. n. varr.

1607. Apologia hoc anno, cum notis, Heidelbergæ, a Joanne Meursio edita legitur in Act. Lips. m. April. 1736. Lugduni Batavorum hoc anno prodiisse Meursii Editionem, monet Hallewordius Bibl. Curiosa v. Apul. Sed nunquam equidem a Meursio Apuleii ullam partem editam credo. Error inde ortus est, quod hoc anno Meursius Scipioni Gentili, Apologiæ editionem paranti, misit per epistolam, datam Altorphii Noricorum, postrid. Non. Jun. CIↃIↃCVII. animadversiones paucas, exigui sane pretii, quæ post Editionem Scipionis Gent. leguntur, et huic etiam Edit. insertæ sunt.

1607. Lugd. Bat. 8. Apuleii Liber de Deo Socratis subjectus est priori ed. Heinsianæ dissertationum Maximi Tyrii.

1607. Hanoviæ, 8. Apologia, cum commentario Scipionis Gentilis, cui Meursii castigationes subjectæ sunt. Scipio Gentilis, JCtus nobilissimus, Apologiam uberrimo et utilissimo commentario ornavit, multa loca e Jure Romano illustravit, et vicissim Jus Romanum ex Apuleio explicuit. Commentarius ille cum textu Apuleiano constituit Vol. VI. Operum omnium Scip. Gent. quæ edita sunt Neapoli an. 1768.

1610. Lugd. Bat. 8. Apuleii opera omnia, quæ exstant. Ex off.

Plantin. Rapheleng.—Extabat inter libros in Bibl. regia Acad. Gotting. in duplo extantes, an. 1784. divenditos, num. 3444.

1614. Lugduni, 8. 2. voll. L. Apuleii Madaurensis philosophi Platonici opera quæ exstant omnia. Cum Philippi Beroaldi in Asinum aureum eruditissimis commentariis: recensque Godeschalci Stewechl in L. Apuleii opera omnia quæstionibus et conjecturis, nec non aliorum doctorum virorum in eundem emendationibus adjectis. Postremæ huic editioni accesserunt Is. Casauboni in Apologiam doctissimæ castigationes. Jo. Pirrhi in libros quatuor Floridorum scholia. F. Roaldi variæ lectiones. Jani Gruteri suspiciones, et Gasp. Scioppii suspectæ lectiones. Nova editio emendatior, et variis lectionibus locupletior. Cum Indice. Lugduni; vid. Ant. de Harsy.—Scioppius in Lectionibus, quæ Augustæ Vindel. jam an. 1605. 12. seorsim editæ fuerunt, et Lugd. Bat. 1644. et Amst. 1664. 8. postea recusæ sunt, Wowerium hinc inde acerbius perstringit.

1614. Henrico-Petrina IV. Apuleium ex editione Seb. Henrici Petri Basileensi recusum esse hoc anno, testis est Fabricius. Sed videtur eadem esse Ed. ac Lugdunensis.

1620. Basileæ, 8. Henrico-Petrina V. 2. voll. L. Apuleii Madaurensis philosophi Platonici opera, quæ quidem exstant omnia. In primis vero de Asino aureo libri XI. cum eruditissimis Ph. Beroaldi commentariis, et Godescalci Stewechii Heusdani in L. Apuleii opera omnia Quæstionibus et Conjecturis. Nec non aliorum doctissimorum virorum in eundem Emendationibus. Demum totus Apuleius ab innumeris, quibus scatebat, mendis, non solum vindicatus, verum etiam cum vetustiss. Codicibus collatus, notis marginalibus lucidior est redditus. Adjecto quoque ad calcem operis rerum et verborum in iisdem memorabilium Indice copioso, &c. Basileæ per Sebastianum Henricpetri.—In fine: Basileæ per Seb. Henricpetri. Anno salutis humanæ CIƆIƆCXX.—Itaque hujus Edit. titulus non differt a Basil. III. an. 1597.

ÆTAS IV. ELMENHORSTIO-SCRIVERIANA 1621—1650. INDE PRICÆI, ET JUL. FLORIDI.

Gev. Elmenhorstius cum Apuleium ex Mss. Florentinis aliisque

emendasset, successit P. Scriverius, qui textum accuratius ad criticam rationem exigeret, quam Vulcanius. In singulis libellis laudabilem præterea posuerunt operam Jos. Mercerus, Gallus, editor Libelli de Deo Socratis; Jo. Pricæus, Anglo-Britannus, in Apologia et in Metamorphoseon Libris. Præterea quædam in Apuleio emendarunt Latinus Latinius, in Bibl. Sacra et Prof. Piccartus in Periculis Criticis, Crusius in Probabil. Crit. alii. Editor Operum in usum Delphini, Julianus Floridus, in primis libros περὶ ἑρμηνείας et de Deo Socratis et Mss. emendatiores dedit. Posteriorem hunc libellum etiam notis suis illustravit interpres alius Gallus, Baro de Coutures. Germani, inde ab Elmenhorstio ad nostra usque tempora, philosophum Platonicum plane neglexerunt, nisi quod Altenburgi 1778. nitide magis quam emendate editus est. Sed in Gallia Theod. Jugeus (de Juges), is qui Senecæ editionem curavit, in Apuleio quoque studium operamque suam posuit, eumque edendi non solum consilium cepit, sed etiam aliquot folia, forma maxima, typographorum operis jam expressa fuerunt. Constituerat Jugeus, textum reddere Elmenhorstianum, et priorum Editorum notis suas adjungere. Sed Mstorum copiam Jugeus nullam habuisse videtur, neque in ejus commentario ingenium criticum aut magna doctrina comparet. Apparatus Jugei nunc asservatur in Bibliotheca Guelpherbitana, in quam devenit an. 1664. Cf. Burckhardi Histor. Biblioth. Augustæ P. I. p. 228. Ejus notitiam debeo humanitati et diligentiæ Schönemanni Viri Doct. Cf. Præfat.

1621. Francofurti, 8. Apuleii Mad. Plat. Opera omnia quæ exstant. Geverhartus Elmenhorstius ex Mstis et vett. Codd. recensuit, Librumque Emendationum et Indices absolutissimos adjecit. Francof. in offic. Wechel.—Præter Elmenhorstii emendationes ac notas, habet hæc Ed. Spicilegia Jani Rutgersii, Erycii Puteani, Jo. Brantii, et Corn. Martini animadversiones in librum περὶ ἑρμηνείας. Præmittuntur etiam vita auctoris veterumque de eo testimonia. Optima vulgo habita est hæc Editio; et habet etiam suas virtutes, textum exhibens multis locis emendatum e Mss. et haud exiguam variarum lectionum copiam. Sed Elmenhorstius ipse ei non multum ingenii et diligentiæ adhibuit, qui ubique Lindenbrogii excerpta compilavit, et doctrinam suam magis ex aliorum scriniis, quam ex antiquorum fontibus hausit. Desideratur etiam in ejus animadversio-

curator, eam ad vetustissimi Codicis fidem denuo se exegisse profitetur. Secutus inde typographus celebris Basileensis Henricus Petrus dedit primam 1533. quæ cura Marci Hopperi melior et Beroaldi Comm. aucta an. 1560. prodiit. Parisiis quoque post illam Sim. Colinæi 1536. prodiit præstantior Henr. Stephani 1585. Ex quo autem Stewechius an. 1586. publicaverat suas in Apuleium Quæstiones et Conjecturas, atque adhibere etiam alii lumen Apuleio cum cœpissent, suborta est nova ætas, eaque tertia.

1521. Venetiis, 8. L. Apuleii Metamorphoseos, sive lusus Asini libri XI. Floridorum libri IV. De Deo Socratis I. De Philosophia I. Asclepius Trismegisti dialogus eodem Apuleio interprete. Ejusdem Apuleii liber de Dogmatis Platonicis. Ejusdem liber de Mundo, ad fidem antiquissimi Codicis restitutus. Apologiæ II. Isagogicus liber Platonicæ philosophiæ per Alcinoum philosophum, Græce impressus. Venetiis, in ædibus Aldi et Andreæ Soceri, mense Maio.—Editio rara. Vid. Clement. p. 438.

1522. Juntina II. 8. L. Apuleii Madaurensis, Metamorphoseon sive de Asino aureo Libri XI. Floridorum Libri IIII. De Deo Socratis Libellus. Apologiæ Libri II. Trismegisti dialogus. De Mundo sive de Cosmographia Liber I. Omnes ante nostram impressionem mutilati, nunc autem ad fidem vetustissimi Codicis, diligentissime recogniti ac castigati.—Et in fine: Florentiæ per hæredes Philippi Juntæ Anno domini M.D. XXII. Kalen. Octobris. Hanc præclaram Editionem, cujus textum, acri judicio et bonis libris usus, constituit Bernardus Philomathes Pisanus, omnibus aliis longe multumque præferebat Oudendorpius, eaque quantum Apuleio profuerit, singulæ paginæ ostendunt. V. Ruhnken. in præf. Non magnifice tamen de ea judicat Casaub. in præf. ad Apolog. quoniam, credo, aliquoties corruptæ Mstorum lectiones in ea sunt expressæ. Sed id ipsum facit, ut Editio hæc Juntina posterior etiam scripti Codicis auctoritatem habeat.

1524. h. a. editionem Rob. Stephani memorat Mollerus, in Diss. de Apuleio § 37. sed commentitiam esse, notat Maittarius T. II. pag. 649. Errori occasionem dedisse videtur editio, 1625. ap. Rob. Stephanum nepotem, Libelli de Deo Socratis.

1533. Basileensis I. Henrico-Petrina. L. Apuleii Madaurensis Philosophi Platonici quæ quidem extare novimus monimenta,

quorum catalogum sequens exhibet pagella. Basileæ excudebat Henricus Petrus.—In pagina aversa: L. Apuleii Madaurensis Platonici hoc encheridiolo continentur lucubrationes, nempe: Metamorphoses, sive de Asino aureo Libri XI. Floridorum Libri IV. De Dogmate Platonis Liber I. De Philosophia Liber I. De Deo Socratis Liber I. Apologiæ sive defensionis Magiæ pro se ipso orationes II. Postremo de Mundo Liber I. Adjecta sunt insuper vita auctoris, quantum ex scriptis ejus colligere licet: singulorum librorum Metamorphoseon argumenta.—In fine: Basileæ excudebat Henricus Petrus mense Martis, anno XXXIII.—Hanc Editionem, quæ semper primis Edd. adhæret, curavit Albanus Torinus, ut apparet ex epistola Nuncupatoria, 'Dignissimis atque præstantissimis viris D. Mauritio Huterio, et Danieli Stibaro, equitibus auratis, et Herbipolensis ecclesiæ canonicis,' inscripta.

1536. Parisiis, 8. L. Apuleii Madaurensis Philosophi Platonici Metamorphoseos, sive de asino aureo libri undecim, cum præfatione et argumentis Philippi Beroaldi, et Authoris vita; et in calce difficilium quorunque verborum interpretatio. Parisiis, ex officina Simonis Colinæi, 1536.

1560. Basileensis, sive, Henrico-Petrina II. 8. L. Apuleii Opera omnia et inprimis de Asino aureo cum Comm. Phil. Beroaldi, adjecto indice copioso. 8. Basil. H. Pet. 1560. 3. voll.—Hunc titulum habet Catal. Bibl. Thuaneæ rec. Hamburgi 1704. sed Bibl. Harscheriana an. 1769. in titulo hujus Edit. memorat etiam Stewechii notas, quæ an. 1586. demum editæ sunt apud Plantinum. Hujus Edit. non nisi partem ultimam vidi, in qua tamen Stewechii notæ ad Florida et Apologiam comparere debebant, si omnino in ea Ed. editæ essent, neque tamen comparent. Sed confusa videtur Basileensis sec. cum Basil. tertia: quod facile fieri potuit, quoniam et in ea legitur Epistola Nuncupatoria 'Marci Hopperi, Nobilibus,' &c. 'adolescentibus Stanislao et Joanni Pieniaszek' an. 1560. scripta, et in quibusdam edit. tertiæ exemplaribus in fine deest notula: Basileæ Per Sebastianum Henric. Petri: Anno Salutis humanæ CIϽIϽXCVII. Elmenhorstius quoque citat nonnunquam Basil. sec. intelligens tertiam anni 1597. Sed hæc secunda anni 1560. in margine habet hic illic varias lectiones Juntinæ post. unde, et quia ea usus est Colvius, olim Apuleio haud parum profuit.

ÆTAS III. STEWECHIO-COLVIANA SEU VULCANII 1586—1620.

Primum quidem Godesch. Stewechius Belga in Apuleium quæstiones et conjecturas edidit in off. Plantini 1586. quæ dein Basileensibus s. Henrico-Petrinis III. IV. et V. adjectæ leguntur. Successit Petr. Colvius, itidem Belga, juvenis apprime doctus, qui 1588. Apuleii opera notis suis illustrata apud eundem Plantinum edidit. Tertius curator Bonav. Vulcanius lectionem Apuleii recensuit ap. Raphelengium 1594. quæ adeo dici possit 'Colvio-Vulcaniana.' Repetita est 1600. 1601. 1610. et 1623. Idem Vulcanius versum ab Apuleio Aristotelem de Mundo, apud Raphelengium paulo ante curaverat; et Is. Casaubonus in castiganda Apologia Apuleii ap. H. Commelinum Heidelb. 1594. similem operam præstiterat. quem æmulati sunt Jo. Meursius et Scipio Gentilis. Colvio et Vulcanio sese junxit Jo. Wowerius in ed. Hamburg. 1606. adversarium vero invenit Casp. illum Scioppium, cujus Symbola critica in Apuleium Aug. Vindel. edita an. 1605. postea recusa est Lugd. B. 1644. et Amst. 1664. Tandem, quæ Beroaldus, Stewechius, Casaubonus, Jo. Pyrrhus, Fr. Roaldus, Gruterus, et Scioppius contulere bona in Apuleium, conjuncta habet ed. Lugdunensis 1614. Præter eos, qui Editiones Apuleii curarunt, sub finem hujus ætatis etiam alii Viri Docti Auctori emendando aut illustrando operam dederunt: ut M. Schickeradus in Epist. Crit. Rycquius in Primitiis, Contarenus in Variis Lectionibus, Pontanus in Analectis, Erycius Puteanus Apuleii edendi consilium ceperat, vid. Promuls. Cent. III. 44. Spicilegium animadversionum ejus exhibet Edit. Elmenh. Valens Acidalius notas in Apul. promisit ad Vellei. Pat. I. 9. et ad Curt. p. 345. Ed. Snakenb. Quædam ejus animadversiones ad Apolog. in hac Edit. primum editæ sunt. Casp. Barthius Indicem operosum in Apul. fecerat, qui igne periit. Vid. Advers. III. 10. ad Claud. II. in Rufin. 469. Præf. ad Stat. L. I. Sylv. in fine.

1586. Antverpiæ. 8. ex offic. Plantin. Godeschalci Stewechii in Apuleii opera integra Quæstiones et Conjecturæ.

1587. Hoc anno editum fuisse Apuleium Lugduni Batav. in 8. ita ut ea editio sæpe conspiret cum Junt. post. præsertim in Philosophicis, scriptum video in Schedula ab Oudendorpio. Sed nusquam alibi istius Edit. mentionem inveni.

1588. Lugduni Bat. 8. L. Apuleii opera omnia quæ exstant, emendata et aucta cura Petri Colvii, cum ejusdem ad omnia uberioribus notis. Accessit nunc primum inter alia liber περὶ ἑρμηνείας, ex bibl. Franc. Nansii. Lugd. B. ex offic. Plantiniana. —De Colvio hæc in suo Codice annotavit Marquardus Freherus: 'Hic doctus juvenis, qui etiam militiam experiri volens cum Principe Anhaltino Bernhardino ut interpres castra Gallica a. 1591. secutus est, cum incaute aliis adequitavit, crus ipsi a calcitrante equo vicino fractum est. Ipse delatus in oppidum Normandiæ Granville, ibidem extinctus, et 26. Dec. sepultus est.' Cf. de Colvii morte Barth. ad Stat. Sylv. v. 2. 30. Janus Dousa in Epigramm. 'Auctor mula necis juvenem quæ calce peremit, Heu scelus, heu dira bestia cæde nocens. I nunc, Luci asino nativum redde nitorem, Nata asino rumpat quo tibi mula caput.' Colvius, cui Lipsius pro Aristarcho fuit, in Apuleium multa bona contulit, et eruditis notis suis plurimam lucem ei affudit. Contextus tamen adhuc valde corruptus est, et amor Msti sui, quem a Lipsio acceperat, Colvium, ut fieri solet, sæpius fefellit: quocirca acriter eum perstringit Pricæus ad Met.

1591. Lugduni Bat. 8. Aristotelis de Mundo Lib. Græce: cum duplici interpretatione Latina; priore quidem L. Apuleii: altera vero Gulielmi Budæi. Cum scholiis et castigationibus Bonaventuræ Vulcanii, tam in Aristotelem, quam in utrumque ejus interpretem, &c. Lugd. Bat. ex off. Plantin. ap. Franc. Raphelengium.—Dedicavit Vulcanius hanc Editionem Illustrissimo Mauritio Principi Auriaco.

1594. Lugd. Bat. 16. L. Apulei Madaurensis opera omnia quæ exstant. E quibus, post ultimam P. Colvii editionem, Philosophici Libri ope vetustiss. Cod. Ms. innumeris mendis expurgati, quam plurimis locis aucti, per Bon. Vulcanium Brugensem. Lugd. Bat. ex off. Plantiniana ap. Franciscum Raphelengium CIƆIƆXCIV. In hac Editione paucæ quædam Animadversiones Vulcanii in libros Philosophicos habentur, quæ omissæ sunt in Edd. an. 1600. et 1601. Nihil boni a Vulcanio esse præstitum, nimis dure censet Scriverius, quemadmodum etiam non multum ab eo præstitum iri, antequam ipsa ed. prodiret, præjudicavit Groslot. Lislæus. Vid. Syllog. Epp. Burm. T. I. p. 360.

1594. Heidelbergæ, 4. L. Apuleii Apologia, Isaacus Casaubonus

recensuit, Græca supplevit, et castigationum libellum adjecit. Ex typogr. H. Commelin.—Usus est Casaub. Edit. Rom. principe, cujus ope plurimas mendas se sustulisse fatetur, et revera sustulit. Cf. Casaub. ad init. Apol.

1597. Basileensis sive Henrico-Petrina III. 8. 3. voll. L. Apuleii Madaurensis philosophi Platonici Opera, quæ quidem extant, omnia. In primis vero de Asino aureo Libri XI. cum eruditissimis Philippi Beroaldi Commentariis. Et Godescalci Stewechii Heusdani in L. Apuleii Opera omnia Quæstionibus et Conjecturis: nec non aliorum doctiss. virorum in eundem Emendationibus. Demum totus Apuleius ab innumeris, quibus scatebat, mendis, non solum vindicatus, verum etiam cum vetustiss. Codicibus collatus, notis marginalibus lucidior est redditus. Adjecto quoque ad calcem Operis rerum et verborum in iisdem memorabilium Indice copioso. Reliquorum Operum catalogum Partis II. Titulus indicabit. Basileæ per Sebastianum Henricpetri.—In fine: Basileæ per Sebastianum Henricpetri. Anno salutis humanæ CIƆIƆXCVII.—Cf. supra dicta de Basil. II. Passim sequitur hæc Ed. Vulcanianam, et habet, præter Herbarium, etiam Asclepii dialogum, qui abest Basil. II.

1600. Hoc anno repetita est Vulcanii editio a Christophoro Raphelengio, cura Scaligeri, qui nimis pronus fuit ad novas lectiones, in primis conjecturas Vulcanii marginales, admittendas. Cf. Ruhnken. in præf. p. vii. [sup. p. 7.] Editionem ipsam non vidi, sed ejus varias lectiones enotaverat Oudend. qui eam sæpius citat, et vocat Ed. Vulc. sec. Cf. ad Met. p. 6. a. et Burmanni not. in Syllog. Epp. T. I. p. 360.

1601. Paris. L. Apuleii opera omnia quæ exstant. E quibus, post ultimam P. Colvii editionem, Philosophici Libri ope vetustiss. Cod. Ms. innumeris mendis expurgati; quam plurimis locis aucti, per Bon. Vulcanium Brugensem. Lutetiæ Parisiorum ex off. Christophori Beys, via Jacobæa. MDCI.—Itaque titulus, præterquam in loco et tempore impressionis, ad verbum respondet Edit. Vulc. anni 1594. Nescio quo errore inductus, Oudendorpius fere ubique hanc Edit. vocat Vulcan. primam, cum videatur esse tertia, quomodo nos eam vocavimus. Duobus locis Metam. p. 579. et 814. b. citat Oudend. Merceri Edit. Paris. 1601. quam mihi clare apparuit eamdem esse, quam Vulcanii primam dixerat alibi, nos Vulcanii tertiam dicendam

putavimus. Habet quoque hæc Ed. dedicationem Theod. Cantero inscriptam, quam ab editore Parisiensi rejectam esse, monet Burm. l. c. Sed alia quoque Ed. Paris. hoc anno prodiit: quæ in Bibl. Röveriana, Part. II. p. 308. hoc titulo recensetur: L. Apuleii opera omnia quæ exstant, e quibus Philosophici Libri mendis expurgati et aucti per B. Vulcanium. Lutetiæ Paris. Michael Sonnius, 1601. Mirum sane videatur bis eodem anno Parisiis editum fuisse Apuleium, qui etiam proximo anno in eadem urbe fuerat editus: si qua fides Oudendorpio, Burmanno, Ruhnkenio. Vid. supra.

1606. L. Apuleii Madaurensis Platonici opera Joan. a Wouuer ad veterum librorum fidem recensuit, infinitis locis emendavit, nonnullis auxit. Ex Bibliopolio Frobeniano. CIↃIↃCVI. 12.— Ad Apuleii contextum emendandum non multum contulit Wowerius, et aliorum emendationes non raro sibi vindicavit: sed omnium accuratissime de auctoris vita et scriptis egit in præfatione.

1606. Francofurti, 12. Ἀνεχόμενος cum Priapeiis Gasp. Scioppii, et c. n. varr.

1607. Apologia hoc anno, cum notis, Heidelbergæ, a Joanne Meursio edita legitur in Act. Lips. m. April. 1736. Lugduni Batavorum hoc anno prodiisse Meursii Editionem, monet Hallewordius Bibl. Curiosa v. Apul. Sed nunquam equidem a Meursio Apuleii ullam partem editam credo. Error inde ortus est, quod hoc anno Meursius Scipioni Gentili, Apologiæ editionem paranti, misit per epistolam, datam Altorphii Noricorum, postrid. Non. Jun. CIↃIↃCVII. animadversiones paucas, exigui sane pretii, quæ post Editionem Scipionis Gent. leguntur, et huic etiam Edit. insertæ sunt.

1607. Lugd. Bat. 8. Apuleii Liber de Deo Socratis subjectus est priori ed. Heinsianæ dissertationum Maximi Tyrii.

1607. Hanoviæ, 8. Apologia, cum commentario Scipionis Gentilis, cui Meursii castigationes subjectæ sunt. Scipio Gentilis, JCtus nobilissimus, Apologiam uberrimo et utilissimo commentario ornavit, multa loca e Jure Romano illustravit, et vicissim Jus Romanum ex Apuleio explicuit. Commentarius ille cum textu Apuleiano constituit Vol. VI. Operum omnium Scip. Gent. quæ edita sunt Neapoli an. 1768.

1610. Lugd. Bat. 8. Apuleii opera omnia, quæ exstant. Ex off.

[illegible]—[illegible] inter libros in Bibl. regia Acad. [illegible] m. 1784. divenditos, num. 3444.

[illegible] 2 voll. L. Apuleii Madaurensis philosophi [illegible] opera quæ exstant omnia. Cum Philippi Beroaldi in [illegible] commentariis: recensque Godes-[illegible] in L. Apuleii opera omnia quæstionibus et con-[illegible] in eundem emen-[illegible]. [illegible] huic editioni accesserunt Is. [illegible] castigationes. Jo. Pirrhi [illegible] F. Roaldi variæ lectiones. [illegible] et Gasp. Scioppii suspectæ lectiones. Nova [illegible] locupletior. Cum [illegible] in Harsy.—Scioppius in Lectio-[illegible] 1605. 12. seorsim editæ [illegible] 1664. 8. postea recussæ [illegible].

[illegible] ex editione Seb. Henrici [illegible] testis est Fabricius. [illegible] Lugdunensis.

[illegible] v. 2 voll. L. Apuleii Madau-[illegible] opera, quæ quidem exstant omnia. [illegible] cum eruditissimis Ph. [illegible] Stewechii Heusdani in L. [illegible] et Conjecturis. Nec non [illegible] Emendationibus. [illegible] quibus scatebat, mendis, [illegible] vetustiss. Codicibus [illegible] redditus. Adjecto quo-[illegible] in iisdem memorabi-[illegible] Basileæ per Sebastianum Henricpe-[illegible] Seb. Henricpetri. Anno salutis [illegible] Edit. utique non differt a [illegible]

[illegible] 1621—1650.
[illegible] FLORIDI.

[illegible] Apuleium ex Mss. Florentinis aliisque

emendasset, successit P. Scriverius, qui textum accuratius ad criticam rationem exigeret, quam Vulcanius. In singulis libellis laudabilem præterea posuerunt operam Jos. Mercerus, Gallus, editor Libelli de Deo Socratis; Jo. Pricæus, Anglo-Britannus, in Apologia et in Metamorphoseon Libris. Præterea quædam in Apuleio emendarunt Latinus Latinius, in Bibl. Sacra et Prof. Piccartus in Periculis Criticis, Crusius in Probabil. Crit. alii. Editor Operum in usum Delphini, Julianus Floridus, in primis libros περὶ ἑρμηνείας et de Deo Socratis et Mss. emendatiores dedit. Posteriorem hunc libellum etiam notis suis illustravit interpres alius Gallus, Baro de Coutures. Germani, inde ab Elmenhorstio ad nostra usque tempora, philosophum Platonicum plane neglexerunt, nisi quod Altenburgi 1778. nitide magis quam emendate editus est. Sed in Gallia Theod. Jugeus (de Juges), is qui Senecæ editionem curavit, in Apuleio quoque studium operamque suam posuit, eumque edendi non solum consilium cepit, sed etiam aliquot folia, forma maxima, typographorum operis jam expressa fuerunt. Constituerat Jugeus, textum reddere Elmenhorstianum, et priorum Editorum notis suas adjungere. Sed Mstorum copiam Jugeus nullam habuisse videtur, neque in ejus commentario ingenium criticum aut magna doctrina comparet. Apparatus Jugei nunc asservatur in Bibliotheca Guelpherbitana, in quam devenit an. 1664. Cf. Burckhardi Histor. Biblioth. Augustæ P. I. p. 228. Ejus notitiam debeo humanitati et diligentiæ Schöonemanni Viri Doct. Cf. Præfat.

1621. Francofurti, 8. Apuleii Mad. Plat. Opera omnia quæ extant. Geverhartus Elmenhorstius ex Mstis et vett. Codd. recensuit, Librumque Emendationum et Indices absolutissimos adjecit. Francof. in offic. Wechel.—Præter Elmenhorstii emendationes ac notas, habet hæc Ed. Spicilegia Jani Rutgersii, Erycii Puteani, Jo. Brantii, et Corn. Martini animadversiones in librum περὶ ἑρμηνείας. Præmittuntur etiam vita auctoris veterumque de eo testimonia. Optima vulgo habita est hæc Editio; et habet etiam suas virtutes, textum exhibens multis locis emendatum e Mss. et haud exiguam variarum lectionum copiam. Sed Elmenhorstius ipse ei non multum ingenii et diligentiæ adhibuit, qui ubique Lindenbrogii excerpta compilavit, et doctrinam suam magis ex aliorum scriniis, quam ex antiquorum fontibus hausit. Desideratur etiam in ejus animadversio-

[illegible] ingenium criticum et accurata linguae scientia. Cum editio [illegible] ad finem perducta esset, mortuus est Elmenh. eique finem imposuit Jo. Loccenius.

1623. Lugd. Bat. 12. Opera omnia serio emendata. Editio nova. In Catal. [illegible]. Bibl. Uffenbach. Editionem hoc anno Lugd. Bat. prodiisse [illegible] V. D. in Misc. Obs. Vol. II. p. 401. [illegible] Scriverio tribuitur, ut et ab Oudend. ad Met. L. I. p. [illegible]

1624. Amstelodami. 12. Apuleius Madaurensis Platonicus serio castigatus. Amsterod. apud Guil. Caesium, CIↃIↃCXIIII.—Curavit [illegible] Petr. Scriverius, qui tamen non nominatur. Scriverius [illegible] suas quoque transmiserat Jo. Isaacius Pontanus [illegible] Marthaei Sylloge Epist. p. 269.) textum [illegible] subsidiis criticis, quae in Edit. [illegible]

1624. Lugd. Bat. 12. Apuleius ex rec. Petr. Scriverii memoratur Fabricio in Bibl. Lat. Sed videtur eadem esse Ed. ac Leidensis [illegible] Amstelodamensis, supra memorata.

1625. Paris. 12. Apuleii Liber de Deo Socratis. Josias Mercerus e libris manuscriptis recensuit, et Notas adjecit. Lutet. ex off. Rob. Stephani MDCXXV.—In emendando Libro de Deo Socratis egregiam operam navavit Mercerus, Mstorum copia adjutus.

1627. Amstel. 16. Ex rec. P. Scriverii. Hauptmanno memoratur.

1628. Amstel. 16. Apuleii opera ex rec. Bonav. Vulcanii. Cf. Th. Crenii animadv. Philol. et Crit. P. XI. p. 17. Fuit haec Ed. in Bibl. Hermanni Cannegieteri, in cujus Catal. sub Vulcanii nomine tamen non recensetur, uti nec in Catal. Henrici Stinstra p. [illegible]

1635. Paris. 4. L. Apuleii Mad. Phil. Plat. Apologia, recognita et [illegible] ac observationibus illustrata a Joanne Priceo Anglo-Britanno. Accesserunt Antiquitatum fragmenta quaedam [illegible]. Paris. ap. Simon Fevrier MDCXXXV.—V. Colomesii Opera Hamb. 1709. p. 463. Egregiam operam Priceus in Apuleii Apologia illustranda praestitit, et editionem suam ornavit figuris aliquot marmorum Arundelianorum, quorum quaedam memorantur etiam inter marmora Oxoniensia a Maittario promulgata. Quorum vero in iis nulla extat memoria,

eorum Indicem hic apponam ex scheda Oudendorpii.—Pag. 47. Lapis, in quo Schema domini servum flagris cædentis.—Pag. 93. Veneris Marinæ signum.—Pag. 132. 133. alius monumenti meminit Pricæus, quod Saturnum referre putat. Quoniam vero in exemplo, quod olim contulerat Oudendorpius, uti et in alio quod penes me est, figura deest, confirmare certo non potuit Oudend. extetne inter edita Academiæ Oxoniensis, an secus. Suspicatur tamen Oudend. ibidem quoque desiderari.—Pag. 136. Sileni signum cubitale, ex Arundeliæ Comitis reconditioribus cimeliis depromtum, quod Sylloge Maittariana non exhibet. —Pag. 207. Icon Magistri, in sella docentis puellam, dextraque ferulam tenentis, ex selectis, ut ait, Illustrissimi Arundeliæ Comitis monumentis delineata exhibetur, quam frustra etiam in editis Maittarii quæres.

1650. Goudæ, 8. L. Apuleii Mad. Metamorphoseos Libri XI. cum notis et amplissimo Indice Joannis Pricæi. Accessit ejusdem Index Alphabeticus Scriptorum qui in Hesychii Græco vocabulario laudantur. Goudæ, Typis Gulielmi van der Hoeve MDCL. —Præclara hæc est, et Metamorphoseon optima editio, qua Pricæus textum quidem Wowerii expressit, sed multis locis ad fidem Mstorum emendatum. In notis quid præstare studuerit Pricæus, ipse in præfat. profitetur, quidque revera præstiterit, quivis potest cognoscere ex doctis illis notis, quas integras huic Editioni inseri placuit. Itaque hac Edit. quæ pertinet ad Edd. 'cum notis variorum,' multum lucis medelæque Apuleio accessit: licet non magni eam faciant Bibliographi.

1688. Paris. 4. II. Tom. Lucii Apuleii Mad. Plat. Phil. opera, interpretatione et notis illustravit Julianus Floridus, J. U. L. Can. Carnot. Jussu Christianissimi Regis, in usum serenissimi Delphini. Paris. ap. Fed. Leonardum MDCLXXXVIII.—In hac edit. liber περὶ ἑρμηνείας et Lib. de Deo Socratis emendati habentur, ille ex 2. Mss. Bibl. Capituli Carnotensis, hic ex Cod. Thuani. Textui subjecta est Interpretatio, ut solet in Edd. in usum Delphini, interpretationi autem notæ, maximam partem ex aliorum commentariis compilatæ. Cf. de Florido, aliorum compilatore Spanhem. ad Callim. p. 137. Textui haudquaquam illam diligentiam adhibuit Floridus, quæ in edendis veterum libris desideratur. Negligenter interdum vocabula omisit, aut alia pro vulgatis substituit. Ceterum ridicule satis omnia obscœna e

textu sublata (quod tamen ubique indicatum est) ad calcem Editionis rejecta sunt: credo, ut Galliæ Delphinus uno oculorum conjectu cuncta turpia simul contemplaretur. Subjectus est Index copiosissimus omnium vocabulorum, quæ in Apuleio reperiuntur.

1698. Paris. 12. Liber de Deo Socratis, cum Gallica versione Baronis de Coutures, et notis, præfixa Apuleii vita. Nihil novi attulit Couturius, qui ubique Mercerum exscripsit, licet eum nusquam laudet. Cf. Oudend. ad L. de Deo Socr. p. 119. a.

1707. Paris. 12. II. Voll. Libri Metamorphoseon et Lib. de Deo Socr. cum versione Gallica. Vid. infra inter verss. Gall.

1768. Neapoli, 4. Hoc anno prodiit Tom. VI. Operum omnium Scipionis Gentilis, continens Apologiam, quæ jam an. 1607. edita fuerat, vid. supra.

1778. Altenburgii, 8. 2. Voll. L. Apuleii Mad. Phil. Opera. Altenburgi ex off. Richteria. MDCCLXXVIII.—Nitidis typis cusa est hæc Ed. sed semper adhæret Edit. Floridi, a qua si aliquoties recedit, ut in primis in Lib. περὶ ἑρμ. factum, tamen vitia a Florido commissa in substituendis novis vocabulis non correxit editor. Posteriori Tomo adjuncta est Lectionis varietas, collecta ex Colvii, Stewechii, Brantii, Puteani, et Elmenhorstii commentariis. Præfatiuncula eadem est quæ Editionis Amstelod. an. 1624.

1788. Biponti, 8. II. Voll. L. Apuleii Mad. Plat. Phil. Opera, ad optimas editiones collata. Præmittitur Notitia Literaria studiis Societatis Bipontinæ.—Respondet plane hæc Editio præcedenti.

ÆTAS V. OUDENDORPIANA.

Tandem exorta est ætas Oudendorpiana, Apuleii studiosis diu desiderata, cujus primordia incidunt in an. 1786. quo Celeb. Ruhnkenius Metamorphoseon libros Oudendorpii aliorumque notis instructos in lucem produxit. Ea quam felix auctori nostro fuerit, ii dijudicent, qui editionem hanc omnium operum Apuleii perscrutari velint.

1796. Paris. 12. 3. Voll. Apuleii Metamorphoseon Libri undecim ex optimis exemplaribus emendati. Paris. apud Ant. Aug. Re-

nouard.—Nitidissima est Editio, textum habens ex Edit. Oudendorpio-Ruhnkeniana expressum.

VERSIONES.

GERMANICÆ.

1588. August. Vindel. fol. form. min. Ain schön lieblich auch kurtzweylig Gedichte Lucii Apuleii von ainem gulden Esel, darinn geleret, wie menschliche Natur sogar blöd, schwach, und verderbet, das sy beweilen gar vihisch, unuerstendich und fleischlich, on verstand dahin lebet, gleichwie die Pferdt und Maul, wie David sagt, auch herwiderumb sich möge aus Gottes beystand erholen, und aus ainem Esel ein Mensch werden, Gott gefellig, auffrecht und verstendig. Lustig zu lesen, mit schönen figuren zugericht, grundlich verdeutscht, durch Herren Johan Sieder Secretarien, weilendt des hochwürdigsten Fürsten und Herren Lorenzen von Biber, Bischoffen zu Würtzburg und Hertzogen zu Francken, &c. Psalmo XXXI. [XXXII. 9.] 'Nolite fieri sicut equus et mulus, in quibus non est intellectus, in chamo et freno maxillas eorum constringe, qui non adproximant ad te,' &c. cum privilegio Ro. Regiæ majestatis, Alexander Weissenhorn, Augustæ Vindelicorum excudebat. Anno MCCCCCCXXXVIII.

1605. Frankfurt am M. 8. Kurzweiliges Gedicht Lucii Apuleii von seiner aus einem Menschen in einen Esel schnellen Verwandlung, allen fürwitzigen zur warnung. Von Johann. Sieder. —Repetita Magdeburgi an. 1606. 8.

1768. Glogau, 8. Apuleius Discours über das Mittel glücklich zu seyn, mit den Anmerkungen des Herrn Prof. Formey, aus dem Franz.

1780. Berlin, 8. Psyche, nach dem Lateinischen des Apuleius, von August Rode.

1783. Dessau, 8. Apuleius von Madaura goldener Esel, von August Rode üebersezt. 2. Theile.

1789. Götting. 8. Psyche ein feen Mährchen lat. nach Oudendorps und Ruhnken's Rec. mit Anmerk. (v. Schulze.)

textu sublata (quod tamen ubique indicatum est) ad calcem Editionis rejecta sunt: credo, ut Galliæ Delphinus uno oculorum conjectu cuncta turpia simul contemplaretur. Subjectus est Index copiosissimus omnium vocabulorum, quæ in Apuleio reperiuntur.

1698. Paris. 12. Liber de Deo Socratis, cum Gallica versione Baronis de Coutures, et notis, præfixa Apuleii vita. Nihil novi attulit Couturius, qui ubique Mercerum exscripsit, licet eum nusquam laudet. Cf. Oudend. ad L. de Deo Socr. p. 119. a.

1707. Paris. 12. II. Voll. Libri Metamorphoseon et Lib. de Deo Socr. cum versione Gallica. Vid. infra inter vers. Gall.

1768. Neapoli, 4. Hoc anno prodiit Tom. VI. Operum omnium Scipionis Gentilis, continens Apologiam, quæ jam an. 1607. edita fuerat, vid. supra.

1778. Altenburgii, 8. 2. Voll. L. Apuleii Mad. Phil. Opera. Altenburgi ex off. Richteria. MDCCLXXVIII.—Nitidis typis cusa est hæc Ed. sed semper adhæret Edit. Floridi, a qua si aliquoties recedit, ut in primis in Lib. περὶ ἑρμ. factum, tamen vitia a Florido commissa in substituendis novis vocabulis non correxit editor. Posteriori Tomo adjuncta est Lectionis varietas, collecta ex Colvii, Stewechii, Brantii, Puteani, et Elmenhorstii commentariis. Præfatiuncula eadem est quæ Editionis Amstelod. an. 1624.

1788. Biponti, 8. II. Voll. L. Apuleii Mad. Plat. Phil. Opera, ad optimas editiones collata. Præmittitur Notitia Literaria studiis Societatis Bipontinæ.—Respondet plane hæc Editio præcedenti.

ÆTAS V. OUDENDORPIANA.

Tandem exorta est ætas Oudendorpiana, Apuleii studiosis diu desiderata, cujus primordia incidunt in an. 1786. quo Celeb. Ruhnkenius Metamorphoseon libros Oudendorpii aliorumque notis instructos in lucem produxit. Ea quam felix auctori nostro fuerit, ii dijudicent, qui editionem hanc omnium operum Apuleii perscrutari velint.

1796. Paris. 12. 3. Voll. Apuleii Metamorphoseon Libri undecim ex optimis exemplaribus emendati. Paris. apud Ant. Aug. Re-

nouard.—Nitidissima est Editio, textum habens ex Edit. Oudendorpio-Ruhnkeniana expressum.

VERSIONES.

GERMANICÆ.

1588. August. Vindel. fol. form. min. Ain schön lieblich auch kurtzweylig Gedichte Lucii Apuleii von ainem gulden Esel, darinn geleret, wie menschliche Natur sogar blöd, schwach, und verderbet, das sy beweilen gar vihisch, unuerstendich und fleischlich, on verstand dahin lebet, gleichwie die Pferdt und Maul, wie David sagt, auch herwiderumb sich möge aus Gottes beystand erholen, und aus ainem Esel ein Mensch werden, Gott gefellig, auffrecht und verstendig. Lustig zu lesen, mit schönen figuren zugericht, grundlich verdeutscht, durch Herren Johan Sieder Secretarien, weilendt des hochwürdigsten Fürsten und Herren Lorenzen von Biber, Bischoffen zu Würtzburg und Hertzogen zu Francken, &c. Psalmo XXXI. [XXXII. 9.] 'Nolite fieri sicut equus et mulus, in quibus non est intellectus, in chamo et freno maxillas eorum constringe, qui non adproximant ad te,' &c. cum privilegio Ro. Regiæ majestatis, Alexander Weissenhorn, Augustæ Vindelicorum excudebat. Anno MCCCCCXXXVIII.

1605. Frankfurt am M. 8. Kurzweiliges Gedicht Lucii Apuleii von seiner aus einem Menschen in einen Esel schnellen Verwandlung, allen fürwitzigen zur warnung. Von Johann. Sieder. —Repetita Magdeburgi an. 1606. 8.

1768. Glogau, 8. Apuleius Discours über das Mittel glücklich zu seyn, mit den Anmerkungen des Herrn Prof. Formey, aus dem Franz.

1780. Berlin, 8. Psyche, nach dem Lateinischen des Apuleius, von August Rode.

1783. Dessau, 8. Apuleius von Madaura goldener Esel, von August Rode üebersezt. 2. Theile.

1789. Götting. 8. Psyche ein feen Mährchen lat. nach Oudendorps und Ruhnken's Rec. mit Anmerk. (v. Schulze.)

1805. Weimar. 4to. maj. Psyche metr. übersetzt von Jac. v. Lynker.[1]

GALLICÆ.

1517. 1518. et 1522. Paris. L. Apul. de l'Asne d'ore translate de Latin en François, par Guillaume Michel, dict de Tours. Paris, Galliot du Pré, le dernier jour de Juillet, 1518. fol.—Est hæc repetita Ed. ejus quæ anno 1517. in 4to. prodierat apud Vid. Jean Jannot, et rursus repetita est in 4to. an. 1522.

1553. Lugduni, 12. Metamorph. Libri, interprete Georgio de la Bouthiere; repetita est Ed. ibid. an. 1556.

1559. Lugduni, 8. Iidem, interprete Joanne Louveau; recusi ibid. 1584.

1623. Paris. 8. Les Metamorphoses, ou l'Asne d'or d'Apulée, traduites du Latin en François, [par Jean de Montlyard] avec figures en taille douce, gravées par Crisp. de Pas, Thiboust.—Hæc videtur esse hujus versionis Ed. prima, licet alii jam an. 1612. et 1616. editam memorent. Est sane rara, repetita ann. 1631. et 1648. sed figurarum elegantia, qua sola commendatur, his præferenda.

1648. Paris. 8. Les Metamorphoses ou l'Asne d'Or de l'Apulée philosophe Platonicien, traduites en François, avec des notes et des commentaires. Paris, de la Coste, 1648. Vid. supra. Judicium de hac Edit. vid. apud Brunet Manuel du Libraire.

1692. Paris. 12. Les Amours de Psiche et de Cupidon traduits d'Apulée, avec des Remarques, auctore Fontano.

1698. Parisiis, 12. Liber de Deo Socratis, ex versione Baronis de Coutures. Vid. supra pag. 579.

1707. Paris. 12. 2. Voll. Les Metamorphoses ou l'Asne d'Or d'Apulée, avec le Demon de Socrate du même auteur; traduits du Latin, avec des Remarques et la vie d'Apulée, (par l'Abbé Compain de Saint Martin) avec figures. Paris, Brunet.—Versio est parum accurata, et textus multis locis mutilatus. Vid. Brunet Manuel du Libraire.

1 Notitiam hujus versionis, uti et ejus quæ an. 1789. Göttingæ prodiit, itemque Siederianæ Edit. primæ, debeo humanitati V. Cl. Ferd. Blümm, Profess. in Acad. Wirceburgensi.

1769. Francof. et Lipsiæ, 8. 2. Voll. Les Metamorphoses ou l'Ane d'Or d'Apulée Philosophe Platonicien, avec le Demon de Socrate, traduits en François avec des Remarques, à Francfort et à Leipzig, par la compagnie des Libraires.—Repetitio antecedentis.

1787. L'Asne d'Or d'Apulée, en Latin et en François : traduction retouchée par Bastien.

Fabula Psyches separatim sæpius, Gallice inprimis, versa, et magnifice figuris ornata, edita est.

ANGLICÆ.

1571. Londini, 4. Metamorphosis, auctore Williamo Adlingtono. Repetita ibid. 1639.

In Ms. Biblioth. Bodleianæ n. 3872. asservatur, An Apology for a looking-glass by Apuleius against Æmilian, in English verse.

ITALICÆ.

1518. Venet. 8. Apulejo dell' Asino d'Oro, tradotto dal Conte Matteo Maria Bojardo. In Venezia per Nicolo d'Aristoteli.

1544. Venet. 8. L'Apulegio tradotto in volgare dal Conte Matteo Maria Bojardo Historiato, con un breve Discorso della vita dell' Autore. In Vinegia, per Bartholomeo detto l'Imperadore.

1550. Venet. 12. Apulejo dell' Asino d'Oro. Tradotto per M. Agnolo Tirenzuola Fiorentino. Repetita 1566. seu 1567. 8. et 1591. 12. (Edd. raræ. vid. Clement. p. 441.) 1598. et 1603. vid. Catal. de Crevenna Vol. IV. p. 170. et Bibl. Italiana o sia Notizia de Librari nella lingua Italiana p. 149. Alii citant etiam Edit. an. 1549. 8. quam nunquam extitisse affirmat Renouard, Catal. T. III. p. 161. monens, Edd. 1550. 1566. seu 1567. solas integras, ceteras vero mutilatas. Omnium minimi æstimatur Ed. an. 1603.

1566. Venet. 8. Apulejo dell' Asino d'Oro. Tradotto per M. Angelo Firenzuola Fiorentino. Nomente da molti errori di voci Toscane, mal intese, corretto, e con le Figure a suoi luoghi adornato. Con privilegio. In Vinego appresso Gabriel Giolito

omo se auia tornado su seño-
la buxeta: e tornolo de hom-
asno vido e oyo las malda-
mugeres hazen a sus mari-
acabo de un año comio de
segun que el largamente lo
rsio in fol. s. a. et l. et sine
prodiit, sed ex Dedica-
Sevillæ 1513. apparet; et
interpres fuisse videtur. Ra-
una Bibliotheca de traduc-
Juan Antonio Pellicer y Safor-
Ensayo de una Biblioth. de

l'Asne d'Ore. Par. 1631. 8vo.

Psyche, in prose and verse.
poëtica ex interpretatione Gal-
osaicam versionem ex ipso Apu-
it Lockmannus.
Latina, a J. Aug. Ernesti auctius
p. 31. sic notatur egregii Apu-
hodiernum: 'Apuleii etiam in-
itetur liber bis jam excusus Anglice,
tus, hoc titulo: The new Metamor-
transformation, being the Golden
us of Madaura, altered and improved
and manners, exposing the secret fol-
maids, wives and widows, nuns, fryars,
and courtiers, written in Italian by Carlo
fellow of the Academie of Humorists in
slated from the Vatican manuscript. Lond.
Præfigitur Apuleii Vita.
puleii editionum longe optimam, Oudendorpi-
ll. 4to. Lugd. Bat. 1786.—1823. breviter tan-
Bosscha in Editionum Recensu, sed qui de
lit, Præfationem Ruhnkenii (qui tomum pri-

mum edidit) supra p. 4. sqq. et Bosschæ (qui tomum secundum et tertium edidit) Lectori Epistolam supra pp. 1573. sqq. consulat.

The Fable of Cupid and Psyche. Lond. 8vo. 1795. Hæc Anglica versio per Thomam Taylor, virum Platonicum, facta est. Adjungitur Periphrasis Poëtica Diotimæ de Amore Sermonis, ex Platonis Convivio, una cum quatuor Hymnis, et explicatione Fabulæ Cupidinis et Psyches. Hæc omnia Anglice.

Cupid and Psyche: a mythological tale, from the Golden Ass of Apuleius. Ed. tert. Lond. 1801. 8vo. maj.—Hoc opus, versibus perpolitis scriptum, non est versio, sed potius imitatio, fabulæ Apuleianæ de Cupidine et Psyche; auctore Hudson Gurney, Senatore, quamvis sine nomine ejus prodiit. In fronte effingitur pulchra illa gemma, *Marlburiensis* dicta, ex delineatione celeberrimi G. B. Cipriani, quæ Cupidinis et Psyches nuptias repræsentat. Typis nitidissimis excusum.

RECENSUS CODICUM MSS.

APULEII

QUI IN BIBLIOTHECIS BRITANNICIS ASSERVANTUR.

Codices in Museo Britannico.

In *Biblioth. Harl.* N. 3969. est Codex membran. qui olim fuit Thomæ Bakeri, celeberrimi antiquitatum investigatoris. Pauca verba sub initio manu ejus sunt scripta. Varia continet, inter quæ sunt, Art. 8. Apuleii de Secta Platonica Libri, Art. 9. Apuleii de Deo Socratis Liber. In Codice sunt alia pauca manu Bakeri scripta. Sub finem Tractatus de Deo Socratis scripsit Bakerus, folium unum aut alterum mala manu excisum esse. Eleganter scriptus est Codex, et illuminatus, et antiquitatem sapit, nempe XII. vel XIII. sæc.

Inter *Codd. Burneianos*, N. 128. est Cod. membran. sic inscript. sub initio: 'Lucii Apulegii Madaurensis de Asino Aureo Metamorfoseos Liber primus incipit feliciter.' Cod. membr. circiter sæc. XIII. Exhibet quasdam collationes ad pagg. editionis Oudendorpio-Ruhnkenianæ quæ Lugd. Bat. prodiit 1786.

Est etiam in Museo Britannico De Herbarum virtutibus aurea et salutaris Historia, Basil. 1528. fol. cum notis Mss.

Codices Oxonienses.

Codex in *Biblioth. Bodl.* 1871. continet, inter alia multa, (nempe Collationes, Annotationes, et Sermones in sacras Scripturas, &c.) sub finem, Sphæram Pythagoræ et Apuleii Platonici. Cod. antiq. membran. sæc. XIII. 4to. min.

Inter Codd. Bodl. (Fairfax, 22.) est Cod. ant. membran. qui continet, inter varios Tractatus de Alchymia, quædam de Sphæra Apuleii et de Sphæra Pythagoræ. Art. 3. 4. 4to min.

Ibid. 2072. est Cod. antiquus, fol. min. continens, inter alia varia, Sphæram Apuleii, cum Tabulis pictis eclipsium solis et lunæ, earumdemque explicationibus.

Inter Bodleianos Codices est etiam Codex membran. continens Tractatus qui præ se ferunt nomen Apuleii, cum figuris pictis herbarum, quibus subjunguntur quædam de Animalibus, cum tabulis pictis.

Extant etiam inter *Ashmoleanos* duo vel tres Codices qui continent, inter alia pauca, quædam Apuleio ascripta.

Præter Codicem *Laudianum* a J. Bosscha supra notatum VIII. pag. 3340. est etiam alius Ms. Laudianus qui Apuleii Metamorphoseon libros complectitur.

Inter Codices manuscriptos, et impressos cum notis manuscriptis, olim *D'Orvillianos*, X. 3. 14. est Scipionis Gentilis in Apuleii Apologiam Commentarius. Catal. Gaisford.

Bibliotheca *Coll. Merton.* asservat Cod. Ms. qui continet, inter alia, Apuleii Tractatum de Deo Socratis. Catal. Mss. Angl. et Hiberniæ.

Codices Cantabrigienses, supra IX. X. p. 3340. et *Codicem Etonensem*, XIV. p. 3341. jam memoravit J. Bosscha.

INDEX

IN

APULEIUM.

M. indicat Metamorphoses—*F.* Florida—*S.* Lib. de Deo Socratis—*P.* Lib. de Dogmate Platonis—*Mu.* Lib. de Mundo—*A.* Apolog.

B.

C.

D.

E.

F.

F.

H.

I et J.

L.

M.

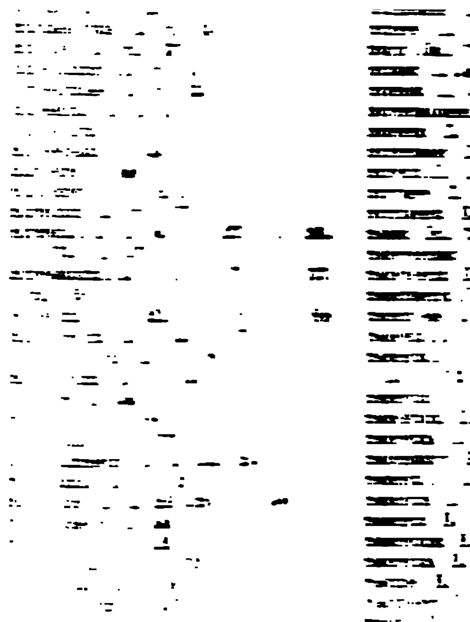
[illegible]

A. 545
150. xi, 247. A.
M. vii. 142
ix, 190
(abl.) M. vi, 116
A. 423
P. ii, 619
F. iv, 18. 7
140. S. 684
F. iv, 18. 2
17. 3
P. ii, 629. Mu. 749
v, 92. 103. vii, 149.
A. 550
425. 563
iv, 82. F. ii, 12. 2
vi. 114
124. x, 216. S.
A. 408
A. 410
vii, 133

Q.

R.

S.

[illegible]

[illegible]

[illegible] 223

[illegible] 224

[illegible] 221

[illegible]

INDEX

VERBORUM GRÆCORUM

QUÆ IN APULEIO LEGUNTUR.

Υ.

Φ.

Χ.

Ψ.

Ω.

FINIS OPERUM APULEII.

